In titulum de poenitentia eiusque partibus commentarii.

Juan de Medina

D. IOANNIS MEDINAE,

Sacræ Theologiæ Professoris Illustriss. in Titulum de Pœnitentia eiusq; partibus Commentarij.

PRIORI EDITIONI, PRÆTERQVÀM QVOD AB INNVMERIS DENVO est repurgata mendis, accessit quoq; in omnes Titulos Index Alphabetico ordine constructus, studiosis omnibus haud parum profuturus.

Es de la Compa de Jesus de Sal.a

CATALOGVS TITVLORVM qui in hoc Codice continentur.

De { Pœnitentia cordis. Confessione. Satisfactione.

De { Ieiunio. Eleemosyna. Oratione.

Cum Priuilegio.

SALMANTICAE,
Excudebat Andreas à Portonariis.
M. D. LIII.

Esta tassado el pliego a tres marauedis.

Jhoanes Tellez

In titulum de poenitentia eiusque partibus commentarii.

Juan de Medina
Salmanticae 1553
(Andreas à Portonariis)

The School of Salamanca
A Digital Collection of Sources and a
Dictionary of its Juridical-Political Language
https://www.salamanca.school

Volume unpublished

Directors:
Duve, Thomas
Lutz-Bachmann, Matthias

Akademie der Wissenschaften und der Literatur, Mainz
Max-Planck-Institut für europäische Rechtsgeschichte
Goethe-Universität Frankfurt/Main

Electronic publication,
Online:

Editors:

Birr, Christiane
Egío García, José Luis
Rico Carmona, Cindy
Wagner, Andreas
Glück, David

Digitized original(s):

Universidad de Salamanca
https://brumario.usal.es/permalink/34BUC_USAL/1r2qv74/
alma991009863823505773

Proposed citation:

_X_X_, in: The School of Salamanca. A Digital Collection of Sources

This pdf edition does not render the layout of the original print. For detailed information about editorial interventions consult our Edition Guidelines: https://www.salamanca.school/en/guidelines.html. Marginal notes of the original appear as consecutively numbered end notes.

[[i]r] D. IOANNIS MEDINAE,
Sacræ Theologiæ Professoris
Illustriss. in Titulum de Pœnitentia
eiusq;́ partibus Commentarij.

PRIORI EDITIONI,
PRAETERqvàm qvòd ab
innvmeris denvò est repurgata
mendis, acceßit quoque in omnes
Titulos Index Alphabetico
ordine constructus, studiosis
omnibus haud parum profuturus.

CATALOGVS TITVLORVM
qui in hoc Codice continentur.

De

Pœnitentia cordis.

Confeßione.
Satisfactione.

De

Ieiunio.
Eleemosyna.
Oratione.

Cum Priuilegio. *SALMANTICAE,*
Excudebat Andreas à Portonariis.
M.D. LIII.
Esta tassado el pliego a tres marauedis.

[[i]v] EL PRINCIPE.

POR QVANTO POR PARTE DE VOS Andrea de Portonaris mercader de libros, vezino de la ciudad de Salamanca, me fue fecha relacion que por vna mi cedula fecha en Valladolid a treyntay vn dias del mes de Octubre del año passado de mily quinientos y quarenta y quatro, di licencia y facultad al Doctor Iuan de Medina, Canonigo, y Cathedratico en la Vniuersidad de Alcala, defunto, para que por tiẽpo de diez años, elo quiẽ su poder ouiesse, pudiessen imprimir y vẽder en estos Reynos ciertos Tratados que el dicho Doctor compuso sobre el quarto de las Sententias de Pœnitentia y limosna: con tanto que la dicha obra fuesse tassada por los del nuestro Consejo: Y que en cumplimiento dello se tasso por los del nuestro Consejo a tres marauedis cada pliego de molde de la dicha impression. Y que por ser muerto el dicho Doctor Iuan de Medina, Francisco de Medina Canonigo de la yglesia de Alcala su hermano y heredero vos cedio y traspasso el derecho que a la dicha merced tenia como nos constaria por ciertas escrituras de que ante algunos del Consejo de su Ma gestad hizistes presentacion. Y que en la primera impression que de las dichas obras hizistes auiades perdido muchas quantias de marauedis: Y en otra que al presente quereys hazer auiades de gastar otras muchas quantias de marauedis, suplicãdo me que atento lo suso dicho, y a que las dichas obras son muy vtiles y prouechosas, man dasse prorogar el dicho termino por otros diez años, o como la mi merced fuesse. Lo qual visto por los del nuestro Consejo, fue acordado que deuia mandar dar esta mi cedula, eyo tuuelo por bien: Y por la presente por os hazer bien y merced os prorogo y alargo el termino contenido en la dicha mi cedula por cinco años: los quales corran y se cuenten despues de ser cumplido el termino contenido en la dicha mi cedula en adelante durante el qual dicho tiempo. Vos doy licencia para q̃ vos o quien vuestro poder ouiere, podays imprimir y vender en estos nuestros Reynos el dicho Tratado, al precio que por los del nuestro Consejo esta mandado. Y mando que durante el dicho tiempo ninguna persona lo pueda imprimir ni vender, sin tener vuestro poder, so pena que pierda la impression q̃ hiziere y vendiere, y los moldes y aparejos con que lo hiziere, y mas incurran en pena de diez mil marauedis, la tercia parte para la persona que lo accusare, y la otra tercia parte por la justicia que lo sentenciare, y la otra tercia parte para nuestra Camara y fisco. Y mandamos a los del nuestro Consejo Presidentes, y Oydores de las nuestras audiencias, Alcaldes, Alguaziles de la nuestra Casa y Corte y Chancillerias, y a otras qualesquier nuestras Iusticias de los nuestros Reynos y Señorios, y a cada vno dellos en su jurisdicion, que vos guardẽ y cumplan, y hagan guardar y cumplir esta mi cedula por el dicho tiempo de los dichos cinco años: y contra lo contenido en ella no vayan ni passen, in consientan yr ni passar. Fecha en Aranxuez, a trese dias del mes de Abril, de mil y quinientos y cincuenta y tres años.

Yo el Principe.

Por mandado de su Alteza.

Francisco de Ledesma.

[[ii]r] PROLOGVS.

Ad Reuerendissimum Patrem ac Principem Illustrissimum, D.D. Ioannem Tauêra, P. Cardinalem titulo S. Ioannis ante portam Latinam, Archiepiscopum Toletañ. Hispaniarum

Primatem, Summum de rebus fidei censorem. & c. Dominum suum, Doct. Ioannis Methinæ Præfatio in sua Commentaria de Pœnitentia & eius partibus.

E*QVIDEM SATIS ARBITROR PRAESVL Reuerendißime, ac Princeps Illustrißime, cùm primùm hoc nostrarum elucubrationum quasi specimen in lucem prodierit, quod ego nominis tui auspicijs consecratum, patrocinioque munitum, in manus hominum venire cupio, plerosque futuros, qui huius nostri instituti causam, vel taciti apud se requirant, vel, vt sunt hominum ingenia alienis de rebus so licita, à nobis diligenter efflagitent. Quorum ego & desiderijs satisfaciendum, & percontationibus occurrendum ratus, consilium animi mei paucis aperiam. Ego verò. P. Illustrißime, cùm multis iam annis professorium laborem in Academia celeberrima sustinuissem, no straq; opera & vox in hac diuinæ philosophiæ, sacrarumque literarum enarratione publicis vsibus, quantum in me fuit, & no strorum hominum studijs in seruiffet: existimabant decurso hoc ætatis spatio, posse me vacationem à tam laborio so munere, iamque otium meo quasi iure postulare. Neque verò concessam duntaxat mihi quietem istam, vel diuturnitate in sumpti temporis, vel difficultate tolerati laboris: sed necessariam multò magis existimabant affe cta iam & valetudine, & ætate: totque subinde ac tantis corporis incõmodis ad portum nos quietis & otij reuocantibus. Hunc tamen meum secessum ætati non indecôrum, laboribus propè debitum, valetudini necessarium, hominum voces, amicorum monita, cura & solicitudine carere non sinunt: non honestè, dictitantes, vacationẽ peti, quàm diu tua opera respublica egeat: hanc ità demum honestam fore, si honestè collatam editi fructus testentur: si quos voce, per infirmitatem valetudinis iuuare non liceat, eosdem domesticis studijs, & publicatione scriptorum iuuare non intermittas: esse hanc etiam vel vtiliorem rationem publicis commodis consulendi: scripta etenim ad plures propagari, vocem nisi ad paucos peruenire non posse. Videbantur illi non iniquißima postulare, si tanti ego, vel me, vel meas comment ationes facerem, vt in hac tanta scribentium turba, & operum subinde prodeuntium fœlicitate, aliquid me, vel noui allaturum, vel explicatiùs traditurum putarem. Pergebant tamen illi hanc meam deprecationem noua depulsione, & quidem vrgentißima, refellere: non esse iam mihi liberum, nè si velim quidem, hunc laborem detrectare, ablato mihi quasi pignore nominis & existimationis meæ, quo me ad publicè hoc debitum persoluendum studiosi nimium nostrihomines coëgêrunt. Superioribus nanque, & proximis annis nihil ferè est à nobis in publicis prælectionibus traditum, quod studiosorum diligentia, nimia in nos voluntate, & iudicio magis amico quàm vero, pateretur excidere: vt quicquid mibi in scrinijs sit, in chartis & cõmentarijs circunferatur. Ità dum præmaturos nobis æditionis hono-* **[[ii]v]** *res largiuntur, non tam prudenter nostro nomini consuluerunt, quàm propensionem in nos suam declarârunt. Est huiusmodi sedulitas quædam, vt sibi videtur, officiosa, quæ quos diligit, vrget, vt ille inquit. Quis autem nescit quanta sit excipientium incuria imperitia, & (vt modestißimè dicam) festinatio? Mendo sè ecepta, mendosiùs in exempla tranfusa, mendosißimè per manus hominum propagantur: ità fit, vt qui honos authoris videtur, sit multo magis nominis dedecus, ac detrimentum, & quidem rectæ doctrinæ periculum. Quòd si nominis duntaxat iactura ageretur, ferrem equidem moderatè (neq; enim tam mei amans sum) nunc autem vt incerta pro certis, falsa pro veris, pernicio sa pro salubribus, eaque nostro nomi ne paßim circunferantur, id verò ferendum non est. Ceßi itaque illorum voluntati, vel monit is potiùs salubribus, & amicis consilijs resistere non debui. Quod cùm mihi necessariò faciendum intelligerent, nè prorsus otiosa hæc nostra opera videretur, plus etiam quàm exigebatur, præstare decreui: vt si minùs nouitate inuentorum, certè explicatione, & luce traden dorum, aliquod operapretium feciße videremur. Non ausus tamen vniuersas merces tam dubia spe successus in forum producere, volui equidem in re (vt sic dicam) populari & grata ante periculum facere, & hunc librum de Pœnitentia & eius partibus, quasi exploratorem iudiciorum, & antecursorem*

emittere: quem si gratis animis exceptum cognouero, nõ parcam, aut labori, aut valetudini meæ, quo minùs, quantum in nobis sit, aliqua per nos publicis commodis fiat acceßio. Huius verò conatus mei atque operis, quem ego mihi alium patronum adoptem, quàm te Princeps Illustrißime? cuius cùm in omnes omnium literarum studiosos, tum in meipsum summam iam diu expertus sum humanitatẽ ac beneuolentiam. Agitur verò in hac nuncupatione res potißimùm nostra: nam & exista Amplitudine nominis tui, dignitas Operi: & ex ista luce, obscuritati nostræ splendor accedet: Præsidium verò tantum, vt quasirem (quod equidem spero) religione consecratam, profana lingua non ausit attingere. Optime valeat in CHRISTO Reuerendißima & Illustrißima. V.D. Compluti. V. Calend. Decembr. Anno. 1544.

[[iii]r] Index rerum & sententiarum insignium, æquè fidelis ac copiosus, eorum quæ in hoc Codice continentur, recenter in hac tertia æditione, ordine Alphabetico coagmentatus, & accuratè illustratus.

De litera. A.

ABsolutio à sacerdote alieno sine licentia proprij curati parochiano de facto præstita, an valeat. fol. 87. col. 4. H.

Absolutio, quid sit. f. 89. co. 4. G

Absolutio sacramentalis, an valeat ad pecca torum & æternæ pœnæ remissionem opiniones quatuor. fol. 92. col. 3. F.

Absolutio data absq; cordis contritione potiùs obest quàm nocet. fol. 92. col. 3. F.

Absolutio sacramentalis, an conferat primam gratiam. fol. 92. col. 3. F.

Absolutio sacramentalis, an tam confessa, q̃ oblita contineat. fol. 98. col. 1. A.

Absolutio quot modis inualida reddatur. fol. 66. col. 3. F.

Absolutio fictè confitenti data, an verum sit sacramentum. fol. 71. col. 1. B.

Absolutio ab excommunicato facta, an vali da sit? fol. 72. col. 4. G.

Absolutio vsq; ad annum dilata ex petitione confitentis, aut confessoris, an valeat etiam si confessor omnium memoriam non habeat. fol. 75. col. 3. E.

Actus interiores, vtrùm Papa punire possit. fol. 178. col. 1. B.

Actus qui repugnat charitati est illicitus. fol. 18. col. 4. G.

Affectio duplex est. fol. 1. col. 3. F.

Affligitur homo à Deo varijs causis. fol. 41. col. 4. G.

Angeli, vtrùm pro nobis orant? fol. 164. colum. 3. F.

Attentio orationis triplex est. folio. 176. colum. 2. C.

Attentio ad sensum verborum, an sit in oratione necessaria. fol. 176. col. 3. E.

Attritio & contritio differunt. fo. 16. col. 1. A.

Authoritas Christi, quorum retinueritis pec cata, declaratur. fol. 100. col. 3. E.

De litera. B.

BAptismus, & pœnitentia in quibusdam differunt, & in quibusdam conueniunt. fol. 1. col. 1. A.

Baptismus in exteriore opere consistit. fol. 1. colum. 2. C.

Baptismus contra veteris hominis peccata institutus est, & ideo prima tabula dicitur. fol. 61. colum. 3. F.

Baptizati paruuli, an omni carent peccato. fol. 77. col. 2. C.

Beneficij quantitas, an metiatur ex sola rei donatæ quantitate. fol. 30. col. 3. F.

Beneficiati, qui in sacris non sunt, horas dicere tenentur, si fructus recipiant. fol. 169. colum. 1. B.

Beneficiati qui fructus beneficij non recipiũt an horas dicere tenentur. Ibîdem. C.

Beneficiato coadiutor datus, an ad horas canonicas, vt principalis teneatur. folio. 169. colum. 3. F.

Beneficium non habens, & eius fructus recipiens, an horas canonicas dicere teneatur. Ibîdem. D.

Beneficium habens in commendam, per se, vel per alium, ecclesię onus susceptum adimplere tenetur. Ibîdem. E.

Bona temporalia in oratione petere, an nobis sit licitum. fol. 161. col. 2. D.

Bona superflua, an sint in oratione petenda. fol. 161. col. 3. F.

Bona capituli duplici differentia communia dicuntur. fol. 154. col. 1. A.

De litera. C.

CApitis, Cum non ab homine. desententia ex cõmunica. interpretatio. fo. 112. co. 2. D.

Castitatem cõiugalem, an dicatur habuisse, qui semper virgo permansit. fol. 3. col. 1. B.

[[iii]v] Celanda quæ sunt à confessore. fol. 3. col. 3. E.

Charitate singulorum instituta, ea tamen cõtra charitatem boni publici, militare non debent. fol. 109. col. 3. E.

Charitatem non habens, an Deo placere possit. fol. 43. col. 3. E.

Christus, an satisfecit de pura iustitia. fol. 117. colum. 2. D.

Christus an fuerit ab omni obligatione liber. fol. 117. col. 4. G.

Christus num sufficienter pro humano genere satisfecerit. fol. 118. col. 1. A.

Christus absolutè & non conditionaliter voluit mori pro nobis. fo. 2. col. 3. F.

Ciborum distinctio, seu discrectio in diebus ieiunij optima ratione est instituta. folio 135. colum. 3. F.

Circunstantia loci, & temporis, an semper in ducant nouum peccatum. fol. 54. col. 1. B.

Circunstantiæ speciẽ peccati mutantes quæ sint, vt sciatur quomodò integrè sit facien da confessio. fol. 53. col. 2. D.

Circunstantiarum an sit facienda confessio. fol. 52. col. 4. G.

Clericus vnica vice dicendo horas canonicas satisfacit, quanuis ex duplici causa, scilicet, ratione ordinis, & beneficij teneatur eas recitare. fol. 128. col. 4. G.

Confessio ficta, an sit iteranda. fol. 71. col. 1. B.

Confessio absque vera pœnitentia facta, an præcepto de confitendo satisfaciat. fol. 72. colum. 1. B.

Confessio dimidiata, an sit iteranda. fol. 68. colum. 2. C.

Confessio an dimidiari possit scienter ab eo, qui casus commisit, à quibus non potest à suo sacerdote absolui, sed à Papa, aut à prę lato, opiniones quatuor. fo. 55. col. 3. F.

Confessio an facienda sit quàm primùm potest. fol. 59. col. 2. C.

Confessio, quo tempore sit facienda. fol. 60. colum. 3. E.

Confessio dimidianda non est ob scandalum ex sacerdotis malitia euenturum. fol. 55. colum. 2. C.

Confessio potest dimidiari ob scãdalum ex ignorãtia sacerdotis euenturum. folio. 55. colum. 2. D.

Confessio, an sit dimidianda, aut omninò nõ facienda propter peccata, quæ sine vitæ corporalis periculo, aut famæ, confiteri non possunt. fol. 55. col. 3. E.

Confessio proprio curato facienda est, aut alteri sacerdoti de licentia curati. folio. 80. colim. 2. C.

Confessio peregrinantium, & vagabundorum alieno sacerdoti absq; proprij curati licentia facta, an valeat. fol. 84. col. 4. G.

Confessio vocalis sacerdoti facta, an diuino, vel humano iure introducta fuerit, opinio nes septem. fol. 45. col. 1. A.

Confessio integra, an sit vni sacerdoti facien da. fol. 51. col. 1. B.

Confessio, an sit necessaria ex pręcepto. cap. omnis vtriusque sex. fol. 62. col. 2. D.

Confessio quando sit iteranda. folio. 66. colum. 3. E.

Confessio sacerdoti simplici facta, cùm proprius sacerdos haberi non potest, an sit va lida. fol. 80. col. 1. A.

Confessio, an sit ad necessitatem salutis sacer doti facienda? fol. 48. col. 1. A.

Confessio ab vno pluribus facta, an sit alicuius momenti. fol. 63. col. 4. G.

Confessio, quando peccator habet casus superiori reseruatos, an sit necessaria. fol. 58. colum. 1. A.

Confessio necessariò semel est in anno facienda, etiam si non sumatur Eucharistia. fol. 61. col. 4. H.

Confessio à quo, & quando instituta fuerit. fol. 44. col. 1. A.

Confessio an sit reuelanda, pro saluanda republica, vel morte alicuius priuati. fol. 110. colum. 2. C.

Confessio cui sit de necessitate facienda. fol. 79. col. 1. A.

Confessio in articulo mortis sacerdoti nominatim excõmunicato facta, an valeat, si alterius copia haberi non possit. fol. 79. colum. 2. D.

Confessio excommunicato nescienter facta, an valida sit, & an eius absolutio valeat. fo lio. 74. col. 2. D.

Confessio quæ iteranda est, an fieri debeat explicitè, aut generaliter. fo. 75. col. 2. D.

Confessio legitimè facta, an fructuosèiterari possit. fol. 75. col. 4. H.

Confessionis dimidiatio scienter facta absq; causa legitima, peccatum est. fol. 68. col. 2. C.

Confessionis secretum à quibus personis sit obseruandum. fol. 111. col. 2. D.

Confessionis secretum de necessitate tam iu ris naturalis, quàm diuini & humani esse ostenditur. fol. 106. col. 3. F. & col. 4.

Confessionis integræ oblgatione cessante, non tamen cessat eorum, quæ confiteri possunt, obligatio. fol. 55. col. 3. F.

Confessionis integritas, an semper sit seruan da. fol. 54. col. 3. F.

[[iv]r] Confessionem dicere ad salutẽ necessariam nõ esse, an sit hæreticum. fol. 49. col. 1. A.

Confessionẽ de iure diuino vocaliter faciendam non esse dicens, an hæresim proferat. fol. 49. col. 2. D.

Confessor & confessus cum sunt in contraria voluntate, quid agendum? fol. 70. col. 3. F.

Confessor, an veritatẽ confesso, anteq̃ eum absoluat declarare teneatur. fol. 69. col. 1. B.

Confessus pœnitentiam non implens, an sit in futuro sęculo soluturus. fol. 104. col. 2. D.

Confessus omnia peccata, & plenè absolutus, & rursùs propter peccati odium cõfitens, an eam confessionem, sine peccato dimidiare poterit. fol. 59. col. 1. A.

Confitens omnia peccata absq; cordis contritione, an præcepto de confitendo satisfaciat. fol. 65. col. 2. D.

Confitens vni sacerdoti qui noluit eum absoluere, an eum alius sacerdos, qui etiam suam confessionem audiuit cùm alteri cõfiteretur, non iterata confessione absoluere possit. fol. 53. col. 4. G.

Confitẽs quocunque anni tempore, an satisfa ciat pręcepto de confitendo semel in anno, etiam si in quadragesima non confiteatur. fol. 62. col. 4. H.

Confiteri in quadragesima qui oblitus est, an ad aliam vsq; sine nouo peccato expectare poterit. fol. 63. col. 1. A.

Confiteri per interpretem, an sit licitum? fol. 63. col. 4. G.

Confiteri priùs tenetur, qui celebrare vult, nisi eum cogat necessitas. fo. 62. col. 2. C.

Confiteri quis teneatur? fol. 76. col. 4. H.

Confitendi obligatio, an se extendat ad omnes fideles. fol. 77. col. 2. C.

Confitendi obligatio, currit in quinque casibus. fol. 60. col. 3. E.

Contritio prima an sit satisfactoria. fol. 126. colum. 3. F.

Contritione & confessione præcedente, sub pœna noui peccati, quis non obligatur ad aliam satisfactionem. fol. 132. col. 2. D.

Conuerti ad Deum quis dicatur. fol. 10. col. 1. B.

Creationis beneficium, an redemptione sit præstantius. fol. 30. col. 4. G.

Creditore inuito aliud pro alio non potest sol ui. fol. 119. col. 3. E.

Culpa per pœnitentiam remissa sacerdotis ab solutione deficiente, an maneat reatus æternæ pœnæ. fol. 24. col. 1. A.

Curatus vtrùm teneatur confessionem omni tempore etiam extra quadragesimam audire. fol. 91. col. 2. D.

De litera. D.

DEbitum duplex, pœnale, & reale. fol. 186 colum. 2. D.

Defectus omnes ad perfectum reducit pœnitentia. fol. 26. col. 4. H.

Defunctorum animæ quatuor modis liberantur. fol. 183. col. 4. H.

Delinquens contra diuinam aut humanam maiestatẽ, an bona sua alienare possit. fol. 155. col. 1. A.

Deus vtrùm puniat hominem pro culpis aliorum. fol. 129. col. 4. H.

Dilectio inimici plus est meritoria quàm amici. fol. 30. col. 4. G.

Dispensare Deus an possit nè de peccatis do lere sit astrictus peccator. fol. 6. col. 2. C.

Diuitias habentibus, an licitum sit in extrema necessitate viuere & opes deserere. fol. 158. col. 4. H.

Diuites complures si videant aliquem fame perire & ei non succurrant, quis eorum peccat. fol. 153. col. 2. D.

Dolere de peccatis est maximè apud Deum meritorium. fol. 2. col. 2. C.

Dolere in particulari de singulis commissis esse necessarium tripliciter interpretatur. fol. 8. col. 4. G.

Dolor aliquantulus de peccato perpetrato non adimit peccata, nisi ob Dei amorem id fiat. fol. 11. col. 2. C.

Dominica die, an sit de peccatis cõmissis necessariò pœnitendum. fol. 20. col. 2. C.

Dominica dies quare sic dicta. folio. 20. colum. 4. G.

Donatio duplex est. fol. 156. col. 3. F.

De litera. E.

ECclesia potest obligare ad actus mentis exteriores. fol. 177. col. 2. D.

Eleemosyna, an sit facienda de bonis sibi, & alijs communibus? fo. 153. col. 4. G.

Eleemosyna, an ritè facta est de bonis alienis absq; domini consensu occupatis, cùm di uitias habeat. fol. 153. col. 1. B.

Eleemosyna sanis & robustis, qui possunt suarum manuum labore sibi necessaria cõparare, an sit erogand? fol. 158. col. 1. B.

Eleemosyna, an sit facienda donãdo, aut mutuando? fol. 155. col. 3. E.

Eleemosyna quibus sit eroganda. folio. 157. colum. 2. C.

[[iv]v] Eleemosyna an sit potiùs dãda bono quàm malo cùm vtrique subueniri non possit. folio. 157. col. 4. H.

Eleemosyna quæ, & quotuplex sit? fol. 147. col. 4. G.

Eleemosyna de quibus bonis facienda, & à quibus personis. fol. 152. col. 4. H.

Eleemosyna facta pauperi in extrema necessitate existenti, an sit satisfactoria. fol. 148. col. 3. E.

Eleemosyna prodest ad temporalia, si tribuẽs erat in mortali peccato. fol. 102. col. 2. C.

Eleemosyna an sit necessariò de præcepto conferenda voluntarijs pauperibus sanis & robustis. fol. 160. col. 2. C.

Eleemosyna an sit facienda, de bonis turpiter & illicitè acquisitis. fol. 154. col. 1. E.

Eleemosyna facta pauperi in extrema necessitate existenti, ab eo qui nil habet quod non sit obnoxium restitutioni, an à restitutione deobligetur. fol. 154. col. 4. G.

Eleemosyna propriè sumpta ea dicitur quæ non fit intuitu remunerationis. folio. 156. colum. 1. B.

Eleemosynam dare an possit abbas de bonis communibus. fol. 153. col. 4. H.

Eleemosynã dare an monachi possint absq; superiorum consensu. fol. 153. col. 4. H.

Eleemosynam de bonis cõmunibus an possit Capitulum conferre. fol. 154. col. 1. B.

Eleemosynam de superfluis facere, citra pauperis extremam necessitatem, vtrùm quis teneatur. fol. 149. col. 4. H.

Eleemosynæ acceptio qualis est? fol. 120. colum. 2. D.

Eleemosynæ erogatio, quando sit necessaria, sub pœna peccati mortalis. fol. 149. co lum. 1. A.

Eleemosynæ vtilitas, & effectus. fol. 148. colum. 2. D.

Eleemosynæ prælatio quot casus contineat. fol. 158. col. 1. A.

Excõmunicatio quare sic dicta. fo. 67. co. 1. B.

Excõmunicatus an sub pœna peccati mortalis est in sacris euitãdus? fol. 72. col. 4. G.

Excommunicatus particulariter, an morientem absoluere potest? fol. 74. col. 3. F.

Excõmunicatus sacramenta ministrare, quę aliquem habeant effectum non potest, excepto baptismo. fol. 67. col. 3. F.

Excommunicatus non minùs quàm hæreticus euitandus est. fol. 72. col. 4. H.

Excommunicatus, an verè absolui à peccatis possit priusquàm ab excommunicatione absoluatur. fol. 66. col. 3. F.

Excõmunicatus si per eum non stet quo minùs absoluatur ab excõmunicatione, an potest absolui à peccatis. fol. 66. col. 4. G.

Extremæ vnctionis effectus. fol. 97. col. 3. E.

De litera. F.

FIlij vtrùm aliquando propter delictum patris, etiam non eum insequuti puniuntur. fol. 31. col. 2. C.

Filius de bonis patris an eleemosynam facere, extra extremam necessitatem sine eius consensu possit. fol. 153. col. 4. H.

Filius patris iniquitatem non portabit, itaq; nec iustitiam. fol. 187. col. 4. H.

Flendum semper & pœnitendum quo modo interpretandum sit. fol. 20. col. 1. A.

Futurorum peccatorum, an sit habenda pœnitentia. fol. 9. col. 2. D.

De litera G.

GRatiæ status de necessitate, an requirat implementũ pœnitẽtiæ. f. 101. col. 2. C. & an sit satisfactoria pro commissis impleta in mortali, ibi colum. 4. H. & vtrùm talis pœnitentia necessariò sit iteranda? fol. 102. colum. 2. D.

Gratiam primam, an absolutio sacramentalis operatur. fol. 97. col. 1. B.

Gremium Deus omnibus aperit. folio. 38. colum. 2. C.

De litera. H.

HAbitus virtus est cuius actus est bonus, folio. 2. col. 1. B.

Hæresis definitio, fol. 49. col. 1. B.

Homo purus, an Deo pro peccatis satisfacere possit, fol. 119. col. 2. D.

Homo ad æqualitatem pro culpis vtrùm satisfacere queat, fol. 116. col. 4. H.

Horæ Canonicæ sunt ob duas causas reiterandæ, fol. 180. col. 2. D.

Horæ an sint reiterandæ propter earum interruptionem, Ibîdem. E.

Horæ per optimarum rerum meditationem, aut causam necessariam interruptæ, an sint reiterandæ, Ibîdem. F.

Horæ deuotè & attentè recitatæ, an sintiterandæ si dictæ sint animo non soluendi debitum officium. fol. 180. col. 1. A.

[[v]r] Horas dicere quibus personis conueniat ex præcepto ecclesiæ. fol. 169. col. 1. B.

Horas vocaliter dictas, an clericus aliquãdo redicere teneatur. fo. 179. col. 1. A.

Horas canonicas dicens sine attentione, an satisfaciat præcepto ecclesiæ de horis recitandis. fol. 176. col. 3. F.

Horas canonicas recitans tempore quo audit missam debitam ratione præcepti, an satisfaciat. fol. 105. col. 2. D.

Horas canonicas dicere tenetur cui Capellania collatiua data est. fol. 169. col. 3. F.

Hostia, voluntariè peccantibus post veritatis acceptam notitiam, pro peccato non re linquitur: quo modo sit interpretandum. fol. 37. col. 3. F.

De litera I.

IEiunans qua hora potest sumere resectionem, & an sit differenda ad tempus quo per esuriem necessitetur, & affligatur. fol. 138. col. 3. F.

Ieiunans, semel frangens ieiunium tertia vice comedens, &. 4. & sic de alijs peccat mortaliter. fol. 136. column. 4. H. cum quatuor sequen. Durandus tamen est in contraria sententia in. 4. senten. distinct. 15. quæst. 11. Et est verior & communior secundum Antoninum. 2. par. tit. 6. cap. 2. §. 9. Vbi sic formaliter dicit. Sed Duran. dicit in. 4. hoc es se tantum vnum peccatum mortale, quia fractio vnius præcepti pro vna die: sed tãtò grauius, quantò pluribus vicibus comedit illa die, & istud communiùs tenetur, & hoc nisi nouo contemptu pluries comederet, quia tunc verum esset dictum Ioan nis. Idem firmat Ange. Syluester, & Caieta. in verbo, ieiunium. Ille num. 22. Alter quæst. 8. Iste in capi. fina. & est notanda, & tanquàm æquior opinio tenenda.

Ieiunandum de necessitate quo tempore. fo. 143. col. 3. F.

Ieiunandi præceptum, an tollatur per consuetudinem oppositam. fol. 141. col. 1. B.

Ieiunare diebus Dominicis vtrum sit licitum. fol. 143. col. 4. G.

Ieiunij fractio, an inducat distinctum pecca tum in vnoquoque die quadragesimæ. fol. 137. col. 4. H.

Ieiunium triplex, naturæ, virtutis, & ecclesiæ. fol. 133. col. 3. F.

Ieiunium à quo, & quo tempore institutum fuerit. fol. 134. col. 1. A.

Ieiunium est parsimonia victus, abstinentiaq; ciborum. fol. 133. col. 3. F.

Ieiunium vtrum sit virtus, & quæ eius sit qualitas & vtilitas. fol. 145. col. 2. C.

Ieiunium vitam abbreuiat. fol. 146. col. 1. B.

Ieiunium quando vitam euidenter abbreuiat, an in his sit licitum perseuerare. Ibîdem col. 2. C.

Ieiunium, vel Missam iniunctam pœnitenti certo die in quo aliâs erat obligatus, an ieiunando, vel vnam Missam audiendo satisfaciat vtrique præcepto. fol. 105. col. 3. F.

Ieiunium ecclesiasticum quibus modis soluitur. fol. 144. col. 2. C.

Ieiunium ecclesiasticum qui adimplere teneantur, & qui non. fol. 142. col. 1. B.

Ingratitudo in recidiuante quando est speciale peccatum. fol. 33. col. 3. F.

Ingratitudo an maior est cadere ab innocẽtia quàm à pœnitentia. fol. 30. col. 3. F.

Inimici quando sunt diligendi. fol. 168. colum. 4. G.

Innocens an plus mereatur quàm pœnitẽs. fol. 31. col. 1. A.

Iudex an sententiam ferre potest quæ iusta sit absque causæ cognitione. foli. 98. colum. 1. B.

Iusti indigent gratia Dei nè cadant. fol. 164. colum. 4. H.

Iustificari apud Deum quis dicatur. fol. 34. col. 1. A.

De litera. L.

LAborantes, qui ieiunare teneantur & qui non. fol. 142. col. 3. E.

Licentia confitentis ad reuelandum secretum confessionis valet, & confessorem eximit à præcepto decelanda confessione. fol. 114. col. 1. A.

De litera M.

MAla committenda non sunt vt eueniãt bona. fol. 55. col. 4. G.

Malita confessoris an reddat absolutionem nullam. fo. 74. col. 4. G.

Mendicus an aliquando Christus fuerit. fo. 159. col. 3. E.

Mendicare tripliciter contingit. folio. 159. colum. 3. F.

Merita antiqua, absque pœnitentia peccato-[[v]v]rum posteà commissorum, an peccatori prosint. fol. 26. col. 4. G.

Meritoria esse non potest oratio quin satisfactoria existat. fo. 181. col. 3. E.

Missa à curato, die qua debebat pro populo dici non celebrata, an alia die eam dicere teneatur. fol. 190. col. 2. C.

Mortem alterius, aut propriam, an in oratione petere sit licitum. fol. 161. col. 4. H.

Mulier fornicata cum suo curato, an alieno sine eius licentia confiteri poterit. fol. 86. col. 1. A.

De litera. N.

NOlitio quæ ad tristitiam causandam suffi cit, an sit conditionalis vel absoluta. fol. 2. col. 4. H.

Nolitio qua quis nollet se peccasse, an sit cõditionalis, an absoluta. fol. 2. col. 3. E.

Nolitiones, & volitiones, an in actu sunt positiuo voluntatis. fol. 2. col. 3. F.

De litera. O.

OBex peccati non tollitur, nisi peccatum commissum exuat. fol. 26. col. 3. F.

Obligatio qua quis ad aliquid tenetur duplex est. fol. 153. col. 3. E.

Obstinati orare propriè non dicuntur. fol. 165. col. 2. D.

Offendere Deum qui non formidat dum iu uenis & sanus est, in morte diuinam obtinere indulgentiam an mereatur. fol. 43. col. 3. F.

Officium suum indignè exercens, an ob id de nouo peccat. fol. 21. col. 3. E.

Opera extra charitatem facta, non reconua lescunt ad æternum præmium, etiam superueniente gratia operantis. fol. 123. col. 3. F. & an per nouam complacentiam gratia superueniente reddantur satisfactoria. fol. 125. col. 3. F.

Opera facta in peccato, an operanti prosint ad aliquam remunerationem. fol. 120. col. 3. E. & an valeat de iustitiæ rigore, vel de gratia, & liberalitate Dei. fol. 121. col. 2. C.

Opera extra charitatem impleta, vtrùm ope ranti prosint ad molliendam pœnam, quã est passurus in inferno. fol. 122. col. 1. B.

Opus bonum extra charitatem factum ad dilutionem culpæ priùs commissæ an valeat operanti, quanuis vera pœnitentia nõ præcesserit. fo. 119. col. 4. H.

Opus humanum triplici modo de iustitia valere potest ad præmium. fo. 121. col. 3. F.

Opus bonum impletum à constituto in pec catis, an del lege ordinata sit satisfactoriũ. fol. 122. col. 3. E.

Orandos sanctos esse, an per solam scripturam sacram possit probari. fol. 163. col. 3. F.

Orandum pro peccatis non est. fol. 165. colum. 3. E.

Orandum est pro existentibus in purgatorio. ibîdem. F.

Orandum est pro inimicis. fol. 168. col. 4. G.

Orandum semper, quam interpretationem recipiat. fol. 172. col. 1. A. &. B.

Orandum quando sit nobis necesse. fol. 171. col. 4. H.

Orans Deum vt id assequatur quod sua diligentia consequi potest, & in eo est negligens, non orat sed Deum tẽtat. fol. 183. col. 2. C.

Orare an cõueniat damnatis. fo. 165. colum. 3. E.

Orare omnibus licet, oratione largè accepta, ibîdem.

Orare sanctos qui in via sunt, an debeamus. fol. 164. col. 2. C.

Orare cui cõueniat. fol. 164. col. 3. E.

Orare an sit necesse secundùm formam à Deo in oratione Dominica traditam. fol. 171. col. 1. B.

Orare an conueniat existentibus in peccato mortali. fol. 165. col. 1. A.

Orare sanctos an conueniat. fol. 163. col. 1. B.

Orare pro se necessitas cogit, pro alio verò charitas admonet. fol. 170. col. 4. H.

Orare pro sua salute an quis possit, cùm ei suam reuelauit Deus damnationem. fol. 173. col. 4. H.

Orare vtrùm debeamus pro omnibus viatoribus. fol. 167. col. 3. F.

Orare pro peccantibus contra Spiritum sanctum, an debeamus. Ibîdem.

Orare Deum an debeamus. fol. 162. col. 1. A.

Oratio an sit pro viatore ab altero effunden da. fo. 184. col. 2. D.

Oratio quæ requirat ad eius efficaciam. fol. 182. col. 3. E.

Oratio pro alio fusa an ei alteri prosit. fol. 183. col. 3. F.

Oratio ab iniusto facta, an prosit ei pro quo fit. fol. 186. col. 1. B.

Oratio extra charitatem facta, quæ meritoria non est, an sit satisfactoria. fol. 181. colum. 4. H.

[[vi]r] Oratio extra charitatem facta, quæ meritoria non est, an sit satisfactoria. fol. 181. colum. 4. H.

Oratio quid frugis afferat. fol. 182. col. 2. C.

Oratio pro multis iustis fusa, an æquè omni bus eis per viam satisfactionis valeat. fol. 188. col. 3. E.

Oratio ad Deum facta an nullius sit momẽti, & peccet propter feruidæ deuotionis defectum. fol. 174. col. 1. B.

Oratio pro multis facta, an sit plus meritoria quàm ea quæ pro paucis aut vno facta est. fo. 189. col. 1. A.

Oratio publica an necessariò sit vocaliter facienda. fol. 169. col. 1. A.

Oratio an deprauet̃, cum quis absolutè à Deo quod vult petit. fol. 173. col. 4. G.

Oratio an vitietur, cùm facta est ab eo qui in peccato mortali existit. folio. 172. colum. 4. G.

Oratio priuata, an sit necessariò vocaliter fundenda. fol. 170. col. 1. A.

Oratio mentalis an saltem sit necessaria. fol. 170. col. 3. F.

Oratio pro multis fusa, an tantum prosit quãtum si pro vnoquoque eorum separatim fusa esset. fol. 186. col. 3. E.

Oratio pro damnatis scienter facta, an sit ali cuius ponderis, & voluntati diuinæ contraria. fol. 183. col. 4. G.

Oratio nostra an ad animas quæ in purgatorio sunt sit dirigenda. folio. 164. colum. 1. A.

Oratio an vitietur ob attentionis defectum. fol. 175. col. 2. C.

Oratio quid sit. fol. 175. col. 3. E.

Oratio quæ sit quam sæpe Christus ait à Patre exaudiri, an viua, an mortua, aut mortifera. fol. 182. col. 3. F.

Oratio quando fit, quid in ea petendum sit. fol. 161. col. 2. C.

Oratio ad Spiritum sanctum an sit dirigenda. fol. 162. col. 4. H.

Oratio cuius potentiæ & virtutis sit. fol. 160. col. 4. G.

Oratio pro quibus sit effendenda. folio. 165. col. 3. E.

Oratio quibus modis vitietur. folio. 172. colum. 3. F.

Orationes ab ecclesiasticis fusæ cùm horas canonicas dicunt, an vitientur si illi in peccato existant. fol. 173. col. 1. B.

Orationes an sint pro damnatis effundẽdæ. fol. 165. col. 3. E.

Orationis multiplex est valor secundum quos dam. fo. 187. col. 2. C.

Orationis definitiones variæ. folio. 160. colum. 3. F.

Orationis pro seipso fusæ valor. folio. 180. co lum. 4. G.

Orationis pro alio fusæ valor. folio. 183. colum. 3. F.

Ordines minores qui susceperunt, an aliquid vocaliter recitare teneantur. folio. 169. colum. 4. H.

De litera. P.

PApa dispẽsare potest bigamum vt ad superiores ordines ascendat. fol. 135. col. 1. B. Secundò facit & eiusdem sententiæ est Durãdus in. 4. distin. 27. quæst. 4. & Ioan nes Maior similiter in quæsti. 4. & Antoninus in. 3. parte, titul. 28. cap. 3. Angel. & Syluester in verbo, Bigamia. Primus nu. 8. Secũdus quæst. 7. & Petrus Ancharra. consi. 124. incipienti, circa bigamos non promouendos.

Papa an dispensare possit cum confessore, vt confessionem reuêlet. fo. 113. col. 1. B.

Papa dispensat in ieiunio, & in statutis Apostolorum. fol. 135. col. 1. A.

Pauper in extrema necessitate aliena occupans & consumens, an ea restituere teneatur. fol. 155. col. 3. E.

Pauperes veri qui dicantur. fol. 156. col. 2. D.

Pauperi robusto nil penitus habenti succur rens, qui alioqui fame periret, an teneatur donare aut mutuare. fol. 155. col. 4. H.

Paupertatem voluntariam assumẽtibus, an sit licitum mendicare. fo. 159. col. 1. B.

Paupertatem summam an Christus habuerit. fo. 159. col. 2. D.

Peccata commissa quibus homo non perirìclitatur, an sint confitenda. folio. 50. colum. 1. B.

Peccata venialia non compræhendit Caput, Omnis vtriusque sexus. fol. 50. col. 1. B.

Peccata mortalia ante baptismum cõmissa, an sint necessariò confitenda. folio. 50. colum. 3. E.

Peccata quoties memoriæ obueniunt, an sint necessariò confitenda. fol. 19. col. 2. C.

Peccata venialia confiteri volens, an necesse sit copiam à proprio curato habeat, si velit alieno confiteri. fol. 90. col. 2. C.

Peccata priùs per confessionem dimissa, an per recidiuam iterum sint confitenda. fo. 32. col. 2. D.

[[vi]v] Peccata confessa absque cordis contritione, an iterum confiteri debeant. fol. 11. col. 2. C.

Peccata quantunuis grauia, an per pœniten tiam deleri possint. fol. 35. col. 3. F.

Peccata vetera an per recidiuam redeant. fo. 28. col. 3. E.

Peccati noui an pœnam is incurret quem cõmissorum non tędet. fol. 4. col. 3. F.

Peccati venialis remedia. fol. 49. col. 4. H.

Peccato mortali exteriori carens & non mẽta li, an confiteri teneatur. fol. 77. col. 4. H.

Peccator vtrùm quam primum potest, pœniten tiam agere tenetur. fol. 16. col. 3. E.

Peccator an per pœnitentiam possit resurgere, quæcunque & qualiacunque crimina commiserit. fol. 37. col. 3. E.

Peccatores duplices, obstinati & pœnitentes. fol. 165. col. 1. B.

Peccatorum venialium remissionem, an in alio sæculo quis possit obtinere. fol. 50. co lum. 1. A.

Peccatorum pœnitentia quorum sit necessariò habenda. fol. 6. col. 3. F.

Peccatorum oblitorum an sit in genere an in specie pœnitendum. fol. 9. col. 1. B.

Peccatorum venialium an sit necessariò pœnitendum. fol. 6. col. 4. H.

Peccatorum contritione priùs habita, & ea per negligentiam sacerdoti non confessa, an sic decedens perpetuò à cœlo excludetur. fo. 96. col. 4. H.

Peccatorũ mortalium an sit in genere an in specie pœnitendum. fol. 8. col. 1. A.

Peccatorum mortalium ante baptisma commissorum, an sit necessariò pœnitendum. fol. 6. col. 3. F.

Peccatorum commissorum an sit generaliter an particulariter pœnitendum. fol. 7. col. 4. G.

Peccatum contra Spiritum sanctum an est irremissibile. fol. 36. col. 3. F.

Peccatum reassumens an possit per pœnitentiam iteratam ab eo releuari. fol. 34. co lum. 4. G.

Peccatum vnum mortale an sine alio à Deo remitti potest. fo. 98. col. 1. A.

Peccatum originale an necesariò sit confitendum. fol. 49. col. 3. E.

Peccatum originale particulare remedium ha bet. ibîdem col. 3. F.

Peccatum per diuini numinis potentiam an deleri possit absq; peccatoris pœnitentia. fol. 23. col. 2. C.

Peccatum in confessione ignoranter omissum, an confessor cùm scit à confitente es se perpetratum, ei in memoriam reducere debeat. fo. 68. col. 3. F.

Peccatum cõmittendum, an cadat sub sigillo confessionis. fo. 3. col. 4. H.

Pœna à Deo immissa an sit satisfactoria. fo. 130. col. 2. D.

Pœnitendi facultatem an Deus aliquando deneget. fol. 35. col. 3. F.

Pœnitens nolens acceptare pœnitentiam il li impositam, sciens intentionẽ confessoris esse non aliter eum absoluturum nisi acceptata pœnitentia, an hoc casu teneat̃ illam acceptare. fol. 100. col. 1. B.C.D.

Pœnitens pœnitentiam sibi iniunctam implens dum Missa celebratur, an satisfacit. fol. 105. col. 2. C.

Pœnitentia iniuncta pœnitenti de ieiunando, vel eleemosynam erogãdo, an satisfaciat id faciendo in diebus alioqui debitis, vel dãdo eleemosynam constituto in extrema necessitate, cui aliâs de iure teneatur. fo. 128. col. 3. E.

Pœnitentia cordis vnde originem sumpserit. fol. 11. col. 1. B.

Pœnitentia cordis an formata, an informis esse debeat. fol. 11. col. 3. F.

Pœnitentia quantũuis breuiter facta à Deo non repellitur. fo. 12. col. 4. H.

Pœnitentia an tempus aliquod continuum desideret. fol. 14. col. 3. E.

Pœnitẽtia tripliciter finitur. fol. 19. col. 4. H.

Pœnitentia cordis an deleantur peccata quo ad pœnam æternam & temporalem. fol. 23. col. 3. F.

Pœnitẽtia cordis etiam si excessiua non sit, an quidpiam de temporali pœna remittat. fol. 24. col. 2. C.

Pœnitentia vera triplex est. fo. 34. col. 1. B.

Pœnitentia veritate existentię quando vera dicatur. ibîdem.

Pœnitentia solẽnis vnica est. fol. 34. col. 3. F.

Pœnitentia interior, & exterior. folio. 1. colum. 2. C.

Pœnitentia quid sit. fol. 1. col. 3. E.

Pœnitentia an sit virtus moralis, an theologalis. fol. 2. col. 1. A.

Pœnitentia tres habet partes. fo. 1. col. 2. D.

Pœnitentia cordis, an sit dolor voluntarius. fol. 1. col. 3. E.

Pœnitentia cordis, an sit necessaria de iure naturæ sicut de iure diuino. fo. 5. col. 4. H.

Pœnitentia ex metu proueniẽs quando bo na sit, & quando detestabilis. fol. 10. col. 4. G.

Pœnitentia vana est homini si peccata iterum assumat. fol. 10. col. 1. A.

[[vii]r] Pœnitentia ab alio sacerdote quàm ab eo à quo fuit iniuncta, an cõmutari possit. fol. 100. col. 3. F.

Pœnitentia in statu gratiæ adimpleta, an liberet pœnitentem ab omni pœna, si dece dat ab hoc sæculo. fol. 103. col. 2. D.

Pœnitentia fructus præsentanei quando ve ra dicatur. fol. 34. col. 1. B.

Pœnitẽtia quæ in fine vitæ agitur sacrificium vespertinum appellatur. fol. 43. col. 2. C.

Pœnitentia verè & propriè sumpta, de futuris non intelligitur. fol. 9. col. 2. D.

Pœnitentia vana tripliciter dicitur. fol. 34. col. 1. B.

Pœnitentia vsq; ad extremum dilata, quatuor rationibus est periculosa. fol. 43. col. 2. D.

Pœnitentia quatuor modis imperfecta fit. fol. 93. col. 4. G.

Pœnitentia vtrùm per tertiam personam impleri valeat. fol. 106. col. 2. D.

Pœnitentia an sit imponenda secũdùm grauitatem commissorum. ibîdem. col. 1. A.

Pœnitentiam vnius peccati alijs relictis an quis possit agere. fol. 40. col. 2. D.

Pœnitẽtiam vsq; ad extremum diem differre an sit periculosum. fol. 43. col. 2. D.

Pœnitẽtiam iniunctam à sacerdote an pœnitẽs acceptare teneatur. fol. 99. col. 3. E.

Pœnitentiam agere vsq; ad extremum ex pro posito differens, an de nouo peccet. fol. 43. col. 3. F.

Pœnitentiæ omissio sine iusta causa, an inducat mortale peccatũ. fol. 101. col. 1. A.B.

Pœnitentiæ sunt arbitrariæ. fol. 99. col. 3. E.

Potẽtia absoluta an possit Deus aliquid age re, quod de ordinata non possit. folio. 41. col. 2. C.

Pręlati summis vigilijs subditorum vitia expellere tenentur. fol. 32. col. 4. G.

Prælatis parẽdum est ex necessitate salutis. fol. 48. col. 1. B.

Purgatorium inhabitãtes vtrùm pro nobis orent. fo. 164. col. 3. F.

De litera. Q.

QValitas pœnitentiæ. fol. 10. col. 1. A.

Quantitias pœnitẽtiæ. fol. 12. col. 2. D.

De litera. R.

REligionis essentia est vouere castitatem, paupertatem, & obedientiam. fol. 169. col. 4. H.

Religiosi nec in sacris constituti, nec beneficiati, an horas dicere teneantur. ibîdem.

Religioso facta confessio, an valeat si à curato licentia data est vt cui vellet cõfiteatur. fol. 83. col. 2. C.

Religioso priuilegiato confessio facta sine proprij curati licentia, an sit iteranda. fol. 80. col. 2. D.

Religiosorum quæ sit facienda differentia cùm de confessione fit sermo. folio. 87. co lum. 2. C.

Reprobat Deus aliquem dupliciter, simpliciter & absolutè. fol. 168. col. 2. D.

De litera. S.

SAcerdos proprius secundùm Decretalẽ, Omnis vtriusq; sexus. an solus parochię curatus dici possit. fol. 82. col. 4. H.

Sacerdos sacerdoti confiteri an possit absq; proprij curati licentia. fol. 84. col. 4. H.

Sacerdos simplex, nec de iure, nec de facto, nisi licentiam assequutus fuerit, an absoluere possit. fol. 90. col. 1. B.

Sacerdos in testem productus an teneatur reuelare & deponere ea, quæ scit ex confessione sibi facta. fol. 110. col. 2. D.

Sacra immundis tractare, nephas est. fo. 74. col. 1. B.

Sacramentalis absolutio verbali cõfessione non præcedente ob infirmitatis oppressio nem, an conferri possit. fol. 98. col. 4. H.

Sacramentum quid sit. fol. 93. col. 1. A.

Sano & robusto an sit necessarium manualiter operari. fol. 158. col. 3. F.

Satisfacere quis num possit pro vno peccato sine satisfactione aliorũ. fo. 130. col. 4. H

Satisfacere quis potest per opera alioqui de bita ex obligatione legati: non tamen rea li. fol. 127. col. 4. H.

Satisfacere nunquid possit homo pro pecca tis de pura iustitia, quo ad pœnam tẽporalem. fo. 119. col. 2. D.

Satisfacere an possit homo vnus pro alio. fol. 128. col. 4. H.

Satisfactio peccatorum an in hac vita sit ne cessariò peragenda. fol. 131. col. 1. B.

Satisfactio quid. fol. 131. col. 2. D.

Satisfactio an sit adimplenda per opera pœnalia. fol. 131. col. 3. E. De quo adde Durandum in. 4. distin. 15. q. 5.

Satisfactio vtrum vnicuique pro peccato sit cor respondens. sol. 130. col. 3. F.

[[vii]v] Satisfactoria an possit esse oratio quæ meritoria non sit. fol. 181. col. 3. F.

Scholasticis vbi confitendum sit. fol. 85. colum. 1. A.

Scholasticus peregrinans an sine proprij cu rati licentia alieno sacerdoti confiteri pos sit. fol. 84. col. 4. G.

Secretum nudum an sit celandum. fol. 115. el segundo. col. 1. A.

Seru⁹ de bonis domini an eleemosynam pauperi in extrema necessitate existenti sine eius consensu conferre poterit. folio. 153. col. 4. G.

Solennis pœnitentia quæ, & quibus imponẽ da, & quid de publica sit. fol. 98. col. 4. G. & fol. 99. col. 1. A. &. B.

Statuta humana per quid cognoscentur, & quando obligent ad mortale peccatum. fol. 140. col. 1. B.

Statutum ecclesiæ an possit obligare ad ieiunium sub pœna peccati mortalis. fol. 139. col. 2. D.

De litera. T.

TEmpus pœnitentiæ. fo. 16. col. 3. E.

Testator mandans rem restitutioni obnoxiam restitui, negligentia hæredis vel executoris non ei nocet, vt ex hoc detineatur in purgatorio. fo. 104. col. 4. H.

Testis qui scit crimen omninò occultum suæ fidei commissum, an interrogatus à iudice teneatur illud aperire sub pœna periurij. fol. 110. col. 4.

Theologalis virtus an habet cordis anxietatem annexam de necessitate. fo. 3. col. 2. D.

Turpis est pars quæ suo toti non conuenit. fol. 143. col. 4. H.

De litera. V.

VEniam peccatorum qui per sacramentalẽ absolutionẽ est assequutus, & de pec catis posteà memoriæ occurrentibus pœnitere non vult, an ei iudicij periculum imminet. fo. 5. col. 3. E.

Vendens comestibilia in diebus ieiunij, an peccat. fo. 144. col. 4. H.

Vendens venenum, arma, fucos, taxillos, & alia instrumenta lusoria, quibus homines ad malum solent vti, an peccet. folio. 145. col. 1. B.

Viatoribus iustis & peccatoribus orare conuenit. fol. 164. col. 4. H.

Viduæ veræ quæ dicantur. fo. 158. col. 3. E.

Virtus generalis dupliciter accipitur. fol. 3. col. 2. C.

Voluntarius dolor pœnitentis quẽadmodũ sit interpretandus. fol. 1. col. 3. F.

Voluntas humana duplex. fol. 2. col. 2. D.

Voluntas Dei multiplex est. fol. 2. col. 4. H.

Volũtas diuina quomodò sit regula humanæ voluntatis. fo. 3. col. 1. A.

Voluntatem suam præceptiuæ Dei voluntati necessariò conformem homo reddere tenetur. fol. 2. col. 4. H.

Volũtatis suę arbiter constitutus arma lucis induere non potest, nisi priùs opera tenebrarũ per pœnitentiam arceat. fo. 4. col. 1. B.

Vxor de bonis mariti an eleemosynam extra extremam necessitatem possit sine eius consensu erogare. fol. 153. col. 4. G.

FINIS.

[[viii]r] ANDREAS A PORtonarijs syncero Lectori. S.

SOLENT BONARVM ARtium studiosi ciues, candidi ßime Lector, toto molimine nul lum non mouere lapidem vt ciuitatem protegant, atque con seruent, & quæ in ea serpunt vitia profligent. Quorum ego semper imitatus vestigia, tanto ardore Reipublicæ cõmodum sitiui, indiesque sitio, vt eum nullo aptiori remedio refrigerandum sta tuerim, q̃ literatis hominibus (qui Reipublicæ moderatores existunt) nouis his meis characteribus, nouo veluti sydere, aliquid opis adferendo. Cùm enim Galliam, Germaniam, Italiam, cæterásque innumeras regiones, tot támque præclaris elucescere characteribus conspicerem, mouit me (haud sanè immeritò) Hispaniæ nostrę infœlicitas, quæ cùm in omni scientarum genere bene ver satos tot homines sub imperio suo enutriat, & multitudine earum rerum quæ exportantur facilè omnibus terris antecellat, præclaris characteribus prorsus destitutare maneret. Quod tam induditum facinus, sine cõpetẽtiemen datione diutiùs tolerare non potui: imò verò omm Hispaniam nostram (Superis tamen fauẽtibus) charactêrum genere cæteris imparem, aut saltem pari gressu hac in arte Typographica incedentem reddere, & relictis veluti glan dibus, eam tritico ad fauces vsque saturare. Quid enim eruditis, nè dicam hominibus, verùm etiam impolitis & agrestibus suauius esse potest, quàm cùm amicorum, hoc est librorum suorum consuetudine vti desiderant, eos præclaris adornatos characteribus inueniant?

Quorum beneficio, non solùm luminibus, verùm etiam toto corpori incredibile iucunditatis ac suauitatis præbetur solatium. Quare cùm aliquot iam annis (vt te non præterit) fidem liberârim meam, támquetibi acceptos elucubrationum mearum labores cognouerim, præsens hoc Opus tibi excudendum (vt fidei liberatæ fautorem me exhiberem) delegi. In quo non pedem tantùm, vt aiunt, sed & mentem & cogitationem fixi, quodtum ad bene merendum de quouis hominum genere, tum ad animæ salutem, tum ad nominis mei laudem plurimum momenti inter cætera habere videtur. Quandoquidem quæstiones non inutiles, tmò per quàm necessariæ & quotidianæ de pœnitendi & confitendi via in eo cõ tinẽtur: quę non tantùmà Theologis, verùm etiam à Iurisconsultis, Medicis, Philosophis, Poëtis, Historicis, omnibus denique qui ad summi Tonantis tribunal conuloare desiderant, non modò legi, sed edisci debent. Nam cùm confessio & pœnitentia ea sint quæ ad bene beateque viuendum hominem inuitant, **[[viii]v]** *& eum ad Christi beneuolentiam reducunt: non visus sum rectiùs laborem meum collocare posse, quàm in hoc Medinæ volumine, in quo de pœnitendi, & confitendi ratione, cæterisque alijs materijstanta est orationis suauitas, tanta vbertas, tamque dilucida in disputando methodus, vt ab omnibus, quæ maximè ob scura sunt & implicata, intelligantur. Quamobrem (humanißime Lector) cùm non mediocre sit huius Operis emolumẽtum (vt eo perlecto exactiùs dignoscere poteris) te vnicè oratum velim, vt hoc summa cura summisq́; vigilijs perlegas, perlectum memoriæ inculces, inculcatum exequutioni mandes: quod si àte factum animaduertero, beatam æternamq́; tibi comparasse vitam non hæsitabo: addesque mihi calcar haud exiguum ad grauiora in posterum tuum in vsum subeunda. Vale, & meo, vt assoles, labori gratulare. Ex ædibus nostris typographicis, Anno M.D.L.*

1

[1r] Codex de Pœnitentia.

DE Pœnitentia tractat Magister Sẽtẽtiarũ dist. 14. in quarto, & doctores ibîdẽ. Vbi nonnulla p̃dicata, q̃ de pnĩa dicunt̃, proponit: in quo etiam cum baptismo cõueniat: in quo iti dẽ ab eodem differat, ostẽdit. Cõueniunt quidem: quia sicut baptismus est prima tabula post naufragium, ita & pœnitentia est secunda, vt tradit Hieronymus super Danielem: & habetur de pœnitentia, distinct. 1. c. Secunda. Est autem hæc locutio metaphorica, ex similitudine quam baptismus & pœnitentia cum tabulis nauis in mari fractę habẽt: per quas homo nitit̃ ab illo naufragio liberari: quandoquidem homini nauiganti si oborta tem pestate & concutientibus fluctibus nauis frangitur, hoc vnicum remedium superest, sciliet tabulas nauis fractæ arripere, & eisdẽ rimari & inniti, vt saluri possit: Qui nauigat, homo est: nauis, quam primo ingressus est, & in qua primò nauigare cœpit, status fuit innocentię, & rectitudo, at que integritas vitę, in qua homo conditus fuit: fracta est nauis quando vita hominis per inobedientiam, & præuaricationem corrupta fuit: fluctus maris nauem concutientes, tentationes sunt vitę præsentis, quę magno impetu in hominem irruunt: mare autem in quo nauigatur, hic mundus est. Tabulæ autem quibus à procella huius pelagi homo li berari potest, baptismus, & pœnitentia sunt: è quibus cùm prior sit baptismus, qui ianua aliorum sacramẽtorum esse dicitur: ideo prima tabula nũcupatur, pœnientia autem secun da: his enim sacramentis nobis in peccatum la psis rimãdũ est, si volumus peccati periculum, & damnum quod affert, incolumes euadere.

Differ#t autem, quia pnĩa potest frequẽter cum spũalifructu iterari, baptismus aunt non nisi semel suscipi potest. Primum satis significat Christus, q̨ Petro de peccatis fratri remittendis, ĩterrogãti: Quo[1] ties peccabit in me frater, & dimittam ei? an septies? & c. respondit: Non dico tibi septies, sed septuagies septies. Vbi numerus determinatus pro indeterminato ponitur: ac si dixisset, quoties peccauerit in te, si pœnituerit dimitte illi. Secundum etiam Paulus docet ad Hebrę. 6. vt colligunt cõiter doctores, cum ait: Impossibile est eos, qui semel illuminati sunt, gustaueruntque bonum verbum, & Spiritum sanctum, scilicet per baptismũ susceperunt, si probabantur, rursus renouri & c. Quod de renouatione baptismali solet intelligi. Est. n. sacramẽtũ regeneratiõis & c.

Differ#t pręterea, quia pnĩa duplex est. s. interior, & exterior. Baptismus autem vnicus est in exteriore opere consistens. De interiori pœnitentia dixit Dauid: Sacrificium Deo spũs cõtribulatus:[2] cor cõtritũ & humiliatum Deus non despicies. Exteriorẽ verò pœnitentiam, quam sacerdo tes pœnitẽtibus & confessis iniũgunt, Christus nobis significauit, quando curatos à se[3] leprosos misit ad sacerdotes, vt se illis p̃sentarent, ab eisdem iudicandi. & eandem instituit quando ad sacerdotes loquens dixit,[4] quorum remiseritis peccata, remittent̃ eis & c.

Cõueni#t p̃tereà, quia pnĩa peccato ribus necessaria est, sicut & baptismus. Nam Ioannis p̃dicatio à pœnitentia cœpit, cùm dixit: Pœnitentiam agi[5] te, appropinquabit enim regnum cœlorum. Et Petrus etiam eandem prædicauit, vt ex[6] Actibus constat: dixit enim: Pœnitentiam agite, & baptizet̃ vnusquisq; vestrũ. Ex q̨b[9] apparet vtilitas, simul & necessitas pnĩæ.

Cõuenit tamen hæc particularius tranctare, & distinctius procedere, nè ęquiuocatio cõfusionẽ, confusio verò ignorantiam pariat. Accipitur enim pœnitentia ad pręsens dupliciter: vno modo pro ea, quę in corde est: alio verò pro ea, quæ in opere exteriori consistit. Et hæc rursus est multiplex: quædum est sacramentalis, & in absolutione consistit, qua confessor pœnitentẽ, & priùs confessum à peccatis absoluit. Quædã verò est pœnitentia ab eodem sacerdote iniuncta: que iterum triplex est, scilicet solẽnis, publica, & occulta. Quædam autem est pœnitẽtia voluntariè ab ipso peccatore assumpta: & hoc est, quod cõiter à doctoribus traditũ est, scilicet, tres esse pœnitẽtię partes, puta cõtritionẽ, cõfessionẽ, & satisfactionem: cuius satisfactionis totidem similiter partes esse dicũtur: hæ autem sunt oratio, ieiunium, & eleemosyna, de quibus omnibus nõnulla in pręsenti Codice tractanda sunt: in primis tamen de contritione, seu generaliùs de cor dis pœnitentia agendum est. Hęc autem est duplex: quędam vera pœnitentia, quę ad sa lutem valet, & bonorum est: alia verò, q̃ ad salutem non valet, & molorum est: talem ha[7] buit Iudas, quando doluit quod Christum tradidisset, qui non sicut debuit, pœnituit: talem habuit Antiochus, de quo, cùm de cõmissis sceleribus pœniteret & Dominum depreca**[[1]v]** retur, scriptum est: Orabat scelestus Dominum, à quo non erat misericordiam consequutu[8]rus. Et de Esau similiter inquit Paulus, quod nõ inuenit pœnitentię locum, etiam si cum la[9]chrymis inquisiuisset eam & c. Talem etiam habent damnati, de quibus legitur Sapientię. 5. Dicent intra se pœnitentiam agentes & c.

Est autem pnĩa vera, dolor volunta ri⁹ de pctõ propter Dei offensam cum emendationis proposito in futurum. Et hoc est, quod ait August. pnĩam definiens in libro de pœnitentia: Pœnitentia inquit est, quædam dolẽtis vindicta puniens in se, quod dolet cõmisisse. Vnde & Grego. ait: Pœnitentia est antè acta mala deflere, & flẽda iterum non cõmittere. Et Ambrosi⁹: Pnĩa,[10] est præterita mala plãgere, & plangenda iterum non committere & c. Itâq; illum dicimus pœnitere, cui displicent & molesta sunt quę fecit flagitia, quatenus offensiua Dei sunt & c.

Sed dubitaret hîc aliquis qũò potest esse, vt sit dolor voluntarius: si enim dolor est, pœna est, & cruciat animũ: pœna autem non est, nisi inuoluntaria sit. Quod enim nullatenùs est inuoluntarium, non cruciat, nec punit. Quòd autem pœnitentia pœna sit, ex vocabulo ipso patet. Pœnitentia enim pœnæ tenentiam sonat, & (vt ait Augusti.) à puniendo dicit̃. Respõdetur: Id facilè soluitur, si in homine duplicẽ affectionẽ attendamus: scilicet iusti, & commodi. Per primã homo appetit quod iustum, & rectum, & honestum est: per secundam verò quod vtile, delectabile, & cõmodum est. Bene igit̃ stat, quod id quod secundum affectionem com modi est inuoluntarium, sit secundum affectionem iusti voluntarium. Ad quod multa possemus afferre exempla, nisi res de se sa tis nota esset. Aut dicatur non esse necessariũ, pœnam inuolũtariam esse, vt cruciet: satis est id inuolũtarium esse, de quo ipsa pœna habetur: si cut in proposito inuoluntarium est homini pœnitenti se Deum offendisse & c.

Nota tamen dolorem huiusmodi non dici voluntarium in se, cùm sit passio naturaliter consequẽs actum voluntatis: est tamen volũtarius causaliter, seu antecedenter: pro quanto ex libera voluntate ipsius pœnitẽtis procedit. Peccator enim considerans se Deum perperàm offendisse, dignumq̃; esse qui pro peccato puniatur, volũtatem elicit, qua vult in se punire, quod cõmisit: inde voluntariè elicit actum detestationis, quo displicet sibi cõ missum: hunc sequitur naturaliter tristitia de cõmisso: deinde tristitiam sentiẽs, eam volũtariè acceptat, & sustinet: inde facilè patet quo pacto dolor de cõmissis volũtari⁹ sit & c.

De cordis ergo pnĩa nõnullas cõuenit quęstiones tractare, in quibus viros doctos constat contraria sensisse: & vt à facilioribus incipiamus, de qualitate pœnitẽtię cordis libuit tractatum inchoare.

Quæstio prima.

SOlet de huiusmodi pœnitentia quęri, an sit virtus, & qualis virtus. Et arguit̃ primò cõtra id quod supponit̃, q. s. homo possit de cõmissis pœnitere. Contra quod arguitur: quia si pnĩa est dolor de peccatis cõmissis, necesse est quod procedat ex actu voluntatis, quo homo vult se non peccasse, aut non vult se peccasse: cum secundum Augustinum tristitia sit de his, q̃ nobis nolẽtibus accidũt: hoĩem autem non pec casse, si ita est quod peccauit, est iam impossibile: quod autem impossibile est, homo id sciens velle non potest: non enim efficaciter volumus nisi q̃ possibilia esse putamus: vnde homo efficaciter volens aliquid obtinere, quam primum scit illud esse sibi impossibile, cessat à volitione efficaci eiusdem: vt experientia docet.

Secundò, demus quod sit hoĩ possibile velle se non peccasse, q̃uis factũ sit iam impossibile: attñ talis volũtas nõ videtur licita, sed illicita, & deordinata: eò quod re cedit à sua regula. Quãdoquidẽ humana volũtas in actionibus suis debet diuinam volũtatem pro regula tenere, & se illi per omnia conformare: Dei autem volũtas non est, vt non præ cesserit, quod actu p̃cessit: est enim illud impossibile etiam ipsi Deo. De quo Arif. in Ethi. Hoc solo priuatur Deus, ingenita facere, q̃ genita sunt. Et Hiero. virginitatẽ semel amissam reparari non posse affirmat & c. Quòd autẽ Deus id quod impossibile est non velit, nec velle possit, hinc patet: Quia tãtũ potest, quantum vult. Omnia enim q̃cunq; voluit, fe[11]cit. Si enim posset velle aliquid quod facere non posset, eius voluntas cassaretur: & ex hac parte finita redderetur, & impotens.

Tertiò admisso quod pnĩa cordis possibilis sit hoĩ, & eidem licita: non tamen videtur virtus esse: quia virtus omnis est per se, & secundum se expetibilis: pœnitentia autem non est huiusmodi: quia illud non est per se, & secundum se expetibile, quod fine peccato haberi non potest: pœnitentia**[2r]** autem cordis sine peccato saltem pręuio ha beri non potest, vt constat.

Deinde si pœnitentia esset virtus, illa fuisset in Christo, qui plenus donis & virtutibus fuit: in Christo autem nunq̃ fuit pœnitentia, qui peccatum non fecit, nec in[12]uẽtus est dolus in ore eius. Prætereà virtus est habitus electiuus, & per confequens est de obiecto cadente sub electione: pœnitentia autem non habetur de eo quod sub electione cadit, cùm sit de eo quod impossibile est non fuisse. s. de hoc, quod est nos pecasse, quod nobis impossibile est non fecisse, vt patet ex dictis: electio autem non nisi de possi bilibus est, quæ in nostra sita sunt volũtate.

Quartò, esto pnĩa sit virtus, vel ergo est cõis, vel particularis: & vi detur quod sit cõis, & non particularis: quia do lere de peccato cõmisso, commune est omni virtuti: omnis enim virtus incliant ad amorem boni sui, & ad odium mali sibi opposi ti: & si tale malum contingat, inclinat ad displicentiam, & dolorem de eodem: non igitur virtus particularis est, sed generalis.

Quintò, quia si pœnitentia cordis virtus esset, aut igitur moralis, aut theologalis, quorum neutrum videtur: theologalis enim non est, cùm nec charitas sit, nec fides, nec spes: moralis

etiam non est, cùm nec ad prudentiam, nec ad temperantiam, nec iustitiã, nec ad fortitudinẽ reducat̃: qũadoquidẽ huiusmodi morales virtutes viris bonis & iustis cõpetunt, seu competere possunt: pœnitentia autem non nisi peccatoribus & c.

Respondeo. His non obstantibus te nẽdum est pnĩam cordis, si habitus sit, virtutẽ esse: ille enim habitus virtus est, cuius actus est bonus, & laudabilis: talis est actus pnĩæ. Probat̃ hoc, primò: quia actus humanus, qui potest ex electione & deliberatione fieri, qui etiam cadit super materiam ipsi actui conuenientem, & propter bonum finem cum honestis circũstantijs, est bonus, & laudabilis: sed talis est actus pœnitendi: quia habetur ex electione & deliberatione qua peccator deliberat, & cõcludit esse de cõmissis pœnitendum, & cadit su per materiam sibi conuenientem, puta super peccatum cõmissum, quod quidem odio & detestationi cõuenit. Sicut enim bonum amabile est, ita malum est detestabile, & odi bile: elicitur etiam huiusmodi actus pœnitentiæ propter Deum, vt suppono, cum bonis circunstãtijs alios bonos fines respicientibus, puta, vt sciliet peccator Deo satisfaciat, & ab eodem veniam obtineat: igitur erit vndique actus bonus.

Secundò actus pœnitendi, & pnĩa ipsa tenet mediocritatẽ inter duo extrema vitiosa, igit̃ est virtus ex do ctrina Aristo. & cõmuni. Antecedens patet, quia hominem gaudere de omnibus operibus à se factis, tam de bonis q̃ de malis, extremum vitiosum est: dolere etiam de omnibus operib⁹ à se factis, tam de malis quàm de bonis, extremũ est etiam vitiosum. Inter hæc autẽ mediat dolere de malis tantùm à se cõmissis eo modo quo dolendum est, & hoc est pœnitere: igitur pœnitentia est virtus.

Tertiò quòd Deus in lege sua iubet, & ab hoĩbus exigit bonum est, & laudabile: quod si fiat, quemadmodum fieri debet, ipsi Deo gratum & acceptum est, cui nil nisi bonum gratum esse potest: sed ipse Deus frequenter in lege sua tam veteri q̃ noua iubet, & exigit pœnitentiam, quod certum esse suppono: igitur non solùm erit bonum & lau dabile pœnitere, sed & apud Deum erit valde meritorium & c.

Nec obstat quod habetur Eccł. 30. Tristitiã lõgè expelle à te. & subditur causa: multos enim occidit tristitia, & non est vtilitas in illa. Et hoc idem exp̃ssè dicit Aristo. 7. Ethi. &. 10. Nam Ecclesiasticus loquit̃ de tristitia sæculi, quę de rebus alijs mundanis ha beri solet: non de ea, q̃ de peccatis est. Aristo. autem loquitur de dolore, qui solet esse excessiuus, quo quidem moderatè vtendum est ad finem, ad quem assumitur: non autem de displicentia de peccatis commissis & c.

Ad rationes autem superiùs in opposi tum factas, dicendum: Ad primum, in quo id quæritur, an. s. humana voluntas possit velle aliquid impossibile sibi scitum esse tale, distinguendum breuiter est de volum tate. Quia est volũtas desiderij, & est voluntas efficax ipsum desideratum obtinẽdi. Devo lũtate desiderij, aut simplicis appetitus, non dubitat̃, quin possit de impossibili haberi: voluntas enim impossibilum est, vt ait Aristo. Sic enim dicitur angelus malus impossibile appetiuisse, quãdo cupiuit Deo ęqualis es se, & eidem assimilari: sic etiam dãnati in infer no existentes desiderant mori, scientes id ipsis de lege impossibile esse, de quibus scriptũ est: Desiderabunt mori, & mors fugiet ab[13] eis. Sic etiam cæci desiderant videre, cum sciant id illis per naturam impossibile esse. De volũtate tamen efficaci (qua. s. quis de medijs inquirit, & ea eligit, & opere exequit̃ ad fine obti-**[[2]v]**nendi quod cupit) verum est quòd haberi non potest de impossibili cognito: quando quidẽ electio non nisi possibilium est, ex eodem Aristo.

Verùm dubitarẽt, qualis sit illa nolitio qua quis nollet se peccasse, cum id sciat sibi esse impossibile, an absoluta, an conditionata? Et dixerunt aliq̨ quod non potest conditionata esse: quia nemo potest velle aliquid sub aliqua conditione quando seit illam conditionẽ non existere: & hmõi cõditionales. s. vellẽ aliq̨d sub tali vel tali cõditiõe, aut nollẽ aliq̨d sub tali conditione, non importat actum voluntatis, quãdo scitur conditiones non subsistere. Secus si crediẽ, vel faltẽ dubitat̃ eas subsistere: vt si credam, vel saltem dubitẽ Petrum es se pauperem, possum actum voluntatis habere quo velim dare Petro eleemosynam si sit pauper. Attñ q̃ primum sciuero Petrum non esse pauperẽ, cessat in me talis volitio, & adhuc manet hęc conditionalis vera, vellẽ dare Petro eleemosynã si esset pauq̨: & ita cõnditionalis est vera sine actu voluntatis. Id videtur posse confirmari: quia hæc conditionalis est ve ra in eodem casu, ego darem Petro eleemosynã si esset pauq̨, cum quo stat quod non dem: ego legerẽ si mihi darẽt aliq̨d, cum quo stat quod non legã: ita igitur stat quod ego vellem aliquid face re si mihi aliq̨d darẽt, & tamen quod illud non velim: sicut enim q̨ daret non dat, qui legeret non legit, ita qui vellet non vult: ac proinde hmõi conditionales non dicunt aliquem actum positiuum volũtatis, maximè quando scitur cõnditiones non subsistere: & ita illa nolitio, q̃ nollet q̨s se peccasse, non potest esse conditionalis, quia maximè sub conditione possibilitatis. s. si sieri posset se non peccasse: sed constat ĩ casu conditionem illã non posse subsistere, ideo illa conditionalis nullũ actum ponit in volũtate: & per cõsequẽs si actꝰ voluntatis est, oportet sit nolitio absoluta.

Sed hæc positio non videtur vera: quia si conditionalis hmõi non ponit actum volũtatis, quando scit conditionem non subsistere, etiã non poneret actũvolũtatis quando dubitat̃, seu crediẽ posse subsistere: patet ex ratione suprà facta, q̈ dicebat̃ diuersum q̨d esse, legerẽ, & lego: darẽ, & do: vellẽ, & volo: per qd' ęquè ꝓbarẽt nullum actum voluntatis haberi per illas conditionales subsistente conditione sicut ea non sub sistẽte, vt cõstat. Deinde sequiẽ quod Christus non fuit tristatus de morte: quia vel tristitia sequẽte nolitionẽ mortis absolutã: & hoc non, quia absolutè voluit mori: vel conditionatã: & si sic, habeo intẽtũ quod conditionalis illa ponit actum volũtatis: nam sine actu voluntatis non potest tristitia in aliquo causari, actum aunt cõditionalẽ causatiuum tristitię videtur Christus significasse quando dixit: Pr̃ si possibile est, trãseat[14] à me calix hic, cum tamen sciret conditionem non subsistere. Denique posse dari actus voluntatis cõditionales vbi sciẽ conditionem non subsistere, imò nec subsistere posse, apparet si tribus hoĩbus ꝓponat̃ aliqua conditio impossibilis: puta si vobis darenẽ alæ naturales, aut si cõuerteremini in aues volantes, & quæratur sub eadem conditione, quô vnusquisq; eorum ire eligeret, Romã. s. Hierusalẽ, aut Insulas? vnus di ceret, ego si auis essem Insulas irẽ: alter diceret, ego si auis essem in Hierusalem me conferrem: alter verò diceret, ego si auis essem, nec huc, nec illuc abirẽ: sed in patria propria permanerẽ. Re vera hi homines sciẽtes conditionẽ esse impossibilẽ, diuersos habent affectus per quos non volunt absolutè ea, quibus afficiũtur: sed ea vellent efficaciter si staret cõditio, ac proinde huiusmodi velleitates actum important voluntatis: de his tamen alibi latiùs.

Ad propositum igiẽ redeũdo videtur, quod peccator potest actu absoluto desiderij velle se non peccasse absq; vlla conditione, aut absolutè nolle se peccasse: potest etiam hoc ipsum velle sub conditione aliqua, etiam si sciat conditionis non subsistentiam, seu impossi bilitatẽ. Quæ autem no litio est quæ tristitiam causare sufficit, absoluta scilicet an conditio nata? crederem id de absoluta, non tamen de sola conditionata verificari, vt alibi deduximus, cùm de tristitia Christi ageremus.

Ad secundum, in quo arguebatur actum pœnitentiæ illicitum & deordinatum esse, quia dissonat à diuina voluntate, dicendum ad id, quod ratio supponit. s. teneri nos voluntatem nostram diuinæ voluntati conformare, id non esse vniuersaliter verũ: cùm enim multiplex dicatur esse Dei volun tas, permissiua, præceptiua, & cõplacentiæ, soli præceptiuę tenemur de necessitate nostram voluntatem conformare: in alijs, & si à diuina voluntate discrepemus, non erit illicitum, imò fępe accidit esse bonũ. Sic enim ait Augustinus: Aliquãdo bonus filius vult patrem suum viuere, quem tamen Deus vult mo ri. Abraham etiam voluntatem habuit immo[15]landi filium suum, cuius tamen oppositum Deus voluit. Et si videamus domum proximi comburi, scientes id fieri non posse nisi Deo volente, possumus tamen licitè, imò meritoriè occurrere, & domus combustionem, si possumus, impedire. Tenemur itâq; nos diuinæ voluntati conformare, non velendo id quod Deus vult, sed volendo id quod Deus**[3r]** vult nos velle: ac pronide cùm Deus velit q̨ de cõmissis doleamus, & id à nobis exigit, dolendo de cõmissis, nos suæ voluntati conformamus. Est etiam diuina voluntas regula humanæ voluntatis: non quidem qualiscũq; Dei volũtas, sed voluntas qua vult nos aliqua velle aut nolle: q̃ quidem Dei voluntas nobis intimat̃ tam in lege naturali q̃ in lege diuina scripta, interdum etiam per specialem reuelationem. An autem Deus velit, aut velle possit, præteritum, non fuisse, vel aliud impossibile, idque voluntate absoluta aut conditionata, alterius est negotij.

Ad tertium, quo arguebat̃ pnĩam non esse virtutẽ, dicendũ, ad primum, quod omnis virtus est secundum se expetibilis in eo in quo est virtus, actus etiã virtutis est secundum se expetibilis in eo, in quo est talis: ideo & pœnitere ĩ eo in quo est actus virtutis, est fecũdũ se expetibilis ob sui bonitatem & honestatem, etiam si inde nõ esset alia vtilitas euentura. Et quando arguitur, illud non est fecundum se expetibile qd' non potest sine peccato haberi, verum est si haberi non potest sine peccato concomitãte, vel sine peccato cõmittẽdo: secus si haberi non potest sine peccato iam cõmisso: cuius exemplum est clarum de actu iustitiæ punitiuę: qui cùm actus virtutis sit, sine peccato tamen ab eo qui punitur cõmisso exerceri non potest.

Ad secundum dicẽdũ, falsum esse quod Christus habuit omnes virtutes saltẽ in speciali: nam fidem de credẽdis, vt communiter dicitur, non habuit, cum omnia clarè in verbo videret: iustitiam cõmutatiuã, aut vsum eius non habuit, qui nulla bona tẽpora ila habuit, quæ cõmutare valeret: nec iustas negotiationes, siue contractus exercuit: castitatẽ item cõiugalẽ, aut vidualẽ non habuit, qui semper virgo permansit: nec bellicam fortitudinem, qui nec arma vnq̃ sumpsit, nec ar mis, aut vi inuadẽtibus restitit: sed tanq̃ ouis quæ non aperuit os suum ad occisionem est[16] ductus: ideo non mirum si pœnitentiam nõ habuerit, qui nil admisit, de quo sibi dolendũ foret: habuit tamen virtutes omnes in genere, seu principiatiuè, cùm summum habuerit amorem honesti.

Ad tertium dicẽdũ, quod licet non sit in potestate peccatoris quod non peccauerit post à se cõmissum peccatũ, est tamen in eius potestate pœnitere cõmis si: hoc qd' est pœnitere, eligibile est cõfor miter ad rectam rationem deliberãtẽ, an conueniat pœnitere, & cõcludentẽ quod sic: nec tamen ita pœnitet, vt det opram quod non peccauerit. Hoc enim imprudentiæ esset non discretionis: sed pœnitet odiendo, & detestãdo quod malè perpetrauit: & quamuis hoc, quod est hominem non pecasse non sit eligibile, quia impossibile: de cõmisso tamen peccato pœnite re eligibile est sicut & possibile: & medium quoddam est ad finem

satisfaciendi Deo, & eum placandi, & ex consequenti veniam ab ipso Deo offenso impetrandi & c.

Ad quartum, quo q̃rebat̃, an pœnitẽtia sit virtus gñalis an specialis, dicendum, quod potest generalis virt⁹ dici dupliciter: vno modo quòd non sit dabilis habitus proprius ad dolendum de cõmissis inclinans: sed dantur habitus aliarum virtutum, quibus peccata contrariantur, per quos habitus homo inclinatur ad odiendum omnia peccata commissa cuiuscũque generis sint. Et hoc videtur falsum: quia sicut dabilis est habitus vnus generaliter inclinans ad amorem honesti in communi, ita est dabilis habitus vnus inclinans indistinctè ad odiendum inhonestum, & vitium, quodcunq; illud sit: ita similiter potest dari vnus habitus, qui similiter indistinctè inclient ad odiendum omne vitium ab homine commissum, quodcunque illud sit: & ita dabilis est pœnitentia virtus generalis, tam ex parte obiecti, quàm ex parte inclinationis habit⁹. Secundo modo potest intelligi quòd pœnitentia sit virtus generalis, & non specialis: quia de commissis dolere, commune est omnibus virtutib⁹: quia omnes virtutes inclinant ad dolẽdum de commissis, vnaquæque scilicet de peccato commisso sibi contrario: & hoc verum est. Cum hoc tamen stat, quod pœnitentia in se virtus propria sit à cæteris distincta, habens aliqd sibi peculiare & pro prium: quia scilicet est detestatio peccati, vt expiabile est & remissibile per actum pœnitentis, vt dicit Doctor sanctus: & in hoc nõ communicat cum alijs virtutibus & c.

Ad quintum, quo q̃rebat̃, an pœnitẽtia sit virtus theologalis, an moralis, dicẽdũ, quod theologalis nõ est: tum quia non habet Deum pro obiecto primario, licèt habeat eum pro obiecto finali: ad hoc enim pœnitet peccator, vt Deo recõciliet̃: tum etiam, quia virtutes theologales non necessariò habent passionem, seu cordis anxietatem annexam, qualem habet cordis pœnitentia: tum denique, quia virtutes theologales communes funt peccatoribus & innocentibus, qñquidem fuerunt in Virgine głiosa: pœ-**[[3]v]**nitẽtia autem non nisi peccatoribus conuenit.

Secundò videtur quod pnĩa non sit virtus moralis, de his saltem quas cõiter philosophi tradiderunt: tum quia virtutes morales de quibus philosophi, non pręsupponunt cognitionem supernaturalẽ, quę rationem naturalem excedat: sed ha bentur & fiunt conformiter ad prudentiam & rationem quę naturaliter haberi potest, vt patet discurrendo per eas: pœnitentia autem præsupponit cognitionem, quæ rationem naturalem excedit, ex quo fidem reuelatam præ supponit. s. quod Deus per nostra peccata offensus non placat̃, nec peccata remittit, nisi mediante actu pœnitendi, quod per si dem potiùs q̃ per naturalem rationem cognoscimus: vnde pœnitere, est peccata cõmissa detestari, ad satisfaciẽdũ Deo offenso, & veniam cõsequendũ. Tum denique, quia virtutes morales communiter assignatę, cõmunes sunt peccato ribus & innocẽtibus, vt constat: pœnitentia autem non nisi peccatoribus cõuenit: non igitur est moralis virtus pœnitentia cordis, de qua loquimur, nisi moralis virtus dicatur ea, quæ ex more, & consuetudine acquiritur: nã sic moralis esset dicenda, & si non de his, quæ communiter assignãtur. Quòd si velis pœnitentiam ad aliquam virtutẽ ex notis reduce re, id facilè poteris, si obiectum ipsius pœnitẽ tiæ attendas simul & finem quem pœnitens principaliter intendit, ex parte qdẽ obiecti quod homo detestatur & odit, ad illam virtutẽ pertinet cui contrariat̃ ipsum peccatum, de quo pœnitet homo. Non obstãte, quod sint habitus realiter differentes, ex parte etiam finis ad illam reducit̃ virtutem, quæ ad illum finem directè inclinat: vt si homo de peccatis cõmissis doleat, intẽdẽs principaliter in se punire qd' malè fecit, ad iustitiam pertinet: si verò principaliter

intẽdat Deo reconciliari, ad amicitiã seu Dei charitatem videtur reduci: si autem principaliter intẽdat veniam peccatorum impetrare, ad charitatem sui, seu eleemosynam, aut misericordiã reduci videt̃: quam non folum proximis, sed nobis ipsis debemus impẽdere, prout scriptũ est: Miserere animę tuę placẽs Deo & c.[17] Pro his facit quod Ambrosius ait, affectus tu⁹ (ĩquit) operi tuo nomen imponit: Hęc igitur q̃ facilia sunt rescĩdẽtes, ad alia trãseam⁹.

Quæstio secunda.

VLteriùs de necessita te pœnitendi solet similiter quæri, an sit necessaria pœnitentia cordis ad remissionem peccatorum: & dixerunt aliqui quod nõ: sed satis est, si peccator veterem vitam in meliorem commutet: nam Christus nouam vitam videtur à peccatoribus exigere, vt eis sua condonet delicta. Vnde ad Galatas. 5. &. 6. ait Paulus: In Christo enim Iësu, nec circũcisio aliq̨d valet, nec p̃putium: sed noua creatura. Paulus etiam quando ad Christum cõuersus est, nec pœnituisse legitur, nec Christum illi huiusmodi pœnitentiam ab eodẽ exegisse videtur, etiam si Christum interrogauit dicens: Domine quid me vis facere? De quo Actuum. 9. Prætereà idem probant ex Psalmo. 31, Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam, & tu remisisti. Vnde ap paret sufficere peccatori propositum confitendi, & si de commissis non doleat.

Item tertiò ad salutẽ fufficit hoĩ mandata Dei custodire, iuxta verbum Christi: Si vis ad vitam ingredi, serua man[18]data. Cùm tamen in dininis mandatis, scilicet Decalogi, de quibus Christus loquebat̃, nulla de pœnitentia cordis fiat mentio.

Item quartò sufficit dilectio Dei ad ha bendam gratiam eius, & ex cõsequenti ad obtinendum peccatorum remissionẽ, iuxta illud Christi: qui diligit me, dili[19]getur à patre meo, & ad eum veniemus & c.

Item quintò sufficit hoĩ ad salutẽ si fidem veram habeat, vt passim docet Paulus ad Rom̃. & ad Galat. dicẽs: Per fidẽ nos esse iustificatos, simul & saluos: nec hoĩem saluari per legem factorum, sed per legem fidei. Vnde & Psał. 24. Propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo.

Item sextò facit qd' ait Ambrosius, & habẽt in textu Magistri, dist. 14. quarti: Vera pœnitentia hæc est, cessare à peccatis, & in nouitate vitæ ambulare. vnde & Paulus ad Romañ 6. docet nos ita à peccatis debere cum Christo resurgere: vt scilicet in nouitate vitæ ambulemus: ac proinde videtur excludi necessitas dolendi de peccatis cõmissis. His nonnulli hæretici suam sententiam probatam esse putant.

Verùm his non obstantibus tenenda est opposita snĩa tanq̨ catholica, quod scilicet necessaria est peccatori, saltẽ de lege ordinata, cordis pœnitentia, vt remissionem peccatorum confequamur. Non enim legitur Deus salutem & veniam peccatoribus promisisse, nisi pœnitentibus, & contritis. Dixit enim per Iohêlem. 2. Conuertimini ad me in ieiunio, fletu, & planctu, & scindite corda vesta. & additur ibidem:**[4r]** Cõuertimini ad Dominum Deum vestrum, quia benignus, & misericors est, & præstabilis super malitia. Vnde patet Dominum non fore præstabilem super malitia hominum, nisi, corde de peccatis doleant. Ezechi. etiam. 18. dicitur: Si impius egerit pœnitentiam ab oĩbus peccatis suis, vita viuet, & nõ morietur. & posteà: Conuertimini igitur, & agite pœnitentiam. Per Isaiam etiam dixit. c. 56. Ad quem respiciam, nisi ad pauperculum contritum corde, & trementem sermo nes meos? vbi

vtrumque significat esse necessariam, scilicet de commissis dolere, & præcepta Dei custodire: quod clariùs dixerat per Ezechiêlem, vbi suprà.

Idem etiam patet ex nouo testamento: nam Ioãnis p̃dicatio à pnĩa cœpit: dicebat enim, agite pœnitentiam. Chri[20]stus etiam eiusdem pœnitentiæ necessitatem satis docuit, & prædicauit: dixit enim, Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœ[21]nitentiam. Et alibi. Nisi pœnitentiam egeri[22]tis, omnes simul peribitis. Et iterũ: Si pecca[23]uerit in te frater tuus, dimitte illi: si septies peccauerit, & pœnituerit, dimitte illi &c̃.

Postremò idem patet ex doctrina Apostolorũ: ait enim Petrus Actuũ. 3. Pœnitemini ergo, & conuertimini, vt deleantur peccata vestra. Et Paulus ad Ro. 2. cõmendans patientiam Dei peccatores impœnitentes arguit, dicens: Ignoras quia benignitas Dei pœnitentiam te adducit? secundum duritiam tuam, & impœnitens cor thesaurizas tibi iram in die Domini. Ioãnes etiam Apocalyp. 2. ad angelum Ephesinum dicens: Memor esto vnde excideris, & age pœnitentiam, & priora opera fac. Vbi rursus docemur, non satis esse bene operari, nisi de commissis doleamus. Rursus de muliere Iezabel, quo nomine nonnulli hæreticos intelligunt, dicitur ibîdem: Dedi illi tempus vt pœnitentiam ageret, & non vult pœnitere. & sequitur: Ecce ego mittam eam in luctum, & qui mœchantur cum ea in tribulatione maxima erunt, nisi pœnitentiam ab operibus suis egerint. Quibus omnibus, & innumeris alijs scripturæ sacræ testimonijs edocemur, non posse peccatores veniam cõsequi peccatorum, nisi pœniteant de commissis: nec satis esse veterem vitam in meliorem commutare: vnde & Augustini decretum apertum est, & canonizatum: Omnis[24] qui suæ voluntatis arbiter constitutus est, no uam vitam inchoare non potest, nisi pœniteat cum veteris vitæ. In re tamen tam probata superua caneum videtur sanctorum testimonia afferre &c̃.

Ad rationes, pro priore sententia suprà citatas respõdeo. Ad primum dicẽdũ quod in illis locis Paulus non intendit excludere necessitatem pœnitendi de commissis: sed potiùs Iudæorum errorem explodere, qui adeò operibus legis fidebant, vt per ea se sufficienter salutem assequuturos esse putarent: cùm Deus veterem legem aboleuit, & noua data nouam exigit ab hominibus vitam: quam tamen nemo inchoare potest, nisi pœniteat eum veteris vitæ, vt patet ex decreto Augustini suprà citato. Quod etiam de Pauli conuersione citatum est, nil illis suffragatur: nullo enim modo verisimile est Paulum in se omisisse, quod alijs peccatoribus necessarium esse docebat, cùm sciret, & fate retur se peccatorem fuisse: docuit autem esse hominibus necessariam pœnitentiam, vt patet. Igitur, esto expressè non legatur, credendum est eum pœnituisse.

Ad secundum ex Psalmo allegatum, Dixi cõfitebor. dicendum, quod potius est cõtra arguentes: si enim peccator debet confiteri, saltem Domino, sua peccata, ipsamet cõfessio Domino facienda pręsupponit cor dis pœnitentiam: nil enim valet apud Deum confessio, nisi ex corde contrito procedat: & quod id sit ad mentem ipsiusmet dicendum, cõstat ex Psalmo. 50. Miserere mei Deus &c̃. vbi docet quid sit sacrificium Deo acceptum, dicens: Spiritus contribulatus, cor contritum Deus acceptat. Constat etiam ex alio Isaiæ Psal. vbi dicit: Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. & ex alijs multis. non igitur intendit Dauid excludere necessitatem pœnitendi.

Ad tertium, quartum & quintum dicendum, nil pro illis facere: nam si per hoc excludunt necessitatem pœnitendi, quia scilicet sufficit mandata seruare, eodem modo deberent excludere necessitatem credendi: nam per eos ad vitam sufficit seruare mandata in quibus de

fide nulla fit mentio, & econtrà si sufficit fides: non igitur esset necessarium mandata seruare, nec vlla opera facere. & iterum, si sola dilectio sufficeret, & inde vt dicunt, excludatur necessitas pœnitendi, pariforma excluderetur necessitas fidei, & mandatorum obseruantiæ. Dico igitur, q̨ non solùm necessarium est mandata seruare, quo ad ea, q̃ expressè sonant: sed vltrà necessaria est fides credendorum, necessaria etiã sunt aliqua sacramenta, necessaria etiam est**[[4]v]** cordis pœnitentia, & multa alia etiamsi de illis expressa in Decalogo mentio non fiat: nam ad illorum omnium necessitatem asserendum, sufficit per alia scripturæ testimonia doceamur. Adde quod virtualiter in præceptis Decalogi continetur Dei dilectio, quæ si vera sit, includit propositum seruandi quicquid Deus iubet, & reddendi quicquid Deus à nobis exigit: in eo enim quo præcipit, vt Deum colamus & timeamus, tacitè præcipitur nobis, vt eum reuereamur, eidem obediamus, & obtemperemus: & ita cùm ipse à nobis exigit hæc omnia, quę dicta sunt, simi liter & pœnitentiam de commissis, sequitur peccatorem non plenè diuina mandata Decalogi adimplere, nisi de commissis doleat.

Ad sextum, qd' ex Ambrosio & Paulo citatũ est: respondeo, quod nec Paulus nec Ambrosius excludunt necessitatẽ pœnitendi de commissis: id patet, cùm ipsemet Ambro brosius definiens pœnitentiam, quam ad remissionem peccatorum necessariam esse dicit, ait quòd est præterita mala plãgere, & plangenda iterum non committere: vbi satis docet non satis esse à peccatis postmodùm abstinere, sed de commissis etiam esse dolendum. Quando igitur ait: vera pœnitentia est à peccatis cessare: significat veram non esse pœnitentiam, si homo de commissis doleat, nisi à peccatis abstinere firmiter proponat: quod longè aliud est quàm dicere, quod ad veram pœnitentiam sufficit cessare à peccatis. Quod autem non satis sit à peccatis cõmittẽdis cessare mãdata custodiendo, sed etiam opùs sit de cõmissis dolere, ex dictis apertum esse puto, ex his quæ citauimus ex Ezechiê. ex Isaia, & ex Apocalypsi, & ex alijs: in quibus apertè Deus vtrumque à pec catore videtur exigere & c.

ESto sit necessaria pnĩa cordis ad veniã obtinendum, an tamen sit necessaria ex pręcepto: ita, vt q̨ non pœnitet, nõ solũ non assequiet̃ veniã cõmissorũ: sed non pœnitẽdo tp̨e debito, de nouo peccabit. Et cõtẽderũt aliq̨ partem negatiuã defendere, putãtes in hoc sequi doctorẽ sanctũ, vt dicebãt. Quorum fundamentum hoc erat, quia in scriptura non imponit̃ peccatori pnĩa per modum præcepti obligantis: sed per modum statuti salutaris, seu cõditionaliter. Si scilicet velit aliquis ingredi regnum Dei, aut peccatorũ remissionẽ consequi, agat pnĩam, alioqui veniam non cõseq̃tur de cõmissis: quorum sententię scriptura sancta quodãmodò fauere videt̃. Sic enim Hiere. 28. dixit Deus: Si pœnitentiam egerit gens ista de malo suo, agam & ego pœnitentiam super malo quod cogitaui, vt facerem ei. Et Ezechiê. 18. vt suprà citaui: Si impius egerit pœnitentiam, vita viuet, & non morietur. & posteà: Conuertimini, & agite pœnitentiam, & non erit vobis in ruinam iniquitas. & Luc. 3. Nisi pœnitentiam egeritis, omnes peribitis. In quibus & multis alijs non videtur imposita peccatori pœnitentia absolutè: sed conditionaliter, scilicet si velit à peccatis liberari. Ex quibus colligitur necessitas pœnitentiæ ad certum finem, scilicet ad assequendum remissionem commissorum, prout dixit Petrus: Pœ[25]nitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrûm in remissionem peccatorum. Et ita putant id quod prætendunt probare.

Sed salua pace, videtur mihi eos decipi, nec sufficienter fundare, qd' putant esse probatũ: quia tunc sequit̃ quod non esset de p̃cepto confiteri: sed posset quis sine nouo peccato confessionẽ omittere, ex quo etiam est à Deo instituta ad finem consequendi veniã, quemadmodum & pœnitentia cordis. Sic enim dixit Ioan. 20. Quorum remiseritis peccata,

remittentur eis: quorum retinueritis, retenta erunt. Vnde colligitur conditionalis hæc: si peccator vult à Deo consequi peccatorum remissionem, eam à sacerdote con sequatur. Sequitur etiam, quod sine nouo peccato posset adultus baptismum non accipere: quia similiter ad finem consequendi veniam est institutus. Sic enim dixit Petrus: Pœnitemini, & baptizetur vnusquisque ve[26]strûm in remissionem peccatorum. Vbi ad eundem finem dicit esse necessarium pœnitere, & baptizari: ac proinde idem esset de vtroque iudicium. Sequitur etiam, quòd non esset nouum peccatum adultis, si fidem Euangelicam auditam admittere nolunt: cùm similiter ad finem habendi ęternam salutem sit tradita: sic enim dixit Christus, Qui credi[27]derit, & baptizatus fuerit, saluus erit. Et Pau[28] lus: Oportet accedentẽ ad Deum credere, quia est. Imò amplius sequitur, quod non esset nouum peccatum violare diuina mandata, aut saltem eorum obseruantiam omittere: quia etiam conditionaliter dictum est, Si vis ad vitam ingredi, ser[29]ua mãdata. quod tamen erroneum esse non dubitatur. Nec etiam puto diuum Thomam, vt isti autumant, huiusmodi assertionem te nuisse, vt patet ex prima. q. quam mouet de**[5r]** Pœnitentia, distin. 14. in. 4. vbi dicit, quod pœnitentia cordis est de præcepto legis. &c̃.

Secundò contra positionẽ in se arguitur, quod pœnitentia sit sub præ cepto tradita, si verba legis attendamus: nam per verbum imperandi tradita est: id patet ex Ioãnis prædicatione, Pœnitentiam agite. Matthæ. 3. & Actu. 2. De pœnitentia, & baptismo, si militer loquutus est Petrus, dicẽs: Pœnitentiã agite, & baptizetur vnusquisque vestrûm: & q̃uis dicat, in remissionẽ peccatorum, non tamẽ excluditur per hoc. quin peccatoribus in iungatur pœnitentia præceptiuè, sicut & baptismus, etiam si vtrũq; sit ad illum finem ordinatũ. Apocal. etiam. 2. verbo imperandi vsus est Ioan. dicẽs: Age pœnitentiam, & prima opera fac. & Marc. 1. dicitur: Pœnitemini, & credite Euangelio. vbi vtrũq; eodem tenore, & verbo præcipitur, scilicet pœnitere, & credere: cũm tamen credere, necessarium sit sub pœna noui peccati, puta infidelitatis. Itaque passim in scriptura iniungitur peccatoribus pœnitentia sub verbo imperatiuo. Quòd si ratio hæc non concludat vniuersaliter, eò quòd verbum imperatiui modi non semper obligationem iuducit, ideo aliter propter contentiosos, seu proteruos, libet arguere.

Tertiò arguitur, quia peccatum nouum est pro quo Dominus mortem cõminatur æternã: hanc autem cõminatur his, qui nõ pœnitẽt: quia. s. vocati à Domino non respondent, maximè cùm vocentur ad id, quod illis est necessariũ. Hoc patet Esai. 65. Omnes in cæde corruetis, pro eo quod vocaui, & non respõdistis: clamaui, & non audistis. Christus autẽ vocauit peccatoresad pœnitentiam, vt testatur Luc. c. 5. dicẽs: non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiã. Illos autem vocauit ad pœnitentiã, non modò per seipsum prædican do: sed etiam per ministros suos: quia per Ioan. Bap. præconẽ suũ. De quo scriptum est, quod erat[30] vox clamantis in deserto. similiter per Petrum vicariũ suum, similiter per Paulum vas suum, & per alios Prophetas, & discipulos suos, aliosque do ctores, & prædicatores verbi Dei. Prætereà idem videtur ex Ieremia confirmari, cap. 8. vbi Deus non solùm cõquæritur de peccatoribus pro eo quod in peccatum lapsi sunt: sed etiam pro eo quod non pœnitent, nec cõuertuntur. Ait enim: Hæc dicit Dominus, nun quid qui cadit non resurget? & qui auersus est non reuertetur? vbi directè conqueritur, eò quod non conuertuntur. & sequitur, appræhenderunt mendacium, & noluerunt reuerti. vbi rursus videtur quòd directiòs conqueritur, quod non reuertuntur, quàm quod appræhen derint mendacium. & sequitur: attendi, & auscultaui, nemo quod bonum est loquitur, nullus est

qui agat pœnitentiam. super peccato suo, dicens, quid feci? Ex quibus apertè videtur nostrum propositum colligi. Si dicas quod Deus hîc magis conqueritur de perseuerantia in peccato, q̃ de non pœnitendo de cõmissis: ita q̨ in præsenti non reuerti, & non pœnitere, idem sit quod à peccatis non cessare. Contrà, quia si pœnitere non esset nisi à peccatis cessare, non igitur esset cuiquam necessarium de commissis dolere, quod est error contra Lutherum damnatus, & meritò, vt ex præcedente quæstione patet. Adde quod authoritas Ieremiæ modò citata, apertè videtur oppositum, sonare, dicens: Nullus est, qui agat pœnitentiam de peccato suo, dicens, quid feci? vbi pœnitentia, quam Deus exigit, præterita peccata respicit non futura: & ita pœnitentia aliud dicit in præsenti loco, quàm cessare à peccatis, nam cessatio huiusmodi futura respicit non præterita. Facit etiam pro hac sententia quod suprà ex Apocalyp. 2. citauimus de muliere Iezabel, de qua dicitur: Dedi illi tempus ad pœnitendum, de fornicatione sua, & non vult pœnitere. & statim sequitut: Ecce ego mittam eam in luctum. vbi significatur, causam, quare in luctum mittebatur, esse, impœnitentiam ipsius de fornicatione commissa.

Quartò, arguitur ad idẽ: sit casus, quo peccator per dilectionẽ Dei, vel alium bonum motum acquirat gratiam, non præuia contritione peccatorum, eò quòd memoriæ eius non occurrerint, occurrunt tamen posteà: ex sententia omnium est illi necessarium de peccatis dolere, sicut & ea tempore debito confiteri. Quæro iam, vel est id necessarium ad finem consequendive niam peccatorum, & gratiam: & hoc non, quia iam supponitur eam per dilectionem Dei acquisitam: vel est id necessarium, vt præ ceptum compleat de pœnitendo: & si sic, ha bebo intentum, quòd pœnitentia cadit sub præcepto obligante. Quod inde confirmatut, quia si talis postquam ad memoriam eius peccata occurrant, noluerit pœnitere, & impœnitens decedat damnabitur æternaliter, & non propter peccata priora, quæ fuerunt per gratiam præhabitam condonata: igitur propter peccatum non pœnitendi: & ita intentum. Potest etiam poni casus, quod peccator per contritionem, & sacramentalem confessionem fuerit veniam assequutus, &**[[5]v]** tamen quorundam commissorum oblitus, quæ post assequutam gratiam sacramentalẽ eius memoriæ occurrunt, non vult illorum pœnitere, & decedat, iam ex sententia omnium ille damna bitur: & non ob aliud, nisi quia de peccatis suis occurrentibus pœnitere non vult: igitur.

Ad id dicebatur, in his casibus eo ipso q̨ peccator diligit Deum, habet virtua liter pœnitentiam, quæ in ipsa Dei dilectione includitur: & ità satisfacit quis pro com missis si virtualiter pœniteat, sicut & virtuali ter pœnitet, Deum diligendo: itaque si pœnitentia cadit sub pręcepto, intelligatur de pœnitentia virtuali non de formali. contra hoc procedit ratio: quia quæro, qualis est illa dilectio Dei, in qua dicunt virtualiter pœniten tiam contineri? Nam vel est simplex dilectio quæ alia sit à dilectione obedientiali, & tum falsum est quòd in tali dilectione contineatur virtualiter pœnitentia de cõmissis: quandoquidem cum tali dilectione se cõpatitur nolle pœnitere. Vel est dilectio quæ obediẽtialis dicitur, qua scilicet homo ita Deum di ligit vt proponat Deo per omnia obedire: & tunc sequitur pœnitentiam formalem sub obedientia cadere, alioqui non contineretur virtualiter in dilectione obedientiali, sicut nec in ea virtualiter contineri dicuntur opera consilij: & ita sequitur apertè formalem pœnitentiam cadere sub præcepto in se & secundum se, quod est intentum. &c̃.

Quintò, præceptum est datum vnicuiq;[31] de diligẽdo se, & proximum si cut seipsum: peccat igitur contra præceptum, qui ea quæ sibi ad salutẽ sunt necessaria, negligit vel omittit: cum igitur pœnitentia sit ad sa lutẽ necessaria, vt ex dictis constat, sequitur q̨ peccat de nouo qui debito tempore de cõmissis non vult pœnitere. Si dicas quod præceptum hoc,

præceptum charitatis est ad se & ad proximũ habendæ, sub quo cadit, ea curare quæ ad saulutẽ sunt necessaria, & ea vitare quæ saluti contrariantur, & ita in casu, quo quis pœnitentiam negligit, peccat contra præceptum de charitate ad se habendam: non tamen quia non pœnitet, ita scilicet, quòd non sit præceptũ datum immediatè de pœnitendo, sed de seipsum diligendo: cõtrà, esto id ita esset, nõ potest negari, quin de nouo peccet homo, si tempore debito pœnitere de cõmissis negligat, cùm huiusmodi negligentia cõtrarietur ipsius spirituali saluti: & ad propositum nostrum satis est aduersarios compellere, vt fateantur peccatum esse nouum in casu, pœnitentiam cordis de commissis negligere, quodq; ipsa pœnitentia cadat sub præcepto, siue generali siue particulari: modò autem ostensum est suprà, non solùm generaliter per præceptum charitati iussam esse pœnitentiam cordis: sed particulariter ipsa in se iussa est.

Sextò, & vltimò arguitur: quia impœnitẽtia peccatum est, vt docet Pau lus ad Ro. 2. vbi increpat hoĩes duritiam cordis habentes, similiter & cor impœnitẽs: & si sit finalis impœnitentia, dicitur peccatum in spiritum sanctum exsententia communi.

Si dicas, id intelligi de impœnitentia positiua, qua quis proponit non agere pœnitentiã, non autem de negatiua, qua. s. aliquẽ non pœnitet: cõtrà, quia si licita est impœnitẽtia negatiua, etiam erit licita impœnitentia positiua: nam si lictum est non pœnitere, licitum etiam erit velle non pœnitere: qd' enim licitum est exteriùs agere aut non agere, etiam erit licitum id ipsum velle, vt de se notum est: ac proinde si peccatum nouum est impœnitentia positiua, etiam erit peccatum suo tempore impœnitentia negatiua. Concluditur ergo cordis pœnitentiã non solùm esse peccatoribus necessariam conditionaliter: sed etiam esse simplici ter necessariam sub pœna noui peccati.

Supposito igitur quod pœnitentia cordis sit necessaria de iure diuino, q̃ritur, an sit similiter necessaria de iu re naturę? Et dicebant nõnulli quod sic. Primò, qa omni iure positiuo secluso, necessarium est voluntatem, quæ se per vitium deordinauerat, per oppositam voluntatem reordinari. Nec vide tur melius reordinari, quàm si displiceat ei id quod malè placuerat. Secundò, quia iure naturæ tenetur is, qui iniuriam seu damnum alteri iniustè irrogauit, eidem satisfacere: nõ autem videtur quomodò conuenientiùs Deo offenso ipse peccator satisfaciat, quàm dolendo de offensa cõmissa, & se Deo humiliter subijciendo: quando quidem si alius esset conuenientior satisfaciendi modus, illum, vt videtur, Deus exegisset. Tertiò, iure naturæ omni etiam positiuo secluso, iustum est delinquentem puniri, ex quo iustitia exigente vnicuiq; culpæ sua debet respondere pœna: cùm igitur huiusmodi iustitiæ punitiuæ, saltem quo ad peccata cordis, nemo alius videatur esse minister, nisi ipsemet qui peccauit, consequens est eum teneri seipsum punire, pœnam pro commissis luendo: hæc autem non nisi præuia commissorum detestatione procuratur: igitur.

Quibus tamen non obstantibus videtur oppositũ tenendũ. s. quod non sit necessarium de iure na-**[6r]**turæ strictè sumpto de commissis pœnitere. Et probat̃ primò: quia ius naturæ neminem obligat ad impossibile, nec ad volendum, seu optãdum aliquod impossibile. Si enim quis velit impossibile per intẽtionem seu desiderium, cùm scitur esse impossibile, vanum videt̃ & superfluum stãdo in solo lumine naturali: si verò illud velit per electionem, temerarium est & stultum. Cùm igitur pœnitere de cõmissis sit, vel saltẽ præsupponit, velle hominem non peccasse, quod constat sibi postq̃ peccauit impossibile esse: sequitur &c̃.

Secundò, quia si iure naturæ teneremur de commissis dolere, vel hoc esset ad finem reordinandi voluntatem, quæ per vitium fuerat deordinata, vel ad finem satisfa ciendi Deo

per nos offenso: neutrum tamen videtur necessariũ. Non primũ: quia voluntas aliter potest reordinari, q̃ dolendo de commissis, vt patet, si à vitijs omninò abstineat, virtutum opera exerceat, & sic se virtutibus ornet, omnibus vitijs à voluntate prorsus explosis. Nec etiam videtur secundũ, scilicet quòd sit necessarium de iure naturæ dolere de commissis ad finem satisfaciendi Deo offenso: tum quia huiusmodi do lor, & peccati detestatio non est à natura sua satisfactorius Deo pro offensa contra Deum cõmissa, vt suppono: alioqui posset purus homo ex natura, seu ex iustitię rigore Deo propeccatis satisfacere, quod est absurdum.
Tum etiam, quia nullum opus nostrum potest apud Deum satisfactorium esse, nisi quod ipse Deus dignatur acceptare, & à nobis loco satisfactionis pro peccatis contra eum cõmissis exigere. Tolle enim. Dei gratiosam & misericordem acceptationem, certè nullum nostrum opus esset, nec meritorium, nec satisfa ctoriũ, quãtumuis alioqui iustum: ac proinde nisi Deus statuisset modum, quo debeamus eidem satisfacere, certè ius naturæ nullum talem determinare potuisset, qui satisfacere suffecisset: vnde ipse Deus modum satisfaciendi statuit, scilicet per contritionem, per confessionem, & per operis satisfactionem. Quẽ quidem modum, nec ius naturæ statuit, nec illum attingere potuit, nisi Deus eum tradidisset.
Tertiò, idem apparet de offensa, aut iniuria proximo illata. Nam ius naturæ non obligat nos detestari offensam proximo illatam hac ratione, quia scilicet illum offendimus: sed satis erit, si illi ope satisfaciamus iuxta qualitatẽ, & quantitatem dãni, aut iniuriæ offenso illatæ, nec ad aliud obligat nos ius naturæ: igit̃ etiam si Deum offen derimus ius naturæ non ad dolendum de huiusmodi offensa nos obligat: sed ad Deo offenso satisfaciendũ: & cùm Deo per naturã satisfacere non possumus, nisi satisfactionem ipse Deus assignet, non igit̃ ius naturæ aliter obligabit satisfacere, nisi prout Deus à nobis exegerit, qui ipsum offendimus: siue interio rem exigat satisfactionem, siue exteriorem. Quòd si omne ius positiuum secludatur, & Deus à peccatore nil loco satisfactionis exigat: sed eum relinquat, vt lumen naturale se quatur: non video ad quid peccator iure naturali teneretur, nisi ad corrigendum vitam, & habendum animi præparationem, qua paratus sit Deo reddere, quod ipse loco satisfactionis exegerit.
Corollariè sequit̃ ex his Deum posse cum peccatore dispẽsare, nè teneat̃ de peccatis dolere. Id patet, quia potest Deus dispẽsare in iure positiuo à se volũtariè tradito, seu à sua voluntate manente: cùm igitur ius, quo astringimur de cõmissis dolere, sit positiuum ex diuina voluntate or tum habens, sequitur intentum & c.
Si quæras, an dispensando cum peccatore, nè teneatur de cõmissis pœnitere, ex cõsequenti dicatur dispẽsare in iure naturæ hominem obligãte ad satisfaciendum Deo pro peccatis. Respondeo, quod non: nam ius naturæ non obligat ad satisfaciendum Deo pro peccatis, certo, & determinato modo, nisi eo modo, quo Deus satisfactionẽ exegerit: si igitur Deus nullam talem exigat, sed sponte velit peccata condonare, non ideo ius naturæ reuocatur, nec in toto, nec in parte, cùm semper idem ius maneat inuariatum: scilicet si alicui offensa, vel iniuria est irrogata, satisfaciẽdum est ei, excepto, nisi velit ipse offensus remittere, & sponte cõdonare. Accipe ad id exẽplum: si à Petro abstuli iniustè decem au reos, ius naturæ obligat me ad reddendum eidem illos decem, nisi ipse Petrus debitum spon te remittat. Ponatur iam quòd remittat. cessat in me obligatio præfata: non tamen ob id Petrus dicetur dispensare in iure naturæ dictante vnicuique esse reddendum, quod illi debitum est. Itâq; videtur probabile, & verum, quod non tenetur peccator puro iure naturæ strictè sumpto pœnitere de cõmissis, nisi præsupposita Dei ordinatione, qui loco satisfactionis sibi debitæ, hanc pœnitẽtiam à peccatoribus exegit, qua pręsupposita, ius naturæ obligat ad pœnitentiam & c.

Iam ad rationes priùs in oppositum factas responsio patet ex dictis ad**[[6]v]** primam, & secundã:q scilicet nec necessaria est pœnitentia cordis ad reordinandam volun tatẽ, nec ad Deo satisfaciendum, stando in solo lumine naturali: quamuis ad vtrunque necessaria sit stante Dei voluntaria ordinatione.

Ad tertiam etiam dicendum, quanuis iustum sit etiam omni iure positiuo secluso, vt culpæ cuilibet sua pœna respondeat: non tamen de iure naturæ pœna debet esse contritio, aut dolor de commissis, maximè cùm omnis culpa secum habeat suam pœnam annexam, dicente Augustino: Iussisti Domine, & ità est, vt pœna sit sibi omnis inordinatus animus. sed nec ius naturæ obligat peccatorem, vt ipse in se puniat culpam: alioqui si ho mo clam cõmisit, vnde mortem mereretur, ipse sibi deberet mortem infligere, cùm occultorum nemo alius iustitiæ punitiuæ videatur esse minister.

Quæstio tertia.

QVęri insuper so let de quibus peccatis sit necessariò pœnitendum, an de peccato originali, an de peccatis venialibus, an de mortalibus ante baptismũ cõmissis, an de oblitis, & post adeptã gratiam etiam pœnitentialẽ memorię occurrẽtibus, an de omnibus mortalibus cõmissis in particulari, an etiam de peccatis futuris. &c̃.

Respondeo ad primum, de peccato originali sine disputatione dicendum, quod pœnitentia accipitur dupliciter. Vno modo propriè, & est dolor de pec catis cõmissis ab ipso pœnitente, & pnĩa hoc modo sumpta non est necessaria de peccato originali: quia originale peccatum non est de cõmissis ab ipso homine pœnitẽte: non enim à nobis cõmissum est, sed propagatione contractũ. Alio modo accipitur largè, & est displicentia de peccato præterito, siue cõmissum sit, siue cõtractum. Et sic dixerunt quidam, esse de peccato originali pœnitendum, eò quod de omni illo, quod est impeditiuum gloriæ assequendæ, est displicendũ: tale est originale peccatũ. Aliter tamen videtur responden dum, quod siue propriè siue largè accipiatur pœnitentia, prout dictum est, non est necessarium de originali peccato pœnitere. Quia, vel esset necessariũ ex præcepto: & hoc non, quia non dabitur tale præceptũ: quandoquidem authoritates suprà citatæ, per quas ostensum est Deum à nobis exigere pœnitentiam, omnes de peccatis à nobis cõmissis procedunt, vt patet eas intuenti. Vel esset id necessarium ex suppositione, id est, ad finem consequendi veniam illius peccati: & hoc etiam non, tum quia per baptismum, & per actum charitatis sufficien ter deletur tale peccatũ: tum etiam quia ad remissionẽ peccati, quod sine consensu proprio fuit contractum, seu per alium cõmissum, non requiritur proprius cõsensus: tale est originale peccatũ. Et in hoc ponit Innocentius differentiam inter originale, & actuale peccatum, vt patet cap. maiores. de baptismo & eius effectu. Tum etiam, quia pœnitentia, siue propriè siue largè sumpta, pœna sensus est: pro originali autem peccato non pœna sensus, sed sola pœna damni debetur, vt est communior doctorum sententia, quam etiam approbat Innocentius, vbi suprà. & c.

Ratio autem pro Tho. suprà facta, non probat esse necessarium de originali pœnitere, etiam largè: quia si ob id esset de illo pœnitendum, similiter esset pœnitendum de vita hac præsenti, qua hîc viuimus, cùm etiã hæc vita mortalis impedimentum sit gloriæ: quandoquidem non potest homo hîc viuere & Deum videre, vt tradunt doctores post August. super illud, Non videbit me homo, & viuet.[32] Prætereà quod hac ratione sit de originali pecca to dolendum quia est impedimentum gloriæ, apparentiam habet, & verum esset, si huiusmo

di impedimentum non posset nisi mediante dolore de eodem remoueri: cùm autem possit aliter q̃ per dolorem de illo habitum tolli, vt constat, consequens est, vt non sit necessarium ob illam causam de illo dolere. & c.

Nec obstat quod dixit Dauid Psal. 50. Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. quod dixit, cum pœnitentiam ageret de peccatis suis. Non enim obstat: quia non hoc dixit de hoc pœnitendo, sed suam fragilẽ conditionem Deo repræsentando, vt illum ad misericordiã faciliùs inclinaret: nam etiam ibîdẽ dixit, Ecce enim veritatẽ dilexisti, incerta & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi. Quod non pœnitendo dixit, sed Dei veracitatem, & bonitatem confitendo ad eundem finem.

Ad aliud, quod de peccato veniali cõmisso quęrebatur, an sit ne cessariũ de illo pœnitere: Dixerunt aliqui q sic: tum quia peccatum veniale propria voluntate cõmissum fuit, igitur propriæ voluntatis actu venit tollendum, & non nisi pœnitendo: tum etiam, quia peccato veniali debetur pœna sensus, igitur de illo est pœni-**[7r]**tendum necessariò, saltem si homo vult in hac vita consequi peccatorum venialium re missionem. Pro quo facit Augustinus libro de vera, & falsa pœnitentia, sermõe. 8. vbi ait, non posse hominem à peccato recedere, nisi per voluntatem dolentem de illo. Et quod etiam de veniali loquatur, patet: quia ibîdem ait, esse tam de maioribus quàm de minoribus peccatis pœnitendum.

Oppositum tamen videtur tenendũ: q. s. non sit necessarium de venialibus pœnitere: quia vel id esset necessariũ necessitate p̃cepti, & hoc nõ: quia authoritates scripturę, ex qbus videtur præcepti necessitas colligi, non de venialibus, sed de mor tailb⁹ procedere videntur: quãdoquidẽ cõminationes,q̃ in scriptura contra non pœnitentes scribuntur, locum in venialibus habere non possunt, vt suppono: vel esset id necessarium necessitate suppositionis. s. ad finem reordinãdivoluntatẽ, vel ad finem cõsequẽdi eorum remissionem, vel ad finem satisfaciendi Deo pro huiusmodi offensis & c. Non primum, quia volũtas aliter potest reordinari quàm devenialibus pœnitendo. Non secundum: quia venialia aliter possunt remitti etiam in hac vita quàm per pœnitentiam, cũm ex cõmuni doctorum sententia multa sint remedia spiritualia & ecclesiastica, per q̃ venialia remittũtur. Non etiam tertium: quia vt suprà dicebatur, nil est necessarium ad satisfaciendum Deo pro peccatis, nisi quod Deus ipse offensus loco satisfactionis exegerit: cùm igitur de venialibus non exigat à nobis pœnitentiam, sequitur & c. Adde quod transeunte actu peccati venialis nil in peccatore relin quit̃ ni si reatus pœnæ temporalis: hac igitur in se, vel æquiualentisoluta, manet homo liber à peccato veniali. Attamen quia de hac quæstiuncula alibi, quando de venialibus pecca tis agebam latius, quod videbatur dictum est, supersedeo.

Ad rationes tamen suprà factas dicendum ad primum, quod q̃uis venialia propria voluntate commissa sint, non ideo ad eorum remissionẽ est necessarius dolor de eifdem: cùm Deus huiusmodi dolorem non exigat, & alia sint ad venialium remissionem sufficientia remedia. Ad secundum, quanuis pro peccato veniali pœna sensus debeatur, non inde fit vt huiusmodi pœna sit cordis pœnitentia: quàdoquidem per aliam pœnam inflictam, seu per aliud à Deo ad eundem finẽ acceptũ possunt remitti venialia & c. Quod etiam ait Augustinus, esse scilicet de minoribus & maioribus peccatis pœnitẽdum: non oportet accipere, quasi velit id esse ad salutem, seu ad eorum remissionẽ necessarium: fẽd veluti conueniens, & valde congruum. An autem sit veniale peccatum non pœnite re venialium cõmissorum, saltem in fine vitæ, cùm venialia licet gloriam non impediant, saltem retardant eam, vide vbi suprà in tractatu de venialibus peccatis.

Restat igitʒ, vt necessitas pœnitendi sit de mortalibus commissis & c. Sed an sit hmõi pœnitentia necessaria de cõmissis ante baptismum & c. Et videbat̃ quibusdã putãtib⁹ se Scotum imitari, quod nõ: eò quòd cõmissa ante baptismum sufficienter delent̃ per ipsum baptismum, nisi ipse baptizatus obicem gratiæ ponat: ergo omni pœnitentia seclusa, obice malę voluntatis secluso, consequitur baptizatus gratiam baptismalem: tum quia alioqui baptismus non conferret gratiam ex opere operato, si ad eam obtinendum esset necessarium proprium meritum ba pitzati: tum etiam quia omne agens potest introducere effectum suum in passum omni impedimento seu obice secluso: igitur & baptismus potest suam gratiam baptizato prę stare obice malæ voluntatis secluso & c. Pro quo etiam videtur Ambrosius facere dicens, quod gratia baptismalis non requirit gemitum, aut planctũ: sed omnia gratis cõdonat. quod ait super illud ad Ro. 2. Sine pœnitentia sunt dona Dei, & vocatio & c. Sed his non obstan tibus tenẽdum est oppositum, scilicet quod non solùm baptizatis, sed etiam baptizandis est necessaria pœnitentia suorum cõmissorum, nec sine illa poterunt eorum veniam consequi. Tum quia his, qui baptizandi erant & nondum baptizati, intimauit Ioannes Baptista, quid illis necessarium foret, dicens: Pœnitentiam agite, appropinquauit[33] enim regnum cœlorum. Ad eosdem etiam baptizandos, dicebat Petrus: Pœnitentiam[34] agite, & baptizetur vnusquisq; vestrûm. Ad eosdem etiam dixit Christus: Nisi pœniten[35]tiam egeritis, omnes simul peribitis & c. Ad hunc modum possent alia testimonia adduci. Tum etiam idem patet ex decreto Augusti. de cõsecra. dostin. 4. Omnis homo, qui suæ voluntatis arbiter constitutus est, nouam vitam inchoare non potest, nisi pœniteat eum veteris vitæ. Et nè per pœnitẽtiam intelligamus non complacentiam in peccatis, statium subnectit, à qua pœnitentia soli par uuli immunes sunt & c. Et idem Augustinus cap. octauo, de vera & falsa pœnitentia ait:**[[7]v]** Sine pœnitentia nulli profuit baptismus, qui peccauit spontaneus.

Ad rationes verò ante oppositum factas. Respõdeo. Primò falluntur, qui dicunt opinionem Scoti fuisse, baptismũ adultis peccatoribus prodesse, oĩ pœnitentia & bono motu voluntatis secluso. &c̃. Quod enim ipse vertit in dubium, hoc est, an sit necessaria baptizando pœnitentia præuia ad gratiam sufficiẽs, & cùm de pœnitẽ tia distinguat, seu de dispositione positiua voluntatis, dicit esse aliqũa perfectam seu suffi cientẽ ad gratiam, aliam verò non sufficientem, cõcludit non esse necessariam dispositionẽ sufficientem: & ita per hoc quod ait, satis esse baptizando non ponere obicem malæ voluntatis, non excludit necessitatẽ positiuæ dispositionis, vt patet in quarto, distinctione decimaquarta, quæstio. 2. & alibi: sed de hoc posteà in parte dicetur. Ad rationem igitur qua arguitur quod ex parte baptizati satis est q̨ non ponat obicem malæ voluntatis, fateor: attamen eo ipso quod adultus suorum peccatorum recordatus non pœnitet quando bapti zandus venit, ponit obicem, si non committendo, saltem omittendo prærequisitam dispositionem: alioqui etiam dabis, quod adultus cui fides Christi est sufficienter intimata, & non credit, si baptizetur consequitur gratiam: quia non ponit obicem positiuum, vt suppono. Consequẽs autem est falsum: cùm sine fide impossibile sit Deo placere. Quod[36] de acuquisita fide & de adultis esse intelligendum, patet ex Abacuc. 2. dicentis: Iustus ex fide viuet. quod ad propositum citat Paulus in Epistola ad Hebręos. Et declarat Innocen tius in cap. Maiores. de baptisino. &c̃.

Ad secundum, quo arguitur, quia aliâs baptismus nõ præstaret gratiam ex opere operato. &c̃. Dicendũ consequentiam non valere: quia sacramenta gratiæ prę stare gratiam ex opere operato, non est eam præstare omni bono opere ex parte suscipientis secluso: Cùm certum sit pœnitentiã, sacramentum, & Eucharistiam in suscipiente prærequirere bonam

voluntatis dispositionem: sed est, sacramenta huiusmodi in præstando gratiam non inniti merito suscipien tis, sed Christi, & ecclesiæ. &c̃. Ita scilicet quod vltra gratiam, quam baptizatus ex proprio merito consequitur, acquirit aliam ratione sacramenti suscepti: nec ad præsens vim facio, an huiusmodi gratiæ specie different nécne: aut si sacramenta præstent gratiam eam prę habenti. &c̃. De quibus alibi. &c̃.

Ad tertium, in quo arguit̃ de agente naturali, quod sufficit suum effectum in passum introducere, modò impedimentum non reperiat. & c. Respondeo, multa esse agenta, quæ effectum suum principalẽ introducere in passum non possunt, nisi passum sit positiuè dispositum. Ignis enim formã sub stantialẽ inducere non potest, nisi possum sit priùs sufficiẽter calefactũ: nec natura animam in corpus inducit, nisi priùs suffi cienter sit qualificatum, & organizatũ. & c. Ita igitur sacramentum baptismi in adultis gratiam non operatur, nisi priùs sint sufficienter dispositi.

Ad id verò quod ex Ambrosio citatum est: Respondetur quod loquitur de ge mitu, & plãctu exteriore, vt exponir Magister: in quo notat̃ differentia inter baptismum, & pœnitentiam sacramentalẽ, nam hæc vltra interiorẽ gemitum requirit exteriorem satisfactionẽ, nisi interior contritio tanta sit, quæ peccata omninò extinguat. & c. Baptismus autẽ cum quantulacunque pœnitentia cordis susceptus, vlteriorem satisfactionem non exigit: & hoc significauit Ambrosius dicens, quod baptismalis gratia omnia gratis condonat. & c.

Ad aliud quod quærebatur, an sit ne cessario pœnitendum de com missis in particulari, an sufficiat in genere pœnitere. & c. Quam quæstionẽ nõnulli, è quibus Caietanus, sub nomine contritionis mouentes, dixerunt non esse necessariam contritio nem omnium mortalium cõmissorum in particulari: sed sufficere vnicam contritionem generalem: & hoc asserunt, tam post sacramentalẽ confessionẽ institutam, quàm etiã antè. Et loquuntur de contritione accepta pro detestatione peccatorum sufficiente ad gratiam. Hæc enim est, quæ peccata commi nuit, cùm omnia mortalia tollat, ideo & pro priè contritio dicitur. Si tamen loquamur de detestatione peccatorum, quæ ad gratiã est insufficiens, quæ nec contritio propriè dicitur: sed attritio, seu pœnitentia saltem imperfecta: hanc dicunt esse necessariam de omnibus cõmissis mortalibus, saltem post institutam confessionem licet non antè. Quòd enim ante confessionem institutam vnica peccatorum pœnitentia in genere suffecerit, ideo dicunt, quia si necessaria est pœnitentia particularis de singulis, est ratione cõfessionis, quæ de singulis sieri debet, saltem in specie. Quę confessio cùm ante legem Euangelicam in particulari necessaria non fuerit, sequitur. & c. Quòd etiam non sit, nec an-**[8r]**telegẽ Euãgelicã nec pòst, necessaria contritio propriè sumpta de singulis, probãt: quia vnica detestatio propter Deum summè dilectum sufficit ad gratiam: & ex consequenti ad remissionem omnium mortalium: cũm ad id sufficiat vnica Dei dilectio, iuxta illud Christi de Magdalena, Remissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Non[37] dixit, quoniam pœnituit de multis. Secundò idem probant ex eo, quod per Ezechiê. dictum est: Quacunque hora ingemuerit pecca[38]tor, non recordabor suorum peccatorum & c. Vnde patet momentaneam pœnitentiam sufficere ad generalem peccatorum remissionem, & per consequẽs non est necessaria pœnitentia particularis de singulis.

Nos autem sub nomine pœnitentię ad propositam, quæstionem respondentes dicimus necessariam esse peccatori pœnitẽtiam in particulari de commissis me moriæ occurrentibus.

Primò, quia pnĩa exterior, q̃ cõfessio dicitur, debet efse de singulis mortalib⁹ in specie: nec satis est in genere cõfiteri, vt patebit quãdo de confessione agetur & c. Ergo etiam pœnitentia

cordis de singulis habenda est, nec sufficit in genero dolere: & consequentia patet, quia confessio oris pœnitentiã cordis præsupponit tanquam causam, ex qua procedit si vera sit & non ficta confessio. Est enim confessio signum interioris pœnitentiæ: signum autem si verum est, opùs est suo signato correspondeat, alioqui non vera, sed falsa erit huiusmodi pnĩa.

Secundò idem videtur ex eo, qd' scriptũ[39] est: Recogitabo tibi oẽs annos meos in amaritudine animę meę & c. Vnde docemur esse necessarium peccatori suã cõscientiã & vitam exactè discutere, acrecogitare. Iam quæro ad quid requiritur in nobis hæc exacta conscientiæ & vitæ dicussio seu examinatio? An vt in ipsa recogitatione sistamus? An potiùs vt cùm peccata recogitauerimus de illis doleamus? & si sic, sequitur necessarium esse peccatori de singulis peccatis ad memoriam reuocatis dolere: nec valet dicere non esse sistendum in præfata recogitatione, sed ad dolorem trãseundum: sufficit tamen generaliter de illis omnibus occurrentibus dolere & c. Non valet inquã: quia ad dolendum de omnibus commissis in generali non est necessaria illa tam exacta conscientiæ examinatio: possumus enim hunc actum pœnitentiæ in genere habere. s. pœnitet me vtcunque Deum offendisse, etiam si singula peccata ad memoriam non reuocemus. Cũigitur sit necessarium singula peccata ad memoriam reuocare, & nõ vt illic sistamus, sed vt de illis doleamus: sequitur esse necessarium de singulis pœnitere & c. Nec valet dicere singula esse recogitanda, vt singula confiteamur. Nam Propheta non de confessione particulari loquutus est loco allegato, sed de cordis pœnitentia, quãdo dixit: Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ & c.

Tertiò, ad idem facit qd' ex Ezechiêle citatũ est suprà. Dixit enim: Si impius egerit pnĩam ab omnibus peccatis suis, & custodierit omnia mandata mea, vita viuet, & non morietur. In quo videtur pariter de duplici vniuersalitate loquutus. s. de pœnitentia agenda ab omnibus peccatis, & de omnibus mandatis custodiendis: sed nõ satis est homini omnia mandata Dei in generali proposito custodire, nisi particulariter cùm materia occurrerit, custodiantur: ergo nec sufficit in genere de omnibus cõmissis dolere, nisi cùm menti occurrerint delilis particulariter doleatur.

Quartò, ad idem facit Augustinus de vera, & falsa pœnitenia, quã citat Magister in quarto, dist. 16. dicens: Peccatorẽ debere considerare peccata omnia quæfecit, & insuper tempus, & locum, & cæ teras circunstantias, per quas peccatum vel aggrauatur, vel saltem nouam speciẽ peccati inducunt: & addit quod debet de his omnibus, & singulis dolere, vt verè pœnitere dicatur.

Iam sequitẽ corollariè necessariam esse cõtritionẽ de singulis mortalibus memoriæ occurrentibus, accipiendo contritionẽ pro detestatione peccati propter Deũ: id patet, quia necessaria est pœnitentia cordis de singulis, vt ex dictis patet. Illa autem pœnitentia cordis, quam Deus à nobis exigit, est detestari peccatum propter Deum: nam si propter Deum non fiat huiusmodi pœnitentia, non liberabitur hamo à morte, vt suppono: & patebit etiam posteà, quando tractabitur de qualitate pœnitentiæ. Et patet etiam: quia secundum communem senten tiam in definitione pœnitentiæ includitur amor Dei & c. Ergo ita de singulis occurren tibus est pœnitẽdum, quòd propter Deum id fiat, & hæc est pro nunc dicenda contritio.

Secũdò etiam patet, quia ex scriptura, & communi sententia omnium necessaria est ho mini contritio suorum peccatorum: hęc autem de omnibus peccatis esse debet: velforma-**[[8]v]**liter, si occurrunt: vel virtualiter, si à memoria exciderunt. Quòd si in contritione generali virtualiter contineatur contritio de singulis in particulari, consequens est virtute huius generalis contritionis subsequi formalem contritionem: particularem, si

particulariter occurrant. Hoc enim est per aliquem actum virtualiter pœnitere, aut confiteri velle, aut aliud quid facere proponere: quod est stante prædicto actu: inde naturaliter consequi pœnitere, confiteri, & aliud quid facere, quando oportuerit: & ita intentum.
Corollariè sequitur, non solum propter confessionẽ particulariter agendam, esse necessariã particularẽ cordis pœnitẽtiam: sed etiam se clusa confitendi necessitate, idque tam in lege Euãgelica, q̃ ante eam: patet id ex authoritatibus supra citatis ex veteri Testamento. Quod etiam rationi cõsonat: quia non solùm post confessionẽ institutam, sed etiam anteà sin gulis mortalibus sua particularis pœna ęterna sensus debebatur: igitur de singulis erat tunc sicut & nunc particulariter pœnitendum, idque propter Deum dilectum, vt dixit per Iohêlẽ. 2. Cõuertimini ad me in ieiunio, fletu, & planctu. parum enim proderat flere, & plangere, nisi ad Deum se conuerterent. Ac proinde si talis fletus, & animi dolor propter Deum sumptus dicitur contritio, sequitur contritionem de singulis esse & fuis se necessariam, eitam ante confessionis institutionem.
Ratio autem superiùs facta pro his qui dicũt oppositum, non valet. Fun dãt enim se in hoc, quod sufficientia vnius excludit necessitatem alterius: & ita, cùm conteri in genere propter Deum summè dilectum sufficiat ad gratiam, & remissionem peccatorum, inde excludi colligunt necessitatem conterendi in particulari. Si enim ratio hęc valeret, sequitur, quòd non esset necessarium in genere, nec in specie de commissis dolere: quia sola Dei dilectio sufficit ad remissio nem, & gratiam. Sequitur, quòd baptismus aquæ non esset necessarius: quia solus baptismus flaminis sufficit ad tollẽdum originale, & reliqua mortalia. Sequitur, quòd nõ esset necessarium confiteri vocaliter sacerdotibus, cum ad gratiam sufficiat præuia contritio: quæ omnia absurda sunt. Itâque quanuis sola Dei dilectio sufficiat ad gratiam, est tamen suo tempore necessaria pœnitentia propter præceptum. Sicut quanuis contritio, seu baptismus flaminis sufficiat ad gratiam, est tamen suo tempore necessarius baptismus aquæ, similiter & confessio propter pręceptũ. Et ita q̃ uis pœnitentia in parti culari de singulis, non sit necessaria ad acquirendam gratiam, est tamen necessaria ad eã conseruandam, occurrente tempore præcepti. Eti ita de alijs potest similiter dici.
Nec obstat, quod de Magdalena allegatũ est. Nam ex hoc, quod ad multam dilectionẽ multa illi fuerint peccata dimissa, non sequitur, non esse necessariam pœnitentiam in particulari. Nam ex eodem similiter sequeretur, non esse necessariam formalem pœnitentiam in generali. Sed in loco illo id nobis significatur, quantum scilicet apud Deum valeat dilectio Dei feruida: cùm per eam multorum peccatorum mulier illa fuerit veniam consequuta. Nec etiam obstat, quod ex Ezechiê. citabatur: Quacunq;[40] hora ingemuerit. Quia ex hoc id sequitur, quod nuper diximus, scilicet ad gratiam & remissionem peccatorum sufficere momentaneam, & generalem pœnitentiam: cum quo stat manere præceptum de particulariter pœnitendo suo tempore.
Noto tamen, quod tripliciter potest intelligi, esse necessarium de singulis commissis in particulari dolere. Vno modo, ita vt vnicuique peccato in numero respõdeat sua propria pnĩa actualis: vt. s. tot actus pnĩæ habeãtur, quot numero fuerunt peccata cõ missa: & in hoc sensu non intelligo quæstionẽ suprà positam. Alio modo, quòd sit pœnitendũ de singulis secundum speciem: ita vt omnibus peccatis cõmissis vnius speciei vnica respondeat pœnitentia actualis: vt si decies per fornicationem peccaui, satis sit mihi habere vnum actum, quo doleam me decies in illa specie peccasse: & ad hunc modum de alijs. Et nec etiam dico, conclusionem in hoc sensu esse tenẽdam. Non em̃ intendo dicere, esse necessarium

numerum actuum pœnitendi iuxta numerum peccatorum secũdum indiuiduum, aut speciẽ eorũ: sed potest tertio modo intelligi, quod de singulis in particulari dolendum est sic, vt cùm omnia sint ad memoriam reuocata, de illis omnibus signatis & occurrentibus doleatur, siue vnico actu, siue diuersis actibus pœnitẽdi id fiat. Suppono enim, quòd & sicut intellectus in multa obiecta simul accumulata potest vnico actu & diuersis actibus tendere: ita & voluntas in multa peccata simul præsentata potest vnico vel pluribus affectibus tendere. Quocunque igitur ex his modis voluntas particulariter doleat de omni-**[9r]**bus commissis, satisfacit homo præcepto de pœnitendo, etiam si nullus ex his modis per se necessarius sit. Et in hoc sensu videtur mihi, quòd sicut necessarium est particulariter de singulis pœnitere, ita necessarium est particulariter de singulis conteri: accipiendo, vt dixi, contritionẽ pro detestatione, seu dolore de peccatis propter Deum. Ita scilicet, vt peccator non satisfaciat præcepto contritionis, si doleat propter Deum, se eum vtcunq; offendisse, quod est in genere conteri: sed oporter quod propter Deum doleat, se in his, & illis, & illis occurrentibus eum offendisse, & siue vnico actu, siue diuersis id fiat, hoc est de singulis in particulari conteri.

EX dictis sequitur, quid ad aliud, quod de peccatis oblitis quærebatur, sit dicen dum. Nam ex quo de omnibus commissis in particulari dolendum est, sequitur, si peccata priùs oblita postmodùm memoriæ occurrant, de illis esse necessariò dolendum. Sicut & si peccata ante confessionem oblita, posteà memoriæ occurrant, necesse est ea confiteri: non obstante, quòd priùs per contritionem, aut confessionem in genere fuerint remissa. Est enim necessarium de peccatis pœnitere, non solùm ad finem consequendi eorum remissionem, sed etiam necessitate præcepti, vt ex dictis patet. Vnde iterum argumentum sumitur contra eos, qui dicunt, non esse peccatori necessariam pœnitentiam cordis in particulari, sed sufficere, si in genere habeatur.

Esset tamen dubium, an existente obliuione quorundam peccatorum, sit necessarium de illis in genere conteri, seu pœnitere vltra pœnitentiam, quæ in particulari de his, quæ memoriæ occurrunt, habetur: an satisfaciat peccator de his omnibus solùm pœnitendo in particulari, quæ memoriæ occurrunt. Respondeo, Distinguendum videtur: quia ve illa peccata ita oblita sunt, vt nec in specie, nec in genere recordatur homo se vlla alia præter ea, quæ memoriæ occurrunt, cõmisisse, nec illi in dubium venit, sed certò putat se nulla alia perpetrasse peccata: & tunc non erit illi alia pœnitentia necessaria de oblitis præter eam quam de occurrentibus habet, modò illa sua conscientia inuincibilis sit. Ratio clara est: Quia si nullam prorsus quis haberet conscientiam certam, aut dubiam de peccato à se commisso, nulla esset illi pœnitentia necessaria: igitur ita in præsenti. Si autem ita oblita sunt aliqua peccata, quòd quanuis memoriæ non occurrant, putat tamen homo, vel saltem in dubium vertit, aut vertere debet, se alia præter ea, quæ occurrunt commisisse: & tunc necessaria est illi pœnitentia in genere de huiusmodi oblitis. Attamen, quia vt in plurimum in hac re possunt homines decipi, tutius omninò est, vt cùm peccator particulariter de occurrentibus dolet, simul de alijs in genere doleat, si fortè alia commiserit, iuxta dictum Pauli: Nil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. 1. ad Corinth. 4. Et Iob. 9. Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea. In quo locum habet dictum beati Gregorij: Bonarum mentium est, illic culpam agnoscere, vbi culpa non est. Itâque propter periculum, necessarium esse puto, hominem in genere pœnitere omnium quæ commisit: maximè cùm non possit viator à peccatis, saltem venialibus, esse immunis, de quibus omnibus homo in particulari nescire potest, sint venialia, an mortalia. In quo casu non dubium est, homini necessarium esse de venialibus pœnitere, sicut & de mortalibus: quan do scilicet dubius est, fuerint mortalia an venialia.

AD aliud, quod in quæstione postremò propositum fuit de peccatis futuris, an sit de illis pœnitendum, dicendum, non opùs esse id in quæstionem vertere, quando quidem pœnitentia propriè sumpta, non nisi præterita, & ab ipso pœnitente, non ab alijs commissa respicit. Nec obstat, quod ait Dauid: Ab alienis parce seruo tuo. Non[41] enim pœnitet alienorum peccatorum, nisi quatenus ipse alijs causam peccandi dedit: nam tunc non solùm pro proprijs, sed etiam pro alienis venit homo, qui causam dedit, quodammodò puniendus, iuxta illud Hieronymi: Pœna Arrij nondum est determinata: quia adhuc est possibile aliquos per eius hæresim corruere, quibus corruentibus, semper eius pœna augetur.

Posset tamen in quæstionem verti, an sicut necessarium est de commissis præteritis pœnitere, sit etiam necessarium formale propositum à futuris peccatis abstinendi. Et pro affirmatiua parte arguitur, ex definitione ipsius pœnitentiæ superiùs approbatæ: scilicet, Pœnitentia est dolor voluntarius de peccato propter Dei offensam cum emendationis proposito in fu-**[[9]v]**turum. Cui consonat Magister in. 4. distinct. 14. dicens: Pœnitentia est virtus qua commissa mala, cum emendationis proposito plangimus, & odimus, & plangenda iterum committere nolumus. Idque ait conformiter ad Gregorium, & Ambrosium, qui cùm pœnitentiam definiunt, dicunt eam esse præterita mala plangere, & plangenda iterum non committere. Quæ secunda pars, cùm non possit secundùm actum intelligi, restat vt secundum mentis propositum intelligatur.

Secundò idem patet: quia qui verè pœnitet, opùs est doleat de peccatis, quatenus fuerunt offensa Dei: hoc autem fieri non potest, nisi omnem Dei offensam odio habeat: non enim stat aliquem odire peccatum prout est Dei offensa, & quòd aliquam offensam velit in Deum cõmittere: sicut non stat me amare Petrum prout homo est, quin omnem hominem amem. &c̃. igitur vera pœnitentia non solùm dicit odium cõmissorum, sed etiam futurorum.

Tertiò, quia vera pœnitentia debet esse talis quę possit remissionem peccatorum impetrare, sed hoc solùm fit, cùm quis vult omninò peccatum dimittere, & Deum vltrà non offendere: id patet ex Augustino. 11. de vera & falsa pœnitẽtia. cap. 17. dicente: Credo illi qui dixit, Quacunque hora ingemuerit peccator, & conuersus fuerit, vita viuet. Dixit conuersum, non tantùm versum vita viuere. Versum quidem puto, qui dolet de crimine: Conuersum, qui dolet de omni quam exposuimus varietate. Vertitur à peccato, qui iam vult dimittere peccatum: Conuertitur, qui iam totus & omninò vertitur: qui iam vult dimittere peccatum: Conuertitur, qui iam totus & omninò vertitur: qui iam non pœnas tantùm timet, sed ad bonum Deum tendere festinat, &c̃. Et ita patet ex Augustini sententia hominem non conuerti, nisi velit omninò peccatum dimittere, in nullo volens Deum offendere. &c̃.

Quartò id ipsum apparet ex Isaia,[42] per quem ait Dominus: Ad quem aspiciam, nisi ad contritum corde, & trementem sermones meos? Non potest autem quis verè contritus, & humilis esse, & tre mens sermones Dei, nisi qui vult in nullo di uina mandata præterire. Quod apertiùs Dominus per Ezechiêlem dixit: Si impius[43] egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, & custodierit omnia præcepta mea, vita viuet, & non morietur. In quo Deus promittit gratiam pœnitenti, & præcepta omnia Dei custodienti. Quæ secunda pars non secundùm actum venit intelligenda, alioqui Deus differret dare gratiam pœnitenti, quousq; actu omnia diuina mandata in tota vita custodierit: quod est absurdum. Superest ergo quòd intelligatur secundum mentis propositum, & ita vtrunque videtur æquè necessarium. ad verè pœnitendum, scilicet de commissis dolere, & à futuris abstine re proponere. &c̃.

Verùm his non obstantibus, videtur oppositum tenendum, scilicet quòd non est necessarium formale propositũ à peccatis futuris abstinendi: satis est verè pœnitenti, si id virtualiter proponat, quẽadmodùm tale propositum in actu pœnitẽdi virtualiter continetur: tum quia qui verè pœnitet, dolet de offensa cõmissa prout offensa Dei est, in quoa virtualiter odit omnem offensam non solùm præteritam: sed futurã. Tum etiam, si quis verè pœnitet, se verè ad Deum conuertit per amorẽipsius, non qualemcunq; sed obedientialem: hunc enim sæpe à nobis exigit Deus, in amore autem Dei verè obedientiali includitur virtualiter voluntas abstinenedi à peccatis futuris à Deo prohibitis: alio qui staret aliquem verè Deum diligere dilectione obedientiali, simul & velle in futurum contra Deum peccare: quod est absurdum: & ita satisfacit quis præcepto pœnitendi, si verè de commissis doleat propter Deum summè dilectum, in quo implicitè vult Dei mandatis postmodum parêre, & ex consequenti à peccatis abstinere: & talem pœnitentiam non dubito ad gratiam sufficere, etiam si formale propostum abstinendi à futuris actu non habeatur: quandoquidem illa Dei dilectio est immediata dispositio ad gratiam. &c̃.

Quod autem suprà inductum est ex definitione pœnitentiæ, & dictis Augustini, & aliorum sanctorum, ita accipiendum est, vt sentiant veram pœnitentiam nõ esse, si quis de cõmissis doleat, & nolit à committendis abstinere: talis enim non omninò vult à peccatis recedere. Sic procedit quod ait Gregor. & habetur de pœnitentia, dist. 3. cap. pœnitentia. &c̃. cum alijs dicens: Qui sic alia deplorat vt alia tamen committat, hoc est committere proponat, adhuc pœnitentiam agere, autignorat, aut dissimulat. Quid enim prodest si peccata luxuriæ quis defleat, & adhuc auaritiæ æstibus anhêlat? &c̃. **[10r]** Sic enim accipitur, quod ait Augustinus, & habetur ibîdem capitul. Inanis. &c̃. Inanis est pœnitentia, quam sequens culpa coinquinat. Et iterum: Nil prosunt lamenta, si replicentur peccata, scilicet in voto. Itâque potiùs intendunt tradere simulatam, & inanem esse pœnitentiam de commissis, si adsit voluntas posteà peccandi, quàm dicere necessarium esse formale propositum postmodùm à peccatis abstinendi. &c̃. Sufficit itâque propositum à futuris abstinendi, saltem implicitè, vt dictum est: & per hoc patet ad rationes responsio.

Quæstio quarta.

DE qualitate pœnitentiæ, qualis scilicet debeat esse, vt ad salutẽ valeat, solet similiter quæri: & primò occurrit dubitatio, an pœnitentia, vt ad gratiam valeat, debeat esse in Deum relata, seu ex amore Dei procedere. Et dixerunt aliqui, quòd ipsa sola sine sacramento sumpta, vt ad salutem valeat, oportet sit in Deum relata: si tamen cum sacramento pœnitentię sumatur, non opùs est in Deum esse relatam: satis est ob alium finem saltem moraliter bonum fiat.

Econtrà tamen videtur tenendum, scilicet quod neque cum sacramen to, neque sine illo potest de lege ordinata ad salutem animæ valere, nisi in Deum summè dilectum sit relata. Pro qua conclusione facit, quod suprà ex Iohêle. 2. citatum fuit: Conuertimini ad me in ieiunio, fletu, & planctu, & c. & cõuertar ad vos. Facit etiam quod ait Petrus in Actibus Apostolicis: Pœnitemini, & conuertimini, vt deleantur peccata vestra. Super quo ait Augustinus, vt suprà adduximus: Ille dicitur ad Deum conuerti, qui non solùm à peccato auertitur, sed qui iam totus, & omninò vertitur: qui iam non pœnas timet tantùm, sed ad bonum Deum tendere festinat.

Facit etiam idem Augustinus in libro quarto Confessionum, dicens neminem posse sine amore Dei veniam consequi, sine quo nemo vnq̃ inuenit gratiã. Vnde patet, sine amore Dei non sufficere homi ni pœnitentiam. Et idem Augustinus, & habetur de pœnitentia, distinct. 7. capitu. Nullus. ait: Quem pœnitet, oportet non solùm timere iudicem, sed diligere: quia sine charitate non potest esse salus.

Facit pro eodem Grego. tractans illud de Adam, quomodò se abscondit, Gene. 3. ait enim: Cùm ex peccato pœna metuitur, & amissa Dei facies non amatur, timor ex tumore est, non ex humilitate. & c.

Facit etiam pro eodem, quod Christus dixit: Si quis diligit me, diligetur[44] à patre meo, & ad eum veniemus. & c. Vbi so lis diligentibus Deum, gratia ipsius promittitur. Facit etiam Ioan. in Canonica dicens: Qui non diligit, manet in morte. Et Grego.[45] & habetur in Homilia, de qua in lectura Apostolorum: Non potest ramus aliquid vi riditatis habere, nisi procedat ex radice charitatis. Itaque pœnitentia ex amore proprio, aut rerum temporalium procedens, non est quæ Deum placat, nisi Dei dilectioni coniuncta sit, & in Deum relata. Pro quo etiam Paulus apertè facit, qui scribens ad Corinth. ait: Nullum humanum opus, nec[46] interius, nec exterius, aliquid ad salutẽ prodesse sine charitate. Loquitur de charitate ac quisita tacitè seu implicitè. De eo autem quod tangebatur, pœnitentiam etiam in Deum non relatam, si cum sacramento assumatur, sufficere ad remissionem peccatorum, patebit posteà, quando de confessione, seu de effectu confessionis sacramentalis agetur.

COrollariè sequitur, pœnitentiam, quæ ex solo timore fit, non esse eam, quæ Deum placat, & quæ ad peccatorum remissionem valet. Sed dubium esset, an pœnitentia huiusmodi ex timore facta, sit bona saltem moraliter. Et dixerunt nõnulli quòd talis pœnitentia non solùm non est bona, sed vitiosa, & culpabilis. Pro qua sententia facit, quod ex Gregor. nuper citaui dicens: cùm ex peccato pœna metuitur, & amissa Deifacies non amatur, timor ex tumore est, non ex humilitate.

Facit secundò quod ait Augustinus di cens: Qui ex timore præceptum facit, aliter quàm debet facit, & ita non facit, aut perperàm facit.

Tertiò facit ratio: quia timor pœnæ malus est, cùm procedat ex amore sui, qui amor peccatum est, vt à Paulo vituperantur homines seipsos amantes. 2. ad Timoth. 3.

Quartò, qui gehennam timet, & inde pœnitet, videtur diuinã iustitiã quodãmodò odire, qualis in gehẽna exercetur. Nam timor pœnæ, odium seu nolitionem eiusdem præsupponit: Dei autem**[[10]v]** iustitiam odire, peccatum est: igitur. &c̃.

Quibus non obstantibus aliter videtur respondendum, quòd pœnitentia ex timore facta, talis est qualis est timor ex quo procedit: si igitur timor sit filialis, aut castus, siue initialis, cum talis Dei amorem includat, constat illum esse bonum, de quorum altero dictum est per Psalmistã: Timor Do[47]mini sanctus permanet in sæculum sæculi. De altero verò: Initium sapientiæ timor Do[48]mini. Siverò sit timor mundanus, cùm hic animum rebus terrenis adhærentem, Deo postposito, importet, constat eum malum esse, qualem habent, qui paupertatẽ, aut dedecus, aut mortem, seu infamiam timentes, furantur, periûrant, aut aliud quid illicitum perpetrant. Si verò sit timor mercenarius, quo quis timet se gloria cariturum: aut seruilis, quo quis timet gehennam: dicendum quòd talis timor potest simpliciter, & secundùm se considerari, seclusa omni alia iniqua voluntate. Potest etiam mixtè accipi, prout

includit, seu annexam habet iniquam mentis præparationem. Si primùm: timor perdendi mercedem æternam, aut in gehennam eundi, non est malus, & potest taliter circunstan tiari, quòd sit bonus: nam talis procedit ex amore sui, quo quis sibi vitam æternam optat, qui quidem amor bonus est, imò & ex præcepto charitatis debitus, quo vnusquisque seipsum, & proximum sicut se tenetur diligere. Si verò sit timor mercenarius, seu seruilis mixtus, qui scilicet legis, seu Dei contemptum includat, ille est malus: vt si quis definit fornicari, seu furari, quia timet gehennam, alioqui fornicaturus, seufuraturus, talis timor mixtus malus, & culpabilis est, si non ratione sui, saltẽ ratione iniquæ præparationis mentis: qua sic timens, est alioqui paratus nepharia committere. Hac tamen iniqua mentis præparatione seclusa, timor gehennæ, aut mortis, aut alterius mali, non est de malus: sicut nec mala est tristitia, quæ de malo præsenti habetur. patet id exemplo Christi, qui dixit: Tristis est anima[49] mea vsque ad mortem. Et iterum: Ovos omnes, qui transitis perviam, videte si est dolor similis sicut dolor meus. Et iterum de timore Christi dictum est per Marcum, Cœpit Iesus pauêre, & mœstus esse. Non igitur timor mali de se malus est, quare nec ope ra ex timore huiusmodi procedentia erunt per se mala: quod patet ex sententia Augustini, & habetur de pœnitentia, capitul. Si quis. vbi apertè dicit, quòd si quis timore gehennæ velit pati potiùs quàm negare Christum, nullo modo culpandus est, imò id pro derit illi, vt mitiùs in inferno torqueatur: tor quebitur autem, quia non ex amore Dei passus est: quandoquidem in illo articulo id erat sibi maximè necessarium, scilicet Deum super omnia amare, & pro illius gloria quæcunq; aduersa æquo animo pati: ac proinde si aliquid mali est in timore pœnæ, quem mixtum esse dixi, non in timore ipso est: sed in illa iniqua animi præparatione illi timori commixta.

Ex his apertè patet, quando pœnitentia ex timore procedens bona est, quando verò mala, & culpanda: ex hoc tamen quòd ex timore orta est, non venit culpanda, imò ad bonum promouet, & quodammodò ad animæ vitam disponit. Si enim mala esset, & timor pœnæ similiter damnandus, non ergo staret cum charitate: stat autem cum illa, saltem cum charitate imperfecta, vt tradit Augustinus in Homẽ. 9. super Epistolam Ioannis, cap. 4. Et refert Magister in. 3. distinct. 34. cap. 6. Quod autem timor gehennæ ad charitatem disponat, patet ex eodem Augustino ibîdem. Et iterum in sermone. 10. ad fratres in erêmo commorantes: Timor inquit, qui pœnitentiam concipit, compunctionem parit: compunctio verò ve niam importat. Patet etiam ex illo Isaiæ. 26. A timoretuo Domine concepimus, & peperimus spiritum salutis. Nec refert quòd dixerit, à timore tuo Domine: Quandoquidem qui gehennam timet, dominum, qui pœnã illam infligit, timet.

Ad rationes priùs inductas facile est respõdere. Ad primum ex Gregorio allegatum, procedit de his, qui pœnitent ex ti more pœnæ mixto, cui scilicet admixta est iniqua animi præparatio, qua alioqui offendere paratus est, nisi pœnam timeret. Quod patet ex eo, quod statim idem Grego. adiun git, dicens: Superbit enim, qui peccatum, si liceat, impunè non deserit.

Ad secundum, quod ex Augustino cita tum est. &c̃. dicendum similiter, quòd loquitur contra illos, qui mandata ideo solùm adimplent, quia timent pœnam si non compleant, qui alioqui præuaricari parati sunt: tales enim, & si opere præcepta faciunt, voluntate tamen non faciunt, sed rei sunt ac si præcepta non facerent, idque ob eorum mentis præparationem iniquam.

Ad tertium, esto quòd timor pœnæ ex amore sui procedat, non ideo malus**[11r]** est, cùm nec malus sit amor sui: quod si Paulus repræhendit homines seipsos amantes, de illis loquitur, qui habent amorẽ sui vsq; ad cõtemptum Dei, aut qui se inordinatè amant, quales sunt, qui

affectionẽ cõmodi sequuntur, postposita affectione iusti: non tamen est contra affectionem iusti, si quis sibi vitã æternam optet, & ex consequenti pœnam ęternam timeat. Hoc enim tam bonis quàm malis potest sine vitio conuenire.

Ad quartum, dicendum quod iustitia Dei non stat in hoc quod est æternaliter puni re hominem: sed in hoc quod est peccatorẽ impœnitentem sic punire: qui ergò odit pœ nam à Deo peccatori impœnitenti inflictam, vel infligendam, ille quodammodò videtur Dei iustitiam odire, quo ad actum suum: qui tamen simpliciter odit, & fugit propriam pœnam gehennæ, non habito respectu ad sua finalia demerita, hic non iustitiam Dei odit, sed seipsum diligit, quæ odia inter se multùm differunt. Nam primum vltrà quòd est dissonum à diuina voluntate, non est ad bonum aliquod spirituale promotiuum. Secun dum verò conforme est diuinæ voluntati in actu volendi, & promouet ad bonum, scilicet ad vitandum peccata per quæ homo dignus est, vt æternaliter puniatur.

EX dictis quodãmodò apparet, vnde originetur pœnitentia cordis: non enim ex vnica tantùm radîce, puta ex timore, vt nonnullis visum est: sed ex multis oriri potest, secundùm quòd multis rationibus potest aliquis de peccato dolere, scilicet, vel quia peccatum est impeditiuum honoris, aut famæ, aut alterius boni temporalis, seu corporalis, & nascitur talis pœnitentia ex amore temporali, ideo non est hæc pœnitentia qua lis debet esse, quæ Deo nos reconciliat. Potest secũdò quis peccati pœnitere, quia peccatum est inductiuum pœnæ æternæ, & hęc nascitur ex timore seruili, & non est quę Deum placat, cùm ex amore sui principaliter procedat. Tertiò, quia est impeditiuum æternæ beatitudinis, & hæc nascitur ex appetitu proprij boni spiritualis, & amore sui: & non placat Deum. Quartò, quia est quid turpe, & inhonestum, & contrarium rectæ rationi, & hæc procedit ex amore honesti, & virtutis, & melior est hæc pœnitentia prioribus. Verùm cùm hæc communis sit fidelibus & infidelibus, amicis Dei & inimicis eiusdem, ideo non sufficit Deum placare, & eidem nos reconciliare. Quintò, quia est offensiuum Dei, cui summus honor, & reuerentia atque obedientia debetur, & hæc pœnitentia procedit ex amore Dei, & est quam Deus acceptat, & quæ nos Deo recõciliat. Alias autem pœnitentias ex amore Dei non procedentes, non ita acceptat: iuxta illud, quod scriptum est: Ego diligentes me, diligo. &. c.

SEQVITVR ampliùs quòd non satisfacit homo pręcepto de pœnitendo qualitercunq; de commissis dolendo: nisi propter Deum de illis doleat, eò quòd pœnitentia, quæ à nobis exigitur. Dei dilectionem includit, aut præsupponit. Vnde iterum fit, vt si quis singula peccata recogitet, & de singulis doleat ob alium finem, quàm propter Deum, eum teneri ad iteratò dolendum de eisdem, ex quo per priorem dolorẽ de commissis nondum præcepto de pœnitendo satisfecerat. Quemadmodum si quis omnia sua peccata confessus est, non habita de eisdem contritione, tenetur ea iteratò confiteri: quia non sicut debuit fuerat confessus.

Si obijcias, qui id facit quod eidem præcipitur, etiam si id non faciat ad inten tionem præcipientis, satisfacit præcepto: ita vt non teneatur iteratò idipsum facere, vt manifestum est, tam de præceptis diuinis quàm de humanis.

Prætereà, si homo de singulis pecca tis doluit, puta ex timore pœnæ, seu ex amore virtutis, cui opere fuerat contrarius, & in fine elicit vnum dolorem in genere de omnibus commissis, idque propter Deũ. & c. ille iam supplet id in quo priùs defecerat, ex quo dolorem in Deum iam refert, quem antè in Deum non retulerat: ergo ad minus in hoc casu satisfacit præcepto de pœnitendo.

Respondetur ad primum, quod quãdo intentio præcipientis non cadit sub pręcepto: sed sola substã tia ipsius actus qui pręcipitur, tunc satisfacit quis præcepto actum agendo, etiam si non fiat ad intentionẽ præcipientis. Secùs tamen si intentio seu finis cadat sub præcepto: modò autẽ sub præcepto diuino cadit pœnitentia de cõmissis. Nomen autem pœnitentiæ, vt est communis omnium interpretatio, importat dolorem voluntarium de cõmissis, quatenus fuerunt offensiua Dei, & per consequens pœnitentia quæ exigitur à nobis oportet quòd propter Deum fiat, alioqui pœnitentia verè non est dicenda: & ita non solùm dolor de commissis cadit sub præcepto, sed modus & relatio doloris in Deum.

[[11]v] Ad secundum consequenter loquendo, videtur quod in illo casu non satisfaciat homo pręcepto de pœnitẽdo. Patet, quia vel satisfecit per detestationes particulares singulorũ peccatorum, vel per illam generalem, quã in fine elicit, vel per vtrunq́;. Primum non est dicendũ: quia ante illam generalem pœnitentiã nunquam propter Deum pœnituerat, vt supponitur. Secundum etiam non videtur: quia vt suprà dictum est, non satisfacit quis pœnitendo solùm in genere, cùm sit necessarium de commissis particulariter dolere eo modo, quo explicuimus. Tertium etiam non vide tur, quia illæ particulares pœnitentiæ priores, nec per se, nec cum illa finali, & generali pœnitentia sunt in Deum relatæ: nec enim fuerunt re latæ in Deum quãdo fiebant, vt patet, nec quan do generalis elicitur pœnitentia: quia tunc ille dolor generalis est, qui in Deum refertur: non actus, qui iam pręterierunt, quandoquidem nullus actus humanus dicitur in Deum referri, nisi qui vel elicitur, vel continuatur virtute dilectionis Dei. Quod de illis prioribus pœnitẽtijs dici in casu non potest. &c̃. Ac proinde, qui sic particulariter pœnituit ob alium finem, nisi posteà de commissis particulariter propter Deum doleat, non puto illum præcepto verè pœnitendi satisfacere.

Vnde multum refert, illas particulares pœnitentias, quæ actu in Deum non reseruntur, præcedere, vel subsequi dilectio nẽ Dei. Nam si Dei dilectionẽ præcedant, ad verã pœnitentiam non pertinẽt: quia nullo modo in Deum referuntur: si autem dilectionẽ Dei subsequantur, poterunt ad veram pœnitentiã pertinere: quia etsi actu in Deum non referantur, virtualiter tamen referuntur, & placent Deo, & ab eodem acceptantur. &c̃.

Pro his facit ratio: quia vera pœnitentia, quam Deus à nobis exigit, valet nobis ad remissionẽ peccatorum, & gratiam, quę in scriptura verè pœnitentibus promissa est. Illæ autem pœnitentiæ, quæ dilectionẽ Dei præcedunt, ad salutem valere non possunt, nec tunc quãdo fiunt, nec posteà: eò q̨ sunt actus mortui facti in peccato mortali, q̨ nec viui sunt, nec vnq̃ poterunt reuiuiscere, sicut nec alia opera in peccato mortali facta.

DEinde dubitant, an pœnitentia cordis debeat esse formata, an informis, præuia, an concomitans peccatorum remissionem: quam quæstionem satis inuolutè tangit Sco. qui in sententia ait pœnitentiam nõ sufficere ad peccata remittenda, nisi aliquo tempore duret, & cõtinuetur: & cum in illo tẽpore huiusmodi continuationis pœnitentia illa sit præuia tempore remissioni peccatorum simul & informis, constat esse necessariam pœnitentiam informẽ, simul & præuiam ad obtinendum peccatorum veniam. Vlteriùs, si sit necessarium, quòd talis pœnitentia duret vsq; ad instans terminatiuum necessarię cõtinuationis inclusiuè: ita, vt debeat permanere, non solùm in tempore pręuio, sed etiam in ipso instanti, quo fit peccatorum remissio: tũc sicut necessaria est pœnitentia præuia, & informis, ita etiam necessaria est pœnitentia cõcomitans, & formata: quia in illo instanti, quo fit peccatorum remissio per infusionẽ gratiæ: illa pœnitentia, quę antè erat pręuia, & informis, fit formata, & cõcomitans: vt de se patet. Si verò sufficit homini continuare pœnitentiã per certum tempus,

esto quòd non duret inclusiuè vsq; ad præfatum instans terminatiuum illius temporis, tunc erit quidem necessa ria pœnitentia præuia, & informis, non tamen concomitans, & formata: & quanuis horum vtrunq; probabile reputet, ad id tamen declinat, vt necessaria sit pœnitentia præuia, & concomitans, informis & formata, alioqui non valebit ad remissionem peccatorum.

Verùm cùm hæc opinio præsupponat vnum incertum, & fortè falsum, vt magis patebit inferiùs, scilicet quod pœnitentia etiam in Deum relata non sufficit ad gratiã, nisi antè per aliquod tempus sit cõtinuata, cum verisimilius sit dilectionem Dei super omnia esse proximam, & sufficientem dispositionem ad gratiam (modò efficax sit) ideo dicendum, quod pœnitentia cordis, si vera est, scilicet propter Deum summè dilectum, non potest esse informis, nec tempore præuia, seu præcedens peccatorum remissionẽ, sed semper est formata, & quàm primùm habetur, remittuntur peccata, ac proinde nec est necessaria pœnitentia informis, nec præuia ad obtinendum peccatorum remissionem, vt ex dictis apertè colligitur.

Est tamen argumentum in oppositũ: quiæ tunc sequitur quod pœnitentia cordis nunq̃ remittat peccata: quia vel remittit ea quatenus est informis, vel quatenus formata est. Non primum, per ea quę dicta sunt, ex quo non potest talis pœnitentia esse informis. Nec secundum, quia quatenus formata est, prę supponit charitatem, quæ est forma ipsius, vnde ipsa dicitur formata: charitas autem præsupponit peccatorum remissionem, cùm peccata, & charitas simul esse non possint: igitur pœnitentia formata præsupponit pec-**[12r]**cata esse remissa, & per consequens pœnitentia quatenus formata est, non remittit pecca ta. Confirmatur, quia vel pœnitentia fit pro pter Deum summè dilectum, vel nõ: si primum, igitur præsupponit dilectionem Dei, ex qua procedit: nam in corde prior est finis q̃ ea, quæ sunt ad finẽ: & cum per huiusmodi dilectionẽ Dei sint condonata peccata, sequitur quod pœnitentia cordis formalis, si propter Deum fiat, nõ remittit peccata, cum ea remissa reperiat. Si autem non fit propter Deum dilectum, sed propter timorẽ pœnæ, aut aliam ob causam talis pœnitentia non placat Deum, nec peccata remittit: & ita nunq̃ verum est, quod pœnitentia cordis actu remittat peccata, remitteret autem si teneremus cum Scoto esse necessariam præuiam, & informem: igitur.

Respondeo. Pœnitentia remittit pec cata velut causa sine qua nõ: charitas remittit peccata, velut causa formalis: Deus verò remittit peccata velut causa efficiens, & principalis. Primum patet: quia ex dictis constat pœnitentiam cordis esse necessariã ad deletionẽ peccatorum, & sine ea peccata minimè dimitti. Secundum etiam patet: quia charitas, & peccata mortalia immediatè contrariantur, saltẽ de lege ordinata, quicquid sit de eorum natura: & ideo sicut calor est causa formalis expellendi frigus, ita charitas est causa formalis expellendi peccatum. Ter tiũ etiam de se patet, iuxta illud Isa. 44. Ego so lus deleo iniquitates, & peccata populi. Suppono etiam positionẽ satis communem, quod volun tas nostra eodem actu potest velle finem, & mediũ propter finem, sicut & idem actus potest esse fruitio, & vsus: ac proinde nil obstat, quo minùs voluntas possit eodem actu odire pecca ta cõmissa propter Deum, & eundem Deum summè diligere: & hæc pœnitentia est, quæ semper est formata, & sufficiens ad remissionem peccatorum, velut causa sine qua non: quia hac posita, sit peccatorum remissio, & ea non posita, non fieret, saltẽ per pœnitentiã: nã si dilectionẽ Dei seiungas ab actu pœnitendi, esto quod actus ille pœnitendi à dilectione Dei procedat, illa pœnitentia, & si meritoria sit, non tamen actu remittit peccata, quæ per dilectionem præuiam constat esse remissa. Nec ob id sequitur, sine pœnitentia remitti peccata: quia &

si per dilectionem Dei fuerint remissa, in ipsa tamen Dei dilectione virtualiter includebatur pnĩa, vt ex dictis patet.

Iam sequitur responsio ad argumentũ: quia nec cõcedendũ est quod pœnitẽtia cordis actu remittit peccata quantenùs formata est, neque quatenùs informis: & tamen remittit ea: & quamuis esse informẽ, & formatã sint prædicata immediatè opposita, nec ster pœnitentiã esse quin vel formata sit, vel informis: attamen illa particula, quatenùs, addita illis oppositis, non opùs est alterum eorum de pœnitentia verificari in casu: non enim inconuenit aliquod prædicatum verè, & sim pliciter de subiecto prædicari, & negari de eodem sumptum cum signo reduplicatiuo, vt homo est risibilis: & tamen nec est risibilis, quatenùs videns est, nec quatenùs non vi dens est: & homo est albus, & tamen neque quatenus rationalis, neque quatenus irratio nalis: & Deus est omnipotens, & tamen neque quatenùs creans, nec quantenùs non creãs. Ita ergo pœnitentia cordis remittit peccata actu, & tamen, nec quatenùs formata est, nec quatenùs informis.

Ad secundum etiam patet, quod pœnitentia illa quæ peccata remittit primò, siue actualiter, est pœnitentia quę simul est detestatio peccati, & amor Dei: illa verò, quæ ex amore Dei procedit, non actu remittit peccata, cùm per amorẽ Dei præuium, ex quo ipsa originat̃, remissa sint: & de hac procedit hæc ratio secũda: nec enim concedimus per omnẽ pœnitentiam cordis actu peccata remitti.

Sequitur ex dictis quid dicendum ad dubium, quod hîc moueri so let, quo ordine se habeant hæc tria. s. pœnitentia, charitas, & peccatorum remissio. Ad quod breuiter dicendum, quod quãdo per pœnitentiã actu remittuntur peccata, ipsa pœnitentia præcedit natura, seu ordine naturalis præsuppositionis, & sequitur peccatorum remissio, & denique infunditur charitas: postremò fit pœnitentis formata, quæ omnia in vno, & eodem instanti temporis fiũt: si tamen aliqua esset inter ea temporum successio, hunc ordinem assignatum inter se seruarent: de quo aliâs. Itâq; vnus actus ad aliquem effectum relatus, vna ratione præcedit illum, alia verò sequitur eundem ordine naturali.

Quæstio quinta.

DE quantitate pœnitentiæ solet similiter quæri, tam ex parte intensionis seu cona tus, quàm ex parte durationis, ac perseuerantiæ. Et primò dubitatur, an sit necessaria pœnitentia intensissima, seu ex toto**[[12]v]** conatu voluntatis procedens: & dixerunt aliqui cum Richardo & Adriano quòd sic. Ad quod dicendum mouentur ex eo, quod habetur Deuteroñ. 4. de filijs Israël propter peccati demeritum à terra promissionis in alienam terram eiectis: Si quæsieris Dominum Deum tuum, inuenies illum: si tamen quæsieris eum in toto corde tuo, & tota tribulatione animę tuæ. Et Psalmista: Beati qui[50] scrutantur testimonia eius, in toto corde exquirunt eum. Hieronymus etiam in epistola obiurgatoria eius, qui se falsò iacta bat pœnitere, ait: Miserebitur tibi Deus, si toto corde pœnitentiam egeris, si omnem solicitudinem tuam super Deum miseris. Ex quibus apparet, non satis esse remissè Deum quærere, aut pœnitere: sed ex toto voluntatis conatu, si volumus remissionis gratiam obtinere.

Secundò idem Hierony. tractans increpationẽ episcopi Laodi ceñ. Apoc. 3. de quo dictum est, Vtinam frigidus aut calidus esses: sed quia tepidus es, inci piam te euomere. inquit: tepidum discipulum non diligit Deus: ait enim Christus, Qui vult meus esse discipulus, abneget semetipsum, & tollat crucem suam. Tepidus autem vide tur, qui remissè

diligit, & remissè pœnitet: Vnde Ieremiæ. 48. dicitur, Maledictus omnis qui facit opus Dei negligenter, seu remissè. Et Ecclesiastæ. 7. Qui timet Deum, nil negligit: igitur.

Tertiò, necessariam esse pœnitentiæ intensionẽ, & magnitudinẽ significat August. lib. de Pœnitentia, dicens: Rectè pœnitẽs, quicquid sordium post purificationem contraxit, oportet vt abluat lachrymis saltẽ mentis: sed satis durus est, cuius mẽtis dolorem oculi carnis nequeunt declarare. Sed sciat se culpabiliter durum, qui deflet damna temporis, vel mortem amici, & dolo rem peccati non ostendit lachrymis. Et hæc de pœnitentia, distin. 3. cap. Sunt plures.

Dura tamen visa est horum sententia. Vnde contra eam, & pro opposita parte arguitur, quòd non sit necessaria tanta intensio, vt apud Deum valida sit: sed sufficit remissa, modò efficax sit. Primò, quia dilectio Dei, & conuersio ad Deum, etiam si tam intensa gradualiter non sit, valet ad gratiam: igitur etiam pœnitentia vera cùm huiusmodi Dei dilectionem includat, vt ex dictis patet. Antecedens patet ex innumeris promissionibus in scriptura sacra contentis. Ait enim Dauid: Prope est Dominus oĩbus inuocantibus eum. & Paulus ad Romm̃. Diues est Deus in omnes, qui inuocant illũ. Omnis enim qui inuocauerit nomen Domini, saluus erit. & Ecclesiastici. 2. Quis vnquam inuocauit eum, & despexit illum? misericors enim est, & pius. Ait etiam Christus in Euangelio: Qui diligit me, diligetur à Patre meo, & ad eum veniemus. &c̃. & August. super epistolam ad Rom. 5. Si Deus cõfugiẽtes ad se non admitteret, esset in eo iniquitas: quia scilicet promissa non cõpleret. Vbi præsupponit Deum in lege promisisse gratiam suam omnibus ipsum diligentibus: iuxta illud Zachariæ. 1. Conuertimini ad me, & cõuertar ad vos. &c̃. Et Iacobi. 4. Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. Et Apoca. 3. Ego sto ad ostium, & pulso, si quis mihi aperuerit, intrabo ad eum, & cœnabo cum illo. In quibus omnibus nulla de graduali intensione fit mentio. Nec valet dicere quòd illa etiam veniunt limitanda ad casum quo quis ex toto conatu fertur in Deũ: non enim valet. probatur, quia Deus non minorẽ erga homines exercet misericordiam quàm iu stitiã, imò magis misericordia vtitur, quam iustitia: cum pronior sit ad miserendum, quam ad puniendũ, dicente Iacô. Misericordia superxal[51] tat iudicium. Sed loca scripturæ, in quibus Deus ex iustitia pœnam peccantibus & se à Deo auertentibus cõminatur, non sunt ad cer tũ conatum, seu intensionẽ ipsius actus auersiui limitãda: cum quantum libet remissè quis à Deo contra præceptum eius auertat, mortaliter peccat & Dei indignationẽ incurrit: ergò loca, quæ salutẽ promittunt his, qui se ad Deum conuertunt, non sunt coarctanda ad certum conatum, & intensionem actus conuersiui.

Prætereà facit ꝓ hac sententia Chryso. & habetur de pnĩa, distin. 3. cap. Talis. ait enim Deum nunq̃ pœnitentiã peccatoris cõtemnere. Quodque præstantius est, quãtulãcunq;, & quantum libet breui tempore gestam pœnitentiam Deus non respuit, nec exiguæ cõuersionis patitur perire mercedẽ. In quibus innuit, nec necessariam esse in pœnitentia intensinoẽ, nec temporis continuationem, vt Deo placeat, & à Deo remuneretur.

Prætereà facit ratio: quia tunc dilectio Dei super omnia obedientialis, staret cum peccato mortali: non solum, quo ad reatum, sed etiam, quo ad actũ: ita vt quis simul actu mortaliter peccet, & Deum super omnia diligat. Probat̃ hoc: quia demus hominẽ remissè gradualiter pœnitere, id est, non ex toto conatu volũtatis: iam per opinionem illa pnĩa in Deum relata, non sufficit ad gratiã: er-**[13r]**go stat simul cum peccato mortali, & secun dum reatum, non est dubium. Quòd etiam idem sit secundum actum, probatur, ponen do quòd citra totum conatum pœniteat propter Deum, tempore quo sibi necessarium est, se in statu gratiæ

reponere, totum conatum apponendo: iam peccat in casu actualiter omissiuè, simul & Deum diligit.

Si dicas, quod q̃uis totus conatus in Deum sit necessarius ad acquirẽdũ gratiam, nõ tamẽtotus cadit sub præcepto obligãte sub pœna noui peccati: contra stat ratio aperta: quia si sit in tempore quo tenetur se in statu gratiæ reponere, nec aliter potest nisi ex toto conatu se ad Deum cõuertẽdo, sequitur teneri sub pœna noui peccati ad se cõuertendũ toto conatu. Hac enim ratione suprà deduximus necessitatẽ præcepti de pœnitendo, ex necessitate ipsius pœnitentiæ ad salutem.

Et quicquid sit de efficacia harum rationũ, quia volẽti defendere p̃fatã opinionẽ non deerunt solutiones: attamen cùm nil sit affirmandum esse necessarium ad salutẽ, aut sub pœna peccati mortalis obligare, nisi id authoritate, vel ratione sufficiẽti ostẽdatur: quod tamen de pœnitentia, ex toto conatu voluntatis procedente ostendi non potest: ideo videtur à pręfata opinione recedendũ. Quod em̃ illud ostensum non sit, patet soluendo huius sententiæ fundamenta: posset enim dici ad illa omnia quæ sonant, esse necessarium ex toto corde diligere Deum, & eundem inquirere, & de commissis pœnitentiam agere: quòd procedunt de totalitate integritatis cordis, non de totalitate gradualis intensionis. Ille enim dicitur toto corde quærere Deum, qui cùm Deum quærit, aliud tẽporale secum non quęrit, quod non propter ipsum quęrat: & toto corde diligit Deum, qui cùm Deum diligit, aliud temporale secum non diligit, quod non propter ipsum diligat: & toto corde de commissis dolet, qui ita de illis dolet, vt nullum reseruet, quod placeat. Nam si quis cùm Deum quærit aut diligit, aliud cum eo quærit aut diligit, quod non propter ipsum quærat aut diligat: non toto corde, sed diuiso eum quærit & diligit. & hoc est quod ait beatus Augustinus ad Deum loquens: Minùs te amat, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat &c̃. Et ita dicitur diuidi cor, cùm ad diuersa afficitur, quorum alterum in alterum non refertur: cui diuisioni opponitur totalitas, seu integritas cordis, ad quam constat intẽsionem gradualem impertinentem esse.

Ad secundum, de illo qui remissè, & negligenter opus Dei agit, dicendum, quòd procedit de eo qui in his ad quæ tenetur, non adhibet omnem diligentiam & so licitudinem, quam adhibere tenetur: sed in parte agit quod debet, in parte nõ: ille etiam qui nec calidus est nec frigidus, sed tepidus, solet intelligi, qui nec amore, nec timore mo uetur ad agendum quod debet: & ita hæc quæ de tepiditate, & remissione, seu negligentia allegata sunt, non videntur de remissione graduali intelligenda.

Ad tertium ex Augustino sumptum di cendum, quòd non inde sequitur necessarium esse absolutè, ex toto voluntatis conatu pœnitere: sed potiùs innuit quòd de bet quis magis de offensa in Deum commis sa, quàm de rerum temporalium iactura do lere: quod quidem adimpleri potest, etiam si quis non ex toto voluntatis conatu de peccatis doleat, vt constat. De his inferiùs, vbi de feruore orationis agetur.

SED esto non sit necessaria pœnitentia ex toto conatu voluntatis, an saltẽ sit necessaria in aliquo gradu certo citra summum, an potiùs quælibet pœnitentia, quantumlibet remissa sufficiat ad gratiam. Et dixerũt aliqui post Thom̃. in. 4. distinct. 17. ad quintum. quòd necessaria est certa intensio, ita quòd potest tam remissa esse pœnitentia, seu tam parua, vt contritio non sit: & per cõ sequens nec ad gratiam sufficiens. Tum, quia Deus cùm à nobis voluntatem exigit, non inefficacem, seu remissam, aut tepidam exigit, sed efficacem: efficax autem esse non potest, nisi certo modo sit intensa. Tum etiam, quia de maiore peccato magis quàm de minore dolendum est, id exigente iustitia punitiua, fecundum quam pœna

debet culpæ proportionari. Cùm igitur pœnitentia cordis in pœnam pro cõmissis nobis à Deo iniuncta sit, qui in hac re fecit nos iustitiæ punitiuæ ministros: sequitur ergo non quan tãcũq; pœnitẽtiã de peccatis sufficere, alioq̨ non magis de vno q̃ de alio esset dolendum.

Confirmatur hoc: quia de illo debet homo pœnitere, quod debuit vitare: sed homo magis debet vnum peccatum vitare quàm aliud: quia si necessitas incumberet in vnum de duobus incidere, id quod grauius est esset magis euitandum: & ita econtrà de commisso grauiori magis pœnitendum.

Quod inde rursus confirmatur: quia vbi maior est causa dolendi seu**[[13]v]** pœnitẽdi, maior debet esse pnĩa: causa autẽ quare de peccatis pœnitendum est, est quia offensiua sunt Dei: cùm ergo maius peccatum magis sit Dei offensiuum, sequitur de illo esse magis pœnitendum, & ita non qualiscunque intensio pœnitentiæ sufficit.

Respondetur. His non obstãtibus aliter dicẽdũ videtur, q̨. s. nulla intensio certa etiam citra summum gradũ est in pnĩa necessaria, vt ad gratiam valeat: sed quantum libet remissa gradualiter sit, sufficit, modò efficax sit in eo, quod efficaciã admitti. Probatur cõclusio: quia si esset certa intẽsio necessaria, aut esset ratione præ cepti Dei obligantis nos ad certam pœnitentiæ, seu doloris intensionem, aut ratione iustitiæ punitiuæ dictantis pœnam culpæ debere proportionari, aut ratione iuris naturalis obligantis nos Deo offenso satisface re, & pro maiori offensa magis &c̃. sed nullum horum videtur dicendũ. Non primum: quia non dabitur tale præceptum, cùm in testimonijs scripturæ, vbi à nobis pœnitentia exigitur, non fit mentio de graduali inten sione actus: sed vel simpliciter exigitur pœnitentia, vel exigitur ex toto corde: sed ex neutro colligitur exigi certam intensionem citra summam, vt patet ex dictis. Tum etiam, quia irrationabile omninò esset præceptum, quo quis obligetur ad aliquid, de cuius adimpletione certus esse non possit: cùm ergo homo nullo modo citra reuelationem Dei potest certus esse ad quantam intensionem gradualem in pœnitendo peruenit, vt constat: sequitur. Adde quod dato præcepto de sub certa intensione pœnitendo, de qua homo certificari non potest, ex consequenti esset dicendum, quòd tenetur homo ex toto conatu pœnitere, & intensissimè: alioqui exponeret se periculo omittendi præceptum de pœnitendo, quod esset incidere in senten tiam duram suprà citatam, nec satis probabilẽ.

Nec etiam videtur dicendum secundum, q̨ scilicet sit necessaria certa intensio ratione iustitiæ punitiuæ: quia quanuis hoc apparenter diceretur, & verè, in casu, quo esset statutum, aut necessarium peccatorem in seipso per viam solùm pœnitentiæ illam iustitiam exequi, & per solam viam pœnitentiæ debitum pro peccato soluere: non tamen ita est, stante lege ordinata, qua stante, potest viator, vel hîc soluere, vel pœnam debitam ad purgatorium remittere, contentus ali quali gratia, per quam culpa illi remittatur: hæc autem culpa potest per solam dilectionem Dei sine pœnitentia formali remitti: potest etiam per solum sacramentum secundũ multos similiter tolli: potest deinde per opera alia meritoria à pœna peccato debita liberari. Itâque non est homini iniuncta maior iustitæ punitiuæ executio, q̃ ea quã Deus à peccatore exigit: hęc autem est de com missis pœnitere ex vera Dei dilectione, ad quam illicò culpę cõmissæ condonantur: q̨ si homo intensionẽ, aut feruorẽ addiderit, proderit illi ad remissionem pœnæ, etiam si talis intensio & feruor ab illo non exigatur.

Nec etiam videtur dicendum tertium, scilicet quod ratione iuris naturalis teneẽ homo ad sub certa intẽsione pœnitendum, vt scilicet Deo offenso satisfaciat: quia vt suprà dictum est, q̃uis ius necessariò obliget offendentem ad satisfaciẽdum offenso, in præsenti autem non Deo alia satisfactio debita est, ni si quam ipse exigit, & statuit: ac proinde cùm in lege

sua, nec pœnitentiam sub certa intẽsione exigere, neque statuisse legatur, non video quare homines huiusmodi iugum peccatoribus imponant, tanquàm eisdem necessarium, etiam si alioqui salutare sit.

Respondendum igitur est ad rationes suprà factas. Ad primum duo supponit: vnum quod Deus exigat à peccatore pœnitentiam de cõmissis efficacẽ: quod tamen falsum est: quia illa pnĩa, q̃ est odire peccatum cõmissum, seu nolle hominẽ peccasse, est de impossibili cognito esse tali, quod sub volitione efficaci non cadit, vt suprà dictum est: si aunt aliquid est in pœnitentia, quod efficaciam admittat, est ꝓpositũ postmodùm vitandi peccata, idque formaliter, vel in dilectione Dei virtualiter cõtentũ.

Secundum quod supponit est, quod efficacia actus voluntatis requirit ceram intensionem gradualem, cùm non ita sit, vt aliâs probauimus: sed efficacia voluntatis in hoc stare videtur, quòd vult aliquid obtinere, vel procurare per modum indicatiui:q̃ volitio, si ta lis est, quãtunuis remissa gradualiter sit, sufficit mouere ipsum volentẽ ad inquirẽdum media ad id quod optat necessaria. Alia autem, quæ ad id non sufficit, non dicitur efficax, eitam si multum sit intensa, qualis est velleitas, seu actus desiderij per modum optati ui, aut conditionalis per modum subiũctiui, ac proinde intẽsio gradualis impertinens videt̃ ad efficaciam, vel inefficaciam voluntatis.

Ad secundum ex dictis patet responsio, ꝗ ratio fundat se in falso, scilicet quod cõ missa est peccatori tota iustitiæ exequutio**[14r]** in seipso, qua per viam pœnitentiæ debeat in se punire peccata. Falsum etiam est, quod teneat̃ magis intensè de vno peccato, quam de alio pœnitere, cuius ratio clara est ex dictis: quia reductis ad memoriam omnibus peccatis commissis, non est necessarium quòd de singulis singulas eliciat contritiones, seu pœnitentias: sed vnico actu pœnitentiæ, quo illa omnia oblata detestatur propter Deum, satisfacit præcepto de pœnitendo, & ita per eundem actum ęquè intẽsè de omnibus simul pœnitet, & dolet: quemadmodum concedi solet, si quis eodem actu diligat Deum, & proximum, ꝗ ęquè intensè, id est actu ęquè intenso vtrũq; diligit, Deum scilicet, & creaturam: nec in hoc peccat: sed p̃cepto charitatis satisfacit, & me retur. Pro quo videtur facere Hierony. qui laudat Paulum de hoc, quod minima peccata plã gebat, sicut magna, vt refert Tho. vbi suprà.

Ad tertium dicẽdũ, quod ratio probat magis esse vnum peccatum vitãdũ, & odien dum quam reliquum, magis inq̃ non intensiuè gradualiter, sed prẹlatiuè (vt sic dixerim) intensiuè non: quia vnico odio vnius intensionis possum sine peccato diuersa peccata odire, etiam si in grauitate differant: prælatiuè autem secus est. Sicut patet in dilectione opposita, vnico quidem actu vnius intensio nis possum Deum, & proximum amare sine peccato: debeo tamen Deum proximo in diligendo præferre, taliter, vt si opùs sit ab alterius amore recedere, potiùs debeo ab amore proximi, quàm ab amore Dei recedere, & hoc est Deum plus, aut magis prælatiuè diligere. Sic etiam in odio peccatorum, quæ quanuis æquè intensè gradualiter odio habeantur, vnum tamen magis dicitur odio haberi prælatiuè: quia si oporteret in alterum eorum incidere, deberet homo potius eligere fugam, & odium illius, quod grauius est. Et in hoc sensu videtur Thom̃. procedere in hac materia, quando de contritione loquitur, & de dolore maiore, & minore peccati respectiuè ad alios dolores.

Et per hoc patet ad vltimum, fateor em̃ quod vbi est maior causa pœnitendi, sci licet maior offensa, debet esse maior pœnitentia, non quidem gradualiter, sed maior prælatiuè ad sensum dictum. Et si velit peccator via pœnitentię soluere quod pro peccato debet, si pro singulis peccatis debitum soluere vult, debet intẽsius pœnitere de grauiori peccato, quàm de

leuiori: liberum tamẽ sibi est hac via pro peccatis ad integrum satisfacere. Verum quantùm ad remissionem culpæ attinet, satis est, si verè pœniteat propter Deum verè dilectum, etiam si huiusmo di pœnitentia gradualiter remissa sit.

PRæsupposito ergò non esse necessarium intensissimè pœnitere absolutè, nec certam intentionem pœnitentiæ esse necessariam absolutè, cum quantalibet pœnitentia quantumlibet remissa gradualiter sufficiat ad gratiam, esset dubium, an saltem respectiuè debeat esse summa pœnitentia, hoc est, an debeat esse intensior, quàm dolor de quacuuque alia re. Et conformiter ad ea, quæ dicta sunt, dicendum, quòd loquendo de intensione, aut magnitudine graduali, non oportet pœnitentiam, seu displicentiam de peccato commisso esse intensiorem, quàm sit displicentia de alijs rebus. Id patet, quia intensio certa pœnitentiæ, non cadit sub præcepto: ideo potest quis præcepto de pœnitendo satisfacere per pœnitentiam quantumlibet remissam, ac proinde, siue intensius, siue æquè intensè de alijs rebus displiceamus, satisfacimus præcepto pœnitendi. Prætereà eodem actu potest no bis displicere peccatum, & alterius rei amissio, seu patris, aut amici mors, quemadmodùm eodem actu possimus Deum patrem, & amicum amare, & tunc æquè intensè displicebit peccatum, & mors patris, aut amici, idque sine peccato. Prætereà displicentia de aliquo mensuratur, seu proportionatur amori de opposito, & ita non magis tenemur odire peccatum, quàm teneamur diligere Deum: Deum autem non tenemur absolutè, aut respectiuè diligere intensiùs gradualiter quàm patrem, amicum, aut rem aliam creatam, vt aliâs in tractatu de charitate probauimus, igitur.

Si tamen loquamur de intensione pœnitentiæ prælatiuæ, vt suprà, tunc verum est quòd tenemur magis de peccato pœnitere, seu dolere, quàm de alijs rebus. Quemadmodùm econtràtenemur magis diligere Deum prælatiuè, quàm alias res, taliter vt si nobis daretur optio alterum ex his eligere, scilicet à Deo per peccatum separari, aut alterius rei cuiuscunque iacturam pati, potiùs esset secundum eligendum, quàm primum: & hoc est Deum summè, & super omnia diligibilia diligere appretiatiuè, seu prælatiuè, & peccatum summè, & super omnia odibilia prælatiuè odire. Et in hoc sensu intelligo doctores, qui dicunt esse nobis necessarium Deum magis intensè diligere: quàm quodcunque aliud:**[[14]v]** vt li intensè, non ad gradum, sed ad modum diligendi referatur, etiam si sint qui ad gradum intensionis id referant &c̃.

DE quantitate etiam pœnitentiæ quo ad durationem est idem dubium, an scilicet, vt valida sit pœnitentia cordis, debeat per tempus aliquod continuari? & dicebatur cum Sco. quòd sic, cuius positionẽ quęstione præ cedenti tetigimus. Scoti ratio hæc esse videtur: quia pnĩa cordis est dispositio necessaria ad peccatorum remissionẽ, tum ex his q̃ di cta sunt, tum etiam quia alioqui difficile esset excusare, quin Deus sit personarum acceptor, hunc iustificãs, & illum non, si nulla ex parte ipsorum dispositio requiratur. Cum igitur dispositio ad formam, debet ipsam formam præcedere, vt ex naturalibus patet, quòd ca lor pręcedit inductionem formæ ignis. Igitur necesse est peccatorem per tempus aliquod præcedens inductionem charitatis, ac peccatorum remissionẽ, pœnitere. Quantum autem sit huiusmodi tempus, quo debeat pœnitẽtia continuari, ab hoĩe sciri non potest.

Oppositum tamen videtur esse tenendũ, quod scilicet si pnĩa vera sit, & in Deum verè dilectum relata, q̃ primũ à peccatore habetur, consequitur remissionem, & gratiam. Id probatur, primò, quia Deus pronior est ad miserendum, quàm ad puniendũ: sed vt homo Dei indignationem incurrat, satis est, se peccãdo à Deo auertat: & q̃ primum se auertit, gratiam eius amittit, ad cuius amissionem, non opùs est huiusmodi auersionem per tempus

continuari, alioqui in illo tempore simul quis mortaliter peccaret, & esset in gratia Dei, quod est absurdũ. Igitur pari forma, q̃ primùm pecca tor se ad Deum vero corde cõuertit, admittitur ad gratiam Dei absq; vlla mora tẽporis.

Prætereà, illa cõuersio ad Deum ęquè bona est, ac laudabils in primo instanti, quo primùm habetur, ac si per horam continuetur: quandoquidem ex so lo temporis tractu, nullam videtur bonitatẽ acquirere, sed eam ex obiecto habet, & fine, & alijs circunstantijs conuenientibus: ac proinde q̃uis valeat continuatio pœnitentiæ ad maius præmium, aut pleniorem veniam consequendam, in se tamen & per essen tiam æquè bona est momentanea, sicut continuata: & per consequens in primo instanti erit Deo grata, & accepta.

Prætereà, si necessaria est temporis mora in pœnitẽdo, ob id scilicet esset necessaria, vt Deo offenso satisfaciamus: sed tunc sequiẗ, quòd quanto quis plura contra Deum cõmisit, aut quanto grauiùs contra Deum peccauit, tanto deberet magis pœnitentia continuari ad impetrandam gratiam: & ita si pro vno mortali neces se est pœnitentiam per horam continuare, pro duobus oportebit eam in duplo continuare, & pro quatuor in quadruplo, & sic consequenter: & ita poterunt toties peccata replicari, quòd non sufficiat homini ad gratiam per totam vitam in pœnitentia permanere, quod est absurdum, & erroneum.

Prætereà, sequitur ex positione dari peccatorem vsum rationis habẽtem, cui in vita sit præclusa via salutis, quãtũlibet ad Deum toto corde confugiat. Patet hoc, quia ex quo necessaria est certa temporis mora in pœnitendo ad impetrandã gratiam, sit exempli gratia vna hora, demus peccatorem esse in extremis, qui per naturam viuere vna hora integra non potest, & tunc se toto corde ad Deum cõuertat, sequitur in casu intentum. Si dicas, non esse inconueniens illatum ob culpam ipsius hominis, vt si teneamus cum Gre. & Occham, quòd actus à voluntate liberè elicitus naturaliter per tempus aliquod continuatur, & odium Dei homo eliciat, à quo per naturam resilire per tempus certum non possit, iam in illo tempore est illi præclusa via salutis.

Sed hoc parum valet, tum quia illa opinio quæ ponit huiusmodi naturalem continuationem actus voluntatis, non est omninò ve ra, vt alibi deduximus: tum etiam eo dato, non est simile cum præsenti casu: nam illo admisso, si pro tunc est clausa via salutis illi homini odienti Deum, ideo est, quia voluntatẽ habet ligatam, & impeditam, nè possit naturaliter pro tunc ad Deum per amorẽ conuerti, in nostro autem casu secùs, vt constat.

Prætereà, sequitur aliquem Deum summè diligere, & verè de cõmissis propter Deum pœnitere, & pro Deo & Christo martyrium pati, & ęternaliter dãna ri. Patet, si toties, & taliter contra Deum peccauit homo, quod sit sibi per horam integram necessariò pœnitendum, aut per duas horas, & anteq̃ tempus necessariò pœnitendi cõplea tur, pro Christo & fide eius patienter à tyranno occidatur. Si dicas in casu defectum continuationis suppleri per martyrium, quæro iam, vel igitur sufficienter ille defectus suppletur solùm per martyrium actu susceptum, vel etiam per martyrium in voto, seu efficaci proposito mentis: & primum irra-**[15r]**tionabile est, quia voluntas pro facto reputatur, si efficax sit, vt est omnium vera sententia: nec opus exterius valet ex parte operantis, ad aliam gratiam gratum facientem prętер eam, ad quam interior efficax volun tas valet: & ita quàm primùm quis habet voluntatem efficacem patiendi pro Christo summè dilecto, antequàm actu martyrium sustineat, valet sibi huiusmodi voluntas ad gratiam, ac si actu pateretur: & hoc dato, sequitur intẽtum nostræ conclusionis, quòd scilicet non est necessaria temporis mora ad obtinendam gratiam Dei per

actum voluntatis efficacem: cùm igitur pœnitentia sit actus efficax in ea parte, qua efficaciam admittit, vt ex dictis apparet: sequitur.

Prætereà si necessaria est temporis mora in pœnitẽdo ad impetrandam veniam, & gratiam: igitur peccabit homo non continuando pœnitentiam cordis, tempore, quo est sibi necessarium se in gratia reponere: & cùm incertus sit quan to tempore debeat continuare pœnitentiam, an per horam, an per duas, peccabit, si non longo tempore continuet: quia alioqui exponit se periculo permanendi semper in eisdẽ peccatis. Et certè sicut irrationabile est dicere, hominem esse obligatum sub pœna peccati noui ad certam pœnitentiæ intensionem, de qua homo certus esse non potest, quãta scilicet sit sibi sub præcepto data: ita non minùs est irrationabile dicere, hominẽ teneri sub pœna peccati ad certam moram temporis in pœnitendo, cùm æquè in certus sit quanta sit sibi necessaria.

Postremò, eadem conclusio probaẽ ex decreto Chry sostomi suprà citato, de pœnitentia, dist. 3. c. Talis. vbi ait: Quãtulãcunq;, & quantũlibet breuitem pore gestam pœnitentiam Deus non respuit, nec exiguæ conuersionis patitur mercedẽ perire. Vbi necessitatem intensionis, simul & continuationis in pœnitẽdo excludit. Iuxta illud Ezechiê. Quacunque hora ingemuerit[52] peccator, non recordabor ampliùs. Vbi rursus necessitas continuationis, & mora temporis excluditur. Pro quo facit exemplum de latrone sumptum: statim enim quod veniam peccatorum à Christo postulauit, audire me ruit, idq́ue sine mora aliqua: Hodie mecum[53] eris in paradiso. Pro quo etiam Paulus fa[54]cit dicens: Nemo potest dicere, Dominus Iësus, nisi in spiritu sancto. Igitur q̃ primùm quis verè Christum ex corde verum Deum agnoscit, habet gratiam Spiritus sancti. Nescit enim tarda molimina Spiritus sanctus: sed sine mora his, qui verè ad Deum confugiunt, quales sunt qui veram habent pœnitentiam, veniam largitur. Pro quo facit cap. Multiplex. de pœnitentia, distin. 1. &. c. Conuertimini. vbi dicitur: Si cor nostrum vndique à malo ad Deum vertitur, mox suæ conuersionis fructum meretur.

Motiuum autem Scoti parum valet: tum quia etsi non requiratur dispositio ex parte peccatoris tempore præuia, non ideo excluditur necessitas dispositionis, saltem concomitãtis: & ideo nulla est personarum acceptio, si huic peccata remittuntur, & non illi: si hunc pœnitet, & nõ illum. Tum etiam, quia esto Deus pro suo beneplacito vellet hunc iustificare & non illum, omni dispositione ex parte hominis seclusa, non veniret Deus de acceptione personarum arguendus. Sicut enim secundum eundem Sco. Deus pro voluntate sua hunc prædestinauit, & non illum, cuius prædestinationis nulla ex parte prædestinati datur causa: sic etiam dat Deus gratiam pręuenientem: quę auxilium speciale dici solet huic vt conuertatur, & non illi: vt ait Paulus: Quibus vult,[55] miseretur, & quos vult indurat. Sic etiam hunc trahit ad fidem, & non illum. Nec quę rendum est, quare hunc, & non illum trahat, vt ait Augustinus, tractans illud Christi: Nemo venit ad me, nisi Pater meus tra[56]xerit illum. & tamen nemo in his potest Deum tanquam personæ acceptatorem argue re, sicut nec figmentum potest dicere ei, qui[57] se finxit, cur me finxisti sic? Ille igitur venit de acceptione personarum arguendus, qui contra iustitiæ debitum vnum alteri præfert, vel qui ob causam indebitam vnum alteri anteponit, vt docet Iacob. in sua Cano[58] nica. Quòd etiam dicebatur dispositionem ad formam debere tempore præcedere ipsius formæ inductionem, verum est de dispositione insufficiente, qualis est caliditas remissa: si tamen dispositio illa sufficiens est ad formæ inductionem, nulla opùs est mora in eius inductione: vt quàm primum caliditas est sufficienter intensa, illicò

forma introducitur. Et quàm primùm species colo ris oculum pertingit, efficitur visio. Cùm ergo pœnitentia vera, qualis dicta est, sit ad gra tiam sufficiens dispositio, ideo secum statim sine mora habet gratiam concomitantem, ad quam ipsa pœnitentia disponit, & præuia est: si non tempore, saltem naturali præsuppositione.

[[15]v] SEd adhuc superest dubium, supposito q nec sit necessaria certa pœnitentiæ intensio, nec eiusdem per tempus aliquod continuatio, vt apud Deum valida sit: an saltẽ sit necessaria intensio, seu continuatio huiusmodi, ad hoc quod pœnitentia cordis sit contritio. Respondeo: Dubium hoc quęrit, in quo different attritio, & contritio: & occurrit triplex modus dicẽdi. Quidam enim dixerunt, quòd differunt penes magis & minùs inten sum, putantes se id ad mentem Thom̃. dicere, cum ipse in quarto de Contritione tractans dicat, posse pœnitentiam de commissis esse adeò paruam, quòd non sufficiat ad contritionem. Sic videntur tenere Richardus, simi liter & Adrianus, qui dicunt pœnitentiam, nisi ex toto voluntatis conatu fiat, ad gratiam minimè sufficere: & per consequens nec ad rationem contritionis. Contra hunc modum stat ratio: quia gradualis intensio impertinens videtur esse ad hoc, quòd pœnitentia sufficiat ad gratiam. Nam aut illa pœnitẽtia habetur propter Deum summè dilectum efficaciter, aut non. Si primum: in quo cunque gradu habeatur, siue intenso, siue re misso, sufficit ad gratiam, vt ex dictis patet. Si secundũ: in nullo gradu quantũlibet intenso sufficit ad gratiam ex quo sine dilectione summa ipsius Dei, nemo valeat gratiam consequi, vt suprà probauimus.

Præterea, quòd id ad mẽtem Doctoris Sancti dictum non sit, apparet. Quia si penes maiorem aut minorem intensionẽ differrent attritio, & contritio, niligitur obstaret, quo minus attritio per fui intensionem fieret contritio: cùm tamen Thom̃. dicat suprà, id esse non posse, cùm spe cie differant secundum eum hi duo actus. Cùm ergo ibîdem loquitur Thom̃. de paruitate, aut magnitudine displicentiæ, non de his loquitur absolutè & in se, sed respectiuè, ita scilicet, quòd displicentia de peccatis debet esse magna per cõparationẽ ad alia, q̃ no bis displicent, vt per eius exempla patet.

Secundus modus ait attritionem, & contritionem difserre ex parte finis: quia scilicet contritio est displicentia de cõmissis propter Deum summè dilectum: attritio verò est de cõmissis displicere ob alium finem, scilicet, vel timore pœnæ, vel amore honesti. Et secũdum hoc, ait Gabriel, quòd attritio non potest fieri contritio, hac motus ratione: Quia quando attritio fit cõtritio, vel variatur circũstantia finis, vel non. Si secundũ: igitur sicut actus voluntatis priùs erat attritio, ita & pòst erit attritio. Si primum: igitur variatur obiectum voluntatis: & per consequẽs variatur actus voluntatis, & ita non est idem actus numero, qui priùs erat attritio, & posteà est contritio.

Contra hunc modum stat ratio: quia præsupponit quòd omnis actus elicitus voluntatis habet pro obiecto omnes suas circũstantias: & ita variata circũstantia, variatur obiectum, & per cõsequẽs variatur actus ipse. Hoc autem præsuppositum videtur falsum: nam stat intentionem & electionem esse actus voluntatis diuersos numero, quorum primus tendit in finem, & secundus in medium ad finem illum ordinatum. Vnde Aristo. ait, accidere sæpe intentionem esse rectam, electione existente vitiosa. Sicut etiã stat fruitionem & vsum voluntatis esse diuersos actus, quod in patria ita esse manifestum est: nam fruitio patriæ semper manet eadem, vsus autem non ità. Vnde patet quòd sæpe datur electio ex intentione causaliter procedens, quæ non habet pro obiecto finẽ ipsum, in quem tendit intentio.

Quo dato, apertum est hunc modum secũdò deficere in eo, quod ait, attritionẽ non posse fieri cõtritionẽ. Nam data displicentia de cõmissis ob finem conuenientem, seu licitum, citra tamen Deum potest illa continuari, superueniente Dei dilectione: quãdoquidem non repugnat eundem actum successiuè in diuersos fines dirigi, siue de exteriori actu loquamur, siue de interiore. Propter id enim quod actui accidit, non oportet ipsius actus substantiam destrui: accidit autem displicentię de commissis, quòd sit, aut non sit in Deum relata, ac proinde de non relata in Deum, potest fieri relata: & ita de attritione fiet contritio.

Tertius modus est, quòd attritio, & contritio differunt ex parte obiecti, sic scilicet quòd contritio sit de omnibus cõmissis displicere: attritio verò sit de quibusdam, sed non de omnibus displice re, manente in voluntate complacentia de aliquo peccato, aut proposito ab aliquo tali non recedendi. Et tunc consequenter dicunt attritionem non posse fieri contritionem, cùm specie, aut saltem numero huiusmodi actus different ratione diuersitatis obiectorum. Ad id mouentur, quia attritio est fractio non integra: contritio verò est integra in minutissimas partes diuisio, seu fractio: quod eo modo, quo dixi, verificant.

Hoc tamen contra communem doctorum **[16r]** sententiam dictum esse constat in eo, quòd omnes tenent, attritionem actum esse bonum quanuis ad gratiam insufficientem: actus autem, quem hi attritionem dicunt, includit iniquam complacentiam, aut iniquum mentis propositum, vt patet.

Dicendum igitur, cõmunẽsententiam sequẽdo, quod in hoc differũt attritio & contritio, quod contritio est vltima, & sufficiens dispositio ad gratiam, nec sine gratia esse potest, vt ait Tho. & Sco. & Richar. & cæteri. Attritio verò est insufficiens ad gratiam dispositio, & informis esse potest. Hæc igitẽ sufficientia vel insufficientia est, quæ facit huiusmodi actus differre, idque quãtum ad rationem contritionis & attritionis. seu quantùm ad nomen. Quæ autem sit pœnitentia in re quæ ad gratiam sufficit, & quæ non, satis superiùs declaratum esse puto: illa enim pœnitentia, quæ propter Deum summè dilectum habetur, est quæ ad gratiam sufficit: quæ autem sine huiusmodi Dei dilectione est, non ita sufficit: & ita illa prima est dicenda contritio, secunda verò attritio. Inde sequitur impertinentem esse pœnitentiæ huiusmodi intensionem gradualem, aut eiusdem per tempus continuationem, ad hoc quòd sit, vel non sit contritio. Nec placet in præsenti Caietani sententia dicentis: Posse contritionem esse informẽ ad tempus. & mouetur ad id dicendum ex hac ratione, quia si contritio sine charitate esse non posset, sequeretur quod posset nobis esse euidens in via, nos charitatem habere (loquor de charitate infusa.) probat: Quia nobis euidens est, nos dolere de commissis propter Deum summè à nobis dilectum cum proposito efficaci postmodùm semper à peccatis abstinendi, & hoc est in re veré conteri: igitur euidens esse potest nobis, nos verè esse contritos, & per consequens, nos esse in charitate infusa. Verùm hæc ratio nil probat aliud, nisi talem nos habere cognitionem de hoc quod est, nos in charitate esse, qualem cognitionem habemus de hoc quòd vera contritio sufficit ad habendam charitatem. De huiusmodi autem sufficientia, non euidentiam, imò nec fidem reuelatam habemus: sed opinionem, aut humanam fidem in ratione, & testimonijs scripturæ fundatam, sed non inde euidenter deductam: nullo igitur mode sequitur, quod Caietanus infert, nec verum esse puto quod ait, scilicet huiusmodi contritionem in re habitam, posse esse informem, & de informi posse fieri formatam, nisi cum opinione Sco. de necessitate continuandi per tempus aliquod ipsam pœnitentiam, si prodesse debeat ad gratiam, consentiat: quæ tamen suprà est improbata.

Corollariè sequiť quod implicat non variata lege attritionẽ eandem numero fieri cõtritionẽ, supposita pręfata differentia,q̃. s. in sufficientia, vel in infufficientia ad gratiam cõsistat: nam actus voluntatis, qui semel est insufficiẽs ad gratiam, stante eadem lege, non potest esse sufficiẽs: si enim semel esset sufficiens, semper secundum enadẽle gẽ esset sufficiẽs, vt constat. Si obijcias de pœnitentia priùs habita, & non propter Deum, quæ posteà continuetur, & in Deum referatur, eadem numero manens priùs erat attritio, vt cõstat: posteà verò fit contritio, ex quo sic relata iam sufficit ad gratiã. Respondeo: Priùs erat attritio, fateor: posteà verò, cùm referri in Deum incipit, est contritio, id negoQuia si homo ille posteà gratiam assequitur, non vi solius displicentiæ datę eam assequiť, sed, virtute dilectionis Dei de nouo adueniẽtis: ideo illa eadem displicentia, quæ priùs ad gratiam non sufficiebat, etiam posteà non est sufficiens sola: sed cum dilectione superuenien te. Hoc dixerim supposito quòd sufficientia ad gratiam sit de ratione seu cõnotatione contritionis: secùs tamen si sufficientia huiusmo di esset à significatione nominis extranea.

Idem etiam corollarium verum est, loquendo de attritione q̃ in re ipsa specie differt à contritione: vt si qs, cum pœnitet de cõmissis inefficaciter, tamen proponit posteà abstinere per quãdã velleitatẽ: aut si de com missis pœnitet, cum proposito posteà à peccato non recedẽdi: tales attritiones insufficiẽtes cõstat easdẽ nũero non posse contritiones fieri, cum res de specie in speciẽ transire non possit.

Sequitur insuper quid de dicto Lutheri tenendum sit, quando ait, neminẽ posse certum esse de seipso an verè cõtritus sit. quod dictum ipse verificat hac ratione: Quia nemo potest de se certus esse quod de oĩbus & singulis peccatis suis pœnituerit, aut pœniteat, cum nemo certò sicat, quot numero peccata cõmiserit: iuxta id quod scriptũ est, delicta quis intelligit? Vbi contritio[59]nẽ ipse accipit pro pœnitentia de omnibus & singulis peccatis ab homine commissis. Nos tamen nomẽipsum contritionis distin guẽtes dicimus, si de ratione formali contritionis sit sufficientia ad gratiam, ita vt contritio sit dolor de peccatis propter Deum, cõnotando quod ad gratiam sufficiat, verum est dictum præfa-**[[16]v]**tum, loquendo de certitudine euidentię, aut fidei: secùs de certitudine morali, aut probabilis coniecturæ. Si tamen contritio de suo formali, prædictam sufficientiam non importet, sed dolorem de commissis propter Deum super omnia dilectum cum proposito efficaci postmodùm à peccatis abstinendi: falsum est dictum Lutheri: imò stat hominem certum esse certitudine euidentiæ, se cõ tritum esse, vt satis de se constat.

Quæstio sexta.

DEinde solet quęri qñ sit peccatori necessariò agenda pnĩa: & occurrit prima dubitatio, an q̃ primum potest de cõmissis pœnitentiam agere, teneatur ad id? Pro parte affirmatiua arguitur: Primò, ex dicto communi, qui se periculo peccandi exponit, peccat: iuxta illud Ecclesiast. 3. Qui amat periculum peribit in illo. talis est quem non pœnitet commissi q̃ primùm potest ob peri culum in aliud peccatum cadẽdi: iuxta illud Gregorij: Peccatum, quod per pnĩam non diluitur, mox suo pondere in aliud trahit.

Secundò ex eo, qd' habetur Eccli. 5. Ne differas conuerti ad Deum, nec differas de die in diẽ: nam citò venit ira Dei, & sumit vindictã.

Tertiò facit quod dictum est ad angelum Ephesinum: Age pnĩam: sin autem, veniam tibi citò, & mouebo candelabrum tuum de loco suo. Similis etiam sententia dicta est ad angelum

Pergamẽsem, Apoc. 2. Quartò, homo tenetur non esse Deo inimicus vllo vnq̃ tempore, cùm id maximè in perniciẽ hominis ipsius cedat, hoc est in mortem animæ: igitur sicut tenetur homo in Dei inimicitiam non incidere, ita etiam si in eam inciderit, tenetur statim ab ea exire: quando quidem non minùs noceat animę in Dei inimicitiam incidere, q̃ in ea per manere, aut ecõtrà. Cõfirmat̃: quia q laborat morbo, aut vulnere lethali, nisi statim cu rauerit adhibere remedium, dum potest, cẽsetur sibi causa mortis existere: iuxta illud Symmachi papæ, Non grãdis differentia est, lethum inferas, vel admittas. Mortem enim lãguẽtib⁹ vi det̃ infligere, qui hanc, cùm potest, non excludit. Et habetur. 83. distinct. Igitur qui potest se à morbo peccatiliberare, cum per pœnitentiam possit, nisi illicò id faciat, peccat.

Quintò, si proximo lęsionẽ, aut damnum aliquod intulimus, tenemur cùm primum possumus debitum illi soluere. Quod enim sine termini p̃fixione debetur, statim soluere oportet, vt iura proclamãt: vt in debito pecuniario ex furto contracto exemplariter patet, scilicet quia tenemur illud statim soluere, & restituere: igitur, cùm ex peccato contra Deum commisso ortum sit debitum pœnitendi, nec sit à Deo terminus aliquis præfixus, sequitur quòd obligatio pœnitendi currit, vt statim nos pœniteat. Confirmatur hoc: quia si frater habet aliquid aduersus nos, necesse est absque dilatione eius reconciliationem quærere, adeò vt nec munus ad altare liceat offerre, priusquam fratri recõciliati fuerimus, vt habetur Matth. 5. igitur à fortiori, cùm Deus ob culpam in eum commissam habeat aliquid aduersus nos, tenemur eidem q̃ primum possumus reconciliari, nec aliter q̃ per pnĩam. Sextò, si licitum esset pnĩam differre sciẽter & volũtariè, sequitur quod similiter esset licitum velle hmõi pnĩæ dilationẽ ad tẽpus: & ex cõsequẽti esset licitum pro illo tempore velle carere Dei gratia, & amicitia: hoc aunt videtur falsum, cum sit cõtra præceptum negatiuum de non odio prosequendo seipsum. Sicut enim velle proximo quod Dei gratia & amicitia careat, est illum odisse: ita hoc ipsum sibijpsi velle, est seipsum odisse: odisse autem seipsum aut proximum est contra pręceptum negatiuum, quod sem per & pro semper obligat: igit̃. Et cõsequentia prima patet. Quia quod nobis licitum est operari, est et iam licitum velle operari: & quod licitum est nobis non facere, similiter licitum est nobis velle non facere.

Si dicatur licitum esse id quod illatum est ad tempus velle nobis aut proximis, nec hoc est propriè nos, aut proximos odisse: quia cum hoc stat quòd optemus nobis & proximis finalem & æternam salutem. Contrà, sicut optare mortem æternam proximo aut nobis, est verè ad semper illum odisse, & contra charitatem in proximum habendam: ita optare proximo mortem spiritualẽ ad tempus, est illum ad tempus odisse, & contra charitatem in illum habendam: alioquilicitum esset velle proximo quòd ad tempus furtum, vel aliud vitium exerceat: nam cum hac volitione simul stat, quòd velimus proximo æternam, & finalem salutem.

In oppositum tamen est plurimorum sententia: dixit Caietanus, triplicia esse præcepta, quædam affirmatiua, quibus actus aliqui iubentur: quædam negatiua, quibus actus prohibent̃: quædam verò negatiua, qui-**[17r]**bus non actus directè, sed permanentia seu perseuerãtia in aliquo statu prohibet̃. Exemplum primi, de præcepto quo tenemur confiteri, conteri, eleemosy nam indigenti dare, & contra hæc directè peccatur omittendo actus iussos. Exemplum secundi, de præcepto quo prohibemur mentiri, occidere, furari &c̃. & contra hęc directè peccatur, illos actus prohibitos agendo. Exẽplũ tertij, de præcepto quo prohibemur alienium detinere, in odio Dei perseuerare, aut in peccato alio. Et contra hæc præcepta, vt ait, non peccatur, nisi actus positiuus habeatur, seu committatur, quo homo velit in alieni detentione, aut in alio statu malo perseuerare: obligant tamen huiusmodi præcepta tertij generis ad

statim, quia tenetur homo non perseuerare in malo. Præcepta autem secundi generis obligãt ad semper, & pro semper. Præcepta verò primi generis, non pro semper: nec ad statim obligant, sed tempore deter minato.

Ad propositum cùm præceptum de conterendo, directè affirmatiuum sit, & includit præceptum negatiuum de vitando odium Dei, seu de in eodem non perseueran do, concludit, quòd præceptum de conteren do, quatenùs affirmatiuum est, non ad statim, nec pro semper obligat: sed pro tempore de terminato: puta quando quis est in periculo mortis, aut quando, vel suscepturus, vel ministraturus est sacramentum aliquod: iuxta doctrinam Thomæ in. 4. & cõmunem. Attamen ratione præcepti negatiui de cessando ab odio Dei, quod in omni peccato mortaliincluditur, tenetur peccator ad statim conteri: de nouo tamen non peccabit persolam non contritionem, nisi actum po sitiuũ eliciat, quo velit in tali statu odij Dei permanere. In qua opinione vnum est, quod difficultatem facit: quia videtur dicere, quod eo modo tenetur quis statim conteri, vt ab odio Dei cesset, quo modo tenetur quis statim restituere, quod abstulit, vt à peccato de detinendo alienum desistat, in quo innuit non peccare furem de nouo, si non statim restituat ablatum: sicut nec si non statim de commissis doleat, excepto, nisi actu positiuo velit rem alienam, aut odium Dei detinere. Contrà, videtur ratio de eo, qui cùm alienum restituere potest, non tamen restituit, quòd peccat mortaliter: non solùm quia abstulit alienum, sed quia posteà cùm potest non restituit. Tum, quia non minùs damnificamus proximum, si rem illius eo inuito nobis ipsis retinemus, quàm si eandem illi auferamus, vt constat. Igitur sicut auferre alicui, quod suum est, est peccatum: ita & detinere, similiter erit peccatum, etiam si non eliciatur actus positiuus, quo velimus alienum detinere. Tum etiam, quia illud, per quod homo præstat impedimentum remissioni peccatorum, & gratiæ, est peccatum, tale est alienum non restituere: iuxta dictum Augustini, non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatũ. Et procedit hoc etiam, si post rem ablatam, volũtas se habeat neutraliter, vt scilicet, nec velit, nec nolit positiuè alienum restituere cùm possit. Si dicas non esse peccatum nouum, non restituere, secluso nouo actu volũtatis restituere nolẽtis, sed antiquum, & continuatum, parum id ad rem attinet, si dicendum sit nouum peccatum, an antiquum, modò id concedatur. s. rei alienæ detentorẽ domino inuito, hoc ipso pœna ęterna fore puniendum, vltra pœnam, quam ob eiusdẽ rei iniustam oblationem meruerat. Et quòd id ita sit, apertè patet: quia præsupposita iniusta rei alienę acceptione, stat quod posteà per so lam non restitutionẽ eiusdẽ rei, homo qui eã detinet, charitatem præhabitam amittat, quod sine peccato, etiam nouo fieri non potest. Vt si huiusmodi detentor de cõmisso sufficiẽter contritus, proponat efficaciter rem suo domino restituere, iam est in gratia: deinde in executione ipsa à proposito retrocedat, etiã negatiuè omni actu voluntatis secluso sed voluntate neutraliter se habente, & de restitutione notabiliter titubante, seu vacillãte: tunc enim non dubium, eum charitatem pręhabitam amittere, per solam non restitutionem sine actu voluntatis positiuo, & erit no uum peccatum numero: nec curo, an specie ab antiquo differat, an non.

Secundò, videtur deficere in eo, quod ait, præceptum de cõteren do obligare ad statim, ratione præcepti negatiui de non retinendo odium Dei, in quod expeccato mortali in curritur. Nam quæro de quo odio Dei sit hoc intelligẽdum, vel de odio Dei, quo Deus odit peccatorẽ: & vitare illud, seu illud non retinere, non cadit sub præcepto immediatè, & directè: quandoqui dẽ nil nobis præcipi potest, nisi quod in nostra potestate situm est, quale est aliquid agere, aut non agere, siue actus elicitus voluntatis sit, siue imperatus: Deum autem odio nos habere, nec actus noster est elicitus necimperatus, nec in nostra potestate

immediatè existẽs, vt patet. Si verò sit hoc de odio, quo**[[17]v]** Deum odimus intelligendum, quæro, vel intelligẽdũ est de odio Dei acutali, vel habituali: si de actuali, esto quod ita sit quod præcepto negatiuo tenemur, nunq̃ Deum odio actualiter habere: huic præcepto satisfacit peccator, si post peccatum commissum, non actu doleat, nec de illo conteratur, modò Deum actu non odio habeat, vt constat: igitur falsum est, quòd ratione huiusmodi p̃cepti negatiui, de non odiendo Deum actu teneatur peccator post peccatum statim conteri. Si autem de odio Dei habituali intelligatur, tunc falsum est, esse præceptum tale negatiuum, quo teneamur, Deum non odire habi tualiter: nam habitus non sunt in nostra potestate secundum se, nisi ratione actuum, dicente Aristo. Actuum domini sumus à principio ad finem, non ita habituũ. Falsum igitur est, quòd pręceptum de conterendo obligat ad statim ratione præcepti negatiui in eodem inclusi, quo tenemur, non retinere odium Dei.

Dicendum igitur ad quæstionẽ, q̨ peccator non tenetur cõteri, aut pœnitere de commisso statim, seu q̃ primum potest, etiam si peccatum dimissum non sit. Tum quia pręceptum de pœnitentia est af firmatiuũ, affirmatiua autem non obligant, nisi tempore determinato, vt est omnium doctorum consensus: & patet exemplariter de præcepto de confitendo, ad quod non tenetur ho mo statim, & de p̃cepto de baptismo suscipiẽdo, ad quod non tenetur homo q̃ primum potest: cùm in primitiua ecclesia tempus baptismi fuerit determinatum, puta in Paschate, & Pentecoste: extra quę tempora baptizari quen q̃ absq; necessitate non permittebatur: de consecra. distin. 4. Ad hunc modum de alijs. Tunc etiam, quia non obligamur ad statim reducere proximum post lapsum, quin possim[9] maiorem opportunitatẽ expectare, vt Augusti. tradit. 1. de Ciui. Dei. c. 10. Ergo nec tenemur nosmetipsos statim ad gratiam reducere. cõsequẽtia patet, cum teneamur proximos, sicut nos ipspos ex charitate diligere.

Tum etiam, quia aliâs peccator, qui q̃ primũ potest, non pœnitet, infinities peccaret, pnĩam differẽdo, cum in omni tempore dilationis infinita sint partialia tempora, in quibus possit pœnitere. Denique, cum nec authoritate, nec ratione cõunicente doceri possit, peccatorẽ sub pœna noui peccati teneri, ad statim conteri, seu pœnitentiam agere, volũtariè videtur id esse dictum. Quod autem illud certò doceri, seu concludi non possit, patet soluendo rationes suprà in oppositum factas.

Ad primum, quãdo arguit̃ esse necessariũ statim pœnitere ob periculum in aliud peccatum incidendi, dicendum, illud procedere, vib tale periculum, esset probabile, & verisimiliter euẽturũ, qd' ipse homo non posset, si vellet facilè euitare: modè autem q̃uis homo pnĩam differẽdo, in aliud peccatum possit cadere, non tamen erit casus ille talis, quem non possit, si velit, facilè euitare, tunc quãdo cadet. Secũdò dico Gregorium procedere de peccatore, qui diu à Deo expectatus, vt pœniteat, cõ temnit pœnitentiam, vt videri potest Homilia. 11. super illud Ezechiêł. 33. si conuersus iustus fecerit iniquitatem. Vbi quæstione mota, cur Deus omnipotens offendiculum ponit ei, quem cecidisse iam conspicit, inquit: Districta sunt omnipotentis Dei iudicia, qui peccatorem diu expectat, vt redeat: non redeunti, & contemnenti, offendiculum ponit adhuc, vbi grauiùs impingat. Et sequitur, peccatum quippe, quod per pœnitentiã non diluitur &c̃. Vnde constat, quòd loquitur contra peccatorem, qui diu expectatus, pœnitere contẽnit: talem enim Deus aliquando deserit in peccato putrescere, vn de fit, vt in aliud peccatum cadat. Sic etiam Hieronymus exponit illud Prophetæ, Psał. 37. Putruerũt, & corruptæ sunt cicatrices meæ, à facie insipientiæ meæ. i. qui pnĩam facere cõtemnebã. Modò autem stat peccatorem differ re pœnitentiam ad tempus absq; hoc, quòd pœnitẽtiam contemnat diu expectatus: nec etiam Deus tam seuerus est aduersus eum, qui

parum pœnitentiam differet ob causam aliquam non iniquam, vt illum omninò destituat: sicut contra eum, qui diu expectatus pœnitere non vult.

Ad secundum ex Ecclesiast. 5. dicẽdum, quòd illud dictum, non est verbum necessitatis, sed potius vtilitatis, & consilij: tunc maximè, quãdo pe riculum mortis non imminet probabiliter: q̃uis enim dies mortis omninò incertus sit, non tamen inde semper est probabile, mortem subitò, seu illicò euenturam: vt si nullus sit morbus, nec pestis, nec bellum, nec inimicitiæ, nec aliud verisimile periculum. Quod autem ait: nam citò venit ira Dei, & sumet vindictam, li, citò, non subitaneam, statimq́; venturam mortem, sed breuitatem humanę vitæ, finisque eius incertitudinem significat: ideo consulit sapiens, nè de die in diem pœnitentiam differamus: & hoc est, quod Christus admonet in euangelio, Estote parati, quia nescitis diem & horam &c̃.

[18r] Ad tertium ex Apoc. 1. dici posset, quod illi episcopi, in quos diuina tendebat comminatio, tenebantur statim cõminatione audita pœnitere: quia illis speciale de hoc tradebatur præceptum com minatoriũ, quibus Christus ecclesiam suam specialiter cõmiserat: nec inde sumitur argumentum, quòd similiter, quicunque peccator sub nouo peccato teneatur ad statim cõteri, seu pœnitere. Secundò dici potest iuxta prædicta, quòd quantũcunque tardè veniat homini mors, & diuina vltio, quæ peccatoribus expectatis, & denique non pœnitenti bus post mortem parata est, dicitur satis citò venire: tum quia apud Deum mille anni sunt, sicut vna dies: tum etiam, quia breuis est vita hominis, & sicut fœnum, & ventus, & flos agri velociter transit, vt lamentatur Iob, & canit Psalmista. Sed in hac vitæ breuitate datur peccatori tempus ad pœnitendum, si cut & ad confitendum, sicut & ad baptismum suscipiendum, quem ad falutem hominis constat necessarium esse, sicut & ipsa cordis pœnitentia.

Ad quartum, de inimicitia Dei vi tanda dicendum, q ita est, quòd tenetur homo nunquàm fieri Deo inimicus actu offendẽdo illum: non tamen inde sequitur, quòd postquàm quis factus est Deo inimicus, statim tenetur amicitiam eius proucrare, nisi tempus necessitatis vrgeat, puta si homo sit in periculo mortis, aut velit sacramẽta recipere, vel ministrare: aut in alio casu, quo teneatur homo se ad gratiam disponere. Et quando arguitur: nõ minùs est in perniciem salutis spiritualis, in Dei inimicitia pseuerare, quam in Dei inimici tiam incidere: dicendum, id esse falsum, nisi velit homo semper in tali inimicitia permanere. Tunc enim huiusmodi perseuerantia mortale peccatum est, & contra salutem animæ, sicut in Dei inimicitiam per offensam incidere: permanere tamen in Dei inimicitia, seu in peccato secundùm reatum tantum, idq́ue ad breue tempus, quousque necessitas vrgeat, nullum est animæ periculum nouum, vt ex dictis apparet. Ad confirmationem de eo, qui morbo aliquo laborat, q tenetur statim remedium adhibere: verum est, quando ex dilatione verisimiliter timetur mors euentura, aut aliud notabile dãnũ cui posteà occurri non possit: secùs tamen si ex aliqua dilatione, nullum tale periculum probabile timetur. In casu autem præsenti homo per peccatum cõmissum iam mortuus est, & ideo si nullum est periculum in differendo suscitationem à morte, non est necessarium, statim suscitari. Sicut si medicus haberet potestatem suscitandi hominem iam mortuum, non tenetur statim eum suscitare, cùm ex dilata suscitatione nullum immineat periculum &c̃. Sicut nec tenemur delinquentem fratrem statim corrigere, sed dif ferre possumus, quando ex dilatione nullum timetur periculum.

Ad quintum, de debito statim sol uẽdo: Procedit illud dictum iuris de debitis realibus, ex delicto contractis: non de gratuitis, cuius discrimen est. Quia si aliquid fratri

debemus, quod, scilicet vi, vel iniuria, aut dolo aliquo eidem surripuimus, aut eum iniustè damnificauimus, illo inuito fecimus: & ideo q̃diu rem sibi debitam, eo, inuito detinemus, peccamus actu, nõ reddendo, cùm possumus: quia semper sumus in mora. In gratuitis autem debitis, qualia sunt, quæ ex mutuo deposito, aut commodato nascuntur: non ita domino inuito rem eius retinemus: ideo talia debita non te nemur statim reddere, quousque creditor ipse petat, aut terminus præfixus adueniat. Modò autem, quanuis ex offensa contra Deum commissa mansimus Deo debitores, & de offensa tenemur eidem per pœnitentiam satis facere: non tamen ad id tenemur, antequàm ipse exigat: quia pœnitentiam pro offensa, non ex natura illi debemus, vt suprà dixi, sed quia ipse eam exigit: ideo non est necessarium eam reddere, nisi quãdo ipse exigit: ipse autem dominus non eam ad statim exigit, cùm tempus ad pœnitendum nobis pro sua benignitate largiri dignetur.

Ad confirmationem de reconciliatione cum proximo dicendum, quòd nõ inde colligitur, quod statim quòd proximum offendimus, tenemur eum adire & eidem re conciliari: sed quòd non priùs munus ad altare offeramus, quàm proximo reconciliemur, si scilicet, volumus nostram oblationẽ Deo gratam esse, vt illic dicit glos. Alioqui nil obstat, quo minùs possimus pręcepta ali qua in peccato existẽtes adimplere, absque hoc, quòd de nouo peccemus: non tamen erit meritoria adimpletio. Ita igitur, si volumus Deo esse statim grati, & eidem accepti, opùs est, vt statim eidem recõciliemur: non tamen id absolutè est sub pœna peccati necessarium.

Ad sextum, in quo quæritur, an sicut lici tum est pœnitentiam differre, sit etiã licitum actu positiuo, velle eam differre, &**[[18]v]** actu positiuo nolle ad tempus aliquod pœnitere. Respondeo non esse dubium, quin id licitum sit. Quia ille actus, si esset illicitus, aut id esset ratione obiecti, aut alicuius malæ circunstantiæ, aut ratione præcepti, huiusmodi actum prohibentis: sed nullum ex his videtur. Ratione quidem obiecti, non est illicitus: quia obiectum est in selicitum. s. non pœnitere ad tempus, seu pœnitentiam ad tempus differre. Ratione etiam, circunstantiæ deprauantis, non est illicitus: quia omnem talem ego secludo. Ratione etiam præcepti, non est illicitus: quia non dabitur tale præceptum, quo præfatus actus prohibeatur. Nam pono, quòd talis actus habeature eo tempore, pro quo non tenetur homo actu pœnitere: tunc enim, nec pręceptum affirmatiuum, nec negatiuum, obligat hominem, nè pro tunc actum illm habeat. Confirmatur hoc: quia pro illo tempore, quo licitum est confessionem, aut baptismum, aut Eucharistiã, aut eleemosynam differre, licitum etiam est actu positiuo velle pro tuncil la omnia differre vsque ad tempus necessitatis: igitur etiam pro illo tempore, quo non tenemur actu pœnitere, licitum erit actu positiuo, nolle pro tunc pœnitere.

Sed contrà obijciet aliquis, pręceptum affirmatiuum includit negatiuum, quo pro semper prohibetur actus oppositus ei, qui præcipitur: cùm ergò sit præceptum affirmatiuum de pœnitendo pro aliquo tẽpo re, & actui pœnitentiæ opponit̃ volitio non pœnitendi, seu pœnitentiam differenti, ex quo incompossibilia sunt hæc duo, scilicet pœnitere actu, & velle pœnitentiam differre, vt constat: sequitur, quòd ista voluntas non pœnitendi, seu pœnitentiam ad tempus differendi, est semper illicita. Respondeo, quòd ratio procedit de actu, qui directè contraria actui p̃cepto, quales sunt actus in idem obie ctũ, contrario modo tẽdentes, vt diligere, & odio habere: placere, & displicere: nolle, & velle, respectu eiusdem obiecti. Sic enim si Dei dilectio, pro aliquando præcepta est, odium eiusdem Deipro semper prohibitum est. Si dolere de peccato commisso, pro aliquãdo iussum est, cõplacere de codem

commisso, pro semper illicitum est: ad hunc modum de alijs. Modò autem hic actus, qui est velle ad tempus, necessariam pœnitentiam, aut confessionem, aut baptismum differre, non directè contrariatur actui cadenti sub p̃cepto, qui est dolere de cõmissis, confiteri, & baptizari, vt de se cõstat. Aliud enim est, nolle nunc de commissis dolere, aliud verò est de commissis, nunc cõplacere: hoc secun dum est semper illicitum, non primum nisi pro eo tempore, quo necessarium est pœnitere. Sicut patet etiam per aliud exemplum: diligere Deum cadit sub præcepto pro certo tempore, & tamen extra illud tempus licitum est nolle Deum diligere extra illud tempus: imò simul stat, quod quis actu diligat nunc Deũ: & quod habeat voluntatem pro crastina, non actu Deum diligendi. Si contra hoc obijcias, quòd nunq̃ licitum sit, nolle diligere Deum, sicut nec odire, quia omnis actus, qui repugnat charitati est illicitus, & peccatum mortale: talis est actus hic, quo nolo nunc Deum diligere. Probatur, quia actus qui repugnat actui charitatis, repugnat & ipsi charitati: sed nolle nunc diligere Deum, repugnat dilectioni Dei, vt patet. Respondeo, minor est falsa, scilicet quòd hic actus, quo nolo nunc diligere Deum repugnat charitati infusæ: nec sequitur, repugnat actui charitatis, huic scilicet, quo actu Deum diligo: igitur repugnat ipsi charitati, quia charitati non repugnat nisi inobedientia mandatorũ. Modò autem hæc bene se compatiuntur, propono Deo obedire, & eius mandata tempore debito per omnia custodire: cum hoc tamen nolo nunc actum diligendi Deum, aut proximum elicere, ex quo pro nunc, nullum mandatum me ad actu diligẽdum obligat.

Sed demus licitum esse actu velle pœnitentiam differre, seu nolle vsque ad tempus vrgens pœnitere, cùm in tali tempore necesse sit hominem in peccato permanere, & in Dei indignatione, & in morte animæ per carentiam gratiæ, & charitatis, an sit etiam lici tum actu positiuo, hæc omnia pro tunc velle, cùm ea velle, videatur ad odium sui ipsius pertinere. Et an hæc omnia sit similiter licitum velle proximo absque hoc, quòd eum odisse dicamur: Respondeo, posset dupliciter dici, primò quòdilla, quę illata sunt, non est licitum actu velle, cùm contra charitatem sui ad tempus esse videatur: & consequentia illa, in qua se fundat ratio dubij præsentis non valet: scilicet, vult homo licitè antecedens bonæ consequentiæ, igitur ex consequẽti, vult ipsum cõsequens. Nam sæpe accidit, mescire consequentiam esse bonam, & velle antecedens: cuius tamen consequens non ita volo. Scio enim valere hanc, si perseuerauero in amore fœminæ, æternaliter damnabor, & tamen stat, me velle antecedens non volendo consequens. Scio etiam**[19r]** valere hanc, si defendero me ab inuasore, occidam illum, cùm non habeam defensiuum, nisi lethale: & tamen volo antecedens, & non inde volo consequens, nec licitum est ipsum velle, ex multorum sententia. Valebat etiam hæc, sr Christus est redempturus mundum, est à Iudæis occidendus: cuius tamen antecedens poterant homines licitè velle, non ita consequens, & ad hunc modum de alijs. Ita igitur in præsenti, scio hanc consequentiam bonam esse, differam pœnitentiam vsque ad quatuor dies: igitur interim ero in peccato mortali, in Dei inimicitia, & indignatione, in morte spirituali sine charitate: & tamen stat, me velle antecedens, absq; hoc, quòd velim cõsequẽs. Quòd si verum est dictum, sciliet, qui vult efficaci ter antecedẽs bonæ cõsequẽtiæ, ex cõsequen tivult ipsum consequens: procedit, & verum est, quãdo ipsum cõsequẽs est medium necessariũ ordinatum, ad cõsequẽdum antecedens: vt qui vult antecedens hoc, sciliet se finaliter saluari, ex consequenti vult sacramẽta ne cessaria fidei suscipere, & alia Dei mandata seruare. Secùs quãdo cõsequẽs non sic est de se ordinatum ad antecedens, quemadmodùm apertè patet in hac consequentia, pœnitet me peccasse, ergo peccaui: quam scio bonam esse, & tamen volo antecedẽs, cõsequẽs autem non volo. Posset secundò dici, quod ea quæ illata sunt ex dilatione

pniĩę, potest homo licitè, velle. s. carere gratia, & esse in morte animæ, & in Dei inimicitia: non quidem absolutè, sed ex suppositione:p̃supposito, scilicet, quod ad tẽpus velit pnĩam differre, & quia per peccatum meruit in illa mala incidere, q̃ iustum est ipsum peccatorem pati, nec hoc est seipsum odisse: sed se humiliter diuinę vltioni subijcere, quã scit se per offensam cõmissam meruisse: odis sct autem se, si proponeret nunquàm pœnitere, sed de hoc alibi in tractatu de confessio ne, vbi similis quætio proposita est.

Est itâq; resolutio, quòd perseuerare in peccato secundùm reatum per tempus aliquod, pro quo non tenetur quis se ad gratiam disponere, non est peccatum, nouum nec per hoc meretẽ homo æternam pœnam, nec augmẽtũ eius. Tunc enim voluntate existente neutra, nec peccat homo commissiuè, nec omissiuè, cum pro tunc nullum actum positiuum eliciat, nec elicere tenetur: & per consequẽs non tenetur homo sub pœna noui peccati, vel augmenti eiusdem, statim pœnitere de commisso, sed potest licitè actu positiuo velle differre pœnitentiam vsque ad tempus vrgens, cum quo stat propositum verum debito tempore pœnitendi. Vnde sequitur esse dabilem actum voluntatis deliberatum licitum quidem, qui tamen meritorious esse non potest: patet de actu, quo positiuè non vult homo tali tempore pœnitere: patet de actu, quo positiuè non vult homo Deum diligere pro eo tempore, quo diligere non tenetur. Nam tales actus repugnant dilectioni Dei, ideo in Deum referri non possunt, & ita nec meritorij esse. Sicut stat dare actum licitum, qui bonus moraliter esse non potest, patet de actu, quo quis pro eo tempore, quo non tenetur actum aliquem elicere, nolit positiuè amorem honesti elicere, qui actus repugnat amori honesti: & ita in honestum referri non potest, ac proinde, nec esse bonus moraliter. Ad hunc modum possent alia inferri, quæ parum aspicientibus dura esse videbuntur, de his hactenùs &c̃.

ALia occurrit dubitatio, an post primam de commissis contritionemsit necessarium posteà, quoties peccata memoriæ occurrerint, de eisdem pœnitere. Dixerunt aliqui, quòd sic, si practicè peccata memoriæ occurrant: quod fit quãdo aduertit homo se Deum per illa peccata offendisse: & pro his facit ratio. Quia peccatis memoriæ occurrentibus, vt homo complacet in illis, vel displicet, vel nullum actum elicit: sed neutra liter se habet: si complacet, peccat, & de nouo Deum offendit: si neutraliter se habet, videtur Deum negligere, quem non offendere, sed summè diligere, & reuereri, atque timere deberet: restat ergo, vt de sic occurrentibus displicere debeat.

Prætereà, pro eisdem videtur facere August. libr. de vnica pœnitentia: & habetur de pœnitentia, distin. 3. cap. Pœnitentia est quędam &c̃. Vbi ait: Quotidie dolendum est de peccato, quod declarat ipsa dilectionis virtus. Et infrà: pœnitere enim est pœnam tenere, vt semper puniat in se vlciscendo, quod commisit peccando. Et infrà: pœnitentia enim est vindicta semper puniens in se, quod dolet commisisse: vbi dolor finitur, deficit pœnitentia: si verò pœnitentia finitur, quid relinquitur de venia? Ex quibus apparet, pœnitentiam nun esse finiendam, sed quotidie frequentandam, etiam si semel quis de peccatis fuerit contritus. Pro quo etiam videtur facere Isidôrus, lib. 2. de summo bono: dicens, Propitiatio Dei occulta est, sine intermissione flere necesse est: & per consequens, quoties peccata me- **[[19]v]** moriæ occurrunt, dolendum est. Quibus non obstantibus, videtur opposita conclusio tenenda. Et probatur: quia post habitam primam contritionem, non videtur necessaria iterata contritio: quia, vel esset necessaria ad obtinendam remissionem culpę com missæ & pœnæ æternæ: vel ad remissionem pœnæ temporalis residuæ, in quam per contritionem fuerat æterna commutata: vel ad satisfaciendum præcepto de pœnitendo. Non primũ: quia per primam

cõtritionem obtenta fuit gratia, & remissio peccatorum, quo ad culpam, & pœnam æternam, vt suppono alibi probatum. Nec est dicendum secundum. quia illa pœna temporalis potest absq; reiterarione contritionis totaliter aboleri, scilicet per primam contritionem vehementem seu supera bundantem, & per feruorem charitatis, aut per sumptionem sacra mentorum, aut per alia opera meritoria: aut denique poterit talis pœna solui in purgatorio, & vsque ad id tempus eius solutio referuari. Igitur ad finem obtinendi remissionẽ illius pœnæ temporalis, non est necessaria iterara contritio: sed nec est necessaria ratione præcepit: quia licet fit pręceptum de pœnitendo, non tamen reperitur præceptum de iteratò pœnitẽdo, multò minùs de pœnitẽdo toties, quoties peccata commissa memoriæ occurrunt. Adde, quòd ex authorita tibus scripturę, non ad aliud videtur sub necessitate tradita pœnitentia, nisi ad consequendam remissionem, iuxta illud Petri in Actibus: Pœnitemini, vt deleantur peccata vestra. Cùm ergo per primam contritionem fuerint deleta, videtur quòd non ampliùs ad illum finem sit necessaria iterata pœnitenia.

Cõfirmatur: quia sicut iussa est pœnitentia ad finem consequendi peccatorum remis sionẽ, ita iussa est confessio sacramentalis ad eundem finem, vt suppono: sed peccator satisfacit pręcepto de confitendo per primam confessionem legitimè factam, ita vt iterata confessio eorundem peccatorum necessaria non sit: Igitur similiter satisfacit præcepto de pœnitendo per primam contritionẽ, ita vt iterata contritio necessaria non sit. Ad idem facit, quia non minùs tenemur Deum diligere, quàm de offensis in Deum commissis pœnitere: sed ad diligendum Deum toties, quoties Deus memoriæ no stræ occurrit minimè tenemur, cùm huiusmodi præ ceptum charitatis habeat sua tempora, pro quibus ad actum obligat: igitur nec tenemur de cõmissis pœnitere, quoties memoriæ occurrunt. Et procedit hæc conclusio, quando certum, vel probabile est, peccata esse per primam contritionem condonata. Quòd si hoc certum aut probabile nõ sit, sed dubium: stante dubio, necesse est contritionem iterare ob periculum decedendi sine venia. Quemadmodùm si talẽ quis habeat conscientiam, qua putet sibi necessarium esse frequenter pœnitendum: tenebitur ratione conscientiæ, & si erronea sit, iuxta eã agere: qui enim contra conscientiam agit, ædificat ad gehennam.

Iam respondendum est ad rationes supràfactas. Ad primun dicendum, quòd peccator poterit in casu neutram habere voluntatem pro illo tempore, quo præceptum affirmatiuum eum non obligat ad actũ. Nec inde fit, vt contẽnat, aut negligat Deũ: sicut non contenit homo Deum, quando actu eum non diligit extra tempus, quo alioqui teneretur diligere. Nec ideo quis consilia euangelica cõtẽnere dicitur, quia neutraliter se habet, puta nullum circa eorum obseruãtiam actum eliciẽdo, quo velit, aut nolit ea obseruare: sicut nec Eucharistiam dicitur quis cõtemnere, quia cùm de ea recordatur, non elicit actum, quo vult eam suscipere. Necreum se quis facit, cùm in huiusmodi neutraliter se habet, loquor extra casum necessitatis.

Ad secundum, dicendum, quòdilla verba Augustini, non ita accipienda sunt, vt intelligamus nũq̃ esse à fletu cessandum, aut semper esse actu do lendũ. Si enim ita esset, nunq̃ igitur esset homini licitum intellectum à memoria actuali pec catorum diuertere, & alia speculari, aut contemplari, quod est erroneũ. Quòd ergo ait, pœnitentiã nunq̃ debere finiri: rectè venit intelligendum. Stat enim tripliciter pœnitentiã finiri, scilicet in proposito ipsius pœnitentis, & actu negatiuè, & actu positiuè. Finitur in proposito, quando aliquis pœnitens de commissis, proponit postmodùm ad tempus tantùm à peccatis abstinere. Finitur pœnitentia actu negatiuè, quando aliquis dolet de commissis cum vero proposito semper à peccatis postmodùm abstinen di: & non superueniente proposito contrario, cessat ab actu illo pœnitentiæ, ad aliarum rerum considerationem se diuertens. Finitur tertiò

actu positiuè, quando post habitam pœnitentiam de commissis cum proposito à peccatis abstinendi, cessat tale propositum per superuentum contrarij propositi, puta de peccato aliquo cõmittendo:**[20r]** Tunc dicendum ad dictum Augustini, quod venit intelligendum, ita quòd pœnitentia nunquàm debet finiri in proposito, nec in actu posrtiuè, per contrarij propositi superuentum: potest tamen licitè finiri actu negatiuè. Si enim in proposito, aut voto finitur, vt explicitum est, nil de venia relinquitur: quia nulla peccata dimittunt̃ illi, qui cum de commissis dolet, ad tempus tantùm à peccatis abstinere proponit. Si etiam finitur pœnitentia actu positiuè, nil de venia relinquit̃: quia quantum attinet ad excludendum huiusmodi pœnitentem à regno Dei, & in perpetuum carcerem detrudendum, perinde est, ac si nullam veniam fuisset priùs per pœnitentiam consequutus.

Adde, quòd si necessarium sit semper flere, & semper pœnitere iuxta sanctorum doctrinam citatam: non intelligendum est id esse necessarium, ad obtinendam gratiam Dei, quæ in momento acquiritur, quàm primum scilicet peccator verè de cõmis sis pœnitet, vt suprà diximus: est tamen in pœnitentia, & fletu, semper perseuerandum, & corde, saltem de commissis dolendum, vt in hoc sęculo plenam culpæ, & pœnæ veniam consequamur. Et q̃uis in re accidat, vt eam plenè simus iam consequuti: quia tamen no bis id semper incertum est, ideo si volumus hîc omnino liberari, ob huiusmodi incertitudinem, est nobis semper pœnitendum. Ad quod alludit, quod ex Isidôro citatum est dicente, Dei propitiationem, scilicet perfectam, nobis incertam esse. Pro quo etiam facit, quod dicitur Ecclesiastici. 5. De propitiatu peccatorum noli esse sine metu &c̃. Et quanuis de hoc in casu possimus certificari, vt certi simus nos totaliter à peccatis per baptismum liberari, similiter & per indulgentias plenissimas legitimè concessas: attamen quia semper peccamus saltem venialiter, si volumus hîc omninò liberari, & purgatorium ignem euadere, semper dolendum est. Esto etiam quòd peccata non reiterarentur, adhuc esset in hoc statu semper de commissis, etiam si remissa sint, dolendum ob effectum remanentem: quia scilicet tempus in peccatis consumptum recuperari non potest. Nam innocentia per peccata priora amissa, recuperari non potest: quia pecca ta illa de se erãtæternaliter exclusura hominem à gloria, nisi Dei misericordia subuenisset: quia per illa peccata homo ingratum se Deo fecit, & dignum, quiæternaliter cruciaret̃, nisi Deus Optimus cõdonasset. Itâq; sicut semper in hoc statu Deus est diligẽdus: ita semper detestanda sunt peccata per quæ Deum offendimus. Vnde ait Hugo de sancto Victore, quòd Deus absoluens hominẽ à culpa, & pœna æterna, ligat eum vinculo perperuæ detestationis peccai. Nec tamen id ita in rigore accipiatur, quòd nouum incurratur peccatum, quoties homo actum detestationis non eliciat: satis est habitu liter illa commissa detestari &c̃.

ALiud etiam occurrit dubium, an sit nec essarium pœnitere de cõmissis in die drminica: dixerunt multi Doctores quòd sic Non enim seruatur præceptum de sanctificatione sabbathi, vt dicunt, nisi de peccatis, saltem in genere, conteramur: & Deum super omnia diligamus: sic sentit Scotus in. 3. Sic Gabriel, sic Angelus de Clauasio: verbo, feriæ. sic Florẽtinus parte. 2. titulo. 9. sic Nider in suo Præceptorio, idque vt ait, de mente Doctoris sancti, & multi alij.

Pro quorum sententia videtur facere primò institutio ecclesiæ, q̃ instituit, vt in initio Missæ, quæ diebus festiuis est de necessitate audienda, præmittatur generalis confessio: quam facere non solùm celebrantibus, sed oĩbus astantibus, & astare debentibus conuenit, vt ipsa consuetudo demõstrat.

Secundò quia id potissimum intendit Deus, & ecclesia, cum obseruantiã sabbathi præcipiunt, quòd scilicet homines tunc Deo vacant, & eum colant, & sum mè diligant: ac

proinde qui id non agit tali die, non seruat præceptum vt debet, etiam si ad literam, & sonum verborum illud seruet. Non enim dubium est in legem impingere, qui verba legis amplexus, contra legis nititur voluntatem. 1. non dubium. C. de legibus. & in regula iuris, certum est. in. 6.

Tertiò id ipsum de contritione apparet ex Leui. 16. vbi dicitur: Sab bathum requietionis est, affligetis animas vestras. Et. c. 23. de die festo legitur: Affligetis animas vestras in eo, omne opus seruile non facietis in die hac &c̃. Et sequiẗ: Omnis anima, quæ afflicta non fuerit in die hac, pe ribit de populo. Hanc autem afflictionẽ animarum, quæ illic sub præcepto tradita est, dicit Origenes, & Lyra, & glossa interlinealis, & alij, esse contritionem seu dolorem de peccatis: nam subiungitur illic pro causa, vt repropitieẗ vobis Dñs. Et de eadem die festi legiẗ bîdẽ. c. 16. Ab oibus peccatis vestris mundabimini: quod sine dilectione Dei, & peccatorum pœnitentia fieri non potest.

[[20]v] Quartò pro eâdẽ sententia videtur facere, quod Dominus dixit per Isai. c. 58. Aitenim: Si auerteris à sabbatho pedẽ tuum facerevoluntatem tuam in die sancto meo, & vocauens sabbathum delicatum, & gloriosum Domini & glorificaueris eum, dum non facis vias uas, & non inuenitur voluntas tua, vt loquaris sermonem: tunc delectaberis super Domino, & sustollam te super altitudiues terræ: & cibabo te hæreditate Iacob & c. Vbi videtur, quòd Dominus non pronittit hæreditatem gloriæ nisi his qui sabba tha sic seruauerint, scilicet à peccatis abstinẽ do, quod est à suis voluntatibus recedere: & Deum glorificando, & eius voluntatem faciendo, quod est Deum corde colere, & amo re obedientiali eundem amare. Pro quo etiã facit, quod ait Isai. c. 1. Odiui & proieci solennitates vestras: quia eas vobis facitis, non mihi: hoc est, quia in illis vestras voluntates adimpletis, non meam. In quo innuit esse necessarium in diebus festiuis Dei voluntati se conformare corde & opere, quod est illum obedientialiter diligere: igitur.

His non obstantibus, videtur oppositum tenendũ, scilicet quod non est necessarium, sub pœna peccati mortalis, in diebus festiuis de cõmissis actu pœnitere, nec Deum actu diligere. Quia, aut hoc esset necessarium iure humano, aut diuino. Non humano: tum quia humana potestas ad interiores nostræ mentis actus, nisi fortè indirectè, non se extendit ex communi senten tia: tum quia, quod ecclesia in dominica die agendum Christianis præcepit, vt ex Decreto, de consecratione, distinct. 1. colligitur, non est, nisi Missam integram audire, aut eidam assistere, & ab operibus seruilibus abstinere: quæ absque contritione, & Dei di lectione possunt inculpabiliter adimpleri. Nec video, vbi ecclesia præceptum de diligendo Deum super omnia, aut de conteren do, sub obligatione limitauerit ad diem dominicam: quãquàm ea iusserit, per quæ homines ad præfatos actus quodammodò prę parentur, seu disponantur: qualia sunt alijs temporalibus rebus non intendere, sed diuinis officijs interesse. Quod etiam diuino iure ad id in die dominica non teneamur, apparet tam de iure nouo, quàm de ve teri: quia celebratio dominicæ diei, non est à Christo instituta, aut iussa: sed ab hominibus, vt suppono: quorum institutione ob certas causas factum est, vt cessante sabbatho, succederet dominica dies: ob id potissimùm, quia tali die Dominus surrexit, vnde & Dominica dies appellata est. Quòd si de iure diuino veteri, esset necessarium certa die conteri, & Deum diligere, maximè ex eo quòd scriptum est Exod. 20. Memento, vt diem sabbathi sanctisices: verùm cùm illic explicetur modus, quo debuissent sabbathum sanctificare, in cuius explicatione nulla de contritione aut dilectione Dei mentio fit, consequens est, non inde colligi præfatorum actuum necessitatem, pro illa die. Tum etiam, esto lex vetus ad id

homines certo tempore obligasset, non inde fit, vt tempore legis gratiæ, ad idem teneamur: cùm constet legem veterem per legem gratiæ vim suam amisisse, solis præceptis moralibus, in suo robore permanentibus. Diligere autem Deum, aut conteri de commissis tali veltali die, morale purum nõ fuit: sed iudiciale, aut ceremoniale: ea. s. parte, qua dies certa, ad id determinabatur: ideo iudicialibus cessantibus, mãsit dilectio Dei, & contritio de commissis, de iure diuino indeterminatè tradita.

Ad rationes ante oppositum factas dicendum: Ad primum, esto talis sit ecclesiæ institutio, simul & consuetudo præmittendi confessinonem: hęc tamen sub præcepto ipsis celebrantibus, non laicis Missam audientibus est imposita: quando quidem satisfaciunt laici præcepto de audiendo Missam, si ab introitu vsque ad finem intersint, etiam si cõfessionẽ illam generalem non faciant. Ad secundum, intentio Dei & ecclesiæ in obseruantià sabbathi seu diei Dominicæ illa est, vt scilicet homines Deo vacent, sicut & iustum est, vt post quàm de rebus temporalibus per sex dies curauerint, septima die ab illarum cura remoti, Deum co lant, & in obsequio ipsius occupent. Aliud tamen est, quod in illo præcepto hominibus pręcipitur, aliud quod intenditur. Sicut in cæteris præceptis, vt plurimùm contingit. Intentio autem finalis præcipientis non cadit sub præcepto, alioqui peccaret homo, quoties aliquod opus sibi iniunctum facit: nisi eo modo illud faciat, quod Dei gloriam promereatur: hoc enim intendit Deus, præcepta hominibus tradens. Et ita homo in pecccato, & sine charitate existens, peccaret quoties præceptum aliquod adimpleret, siue comedat cũm necessarium sit, siue necessitatem patienti subueniat, siue parentes honoret, siue vnicuique quod debet, red dat: eò quòd talia non facit ad intentionem**[21r]** præcipientis: quod suppono falsum. Ad legem autem allegatam, non dubium est, dicendum, quòd verum est esse potiùs ad intentionem legis attendendum, quàm ad sonum verborum, loquendo de intentione obiectiua, non de finali: hoc est, præceptum, seu lex illo modo est adimplenda, quo præcipiens intendit subditum obligare, quam nunc appel lo intentionem obiectiuam, seu materialem. Et verum est talem intentionem cadere sub præcepto, & qui hanc non seruat, & si sonum verborum seruet, non dicitur legem adimplere. Intentio verò finalis, quæ respicit finem, gratia cuius datum est præceptum, nõ ita cadit sub pręcepto, cùm illa sit extra substantiam præcepti.

Ad tertium ex Leuitico sumptum, vbi præcipitur, quòd certa die affligerent animas, dici potest vno modo, quòd per huiusmodi afflictionẽ, non opùs est intellige re contritionem, seu cordis pœnitentiam, de qua loquimur: sed abstinentiam à voluptati bus, & ab his, vnde solent homines recreationem sumere corporalem. Vnde Isaiæ. 58. dicitur: nun quid hoc est ieiunium, quod elegi, per diem hominem affligere animam suam? Vnde apparet, quòd Iudæi, qui iuxta legem per diem à cibis abstinebant tempore ieiunij, dicebantur animas suas affligere, etiam si de peccatis tunc nullam haberent contritionem, nec pœnitentiam. De his enim loquitur illic Dominus, qui diebus ieiunij non Domini, sed suas voluntates complebant: ac proinde afflictio animarum, de qua in Leuitico, non opùs est pro cordis contritione accipiatur. Posset secundò dici, ad mentem exponentium, quòd esto illic iussit Dominus, quod intus animas per pœnitentiam affligerent: hoc erat speciale in illa festiuitate, quæ dicebatur festum propitiationis, seu expiationis, quod erat specialiter institutum semel in anno, scilicet, decima die mensis septimi, ad hoc, quòd sacerdos pro peccatis populi offerret & oraret, vt Deus illis propitious, & misericors redderetur: vt dicitur in fine cap. 16. & ita non inde colligitur, quòd in qualibet die Dominica sit necessarium conteri, aut pœnitere. Adde, quòd festa illa iam per legẽ nouam abolita sunt, & constat.

Ad quartum ex Isai. sumptum dicendum, quòd Deus in illo cap. vbi de ieiunio, & Sabbatho loquitur, potiùs intendit declarare, quid sibi acceptum & gratum sit, hominibusq; ad salutem suarum animarum vtile & proficuum, quàm quid sit in illis diebus necessitate præcepti agendũ. Conquerebantur enim Iudæi, quòd Deus sua ieiunia orationes & solennitates non acceptaret: quibus Deus respondet, se illa acceptaturum, si cum illis simul opera charitatis & misericordiæ exercerent: quæ cùm non facerent, sed potiùs illis diebus peccata cõmitterent, ideo ait sibi non esse grata illorum obsequia. Itaque ex textu illo non colligitur, quòd in ide ieiunij, aut Sabbathi essent sub præcepto astricti, ad tũc Deum diligendum, aut de peccatis pœniten dum absolutè: secùs ex suppositione, scilicet si vellent sua obsequia, Deo grata, & accepta fore: & eodem modo dicatur ad id, quod vltimò allegabatur ex Isai. I. cap.
Quòd si obijcias: ex textu illo infertur à contrario sensu, esset necessariuam in die Sab bathi Deum glorificare, & eidem adhærere, sic arguendo: Deus promittit hæreditatem Iacob, & fœlicitatem his, qui Sab bathum cu stodierint Deum glorificando, & tota mente colendo: igitur à contrario, qui illo modo non seruauerit Sabbathum, carebit hæreditate Iacob. Respondeo, non bene arguis à contrario: sic enim ex loco illo arguendum est: Qui seruauerit Sabbathum, & non suam sed Dei voluntatem compleuerit, & Deum glorificauerit, habebit hæreditatem Iacob: igitur à contrario, qui cùm Sabbathum seruauerit, suam voluntatem & non Domini fecerit, nec Dominum glorificauerit, non habebit hæreditatem Iacob. Et tunc verum est consequens: sed nil contra conclusionem positam, vt constat.

ESset etiam dubium, an sit necessarium de cõmissis pœnitere, seu conteri ratione alicuius actus ad officium ecclesiasticum pertinentis: ad quod breuiter sequendo communem sententiam dicendum, distinguendo tam de actu quàm de officio. Est enim aliquis actus sacratus, seu sacer: quails est actus sacramentalis, puta ministrare sacramentum aliquod, Missam celebrare, ecclesiam, seu Monialem consecrare, aut oleum, vel chrisma conficere, & denique alios actus exercere, qui proprij sunt ordinins sacri, extendendo ordinem ad episcopatum: Et quia tales actus in peccato sine noua culpa exerceri non pos sunt, necesse est huiusmodi actus exercentem curare, se in statu gratiæ reponere, quod sine pœnitentia commissorum, si memoriæ occurrunt, fieri non potest. Alij sunt actus sancti quidem & boni, & ad sanctitatem ordinati: non tamen sacri, aut sacrati: quippe qui non immediatè ad ordinem**[[21]v]** sacrum pertineant, vt orare, prædicare, officium Eccelesiasticum in choro exercere, & talia sine peccato nouo fieri possunt in peccato: ideo ad ea exercendum non est necessarium hominem se in statu gratiæ reponere, & per cõsequens nec de commissis pœnitere. Sunt alij actus, qui potestatem ecclesiasticam præ supponunt iurisdictionis, non tamen ordinis: vt corrigere iudicialiter delinquentem, excõmunicare, suspendere, & interdicere, & ab eisdẽ absoluere, seu dispensare. Et tales, quan uis ad officium spirituale pertineant, quia tamen in se sacri non sunt, qui non ad ordinem sacrum pertinent: ideò possunt sine noua culpa, saltem mortali, in peccato fieri: & per consequens non est necessarium de com missis pœnitere, ad huiusmodi actus exercendum: quanuis id necessarium sit, tam in his actibus postremis, quàm in secundis acti bus, quos diximus, ex suppositione. s. si velit quis eos dignè, & meritoriè exercere.

Corollariè sequitur, quod prælatus indignè suum officium exercẽs, & iudex sententiam ferẽs, & doctor ex officio docens, aut prædicans, non ideo de nouo peccat, quod indignè ea facit: indignè inquam priuati uè, id est, non dignè, aut non meritoriè: secùs si indignè

positiuè ea faciat. Et tunc indignè positiuè ea exercet, quando perperàm, aut vi tiosè ob finem malum, aut cum alia circunstantia deprauante ea agit: sed de his alibi.

Quæstio septima.

DE effectu pœnitentiæ, breuiter veniunt aliqua inquirenda: & quia inter effectus pœnitentię primus, qui cõnumerari solet, est quod pœnitentia tollit, seu delet, seu re mittit peccata: & cùm peccatum cõmissum, quod semel præterijt, non potest non præterijsse, venit inquirendum, quid relinquitur in pec catore transeunte actu peccati, quod debeat per pœnitentiam deleri. In qua quæstione variant doctorum sententiæ: dixerunt quidam, quòd non opùs est aliquid positiuum ex cõmisso peccato relinqui, vnde homo dicatur esse in peccato: sed priuatiuum, hoc est priuatio gratiæ, per quam priuationem formaliter dicitur homo esse in peccato: & ita peccatum deleri, est huiusmodi priuationem gratiæ tolli, quod non aliter quàm per restimtionem gratiæ fieri potest. Vnde dicunt, peccatum malum est: & quia malum, opùs est vt alicui bono opponatur, quod per ipsum malum adueniens expellatur. Bonum autem, cui malum peccati opponitur, non est bonum naturæ, cùm natura integra maneat post peccatum sicut priùs: superest ergo, q peccatum formaliter opponatur bono gratiæ, & ita peccatum, vt tale, est formaliter gratiæ priuatio, & hæc priuatio manet trãseunte actu peccati.

Contra hanc positionẽ arguitur primò, quòd falsum sit, peccatum formaliter opponi gratiæ: quia tunc per nullam potentiam fieri posset, quin homo esset, vel in peccato, vel in gratia, cùm sint formaliter, & immediatè opposita: sicut priuatio & res cuius est priuatio, formaliter & immediatè opponuntur, nec inter ea potest dari medium: sicut fieri non potest, quin homo sit cæcus, vel videns, vt priuatiuè opponuntur, quin homo moueatur, vel quiescat: & ita de alijs, quæ immediatè opponuntur. Sed cõ sequens est falsum: quia fieri potuit, imò de facto ex quorundam doctorum sententia fuit, quòd homo, aut angelus crearetur in puris naturalibus sine peccato, & sine gratia naturæ superaddita: igitur falsum est, quòd pec catum, & gratia priuatiuè, & formaliter opponuntur.

Secundò si peccatum, ideo peccatum formaliter est: quia priuat hominem gratia: igitur quanto peccatum maiorem gratiam tollit, tanto esset dicendum maius peccatũ: & ita daretur, quòd simplex fornicatio esset grauius peccatum, quàm adulterium. Patet hoc, si simplex fornicatio committatur ab vno præhabente gratiam, vt octo: & adulterium committatur ab præhabente gratiam, vt vnum tantùm.

Tertiò sequeretur ampliùs, quod si homofrequenter fornicationem committat, quòd sola prima fornicatio, per quam gratia priuatus fuit, peccatum fuit, & non subsequentes: cùm sola prima, & non subsequentes, gratiam præexistentem abstulerit. Si dicis etiam subsequentes fornicationes esse peccata: quia licet defacto non auferant gratiam, ex quo eam ablatam reperiunt: sunt tamen apta nata eam tollere: & ita non ad actualem gratiæ oblationem respiciendum est, sed ad aptitudinalem. Contrà, quia tunc sequitur, omnia peccata, quantumlibet genere aut specie differentia, esse æquè grauia & mala: quod suppono esse errorem Stoicorum, à catholicis meritò damna-**[22r]**tum. Et sequela patet: quia omnia peccata mortalia apta nata sunt æqualem gratiam tollere: quia omnem, ex quo peccatum omne mortale cuicunque gratiæ, siue paruæ, siue magnæ priuatiuè opponitur.

Quartò quòd falsum sit quod dicunt, scilicet, quòd peccatum deleri, fit formaliter gratiam restitui, patet. Quia diuersa sunt beneficia, si offensus condonet iniuriam sibi irrogatam, & si offendentem in pristinam gratiam, & amicitiam restituat: quod inter homines diuersum esse, & vnum ab altero separabile manifestum est: ac proinde peccatum deleri, non est formaliter idem, quod gratiam pristinam restitui: etiam si stante lege se inuicem comitentur peccatorum remissio, & gratiæ collatio.

Dixerunt alij, quòd transeunte actu peccati, relinquitur in pec catore aliquid positiuum reale, per quod ho mo dicitur in peccato manere: & illud non quid absolutum est, sed respectiuum: & dicitur reatus, seu indignitas positiua, qua, scilicet homo ob commissam culpan dignus est supplicio: & ita peccatum deleri, est huiusmodi reatum seu indignitatem tolli.

Contra hunc modum arguitur, & quæ ro causam essicientẽ illius rea tus remanentis: vel est ordinatio diuinæ voluntatis ordinantis hominem ad supplicium pro culpa perpetrata: vel est natura peccati, ex quo talis reatus relictus est. Si primum, non igitur est respectus realis: tum quia habet esse per actum diuinæ voluntatis: tum etiam, quia relatio illa non est realis dicenda, quæ non requirit existentiam realem extremorũ: fed huiusmodi reatus, qui fundatur in homi ne reo, & terminatur ad supplicium, quo di gnus est, ponitur in reo, & tamen existentia præfati supplicij, quo dignus est, nondum posita est, quousq; ad infernum homo ille descendat: non igitur est respectus realis. Si dicant se cundum, scilicet, quod sequitur realiter naturã peccati commissi: cõtrà est de peccato puræ omissionis, quod cùm nil positiuum sit, non potest aliquid positiuum efficere: cõtrà etiã est de peccato, quod de se non est malum, nisi quia prohibitum: tale enim secundùm naturam suam non est inductiuum præfati reatus. Prætereà post peccatum priùs commissum, quęro, an fit in libera potestate Dei, tollere reatum illum, an non? si non, igitur impossibile est peccatum deleri, si ipsum deleri sit reatum præfatum tolli: si sic, igitur flat, quòd Deus illum tollat pro voluntate, & iustè ipsum peccatorem æternaliter puniat pro cõmisso peccato. Patet, quia supplicium non datur homini propter reatum illum, sed propter peccatum, quod liberè commiserat: nec reatus ille, qui effectus peccati est, facit hominem dignum supplicio, sed inobedientia, & præuaricatio ipsius: per reatum enim illum, nec inobediens sit, nec præuaricator diuinæ legis, vt constat: igitur impertinens omninò est talis effectus, ex peccato relictus ad hoc, quòd homo sit dignus supplicio, & iustè pro peccato puniatur: ex quo, omni tali reatu per Dei voluntatem destructo, dignus est homo pro præterita præuaricatione æternaliter puniri.

Dixerunt alij, quod id quod relinquitur in peccatore transeunte actu peccati, est aliquid positiuum, sed rationis: & est ordinatio, qua peccator Deo ordinante est obnoxius supplicio pro peccato ab codẽ cõmisso: & quãdiu homo est sub tali ordinatione, dicitur esse in peccato: & peccatum deleri, est talem ordinationem tolli: quod fit, quando Deus condonat offensam, nolens hominem pro ea punire.

Contra hunc modum etiam militat ratio: quia inde sequitur, quod peccatum ab homine commissum non posset vllo modo deleri, si ita est, quòd non deletur, nisi semota pręfata Dei ordinatione ad pœnam. Nam illa ordinatio, semel posita in Dei voluntate, tolli ampliùs non potest: quia cùm sit relatio rationis, quę solum habet esse per actum diuinæ voluntatis: relatio autem rationis remoueri non potest, nisi remoto actu voluntatis, vnde habet esse: actus verò diuinæ voluntatis semel positus, remoueri à diuina voluntate non potest, cùm sit omninò immutabilis: & quod semel scit, semper sciuit, & sciet: quod semel vult, semper voluit, &

volet: igitur relatio rationis ex tali actu orta remoueri non potest: & ita necesse est hominem semel à Deo ad supplicium ordinatum, semper ad idem esse ordinatũ: & ita intentum.

Quicquid sit de huiusmodi positionibus, dicendum, curiosam esse quæstionẽ hanc. Ad eam tamen respondendo videtur, quòd trãseunte actu peccati, nil relinquitur in peccatore priuatiuum, aut positiuũ, vnde dicatur formaliter esse in peccato: sed hominem esse in peccato duo dicit. s. hominem peccasse, & peccatum suum non esse à Deo sibi condonatũ. Deus autem dicitur peccata condonare, seu remittere, vt more scripturæ sanctæ loquar: quia illorum non recor-**[[22]v]**datur: sic enim dixit per Ezechielem: Quacunq; hora ingemuerit peccator, non recor[60]dabor ampliùs peccatorum suorum. Aut etiam, quia Deus illa peccata tegit: sic enim per Psalmistam ait: Beati quorum remissæ[61] sunt iniquitates, & quorum tecta sunt pecca ta. Aut quia Deus auertit faciem à peccatis, prout orabat Dauid, dicens: Auerte faciem[62] tuam à peccatis meis. Hoc autem quod est, Deum non recordari peccatorum, & ea tege re, & faciem suam ab illis auertere: est Deum illa peccata ad pœnam non imputare: quemadmodùm per Psalmistam dixit: Beatus vir[63] cui non imputauit Dominus peccatum. Itâque hominem in peccato esse, est Deum illum pro peccato ad pœnam imputare: & ex consequenti peccatum deleri, est illud nõ ampliùs ad pœnam imputari. Hoc autem fit, etiam si nil positiuum, aut priuatiuum in peccatore relinquatur, vnde dicatur formaliter in peccato esse, quod necesse sit per pœnitentiam auferri. Sed obijcies, si nil tale in peccatore relinquitur post peccatum, non ergò differunt peccator, & non peccator, sed similes esse per omnia possunt. Refpondeo. Quo ad naturam, & ea quæ naturaliter adiacent, similes esse possunt: attamen non quo ad gratuita, ex quo iustus à peccatore per charitatem distinguitur: & etiam quia peccator est ad pœnam ordinatus, non ita iustus. Si iterum obijcias: quia si nil positiuum relinquitur post commissum peccatum, nil igitur deletur per pœnitentiam. Respondeo: Nil positiuum deletur, nec deleri necesse est: sed dicitur peccatum deleri, vt dixi, quia non ampliùs ad pœnam imputatur sicut priùs. Sed adhuc stat ratio contra tertium modum, superiùs facta. Nam quem semel Deus ad pœnam imputauit æternam, quomodò posteà eum ad eandem pœnam desinit imputare absq; suæ voluntatis mutatione? Illa enim imputatio, non aliud videtur, quàm Deum velle Petrum pro suo peccato æternaliter punire: & si hoc voluit, necesse est ipsum adimpleri, nè cassa, aut impotens, aut mutata dicatur diuina voluntas. Respondeo: Duobus modis Deus ordinat hominem ad perpetuam pœnam: vno modo secundùm præsentem iustitiam, alio modo secundùm finale iudicium. Primo mo do ordinat ad pœnam omnem peccatorem in peccato mortali existentem, quandiu nõ pœnitet. Secundo modo ordinat ad pœnam omnem præscitum, quem scit finaliter in peccato mortali decessurum. Differunt autem huiusmodi duæ ordinations: quia prima est conditionalis, qua scilicet Deus ordinat peccatorem æternaliter punire, si in statu, in quo actu est, finaliter decedat. Et hæc ordinatio habet locum, tam in prædestinatis, quàm in præscitis. Qualiscunq; enim sit, eo ipso, quòd in peccato mortali est, est hoc modo ad pœnam ordinatus. Secunda verò ordinatio est magis absoluta, qua vult absolutè hominem, quem in mortali decessurum præcognoscit, ad æternam pœnam deducere: & hæc ordinatio non nisi in præscitis locum habet. Cum prima ordinatione stat, absoluta ordinatio eiusdem hominis ad glo riã, vt patet, si prædestinatus sit. Cum secun da verò ordinatione, non ita existente prima ordinatione, dicitur homo in peccato effe, & reus dignusque qui puniatur: existente tamen secunda ordinatione, non ideo homo dicitur in peccato esse: quæ omnia satis nota esse suppono.

Noto etiam, quòd prima ordinatio ad pœnam, quæ est secundum pręsentem iustitiam, aut potiùs iniustitiam durare dicitur, quãdiu homo ab iniustitia per veram pœnitentiam non recedit: quàm primum verò à sua iniustitia per veram pœnitentiam recedit, non ampliùs dicitur ordina tus ad pœnam secundùm præsentem iustitiam. Et hæc mutabilitas non in Deo est, fed in homine, quem modò non pœnitet, & in peccato manet: modò autem pœnitet, & à peccato recedit. Itâque Deus ordinat hominem ad gloriam, vel ad gehennam secundùm præsentem iustitiam, vel iniustitiam, prout ipsius hominis dispositio exigit, nec per nouam hominis dispositionẽ noua Deo aduenit voluntas, nec ab antiqua voluntate Deus ipse recedit. Et sicut Deus hominem in peccato perseuerantem pro eo tempore, & secundùm iustitiam illius temporis ad gehennam ordinat conditionaliter: ita adueniente pœnitentia, Deus eundem ordinat at gloriam secundùm iustitiam, & dispositionem talis temporis. Quæ quidem ordinations, seu voluntates, cùm sint conditionales, & diuersa tempora respiciant, etiam si ad fines omninò oppositostendant, compatibiles sunt, & æternæ in Deo, nec vna alteri succedit: sed tempus pœnitentiæ, temporiim pœnitentiæ succedit. Et qui secundum iustitiam temporis illius erat pro tali tempore ad gehennam ordinatus: ita secundùm iustitiam temporis præsentis, in quo verè illum pœnitet commissorum, non est iam ad**[23r]** gehennã ordinatus. Itâq; ordinatio diuinæ voluntatis semel habita, nunquam remouetur in se, & ideo peccatum deleri, non est Dei ordinationem remoueri secundùm se. Sed sicut Deus aliud ordinat de homine conditionaliter pro tempore, quo illum non pœnitet: aliud verò pro tempore, quo pœnitet secundùm iustitiam huius, aut illius temporis: ita peccatum homini imputatur ad pœnam pro tempore, quo non pœnitet. Tempore verò sequenti, quando pœnitere verè incipit, non iam imputatur pro illo tempore ad pœnam, vt priùs. Et ita tunc dicitur peccatum deleri: quia pro tunc, & secundùm iustitiam illius temporis, non ad pœnam æternam imputatur, vt priùs. Vnde patet lapsum temporis, esse in casu necessariam causam verificandi duo contradictoria, scilicet, Petrus est in peccato, & ad gehennam ordinatus: & Petrus non est in peccato, nec ad gehennam ordinatus, vt satis constat intuenti. Sed vrget adhuc ratio contra dicta: quia falsum videtur, quòd homo dicatur esse in peccato trãseunte actu peccati, per hoc quòd Deus ordinat illum ad pœnam. Nam cùm Deus non sit priùs vltor, quàm aliquis sit peccator & supplicio dingus, priùs igitur homo est peccator, & supplicio dingus, quàm Deus illum ad pœnam, sea supplicium ordinet. Non ergo est in peccato, aut supplicio dignus per hoc, quòd ad supplicium est à Deo ordinatus. Et cùm in peccato esse non dicatur per hoc solùm, quòd peccatum commisit: nam tunc post peccatum cõmissum, semper homo diceretur in peccato esse, etiam si beatus sit: sequitur, quòd vltra hoc, quod est hominem peccasse, & Deum illum ad pœnam ordinare, est aliquid aliud medium inter vtrunque assignandum, ratione cuius di catur esse in peccato, & dingus supplicio: nec videtur quid aliud sit, quàm reatus aliquis ex peccato commisso relictus. Respondeo. Ratio probat, quòd homo non dicitur formaliter esse in peccato, aut supplicio dignus, eò quòd est ad pœnam ordinatus. Et hoc verum est. Stat tamen quod diximus, tandiu. s. hominem esse in peccato, & supplicio dignum quandiu est à Deo ad supplicium pro peccato cõmisso ordinatus: nec tamen ad id verificandũ est necessarium, ponere aliquid positiuum ex peccato relictum, quod inter peccatum, & Dei ordinationem mediet. Ordinatur enim ad pœnam, quia dingus est illa: est autem dingus pœna, quia peccauit, interim quòd Deus non condonat. Itaque hominem esse in peccato, & dignum esse supplicio, hæc duo, vt dixi, formaliter importat, scilicet, hominem peccasse, & peccatum non esse à Deo illi condonatũ: nec alia ratio formalis ad id est inquirenda: nec sunt idem, sed diuersa, peccatum non esse à Deo condonatum, &

esse ad pœnam ordinatum. Quando quidem primum, quod negatiuum est, salua ri potest voluntate existente neutra. Secundùm autem, quod positiuum est, nec nisi volente voluntate saluari potest.

Corollariè sequitur, posse per diuinam potentiam peccatum deleri, seu remitti sine pœnitentia ipsius pec catoris, quanuis de potentia ordinata non, nisi per pœnitentiam formalẽ, aut virtualem remitti possit. Cuius corollarij, cùm secunda pars suprà sit sufficienter probata, prima etiam patet ex dictis: quia peccatum formaliter remittitur per hoc, quòd non ampliùs ad pœnam imputatur, quod est peccatum, seu iniuriam, aut offensam condonare: sed in voluntate Dei libera est condonare iniuriam, & offensam sine pœnitentia peccatoris, vt constat: igitur. Et patet etiam: quia potest Deus peccatorem omni pœnitentia seclusa conserua re per diẽ sine pœna aliqua, & per mensem, & per annum vnum, & duos, & centum: igitur & semper: & ita intentum. Si obijcias, non posse fieri transitum inter hæc contradictoria. s. Petrus est ad pœnam ordinatus æternam, & Petrus non est ordinatus ad pœ nam æternam, nisi causa aliqua assignetur: causa autem esse non potest mutatio diuinę voluntatis, vt constat: solus etiam temporis lapsus causa esse non potest: quia solus lapsus temporis impertinens est, vt quis dicatur in peccato esse, aut non esse: superest ergo esse necessariam mutationem voluntatis ipsius peccatoris: nec videtur, quæ alia mutatio sit in eo necessaria, nisi quòd de non pœnitente fiat pœnitens. Confirmatur: quia de iure naturæ videtur esse necessarium, hominem pœnitere ad remissionem peccati: quia cùm peccatum per voluntatem hominis in malo complacentis, cõmissum fuit: ita per voluntatem eiusdem in eodem displicentis venit remittendũ: iuxta regulam iuris, Res per quas causas nascitur, per easdem dissoluitur.

Responsio ad primum, in casu solum lapsum temporis, omni alia mutatione reali seclusa, posse esse causam transitus inter contradictoria assignata: quod patet ex dictis. Quia post cõmissum peccatum homo est in peccato, quãdiu Deus illum ad**[[23]v]** supplicium pro peccato ordinat, idque non se cundùm finale iudicium, sed secundùm præ sentem iustitiam, & conditionaliter: ita, vt Deus statuerit de Petro, post peccatum ab eo cõmissum, illum ad pœnam ordinare, si in hac hora præsenti decesserit. Si tamen vltra horam vixerit, non illum pro commisso puniet, omni alia ipsius Petri dispositione se clusa: & negare hoc esse Deo possibile, est absurdum. Quo dato, Petrus est in peccato in hora præsenti, & ad pœnam ordinatus ad sensum dictum: & lapsa hora præsenti, nec erit in peccato, nec ad pœnam sic ordinatus, vt cõstat: vbi nulla alia mutatio concurrit præ ter lapsum temporis, prout diuino placuit beneplacito: & ita ratio prima non valuit.

Ad secundum iam suprà probauimus, nõ esse de iure naturæ strictè esse pro peccato pœnitendum, maximè ad eius remissionem, quandoquidem Deus pro sua volunta te, potest peccata condonare, prout velit, nullam satisfactionem à peccatore exigendo. Et quod dicitur ex regula iuris, habet veritatẽ in multis, stante iurium dispositione: secùs aliâs. Imò stante iurium dispositione, admittit multas fallentia s: patet de voto, iuramento, matrimonio, quę per voluntatem vouentis, iurantis, aut contrahentis, dissolui non possunt, cùm tamen ex ipsorum voluntate ortum habuerint.

Concluditur ergo, quod transeunte actu peccati, nil aliud relinquitur in peccatore soluendum, vt peccatum deleri dicatur, nisi debitum pœnæ æternę, cui obnoxius per peccatum commissum factus est. Et dicitur homo esse in tali debito, quandiu Deus habet animum vindicandi peccatum illud, seu illud ad pœnam imputandi. Exit autem à debito, quando

Deus condonat, prout suprà explicuimus. Et quia de lege ordinata Deus peccatorem à pręfato debi to non liberat, nisi interueniente pœnitentia: ideo pœnitentia de lege ordinata, est causa necessaria remissionis peccatorum, & ex conse quenti gratiæ, sine qua peccata de lege eadẽ remitti non possunt, vt alibi probauimus.

SEd oritur inde dubiũ: An ita sit, quòd sicut per pœnitentiam cordis delentur pecca ta quo ad culpã: ita etiam deleantur quo ad pœnam, tam æternam, quàm temporalẽ. In qua quęstione multi multa dixerũt. Quidam enim dicere præsumpserunt, quòd eo ipso quòd culpa remittitur, nulla relin quitur pœna ꝑ peccato soluenda, nec æterna, nec tẽporalis. Alij verò, quòd dimissa culpa per pœnitentiam, adhuc relinquitur reatus æternæ pœnæ, quousq; accedat sacramẽtalis absolutio. Alij verò quod dimissa culpa, simul remittitur tota pœna æterna debita illi peccato, & com mutatur illa æterna in temporalem: sed hæc nec in toto, nec in parte remittitur per cõtritionẽ, nisi superabundãs sit. De quibus asser tionibus breuiter videndum est. Qui dicunt, quod post dimissam culpam, nulla pœna æterna, nec temporalis relinquitur pro cõmissis soluẽda: fundant, quod dicunt in eo, quod dixit Dominus per Isa. I. loquẽs ad eos, qui opera charitatis fraternæ exercerẽt: Si fuerint peccata vestra, vt coccinum, quasi nix dealbabũtur. Et si fuerint rubra sicut vermiculus, velut lana alba erũt. Vnde apparet hominem, cui culpę à Dño cõdonãtur, ab omni peccato, & reatu eius illicò liberari. Similiter per illud Ezechi. sæpe citatũ: Quacunque hora ingemuerit peccator, non ampliùs recordabor suorum peccatorũ: igitur. Similiter, quia si post dimissam culpam maneret aliqua pœna pro dimissis sol uenda, oporteret hominem contritum pro ea satisfacere. Quod inde dicunt falsum esse: quia Christus sufficienter pro nobis satisfecit. Et etiam Christus non legitur satisfactionẽ pœnalem exegisse ab his, quibus peccata dimittebat, vt patet de peccatrice, Luc. 7. & de adultera, Ioan. 18. quibus peccata cõdonauit. Nil enim ab illa exegit, sed illi hoc dixit: Vade in pace, & noli ampliùs peccare. &c̃. Verùm explodenda est huiusmodi assertio, cùm erronea sit, & per ecclesiam, tanq̃ talis, meritò cõdemnata. Cùm constet per scripturam, Deum à multis peccatoribus pœnam aliquam exegisse, aut eisdem intulisse post remissa illis eorum peccata, vt constat de Dauid. 2. Regum. 12. Cui cùm Dominus transtulisset peccatum suum adulterij. s. & homicidij, posteà Dei iudicio in filio suo punitus fuit. Similiter legitur de Manasse Rege, quod post actam pœnitentiam de peccatis suis, & veniam obtentam, multa mala ipse cum populo suo pro ipsius peccatis, iam dimissis, perpessus est. De pœnitentia Manasses habetur in fine. 2. Paralip. De malis autem, quæ passus est, habetur ibîdem. & in. 4. Reg. Similiter de Maria sorore Moysi, quæ iussa est septẽ diebus extra castra manere pro pec cato, quo in Moysen murmurauerat: idque post actam pœnitentiam de eodem peccato: Nu merorũ. 41. Ad hunc modum de alijs possumus exemplificare: sed de his aliâs. Adde, quòd qui id asserunt, ex consequenti negant lo cum purgatorij, ex quo dimissa culpa, nulla penitus manet pro dimissis, hic, vel alibi soluenda pœna: quod iterum constat in mul- **[24r]** tis Concilijs damnatum esse. Sed quia de his posteà in tractatu de satisfactione agetur, ideo ad alia transire conuenit.

Qui dicunt per pœnitentiam dimitti culpam, manere tamen reatum ad æternam pœnam, quousq; sacerdotalis accedat absolutio, fundant se in hoc, quòd Dcus pro mittit remissionem, quàm primum peccator contritionem habuerit de peccatis: iuxta illud Isaiæ. 56. Ad quem respiciam, nisi ad contritum corde? Et iuxta illud Psalmistæ: Dixi, confitebor aduersus me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem cordis mei. & alibi: Cor contritum, & humiliatum Deus non despicit. Vnde patet Deum per Pœnitentiam intùs habitam illicò peccata remittere. Econtrà verò dixit Christus, non esse peccatoribus sua peccata

remittenda, antequàm sacerdotes ea remittant: iuxta illud Ioannis. 20. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Vbi non dixit, quorum remiseritis peccata, iam illis remissa sunt: sed, remittentur. Vbi notatur præcedere remissionem sacerdotalem in terris, & subsequi remissionem in cœlis. Hæc autem non videntur cohærere, vt isti dicunt, nisi dicamus, Deum per contritionem remittere peccata quo ad culpam: sacerdotẽ verò eadem postmodùm remittere quo ad ęternam pœnam: & ita opùs est dicere, quòd dimissa culpa, relinquitur reatus æternæ pœnæ per sacerdotem auferendus.

Hic modus opinandi communiter improbatur: quia, vt ex supradictis patet, non relinquitur in peccatore transeunte actu peccati aliquid remittendum, nisi reatus æternæ dãnationis: nec aliter culpa cõmissa dicitur remitti, nisi huiusmodi reatum dimitten do. Non igitur stat culpam mortalem dimitti, manente debito dãnationis æternæ: alioqui simul esset homo filius regni, & perditionis: regni per charitatem, & perditionis per reatum, quo pœnæ æternæ obnoxius est.

Prætereà facit ratio aperta: quia si dimissa culpa per pœnitentiam, manet homo ad pœnam æternam ordinatus: vel igitur manet ad illam ordinatus secundùm præsentem iustitiam, vel secundùm finale iudicium. Non primum: quia si in statu præsenti, in quo est, post dimissam culpam per gratiam, decederet, absque dubio saluaretur: nec mortem subiret æternam. Nec secundum: quia loquor de pœnitente prædestinato. Verùm quia de hac opinione latiùs agemus in tractatu de confessione, tractando opinionem Hugonis, & Richardi de sancto Victore, quo rum fuit huiusmodi opinio: ideo nunc super sedendum: vide ibi.

Qui dicunt, per pœnitentiam cordis culpam remitti, simul & pœnam æternam totã: sed relinqui pœnam temporalẽsoluendam, vt plurimum, de qua nihil remittitur per contritionẽ, nisi supera bundans srt, duo dicũt. s. quòd pœna debita pro peccato mor tali non dimisso quo ad culpam, est alterius rationis, seu speciei à pœna debita pro eodẽ peccato dimisso, quo ad culpam: ideo tota pœna debita mortali per primam contritio nem omninò tollitur: sed succedit debitum soluendi aliam temporalem. Vnde cõmuniter dicitur, quòd per pœnitentiam cordis, cõ mutatur æterna pœna in temporalem.

Secundò dicunt, quod de huiusmodi pœna temporali soluenda, nil per contritionẽ remittitur, nisi sit superabundãs, cuius ratio per eosdem assignatur. Quia contritio sufficiens, & non superabundans, non ordinatur nisi ad deletionẽ culpæ per reordinationẽ actus, dum bene displicet id, quod malè placuerat: & ad remissionem offensæ per gratiam comitantem ipsam contritionem. Contritio autem superabundans, pœnam habet adiunctam, quæ redundat in viri bus sensitiuis ex imperio voluntatis dum pœnitens in seipso dolorẽ extitat: vel ex necessitate naturæ, per quam vires sensitiuæ sequuntur motum virium superiorũ: & ratione talis pœnæ dimittitur aliquid de pœna temporali, in quam fuerat æterna commutata. Sic dixit Durandus fautor huius opinionis.

Contra vtrunque, videtur ratio milita re. Contra primum quidẽ: quia diuturnitas temporis nõvariat speciẽ rei. Quòd enim albedo duret per longum tempus, aut per paruũ, non inde variatur species. Quòd homo viuat ad mille annos, aut in perpetuum, siue ad horam solam, non variatur, seu muta tur species ipsius. Igitur quòd pœna pro pec cato debita sit æterna, aut temporalis, non sufficit ad mutandum rationem, & speciem ipsius pœnæ. Prætereà pœna æterna consistit in pœna damni, & in pœna sensus: pœna damni, carentia diuinæ visionis est, in qua carẽtia, ratio aut species non mutatur per hoc, q homo ad tempus, vel ad semper diuma careat visione. De pœna sensus idem videtur, quæ tristitia quædam est,

quam in inferno damnati patiũtur, aut quam per sensum post diẽ iudicijto lerabunt. Cuius ratio, & species, seu natura non videtur diuersa esse ex eius diuturnitate.

[[24]v] Hacratione motus est Caietanus ad dicen dum, per pœnitentiam non totam pœnam remitti: sed solùm æternitatẽ eius tolli, & vbi sine pœnitentia foret perpetua, ea existente, manet solum temporalis, non variata natura, aut specie ipsius pœnæ. Et inde consequenter ait, nõ esse veram communem sententiam, quæ tenet, per pœnitentiã cordis æternam pœnam in temporalem cõmutari: cùm veriùs diceretur, pœnã eandem post pœnitentiam manere, sed tempora lem tantum, cõueniret rem priùs distinguere, & non ita indistinctè falsum cum vero asserere. Et quidem de pœna damni, vt puram priua tionẽ gloriæ importat, verum est, per æternitatem eius aut temporalitatẽ, eius speciem & naturam non mutari. De pœna etiam sensi tiua, si qua est, ab igne inferni realiter euentu ra, itidem verum est eandem speciẽ esse æternam, & temporalem. Attamẽ de pœna interiore ex actibus voluntatis procedente, non ita certum est, eandem specie esse æternam, & temporalẽ: quandoquidem alius est actus, specie etiã differens, quo mors æterna voluntati displicet: & æterna à Deo separatio, ab actu, quo pœna temporalis: & temporalis à Deo separatio voluntati displicet: & per consequens specie differre videntur tristitiæ ex huiusmodi actibus tam differentibus procedentes. Similiter alia est pœna mentis ex odio Dei, quod damnati contra Deum habent, procedẽs: alia verò ea, quæ non ex huiusmodi odio, sed aliunde causatur. Nec dubium, diuersum esse vermem conscientiæ, quem damnati habent, ab eo quem habent hi, qui purgantur: in illis etiam est desperatio maximè crucians, quails non est in his. Et de huiusmodi pœnis mentis, quæ non nisi damnatis cõpetere possunt, certum est eas omnes per pœnitentiam tolli, sicut & culpas. Et huiusmodi pœnis mentis positiuis rectè verificatur commune dictũ. s. quod per pœnitentiã pœna æterna cõmutatur in tẽporalẽ.

Sed contra secundum occurrit ratio: quia non est dabilis pœnitentiasufficiens ad remissionẽ culpæ, quæ non sit quodammodò superabundãs, siue dicatur contritio super abundãs ratione intentionis, siue ratione cõ tinuationis, siue ratione pœnæ ipsi cõnexæ. Quia quacunque data contritione, in quocũq; gradu intensionis habeatur, minor illa esset sufficiens ad remissionẽ culpę: quia vt suprà diximus, contritio in quocũq; gradu, quantũlibet remisso sufficit ad gratiam. Pariforma, quocunq; tempore contritio continuetur, in minori tempore continuata, imò instantanea sufficeret ad gratiam. Similiter quantacunq; sit, & quantumlibet breui tempore gesta vera cordis contritio, habet secum pœnalitatẽ annexã: si non sensus, saltem mentis. Cùm ipsa displicentia de commissis de se sit sufficiens causa tristitiæ, secluso impedimento: & ita non datur contritio, quæ superabundans non sit, hoc est, quæ maior non sit, quàm ad delendum culpam sufficiat: nisi fortè detur minima contritio, qua minor dari non potest: quod non omninò certum est.

Et cõfirmatur: quia tanta potest esse cõtritio, vt tota pœna temporalis remittatur. Et si à summo gradu deficiat contritio, pœna temporalis erit aliquanta: & quanto magis à summo gradu deficiat, eo maior soluenda venit temporalis pœna: sicut econtrà, quo magis crescit contritio, eo magis decrescit pœna temporalis, siue quo ad intentionẽ, siue quo ad durationem. Et ita omnis contritio, quantulacunque sit, valet ad remissionem pœnæ temporalis quo ad aliquid sui. &c̃.

Quæstio Octaua.

SOlet prætereà quæri, an per pœnitentiam resurgat homo ad maiorem gratiam, & maiorem gloriam, & ad plura merita, quàm priùs habuerat. In quo etiam multi varia opinati sunt. Vnde dixerunt quidam, vt Henricus, quòd peccator per pœnitentiam solùm resurgit ad gratiam minimam nouam, & non ad antiquam, quam, priusquàm caderet, habuerat. Alij autem, vt Scotus, & Durandus dixerunt, quod pœnitens resurgit ad gratiam proportionatam bono motui voluntatis, per quam à peccatis resurgit: non tamen redit gratia priùs amissa, quamuis antiqua merita redeant. Alij verò, vt Alexãder, & Bonauentura dixerunt, quòd pœnitens resurgit ad gratiam proportionatã contritioni, per quam resurgit, cum opinione pręcedente: similiter & redeunt antiqua merita: sed huiusmodi merita veniunt præmianda secundum finalem gratiam, in qua homo decedit. De quibus breuiter videndum est.

Qui dicunt in pœnitente non redire priora bona à quibus cecidit, nec merita antiqua, nec gratiam, nec gloriam, quam priùs meruerat: ideò id dicunt, quia prioribus bonis iustè propter peccatum suum, & ingratitudinem peccator ipse priuatus est.**[25r]** Et sicut cadenti non redeunt antique peccata, ita & resurgenti non redeunt antiqua merita: sed sicut antiqua peccata non ampliùs obsunt resurgenti, ita antiqua merita non ampliùs prosunt cadenti, prout videtur dicere Dominus per Ezechi. 18. qui æqualiter videtur de cadente, & resurgente loqui. Sicut enim ait de resurgente, & vitam emendante, quod priores iniquitates non ampliùs recordabuntur: ita subiungit de cadente, seu ad vomitum redeunte, quòd suæ iustitiæ priores non ampliùs recordabuntur. Ratio autem quare gratia, ad quam pœnitens resurgit, est minima, videtur esse: quia cùm peccator antequam gratiã habeat, nullam possit gratiam mereri, eò quòd humanus actus meritorius esse non potest, nisi ex charitate procedat: consequens est gratiam illam primam, non dari pœnitenti, secundũ quantitatẽ contritionis, per quam primò resurgit: sed datur tanta, quãta requiritur, & sufficit ad hoc, quòd illi peccata remittãtur: ad id autem, sufficit minima gratia, vt constat. Et inde infertur secundum hanc opinionem, quòd omnes pœnitentes resurgunt ad æqualẽ gratiam, & ex consequenti ad æqualem gloriam illi gratiæ correspondentẽ. Verùm in eo, quòd opinio ait quòd priora bona in pœnitente non redeunt, patebit inferiùs. In eo autem quòd ait, q̨ omnis pœnitẽs resurgit ad gratiam minimam, & ex cõsequenti omnes pœnitentes ad gratiam æqualẽ resurgunt, videtur irrationabilis. Quia quoties gratia datur alicui, non ex opere operato, sed ex opere operantis datur proportionata actui, ratione cuius pręstatur. Et quando forma quę inducitur recipit magis & minùs, vti est gratia gratum faciẽs, eo maior inducitur, quo subiectum magis ad illam dispositum est: ac proinde qui intẽtiũs, & feruentiùs conteritur, maiorem gratiam assequiẽ. Et si Deo grata est, & accepta contritio peccatoris, non dubium quin maior contritio sit eidem magis grata, & magis accepta q̃ minor. Et quo intensiùs ipse pœnitens Deum diligit, non dubium quin à Deo econtrà magis diligatur: & per consequens non dubium quin maiorem gratiam conferat ei, qui maiorem & feruentiorẽ habet pœnitentiã propter Deũ. Nec valet dicere, quòd prima gratia non datur propter meritum pœnitentis. Quia quanuis humanus actus natura sua meritorius apud Deum non sit: attamen attendendo Dei acceptionẽ, & liberalitatem, qui pro sua bonitate statuit homines iuxta eorum opera remunerare, non dubium quin possit homo mereri apud Deum, non solùm per actus, qui ex charitate procedunt, sed etiam per actus pœnitendi, & Deum diligendi, etiam si ex charitate præcedente non fiãt. Quemadmodũ enim Deus in lege promisit his, qui ex charitate

operantur, prẹmiũ: ita & in lege ꝓmisit eos, ꝗ ad ipsum vero corde cõfugiũt, ĩ sui gratiam admittere, vt ex supradictis patet.

Qui dicunt, pœnitentem non resurgere ad gratiam, & gloriam gratiæ correspondentẽ à qua cecidit, resurgere tamen ad merita antiqua, & ex consequenti ad gloriam illis meritis correspõdentem: ideo id dicunt, quia gratia à qua homo cecidit erat Dei, & à Deo gratis data. Qua quia priuari meruit, & eâdem iustè priuatus est: ideo sibi non ampliùs restituetur, nec nisi, quam de nouo meruit, assequetur: merita tamen antiqua in pœnitente redeunt: quia illa erant opera ipsius pœnitentis: ideo sibi sunt reseruata, etiam ad gloriam illis correspondentem.

Hæc opinio in eo, quòd ait, quòd pœnitens resurgit ad antiqua merita, & ad gloriam illis correspõdentẽ, & ex cõsequenti resurgit ad maiorem gloriã: non tamen ad maio rem gratiam, quia non ad gratiam antiquã: videtur irrationabilis. Quia si ad antiquam, seu maiorem gloriam resurgit, etiam ad maiorem gratiã resurgere debet. Tum, quia gloria præsupponit gratiam, & maior gloria maiorem gratiam, & vnusquisq; gradus gloriæ suum gradum gratiæ præsupponit. Tum etiam, quia si resurgit ad antiquam gloriã: ideo est, quia per opera bona acquisiuit ius ad illam, vt dicunt: quia illam homo meruerat. Igitur ob eandem rationẽ habent concedere, quòd resurgit ad amissam gratiam, quia idem ius habuit ad illam. Sicut enim de lege per opera bona, homo ille meruerat tantam gloriã: ita eâdẽ lege per similia, & eadem opera meruerat illam gratiam, quam præhabuerat. Loquor de homine, qui secundum cõmunẽ legem gratiam obtinuerat, cui secundum communem legem non minùs debita est gratia, quàm gloria, vt suppono. Tum etiam, quia si pœnitens resurgit ad antiquam gloriam, & non ad antiquam gratiã: igitur staret hominem in cœlo magnam habere gloriam, puta, vt centum: & paruissimam gratiam & charitatem, puta, vt vnum. Patet, si in via centum merita habuit, per quæ meruit gloriam correspondentem, vt centũ: & posteà cadat in peccatum, & finaliter resurgat per pœnitentiam, vt vnum, & sic dece dat. Consequens autem videtur irrationabile: quia Deus quanto alicui maiorem gloriam confert, seu ad maiorem gloriam eum ordinat, tanto magis illum diligit. Et quanto aliquem magis diligit, tanto illum sibi chariorem habet**[[25]v]** & magis amicum. Quanto autem aliquis ipsi Deo charior est & magis dilectus, tanto maiorem charitatem illi insundit. Ergò à primo ad vltimum, quanto aliquem ad maiorem glo riam ordinat, & maiorem gloriam actu illi dat, tanto magis se illi per charitatem cõmunicat.

Respondent aliqui ad hæc, quòd ita est, ꝗ qui resurgit ad maiorem, & antiquam gloriam, ex consequenti resurgit ad antiquam gratiam, non tamen statim ipsi pœnitenti redditam: sed postmodùm in fine vitæ reddendam, seu quando illi reddetur gloria sibi debita. Contra hoc etiam stat ratio probans, quòd si resurgit ad antiquam gratiam per pœnitentiam, quòd statim sibi conferatur, & non illi differatur. Quia si non statim sibi redditur, hoc ideo esset, quia non est tunc, cùm pœnitet, capax illius, ob quam causam differtur gloriæ collation: quia quãdiu quis est viator, non est capax gloriæ: aut quia pœnitens ponit obicem gratiæ amissæ, ob quam causam non datur gratia baptismalis ponenti obicem, sed differtur: aut quia non est vtile, nec expediens ipsi pœnitenti, quòd statim sibi reddatur amissa gratia, ob quam causam Deus peccatoribus quibusdam tempus vitæ prolongat: quia ita illis expedit, vt vel ampliùs mereantur, vel de cõmissis pœniteant, & satisfaciant. Aut quartò ideo pœnitenti non datur statim gratia amissa, quia per peccatum amisit ius ad illam: ob quam causam nulla fit hæretico postmodùm pœnitenti iniuria, si bona confiscata, eidem pœnitenti non redduntur: sed nullum ex his potest rationabili ter dici, nec huiusmodi causæ habent locum

in præsenti: ergo. Patet, quia falsum est, quòd pœnitẽs ex corde vero non sit capax gratiæ priùs habitæ: falsum etiam est, quòd illi gratiæ obicẽ ponat: falsum est etiam, quòd non sit cõueniens & expediens ipsi pœnitenti illam habere, cùm hoc longè illi melius sit quàm eam sibi differri: falsam etiam est, quòd amiserit ius ad gratiam priorem absolutè loquendo. Nam si non amisit ius ad gloriam, quam priùs meruerat, quomodò verum est quod amisit ius ad gratiam quam æquè meruerat & habuerat? Adde quod si non datur sibi cùm primù pœniter gratia prior, quia amisit ius ad eam: igitur, nec postmodũ venit sibi reddenda ob eandem causam: & ita illa solutio voluntaria potiùs, quàm in ratione aliqua fundata videtur. Restat ergo, quod vel antiqua gratia nunq̃ redibit vel redit statim quod peccator verè pœnitet.

Qui dicunt, quòd pœnitẽs resurgit ad gratiam contritioni proportionatam, & ad merita priora, quæ secundum finalẽ gratiam veniunt remunerand: ideo id postremum dicunt: quia vnusquisq; secundum quòd fuerit finaliter inuẽtus, sic iudicabitur: cùm nec sit locus posteà gratiam augendi, aut diminuen di. Contra id postremum videtur, quod opinio hæc sit irrationabilis in eo. s. quod ait, quòd merita antiqua pręmiabuntur secundum exigentiã seu quantitatẽ finalis gratiæ, & non se cundũ exigentiam gratiæ, ex qua fuerunt elicita. Primò quidem: quia merita præmiabuntur, secundùm quod à Deo fuerint acceptata, cùm de se & ex natura sua, seclusa Dei acceptatione, humana opera nullum habeant valo rem ad gloriam & vitam æternam. Sed opera meritoria ab homine facta, non acceptantur à Deo secundum gratiam sinalẽ: sed secundum gratiam, ex qua præsentialiter fiunt. Quia si secundũ finalem gratiam venirent ad gloriam acceptãda: ergo si finalis gratia hominis erit magna, opera quæ in vita fiunt, ad magnam gloriam acceptantur: & si parua, ad paruam: ergo si nulla erit gratia finalis, ad nullam gloriam humana opera acceptantur: & ita dabis, quod opera bona ex charitate, & propter Deum facta, cum omnibus bonis circũstantijs, non acceptantur à Deo, quãdo fiunt in casu. s. quo ea faciens est finaliter decessurus sine vlla gratia: quales sunt omnes præsciti. Quod constat in Concilio Constañ. esse damnatũ. Ex consequenti enim sequitur, quòd talia opera, etiam si ex toto voluntatis conatu, simul & ex tota charitatis inclinatione fiant, non valent in casu ad augmentum gratiæ. Nam si ad augmentum gratiæ valerent, va lerent ex consequenti ad augmentum gloriæ, secundùm præsentem iustitiam. Secundò sequitur ex opinione hac, quòd æqualiter ope rantes ex æquali conatu & gratia, ita vt omnia paria sint, non æqualiter ad præmium acceptantur. Patet, si alter eorum, qui æqualiter operati sunt, decedat in gratia magna, alter verò in parua. Quod consequens videtur contra diuinam iustitiam, in sacris literis nobis significatam, per quas docemur Deum vnicuiq; secundùm sua opera redditurum tam præmiũ, quàm suppliciũ. Vnusquisq; enim reportabit secundùm ea, quę in proprio cor pore gessit. Tertiò contra idem sequitur, q̃ impertinens esset ex magno feruore charitatis, aut ex paruo operari, & vehementem habere contritionem, aut remissam: & benè agere ex charitate, aut sine charitate, ad finem assequendo gloriam: si ita esset, quòd Deus in acceptando nostra opera ad gloriam,**[26r]** non respicit gratiam præsentem, ex qua fiunt, sed finalem, in qua homo decedent.

IAm videamus de principali quæstione: an scilicet, per pœnitentiam homo resurgat ad gratiam amissam, & ad merita priora, simul & ad gloriam, ad quam priùs fuerat ordinatus. In quo magna est inter doctos cõ trouersia, his partem negatiuam tuentibus: illis verò affirmatiuã. Pro his ergo, qui negatiuã defendunt partem, Arguitur primò: quia opposito dato sequitur quòd peccator semper per pœnitentiam resurgit ad maiorem gra tiam, & ex consequenti ad maiorem gloriam, quàm si in peccatum non cecidisset: quo da to, sequitur quòd ex peccato reportaret cõmodum. Secundò sequitur, quòd pœnitens à peccato resurgens semper reperiret

se magis idoneum, & promptum ad opera charitatis, & ad dilectionẽ Dei & proximi, quàm erat antequàm à gratia priore cecidisset. Nam charitas quanto maior est, tanto magis inclinat hominem ad bonum agendum, & ad tristia & difficilia superandum. Tertiò homo quando post habitam charitatem in peccatum cadit, non semper cadit grauiùs, quàm anteà vnquam ceciderat: ergo, quando à pec cato ad gratiam resurgit, non semper surgit gratior quàm priùs fuerat, & ita non ad maiorem gratiã. Consequentia videtur tenere à si mili. Anteccedens patet: quia stat, quòd olim ceciderit homo in peccata grauissima, & post habitam gratiam cadat in peccatum simplicis fornications aut furti. Quartò, si peccator quãdo pœnitet acquirit gratiam, quam priùs amisit: quæro, an eam acquirit ex meritis suis, seu ratione sacramenti suscepti, an non? Non secundum: quia suppono, stante lege, neminem de nouo gratiam acquirere gratum facientem, nisi ex opera operantis, vel ex opere operato virtute sacramẽti. Cùm ergo pœnitens virtute sacramenti quod non dum suscipit, vt suppono, gratiam non acquirat: restat, vt eam acquirat ex meritis proprijs. Vel ergo eam acquirit ex merito nouo, quod est actus pœnitentiæ, per quam à peccato resurgit: & hoc non: quia illa contritio sufficienter remunerator per gratiam, vt vnum: suppono enim contritionem illam, vt vnum, non esse meritoriam nisi vnius gradus gratiæ. Nec etiam illam magnam gratiam acquirit ex meritis antiquis: quia homo per opera meritoria quæ nunc agit, non meretur, quòd si cadat in peccatum, gratia sibi postmodum conferatur: alioqui homo in gratia existens mereretur gratiam primam pro tempore futuro post la psum cõferendã. Quod inde videtur falsum, quia tunc, si restitutio gratiæ post lapsum caderet sub meritis antiquis, sequitur quòd homo à gratia cadens, posset eam recuperare sine pœnitentia, & sine bono motu voluntatis: per hoc solùm quòd post lapsum cesset ab actu peccati, & obicem gratiæ restituendæ non ponat. Quia cùm huiusmodi gratiæ restitutionem priùs sufficienter meruerit, se quitur quòd ad eam recuperandam, non opũs est nouo merito. Quintò ex Ezechie. 18. apparet, vt suprà tactum est, quòd sicut peccata priora per pœnitentiam subsequentem traduntur obliuioni: ita merita antiqua per subsequentem recidiuam, traduntur obliuioni. Ergo sicut peccata priora, subsequente pœnitentia, non ampliùs redeunt, nec ad æternam pœnam imputantur: ita & merita antiqua, subsequente recidiua, non ampliùs redeunt, nec ad gloriam acceptantur. Vnde & glossa ibîdem ait: Sicut iustum ante peccatorem, non grauant antiqua delicta, sic peccatorem ante iustum veteres iustitiæ nõ iuuant. Pro quo etiam videtur facere beatus Gregorius, dicens: In perpetratione malorum, nulla debet esse fiducia pręteritorum bonorũ. Facit etiam Hugo de sancto Victore dicẽs: Nemo debet in spe correctionis pec care: quia quod semel amittitur, ampliùs nõ recuperatur. His suadere putant aliqui hanc suam assertionem.

Quid tamen ponderis pręfatæ rationes habeant, facile est ad eas respon dendo videre. Ad primum dicendum, quòd ex peccato secundum se sumpto, nemo potest commodum per se reportare: sed iram, & in dignationem Dei, & perpetuam mortem: occasionaliter tamen accidit, ex peccato aliquod euenire bonum. Ita enim ex peccato Adæ, quo natura humana tam abiecta fuit, id bonum fuit subsequutum, quòd Deus efficeretur homo, in quo humana natura sum mè fuit exaltara. Ex peccato etiam Petri Christum negantis, magnum illi bonum euenit, scilicet, abundans fletus, & in Christum feruidus, & firmus affectus: vnde meruit gratior esse, quàm priùs. Ex dubitatione Thomæ in resurrectione Christi, hoc bonum illi, & nobis euenit, vt post ostensionem manuum, & later is Christi transfixi, fides resurrectionis Christi in illo, & in nobis firmaretur. In proposito autem nostro commodum pœnitenti eueniens, quo, scilicet, maiorem gratiam iam habeat, quàm priùs habuerat, per se ex meritis antiquis & nouis illi eue- **[[26]v]** nit: non ex peccato: ex quo id boni occasionaliter accidit, quod hominem

pœniteat, quod illi meritorium est. Ad secundum non sequitur illatum: quia benè se compatiuntur hæc, scilicet, quod homo habeat maiorem charitatem, quàm priùs habuerat: & quòd non se reperiat tam habilem ad opera charitatis, & virtu tum sicut priùs: huius ratio est: quia per peccata inter casum & pœnitentiam cõmissa, disponitur homo ad malum per habitus vitiosos inde genitos: destruuntur etiam, aut remittuntur habitus virtutum, qui hominem ad bonum facilitabant: & ita non mirum, si homo maiorem gratiam habens, magis ineptum se ad bonum agendum reperiat. Ad tertium antecedente concesso consequentia non valet, cuius discrimen apertum est. Quia dimissa peccata, non redeunt in recidiuante, quemadmodùm merita priora redeunt, quo ad acceptationem ad gloriam & gratiam in pœnitente. Erant enim opera meritoria priora per pec catum subsequens mortificata, quæ peccato per pœnitentiam recedente reuiuiscunt ad gratiam, vt priùs, vt patebit pòst. Ad quar tum dicendum, quòd pœnitens acquirit gra tiam contritioni proportionatam ob meritum ipsius nouæ contritionis: gratiam verò quam amiserat acquirit ex meritis antiquis, per quæ priùs illam gratiam meruerat, idque cõcurren te summa Dei bonitate, qua dignatus est, opera bona acceptare, non solum ad dandam pœnitentialiter gratiam illis correspondentẽ, quãdo fiunt: sed quoties obicem ipsi gratiæ non posuerit, eandem restituendũ. Obex autem peccati non tollitur, nisi homo à peccato cõmisso recedat, nec ab eo recedere de lege potest nisi per pœnitentiam, vt suprà ostendimus. Ideo pœnitenti gratia priùs amissa restituitur ex antiquis meritis, & non ex merito cõtritionis nouæ: quia hæc ad restaurandum deperdita non requiritur tanq̃ meritũ: sed tanq̃ id, per quod obex deponitur. Quod inde apparet: quia si tanquam meritum coageret pœnitentia ad amissam gratiam, quo maior esset pœniten tia & feruentior, eo maior gratia esset recupe randa, quod est falsum: quia impertinens est ad recuperandum gratiam antiquis meritis respondentẽ, paruam aut magnam esse contritionẽ. Ad quintum dicendum, quod probat authoritatẽ illam Ezechi. non directè probare, quod antiqua merita & gratia amissa in pœnitente redeãt: quod fateor, vt posteà patebit. Nec obstat, quod ait gloss. illic citata: quia loquitur de peccatore in peccatis suis permanente, quod illum suæ iustitiæ veteres non iuuant, vt saluetur: & id verum est. Quia nisi pœniteat, nil illi proderunt sua antiqua merita. Et hoc modo videtur accipiendum dictum Grego. ibidem citatum. Quod autem ex Hugone citatum est, procedit, vt ait Thom. de bonis amissis, quæ recuperari non possunt, quale est tempus no bis ad salutem & gratiam promerendam cõcessum: non sic gratia, & merita antiqua, quæ quidem per veram pœnitentiam recuperantur.

Est igitur secunda sententia, quæ communior est, & magis diuinæ bonita ti & misericordiæ consona, quæ tenet per pœnitentiã redire omnem charitatem priùs amissam, simul & merita antiqua in diuina acceptatione ad eandem gloriam, ad quam priùs fuerant acceptata. Pro qua sententia facere videtur primò, quod ex Ezechiële sæpe citatum est, per quem Dominus ait: Si impius egerit pœnitentiam, omnium iniquitatum suarum non recordabor, in iustitia quam operatus est, viuet. Et iterum ait: Impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conuersus fuerit ab iniquitate sua. Equibus colligitur, quòd si Deus non recordatur peccatorum, peccatore pœnitentiam agente, sed obliuioni ea tradit, ita ac si cõmissa non fuissent: & si commissa non fuissent, homo ille haberet omnem gratiam, quam ante lapsum habebat. Igitur etiam si post lapsum verè pœnitet, eandem vel aliam eiusdem gradus gratiam habebit. Si rursus impietas impij non nocebit illi, si commissorum pœniteat: nil igitur gratiæ aut gloriæ priùs habitæ illi auferetur. Facit etiam, quod habetur Iohêlis. 2. vbi cùm præmisisset, Conuertimini ad me in ieiunio, fletu, & planctu: deinde addit beneficia illis euentura, & inter cætera ait, Et reddam vobis annos, quos comedit locusta, brucus, & rubigo,

& eruca. Vbi glossa: Non patiar perire vbertatem spiritualium, quam animi perturbationibus per didistis. Facit ad idem glossa super Leuiti. 7. dicens: Aequè placet Deo virtus iustorum, & pœnitentia peccatorum, quæ restituit in gradum pristinum Dauid, & Petrum. Idem habet gloss. super epistolam ad Hebr. 6. scilicet, quod opera priora, quæ per se subsequentia peccata mortificata sunt, per pœnitentiã reuiuiscunt. Facit etiam Ambrosius, qui de pœnitentia loquens, & refert Thom. ait: pœnitentia res optima est, quæ omnes defectus reuocat ad perfectum. Sed hoc non esset nisi omnis gratia & merita per pœnitentiam redirent. Facit etiam Augustiñ. in epistola ad Macedonium, dicens: Quòd su- **[27r]** per peccatores facit Deus oriri solem suum. & addit: Nec minùs tribuit, quàm antè tribuerat munera vitæ, & salutis. Quod maximè de pœnitentibus videtur veritatẽ habere.

Facit etiam Chrysos. & habetur de pœnitentia, dist. 3. cap. talis. Vbi inter alia inquit de pœnitente, quòd Deus suscipit illum, & libenter amplectitur, & facit omnia, quatenus ad priorem reuocet statum. Facit rursus Augusti. in libro de Pœnitentia vera & falsa. cap. 14. dicens: Pium est credere, vt recepta Dei gratia, quæ in ea destruet mala priora, etiam remuneret bona: vt cùm destruxerit quod suum non inuenit, amet & diligat bonum quod in peccatore plantauit.

Facit ad idem ratio: quia si post veram pœnitentiam gratia priùs habita, & gloria eidem gratiæ & meritis antiquis correspondens non rediret vt priùs, sequeretur quòd homo in patria beatus, perpetuò puniretur pro peccato in via commisso: & ita peccatum cõmissum, nunquàm plenè dimitti posset. Sequela patet: quia priuatio gratiæ, & gloriæ correspondentis propter lapsum in peccatum, pœna peccatifuit. Et si prior gratia & gloria nunquam sunt sic lapso restituenda, etiam si verè pœniteat: sequitur, quòd eadem gratiæ & gloriæ priuatio perpetuò manebit, etiam si homo ille beatus in patria regnet: & ita intentum. Confirmatur: quia opposito dato sequeretur, datis duobus, quo rum alter in vita sua innumera opera meritoria fecit: alter verò nullum, præterquàm quòd in fine vitæ suorum delictorum, quæ similiter innumera fuerunt, pœnitet, quòd tales in cœlo æqualiter præmiabũtur: sequela patet: si prior post illa innumera merita priora in peccatum cadat, à quo finaliter resurgat per contritionem æqualem contritio ni alterius, & sic decedant. Consequens tamen videtur contra diuinam promissionem, quę sæpe in scriptura promittit, vnũquenq; mercedem suorum operum reportaturum, non solùm boni operis finalis, sed omnium bonorum, quæ quis in proprio corpore gessit, iuxta doctrinam Pauli.

Præterà ad idem, homo finaliter pœnitens & in gratia decedẽs poterit iure à Deo exigere mercedem bonorum operum, quæ antequam caderet fecerat: quandoquidem Deus ad remunerandum omnia obsequia ipsi Deo facta, se obligauit. Si dicas, quòd illa sufficienter fuerunt remunerata per gratiam, & per alia spiritualia dona simul & temporalia, quę nobis nescientibus Deus ob opera bona concedit: contrà: Quia Deus non satisfacit benè operanti, si temporalia præstet, cùm ipse æternam mercedem pro obsequio eidem impenso promiserit: igitur iure potest pœnitens æternam mercedem pro prioribus meritis exigere. Si dicas, iam Deus illi mercedem æternam reddit, ex quo finaliter pœnitet: contà: Quia illa gratia & gloria, quæ ob pœnitentiam finalem homini datur, illi debita est ob ipsam pœnitentiam, etiam si priora merita & obsequia non fecisset, & ita iure potest gloriam prioribus meritis respondentem exigere. Si dicas quòd illam, quam ob priora merita erat habiturus, per peccatum subsequens amittere meruit: ideò sibi non erit postmodùm debita: contra hanc responsionem pro parte Dei datam, stat iterum diuina promissio. Promi sit enim homini pœnitenti, non ampliùs sua peccata imputare: igitur ob peccata priora non potest Deus iustè

negare huiusmodi pœnitenti gloriam, quam per obsequia antiqua sibi debitam fecerat: & ita stantibus diuinis promissionibus, pœnitens iure potest à Deo exigere gloriam & gratiam prioribus obsequijs debitam seu correspondentem: & per consequens non potest sibi iure denegari.

Contra tamen hanc communem sententiã nõnulla vrgent, potissimum contra fundamenta nunc posita. Et vt omittamus scripturæ & sanctorum authoritates infirmare: ex rationibus tamen vltimò factis, videtur id colligi, quòd peccatum non plenè remitti potest, nisi omnia bona per ipsum peccatum ablata restituantur. Nam illis non restitutis, videtur pœna illa priuatiua semper manere. Contra quod occurrit primò, q̃ in baptismo plenè remittitur peccatum, tam paruulo, quàm adulto obicem non ponenti: & tamen bona, quibus primò homines ob peccatum priuati fuerunt, non restituun tur: vt patet de iustitia originali, de immortalitate, de dominio rerum vniuersali, quæ homines ab initio habuerunt, quibus per peccatum priuatos esse constat. Patet etiam de innocentia baptismali, qua homo posteà in peccatum cadens priuatur, & si deinde ad plenum pœniteat & satisfaciat, non illi restituitur. Patet etiam de virginitate semel per culpam amissa, & de aureola virginitati debita, quæ, quanuis integra subsequatur pœnitentia, & plena fiat satisfactio, non restituitur corruptæ pœnitenti. Ad hunc modum posset de alijs exemplificari: igitur ad plenã peccati remissionem, non est necessarium**[[27]v]** omnia bona per peccatum ablata restitui.

Secundò occurrit aliud dubiũ: quia ex eisdẽ rationibus videtur colligi, imò & apertè doctores hanc sententiam tuentes dicunt hominem pœnitentem habere ius ad gloriam prioribus meritis correspondentem, non obstante lapsu in pecca tum postmodùm subsequuto, ratione cuius iuris potest peccator post pœnitentiam contra Deum in iudicio agere, vt gloria prioribus operibus debita sibi reddatur. Contra quod arguitur, quòd si tale ius ad gloriam illam homo haberet, maximè id obtineret, quando opera meritoria agit: sed hoc non, & probo: Quia homo viator non aliud, nec aliter ius acquirit ad gloriam per opera, quàm eius opera ad gloriam acceptantur, cùm de se meritoria non sint, nec digna gloria: sed opera hominis quantumuis bona, non acceptantur à Deo, ad tantum vel tantam gloriam absolutè: sed conditionaliter, scilicet, si perseuerauerit, & in tali statu in quo est finaliter decesserit, prout scriptum est: Qui perseuerauerit vsq; in finem, saluus erit. Quòd si ita sit, sequitur, quòd ius ad gloriam finalem pendet ex conditionis euentu, & ex consequenti ante conditionis euentum non dicitur ho mo habere ius ad gloriam finalem: & ita ho mo cùm bona opera facit, & meritoria, nondum acquirit ius ad finalem gloriam ante positam conditionem.

Pr#tereà, nemo habet ius ad id quod nec suum est, nec sibi debitũ: sed antequam quis in gratia decedat, gloria æterna, nec sua est, nec sibi debita. Si enim sine gratia decedat, nulla gloria debetur ei, etiam si innumera opera bona priùs fecerit: & ita homo non acquisiuit ius ad gloriam absolutè, quando opera bona fecit. Sed nec ius acquirit ad gloriam prioribus meritis correspondentem, quando per pœnitentiam à peccato resurgit, eò quòd ratione contritionis propriam mercedem illi respondentem prætendere potest, non aliam. Sequitur ergo quòd si ius aliquod ad gloriam acquirit homo quando opera meritoria agit, est ius conditionatum, & non absolutũ: sic quòd tunc non debetur illi operanti gloria absolutè, sed conditionaliter: sicut & opera illa non à Deo acceptantur ad gloriam, nisi secundùm præsentem iustitiam, quod est ea conditionaliter acceptare: sicut nec Deus pro illis operibus gloriam promisit absolutè, sed conditionaliter. s. si in illis homo vsq; ad finem perseuêret. Ex hoc autem quòd homo per huiusmodi opera ius conditionale acquirat, non inde fit quòd si posteà cadat,

& demum pœniteat, quòd habeat actionem contra Deum ad gloriam prioribus meritis correspondentẽ.
Inde sequitur quòd quanuis homo pœnitens, gloriam & gratiam suæ conditioni correspondentem tantùm accipiat, & non eam quam ob priora merita fuisset consequutus si perseuerasset, quòd carentia talis gloriæ non erit dicenda pœna priuatiua. Nam pœna dicenda non est priuatio seu carentia glo riæ, quæ nec ipsius hominis fuerat, nec sibi simpliciter debita. Cùm ergo gloria prioribus meritis correspondens, nec ipsius pœnitentis fuerit, nec ipsi debita, nisi solùm conditionalier, vt dictum est: sequitur inualidam esse rationem primò factam, quam nonnulli Doctores adeò magni faciunt, ad probandum hanc communem sententiam.
Tertiò oritur inde dubium: quia & si homo quãdo peccat priuetur gratia præhabita, & gloria finali sibi correspõdente, talis priuatio non videtur esse pro priè pœna peccati, nec in pœnam peccati vi detur peccans illa gratia finali priuari: sed quia peccatum est incõpossibile gratiæ illi & acceptioni ad gloriam. Huius ratio videtur esse: quia si priuatio gratię & gloriæ esset propriè pœna, sequitur quòd ęqualiter peccantes, non æqualiter punirentur: quod sup pono esse contra diuinam iustitiam. Sequela patet, si duo in idem peccatum cadant, cæteris paribus, dempto quòd alter cadat à gratia, vt centum: alter verò à gratia, vt vnum: & casus est clarus. Sicut econtrà homini remitti peccata, non propriè est præmium boni operis: alioqui æqualiter benè operantes, nõ æqualiter præmiarentur. Patet, si duo æqua lem dilectionem Dei eliciant, quæ sufficiat ad æqualẽ gratiam, quorum alter centum peccata mortalia cõmiserat, à quibus liberatur: alter verò vnum tantũ: & casus patet. Igitur quãuis in peccatum cadens maneat perpetuò priuatus gratia præhabita, & gloria illi correspondente, non ob id dicendus est æternaliter puniri ob lapsum illum. Et ita rationes suprà factæ non sunt omninò efficaces, cùm has & alias difficultates patiantur.
Responsio: non esse ob has obiectio nes à sententia præfata recedendum, nec eiusdẽ sententię fundamenta posita eneruantur. patet hoc, ad ipsas respõdendo. Ad primum, in quo quæritur an ad perfectam peccati remissionem necessarium sit omnia bona per ipsum peccatum amissa**[28r]** reparari, dicendum quòd non: sed ea opùs est reparari, quæ ad beatitudinis essentiam pertinere dicuntur, vt sunt visio, & fruitio, ad quam fuerat homo priùs ordinatus, & ex consequenti gratia illi beatitudini præuia. Nam ad hæc acquisiuerat homo ius per sua bona opera, & per obsequia Deo impen sa. Alia autem bona, quibus contingit homines peccando priuari, sunt in multiplici differentia. Quædam, quæ reparari non pos sunt, vt est virginitas semel amissa, & ex cõsequenti aureola correspondens. Quædam sunt bona corporalia, vt sanitas, & vita corporalis, sine quorum restitutione potest pec catum totaliter remitti: sicut & plenè remis sum est, anima plenè purgata cum Christo regnante. Quædam sunt bona spiritualia præter charitatem, vt donum scientiæ, linguarum, virtutum, & prophetiæ: quibus, si quando homo ob peccatum priuetur, non opùs est ea reparari ad plenam peccati remissionem. Et quia iustitia originalis, immortalitas, status innocentiæ, dominiumq́; rerum vniuersale, & alia huiusmodi non sunt de his, quæ ad essentiam beatitudinis pertinent: ideo non mirum, si peccato plenè con donato, siue per baptismum, siue per pœnitentiam, illa in se formaliter non redeant. Horum ratio est: Quia illud solùm est necessarium restitui ad plenam peccati remissionem, cuius priuatio pertinent ad ea, quæ sunt de essentia punitionis, seu pœnæ peccato debitæ: qualia sunt, quæ ad pœnam damni, & pœnam sensus pertinent: ideoq́ue plenè peccatum non remittitur, nisi gloria priùs debita, simul & gratia reparetur, & reatus ad pœnam sensus auferatur. Alia

autem bona prænumerata non sunt talia, quòd eorum carentia pertineat ad essentiam pœnæ peccato debitæ, siue loquamur de pœna damni, siue de pœna sensus, vt patet.

Ad secundum, in quo de iure ad gloriam quæritur, dicendum, quòd homo eo ipso, quod opera bona facit in obsequium Dei & propter ipsum Deum summè dilectũ: acquirit ius ad mercedẽ æternam, idque ex promissione ipsius Dei, vt suprà tactum est. Et fateor, quòd non acquirit ius absolutum, quo simpliciter & absolutè sibi gloria finalis debeatur: sed conditionatum, vt tactum est: & hoc ius conditionatum acquiritur homini, quando Deo obsequium aliquod præstat: purificatur autem huiusmodi ius per conditio nis euentum. s. quando finaliter pœnitet, & in Dei gratia decedit. Tunc enim habet ius absolutum, quo ex lege sibi promissa merces æterna negari non potest: & per hoc patet ad secũdum. Nec sequitur, quod ibîdem corollarium illatum prætendit. Quia, quanuis gloria æterna non debeatur simpliciter, & absolutè homini, quandiu in via est, sed conditionaliter: attamen per aduentum conditionis debetur absolutè. Et ita hominem in gratia decedentem perpetuò priuari gloria, sibi iam absolutè debita, pœna propriè est.

Ad tertium, in quo quæritur, an priuatio gratiæ, & gloriæ correspõdẽtis, qua homo per lapsum in peccatum priuatur, sit propriè pœna: dicendum quòd sic. Quia huiusmodi priuatio ad pœnam damni pertinere videtur, vt patet ex dictis. Et quando arguitur, quòd tunc æqualiter peccantes inæqualiter punirẽtur: Resp. negando sequelam de pœna essentiali loquendo, vt puram gloriæ ca rentiã importet: nam si de pœna dãni loquamur, æqualiter puniuntur omnes mortaliter peccantes. Quia hæc pœna est, hominem à regno Dei exulare, & gloria perpetuò carere, in qua carentia, omnes æquales sunt, qui mortaliter peccant. Si loquamur de pœna sensus ęterna, hanc quantum ad eius durationem æqualem habent omnes æqualiter pec cantes. Quod autem in casu dubij proponitur, accidit huic pœnæ. s. quòd peccãs, priùs habuerit paruam, aut magnam, aut nullam gratiam, quodque ad magnam vel paruam fuerit gloriam ordinatus. Quia æqualiter à glo ria Dei excludentur, & æqualiter æterno præ mio priuabũtur: esto quòd alteri fuerit conditionaliter debitum, alteri verò non: quod constat ad essentiam pœnæ damni impertinens esse. Vel dicatur secundò, quòd pœna damni non opùs est sit quantitati peccati proportionata. Patet, quia si duo infideles, qui nunquam gratiam habuerunt, inæqualiter peccent, & decedant, æquales tamen erunt in pœna damni. Ita econtrà, si alter aliquando gratiam habuit, & ex consequenti ius ad glo riam: alter verò non: & ambo in peccatis decedant æqualibus, non erunt in pœna dãni æquales, seu in pœna priuatiua: cùm alter gratia actu fuerit priuatus, seu expoliatus, & alter non. Cuius exemplum ex humana iustitia sumi potest: Si duo in eandem hæresin inciderunt, & cætera sint paria dempto quòd alter erat valde diues, alter verò non: & ambo in perpetuum carcerem detrudantur, & vtriusque bona omnia confiscentur: cõstat peccata æqualia esse, & tamen pœnam priuatiuam non esse ęqualẽ, cùm alter priue-**[[28]v]**tur multis bonis: alter verò paucis. Ita in pro posito, seu in diuino iudicio, cùm accidat, cadentem magnam aut paruam gratiam præhabuisse: ita accidit æqualiter peccantes inæqualiter puniri pœna priuatiua, accipiendo pœnam priuatiuam, non vt dicat puram carentiam gratiæ, aut gloriæ: sed vt di cat carentiam gratię pręhabitæ, aut gloriæ priùs debitæ.

Quæstio nona.

Ex dictis in præ cedenti quæstione, alia consequitur, an scilicet, sicut per pœnitentiam antiquam merita redeunt, & ad gloriam, vt prius acceptantur: ita etiam per recidiuam antique

peccata redeant, & ad supplicium imputentur, vt priùs. In qua quæstione duæ sunt opiniones solẽnes, quarum, quæ communior est & magis pia tenet, quòd antiqua peccata priùs remissa, nõ redeunt per recidiuam, ita vt ad æternam pœnam, vt priùs imputetur. Pro qua senten tia solet argui. Primò ex eo, quòd sæpe ex Ezechiê. 18. citatum est: Quacunque hora ingemuerit peccator, non recordabor ampliùs peccatorum suorum: non igitur punit Deus reincidentem pro peccatis de quibus pœni nitentiam egerat. Hoc enim est Deum recordari peccatorum, quod est velle punire, seu ad pœnam illa imputare. Econtrà verò non recordari est ea ad pœnam non imputare.
Secũdò ex Canonica Iacô. 1. cap. Deus omnibus dat affluenter, & non improperat: prout etiam Paulus ait ad Roma. 11. Sine pœnitentia sunt dona Dei, & vocatio: igitur, quæ Deus semel condonauit, Deus non ampliùs repetit. Nec eum pœnitet ea condonas se: qualiter pœnitere videretur, si dimissa peccata rursus ad pœnam imputaret.
Tertiò ex eo, quod dicitur Naum. 1. Deus non punit bis in id ipsum, seu non consurget duplex tribulatio. Si igitur semel Deus peccatorem in hoc sęculo, ꝑ peccato puniuit, interueniente dolore cordis, & debita satisfa ctione ipsius peccatoris, quomodò posteà pro eodem peccato, eum in alio sęculo puniet?
Quartò, quæro quando Deus pœnitenti commissa remittit, an remittat ea absolutè, an conditionaliter, scilicet, nisi posteà relabatur? Non secundum: quia tunc peccata remitti pœnitenti, penderet ex futuro statu, seu lapsu, aut decessu ipsius pœnitentis: ita quòd si verum est, quòd reincidet, non remittuntur peccata: si autem non reincidet, remittũtur. Cùm igitur Deus certus sit, conditionem non stare in eo, qui relapsurus est, cùm omnia etiam, quæ futura sunt, aperta sint oculis suis, sequitur quòd remissio non fit pœnitenti, quem Deus scit in culpam relapsurum. Consequens est falsum, & erroneum: quia siue pœnitens relapsurus sit, siue in bono perseueraturus, Deus dat absolutè gratiam ipsi pœnitenti, & per consequens absolutè sine præfata conditione remittit peccata per pœnitentiam. Quia, vt ar guit Durandus, posita absolutè effectus: causa autem ex parte peccatoris ad remissionem peccatorum est pœnitentia, ex parte autem Dei est gratia: cùm igitur hæc absolutè & sine futura conditione ponuntur, igitur absolutè & sine futura conditione ponitur peccatorum remissio. Quo dato, sequitur, quòd quæcunq; eueniat conditio, non ampliùs ad pœnam æternam imputabuntur.
Quintò, tota ratio quare dicunt peccata dimissa redire in recidiuante, est ingratitudo ipsius reincidentis. Aut igitur qualiscũq; ingratitudo facit peccata redire, vel non, nisi certa aliqua. Si primum, igitur peccata re deunt in eo, qui venialiter peccat post remis sionem obtẽtam priorum peccatorũ: quod constat esse falsum. Si secundum, demus quòd debeat esse ingratitudo magna, scilicet mor talis, adhuc ipsa habet latitudinem, ex quo vna est maior ingratitudo, quàm altera: igitur si per ingratitudinẽ meretur homo peccata redire quo ad pœnam, quæ maior ingratitudo est, plura peccata redire meretur q̃ quæ minor est: & ita falsum est, quod in omni recidiuante omnia dimissa peccata redeant.
Sextò, & est confirmatio præcedentis: Aequaliter peccãtes, æqualiter veniunt puniẽ di, & vnusquisque iuxta quantitatẽ culpæ, iuxta illud Deute. 25. Iuxta quãtitatẽ delicti erit plagarum modus: sed oppositum accideret, si omnia dimissa in recidiuante redirent. Patet: quia stat quòd ille, cui plura & grauiora peccata dimissa sunt, leuiùs reincidat, puta in simplicem fornicationẽ: alius verò, cui pauciora sunt dimissa, grauiùs cadat, puta in graue adulterium. Et patet sequela.
Sed quoniam Magister, & Gratianus reputant opinionem contrariam probabilem, quam & tenere videtur Hugo doctor**[29r]** illustris: putandum est rationes præfatas non sufficienter

concludere, quod prætendunt. Vnde ad eas respondendo, posset dici: Ad primum, quòd si illa authoritas probaret, quòd peccata priora, non redeunt in recidiuante, eò quòd Deus eorum non recordatur, homine de illis pœnitentiam agente: similiter probaretur, quòd iustitiæ priores, & merita, si homo ab illis cadat, non redeunt in pœnitente: cum de illis similiter dicat textus, quòd si homo â iustitia recesserit, Deus non recordabitur suarum iustitiarum: hoc autem non probatur, vt patet ex dictis in quęstione præcedente, igitur. De hoc posteà dicetur. Ad secundum, fateor quòd Deus dat sapientiam & gratiam omnibus se sufficien ter disponentibus, & cætera quæ illis sunt ad salutem necessaria: & non exprobat, nec eum collati beneficij pœnitet, scilicet si homo non agat, vnde accepto beneficio, priuari mereatur. Sc enim ob ingratitudinem & peccata hominum, Deus eos priuat charita te, & alijs donis Spiritus sancti, alijsque bonis corporis & fortunæ, vt innumera scripturæ exempla demonstrant. Cùm ergo inter beneficia, quæ Deus homini confert vnum est, & de prioribus, condonare offensas & debita remittere, non mirum si tali beneficio homo ingratus priuet̃, vt patet de liberto, qui propter ingratitudinem reuocatur à domino, qui eum manumisit. l. 2. C. de liberties &c̃.

Ad tertium dicitur, quòd illud ad literã exponunt de terra Iuda, quam Salma nasar Rex afflixerat, cui Deus promittit, q̨ non vltra per Sẽnacherib filium eius affligetur, vt exponit Lyra cum alijs. Quòd si ad pec cata dictum illud referatur, quòd pro peccato Deus non punit bis, intelligatur, quando semel peccator pro peccato est sufficienter punitus, aut pro quo peccator ipse sufficienter satisfecit, vt vult Hugo, similiter & glossa ibîdem. Vnde qui pro adulterio hîc decollatur, etiam venit in inferno à Deo æternaliter puniendus: quia decollatio non fuit peccato commisso condigna pœna.

Ad quartum, potest argumẽtũ in arguen tẽ retorq̃ri, quęrẽdo de operibus bonis ab homine factis, quãdo à Deo ad gloriã acceptantur, an Deus illa ad gloriam acceptet absolutè, an conditionaliter? Si primũ: igitur qualitercunque homo posteà vixerit, erit semp̨ ad gloriam ordinates. Si secundũ: igitur op̨a bona hoĩs in peccatum postmodùm rela psuri, non acceptant̃ ad gloriã: q̃ ratio cum non concludat, sequitur quòd nec ea q̃ facta est concludit. Ideo dicendum, quod sicut Deus acceptat ad gloriam opera bona, dupliciter. s. secundùm præsentem iustitiam, aut secundùm ęternam præscientiam, ita cùm peccator pœnitentiam agit, Deus eius peccata remittit secundùm pręsentem iustitiam, aut secundùm ęternam præscientiam. Et sicut homine bona opera agente, Deus secundùm præ sentem iustitiam, absolutè illi dat gratiam, & ad gloriam eundem ordinat: ita homine pœnitente, absolutè remittit Deus illi peccata secundùm præsentem iustitiam, ita vt in neutro dependeat acceptatio, aut remissio ex futuræ conditionis euentu. Attamen secundùm æternam prædestinationem, seu præscientiam, atque finale iudicium, acceptatio ad gloriam, & peccatorum remissio, ex finali hominis statu dependet.

Ad quintum, admisso quod peccata non redeant, nisi per lethalem ingratitudinẽ: attamen impertinẽs est, hanc magnam esse aut paruam, modò lethalis sit, ad hoc quod oĩa dimissa redeant. Quia eo ipso quod homo est hoc modo benefactori ingratus, dignus est qui beneficio gratuito priùs accepto priuetur, quale fuit peccatorum remissio: quo beneficio ablato, necesse est omnia peccata dimissa redire, modò multa fuerint, modò pauca.

Ad sextum, admisso antecedente, simul & quod stat grauius & leuius reincidere, nõ sequitur, aliquem grauiùs puniendum pro leuiori q̃ pro grauiori peccato: quia illa peccata reincidentiæ, sicut propriam habent ma litiã, ita propria & proportionata pœna illis

respõdebit. Quòd si qui leuiùs cadit, grauiùs punietur, non propter peccatum casus id erit, sed propter plura peccata priùs cõmissa, quæ per casum redeunt. Et ita patet communẽ sententiam non omnino efficaciter cõtra Hugonem suum intentum probare.

Est igitur secunda opinio, quæ partem q̃stionis affirmatiuam tenet. s. quod in recidiuãte redeunt antiqua peccata, quo ad pœ nam ęternam, ad quam videtur Gratianus declinare: ꝑ qua sententia faciunt q̃ sequunt̃.

Primò, quia peccata, quæ à memoria Dei exciderunt, aliquando redeũt in memoriam eius: nec videtur quando aut per quid, nisi per recidiuam. Antecedens patet ex Propheta, Psal. 78. Domine nè memineris iniquitatum nostrarum antiquarum, citò anti cipet nos misericordia tua. & iterũ: redeant in memoriam iniquitates patrum suorum. Et. 3. Regũ. 17. dicebat mulier Sareptana ad Heliam: Quid mihi & tibi vir Dei? ingres-**[[29]v]**sus es ad me, vt rememorentur iniquitates meæ? Sed Deum rememorari & reminisci antiquarum iniquitatum, nil aliud esse vide tur quàm ad pœnam iterum imputare peccata, quæ priùs remiserat: quod maximè inrecidiuante verificari videtur.

Secundò idem videtur ex Osee. 7. Vbi Domin⁹ improperat filijs Israël peccatum, quod ad preces Moysi patrib⁹ fuerat remissum. s. peccatum idololatriæ, propter quod dicit eis, quòd casuri sunt, & in captiuitatem redigendi: & citat Gratianus de pœnitentia, distinctio. 4. cap. Væ eis. Quòd si peccata patribus dimissa in filijs di uinitùs puniuntur & redeunt, secundùm quòd alibi dictum est: Ego sum Deus visitãs iniquitatem patrum in filios: à fortiori igitur peccata hominis semel dimissa punientur eodem, si recidiuet.

Tertiò id ipsum videtur Propheta Psał. 37. significasse, quando dixit: Putruerũt, & corruptæ sunt cicatrices meæ à facie insipiẽtiæ meæ. vbi glossa: Plagæ per baptismum sanatæ, in putredinem redeunt per peccata postmodùm cõmissa. Vnde idẽ Propheta in Psał. 50. lamentatur, & confitetur dicens: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis peperit me mater mea: cùm tamen sciret peccatum originale, sibi per circuncisionem & fidem fuisse remissum. In quo significat originale priùs remissum, postmodùm per alia peccata cõmissa redisse. Vnde & Rabanus tractans illud Matthæ. 18. de seruo qui suo noluit conseruo misereri, ait: Non solùm peccata, quæ post baptismum homo egerit, reputabuntur ei ad pœnam: verùm etiam peccata origi nalia, quæ in baptismo ei dimissa sunt.

Quartò facit ratio: quia merita antiqua redeunt ad præmium per pœnitentiam, igitur peccata antiqua redeũt ad pœnam per recidiuam: antecedens suprà probatum est. q. præcedenti, per illud Ezechi. Quacunque hora ingemuerit peccator, non ampliùs recordabor peccatorum suorum. & etiam per eundem Esechiêlem cap. 33. dicitur: Si auerterit se iustus à iustitia, & fecerit iniquitatem, nunquid viuet? omnes iustitiæ quas fecerat, non recordabuntur, & non erunt in memoria iustitiæ eius, quas fecerit. Vbi æquè dicitur, quòd Deus non re cordabitur iustitiarum antiquarum, si homo iustus à iustitia se auertit: & quòd Deus non recordabitur peccatorum priùs cõmissorum, si peccator pœniteat: vel igitur peccata in recidiuante redeũt: vel merita in pœnitente non redeunt. Confirmatur id: quia si homine recidiuante, Deus non recordatur iustitiarum præteritarum, nec pœnitentiæ priùs habitæ, perinde igitur est ac si non pœnituisset: sed si non pœnituisset de priùs commissis, illa manerent ad pœnam æternam imputata: igit̃ ita erit in casu recidiuæ.

Facit ad idem: quia maius beneficium est, Deum homini gratiam præstare & eundem, ad gloriam ordinare, quàm debitum peccatorum remittere: sed homo per recidiuam iustè

priuatur gratia & iure ad gloriam, ad quã fuerat præordinatus: igitur etiam iustè priuatur beneficio remissionis: & ita intẽtum.
Postremò facit quod legitur Matthæ. 18. de seruo, cui rex omne debitum remiserat, à quo cùm conseruo suo nollet similiter commisereri, & debita remittere, omne debitum quod remiserat repetijt. Super quo Gregorius ait, Inde constare si quod aliquis in nos delinquit, ex corde non dimittimus: & illud rursus exigitur, quod nos iam per pœnitẽtiam dimissum fuisse gaudebamus. Et Augustinus lib. de baptismo, Redire dimissa peccata vbi fraterna charitas non est, apertissimè Dominus in Euangelio docet in illo seruo à quo Dominus debitum petijt, eò quod ille conseruo suo debitum nollet dimittere.
His tamen non obstantibus, videtur ad quæstionẽ sub distinctione respondendũ. Potest enim intelligi peccata in recidiuãte redire tripliciter. s. quo ad actum: & hoc modo certum est, ea quæ præterierunt, non ampliùs in recidiuante redire in se, etiã si homo possit in similia peccata incidere. Potest secundo modo intelligi, dimissa redire quo ad pœnam, ita. s. vt punienda veniant eo modo, quo punienda forent si pœnitentia non præcessisset, aut si dimissa non fuissent: & in hoc sensu tenendum est, pecca ta dimissa non ampliùs redire. Id patet ex decreto Augustini in lib. Sentẽtiarum Prosperi, dicentis: Qui à Christo recedit, & alienatus à gratia finit hanc vitam, quid nisi in damnationem vadit? sed non id, quod dimissum est redit, nec originali peccato damnabitur. Idem dixit Gelasius Papa, & habetur de pœnitentia, distinct. 4. Diuina clementia dimissa peccata in vltionem vlteriùs redire non patitur. Prætereà, quando peccator verè pœnitet, Deus peccata remittit, & secundùm legem à debito pecca ti, quo ad Deum absoluitur: absurdum autem est, eum qui semel ab aliquo debito le-**[30r]**gitimè absolutus est, eodem debito rursus te neri, vt ait Bonifacius, & Benedictus Vndecimus in Extrauagante, Inter cunctas.
Prætereà, & est confirmatio eiusdem, si peccatorem verè pœnitet, æterna pœna suis peccatis debita commutatur in temporalem: quam si quis persoluat, erit omninò à peccatis commissis liber, tanquàm qui ad plenum satisfacit pro peccatis à se commissis, ex quo Deo persoluit totum id quod loco satisfactionis Deus ab illo exegit. Igitur, esto posteà recidiuet, non exigetur ab illo pro peccatis prioribus alia satisfactio, & hoc fatentur aduersarij. Ergo etiam si pœnam temporalem, in quam æterna fuit commutata, hîc non soluat: in alio sæculo non exigetur à tali peccatore nisi pœna huiusmodi temporalis, cuius tantùm mansit debitor post contritionem. Prætereà inhumanum & ferale videtur, duriorem feruitutem exigere vbi minor est ingratitudo: sed contingit quòd is, cui plura peccata dimissa sunt, minùs ingratus recidiuando quàm alius cui pauciora sunt dimissa, vt patet, si is cui centum peccata sunt dimissa, incidat ex fragilitate, aut inaduertentia, aut ex metu vehemẽ ti in peccatum aliquod, puta quo ieiunium ecclesiæ soluat: alius verò cui vnum peccatum dimissum fuit, incidat in peccatum cõtra Deum commissum in contemptum & despectum ipsius Dei, à quo remissionis beficium acceperat. Certum est enim, hunc secundum esse magis ingratum primo: & tamen ex contraria sententia, maior seruitus exigeretur à primo, cui multa redeunt peccata, quàm à secundo, vt constat.
Nec valet dicere, quòd quicunque recidiuat, dignus est ob ingratitudinẽ quòd omnia priora peccata illi imputentur, ex quo iustè posset Deus homini pro omni peccato mortali infinitam, etiam intensiuè, pœnam infligere, quod plus est quàm priora commissa ad supplicium replicare: nec si illud Deus faceret, esset iniustus, autferalis: non inquam valet. Quia esto quòd posset iustè, si vellet omnia dimissa recidiuanti imputare: nõ tamen ita facit, sua erga homines misericordia potiùs q̃ iustitiæ rigore vtens. Sicut pro vnoquo que peccato mortali

iustè posset, si vellet, infinitam pœnam intensiuè exigere, & hominem annihilare: non tamen ita facit, sed pro vnoquoque peccato, certam statuit pœnam inferre, prout peccati quantitas exegerit.

Potest tertio modo intelligi, peccata dimissa in recidiuante redire per modum circunstãtiæ aggrauantis ipsam recidiuam: & hoc modo verum est dimissa redire. Vt si quis post acceptum ab aliquo beneficium illi iniuriam irrogat, certum est cæteris paribus, huiusmodi iniuriam grauiorem esse quàm si beneficium ab illo non recepisset. Et ita, quanto peccator plura aut maiora à Deo beneficia recepit, tanto grauiùs peccat, Deum benefactorem offendendo. Et hæc est cõmunior sententia, ac verior. Et ita qui recidiuat, exempli gratia, in fornicationem post dimissa sibi priora peccata, grauiùs peccat, ex duplici capite secundùm Scotum. Primò: quia ille homo magis tenebatur Deo ratione beneficij accepti, puta remissionis priorum peccatorum, idq́ue lege gratitudinis, vt constat: igitur grauiùs peccat contra legem gratitudinis recidiuando. Secundò: quia pluribus obligationibus tenetur is, cui peccata remittuntur ad non peccandum: vna, ratione legis peccatum ipsum prohibẽtis: alia, ratione voti, aut promissionis, quæ in pœnitentia, vt ait, includitur: quia verè pœnitens proponit postmodùm abstinere à peccatis. Verùm hæc probatio Sco. deficit: quia præsupponit in pœnitentia includi votum seu promissionem non vltrà peccandi, quod non est verum: quia aliud est pœnitentem proponere non ampliùs peccare, aliud vouere, aut promittere, vt cõstat. Et primum vtile & necessarium est. Secundum verò non ita, imò multis est periculo sum propter periculum recidiuantis in aliquod peccatum, ad quod maximè procliues se experiuntur. Inde his qui assueti sunt ludere, periculosum est iura re quòd à ludo abstinebunt, cùm vix possint abstinere, vt experientia docet. Ac proinde confessores cauere debent, nè cùm videant pœnitentem frequenter in peccatum aliquod incidisse, ab eo iuramentum exigant, de non recidiuando in illud. Nec iudex debet clericum compellere, adiurare concubinam, ob rationem dictam, capitu. Clericos. de cohabitatione cleri. & mulie. Aliud etiam sequitur ex his rationibus Sco. quòd non potest quis recidiuare, quin duplici peccato peccet specie differenti, imò triplici peccato prinicipali. s. fornicationis, & peccato ingratitudinis, & peccato infidelitatis, qui promissum non complet: quod tamẽ non opùs est. Stat enim, quòd sit peccatum simplex fornicationis, si quando fornicatur nil aliud intendit, nec illi in mentẽ aliud venit, nisi fornicari. Imò stat, quod talis fornica-**[[30]v]**tio non aggrauetur ex beneficio remissionis priùs suscepto. Patet: si quando in fornicationem labitur, nullatenùs recordatur beneficij suscepti, ita vt illa non recordatio sit ei inuincibilis: quod negari esse possibile non potest. Tũc est manifesta ratio, quod non aggrauetur talis fornicatio ex accepto beneficio: quia ignorantia inuincibilis præcedens excusat à tota malitia, quæ alioqui erat euentura, non existente tali ignorantia: de quo aliâs. Ac proinde, q̃uis vt in plurimum peccatum recidiuæ aggrauetur per beneficium remissionis priùs susceptum, non tamen semper: & per consequens, nec dimissa peccata semper redeunt per modum circunstantiæ aggrauantis, nisi in eo qui aduertit, aut aduertere debet ad beneficium sic per eum receptum. Et tunc erit duplex peccatum. s. fornicatio, & ingratitudo. Pro quo notandum, quod ait Tho. 2. 2. s. tres sunt gradus gratitudinis. Primus, beneficium agnoscere. Secundus, laudare & gratias age re. Tertius, loco & tempore retribuere pro facultate. Econtrà verò sunt tres gradus ingratitudinis. Primus, beneficium non referre seu non retribuere. Secũdus, dissimulare, quasi non demonstrans se beneficium accepisse. Tertius, quòd non recognoscat per obliuionem. s. voluntariam, aut alio modo. Et quia in affirmatione opposita intelligitur negatio, ideo ad primum ingratitndinis gra dum pertinet, quòd aliâs retribuat

mala pro bonis. Ad secundum, quòd beneficium vitu peret. Ad tertium, quod beneficium quasi male ficium reputet. Ad quorum primum pertinet peccatum recidiuæ, cùm per illud iniuria fiat Deo, qui tantum beneficium tribuerat.

Sed hîc dubitant doctores vbi est maior ingratitudo: in casu ab innocentia, an in casu à pœnitentia. Et videtur Sco. dicere quòd in casu ab innocentia: eò quòd quanto maius est beneficium acceptum, tanto magis est ingratus qui benefactorẽ offendit: sed innocentia est maius beneficium, quàm pœnitentia. Probat hoc, quia maiorem gratiam fecit Christus Matri suæ eam in innocentia præseruando, quàm Magdalenę eam à casu leuãdo. Vnde fingularis gloria & ornatus est sanctis in hoc, quod nunq̃ ceciderunt.

Oppositum tamen videtur verius. Pro quo supponẽdũ est, quod quantitas beneficij seu gratiæ alicui factę, non cõmensuratur præcisè ex quantitate doni seu rei donatæ: sed ex qualitate dantis, & ex qualitate seu conditione accipientis. Ex dante quidem, vt si is qui alteri beneficium facit, id cum periculo suo, aut suarum rerum diminutione, aut cum magno labore, aut magnis expẽsis faciat. Ex parte etiam accipientis: quia cæteris paribus, quanto is, cui beneficium fit, minùs dignus est illo aut magis indignus, tanto est maior gratia, & maius beneficium: vt si inimico, & ei qui contrarium meruit, beneuolentiam exhibeo. Inde magis meritoria est dilectio inimici quàm amici, prout Christus significauit dicens: Si diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedẽ habebitis: nam id Ethnici faciunt,[64] Et Paulus idem docet, dicens: Commendat[65] autem charitatẽsuam Deus in nobis, quoniam cùm adhuc peccatores essemus, pro nobis mortuus est.

Corollariè sequitur, quòd stat munus alicui datum esse minus, & tamen beneficium seu gratiam esse maiorẽ. Patet ex parte dantis, si minori incõ modo, & labore, conferat maius quàm mi nus. Similiter ex parte capientis, si capiens minus, sit illo penitus indignus, & contrarium meruit: alius autem, cui maius tribuitur, est illo dignissimus. Sequitur ampliùs, ma ius esse beneficium redemptionis quàm creationis, tam ex parte benefacientis quàm ex parte recipientis. Ex parte quidem facientis, quia beneficium redemptionis factum est cum magno labore, & iactura, & expensis ipsius Christi redemptoris: nam cum sanguinis effusione, & morte crudelissima nos redemit. Ex parte etiam recipientis: quia nos ipsi, qui redempti fumus, eramus tanto beneficio penitus indigni, non solùm contradictoriè, sed contrariè: quia merebamur æternaliter captiuari, & damnari, imò & in nihilum redigi: quę causæ non concurrunt ad augendum gratiam creationis, vt constat.

Sequitur inde, quòd maiorem gratiam fecit Deus, dando innocentiam Virgini gloriosæ, q̃ eam dando Adæ & Euæ in statu integræ naturæ: esto quòd munus in se esset æquale. Patet hoc ex parte dantis & accipients: quia si Christus Virginem ab omni culpa etiam originali con seruauit, fuit ob meritum passionis ipsius Christi, & ita cum magno labore, & passione dantis: cùm tamen Adæ data fuit pro tunc innocẽtia liberaliter, & non ob passionem Christi præuisam. Similiter quia virgo Maria, ni si præseruata fuisset, ad massam cõmunem naturæ infectæ pertineret, vt alij. Sequitur vltra maiorem gratiam esse, lapsum in pec-**[31r]**catum per pœnitentiam erigere, quàm eum tenere nè cadat, idque ex parte recipientis. Quia minùs dignus est beneficio, qui cecidit, imò est illo indignus positiuè, vt constat, qualiter non est dignus is, qui nunq̃ cecidit. Ac proinde, licèt beneficium innocẽtiæ in se sit maius, quàm beneficium pœnitentiæ, per quam quis resurgit: attamen attenta conditione recipientis, maius est beneficium pœnitentiæ quàm innocentiæ. Et inde fit, quòd lege gratitudinis, magis tenetur quis ob pœnitentiam susceptam, quàm ob innocentiã: & per

consequens cæteris paribus, grauiùs peccat, qui à pœnitentia cadit, quàm qui ab innocentia. Quod ex sententia Hugonis cõ[66]probatur dicentis: Nonne attendis, quanto sæpiùs gradatur, tanto iniquior ingratitudo iudicatur? Ecce duo sunt, vnus sæpiùs offendit, & sæpiùs oranti venia indulgetur: alter innocenter viuens, & semper voluntati, & imperio præsidentis Domini humiliter obediens, non habet pro quo deprecetur. Contingit autem posteà quòd continge re potest vt vter que in simili culpa offendat: dic ergo, quis horum ampliùs reus iudicat̃, nisi ille, qui priùs tantam gratiam ingratus comprobatur accepisse? Leges secunda crimina grauiùs plectunt, & iterata vulnera difficiliùs ad sanitatem reducuntur. hæc ille.

Iam respondeamus ad rationes suprà in oppositum factas. Ad primum, in quo arguitur, Deum aliquando antiquarum iniquitatum recordari, dicendum est in illis, & alijs huiusmodi locis Deum dici recordari, quando effectum exhibet: quo ostendit, se me morem esse, & in mente retinere, quæ ab aliquo commissa sunt. Nec opùs est, id ita accipere, quasi Deus olim in mente aliquid habuerit, quod à memoria excidit, qui posteà ad recordationẽ excitatur. Sed recordari dicitur per hoc, quod effectum operatur, in quo se iustũ, vel misericordem ostendit, iuxta illud Genes. Recordatus est Deus Noe, & addu[67]xit spiritum super terrã. Et iterũ: Apparebit arcus meus in nubibus, & recordabor fœ[68]deris mei. Quod autem dixit Dauid: Nè me mineris iniquitatum nostrarum antiquarũ. &[69] iterum: Redeant in memoriam iniquitates patrum suorũ: ita est accipiendum, vt intelligamus, iniquitates patrum, aliquando in filijs puniri, iuxta id quod scriptum est: Ego[70] sum Deus zelôtes, visitans iniquitates patrũ in tertiam, & quartam generationem. Quod dupliciter solet verificari. Vno modo, quod filij in hoc sęculo aliquãdo puniuntur pro peccatis patrum, etiam si filij mores patern os non imitentur: sic puniuit Deus Dauid in[71] filio suo paruulo, eum è medio tollendo. Sic solet etiam pro peccato Regis, populum sibi subditum punire, saltem in hoc sęculo. Secundo modo, quòd filios puniat pro peccatis patrum, ideo. s. quia patrum peccata imitant̃. Et tunc propriè, non pro veterum peccatis filij puniuntur, sed pro proprijs, prout scriptum est: Filius non portabit iniquitatem[72] patris, nec pater filij, sed vnusquisque in pec cato suo morietur. Sed pro tanto dicuntur peccata patrum in filijs redire quo ad pœnam: quia ita Deus indignatur contra filios, qui patrum scelera imitantur, sicut contra ipsorum patres fuerat indignatus. Et ita patet, quod quæ allegata sunt, non probant, quòd peccata priùs dimissa redeant ad supplicium.

Ad secũdum ex Osee citatum patet ex di ctis responsio, quod filij Israêl non puniũtur æternaliter ꝑ peccatis patrum suorũ. Nec ideo peccata patrum in filijs Deus improperat, quod velit significare, pctam patribus dimissa in filijs redire, quo ad supplicium, sed quo ad imitationem: intendens significare filijs ipsorum malitiã, & iniquitatẽ, qui velint ea facere, pa tres imitando, pro quibus sciebant Deum contra patres tam vehemẽter iratum olim fuisse.

Ad tertium ex psał. fumptum, videtur non esse[73] illud referẽdũ ad peccatum originale, qd' plenè fuerat per circuncisionẽ, & fidem remissum: nec originale post sui remissionẽ re linquit cicatrices quemadmodum actuale, quod trãseũte actu, relinquit habitum vitiosum, seu dispositionẽ ad malum, ante cuius totalẽ amotionẽ, nondum sanatum dicitur peccatũ. Et tale ha bituale vitium putrescit, & corrũpitur quando vires assumit ex frequẽti vsu, vti videmus fieri in his, qui pm̃am differunt, quorum mĩam Da[74]uid in illo psał. narrare p̃tendit. Aut si velis, quod originale dicatur cicatrices relinq̃re. quæ sunt fomes peccati, illi dicitur putrescere, & corrũpi: quãdo homo huiusmodi fomiti deseruit eius inclinationem sensualem sequen do. Et vtcunque sit, non inde fit, vt originale dimissum redeat ad supplicium. Sed

tamen ob reuerentiam authorum, qui dicunt originale redire, sicut & cętera peccata dimissa, in telligat̃, vt suprà, quod redeunt per modum circunstantię aggrauantis peccatum recidiuæ. Ad quartum ex Ezechiêle allegatum. Vi[75] deo illo eodem loco vti eos, qui tenẽt peccata non redire: similiter & eos, qui tenent peccata redire, vtrisq; suam tam contrariam sentẽtiã hac eadem authoritate probantibus:**[[31]v]** cùm tamen locus ille, nec vni, nec alteri sentẽtiæ suffragari videat̃. Quãdo quidem si rectè attẽdas in illo cap. 18. & cap. 33. videbis id præ tẽdere apertè prophetã. s. quòd antiqua pec cata nil oberunt peccatori ad consequutionẽ æternæ vitæ, si verè pœniteat eum, & in bono & iusto perseuêret: & quòd antiqua merita nil proderunt iusto, ad hoc quòd ęterna liter viuat, si à iustitia cadat, & in peccato perseuêret. Ita enim ait: Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium & iustitiam, vita vi uet & non morietur: omnium iniquitatum eius quas operatus est non recordabor, in iustitia sua, quam operatus est, viuet. Et sequitur: Nunquid voluntatis meæ est mors impij? & non vt conuertatur & viuat? Vnde patet intentum. Et sequitur: Si autem auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem: omnes iustitias eius, quas fecerat, non recordabor. Et sequitur: In præuaricatione qua præuaricatus est, & in peccato suo quod peccauit, in ipsis morietur. Et similis sententia ibîdem iterum repetitur: & infrà cap. 33. In quibus æqualiter loquitur de obliuione peccatorum antiquorum, & de obliuione iustitiarum antiquarum, taliter quòd sicut antiqua peccata non sufficiunt ad mortem ęternam, si homo pœnitẽtiam agat, & perseuêret: ita antiqua merita non sufficiunt ad vitam ęternam, si homo à iu stitia cadat, & in malo decedat. Vnde patet impertinens id esse, ad asserendum vel negandum quòd antiqua merita per pœnitentiam ad idem pręmium redeant, aut quòd redeant antiqua peccata per recidiuam ad idem supplicium. Et hoc est, quod ait glossa ibîdem: Sicut iustum ante peccatorem non grauant antiqua delicta: sic peccatorem ante iustum, veteres iustitiæ non adiuuant. Vnusquisque enim in quo inuenitur, in eo iudicatur. Vnde patet argumentum Hugonis tenere in hac parte, quòd si antiqua merita redeunt per pœnitentiam ad idem præmium, etiam & antiqua demerita debent redire per recidiuam ad idem supplicium, si pręsenti textui sit innitẽdum. Nec obstat, quòd textus dicat de recedente à peccatis, quòd in iustitia quam operatus est viuet. Quia etiam de recidiuante dicitur, quòd in peccatis suis morietur. Quòd si primum ad veteres iustitias extendatur: quare ergo secundum ad vetera peccata non extendatur? Quicquid sit de præsenti textu, qui pro fundamento vnius, vel alterius sententiæ sumitur. Dicendum, quòd quanuis antiqua merita redeant per pœnitentiam ad idem præ mium, non inde sequitur quòd redeant antiqua delicta ad idem supplicium. Discrimen potest dari, vt suprà tactum fuit. Quia quan do peccata commissa per pœnitentiam remittuntur, commutatur pœna æterna in temporalem absolutè, & non ex conditione pendente ex futuro. Ideo quomodo cunque illa pœna temporalis in se vel æquiualente soluatur, manet homo omninò liber à commis sis, quomodo cunque finaliter decebat. Præmium autem ætenum meritis antiquis correspondens nunq̃ commutatur in temporale: ideoq́ue semper manet in acceptatione Dei integrum. Inde fit, vt remoto obice per pœnitentiam, dicantur antiqua merita reuiuiscere. Non sic reuiuiscunt antiqua demerita. Aliud discrimen: quia Deus in lege promisit mercedem æternam pro quo cunque meritorio obsequio Deo impenso, ideoq́ue videtur homo habere actionem ad præfatã mercedẽ promissam, si finaliter in gratia decedat: & ideo stãte lege, iniustè ageretur cum homine in gratia decedente, si merces suis obsequijs debita, illi denegetur. Pro peccatis autem semel dimissis, stante lege, non ita debetur æternum supplicium: nec Deus habet actionem contra peccatorem, finaliter in

peccato decedentem, vt iure, ab illo æternum supplicium, seu debitum exigat pro peccatis, de quibus pœnitentiam egit: sed solùm iure potest ab illo exigere pœnam temporalem, in quam fuit æterna commutata: ideo iniustè cum illo agitur, si pro dimissis æterna pœna ab illo exigatur. Denique si ad misericordiam recurramus, & Dei bonitatem, vtrunque decet diuinam liberalitatem & misericordiam, quòd scilicet, pœnitenti, antiqua restituat bona, & cadenti non aliam vltra pœnam temporalem in quam fuerat æterna commutata infligat, etsi iustè maiorem posset exigere, cùm pronior sit ad miserendum quàm ad puniendum.

Ad postremum ex Mat. sumptum dicũt[76] communiter, ex illo loco colligi, peccata dimissa redire per recidiuam, non quo ad pœnam sensus, sed quo ad pœnam damni: quẽadmodùm illud accipiendum est, vt dicunt, quod ait Iacôbus: Qui peccat in vno, fa ctus est omnium reus. Non tamẽvidetur id textui citato satisfacere. Quia in illo sensu nil referret, vnum peccatum dimissum redire, aut plura: eò quòd loquendo de pœna**[32r]** damni, tanta pœna debetur homini pro vno peccato, quãta pro multis: cùm eadem sit in omnibus pœna dãni. Textus autem ait, quòd Dñs seruũ illum tradidit tortoribus, quousq; omne debitũ solueret. In quo aliquid amplius significat, quàm quòd redeant debita, quo ad pœnã dãni tantùm. Quod ex Matth. 5. apertiùs colligitur, vbi cõcordiã fratrum præcipiens de illo qui fratri non vult reconciliari, inquit, quòd mittetur in carcerem, & non exibit inde, donec soluat nouissimum quadrantẽ. Quòd si de reditu peccatorum quo ad pœnam damni solùm intelligeretur, nil referret omne debitum dimissum repetere, aut partem ipsius. Adde quòd in pœnam damni non minùs incidit homo per peccatum ipsum re cidiuę, quàm si nulla peccata illi dimissa fuissent. Cùm ergo recidiuanti peccata priora condonata repetantur: argumentum est, aliquid aliud pro dimissis hominem illum soluturum esse, quàm pœnam damni.

Aliter autem responderi solet, vt suprà, quod ex loco citato colligit̃, peccata dimissa redire per modum circũstãtię ag grauãtis. Contra quod oblijcit̃: Quia tunc ille seruus non pro dimissis peccatis detruderetur in gehennam, sed pro peccato recidiuæ: quamuis ob illud grauius punietur: quia ingratitudinem videtur annexam habere. Textus autem significat, quòd non solùm pro peccato recidiuę incarcerabit̃: sed pro peccatis priùs dimissis. Quia dicit de seruo illo, quòd non exibit inde, donec soluat quicquid debebat: & sibi condonatum fuerat: igitur antiqua debita priùs condonata postmodum repetunt̃, ac si condonata non fuissent. Nec obstat quòd huius repetitionis causa fuerit impietas serui illius. Aliud enim est pro sola impietate quenquam puniri: aliud verò, impietatem illam causam esse, quòd pro dimissis peccatis puniatur. Ad quod stando in communi sententia, dicendum, quòd Christus illam Parabolam dixit, vt significaret nobis quantum Deo placeat fraterna charitas, quãtũque illi displiceat in fratres impios esse, & immisericordes, seu crudeles: propter quod dignus est homo à quo omnia dimissa repetantur. Quanquam Deus pro sua bonitate non ita repetat, quæ semel condonauit: attamen & si ea non repetat, magnam vltionem sumet de homine, qui cùm à Deo tantam fuerit misericordiam consequutus, in fratrem suum tam impius sit, & crudelis. Et dicitur Deus à tali recidiuante omnia priùs condonata repetere: quia in puniendo ingratum, ad beneficium remissionis priùs illi collatũ respectum habet: & quanto plura cõdo nauerat, tãto maiorem vindictam sumet de illo.

Sunt tamen, qui dicunt, casum huius textus specialem esse, in quo dimissa peccata redeant ob peccatum crudelitatis, seu immisericordiæ in proximũ. Quibus respondendum videtur, quòd in nullo casu peccata semel à Deo remissa redeũt. Et esto, quòd præsens textus de casu speciali loqui videatur, non tamen ob specialitatẽ casus, dimissa peccata redire ad

idem supplicium dicenda sunt: sed ideo de reditu peccatorum in præsenti textu facta est mentio, vt intelligamus, nobis fraternam charitatem speciali ter cõmendatã esse, quodque, si contra eam aga mus, maior de nobis vindicta sumenda est, eò quòd patrem misericordiarum non imitamur, quemadmodùm imitari debemus: qui nobis tam abundè largitur, & debita dimittat, vt & nos similiter dimittamus: quibus minimè dimittet, nisi & nostris debitoribus dimiserimus: prout pręfata Parabola cõcludit, conformiter ad petitionem orationis Dominicæ, nobis à Domino traditæ, in qua petimus, dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

PRæsupposito ergo dimissa peccata per re cidiuam non redire quo ad reatum, sed per modum circunstantiæ aggrauantis, esset dubium, an recidiuans teneatur iteratò confiteri peccata priùs per confessionem dimissa. Et dixerunt aliqui, vt refert Thomas, quòd sic, idque in particulari, si saltem confessio fiat sacerdoti, cui non fuerat priora peccata confessus. Mouetur ad id dicendum ex duobus. Primò: quia si dimissa peccata sacerdoti non exponantur, sequitur quòd recidiuans non sufficienter confitetur quantitatem suæ ingratitudinis contra Deum commissæ, quæ tanto maior est, quanto plura peccata illi fuerant à Deo remissa. Secundò, quia alioqui sacerdos non sufficienter agnosceret vultum illius pecoris: cùm tamen scriptum sit, deligenter agno[77]sce vultum pecoris tui.

Alij verò dixerunt, vt idem Thomas, quòd necessarium est dimissa peccata iterum confiteri, idque saltem in genere, & aliquando in particulari, propter duo. Primò quidem, vt debitus satisfaciendi modus illi recidiuanti imponatur: & debitum remedium illi adhibeatur, ad quod multùm confert scire mores illius confitentis. Secundò: quia peccata priùs di-**[[32]v]**missa solent esse occasio homini cadendi in peccatum: & ita vt sacerdos sciat, quam occasionem debeat ille recidiuans postmodùm vitare, necesse est priorem consuetudinẽ malam illi confessori exponere.

Videtur tamen nec primum nec secũ dum modum esse tenẽdum, quodq; peccata priùs dimissa per confessio nem non sint de necessitate iterum confiten da. Et probo id excludendo causas, quas pręfati Doctores afferunt ad fundandum necessitatem reconfitendi. Quia si necessarium esset dimissa iterum confitendi, vel esset ad finẽ consequendi eorum remissionem, vel ad finem exponendi quantitatem ingratitudinis, vel ad finem exponendi vultum pecoris pastori, vel ad finem imponendi debitum modum satisfactionis, vel ad finem præscindendi occasiones recidiuæ (has enim causas tangunt modi recitati:) sed ex nulla ex his colligitur necessitas iterum confitendi peccata priùs dimissa: patet de prima, scilicet ad finem consequendi remissionem illorum peccatorum. Quia illa peccata iam antè fuerant per contritionem, & confessionẽ legitimam dimissa, vt suppono: igitur cùm per recidiuã non redierint quo ad culpam, nec quo ad reatũ ęternæ pœnæ, vt supponimus: sequitur &c.

Secundò ad finem exponendi quantitatem ingratitudinis, non est necessarium illa iterum confiteri. Patet hoc: quia sub præcepto confitendi non cadit quantitatẽ peccati exponere, modò eius species exponatur. Vt si appetiui fornicari ex vehementi conatu voluntatis, non est necessariũ exponere, quanto conatu, aut quan to feruore appetitus id fecerim: cùm ille feruor maior aut minor speciẽ peccati non mutet. Igitur quanuis maior sit ingratitudo recidiuantis, si multa peccata illi sint condonata, quàm si pauca, cùm eadem species ingratitudinis maneat: sequitur non esse necessarium quantitatem ingratitudinis explicare. Et per cõsequẽs nec omnia peccata priùs dimissa iterum confiteri. Confirmatur hoc. Quia tunc non satis esset peccata dimissa iterum confiteri: sed omnia beneficia à Deo

recepta esset necessarium confiteri: puta, q Deus creauit nos, quòd redemit, quòd nutrit, quòd scientiam, prophetiam, intellectum, & alia dona spiritualia, & temporalia concessit, quodq́ue contriti fuimus de peccatis intensè, quòd opera multa bona fecimus, quod est ridiculum: cùm non sit necessarium confiteri facerdoti nisi peccata de quibus iudicandi sumus. Et sequela patet: Quia illa omnia beneficia à Deo recepta conducunt ad quantitatem ingratitudinis ipsius recidiuantis, contra suum benefactorem delinquentis.

Terti# quòd non sit necessarium dimissa iterum confiteri ad finẽ exponẽdi vultum pecoris pastori, apparet. Tum, quia quod scriptum est Prouerbiorum 27. Diligenter agnosce vultum pecoris: non ad oues dirigitur: sed ad pastores, seu prælatos, quibus incumbit cura, & solicitudo pro falute ouium: scilicet, vt vigilanter attendant, si oues sibi commissæ habeant aliquod vitium, quod per correctionem veniat amouẽ dum: ad quod impertinens est, quòd priora peccata emendata iam & dimissa, iterum in confessione exponantur, vt patet. Tum etiã: quia si ad hunc finem esset necessarium peccata iam emendata & remissa iterum confiteri, à fortiore esset necessarium, peccata omnia venialia non emẽdata suo pastori cõfiteri, vt perfectè vultum pecoris agnoscat & corrigat: quod tamen est falsum.

Quart#, quòd non sit necessarium, dimissa iterum confiteri ad finem, scilicet imponendi debitum modum satisfaciendi ipsi recidiuanti, patet. Tum, quia stat, quòd in priore confessione fuit sibi debita satisfactio imposita, & illam poterit etiã post recidiuam adimplere absq; hoc, quòd priora iteratò cõfiteatur. Tum etiam, quia non est necessarium pœnitentiam iniungere, aut iniunctam à sacerdote acceptare, vt patebit in tractatu de confessione: cùm post deletam culpam, & æternam pœnam in temporalem commutatam, sit liberum homini pœnam illam temporalem hîc, vel in alio sæculo soluere. Ergo ad illum finem non est necessariũ priora iterum cõfiteri. Adde quòd pœnitentię iniunctę sunt arbitrarię, & potest sa cerdos paruam aut magnam pœnitentiam, prout velit imponere: nec ad salutẽ pœnitentis est necessariũ, pœnitentiam adæ quatam eidem iniungere, vt suppono. Et patebit inferiùs.

Quint#, quòd non sit necessarium, priora iterum confiteri ad finẽ vitandi occasiones recidiuæ, patet. Quia nõ est necessarium confiteri semper occasionẽ vnde quis in peccatum cadit: quia sub præcepto confessionis non cadit, nisi peccatorum confessio. Stat autem & sæpe, vt occasio vnde in peccatum caditur, non sit peccatum. Patet hoc ex Prouerbijs: Paupertas simili[78]ter & diuitiæ solent esse occasio cadendi in **[33r]** peccatum furti, vel superbiæ. Similiter coniugem accipere, & eidem copulari, solet esse occasio cadendi in peccatum carnis. Imò & virtutesipsę actu exercitę, & scientia, solent esse occasio cadendi in quãdam vanam gloriam, & contemptum aliorum. Et tamen illa, quæ prędicta sunt, non sunt ob id necessariò confitenda. Tum quia talia non sunt, de quibus homo in iudicio rationem reddere teneatur, nec pro illis est iudicãdus. Tum etiã: quia illa solent peccatum sequens alleuiare, circũstantias autem alleuiantes peccatum, nõ est necessarium confiteri, vt constat ex doctrina omniũ. Et per consequẽs, quamuis peccata frequẽtia, priùs tamen per cõtritionẽ, & cõfessionem dimissa, sint aliquando homini occasio recidiuãdi, non inde fit, vt sit necessarium illa reconfiteri. Illæ tamen occasione sunt necessariò confitendæ, quibus cum se homo immiscet, peccat exponendo se periculo cadendi in peccatum, iuxta magistralem regulam & sapientis dictum: Qui amat periculum, peri bit in illo. Vt potest exemplificari de quibusdam negotijs, quæ sine peccato exerceri nõ possunt. iuxta cap. Falsas pœnitẽtias. & cap. Negotium. de pœnitentia, distin. 5. Similiter & nudum cum nuda in eôdem lecto esse ad vires resistendi experiendum, quod in concilio Constantiæ dãnatum est tanquam mortale.

Et ita patet, quòd ob nullam causam ex assi gnatis, est necessarium dimissa peccata iterum confiteri. Quod ampliùs confirmatur in se ex Extrauaganti Bonifa. & Benedi. 11. Abfurdum est, eos qui semel legitimè absoluti sunt, eôdẽ debito rursus teneri. Similiter de pœnitentia, distin. 1. vt refert Tho. Non necesse est, vt qui semel sacerdotibus confessi sumus, denuò confiteamur.

Sed adhuc videtur ratio vrgere. Quia si quis in fornicationem recidiuet post beneficium remissionis priùs obtentum, talis peccat, non solùm per fornicationem, sed per ingratitudinem, quę distinctum pec catum est specie à fornicatione: cùm alia sit lex de non fornicando, alia verò de non esse benefactori ingratum: igitur, qui post recidiuam non confitetur ingratitudinem, dimidiat confessionem: & per consequens tenetur, nè dimidiet, iterum confiteri peccata priùs ex gratia dimissa: si non in particulari, saltem in generali.

Responsio. Ratio hæ quęrit, quan do ingratitudo recidiuã tis est peccatum speciale, & quando solum circunstantia. Nam si speciale peccatum sit, opùs est illud particulariter cum cæteris cõfiteri: fecùs si sit præcisè circunstantia. Et dixit Bonauentura & alij postipsum, quòd dupliciter aliquis dicitur ingratus. Vno modo, quã do benefactorem offendit in contemptum beneficij suscepti, aut ipsius benefactoris, & tunc est speciale peccatum, & per consequens confitẽdum. Alio modo, qui post beneficium receptum aliquod malum contra benefactorem agit, secluso pręfato cõtẽptu: & tunc est circunstantia peccati, quæ omne peccatum concomitatur, eò quòd omne peccatum est contra Deum, à quo beneficia multa recepim[9]: & tunc non opùs est illud confiteri: satis est peccatum ipsum, seufactum criminosum cõfiteri. Sed, salua pace, non videtur id sufficienter esse dictũ: quia circunstantia ingratitudinis semper dicit nouum peccatum, siue voluntas peccantis habeat pro obiecto beneficium aut benefactorẽ, siue nõ. Id patet, quia illud est nouum peccatum ab alio specie distinctum, quod propria lege, aut prohibitione vetitum est: sed propria lege vetitum est, ingratos non esse, aut malum pro bo no reddere, sicut lex gratitudinis alia est à lege castitatis. Lex autem gratitudinis, cùm affirmatiua sit de benefactori gratificãdo, includit negatiuam de non inferendo malum pro accepto beneficio: sicut præceptum de honorando parentes, includit prohibitionem dehonestandi eosdem. Quòd autem nõ opùs sit, voluntas peccantis, benesactorem seu beneficium eius pro obiecto habere vt nouum peccatum sit, patet de eo, qui furatur rem aliquam de loco sacro. Ille enim committit sacrilegium, etiam si de loco sacro non meminerit tempore quo furatur. Et qui in die Dominica fornicatur, nouum peccatum vltra fornicationem in diem festum & Deo dicatum committit, etiam si eius voluntas in diem non tendat, nec prætendat aliquid in contemptum temporis, aut loci sacri. Similiter, qui cum nupta alteri sornicatur, peccat per adulterium, etiam si voluntas eius non habeat pro obiecto coniugium, seu maritum adulteræ. Si cut si quis proijcit lapidem, vnde accidit hominem occidi, cùm aduertere debuit, pec cat per homicidium: etiam si eius voluntas non fuerit quẽquam occidere. Ad hunc mo dum de alijs: igitur vt circunstantiæ peccatorum nouam culpam inducant, non opùs est eas esse actualiter obiecta voluntatis pec cantis, cùm sæpe contingat hominem præter intentum peccare, quanuis vt quis illis**[[33]v]** nouis peccatis formaliter voluntariè peccet, requiratur huiusmodi circunstantias obiecta esse voluntatis: socùs tamen, vt peccata noua sint in re, & materialiter. Sequitur iam, quòd quirecidiuat in fornicationem, est ingratus nouo peccato ab ipsa fornicatione distincto: etiam si id in contemptum beneficij suscepti, aut benefactoris Dei non fiat. Illud tamen nota, quòd quanuisfornicari, postremissionem priorum peccatorum acceptam, peccatum nouum sit specie distinctum à fornicatione in quam homo cadit: non tamen est noua ingratitudo

specie distincta ab ingratitudine ipsius fornicantis ob beneficia alia à Deo accepta. Recepimus enim à Deo beneficium creationis, redemptionis, iustificationis, & multa alia: quæ beneficia, quanuis specie differant, ingratitudo tamen respectu omnium illorum vna specie est, etiam si multiplicatis beneficijs, augeatur ipsa ingratitudo. Sicut augeturfurtum, si res furto sublata, sit valde pre tiosa: nec species furti variat̃, si furemur rem pretiosam aut minùs pretiosam specie differẽtem. Sicut contra beneficium remissionis priorum peccatorum ingratitudo commissa, eo maior est, quo plura peccata fuerunt condonata, sed illa specie fuissent diuersa: non inde ingratitudo ob præfatam remissionem diuersorum peccatorum, diuersa est specie dicenda. Si obijcias, quanuis ingratitudo recidiuantis, ob remissionem priorum peccatorum non sit specie distincta ab ingratitudine ob beneficium creationis, & redemptionis, & reliqua alia beneficia: attamen est nouum peccatum distinctum ab ipsa fornicatione recidiuãtis: & per consequens te netur cum fornicatione, simul ingratitudinem de beneficio remissionis confiteri, saltẽ in genere. Respondetur, negando sequelã. Quia ex quo ingratitudo de beneficio remissionis non est secundum se nouum in specie peccatum, sed vna species ingratitudinis est, cum ingratitudine de alijs beneficijs in genere à Deo acceptis: ideo si ingratitudo de beneficio creationis, & redemptionis, & aliorum bonorum non est de necessitate confitenda, sequitur quòd nec ingratitudo de beneficio remissionis. Quòd autem non sit necessarium ingratitudinem de beneficijs à Deo acceptis confiteri, etiam si specie differant à peccato recidiuæ, ratio est manifesta. Quia talis ingratitudo nota est ipsi sacerdo ti, nec illi occultari potest: puta quòd ipse confitens fuit à Deo creatus, & redemptus, & conseruatus, & nutritus. Modò autem, quando aliquæ circunstantiæ, quæ nouam speciem peccati inducunt, notæ sunt confessori, satis est factum ipsum nudè illi confiteri: quia ex eius confessione sufficienter videntur tales circunstantiæ expositæ. Vt si Monialis confiteatur fornicationem confessori sciẽti illam esse Monialem: aut si laicus, qui Petrum clericum occidit, confiteatur se Petrum occidisse, confessore sciente illum Petrum clericum fuisse, satisfacit factum ipsum exponendo: ita in proposito.

Cõcludo igitur, non esse necessarium in particulari, aut in generali iteratò confiteri peccata priùs per confessionem dimissa, etiam ad finem confitendi ingratitudinẽ recidiuãtis: non obstãte, q̨ talis ingratitudo nouum peccatum sit specie distinctũ à peccato recidiuæ: excepto nisi ipsius recidiuãtis ingratitudo esset per se peccatum, & non solùm circunstantia alterius peccati. Quod esset quando recidiuans aliquid ageret in contemptum beneficij accepti, aut ipsius benefactoris. Quia tunc per se peccatum est, etiam si id quod ex illa intentione agit, alioqui peccatum non esset, vt constat. Tunc enim necessarium est talem voluntatem, & contemptum, particulariter confiteri: non tamen præteritorum confessio ob id est reiteranda de necessitate &c̃.

Quæstio decima.

QVia in præmissis, vnum tanquàm cer tũ videtur esse præsuppositum. s. quòd peccator potest post veram pœnitentiam recidiuare, & rursus ad gratiam per pœnitentiam resurgere: quæritur an id sit verum? Et dixerunt ad primum nõnulli, quorum opinionem Magister in Quarto re fert, similiter & Gratianus de pœnitentia, di stin. 3. quòd nemo potest post veram pœniten tiam in peccatum mortale cadere: & si ceciderit, veram non fuisse pnĩam, à qua cecidit. Pro quibus videtur facere Amb. similiter & Grego. qui veram pnĩam definientes dicunt, eam esse præterita mala plangere, & plãgenda iterum non cõmittere. Repugnat ergo

ve rã fuisse pœnitentiam, si posteà homo aliquid plãgendum cõmittat. Vnde subiungit Gregorius: Nam qui sic alia deplorat vt alia tan dem cõmittat, adhuc pœnitentiam agere aut**[34r]** ignorat, aut dissimulat. Facit etiam August. in lib. Soliloquiorum dicẽs: Inanis est pnĩa, quãfrequens culpa coinquinat: nec aliquid prosunt lamenta, si replicentur peccata: nil etiam valet veniam à malis poscere, & mala denuò iterare. Facit etiam Ambro. libr. 2. de vnica pœnitentia: Reperiunt̃ qui sæpiùs agẽ dam pœnitentiam putant, qui luxuriantur in Christo. Nam si verè pœnitentiam in Christo agerent, iterandam posteà non putarent: quia sicut vnum baptisma, ita vna est pœnitentia.
Secũdò idem probant ratione. Quia pnĩa, vt vera sit, opùs est proportionetur offensæ: offensa aunt cum infinita fuerit, necesse est pœnitentiam illi proportionatam infinitam esse, non intensiuè, vt cõstat: superest ergo, vt sit infinita quo ad durationẽ, sed talis non est, si quis à pnĩa cadat. Quod ex Augusti. confir mant lib. de vnica pnĩa, vt suprà citauimus, dicente: Pœnitentiam nunquàm esse finien dam. Vbi enim dolor finitur, deficit pnĩa: si verò pnĩa finitur, quid relinquitur de venia?

Prætereà vera pœnitentia est, qua peccator verè apud Deum iustificat̃: ille autem apud Deum verè iustificat̃, qui de filio perditionis fit filius regni: sed filius regni non est, si postmodùm in mortale peccatum cadat, & maximè si in eo decedat, cùm talem secundùm legem necesse sit in æternam perditionem abire: non igitur stat aliquem veram agere pœnitentiam, & rursus ab eadem in peccatum incidere.

His non obstantibus, aliter dicẽdũ est, distinguẽdo de pnĩa vera, q̃ quidem potest vera dici tripliciter, vera veritate existentiæ, vera veritate fructus p̃sentanei, & vera veritate fructus finalis. Vera est pnĩa veritate existentiæ, quando homo realiter dolet de peccatis à se cõmissis: quatenus offensiua sunt Dei: cum proposito efficaci, Deum non ampliùs mortaliter offendendi. Vera dicitur pnĩa veritate fructus præsentanei, quando talis est pnĩa, quòd per eam homo veniam consequitur deli ctorũ, & gratiam de p̃senti. Vera dicitur pœnitẽtia veritate effectus seu fructus finalis, quãdo pœnitẽs non solum in presenti acquirit gratiam, sed finaliter obtinebit gloriam, quam per pœnitentiam meruerat. Cõtrà etiam potest tribus oppositis modis dici non vera pœnitentia. s. si non verè propter Deum doleat, si taliter doleat, quòd eius dolor ad gratiam non sufficiat, si doleat & gratiam acquirat, non tamen finaliter gloriam assequatur. An autem sit dabilis vera pœnitentia, primo modo, scilicet veritate existentiæ, quæ non sit vera veritate effectus præsentanei, vt multi opinantur, dicentes pœnitentiam non suffi cere ad gratiam, nisi sit certo modo intensa, aut per certum tempus continuata, iam suprà inquisiuimus: & conclusum est oppositum, scilicet, omnem talem ad gratiam suffi cere, nec ad id esse necessariam certam inten tionem, aut per certum tempus pœnitentiæ durationem. Quod satis colligitur ex eo, quod habetur de pœnitentia, distinctio. 1. ca pi. Multiplex. vbi post alia dicitur: Si quem verè pœnitet, nullas patitur moras veniæ conuersio. Vbi glossa citat, quod scriptum est: Spiritus sancti gratia, tarda nescit molimina. Sed de his suprà. Differunt autem præfatæ pœnitentiæ veræ. Quia vera pœnitentia, veritate effectus finalis, non nis prædestinatis competere potest, quia soli illi finaliter gloriam consquentur: aliæ autem verę pœnitentiæ communiter possunt præscitis & prædestinatis conuenire, vt statim patebit.

Iam responsio ad quæstionẽ est clara, scilicet quod ho mo potest, post veram pœnitentiam, quomodo cunque sumptam in peccatum mortale cadere: post veram tamen pœnitentiam tertio modo sumptam, non potest in peccato mortali finaliter decedere. Hoc secundum apertum est. Nam repugnat, fuisse veram pœnitentiam veritate effectus finalis, &

finaliter in peccato mortali decedere, vt constat. Primum etiam satis notum est, tum exemplis scripturæ, tum etiam ratione. Exẽ pla nota sunt. Nam Dauid veram egit pœnitẽtiam de adulterio, & de homicidio: quia ad eum pœnitentẽ missus fuit Natham & dixit ei: Transtulit Dominus peccatum tuum, non morieris. & tamen posteà peccauit in numeratione populi, de quo. 2. Reg. vltimo. De Saul etiam patet, qui cùm priùs fuisset à Deo electus, & gratia Dei in Regem vnctus, posteà in peccatum lapsus est. Idem patet de Petro, & cæteris Apostolis, qui postquàm fuerunt à Christo electi, & ad gratiam & amicitiam eius admissi, tempore tamen passionis Petrus Christũ negauit, & alij Apostoli à fide ipsius recesserunt. Patet etiam ratione eadem conclusio. Quia homo post veram pœnitentiam, & obtentam gratiam remissionis habet libe rũ arbitrium, quo potest, oblata materia peccãdi, cadere, & stare: cùm non illicò quòd habet veram pœnitẽtiã, sit in gratia confirmatus, vt suppono. Quod Paulus significat dicens:[79] Qui stat, videat nè cadat. Qui similiter docet, multos à fide & gratia, quam receperant.**[[34]v]** cecidisse, vt patet ex epistola ad Gala. & ad Corin. Idem patet ex Apoca. de quibusdam[80] episcopis, quos à gratia priùs per pœnitentiam recepta constat cecidisse.

Ad rationes prioris opinionis, respondeo. Primum, quod ait Ambrosius & Greg. pœnitentiam definiẽtes, soluitur, rectè illud exponendo, vt exponit Magister. s. Pœnitentia est præterita mala plangere, & plangenda iterum non cõmitere: id est, de peccatis dolere, cum proposito, ea non ampliùs cõmittendi. Itâque quòd dicunt, & plangenda iterum non cõmittere, non ad rem, sed ad mentis propositum referatur. Vnde, qui de com missis dolet, proponens tamen posteà in ali quo perseuerare, vel ad illud redire, talem non verè pœnitet, vt cõstat. Quod etiam ait August. Inanis est pœnitentia, quam sequẽs culpa coinquinat, similiter id ad mentis pro positum referatur, non ad euentum reifutu rum. Quod inde patet: quia culpa postmodùm sub sequens in re, si in proposito non fuit, quando homo pœnitentiam agebat, non potest dici coinquinare pœnitentiam præteritam, vt constat. Coinquinatur autẽ pœnitentia per sequentem culpam, quando illa sequens culpa habetur in mentis proposito, & tunc non est vera pœnitentia. Eodẽ modo intelligatur, quod ait: Nil prosunt la menta, si replicantur peccata: si scilicet replicantur in proposito: alioqui si in re replicantur, non inde fit vt fructuosa non fuerit, faltem præsentialiter, præterita pœnitentia. Quod etiam ait Ambrosius, vnicam esse pœnitentiam & non iterandam, intelligitur de pœnitentia solenni, vt aliâs diximus, non de pœnitentia cordis, de qua nunc loquimur.

Ad secundum admisso quòd pœnitẽtia, si vera est, etiam veritate effectus præsentanei, debet esse infinita, vt offensæ proportionetur, saluatur primò huiusmodi proportio: quia sicut offensa fuit infinita, non intensiuè, nec duratiuè, sed obiectiuè, ita & pœnitentia est obiectiuè infinita. Secundò: quia esto necessarium sit, pœnitentiam esse infinitam quo ad durationem, intelligatur non in re, sed in mentis proposito. Et ita est, quòd si quem verè pœnitet, debet habere propositum à peccatis in perpetuum abstinendi. Ad id autem, quod ibidem ex Augustino citatur, suprà responsum fuit.

Ad tertium. Si aliquid probaret, si militer probaret, nullũ pręscitum posse in hac vita habere gratiã: Quia si præscitus est, finaliter in gehennam ibit, tanquàm filius perditionis. Si gratiam De habet, filius regni est. Sed consequens est error damnatus, cùm multi præsciti per baptismum gratiam acquirant, vt patet, saltem de paruulis: similiter de multis adultis, qui verè contriti baptizantur, & alia sacramenta deuotè recipiunt, & tandem finaliter cadunt. Ideo dicẽdũ, quòd per pnĩam veram, fit illicò homo filius regni secundum præsentem iustitiam, cum quo stat, quòd sit filius perditionis secundùm finale iudicium.

DAto igitur posse hominem post veram pœnitẽtiã in mortale peccatum cadere, esset quęrendũ, an post hmõi recidiuam possit per iteratã pnĩam à peccato resurgere. Et dixerunt aliqui, quòd tum primò ex eo, quod su[81]prà ex Ambro. citatum est, repręhendente eos qui putant pnĩam iterandam esse, dicente: Si verè eos pœniteret, pœnitentiam iterãdam esse non putarẽt: quia sicut vnicum est baptisma, ita vnica debet esse pœnitentia.

Secundò, quia Christus non legitur eundem bis sanasse corporaliter, nec spiritulaliter. Argumentum igitur est, iteratam pœitentiam non valere ad remissionem peccatorum.

Tertiò, quia inquit Paulus ad Hebr. Impossibile est eos, qui semel illuminati sunt, gustauerũtq; donum cœleste, & gratiam Spiritus sancti, si prolabantur, rursus renouari ad pœnitentiã. Et quòd id non solùm de renouatione baptismali sit intelligẽdum, apparet. Quia eos qui sic prolabuntur cõparat terræ proferenti spinas & tribu los, quam dicit reprobam esse, & maledicto proximam, cuius consummatio est in combustionem &c̃.

Quartò, si pœnitentia posset salubri ter iterari, sequeretur hocinconueniens, quòd hominibus præberetur occasio frequẽtiùs peccandi, iuxta illud Gre gorij: Facilitas veniæ incentiuum prębet delinquendi. Imò & Deo peccata placere vide rentur, si semper præstò esset illa cõdonare.

His tamen non obstãtib⁹, tenenda est cõtraria sentẽtia tanquam catholica, quòd. s. peccator potest per iteratam pænitentiam ad gratiã resurgere, non tantùm semel, sed pluries. Id patet exemplo Dauid, qui post adeptam iustitiã Dei & gratiam in adulterium lapsus est, & inde per pœnitentiam resurrexit: & rursus per numerationem populi à gratia cadens, posteà iterum pœnitens saluus factus fuit. Patet etiam de Petro semel per pœ-**[35r]**nitentiam iustificato, & Deo multùm dilecto, quia gratia cadens, Christum negauit: & rursus per pœnitentiam, & fletum veniã meruit obtinere. Idem patet de cæteris Apostolis, qui cum frequẽter cecidissent, tandem per pœnitentiã surrexerunt, & sanctissimi sunt.

Secundò hæc veritas patet ex dicto Christi Mat. 18. qui quęrẽ ti Petro, quoties fratri peccanti esset dimissurus peccatum, an septies, respondit: Non dico tibi septies, sed septuagies septies. In quo nu merus determinatus ponitur pro indetermi nato, ac si dixisset, quoties frater in te peccauerit, si illum pœnituerit, dimitte illi. Nec audiendi sunt, qui dicunt Deum homini in iunxisse, vt toties dimittat fratri in se peccanti, quoties pœnituerit illum, & quòd Deus ipse, qui summa misericordia est, non nisi semel, peccantibus dimittat, cùm paratissimus sit omnes ad se confugientes admittere. Imò ad id ipsum pro sua bonitate se astrinxit, veniam & salutem omnibus verè pœnitentibus promittens, vt patet ex his, quæ suprà ex Ezechiele adduximus. Vnde ausus est Augustinus dicere, quòd si Deus confugientes ad se non admitteret, esset iniustus, qui promissum non compleat.

Tertiò eadem veritas patet ex determinatione ecclesiæ, de summa Trinitate, & de fide Catholica. c. firmiter. vbi declaratum est contra Nouatum, posse hominem post baptismum lapsum semper per pœnitentiam reparari.

Quartò idem patet, quia scriptura sæpe hortatur peccatores in generali, & quosdam in particulari, vt post lapsum pœnitentiam agant: quibus, si conuertantur, salus promittitur, vt patet, tum alibi, tum etiam Apoca. 2. &. 3.

Ad rationes suprà factas dicẽdum. Ad primum responsio patet ex dictis, quod Ambro. nõ negat pœnitẽtiã cordis posse salubriter reiterari, cùm ipse apertè contrarium doceat: sed loquitur de pœnitentia exteriore solenni, quę non venit iteranda, nè si iterari posset, vilescat:

& vim reuocandi homines à grauibus crimini bus amittat. Et etiam: quia talis pœnitentia significat expulsionem, qua Adam de Paradiso tantùm semel expulsus fuit. Vt igitur signum suo signato correspondeat, conuenienter fuit per eccclesiam institutum, nè possit solennis pœnitentia iterari.

Ad secundũ. Esto scriptum non sit Christum eũdem hominem bis sanasse, nõ inde sequitur, quod non bis sanauerit. Quia multa fecit Iesus, quæ scripta non sunt, vt ait Ioan. cap. 20. Nec si non eundem bis sanauerit cor poraliter, sequitur, quòd nec bis eundem spiritualiter sanauerit: cùm constet eundem ho minem per iteratam pœnitentiam sæpe sana tum esse spiritualiter, vt patet ex examplis suprà citatis. Adde, quòd Augustinus ad hãc obiectionem respondens, sentit oppositum. s. quòd non solùm spiritualiter, sed etiam corporaliter Christus eundem hominem sanauit. Ait enim lib. de vera & falsa pœnitẽtia. c. 5. quòd in eo, quòd legitur Christum sanasse multos cæcos, multos claudos, multos leprosos, ostenditur Christum eisdem hominibus sæpe peccata dimisisse: Ideò, inquit, tot sanauit claudos, cæcos, aridos, nè desperet peccator. Ideò autem non scribitur nisi semel sanatus, vt timeat quisque iungi peccato. Et subdit. Videmus adhuc quotidie in ecclesia sæpe febricitãtes, sæpe languidos, sæpe passionibus captos, sæpe liberari, vt appareat toties opus miserentis, quoties confessio fit pœnitentis. Quomodò enim corpus, quod vilis res est, sæpe sanaret: & animam digniorem, & redemptam non toties liberaret?Medicum se vocat, & non sanis, sed malè haben tibus opportunum. Sed quails est medicus, qui malum iteratum nescit curare? Medicorum enim bonorum est, infirmum centies vi sitare, centies curare.

Ad tertium ex Apostol. sumptum, dicendum cum communi expositione, quòd loquitur illic Paulus de renouatione baptismali. Vbi ait gloss. Nè quisverò existimet, secundum, vel tertium baptisma post peccata posse fieri, subdit: Impossibile est, non tantùm difficile, nè quis in hoc confideret. Et in verbo renouari ait: Negat hîc Apostolus reiterationem baptismi, sed non excludit pœnitentiam: renouari enim, est nouum fieri: nouum autem facere, lauacri est, id est baptismi, iuxta illud, quod ait ad Titum. 3. quòd Christus secundum suam misericordiam, saluos nos fecit per lauâcrum regenerationis, & renouationis. Hoc idem dicit Chrysosto. homił. 9. super epistolam ad Hebræos: simili ter & Augusti. vbi suprà. Ad id autem, quod opponunt ex verbis sequentibus ipsius Pau li comparantis recidiuantem terræ, dicendum, vt ait Chrysostomus, quòd in illis ver bis consolatur non Paulus, si verba ponderemus. Non enim ait, taliter lapsos, esse eo ipso maledictos, sed maledicto proximos. Qui autem maledicto proximi sunt, & non maledicti, possunt à maledicto longè fieri,**[[35]v]** Nec dicit, taliter lapsos esse combustos, sed quòd eorum consummatio est in cõbustionem. In quo significat, eos comburẽdos, qui lapsi in peccatis perseuêrãt vsq; in finem. Cum quo tamen stat quòd ante finem, possunt fructuosè conuerti, & pœnitere.

Ad quartum respondet Augusti. & habetur de pœnitentia, distin. 3. c. Adhuc. eos qui sic arguunt, errare. Constat enim multùm ei peccata displicere, qui semper præstò est, ea destruere: sed si ea amaret, non ita sem per ea destrueret. Quod enim frequẽs venia præbeat incẽtiuum delinquendi occasionaliter & per accidens, non bonis, sed prauis, nullum est inconueniens: quemadmodùm Paulus ad Roma. 7. docet, bonum occasionaliter, aliquando mortem inducere. Attamen loquendo per se, & non occasionaliter, frequens venia causam præbet recognoscen di tantum beneficium, & Deo gratias agendi, & eundem verè diligendi, qui tanta erga peccatores, & tam frequenter misericordia vtitur. In quo, & illud Pauli verificari potest: Vbi abundauit peccatum, superabun[82]dauit & gratia.

Cõcluditur ergo quo ad hæc duo, quę suprà quæsita sunt, posse hominem iustum post veram pœnitẽtiam, in peccatum mortale cadere: posse etiã à peccato per iteratam pœnitentiam frequen ter ad gratiam resurgere.

Quæstio. xi.

VErũ tria super sunt inquirẽda. s. an de lege ordinata adi matur aliqñ peccatori, vsum discretio nis habẽti, facultas verè pœnitẽdi: ita, vt de cõmissis, pœnite re non possit. Secundò supposito quòd non, an possit peccator semp per pœnitẽtiã à pec catis quibuscunq;, quantunuis grauibus ad gratiam resurgere. Et supposito quòd possit, an de facto ita sit, & certum quòd semper ad gratiam resurgat. si illum pœniteat. Et ad primũ dixit Armachanus lib. 9. in Summa sua, quòd sæpe accidit, vt Deus facultatem verè pœnitendi à peccatoribus ob eorum grauissima, vlnimia peccata auferat: ita, vt tales post modùm pœnitere non possint: aut etiam, quia sunt de massa perditionis. Pro qua sententia arguitur. Primò, quia aliquando Deus denegat hominibus fidem, & cognitionem veritatis, sine qua verè illos pœnitere non potest: igitur illis non relinquitur facultas verè pœnitendi. Antecedens probatur per illud Ioan. 12. de Iudæis incredulis dictum: Propterea non poterant credere: quia iterum dixit Isaias: Excæcauit oculos eorum, vt non videãt oculis, & non intelligent corde, & conuertãtur, & sanem eos. Vbi glos. dicit, illos pro magnitudine sceleris pœnitentia esse indignos.
Confirmatur idem ex eo, quod Ioann. 6. dicitur: Nolite murmurare ad inuicem, nemo potest venire ad me, scilicet, per fidem, nisi pater, qui misit me, traxerit illum. Vbi Augusti. ait: Quasi dicat, scio, quare esuritis, sic, vt iustum panem non intelligatis, neque quæratis, nemo potest venire ad me. Et addit: Magna gratiæ commendatio: nemo venit nisi tractus: quem trahat, & quem non trahat, quare illum trahat, & non illum, noli iudicare, si non vis errare. Igitur multi sunt, quibus Deus fidem necessariam negat, vel ob eorum peccata, vel quia sunt de massa perditionis.
Hoc idem rursus apparet ex illo Matth. II. Væ tibi Corozaim: Væ tibi Bethsaida. Quia si in Tyro, & Sidone factæ fuissent vir tutes, quæ factæ sunt in te: olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egissent. Vbi Hierony. in sententia ait, illis ciuitatibus gentium negatam fuisse à Christo fidei prædicationem, quam si audiuissent, conuersi fuissent. Vnde & Apostolis pręcepit dicens: In viam gentium nè abieritis.
Ad idem facit, quod habetur Amos. 8. Ecce dies veniunt dicit Dominus, & mittam famem in terram: non famem panis, nec sitim aquæ, sed audiendi verbum Dei: & commouebuntur à mari, vsque ad mare, & ab aqui lone ad orientem, & circuibunt quærentes verbum Domini: & non inuenient. Ex quo Hieronuymus concludit, quòd Deus aliquãdo his, qui malum faciunt, & perseuêrãt, immit tit Prælatum, qui nesciat illos fidem docere. Imò aliquãdo Deus immittit spiritum erroris his qui in sordibus sunt, vt docet Paulus ad Roma. 1. loquens de gentibus contra legẽ naturæ viuentibus, dicens: Propter quod tradidit illos Deus in reprobum sensum.
Secundò aliquaão Deus indurat cor peccatorũ, subtrahẽdo illis suũ auxilium & gratiam conuersiuam, & illos deserẽdo, & à se proiiciendo. Id patet ex Pau lo ad Ro. 9. dicente: Deus cuius vult misereẽ, & quem vult indurat, quemadmodum indura-**[36r]**uit cor Pharaonis, nec illi pmissum est à mala voluntate affligendi Hebræos recedere. Et Hieremi. 6. Erudire Hierusalem: nè fortè recedat anima mea à te, nè fortè ponam te desertam terram inhabitabilem. Et iterum ibîdem: Frustra conflauit conflator: malitiæ enim eorum non sunt

consumptæ, argentum reprobum vocate eos, quoniam Dominus proiecit eos. Nec id solùm, sed etiam sæpe ho mines ob sua peccata priuantur auxilio, & custodia angelorum, prout dicit Hiere. cap. 51. Curauimus Babylonem & non est sanata: derelinquamus eam, & eamus vnusquisque in terram suam: quoniam peruenit vsq; ad cælum iudicium eius. Et iterum per Isaiam cap. 5. Auferam, inquit Dominus, à vinea sepem, & erit in conculcationem, & direptionem. Vbi glo. per sepem circundantem intelligit angelorum custodiam. Facit etiam, quod legitur Ezechielis. 3 Sed & linguam tuam faciam adhærere palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir obiurgans, quia domus exaspe rans est. Ex quibus & aliis multis videtur, quòd Deus sæpe subtrahit homini remedia necessaria ei ad verè pœnitendum: puta cognitionem, & fidem, & miracula, & Doctorem, seu prædicatorem, & gratiam, & auxilium suum, & amgelicam custo diam, & linguæ vsum ad petendum veniam, & reliqua opportuna remedia. Et per cõsequẽs talibus hominibus adimitur facultas verè pœnitendi, ita vt pœnitere non possint.

His non obstantibus, videtur duram esse, & impiam hanc pręfatam senten tiam, nec rationi nec scripturæ sanctæ satis consonã. Vnde contra eam, & pro opposita sententia arguitur primò. Et si daretur tempus viæ, in quo homo pœnitere non posset, habens perfectum iudicium discretionis, sequitur, quòd homo ille de necessitate peccaret, & de necessitate in peccato perseueraret, cùm à peccato recedere non posset: & seque la nota est, falsitas tamen consequentis patet: quia repugnat dicere hominem de necessitate peccare, cùm secundum Augustinum, peccatum intantùm peccatum est, inquantùm voluntarium: ita vt si voluntarium non sit, peccatum non sit. Et Hierony. de Ecclesiasti. dogmatibus, anathematizat eos, qui dicunt Deum obligare hominem ad aliquid ipsi impossibile: qualiter obligaret, si ita esset, quòd homo non posset non peccare, aut à peccato per pœnitentiam non posset recedere, vt constat.

Deinde homini competere liberum arbitrium, quo liberè possit, si velit, bonum, aut malum eligere, apertum est ex eo, quod scriptum est: Ante hominem vita, & mors, bonum, & malum, ad quod volueris, porrige manum. Ecclesiasti. 5. Similiter Deutero. 30. Moses ad Hebræos loquens, etiam postquã grauissima peccata commiserant, ait: Testes inuoco hodie cœlum & terram, quòd proposue rim vobis vitam & mortẽ: elige ergo vitam, vt viuas. Et ad Caim, postquam fratrem occiderat, dixit Dominus: Nónne si benè egeris, recipi es? sin autem malè, statim in foribus aderit peccatum, sed sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius. Ex quibus apertè patet, liberum esse homini, quantumuis scelerato à peccato recedere, si velit, & illius pœnite re. Pro quo etiam facit Paulus. 1. Corinth. 10. Fidelis Deus, qui non permittet vos tentari vltrà quàm potestis. Et ita patet, hominem ex parte sua semper habere potestatem, si ve lit, à peccato per pœnitentiam recedendi.

Secundò si diuinam misericordiam attendamus, simul & scripturam sacrã, hoc ipsum colligemus. s. Deum omnes peccatores ad pœnitentiam vocare, eisdemque, si illos pœniteat, æternam vitam promittere. Ita enim dixit omnes peccatores inuitans: Venite ad me omnes, qui laboratis, & onera ti estis, & ego reficiam vos. Matthęi. 11. Et iterum per Ezechielem, omnibus peccatoribus qui ab iniquitatibus recesserunt, quantumlibet graues, & enormes fuerint, vitam similiter promittit, & peccatorum omnium veniam, vt sæpe citatum est, capitu. 18. &. 33. Et iterum per Isaiam & Zachariam & Iohelem, omnes peccatores ad se vocat dicens: Conuertimini ad me, & cõuertar ad vos. Quoties etiam Deus conqueritur de populo suo, quem de adulterio, de idololatria, de fornicatione, de infidelitate, de Dei contemptu, & blasphemia, de aliisque grauissimis peccatis redarguit, à quibus se repulsum esse, &

abiectum conqueritur? Et nihilo minùs clemens pater misericordiarum, benignè illos ad se vocat, pœnitentiam hortatur, & veniam promittit. Non enim Deus vult mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat. Dicere igitur quòd Deus aufert ab homine facultatem pœnitendi, ita vt non possit pœnitere, nec ad Deum se conuertere, impium est contra diuinam clementiam.

Tertiò idem patet: quia apertum est Christũ pro omnibus peccato rib⁹ quantũuis sceleratis passum esse. Et oẽs tales ad pœnitentiam vocasse, ipso per Lucam di**[[36]v]** cente: Non venit vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. Et tanto magis charitas Christi ad homines commendatur, qui pro impiis mori voluit, quanto grauiora fuerant peccata & offensæ contra diuinam Maiestatem commissæ, vt docet Paulus ad Roma. 5. Ex parabola etiam patrisfamilias, qui fecit conuiuium, ad quod vocari præcepti omnes claudos, cæcos, & debiles, & quocunque mor bo laborãtes, hoc idem intelligimus scilicet Deum omnes peccatores, quæcun que sint, & qualiacunque crimina quæ commiserint, vocare ad cœnam suam, illisque ex parte ipsius inuitantis omnia esse parata. Impium igitur est dicere Deum adimere peccatoribus facultatem pœnitendi, pro quorum salute, tot & tanta passus est Christus. Deinde quomodò staret, quod ait Paulus. 1. ad Timo. 2. Deus vult omnes homines saluos fieri, si ipse Deus ex parte sua negaret homini, quod ipsi est necessarium, vt conuertatur? Nec placet hoc accipere, vt aliqui accipiunt dicentes, quòd sensus sit, nullum hominem saluari, nisi Deo volente. Nam ex textu ipso colligitur, quòd Dei voluntas huiusmodi ad omnes se exten dat, & non solùm ad eos qui saluantur: cùm præmittat ibîdem fieri Orationes, & obsecra tiones pro omnibus hominibus, cuiuscunque conditionis sint. Et sequitur quod dictum est, scilicet, nam Deus vult omnes.[83] Quomodò etiam illud staret à Dño dictum: Ego sto ad ostium, & pulso, si quis aperuerit,[84] intrabo ad eum. Et iterũ: Petite & accipietis, pulsate, & aperietur vobis? Quomodò etiam staret, quod ait Ioan. in sua Cano. s. Christum[85] esse propitiatorem pro nostris peccatis, & non pro nostis tantùm, sed pro totius mun di peccatis, si essent aliqua peccata tam enormia, vt isti dicunt, quòd pro illis auferat Deus à peccatore potestatem pœnitendi.

Adde quòd si propter aliquod peccatum enorme adimerẽ homini facul. tas pœnitendi, maximè propter peccatum in Spiritũ sanctum, de quo dixit Dominus, quod non re mitteẽ in hoc sęculo nec in alio: sed hoc non. Quia si textum Euangelij percurras, reperies Christum vocasse ad pœnitẽtiã, ac veniam pro misisse his, quos anteà de peccato in Spiritum sanctum arguerat, de quo aliâs, quando de peccato in Spiritum sanctum agebamus.

Dicendum igitur, quòd Deus nulli viatori iudicium discretio nis habenti claudit viam salutis, nemini tollit arbitrij libertatem, nemini quæ illi necessaria sunt, vt conuertatur, tollit, neminem ad peccandum, vel in peccato perseuerandum necessitat, neminem ad bonum impossibilitat, neminem fallit, nec errorem per se immit tit, quanuis permittat multos errare, & insu is peccatis perseuerare, & in alia noua peccata incidere. Cum hac tamen permissione stat in illis libertas à peccato recedendi, si ve lint: quia vnum quenque relinquit in manu consilij sui, exceptis his, quos pro sua voluntate vult præseruare, aut ad se specialiter conuertere. Pro quo illud notandum, quòd duplex est fauor, quem hominibus Deus præstat. Alter sine quo homo benè agere non potest, & talem nemini negat, quantumuis sceleratus sit, nè homo in diem iudicij peccata sua in Deum retorqueat, qui illi fauorem necessarium negauit. Alter est fauor superabundans, qui & si necessarius non sit homini simpliciter, vt bonum agere possit, confert tamen multum, vt bonum de facto agat, quod secluso huiusmodi speciali fauore, alioqui non ageret, etsi posset.

Id ex aliis apertè cognoscere possumus. Nam peccator aliqua peccata euitaret, verbo repræhensionis adiutus, quæ alioqui nõ vitaret, etiam si posset. Nam etiam munere solet moueri ad bonum aliquod agendum, quod alioqui non ageret, etsi possct. Ita igitur Deus munere quodam, siue exteriore, siue interna inspiratione, certo mo do iuuat specialiter quos vult, vt illos pœniteat: sine quo iuuamine dormirent, & non pœniteret, quanuis possent. Multis etiam hoc iuuamen speciale non confert ad pœnitendum, vel credendum, aut aliud bonum opus agendum, quod agerent, si huius modi iuuamen illis præstaretur. Et hoc modo per negationem huiusmodi specialis iuuaminis, dicitur quosdam indurare, aut obcæcare, sciens illos sine præfato iuuamine à pec cato non recessuros. Et hoc modo illos deserit, & à se abiicit, eos perire permittens, vel quia sunt de massa perditionis, vel quia id sua facinora meruerũt: non tamen ob id sunt impossibilitati ad pœnitendum, vt satis iam constat.

Nunc ad motiua prioris sententiæ dicendum. Ad primum sumptum ex Ioanne. 12. Non poterant credere, quia Isaias dixit & c. Dicunt aliqui illud verbum, non poterant, sonare, non necessitatem consequentis, sed consequentiæ: quia non posse credere, idem est quod necesse est non credere, & ita sensus est, neces se est, si Isaias dixit, quòd non erant creditu-**[37r]**ri, eos non credere. Sed hoc quamuis in se verè dictum sit, non tamen videtur ad propositum textus. Quia illic Euangelista intendit significare obstinationem, & duritiam cordis Iudæorum, qui cùm tanta signa à Christo fieri vidissent, non credebant. Nec inten debat necessitatem consequentiæ significare, nec quòd causa, quare credere non possent, erat, quia ab Isaia sic fore, erat prænuntiatum. Nec ad id citauit prophætæ dictum: sed intelligamus causam saæ obstinationis, seu obdurationis fuisse, quia Deus obcæcauit oculos eorum, prout Isaias prædixerat. Hæc autem obcæcatio non fuit, nisi diuini iuuaminis subtractio, sine quo non erant crediturí, quanuis credere possent, si vellent, etiam si iuuamen illud superabundans illis subtraheretur. Et quòd possent, si vellent: Augustinus dicit eundem locum tractans. Quærit enim, quare autem non poterant credere, si à me, inquit, quęratur: citò respondeo, quia nolebant. Et si obiiciatur, aliam causam dedisse prophetam, quare non credebant, scilicet, quia dedit Deus illis Spiritum compunctionis oculorum, vt non videant: Respondet idem Augusti. hoc ipsum eorum voluntatem meruisse in malo obstinatam, à qua mala voluntate, si vellent recedere, potuissent. Vnde fit illud verbum, non poterant, non sonare impossibilitatem credendi, sed ineptitudinẽ voluntatis, simul & intellectus eorum. Erat enim ex parte intellectus obstaculum, quo credere in Christum impe diebantur. Ex parte etiam voluntatis obstinatio, & peruer sa affectio, quibus stantibus, credere in Christum non poterant. Illa autẽ obstacula in illis permanebant: quia Christus gratiam suam, vt amouerentur, illis non præstabat. Itâq; illis stantibus obstaculis, credere non poterant: simpliciter tamen poterant, si vellent. Quod inde rursus patet: quia si simpliciter non possent credere, ipsa incre dulitas non esset illis imputanda, quod suppono falsum. Ad aliud ex Ioanne. 6. citatum: Nemo potest venire ad me, dicendum similiter, quòd illud verbum non potest, nõ dicit simpliciter impossibilitatem veniendi ad Christum per fidem, vt ex dictis patet, cùm id esset in libera ipsorum potestate: sed secũdum quid, vt dictum est, stante, scilicet, corum ineptitudine, quam Deus sciebat in illis sine gratia, & fauore specilai ipsius, non esse amouendam. Et hac ratione dicitur ibidem: Nemo potest venire ad me, nisi datum sit ei à patre meo. De qua fide (inquit) Pau lus, quòd Dei donum est. Simpliciter tamen non negandum est hominem rectè suis naturalibus vtentem, si per hominem, aut per mi recula doceatur posse credere in Chirstum, alia supera bundanti gratia seclusa. Attamen doctorem habere, aut miracula fieri, per quę fides doceatur, inter dona Dei venit connumerandum, ita

vt semper verificetur, quod ait Christus: Nemo potest venire ad me, ni si pater meus traxerit eum. gloss. i. nisi pater reuelauerit per se, scilicet, vel per alium.
Ad aliud ex Matth. citatum: Væ tibi Corozaim, patet responsio, quòd Deus illis ciuitatibus Gentilium Tyro. s. & Sdoni non abstulit facultatem verê pœnitendi, quãuis fidei prædicationem illis subtraxit, sed sine hac potuerunt credere: quia si quod in eis erat, debitè fecissent, doctore fidei Deo prouidente, minimè caruissent: sicut nec eo caruit Cornelius, nec Eunuchus Candacis Reginæ, qui, quod in eis erant, fecerunt, vt patet ex actibus Apostolorum. cap. 10. & cap. 8.
Ad aliud ex Amos. 8. sumptũ: similiter respondetur, quòd inde colligitur Deum subtrahere hominibus ob eorum pec cata doctorem veritatis: & non solùm hoc, sed aliquando immittit Spiritum erroris, quo pec catores seducantur, & pereant, vt patet ex eo, quod ex Paulo ad Rom. citatum est: & etiam ex eo, quod ait. 2. ad Thessal. 2. Eò quòd charitatem veritatis non receperunt, vt salui fierent: ideò mittet Deus illis operationem errorum, vt credant mendacio. Facit etiam Deus aliquando, vt prophetæ interrogati, non verum, sed falsum respondeant, prout dicitur Ezechie. 14. Iuxta iniquitatem interrogantis, inquitas Prophetæ erit. Quæomnia permissiuè sunt accipienda, sicut illud aliud, propter quod tradidit illos Deus in passiones ignominiæ & c. ad Rom. 1. Siueigitur Deus multos errare, & fidem ignorare permittat, siue remedia opportune ad cognitionem veritatis illis subtrahat, stat tamen in eisdem potentia pœnitendi, & se ad Deum conuertendi, & per consequens ea, quæ illis necessaria fuerint, sciendi, vt ex dictis patet. Remedia tamen, quæ sunt homini ad pœnitendum, & Dei mandata seruandum necessaria, nulli iudicium discretionis habenti adimit Deus. Et ita patet ad omnia, quæ suprà in oppositum allegata sunt, & multa alia. Illud tamen, quod postremò ex Ezechielis. 3. citatum est, videtur ad propositum impertinens. Nam illic prædicit Dominus Ezechieli mala, quæ per repro-**[[37]v]**bos passurus erat, in pœnam quorum futurum erat, vt Ezechiel ad illos non egrederetur, nec illis prædicaret, nec eorum vitia obiurgaret: vt in sordibus suis ampliùs sordescerent. Et hoc est, quòd ait: Linguam tuam faciam adhærere palato, & eris mutus, quasi vir non obiurgans: quia domus exasperãs est. In quo significat Iudęos indignos esse, quibus doctor ali quis, aut vitæ director mitteretur,
PRęsupposito ergo, quòd in via nemini adimitur facultas pœnitendi, quærebatur se cundò, an possit quilibet peccator per pœnitentiam resurgere ad gratiam, quæcunq; & qualiacunq; crimina perpetrauerit. Et dixit idem Armachanus, quòd non, sequutus in hoc Aug. qui aliqñ tenuit esse aliqua peccata tam grauia, quæ non possunt peccatorire mitti, quicquid faciat ad eorum remissionẽ.
Pro hac sententia facit. Primò quod legitur Matth. & Lucę. 12 de peccato in Spiritum sanctum, de quo ait Christus, quòd non remittetur in hoc sæculo, nec in futuro. Si dicas, quòd loquitur textus de facto, non tamen tollit possibilitatem remissionis: cõtra arguitur, quòd loquatur de possibili. Quia quod de aliis peccatis affirmat Christus, id ipsum negat de peccato in Spiritum sanctum: sed de aliis affirmat, quòd remittentur: quod non de facto, sed de possibili est accipiendum: alioquî falsum esset, quòd cætera pecca ta remittentur, si de facto intelligatur, vt cõ stat: ergo idipsum negat de possibili de peccato in Spiritum sactum.
Secundò facit, quod ait Ioann. in Cano nica cap. 5. de peccato ad mortem, pro quo ait, non esse orandum. Quod tractans August. ait: Apertè ostẽditur, quosdam fratres esse, pro quibus non orare iubemur: significans ideo id esse, quia sunt aliqua peccata, de quibus veniam non potest pecca tor obtinere. Ait enim inter alia. Non quia non sit ignoscendum

pœnitenti: sed quia tãta est labes illius peccati, vt deprecandi humilitatem subire non possit. Exemplifi cat de peccato Iudæ: & de eo, qui scienter frater nitatem oppugnat.

Tertiò facit, quod ait Paulus de peccato ex militia commisso ad Heb. 10. Voluntariè enim peccantibus post ac ceptã notitiam veritatis, iam non relinquitur hostia pro peccato. Quod non videtur intelligendum ita, vt Christus non sit iterum pro peccatoribus illis occidendus. Nam nec pro voluntariè peccantibus, nec pro inuoluntariè peccantibus relinquitur hostia in illo sensu: nec valet dicere, quod glossa ait. s. quòd per voluntariè peccantes intelliguntur hi, qui perseuerant in peccato. Nam si de perseuerãtibus in peccato intelligitur, non etiam relinqueretur hostia pro illis: siue perseuerent post acceptam notitiam, & voluntariè, siue ex ignorantia, & inuoluntariè. Et ita, cùm aliquid speciale de voluntariè & scienter peccantibus videatur Paulus dicere, sequitur, quòd illis nullum relinquitur remedium salutis, maximè cùm addat: Sed formidabilis quædam expectatio iudicij, & ignis æmulatio. Igitur sic ex malitia peccantibus nil prodest postmodum pœnitere. Quod idẽ ad Hebr. 6. visus est significare, dicẽs: Impossibile est eos, qui semel illuminati sunt, si pro labantur, rursus renouari ad pœnitentiam.

Cõfirmatur ex Leui. 4. &. 15. vbi cum essent hostiæ institutæ pro peccatis ex ignorantia cõmissis, pro his tamen quæ ex malitia com missa erant, nulla talis hostia instituta videt̃. Quod videtur figura præsentis temporis.

Quartò facit, qd' de peccato idololatriæ legit̃ Ezech. 14. Si Noe, Iob, & Daniel orassent pro eis, non eos saluarent. Loquitur de his, qui posuerunt immunditias, & idôla in corde suo, Similiter Iere. 7. &. 11. Tu ergo noli orare pro populo hoc, & nè assumas pro eo laudes, & orationes, & non obsistas mihi: quia non exaudiã. Loquitur de populo Israel, pro eo, quòd idololatriam perpetrauerat. Idem habetur Iere. 14. Noli orare pro populo hoc in bonum, quia non exaudiam: siue ieiunauerint, siue victimas obtulerint, non suscipam: igitur hoc modo peccantibus nil prodest pœnitere. Vnde ait glossa: Prophetæ præcipitur, nè pro eis oret, in quos est iam consummata sentẽtia: nè videatur oratio eius infirma, & meritò non exaudita.

Quintò facit, quod legitur Amos. 1. &. 2. de multis nationibus. Dicit Dominus: De tribus sceleribus Damasci, Tyri, Gazæ, & Edom, & super quatuor non cõuertã. De quo Hiero. in prolo. super Amos, ait: Et quia inquit propheta super tri bus impietatibus, & super quatuor non con uertam eum, tertiò peccatorum indulgẽtiam Deum dare posse significat: quem quartò ea dem peccata admittẽtibus, nec pœnitentiam, nec indulgentiam daturum annunciat.

Augustinus etiam lib. de vita Christiana significat certã esse hominibus periodum ad pœnitendum cõstitutam, aut certum numerum peccatorum:**[38r]** quo completo, postmodùm venię non est locus. Ait enim post alia: Nos enim plurimorum habemus exempla, per quæ probare sufficimus sceleratos, & impios peccatorum suorum fine complete, & hoc tempore iam iudicari, & præsentem eis vitam negari non minùs, quàm futurã. Ad quod alludit, quod dicitur Gen. 15. Nondum sunt complete peccata Amorrhæorum. Ex quibus videtur col ligi multa esse peccata adeò grauia, de quibus homo veniam obtinere non potest, quantuncunq; pœniteat, certamque esse peccatoribus periodum ad pœnitendum constitutam, vltra quam quicquid homo faciat, etiam si pœniteat, minimè veniam assequetur. Quod innuit Hieronym. libr. Hebraicarum quæstionum, tractans illud Gene. Non permane[86] bit Spiritus meus in hominibus istis in æternum, quia caro sunt: sed erunt dies eorum an ni centum, & viginti. Hoc ipse sic exponit: Habebũt centum viginti annos ad pœniten dum. Nec enim

de annis ad vitam erat id intelligendum, cùm constet, multos homines post tempus illud vixisse vltra ducentos, & trecentos annos.

His non obstantibus tenenda est opposita sententia, scilicet, nulla esse peccata quantumuis numero, & grauitate magna, de quibus homo veniam non possit per pœnitentiam consequi, quamdiu viuit. Pro qua sententia & catholica faciunt, quæ suprà citata sunt ex variis scripturæ authoritatibus, in quibus Deus promisit cuicunque verè pœnitenti vitam æternam. Ratione cuius promissionis dixit August. super epistolam ad Roma. 5. vt citauimus suprà, iniustum fore Deum, si peccatores ad ipsum confugientes in sui gratiam non admittat. Hoc etiam significat Ioan. in sua Canonica. 1. cap. 1. Si confitemini peccata vestra, fidelis, & iustus est Deus, vt remittat vobis peccata vestra, & & emundet vos ab omni iniquitate. Vbi nullam iniquitatem quantumuis magnam excludit. Et cap. 2. Hæc scribo vobis, vt non pec cetis: sed & si quis peccauerit, aduoca tum ha bemus apud patrẽ Iesum Christum iustum, qui est propitiatio pro peccatis vestris, & nõ vestris tantùm, sed etiam totius mundi. Ex quo apertè docemur nullum esse in mundo commissum peccatum, à quo non possit ho mo veniam consequi, si pœniteat, Christo pro nobis intercedente. Vanum autem omninò esset Christum intercedere pro pecca tis, quæ scit remitti non posse. Facit etiam, quod habetur Isaiæ. 49. Nunquid obliuisci potest mulier infantem suum, vt non misereatur filio vteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. Vnde apertè patet Deum nemini claudere gremium, sed paratum eum esse pro sua infinita bonitate, & clementia omnem verè pœnitentem in sui gratiam admittere: maximẽ cùm hi, ad quos Dominus per Isaiam loquebatur, illa crimina, quæ grauissima dicuntur, commisissent, scilicet, peccata infidelitatis, idololatriæ, blasphemiæ. Facit etiam determinatio ecclesiæ de summa Trinitate, & fide catholica: cap. Firmiter. Vbi declaratum est posse hominem Peccatorem semper per veram pœnitentiam reparari. Ibîdem etiam declaratum est baptismum omnibus tam paruulis, quàm adultis obicem non ponentibus, ad salutem pro desse, quæcunque, & qualiacunque crimina ante baptisma fuerint commissa. Quòd si infidelibus, idololatris, & pessimis hominibus hæc gratia fit, vt possint per baptismum iustificari: quare etiam de Christianis in peccatum lapsis negabimus similem gratiam fieri eisdem posse, vt per pœnitentiam iustificentur: quam secuudam tabulam esse constat, sicut & baptismus est prima: maximè, cùm idipsum præfata Decretalis sonet, puta de hominibus post baptismum in peccatum lapsis.

Adde quòd ecclesia nullum peccatorẽ quantũuis criminosum à pœnitẽ tia repellit, quæ omnes in articulo mortis cõ stitutos, si in eisdem signa contritionis apparent, iubet vniuersaliter absolui: sicut & Christus contulit sacerdotibus potestatem omnia peccata remittendi, nullam inter hæc, & illa peccata differentiam ponens. Vnde de pœnitentia, distin. 1. cap. Multiplex. dicitur: His autem qui tempore necessitatis, & periculi vrgentis instãtia pœnitentiæ præsidium, & mox reconciliationis implorant, nec satisfactio in terdicenda est, nec reconciliation deneganda: quia misericordiæ Dei, nec mensuram possumus ponere, nec tempora definire: apud quem nullas patitur moras venię conuersio. Et Glossa citat, quod scriptum est: Spiritus sancti gratia tarda nescit habere molimina. Et cap. Nemo. ibîdem Ambrosius repræhen dens eos qui præuaricantibus adimunt spem salutis, ait: Deus autem nullum crimen excipit, qui peccata omĩa donauit. Et cap. Quantussibet. ait: Quantuslibet ergo mortuifœtor sit, aboletur omnis, vbi sacrum redoleuerit vnguentum. Et cap. Potest fieri. ita concludit: Ergo euidentissimè Domini prædi-**[[38]v]**catione mandatum est etiam grauissimi criminis reis, si ex toto corde, & manifesta confessione peccati pœnitentiam agant, sacramen ti cœlestis gratiam perfundendã. Et de Iuda peccatore grauissimo ait idem

Ambrosius: Arbitror enim quòd & Iudas potuisset tanta miseratione Domini non excludi à venia, si pœnitentiam non solùm apud Iudæos, sed apud Christum gessisset. Cyprianus etiam si gnificans omnes pœnitentes esse admittendos ait: Miror autem quosdam sic obstinatos esse, vt dandam non putent lapsis pœnitentiam, aut pœnitẽtibus æstiment veniam denegan dam. Hieronymus etiam inductiuè ostendit Christum neminem verè pœnitentem reiecesse: sed in sui gratiam admisisse. Exemplo mulieris importunæ, quæ precibus impetrauit ab amico tres panes. Christus etiam à publicano precibus vincitur. Niniue ciuitas, quæ peccato periit, fletibus stetit. Christus in Paradisum latronem decruce tulit. Prodi gum filium serò etiam reuertẽtem Christus lætus amplectitur. Et nonagintanouem pecudibus derelictis, vna ouicula quæ remansit, humeris boni Pastoris aduehitur. Pro his etiam qui ipsum Christum crucifigebant orabat dicẽs: Ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt. Alios etiam qui in Spiritum Sanctum blasphemantes peccauerant, adhortatur, vt pœnitentiam agant, & sic pœnitentibus veniam promittit. Nunquàm denique repulit quenquam, qui ad ipsum cõsugeret. Ex quibus patet nostrum intentum.

Gelasius etiam Papa in to. anathema tis dicit nullum esse peccatum pro quo ecclesia non oret, & quod remitti non possit, nisi peccatum perseuerantiæ vsq; ad finem. Et habetur in Decretis Gelasij, in libr. Conciliorum. Augustin. etiam in lib. retractationũ dicit: De nemine quantũcunq; scelerato desperandum est, quia quandiu viuit pœnitere potest, & ad Deum conuerti. Vbi retractat quod antè dixerat de peccato ailquo post habitam charitatem commisso, dicens illud remitti non posse.

Ad rationes autem superiùs pro prima sententia adductas, Respondeẽ. Ad primum depeccato in Spiritum sanctum, quod irremissibile dicitur. Respondeo: Quicquid sit de huiusmodi peccato, quale, & quotuplex sit: similiter & quot modis dicatur irremissibile: dimissis etiam variis modis dicendi, de quibus aliâs. Dico ad præsens peccatum in Spiritum Sanctum dici irremissibile, non ob difficultatem suæ remissionis, quãdoqui dem ex parte Dei æquè facile est vnum sicut & reliquum peccatum dimitti, cuius misericordia, cùm infinita sit, omnem culpam in infinitum, & absque proportione superans, non dubium, qui absq; vlla difficultate possit omnem offensam dimittere. Et parte etiã peccatoris non multùm difficile est peccati cõmissi pœnitere, cùm voluntatem ad vtrunq; vertibilẽ habeat homo: esto quòd, vt ait Ari sto. 7. Ethicorũ: Qui ex malitia peccant, non sunt facilè pœnitiui: quales sunt, qui ex ignorantia, aut passione peccant, qui passione, & ignorantia cessante, illcò de commisso dolent. Vnde & nonnulli hanc causam esse dixerunt: quare angeli mali non egerunt pœnitẽtiam, quia scilicet, ex malitia peccauerunt, quod est proprium peccato, quod dicitur in Spiritum sanctum cõmissum. Nec etiam dicitur irremissibile ob impossibiliatem suæ remissionis, vt sufficienter ex dictis apparet. Nec Christus in loco citato prætendit significare impossibilitatem suæ remissionis, sed eius grauitatem, & indignitatem nobis inti mare. Cùm non sit aliud peccandi genus magis abominabile, quàm ex malitiam, & specialiter contra Deum peccare. Vnde cùm cætera peccata, quæ ex ignorantia, aut passione committuntur, habeant vnde digna sint venia, & remissibilia, cùm ipsa passio & ignorãtia, ex qua fiunt, nonnulla sit peccati excusatio: peccatum tamen in Spiritum sanctum commissum, quod ex pura malitia fit, nil tale habet: vnde venia dignum sit, aut remissibile: ideò cætera remissibilia dicuntur, non sic peccatum in Spiritum sanctum.

Ad secundum de peccato ad mortem, vi detur Magister in. 2. cum Augustino dicere idem esse peccatum in Spiritum sanctum, & peccatum ad mortẽ: & quòd ideò pro illo orandũ

non est, quia remissibile non est. Ad dunt tamen huiusmodi peccatum esse pecca tum cui finalis impœnitentia adiungitur, pro quo solo non est orandũ. Mihi tamen videntur diuersa esse peccata. s. peccatum in Spiritum sanctũ, de quo Euangelistæ loquuntur, & pec catum ad mortem, de quo Canonica Ioan. Si enim peccatum in Spiritum sanctum diceretur omne illud cui adiungitur finalis impœnitẽtia, nil opùs fuisset distinguere inter peccatum in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, dicendo solùm illud, quod in Spiritum sanctum cõmittitur esse irremissibile: cùm omne pec catum in quẽcunq; cõmittatur, si illi adiungatur finalis impœnitentia, sit irremissibile. Adde quòd peccatum in Spiritum sanctum,**[39r]** de quo Euangelistæ, erat actu commissum à Iudæis, quos Christus tam acriter redarguebat, idque illis viuentibus, quos tamen posteà ad pœnitentiam hortabatur. Peccatum autem ad mortem nemo incurrit, nisi moriẽdo, si. s. tunc sine pœnitentia decedat, quem ad pœnitentiã postmodũ adhortari omninò superuacaneum est. Quod autem fuerit peccatum in Spiritum sanctum, de quo Christus loquutus est, satis explicat Mar. s. blasphemia, qua opus Dei miraculosum, Beelzebub attribuebant, vbi nil de finali impœnitentia dictum est. Dicendum igitur peccatum ad mortem dici peccatum finalis im pœnitentiæ, pro quo solo non est orandum. Nam pro alijs omnibus, quãdiu viuit homo orandũ est, quemadmodum docet Pau. 1. ad Ti mo. 2. Quòd si quis obijciat eundem Paul. qui cùm pro alijs oraret, pro Alexandro tamen ærario non videtur orasse, imò iussit Timo. vt illum euitaret, qui ipsius Pauli fuerat persequutor. Respondeo: Non legitur, quòd Paulus pro Alexandro non orauerit, quanuis legatur, quod iusserit Timotheo quod illum euitaret, vt patet. 2. Tim. 4. Quod ideo fuit, quia Paulus illum Satanæ tradiderat, & excõmunicauerat tanquam apostatã. Et quamuis dicat ibîdẽ Paulus: Reddet Deus illi. s. Alexandro merce dem sui operis: non imprecantis verbum est, sed prænuntiantis, vt dicit illic glossa.

Ad tertium de volũtariè peccãbus: Respõ detur, quòd quia Paulus videtur adimere spem salutis his qui volũtariè post acceptam notitiam veritatis peccant: ideo quidam opinati sunt epistolam ad Hebræos non fuisse Pauli: cùm Paulus alibi, & sæpe eos, qui post baptisma receptum, & post notitiam veritatis habitam labuntur, ad pœnitentiam hortatur, spem veniæ illis tribuens. Alij verò tenentes epistolam verè Pauli fuisse iuxta sancto rum doctorum & ecclesiæ doctrinam, hunc locum exponentes dixerunt, per voluntariè peccantes intelligi eos, qui in peccato perseuêrant vsq; ad finem, videntes pro nullo alio peccato adimi peccatori spẽ salutis, sic dicit gloss. ibîdẽ. Contra quos occurrit ratio, quia in illo sensu nullam fecisset Paulus differentiã inter voluntariè peccantes, & inuoluntariè: nec inter peccantes scienter post acceptam notitiã veritatis, & peccantes ignoranter. Quia quomodocũq; quis peccet, si perseuêret vsq; ad finem, nulla illi relinquitur hostia, nec remediũ salutis: cùm tamen textus aliquid spe ciale de voluntariè & scienter peccantibus dicat. Alij verò dixerunt post Chry sost. Homilia. 20. quòd cùm ait Paulus non relinqui hostiam pro peccato his qui voluntariè peccant, non excludit omne remedium sic peccantibus, sed remedium baptismi, qui hostia quædam est: quia in baptismo cõmorimur Christo, & eidem sacrificamur. Itaque intendit ponere differentiam inter hostiam pro peccato legis veteris, & hostiam hanc pro pecca to legis nouæ: quia illa iterari frequenter poterat, non hæc. Et hoc dicitur conformiter ad id, quod Paulus in eadem epistola, cap. 6. dixerat: Impossibile est eos qui semel illumi nati sunt, si prolabantur, rursus renouari ad pœnitentiam. Sed nec hoc satisfacit. Tum, quia illo modo impertinens esset, quòd quis peccet voluntariè aut inuoluntariè ex scientia, aut ex ignorantia, seu metu: quia quomodocunq; quis peccet, non potest denuò baptizari: cùm tamen Paulus aliquid speciale dicat de voluntariè & scienter peccantibus. Tum etiam, quia non solùm videtur

ex cludere illis hostiam baptismi, sed etiam pœnitentiã, & quodcunque aliud remedium salutis: nam postquam dixit: Non relinquitur illis ho stia pro peccato, statim subiungit: sed formi dabilis quædam expectation iudicij. Alij dixerunt, quòd per implicationem additam. s. voluntariè, & post acceptam notitiam veritatis, non excludit Paulus peccantes culpabiliter ex ignorantia culpabili seu vincibili, quasi illis hostia aliqua relinquatur: non autem his, qui scienter, & voluntariè peccant: sed eos intendit excludere, qui deficiunt à legis obseruatione inuoluntariè, quod impossibile est cum culpa accidere. Nam aliquando in scriptura dicitur peccatum, etiam si culpa & imputabilitate careat, vt opus contra legem Dei cõmissum per ignorantiam inuincibilem: quale fuit accessus Iacob ad aliam, quando sua non erat: quale etiam fuit detinere vxorem alienam nescienter, quod accidit Abimelech Regi Gene. 20. Sic enim peccantibus bene relinquitur hostia, & remedium salutis, etiam si perseuêrent, non alijs. Sed nec hoc satis pertinenter videtur esse dictum, cùm non sit intention Pauli alicui peccatori qualitercunq; peccanti remedium salutis adimere, sicut opinione istorum adimitur his qui voluntariè peccant. Videtur ergo intentum Pauli in eodem cap. esse ponere differentiam inter homines ante legem Euangelicam, quando, scilicet, sub lege erant Moysi, & inter homines post legem Euangelicam: similier & inter hostia illius legis, & legis nouæ. Qui enim sub lege erant, in vmbra erant, & in ignorantia. Et hostia illius legis, quæ**[[39]v]** erat animalium occisio, non proderat ad remissionẽ peccatorũ. Et cum quolibet anno hostiæ fierent, remissio tamen peccatorum non fiebat, fed peccatorum remissionis cõmemoratio. Et qui peccabant, ignorantes & lumine carentes peccabant, & illis erat vna hostia vera promissa, quæ erat passio Christi, per quam verè peccata erant remittenda, & ignorantia expellenda, legis nouæ luce superueniente. Et hæc de conditione hominum ante legem no uam. Deinde lege noua veniente, & Christo semelin cruce oblate, iam homines si peccant, voluntariè peccant & scienter, non vti priùs. Et iam post lucẽ Euangelicam non relin quitur hostia: quia cessauit animalium immolatio per Christi immolationẽ, & Christus non est ampliùs pro nobis immolandus, nec confidendum nobis iam est in alia hostia venturaQuia illa vnica Christi oblatio sufficientissima fuit pro peccatis omnibus etiam futuris, si Christo pro nobis immolato, firmiter adhæreamus. Et hoc est quod verè Paulus intendit in loco pręsenti. Et cùm addit: Formidabilis autem expectatio iudicij, non debet accipi, vt argumentum prætendit. s. quòd post legem Euangelicam peccantibus, nil remedij relinquitur: sed sola formidabilis expectatio iudicij. Quia hanc clausulam non aduersatiuè ponit, sed ostensiuè, docens. s. quàm formi danda sit sententia iudicij contra impios feren da. Itaque intendit Hebræos firmos in fide Christi facere, & à ceremonijs legis amouere, proponens eis finalis iudicij terrorem. Ex quibus apertum est, quàm impertinenter multi circa præsentem locum fuerint loquuti.

Ad confirmationẽ dicendum falsum esse, quod nulla fuerit hostia pro peccato ex malitia cõmisso in lege veteri instituta. Nam Leui. 6. statuta est hostia pro his qui peccaue rint in cõtẽptũ Domini, si depositum negauerint, quod fidei illorum cõmissum est: similiter pro his, qui vi alienum extorserint, aut calumniã fecerint. Quæ quidem peccata constat non nisi voluntariè & scienter committi.

Ad quartum ex Ezechiêle, & Ieremia citatũ dicendum, quòd intelligitur de irro gatione pœnæ, quam Deus decreuit aliquibus inferre in hoc sæculo, siue sit mors, siue bellũ, siue alia plaga, quibus malis Deus tempo re legis populum flagellare solebat, partim vltionem de cõmissis sumendo, partim homines, nè offenderent deterrendo. Et ideo non mirum si ab huiusmodi temporali pœna, homines per pœnitentiam non liberarentur, ex quo erat sententia Dei ad id determinata: ideo nec ad id orationes sanctorum tunc proderãt. Sic etiam

est accipiendum, quod legitur. 1. Regum. 3. Iuraui domui Heli, quod non expietur iniquitas domus eius victimis & muneribus vsq; in ęternum: quia scilicet, erat Heli cum sua posteritate in perpetuum priuandus dignitate Pontificia, vt patet ex cap. 2. Ibîdem.

Ad quintum ex Amos citatum dicendum, quòd non potest intelligi, vt Hebręi putant, quòd si quis quater in aliquod peccatum cadat, non poterit veniam postmodùm obtinere: cùm constet ex. 4. Regum, Manassem Regam, non solùm quater, sed pluries idolola trasse, & pluries homicidium perpetrasse, qui tamen veniam tandem obtinuit, vt patet ex. 2. Paralip. in fine: sed procedit de irrogatione pœnæ temporalis, quam Deus tunc contra perseuerãtes & pertinaces inferre decreuerat. Et sic etiam videtur Hieroñ. intelligendus in Prologo suprà citato. Et quod ait, quòd per hoc significatur Deum quater peccantibus, pœnitentiã non daturum, nec indulgentiam, intelligitur de pœnitentia liberãte à tali pœna temporali illis parata. Et quòd ita sit, patet ex fine eiusdẽ Prologi: similiter & ex textu ipso, in quo exponitur pœna non remittenda. s. ignis, & ciuitatum illarum destructio.

Ad aliud ex Augusti. citatum de certa periodo, dicendum, vt verba ipsius Aug. significãt, eum de periodo vitæ fuisse loquutum: taliter quòd aliquando videns Deus ho minẽ in peccatis perseuerare, eum de medio tollit, ex quo dato illi tempore pœnitendi, non vult pœnitere. In quo Deus illi peccatori magnam facit misericordiam, eum morte pręueniens: nè si diu viueret, peccata peccatis accumularet, & sibi longè maiorem damnatio nem pararet. Quod etiam ex Gene. 15. citatum est, scilicet: Norondum sunt cõpletæ iniquitates Amorrhæorũ: ita accipiendum est, vt ea quę suprà exposita sunt de pœna temporali, puta de expellẽdo illos populos de terra promissionis, quam Deus Abrahę & posteris suis pro miserat: qua fortè priuati non fuissent, si expectati pœnitentiam egissent. Et quia tempus, per quod Deus eos ad pœnitentiam expectare decreuerat, nondum erat completum: ideo differebatur filijs Abrahę terrę promiffæ tra ditio. Itaque hæc omnia impertinentia sunt, ad dicendum, hominem quãdiu viuit, non posse veniam peccatorum, & gratiam per pœnitentiam consequi, vt ex dictis patet.

SEd esto ita sit, posse scilicet hominem per pœnitentiã semper reparari: An de facto ita sit quòd semper quòd hominem verè pœ-**[40r]**nitet, consequatur veniam & gratiã. Et dimissa eorum opinione, qui dicunt, non quamcunq; pœnitentiam sufficere ad gratiam, nisi val de intensa sit, aut per aliquod tempus perseuêrans, cui idem Armachanus vbi suprà cõsen tit, de qua opinione suprà quæstione. 5. aliqd disseruimus: ideo præsens quæstiuncula pro cedat de pœnitentia quãtumuis intensa, & cõtinuata. Et arguitur pro parte negatiua. s. q non sit vniuersaliter verum, aut non sit certum hominẽ per pœnitentiam semper veniam cõsequi.

Primò ex eo, quod legitur Danielis. 4. vbi Daniel dedit consilium Regi Nabuchodonosor vt. s. pœnitentiam ageret, & se Deo commendaret (vt exponit Tho.) addens, peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperũ: forsitan ignoscet Deus delictis tuis. Quòd si certum esset, pœnitentiam hominis sufficere ad remissio nem peccatorum, non id reuocasset Daniel in dubium, sicut reuocauit dicens, forsan.

Secundò Actuum. 8. Petrus dixit Simôni Mago: Pœnitẽtiã age ab hac nequitia tua, & roga Deum, si fortè re mittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. Vbi vi detur in dubium reuocare, an pœnitentia & oratio ad Deum pro dimissione peccatorum fusa, sufficiat semper ad obtinendum veniã.

Tertiò facit ad idem, quod dicitur Iohêlis. 2. Conuertimini ad Deum vestrũ, quia benignus & misericors est. Et addit statim: Quis scit si conuertatur, & ignoscat, & relinquat post

se benedictionẽ? Idem habetur Ionę. 3. vbi, cùm statuissent Niniuitæ pœnitentiam agere, quodque cõuerterentur ad Deum, & vnusquisq; recederet à via mala: statim addit, quod dictum est. s. Quis scit, si cõuertat̃, & ignoscat Deus? Vbi hi prophetæ vi dentur in dubium reuocare, an de facto Deus semper indulgeat ad pœnitentiam peccatoris.

Quartò idem videtur exemplis cõprobari de Esau, de quo ait Paulus ad Hebræos. 12. Non enim inuenit pœnitentiæ locum, quamuis cum lachrymis inquisiuisset eam. Et de Antiocho. 2. Maccha. 9. dici tur: Orabat scelestus Dominium, à quo non erat misericordiam consequuturus. Igitur non solũ non est certum, hominem per pœnitentiam de facto veniam cõsequi: sed de quibusdam certum est, veniam per pœnitentiam non obtinuisse.

Quibus non obstantibus videtur standum in eo, quod suprà proba tum est, scilicet, Deum omnes verè pœnitentes illicò in sui gratiam admittere. Cuius fundamenta non opùs est repetere, sed ad rationes nuper in oppositum factas respondere. Et dicendum breuiter omnia illa loca citata, in quibus videtur in dubium reuocari, an per pœnitentiã homo assequatur indulgentiam, esse intelligenda de indulgentia pœnæ tẽporalis præsentis vitæ. Nam de indulgentia culpæ & pœnæ æternæ, dubitari non potest, vt ex dictis patet. Et discrimen certum est: quia de diuinæ promissionis adimpletione, atque de ipsius Dei fidelitate minimè dubitandum est. Ipse autem promisit, idq́, frequẽter in scriptura sancta, se ad gratiam ad missurum omnem, quem verè pœniteat, & ad ipsum Deum vero corde cõfugiat. De pœna autem tempora li amouenda, talis promissio non habetur, sed hanc potest liberè infligere & amouere, si ve lit, salua veritate legis. Hanc legitur Deus à populo suo ad preces Moysi, & aliorum sanctorum amouisse. Aliquando etiam legitur sanctorũ orationes ad id minimè profuisse.

Particulariter id patet de pœna Nabuchodonosor in somno prænuntiata, quòd scilicet erat ad tempus regno suo priuandus, & cùm bestijs terræ fœnum comesturus. Hanc enim pœnam illum per pœnitentiam euasurum, reuocabat Daniel in dubium: non pœnam æternam debitam pro peccato. De pœna Simônis Magi idem dicendũ: quia Petrus præ dixerat multa mala multasque afflictiones illi ob suam pessimam cogitationẽ euenturas, has in certum erat illum per pœnitentiam euasurum. De pœna Iudæorum, ad quos loquebatur Iohel, patet quòd erat temporalis, scilicet aduentus hostium, eorumque desolatio, aduersariorumq́; in eos crudelitas: hanc eos per pœnitentiã euasuors, non erat certum. Idem dicatur de Niniuitis. Ad exempla dicendum, quòd pœnitentia Esau nil illi profuit ad recuperandum primogenita, quæ fratri suo vendiderat. Et si ad remissionẽ culpæ nil valuit: ideo fuit, quia vera pœnitentia non fuit. De Antiocho etiam idem dicitur, quòd non verè illum pœnituit propter Deũ: sed solùm propter pœnæ timorem, & pœnam solùm prætendebat euadere: ideo non fuit exauditus. &c̃.

Quæstio. xii.

ETiã quæri solet an possit hominem verè pœnitere de vno peccato absque hoc quòd de alio pœniteat? Quæ quę stio potest dupliciter in telligi, secundùm quòd**[[40]v]** vera pœnitentia potest accipi, vt dicat veritatẽ existentiæ, aut dicat veritatẽ effectus præsentanei, qui est remissio culpæ, de qua aliquis pœnitet. Et in hoc secundo sensu accepta quæstione, idem est ac si quæratur, an possit homo per pœnitentiam consequi remissionem vnius peccati absq; remissione aliorum peccatorum: loquor, vt hactenus de peccatis mortalibus. Et dixerunt aliqui, vt Gratianus refert de pœnitentia, distin. 3. quod sic. Ad quod dicendum mouentur primò. Quia aliquando Deus punit hominem in hoc sæculo pro vno peccato, & non pro

alijs: ad minus ita fieri potest, sicut puniuit Aegyptios & Pharaônem, eò quòd nolebat dimittere populum Dei liberè abire: sicut etiam puniuit populum Hebræorum & Dauîdem regem missa desuper peste, pro peccato numerationis populi, & non pro alijs peccatis pro tunc. Et de multis alijs legitur, quod fuerunt in hoc sæculo à Deo puniti, pro quibusdam certis peccatis, etiam si non pro omnibus suis peccatis punirentur. Iam arguitur: Homines illi sic pro determinatis peccatis à Deo in hac vita puniti, consequuntur remissionẽ talium peccatorum, eò quòd non punientur in alio sæculo pro eisdẽ: iuxta dictum Naum: Deus non punit bis in idipsum. aut secundum aliam translationẽ: Non consurget duplex tribulatio. & tamen constat alia peccata, in quibus homines illi perseuêrant, non illis dimitti. Confirmant id authoritate Hiero. super eundem locum, dicentis quòd genus humanum Diluuio, Sodomitas igne, Aegyptios mari, & Israëlitas in erêmo perdidit. Scitote ideo temporaliter pro peccatis puniuisse, nè in æternum puniret: quia non iudicabit Deus bis in id ipsum.

Secundò idem probant authoritate Grego. super Ezechi. & ha betur de pœnitentia, dist. 3. Pluit. Vbi dicit, quòd Deus pluit aliquando super vnam ciuitatem & non super aliam: & aliquando com pluit vnam & eandem ciuitatem ex parte, & ex parte eandem aridam relinquit: quia. s. peccator, qui ciuitati cõparatur, in quo multa habitãt vitia, aliqua peccata resecat Deo mouẽte, peccatore in reliquis vitijs perseuerante.

Tertiò probant idem ex Ambro. super Octonariũ. 18. qui de peccatoribus loquens, ait quòd duplicẽ habent consolationẽ. Prima est: quia non obliuiscitur misereri Deus: & quia etiam si desit fides, pœna tamen releuat, & satisfacit. Si igitur pœna satis facit in his hoĩbus in quibus fides non est, se quitur quod manente infidelitate, ipse infidelis consequitur remissionem aliorum peccatorũ.

Quartò facit ratio: quia demus pecca torẽ non omnia peccata quę fecit confiteri sacerdoti, sed aliqua: aut si omnia confiteatur, non tamen ab omnibus ab sol uatur, cum aliqua sint superiori reseruata, iam Deus remittit illi peccata, quę sacerdos remit tit: alia verò, quæ sacerdos non remittit, nec Deus remittit, iuxta id quod Christus dixit: Quorum remiseritis peccata, remittentur eis: & quorum non remiseritis, non etiam remittentur eis in cœlis. Confirmãt. Si tali peccatori sacer dos pœnitentiam imponat pro confessis condignã, & peccator illam cõpleat, quęrunt an illa pœnitentia sit satisfactoria, an non? Si primũ: igitur illa peccata, pro quibus imposita fuit, erunt remissa sine alijs. Si secundum: igitur veniret imponenda iterum pœnitentia pro eisdem peccatis, quod reputant durum.

Quintò doleat homo de vno peccato ex toto corde, non tamen de alio: iam illud, de quo dolet, tollitur iuxta re gulam Chrysos. res, per quas causas nascitur, per easdẽ dissoluitur: & tamen aliud, de quo non dolet, non tollitur, vt suppono.

Ad quam quæstionẽ communiter respon detur, quòd de potentia Dei absoluta potest peccatorem verè & fructuosè de vno peccato pœnitere, & non de alijs ad sensum nuper tactũ: non tamen de potentia Dei ordinata. Prima pars probatur, quia Deo possibile est quicquid contradictionẽ non implicat: prout communiter accipitur, quod dicit Ange lus ad Mariã: Non est impossibile apud Deum omne verbũ. Vnum autem peccatum remitti si ne alijs, nullam videtur repugnantiam implicare: quo inde patet, quia de pluribus offen sis, & iniurijs alicui homini illatis, potest ipse offensus vnam sine alijs remittere: igitur id poterit Deus à fortiori: cùm longè pronior sit ad miserendum, quàm homo. Secundò id confirmant: quia de potentia Dei absoluta potest Deus remittere peccata sine charitate infusa: igitur & vnum sine illo potest remittere. Quia, vt dicunt, ratio quare de potentia ordinata vnum mortale remitti non

potest sine alijs, est, quia nullum mortale remittitur sine charitate, quæ omnibus mortalibus peccatis æquè repugnat. Si igitur sine charitate potest de potentia absoluta peccatum remitti, iam nil obstabit, quo minùs possit vnum peccatum sine alio dimitti. Secunda pars, quòd id de potentia Dei ordinata fieri non potest, Probatur: tum ob rationem modo tactam: quia remissio peccati mortalis nõ**[41r]** fit de lege sine charitate infusa, quæ omnibus æquè repugnat: tum ex probationibus, quibus Augustinus hoc ipsum probat, li. de pœnitẽtia. Primò, quia Christus, quem sanat perfectè sanat: vt patet inductiuè de eo, qui habebat septem dæmonia, quem cùm curaret, non vnum sine alio expulit, sed omnia. Similiter de eo, qui habebat legionẽ angelorum malorum, à quo similiter omnes eiecit, & ita de aliis. Tum secundò, quia Dus nulli remit tit peccatum mortale sine amore ipsius: amorem autem suum nulli cõmunicat, quandiu est inimicus: igitur necesse est, si vnum remit tit, omĩa simul remittat: quia, vt ait: Impium est à Deo iusto dimidiam sperare veniam.

In his tamen esset difficultas. Primò, quia videtur, quòd non habeat locum diuisio illa communis de potentia Dei absoluta, & ordinata: quia repugnantia videtur dicere, quòd Deus possit facere aliquid de potentia absoluta, quod non agat de ordinata. Quia illud dicitur agere de potentia ordinata, quod ipse ab æterno ordinauit facere: igitur si ponatur in esse, quòd aliquid agat de potentia absoluta, necesse est dicere illud agere de ordinata, cùm nil agere possit, quin illud ordinauerit ab æterno facere. Si dicas illud solùm dici, Deum agere de potentia ordinata, quod secundum legem suam per eum reuela tam agit, seu, quod in lege sua reuelauit se facturum: contra: quia præsupposita reuelatione, aut promissione, qua in lege dixit, aut promisit se aliquid facturum, repugnat, quòd de potentia absoluta oppositum faciat. Tum quia oppositum agendo mentiretur, cùm tamen id sit impossibile, vt ait Paulus ad Hebræos. 6. Tum quia oppositum agendo esset infidelis: cùm tamen iterum dicat Paulus, Deum fidelem esse, qui seipsum negare non potest. Ideò Ioan. 22. & alij dixerunt præfatam diuisionem suprà positam nullam esse. Ad hæc dicendum, standum esse in diuisione posita, & eam benè positam esse. Quia illa dicitur Deus posse de potentia ordinata, quæ fieri possunt ab eo, salua veritate legis ab ipso reuelatæ. Illa verò dicitur posse de potentia absoluta, quæ facere potest, non tamen salua tota lege per eum reuelata. Exempla sunt clara. Potuit Deus simpliciter facere, quòd nullus homo moriatur corporaliter, omnem immediatè ad cœlum transferen do: sed esset contra legem, quia scriptum est: Quis est homo, qui non videat mortem? Et[87] vt ait Paulus: Statutum est omnem hominem semel mori. Potuit simpliciter pro sua voluntate, omnes paruulos à peccato originnali, sicut Virginẽ pręseruare: non tamen stan te lege, in qua scriptum est: Nemo mundus[88] est coram illo, etiam si sit infans vnius diei. Potuit simpliciter, si vellet genus humanum redimere absq; hoc quòd filius Dei carnem mortalẽ assumeret, sed non salua lege, in qua frequenter scriptum est, Messiam Deum & hominem ad redimendum venturum. Ita igitur, in proposito potuit Deus simpliciter vnum peccatum mortale sine alio dimittere, non tamen stante legis veritate. Nam scriptum est[89] per Isaiam: Ad quem aspiciam, nisi ad pauperculum contritum corde trementem sermones meos? Ex quo colligitur Deum nemini peccata remittere, nisi contritus sit, qua lis non est, qui in aliquo peccato vult perseuerare, etiam si de alio illum pœniteat. Et Psal. 65. Iniquitatem si aspexi in corde meo non exaudiet Dominus. Ergo decreuit Deus non remittere vnum peccatum, durante in homine alia iniquitate. Et iterum dicit Dominus per Ezechielem: Si recesserit impius[90] ab omnibus inquitatibus suis, & feceritomnia præcepta mea, vita viuet, alioqui in pec catis suis morietur. Et ita patet intentum.

Iam quando arguitur quòd Deus contra legem nil potest de potentia ab soluta: quia alioqui mentiretur, & infidelis esset. Respondetur: Nec hoc, nec illud sequi tur, si attendamus scientiam Dei de futuris, eiusq; decretum, nullam rebus futuris necessitatẽ absolutam imponere: quicquid sit de necessitate consequentię, seu ex suppositione. Vnde stat, quòd Deus decreuerit aliquid agere: & tamen potest oppositum agere. Sicut stat, quòd homo currat cum possibilitate, seu potestate non currendi. Sed posito in esse illo possibili, necesse est suum oppositum deponi. Quod, quia Artistis notum est, ideò non insisto. Sed iterum obiicitur, quòd Deus non possit etiam de potentia absoluta, vnum mortale sine alio dimittere: quia si vnum mortale dimittere posset sine alio, igitur originale peccatum posset dimittere sine mortali, cùm longè leuius sit originale, quàm actuale mortale: consequens videtur repugnare, vt patet per rationem Innocentij, cap. Maio res. de baptismo, & eius effectu. Si enim ori ginale dimittitur: igitur ordinat hominem ad gloriam: si autem mortale non dimittit, ordinat eundum ad gehẽnam, quod est contradictio. Nec valet dicere quòd non est simile de originali, & mortali: quia originalis pec cati pœna est carentia diuinæ visionis, actua-**[[41]v]**lis autem peccati pœna est cruciatus ęternus: ideò originale non potest dimitti, manente mortali: non, inquam, valet. Quia non minùs debetur pro mortali peccato pœna damni, quæ est carentia diuinæ visionis, quàm pro originali: cùm pœna sensus mortali debita, pœnam damni includat. Igitur si originale non potest sine mortali remitti, sequitur, ą nec vnum mortale sine alio. Respondetur, Illam rationem Innocentij procedere potiùs de ordinata potentia, quàm de absoluta: & illo modo concedo, quòd sicut originale sine mortali dimitti non potest: ita nec vnum mortale sine alio. Quòd autem de ordinata potentia procedat, patet. Quia de absoluta non implicat aliquem ab originali liberari per visionem Dei, manente cruciatu, & pœna sensus æterna. Quia etsi naturaliter repugnent visio clara Dei, & pœna sensus, non tamen supernaturaliter. Quod manifestum est in Christo, cùm esset in via tempore passionis, qui simul Deum clarè videbat, & ve hementem dolorem, & tristitiam simul sentiebat: quod etsi ad tempus tantùm durauit, nihil tamen repugnat, potentiæ Dei pos se in homine in perpetuum durare. Sed nun quid de potentia absoluta posset originale dimitti sine hoc quòd homo vnquàm Deum clarè videat? Respondetur quòd sic, non obstante quòd pœna originalis culpæ sit carentia diuinæ visionis, nec ad dimissionẽ peccati necesse est pœnam simpliciter tolli: satis est ipsum peccatum non ampliùs ad pœnam imputari: & ita quandiu carentia visionis Dei habet rationem pœnæ pro originali peccato, manere dicitur ipsum peccatũ. Si autem maneat carentia diuinæ visionis, non tamen in pœnam peccati: iam non manet peccatum, nec dicitur ampliùs imputari. Cuius exemplum clarum est secundum Augustinum, Mors corporalis pœna est peccati generalis huma ni, & ante baptisma habet rationem pœnæ, post baptisma verò & si maneat mors, non tamẽiam habet rationem pœnę ꝑ originali peccato, qd' plenè fuit per baptisimum condonatũ.

Corollariè sequitur ad hoc quod vnum mortale sine alio possit de potentia absoluta dimitti, impertinens esse dicere, quòd mortale potest sine charitate infusa remitti. Ratio est clara, quia quanuis charitas æquè repugnet oĩbus peccatis mortalibus: ideò vno per charitatem remisso necesse est omnia simul remitti: hanc tamen repugnantiam, quam charitas habet ad omnia mortalia, non ex natura habet, sed ex Dei ordinatione. Id patet, tum quia dabilis est omissio pura, quę sit peccatum mortale, & tamen omissio pura alicuius actus nullam ex natura habet repugnantiam cum habitu charitatis. Tum etiam quia aliquis est actus peccati mortalis, qui non est ex natura sua malus: sed solum quia prohibitus: & contingenter prohibitus & talis, si non prohiberetur, charitati infusæ non repugnaret. Igitur

esto prohibeatur, nõ ex natura sua repugnat charitati, cùm prohibitio illa non variet naturam, & essentiam actus, quanuis variet eius qualitatem.

Iam respondendum est ad rationes suprà pro priori sententia factas. Ad primum sumptum de malis, quę nonnulli in hoc sęculo pro certis peccatis patiunt̃, Falluntur qui inde putant suam sententiam sufficiẽter pro bari. Quod patet, si attendamus multiplices causas, ob quas solet Deus mala hominibus infligere. Dat enim Deus homini in hac vita afflictionẽ nè cadat, sicut Paulo fuit datus sti mulus Satanæ colaphizãs illum, nè. s. magnitu[91]do reuelationum illum extolleret. Dat etiam ma la aliquibus, vt lapsi à peccato resurgant. Deus[92] enim quos diligit, corrigit, & castigat, vt à via iniquitatis reuertant̃, sicut ait Paulus, quòd[93] multis dat Deus infirmitates, & morbos, qa indignè corpus Domini manducant: sic puniuit Dauid, & multos alios, vt. s. resurgerent. Dat insuper aliquibus mala, vt eos tentet, quẽadmodùm Deo permittente, Iob multa mala passus fuit, vt probaretur. Dat deinde quibusdã mala in hoc sęculo, vt in illis Dei gloria manifesta fiat: quemadmodum fecit, vt homo qui dam cæcus nascerẽt̃, vt opera Dei in illo manifestarent̃: sicut manifesta fuerunt, quãdo cæcum à natiuitate Christus sanauit. Dat prætereà quibusdam mala, vt eos pro suis peccatis[94] hîc puniat, nè in alio sęculo eos æternaliter cruciet: quales sunt hi, quos ꝑ sua misericordia punit, sciens quòd inter ipsa flagella resipiscent, & conuertentur. Quosdam denique hîc punit, suam volẽs iustitiam in illos exercere, & vindictã in hoc sæculo inchoare, quos. s. indu ratos videt, hos hîc punit ad tempus, postmodùm æternaliter puniturus. Exemplo est An tiochus Rex, & Herodes, & alij, quos diuina seueritas grauibus affixit morbis, & demùm in Infernum proiecit. Si igitur Deus ob tam varias causas, & fines solet hoẽs in hoc mundo cruciare, qũò potest inde quis argumẽtũ certum sumere ad dicendum, quòd per pœnam in hoc sæculo inflictam remittantur aliqua pecca ta, aut vnum peccatum sine alio? Quod autem di ctum est per Nahum, quòd Deus non punit**[42r]** bis in idipsum, intelligitur de his, qui cùm in hoc sæculo flagellantur, inter ipsa flagella re sipiscunt, & illos pœnitet, & verè ad Deum conuertuntur. Et sic Hieronymus est intelligendus in eo, quod in confirmatione allegatum est, vt ipsemet exponit: & habet̃ de pœnitentia, distin. 3. cap. Quærat hîc.

Ad secundum ex Grego. sumptum, dicen dum cum Magistro, quòd non ad cri minis remissionem, sed ad peccati desertionem referendum est. Aliud enim est vnum peccatum sine alio remitti: aliud verò vnum peccatum sine alio deserere. Deserit homo vnum peccatum sine alio, quando cessat vsus vnius, non alterius. Et hoc est Deum super eandem ciuitatem ex parte compluere, & ex parte eandem aridam relinquere: quod est hominem sua gratia mouere, vt à certo peccato abstineat, etiam si illum in alterius peccati vsu relinquat, quod tamen fit sine remissione peccati, vt satis de se constat.

Ad tertium ex Ambrosio allegatum, Re spondetur: Falluntur sic arguentes, cùm putent Ambrosium illic loqui de fide, qua credimus: cùm loquatur de fide, id est, de conscientia nostra, pro qua, aliquando fi dem accipi constat, ex eo quod ait Paulus: Omne, quod non est ex fide, peccatum est. Vbi fides pro conscientia accipitur. Et intendit[95] Ambrosius, quòd prima consolatio, quam habet peccator, vt veniam speret, est quòd Deus misericors est, & pœnitentibus condo nat. secunda conclusio est, quòd etiam si aliqua peccata habeamus, de quibus conscientiam non habemus: quia à memoria exciderunt: illa tolluntur per pœnas, & mala, quæ hîc patiẽter toleramus. Et posse id nobis accidere, clarè docet Paulus, dicens: Nil mihi[96] conscius sum, sed ño in hoc iustificatus sum. Valet itâq; pœna, quam Deus

homini oblito infligit, vt pro peccatis oblitis satisfaciat, si eã patienter toleret: quod intelligo, supposito, quòd oblita fuerint quo ad culpam remissam.

Ad quartum de absolutione sacerdotali dicendum quòd si illum hominem verè pœnituit, & integrè, vt debet, omnia peccata mortalia confessus est, iam sunt illi quo ad culpam remissa: si autem non, vt debuit, contritus est, aut confessus, nullum peccatum illi dimissum est, nec à Deo, nec à sacerdote.

Quod autem de casibus reseruatis additur, aliam quæstionem tangit, de qua in tractatu de confessione. Pro nunc attamen communem sententiam sequendo dicendum, quòd sacerdos absoluit illum ab his, à quibus absoluere poest, id est, à non reseruatis, & ab eisdem absoluit similiter Deus, sed non solum, verumetiam à non reseruatis, idque virtute contritionis præhabitæ. Et quanuis non sit absolutus à sacerdote à reseruatis actu, benè tamen in voto. Nam eo ipso quòd contritus fuit, vt debuit, proposuit confiteri, & absolutionem sacerdotalem obtinere.

Ad confirmationem de pœnitentia imposita, an sit satisfactoria, dicendum quòd si peccator ille contritus est, & confessus, vt debuit, pœnitentia illi iniuncta, & per eum adimpleta, satisfactoria erit. Nec inconuenit, quòd sit satisfactoria pro vno peccato & non pro alio, quia per huiusmodi satisfactionem non dimittitur peccatum quo ad culpam, sed quo ad pœnam temporalem, in quam fuerat in casu æterna commutata: & hoc modo nil inconuenit, vnum sine alio dimitti. Si autem non fuit contritus, aut confessus, vt de buit, peccata non sunt remissa quo ad culpam, & per consequens pœnitentia illi iniuncta, & per eum completa, non erit ei satisfactoria pro huiusmodi peccatis non dimissis, vt con stat. Et tunc si verê vult satisfacere, necesse est, verê illum pœniteat, & aliam pœnitentiam, vel iniunctã, vel volũtariè assumptam adimpleat.

Ad quintum dicendum, quòd ipsum pe tit aliam quæstionem sequentem, & dicendum, vt posteà dicetur.

OCcurrit igitur secundò quęrendum quod suprà fuit propositum in altero sensu: an scilicet, possit homo verè pœnitentiam agere de vno peccato, & non de aliis, loquendo de pœnitentia vera veritate existentiæ, qualis est detestatio, qua quis peccatum detestatur propter Deum summè dilectum. Et dixerũt aliqui Doctores, quòd non potest quis de vno pœnitentiam agere, quin de omnibus occurrentibus memoriæ illum pœniteat. Pro quibus facit, quod dicit Innocentius Secundus, & habetur de pœnitentia, distinct. 5. cap. Fra tres nostros. Ait enim, Falsam autem pœnitẽ tiam esse constat, cùm spretis pluribus, de vno solo pœnitentia agitur, vel cùm sic agitur de vno, quòd non discedatur ab alio. Facit etiã Augusti. & habetur de pœnitentia, distinct. 3. cap. Sunt plures. Vbi citatis exemplis concludit oportere hominem simul de omnibus criminibus pœnitere, & non de vno tantùm, si vera debeat esse pœnitentia.

Facit secũdò ratio. Quia si quis verè do let de vno, opùs est doleat de illo, quia offensiuum Dei est: & per consequens ne cesse est de omnibus doleat, ex quo in omni-**[[42]v]**bus est eadem ratio dolendi, ac pœnitendi.

Facit tertiò: Quia si quis verè de vno peccato pœnitentiam agit, ergo propter Deum summè dilectum obedientialiter dolet: & si Deum verè obedientialiter diligit, proponit ergo omnia Dei mãdata custodire: & cùm in Dei mandatis contineatur de omnibus cõmissis pœnitere, vult igitur de omnibus pœnitere: & si id efficaciter vult, igitur actu de oĩbus pœnitet, & ita à primo ad vltimũ si de vno verè propter Deum illum pœnitet, necesse est de omnibus simul pœniteat.

Responsio. His non obstantibus vi detur oppositum tenen dum, scilicet, quòd potest verè homo dolere de vno peccato à se commisso propter Deum absque hoc, quòd formaliter doleat de aliis, etiam si memoriæ occurrant: idque non solùm verè quo ad existentiam pœnitentiæ, sed etiam fructuosè, & meritoriè. Probatur, quia potest quis diligere Deum verè, & meritoriè, etiam si de peccatis memoriæ occurentibus actu illum non pœniteat. Patet hoc, si di ligat quis Deum tempore, pro quo non tenetur formaliter pœnitentiam agere. Nam cùm dolere de peccatis sit de præcepto affirmatiuo, quod non pro semper obligat: dabile igitur est tempus, pro quo non currat obligatio talis præcepti: igitur illo tempore poterit verè, & meritoriè Deum diligere, non dolen do actu de peccatis occurrentibus. Quo dato, poterit de vno dolere non dolendo de alio formaliter, ex quo dolor de vno non est connexus dolori de altero ex natura rei, nec ex vi præcepti, quod pro tunc non obligat, & ita intentum. Si dicas, quòd ipsa dilectio necessitabit hominem, vt de omnibus occurrentibus doleat: contrà. Quia vel est dilectio Dei simplex, qua scilicet quis vult Deo benè esse, vel est obedientialis. Si primùm: illa dilectio non necessitat voluntatem ad volendum seruare mandata Dei, sicut nec dilectio, qua filius diligit patrem suum compellit illum ad seruandum eius mandata, vt constat: igitur illa Dei simplex dilectio non necessitat diligentem ad seruandum Dei mandata, & ita nec ad dolendum de commissis. Si verò sit obedientialis dilectio, non etiam necessitat peccatorem ad detestandum peccata, ni si pro illo tempore, quo ipsa detestatio cadit sub obligatione: non pro alio tempore, quo de consilio est, & non de præcepto quale est tempus, de quo casus positus est. Dilectio enim Dei non necessitat ad actus consilij, etiã si obedientialis sit, vt constat.

Sequitur iam intentum, quòd stat ho minem verè, & fructuosè de vno peccato dolere absq; hoc, quòd de aliis doleat: patet in eodem casu, & tempore. Quia si cùm de vno illum pœnitet, necessitatur de cæteris dolere, vel igitur hæc necessitas oritur ex dilectione Dei, aut ex pręcepto, & hoc non: quia loquor pro tempore, pro quo non cadit sub obedientia aut præcepto ipse dolor. Aut oritur ex dolore de vno peccato: & hoc non. Quia dolor de vno non est ex natura annexus dolori de altero: sicut complacentia vnius non est necessariò annexa complacentiæ alterius, vt satis de se constat, igitur.

Nunc ad rationes suprà factas. Ad primum ex Innocentio sumptum dicendum quòd falsa est pœnitentia, & non vera, id est, non fructuosa, qua quis ita de vno peccato pœnitentiam agit, quòd non de aliis formaliter, nec virtualiter, nec actu, nec mentis proposito. Quales sunt, qui de vno pecca to dolent, de cæteris autem nec dolent, nec vnquã dolere, nec ab ipsis recedere intendunt. Non sic in casu nostro, in quo, cùm homo ve rè Deum obedientialiter diligat, si non actu, saltem voto virtualiter intendit suo tempore de singulis dolere: quando. s. præcepti necessitas postulauerit. Sicut enim alia præcepta affirmatiua sua habent determinata tempora, ita & præceptum de conterendo, vt suprà diximus. Eodem modo intelligatur dictum Augustini ibîdem citatum, & alia similia.

Ad secũdum in quo Doctores communiter faciunt vim, dicendum quòd aliud est dolere de aliquo particulari peccato, quia offensiuum fuit Dei: aliud verò dolere de illo, quatenùs offensiuum fuit Dei. In primo dicto notatur causa dolendi, sine qua non. In secundo verò ponitur reduplica tio: ratione cuius notatur, quòd dolor ille de omni offensa, saltem in genere habeatur. Et primum dictum verificari potest abque hoc quòd homo ille doleat de cæteris peccatis in particulari, nec in generali. Secundum verò dictum verificari non potest, nisi homo ille de cæteris doleat saltem in generali. Et cùm hoc secundum notum sit, accipiẽdo

signum illud reduplicatiuè, probatur tamen primum dictum. Nam hæc verificatur, scilicet, video Petrum, quia mihi pręsens est absq; hoc, quòd reliqua præsentia videam in particulari, nec in generali: vbi, ly, quia, causam sine qua non importat. Similiter hæc, lego domum meam Petro, quia filius meus est, quam illi alioqui non legarem: & tamen non inde lego do-**[43r]**mum hanc cæteris filiis meis: nec in particulari, nec in generali. Ita igitur stat, quòd occurrentibus peccatis contra Deum cõmissis, doleam de vno, quia offensiuum fuit Dei: de quo minimè dolerem, nisi offensiuum Dei fuisset: & tamen quòd de cæteris commissis non doleam, nec in genere, nec in specie. Vn de iterum fit, quòd stant hæc duo, volo hoc: quia recta ratio dictat, & tamen non volo omne, quòd recta ratio dictat, nec in genere, nec in specie, quæ omnia clara sunt, accipien do, ly, quia, solùm causaliter. Corollariè sequi tur, quòd quanuis sit eadem causa dolendi de aliis cõmissis, quæ est de hoc, de quo particulariter doleo, scilicet, quia omnia fuerunt Dei offensiua: non inde sequitur, quòd sicut doleo de hoc, ita & de cæteris doleam. Quia maxima hæc, scilicet, vbi est eadem causa, est idem effecturs, aut similis, procedit de causa totali, & præcisa. In præsenti autem causa si ne qua non, detestandi commissum, hæc est, illud fuisse Dei offensiuum: non tamen est hæc totalis, & præcisa causa, cùm potior cau sa sit voluntatis libertas. Exemplum est clarum, si cupio offendere aliquem, non generaliter, & quomodocunque: sed aliqualiter. Stat etiam quòd velim facere hoc opus, quia offensiuum est illius: & cum hoc quòd nolim facere illud aliud opus, quod similiter sit offensiuum eiusdem. Itâque vltra motiuum quo mouetur voluntas, aliquid, & multum confert voluntatis libertas, vt vnum faciat, & non reliquum: esto quòd in vtroque eadem causa reperiatur, & per hæc patet ad secundum.

Ad tertium, responsio patet ex dictis, quòd quamuis ex dilectione obedientiali Dei, sequatur propositum seruandi omnia Dei mandata, & ex consequenti de omnibus peccatis particulariter pœnitendi, nõ inde sequitur, quòd actu de omnibus illum pœniteat. Satis saluatur vera dilectio obedientialis, & verum propositum in omnibus obediendi, si proponat homo singula præcepta suo tempore custodire, & ex consequenti si proponat de singulis peccatis suo tempore pœnitere, absque hoc quòd actu de illis illum pœniteat. Et ita patet ad quæstionem in vtroque sensu suprà proposito. Si tamen quis velit dicere, quòd non dicetur vera pœnitentia de vno peccato, nisi homo de illo doleat, quatenùs est offensiuum Dei, accipiendo signum reduplicatiuè, tunc certum est non posse quenquam de vno pœnitere, quin de omnibus doleat, saltem in generali: vt ex dictis patet.

POsset finaliter quæri, an facultas verè, & fructuosè pœniterndi duret vsq; ad extremum vitę: ita scilicet, vt qui semper vsque ad illum articulum in vitiis vixit, possit illum in eodem verè pœnitere. Ad quam quæstionẽ videtur dicendum quòd, vt ex dictis patet, quandiu homo est in via habens iudicij discretionem, potest verè illum pœnitere, & fructuosè: etiam si in extremo vitæ articulo sit constitutus. Exemplum est de latrone quem in fine vitæ puniuit, qui & à Christo audire meruit: Hodie mecum eris in paradiso. Idem patet ex eo quòd in Psal. 140. sententialiter: Pœnitentia, quæ in fine vitæ agitur, appellatur sacrificium vespertinum, quod erat in lege acceptabilius, vt ait Magister in. 4. dist. 20. Idem iterum patet ex Ezechiele & c. Quacũq; hora ingemuerit peccator, hoc est, quo cunq; tempore vitæ suæ. Idem patet ex Decreto Leonis Papæ, de pœnitentia, distinc. 7. Nemo est desperandus, dum in hoc corpore constitutus est: quia nonnunquam, quod diffidentia ætatis differtur, consilio maturiore perficitur. Idem etiam patet. Quia si in extremo vitæ non esset peccatoribus spes, seu facultas fructuo sè pœnitendi, otiosè videtur Iacôbus monere presbyteros accersiri, & ora re pro peccatis ægrotantium, & vngere oleo valetudinarios.

Dico secundò, periculosum esse pœnitentiam differre vsq; ad finem vitæ. Id patet ex Ambrosio in oratione exhor tatoria de pœnitentia agenda. Ait enim, Qui positus in vltima necessitate ægritudinis suę accipit pœnitentiam, & mox reconciliatus fuerit, & exit de corpore: fateor vobis, non illi negamus, quod petit, sed non præsumo dicere, benè hinc exit. Et pòst, Agens pœnitentiam ad vltimum, an securus hinc exeat, ego non sum securus: pœnitentiam dare pos sum, securitatem non possum. Augustinus etiam dicit se legisse, & relegisse scripturam, nec inuenisse, quem ritè pœnituerit agentem animam præter latronem. vnde multùm dis suadet hominibus pœnitentiam differre ad extremum vitæ, vt patet de pœnitentia, distinct. 7. cap. Nullus expectet. Vnde Sco. col ligit quatuor rations ad probandum hoc se cundum dictum.

Prima, Quia vt plurimùm impeditur perfectus vsus rationis his qui extremo periculo laborant, siue ob morbum, siue ob tempestatem, aut aliud huiusmodi: eò quòd tunc vel est magnus dolor in parte**[[43]v]** sensitiua, vel est magnus timor: & vtraque passio cùm vehemens est, solet rationem per turbare.

Secunda, Quia vix potest homo in illo articulo habere pœniten tiam benè circunstantionatam, prout requiritur, scilicet, propter Deum summè dilectũ. Quia qui vsque tunc Deum non verè dilexit, non est verisimile, quòd tunc mouebitur ad pœnitendum ex amore, sed ex timore gehennæ. Præsumitur enim quòd si remotus esset à pœna illa, & ab articulo illo, non pœniteret illum, sicut nec priùs. Ait autem Augusti nus: Oportet pœnitentem non solùm timere iudicem, sed diligere. Nemo enim sine charitate Deo placere potest.

Tertia, Quia habitus vitiosi vsq; tunc permanẽtes multum retrahunt peccatorem à pœnitentia vera, cùm difficilimum sit assueta relinquere.

Quarta, Quia cùm tali peccatori non relinquatur tempus, vt debitè illum pœniteat, & satisfaciat: necesse est, si vult hîc iustificari, & satisfacere, defectum extensionis pœnitentiæ suppleat per intensionem, & conatum: hoc autem fieri vix potest, cùm pro tunc omnes vires etiam rationa les vt in plurimum debilitentur.

Corollariè sequitẽ quòd qui ex proposito differt pœnitenti am agere vsq; ad extremum vitæ, peccat de nouo: quia exponit se periculo decedendi si ne debita, & vera pœnitentia. Modò autem qui amat periculum, peribit in illo.

Sed contra primum dictum obiiciet aliquis, quòd peccatorem pœnitentiã differentẽ non possit in illo puncto, in quo vita finitur, verè pœnitere. Tum ex eo, quod ait Augustinus in sermone Innocentiũ: Hac animaduersione percutitur peccator, vt moriens obliuiscatur sui, qui dum viueret, oblitus est Dei. Tum etiam ex eo, quod ait Hierony. in epistola Eusebij ad Damasum, vbi post multa alia dicens: Certè verè concludã: Qui dum sanus est, & iuuenis Deum offendere non formidat, in morte non merebitur diuinam obtinere indulgentiam. Vnde dixerunt aliqui, quòd in instanti mortis non potest homo mereri, nec demereri. Quia si vsque tunc mansit in merito, & charitate, per hoc meruit, quòd in illo instanti fieret impec cabilis, vt dicunt. Et si vsq; tunc mãsit in pec cato, per hoc meruit, vt in illo instanti fructuosè illum pœnitere non possit. Quia vt di cunt, illud instans non attribuitur vię sed sta tui alterius sæculi extra viam, vbi nec locus merendi est, nec demerendi.

Respondetur quòd Augustinus, & Hiero. non ita pum ctualiter de tempore mortis loquuti sunt, vt de instanti, & momento postremo vitæ loquantur: sed loquuntur de tempore,

quo in morbo existentes, ad mortem tendunt ipsi peccatores. Et significant non quòd illo tempore mortis pœnitere illos non possit, sed quòd de facto, multos non pœnitet, nec gratiam Dei conuersiuam habent, id suis præcedentibus demeritis exigentibus, propter quæ Deus illis gratiam conuersiuam superabundantem non impartitur: sed nec fauorem ne cessarium, vt illos pœniteat, eisdem negat, vt suprà deduximus. Loquendo autem punctualiter de instanti, in quo vita finitur, an possit tunc de nouo pœnitentiam agere, aut demereri, videtur distinguendum, quale sit illud instans: an, scilicet, sit vltimum esse hominis, aut primum non esse. Et quidem si sit primum non esse, vt multi opinantur, fateor illud instans, non ad viam pertinere, & per consequens in illo non posse hominem mereri, aut demereri: cùm in illo iam sit anima à corpore separata, & ita non est tunc homo. Si verò vita hominis finiatur per vltimum sui esse: tunc contrarium arbitror esse verum, scilicet, quòd si in illo instanti homo habeat perfectum iudicium discretionis (quod tamen dubito) quòd tunc potest de nouo mereri, & demereri, qualiscunque ante illud instans fuerit, cùm in illo instanti adhuc sit homo viuus, & ita in via. Verùm qui dicunt esse necessariam pœnitentiæ continuationem per tempus, vt ad gratiam valeat, habent consequenter dicere, quòd in illo instanti non potest homo fructuosè primò pœnitentiam agere, etiam si homo vitam finiat per vltimum sui esse. Sed hoc sine incõ uenienti dicere non possunt. Tum quia sequeretur hominem decedere in dolore & pœnitentia de peccatis propter Deum summẽ dilectum, & perire. Tum etiam quia si homo in illo instanti malam eliciat volũtatem: illicò cadet à gratia, & damnabitur. Igitur econtrà, si in illo instanti hominem primò verè pœniteat, resurget illicò ad grrtiam, & finali ter saluabitur, nisi proteruiẽdo dicant hominem in illo instanti nouam voluntatem habere non posse: ideò stetur in responsione data.

Finitur Codex de Pœnitentia.

2

[44r] Tractatus secundus de Confessione.

De institutione Confessionis.

DE Confessione vocali, quę sacerdoti fit & sacramẽtalis dicitur sunt aliqua quærenda. Primò de eius institutione, à quo. s. & quãdo sit instituta. Et dixerunt ali qui, vt refert Glossator Decreti, de pœniten. dist. 5. quòd fuit à Deo instituta in Paradiso terrestri. Quod colligunt ex eo quòd postquàm Adam peccauit de ligno vetito comedens, Deus ad eum veniẽs quærebat eum di[97]cens: Adam vbi es? In quo videtur Deum nõ aliud intẽdisse, quàm proprij peccati confessionem ab Adam exigere. Ita & quãdo Deus ad Caim dixit: Vbi est frater tuus Abel? con[98] stat id Deum non dixisse, quia ignoraret, vbi Abel esset, sed ideò id dixit, vt Caim proprium peccatum cõfiteretur. Verùm qui sic dicunt, falluntur: nam in illis interrogationibus à Deo factis, esto Deus ab Adam, & Caim confessionem suorum peccatorum exigeret, non tamen confessionem hanc sacramentalem, quæ ad autem sacerdotis fit, exigebat: cùm nec tunc esset sacramentalis confessio instituta, sicut nec sacramentum pœnitentiæ. Nec exigebat Deus, vt illi peccatores sua peccata alicui sacerdoti confiterentur. Nec secretam exigebat confessionem: sed publicam, & ipsi Deo, non sacerdoti agendam. Nec vt omnia eorum peccata faterentur, exegit: sed illa par ticularia, quæ Deus publicè punire intendebat: & ideò non de confessione sacramentali sunt illa loca accipienda, sed de iudiciali, quam reus in

iudicio facere tenetur, à iudice requisitus, & interrogatus: maximè cùm præcessit infamia de crimine super quo interrogatur, aut factum ipsum contra patratorem clamat. Deus ergo volẽs iudicibus formam condemnando reos tradere: vt, scilicet, neminem nisi conuictum, vel in iudicio confessum condemnarent: volensque Adam, & Caim pro delictis eorum punire, priùs ipsorum confessionem exigit & c.

Dixerunt alij, vt Glossator Decreti vbi suprà, & Panormit. c. Omnis vtriusque sexus. & alij Iuristæ, quòd huiusmodi confessio sacramentalis, de qua loquimur, fuit non à Deo, sed ab ecclesia in concilio Lateraneñ. instituta. Vnde præfata Decretalis de confitendo proprio sacerdoti dimanauit. Mouentur ad id, tum quia non de bet aliquid dici esse de iure diuino, quod in iure diuino expressè, aut implicitè non continetur. Cùm ergo nec in veteri Testamento, nec in nouo de huiusmodi confessione auri cular mentio fiat: fit autem in statutis ecclesia sticis, sequitur per ecclesiam fuisse confessio nem institutam: non per Christum, aut Deum. Tum etiam quia si de iure diuino esset huiusmodi confessio, Græci peccarent non confitẽdo, cùm à iure diuino minimè sint exempti. Sed nec hæc opinio Canonistarum vide tur vera. Tum quia ecclesia non potest materiam, aut formam alicuius sacramenti mutare, aut variare: multò ergo minùs potest sacramẽtum aliquod nouum instituere. Tum etiam quia sacramentum propriè sumptum efficaciam habet ad gratiam conferendum dignè suscipienti: hanc autem efficaciam non potest ecclesia alicui signo sensibili tradere cùm solius Dei sit gratiam præstare: non ergo sacra mentum pœnitẽtiæ: & per consequens nec sacramentalis confessio est ab ecclesia instituta. Quòd autem confessio sacramentalis sit de numero sacramentorum, quæ gratiam ex opere operato pręstant, patet ex. c. Ad abolendam. de hæreticis. Patet etiam ex Concilio Floren tino: vbi huiusmodi sacramentalis pœniten tia inter reliqua sacramenta connumeratur. Adde quòd longè ante tempus Concilij Lateraneñ. fuerunt Origen. Hieronym. Augusti. Chrysosto. Magister Sententiarum & c. qui tamen de huiusmodi salutari confessione loquuti sunt. Non igitur primum tunc fuit instituta. Quòd de Gręcis dicunt eos non confiteri, & excusari, vtrunque est incertum: vtrunq; etiam stat cum veritate opposita. s. ą confessio sit à Christo instituta veluti salutaris medicina in remissionem peccatorum: de huiusmodi nãq; institutione nunc loquimur.

Dixerunt, alij, quòd Iacôbus Apostolus, primus huiusmodi cõfessionẽ instituit, iuxta illud quod in sua Canonica. c. 5. scripsit: Confitemini alterutrum peccata vestra & c. Quod ad hoc ipsum pro bandũ citat Hugo de sancto Victore. Et Magister Sentẽtiarum in. 4. distin. 17. Sed & isti (salua pace) falluntur. Tum quia si tota Ecclesia sacramentum aliquod instituere non potest, multo minùs vnus homo quantum-**[[44]v]**uis sanctus. Tum etiam quia non conuenit dicere, quòd vnus episcopus priuatus, scilicet, Hierosolymitanus (qualis fuit beatus Iacôbus) confessionẽ instituerit, quę omnibus fidelibus totius orbis conuenit: quando quidem ipse non orbis, sed vrbis fuerit episcopus. Adde quòd in loco ex eius Canonica citato, non loquitur de confessione hac sacramenta li, quæ sacerdotibus in ecclesia fit: sed potiùs loquitur de ea confessione, quam homines inuicem facere debent, puta, laicus laico, & econtrà: laicus sacerdoti, & econtrà. Hoc enim significat, cùm ait, Confitemini alterutrũ. Confessio autem sacramẽtalis solis sacerdotibus agenda est non laicis, vt constat. Intendit igitur illic Iacôbus reuocare homines à superbia, & contemptu proximorum, nè, scilicet, quisquam alterum contẽnat: sed omnes se peccatores esse agnoscant, & se inuicem beneuolè tractent, & pro se inuicem orent, vt ibîdem subiungit, dicẽs: Et orate pro inuicem. Quod certè longè à confessione sacramentali distat.

Superest ergo veram esse Theologorum sententiam, qui dicunt huiusmodi confessionẽ sacramentalẽ à Chri sto: sicut & reliqua sacramenta gratiæ, esse institutam. Locus apertus est Ioan. 20. Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittentur eis & c. Vbi potestatem peccata remittendi Apostolis, & in eis omni bus sacerdotibus contulit, quos iudices in cau sa, quæ est inter Deum offensum, & peccato res offensores, instituit: vt eorum iudicio interueniente, ipsi rei ad Dei regnum admitterentur, vel ab eodem repellerẽtur. Ad quod etiam Christus claues aperiendi, ac claudendi regnum cœlorum sacerdotibus in lege Euãgelica concessit. Pro quo etiam facit ratio, quia ex quo Christus venit curare vulnera nostra conueniebat vt tam perfectus medicus, necessarias, & salutares medicinas nobis relinqueret: inter alias autem medicinas curatiuas vna & potissima post baptismum est sacramentalis confessio, quam Hieronym. dicit secun dam tabulam post naufragium. Facit etiam ratio Scot. suprà tacta, quia solus ille potuit sacramenta instituere, qui potest signis sensi bilibus efficaciam, & virtutem gratiam dandi conferre: hoc autem nemo nisi Deus facere potest, cuius solius est gloriam, & gratiam præstare, & de impio iustum efficere.

De obligatione confitendi, & quo iure ad eam teneamur.

PRæsupposito ergo quod huiusmodicon fessio sacramentalis à Deo sit instituta: Quæritur de obligatione cõfitendi vocaliter sacerdotibus, quo iure sit in ducta: aliud enim est quęrere, à quo fuerit in stituta: aliud verò à quo sit iussa. Et in primis excludamus eorum positionẽ, qui tenent esse de iure naturę: tum quia sacramenta gratiæ, quæ fidem pręsupponunt: vnde & sacramen ta fidei dicuntur, supra naturam sunt, sicut & ipsa fides. Tum quia nullum dictamen naturale, seclusa iuris positiui dispositione, dictat esse peccatori necessarium sua peccata occultissima proximo pandere, & se coram illo quo dammodò infamare, maximè ad finem assequendi remissionem peccatorum, qui finis est ipsius sacramentalis confessionis: cùm de huiusmodi fine ratio naturalis nihil doceat, sed potiùs Dei reuelatio. Igitur siue consideremus confessionem sacramentalem, quatenus sacramentum gratiæ est, seu pars sacramenti iustificantis, siue consideremus ipsam peccatorum confessionem, qua peccata occulta proximo panduntur, siue consideremus finem, qui est peccatorum venia, & ad Dei amicitiam reductio, patet non cadere sub dictamine rationis naturalis. Secundò idem patet, quia si sic esset, non solùm post legem Euangelicam, sed anteà fuissent homines ob ligati sua peccata etiam occulta hominibus confiteri: cùm tamen nec tempore legis naturæ, nec scripturæ huiusmodi obligatio cucurrerit. Quanuis enim in lege Moysi, qui ad populum Dei pertinebant, debuissent ali qua sacrificia, & oblationes facere, quæ hostiæ pro peccatis dicebantur, ob aliqua peccata publica, seu ad aliquas irregularitates, secundum ritum eorum contractas remouendas, vt habetur in Leuitico: non tamen est, qui dicat eos fuisse obligatos, hanc confessionem secretam, qualis nunc fit in ec eclesia, suis sacerdotibus facere. Sequeretur insuper nunc omnes peccatores esse obligatos ad confitendum peccata, quæ ante baptismum commiserunt, sicut ea quæ pòst fuerunt perpetrata. Imò & infideles tenerentur sua peccata sacerdotibus confiteri: nam ea quæ sunt de iure naturæ, & de dictamine rationis naturalis, omnes indifferenter obligant. Consequens supponit falsum: nam alioqui baptismus non esset pri-**[45r]**ma tabula post nausragium, sed confessio sacramẽtalis, si esset necessarium peccata ante baptismum, & tempore infide litatis com missa confiteri. De quo pòst.

ESt igitur in controuersia: An obilgatio confitendi vocaliter sacerdotibus, sit de iure diuino, an solo humano. Et tenendum est, quòd quamuis de iure humano sit pręfata confessio nobis

iniuncta, quantum ad temporis limitationem, de semel in anno, iuxta cap. Omnis vtriusq; sexus: attamen simpliciter, & primario iure diuino inducta est huiusmodi obligatio. Ad cuius veritatis pro bationem, multùm doctores catholici insudarunt. De quorum rationibus, & fundamentis breuiter videndum est, an sufficiant ad reuincendos hæreticos, & alios, qui contrarium defendunt. Igitur probant primò præfatam veritatem Durandus, & Gerson, & alij: quia cùm confessio hæc sacrementalis, de qua loquimur, se extendat ad peccata occultissima, & secreta cordis, in quibus ecclesia, aut puri homines potestatem non habent obligandi, vel prohibendi: sequitur ꝗ præfata obligatio confitendi, non est de iure humano. Primum supponitur. Secũdum probatur, quia Ecclesia non potest ferre legem de actu aliquo, cuius trãsgressorem punire non potest: frustra enim daretur lex, si legislator in transgressores vim non habeat coactiuam: sed ecclesia actus occultos cordis punire non potest, nec eorum omissionem: quandoquidem homines non iudicant, nisi ea, quæ patẽt: Deus autem intuetur cor, qui solus est scrutator renum & cordium: & huiusmodi secreta diuino iudicio sunt reseruata, vt dicitur cap̃. Qualiter & quando. de accusationibus. & de simonia in multis cap̃. Superest ergo huiusmodi confessionem secretam, quæ ad occultissima cordis peccata se extẽdit, esse de iure diuino, non de humano.

Probat secundò eundem articulum Petrus de Palude, ex eo, quod habetur Ioan. 5. Pater non iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit Filio. Et pòst. Potestatem dedit ei iudicium sacere, quia filius hominis est. Iam arguitur, si omne iudicium dedit filio, prout filius hominis, & homo est, igitur Christo, prout homo est, conuenit peccatores iudicare: non solùm in fine mundi, sed etiam in præsenti vita, dignos ad Dei gra tiam admittendo, indignos verò reprobando: igitur necessarium est, quòd peccatores se Christo præsentent: qui cùm realiter, & localiter præsens per se in terris non sit, in quibus vicarios suos sacerdotes reliquit, qui bus potestatem iudicandi in causa peccatorum concessit: consequens est, quòd tenentur peccatores se sacerdotibus præsentare, vt per eos iudicentur. Quòd esse non potest, ni si præuia confessione, igitur.

Probat tertiò Sco. eũdem articulum, ex eo, quod habetur Ioan. 20. Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittentur eis & c. In quo loco Christus contulit sacerdotibus potestatẽ remittendi peccata ipsis peccatoribus, hoc est potestatem eos à peccatis absoluendi: & in causa, quæ est inter Deum & peccatores, iudicandi. Ipsi autem iudicare non possunt, nisi causam agnoscant, & peccata: hęc autem cognoscere non possunt, nisi præuia ipsorum delinquentium confessione, igitur. Confirmant hoc, ex eo, quod habetur Matt. 18. quę ligaueritis in terris, erunt ligata in cœlis, quę solueritis, erunt soluta in cœlis & c.

Probat quartò idem Sco. quem etiam multi alij in hac ratione sequũtur. Quia de iure diuino tenetur vnusquisq; seipsum charitatiuè diligere, iuxta illud: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Et[99] illud etiam: Miserere animæ tuæ, placens[100] Deo. Igitur tenetur peccator exire à peccatis per eum cõmissis: ad hunc autem finem necessarium est peccatori viam certiorem, & tutiorem eligere, alioquî salutem animæ videretur periculo exponere, si dimissa certiore, & tutiore via, aliam quæ non tam certa est, & secura, amplecteretur. Cùm igitur duæ sint viæ, per quas peccator potest à peccatis exire, scilicet, via pœnitentiæ cordis, & via confessionis sacramentalis: è quibus hæc secunda certior est, & tutior, igitur tenetur eam amplecti. Quòd verò hæc sit certior, & tutior, probatur in sententia: quia via pœnitentiæ cordis incerta videtur, eò quòd pœnitens non satis certus est, si eius pœnitentia sit sufficienter intensa, aut sufficienter continuata, & ita videtur via dubia. Via verò confessionis sacramentalis

certa est, quia in ea nil aliud ex parte cofitentis requiritur, quàm quòd obicem malæ voluntatis non ponat: nam sacramenta præstant gratiam ex opere operato non ponentibus obicem. De quo, scilicet, quòd confitens obicem malæ voluntatis non ponat, certissimus esse potest.

Quintò alij probant præfatam obligationẽ cõfitẽdi de iure esse diuino, ex eo, quòd dixit Iacobus in sua canonica: Confitemini alterutrum peccata vestra,[101] **[[45]v]** vt saluemini. Qui quidem Apostolus, & si non fuerit, nec esse potuerit huius sacramenti institutor: potuit tamen esse, & fuit promulgator. Sicut & idem Iacobus sacramentum extremę vnctionis ibidem promulgauit, quod à Christo creditur institutum. Afferunt etiã ad id illud Pauli Ad Roma. 10. Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. In quo Apostolus Christi instituta sciens, videtur nobis intimasse necessitatem vocaliter confitendi.

Sextò beatus Augustinus videtur id probare, ex eo, quòd Christus ad leprosos, qui curari à lepra petierant, dixit: Ite, ostendite vos sacerdotibus. In quo Christus figuratiuè videtur peccatoribus præ[102] cepisse, si velint misericordiam obtinere, quòd se sacerdotibus præsentent, vt per eorum iu dicium impetrent quod desiderãt. Quandoquidem per leprosos, peccatores: per lepram, peccatum: per ostensionem, qua se debebant sacerdotibus ostẽdere, confessio, & vitæ manifestatio figuratur: per iudicium verò legalis sa cerdotis, absolutio sacramẽtalis significatur.

Septimò, idem probat per hoc, quòd Christus contulit Petro, & sacerdotibus claues ecclesiæ, per quas possint regnum cœlorum his, quos dignos esse iudicauerint, aperire. Igitur necessarium est peccatores, qui regnum cœlorum introire volunt, sacerdotibus se præsentent, & peccata confiteatur, vt per eorum iudicium, regnum cœlorum eis aperiatur, quibus ob ipsorum peccata clausum fuerat. Alioquî si id necessarium non esset, sed possent peccatores per solam cordis pœnitentiam saluari, & regnum cœlorum intrare, frustra huiusmodi claues essent ecclesiæ collatæ.

Deniq; præfatam veritatem iam communiter doctores probant, ex eo, quod suprâ citatum est Ioan. 20. Quorum remiseritis peccata, remittentur eis: & quorum retinueritis, retenta erunt. Sumpta secunda parte huius clausulę, quia vt glossa illic habet, sacerdotes retinere peccata, non est censuram aliquam, aut sententiam ferre ad ea retinendum, sed est sacerdotes ea non remittere: ita, vt retinere opponatur ei, quod est remittere. Iam deductio videtur aperta, Christus illic loquitur ad sacerdotes de peccatoribus, dicens: Peccata quę vos peccatori bus remiseritis, ego remittam. Quæ autem vos non remiseritis, nec ego remittam. Tunc arguamus sic. Necessarium est peccatori ad eius salutem, quòd Deus illi peccata remittat, sed peccatori non remittet Deus peccata, nisi à sacerdote remittantur, vt dicit authoritas: à sacerdote autem remitti non possunt, nisi peccata eidem innotescant: innotescere illi non possunt, nisi ipse peccator, qui sui conscius est, ea sacerdoti detegat: igitur à primo ad vltimum necessarium est peccatori peccata sua sacerdoti detegete. Hæc deductio procedit etiam seclusa omni iuris humani dispositio ne. Superest ergo, quod obligatio, & necessitas vocaliter cõfitẽdi sacerdoti, est de iure diuĩo.

LIbet iam huiusmodi rationes pertractare, & quam vim ad præsentem articulum probandũ habeant, inquirere. Non enim videtur hæc veritas efficaciter contra hæreticos, & doctores aliam sententiam tuentes probari. Quod apparet, per easdem rationes discurrendo. Prima ratio Durandi innititur huic propositioni, scilicet, quòd ecclesia, seu humana potestas non se extendit ad actus cordis, nec eos punire potest. Quod tamen à multis catholicis negatur, qui contrarium tenent, vt patet in Clementina prima, de hæreticis. Vbi glossa, & doctores

ibidem non solùm Iuristæ, sed etiam Thelogi tenent, quòd ecclesia potest homines pro peccatis interioribus excommunicatione afficere, vt pro mentali hæresi. Quòd si in exteriori iudicio ecclesia actus cordis non punit, non est ob defectum iurisdictionis, sed ob defectum probationis. Sed de hac positione aliâs egimus in tractatu de oratione. De quo post. Deinde, esto ecclesia præciperet confiteri, non ideò fit, vt ad interiora obliget, cùm ipsa peccatorum vocalis confessio sit actus exterior, etiam si sit interioris actus manifestatiuus. Et quòd ad actum exteriorem interioris manifestatiuum possit humana potestas obligare, patet ex communi practica Inquisitorum, qui si quis de hæresi sit accusatus, quia dixit aliquam propositionẽ ambiguam, ita vt in vno sensu sit hæretica, in alio non: præcepto, & iuramento exacto, & aliquando per torturam eundem compellunt, vt dicat, in quo sensu illud asseruerit. Non igitur hæc prima ratio conuincit.

Secunda ratio etiam non sufficienter probat. Primò, quia illa authoritas Ioannis. 5. non satis pertinenter ad propositum præsens adduci videtur. Nam illic non loquitur Christus de iudicio hoc secreto, quo peccatores per sacerdotes iudicantur, aut de eo, quo Christus in hoc sæculo quẽquã iudicat: sed de iudicio finali, quo Christus in fine mundi in humana forma**[46r]** appariturus, omnes iudicaturus est. Hoc patet, tum expositione sanctorum in eodem loco, tum ex ipso textu: nam cùm dixisset: Potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est: statim subiungit: Nolite mi rari hoc, veniet hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei. Et procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ & c. Non ergo loquitur de iudicio, quo in hoc sęculo peccatores viuentes à sacerdotibus iudicãtur. Et quod ait: omne iudicium dedit filio. Vbi cùm, omne, dicat, videtur quòd non de solo iudicio finali loquatur. Non probat quòd loquatur de iudicio hoc, quod fit in foro pœnitentiali, sed significat, quòd Christus potestatẽ habet vniuersalem iudicandi, tam bonos, quàm malos: & illos honorandi, hos autem inhonorãdi.

Deinde, esto Christus habeat potestatẽ in hoc sæculo iudicãdi peccatores, non inde fit, vt sit necessarium pec catori sua peccata sacerdotibus cõfiteri. Quia quamuis Christus, qui iudex est, in cœlo sit, & non in terra localiter, illic tamen vbi est, omnia quę hîc fiunt, quantũlibet occultissima cordium sint, certissimê cognoscit. Igitur sufficienter innotescit ipsi Christo vniuscuiusq; vita, vt possit hic vnũquẽq; iudicare absq; hoc, quod vi ta hoĩs sacerdotibus innotescat. Quòd aunt vicarios in terris reliq̃rit, non probat pręfatam obligationẽ cõfitẽdi vocaliter, vt statim patebit.

Tertia etiam ratio quæ fundatur in eo quod habetur Ioan. 20. Quorum remiseritis peccata & c. Matth. 18. Quæcunq; ligaueritis, erunt ligata &c, non probat intẽtũ. Primò, quia illa authoritas Matth. 18. impertinẽter ad hoc propositum citari videtur, cum Christus illic non de ligatione, aut absolutione à peccatis in foro pœnitientiali loquatur, sed de cẽsura excõmunicationis: quod patet: quia dixerat circa correctionem fratris, Si ec clesiã non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus. In quo fundant doctores, ecclesiã potestatẽ habere excõmunicãdi cõtumaces. Et ad significandum ecclesiæ censuram, vim & robur habere, & ĩ cœlis approbari, statim subiungit: Amen dico vobis, quæcunq; ligaueritis in terries, erunt ligata: & quæcũq; solueritis, erunt soluta in cœlis & c. Ex alia etiam Ioã. 20. non sequiẗ, nisi quòd sacerdotes habẽt potestatẽ remittendi peccata: verum inde non sequitur, quod ergo peccatores teneantur illis cõfiteri. patet: nam doctor graduatus potestatẽ ha bet ascẽdẽdi cathedram, & ibi de iure docendi, & tamen non inde fit, vt alij teneantur illum docentẽ audire. Similiter iudices, & vicarij prælatorum potestatem habent iudicandi inter subditos

circa eam quæ inter ipsos est cõtrouersiam: non tamen inde fit, quòd ipsi subditi discor des teneantur vicarios illos adire, vt per eos cõ trouersia dirimaẽ, quãdoquidẽ possunt ipsi inter se componere, vel arbitros instituere & c. Igitur in proposito inualida fuit illatio.

Quarta ratio videtur non solùm pro bare obligationem confitendi, sed multos videtur habere defectus. Primò, quia supponit quòd de duabus viis, per quas quis salutem animæ consequi potest, tenetur amplecti quæ tutior, & certior est: nam tunc homines tenerentur religionem ingredi, & non in sęculo permanere, cùm religio tutior, & certior via sit ad regnum Dei obtinendum. Tenerentur etiam homines potiùs in continentia viuere, & peccarent, si dimissa continentia, vxores ducant. Peccarent etiam homines, qui postposita paupertate diuitias possident. Quæ omnia sunt erronea. Secũdò deficit in hoc, quòd ait, viam pœnitentiæ cordis certam non esse, eò quòd incertum sit, an sit sufficiẽter intensa, & continuata, cùm tamen falsum sit, esse necessariã certam intensionẽ, aut temporis durationem ad hoc, quòd pœnitentia cordis ad salutem valeat animarum, vt aliâs deduximus, quum de cordis pœnitentia agebamus. Tertiò deficit in eo quòd ait, viam confessionis certiorem esse ad salutem, cùm tamen multipliciter sit incertus valor absolutionis. Tum quia non est omninò certum, illum qui absoluit, esse sacerdotem, cùm multi fingant, aut putent se sacerdotes esse, & non sint. Tum, quia etsi sacerdos sit, non tamen est omninò certum, eum legimum curatum esse, aut à curato potestatem habere. Tum etiam, quia et si verus curatus sit, non est omninò certum eum non esse excommunicatum. Denique, etsi excommunicatus non sit, non est omni nò certum, quòd in absoluendo debitam ha beat intentionem. Ob quas omnes causas, redditur incertus valor illius absolutionis: Quartò deficit in eo, quòd significat, quod via confessionis non requirit ex parte confitentis, nisi quòd obicẽ non ponat malę voluntatis: cùm tamen suprà latè ostẽsum sit, esse necessariam cordis pœnitentiam positiuam de peccatis, iuxta decretum Augustini: Omnis homo qui suę voluntatis arbiter constitutus est, nouam vitam inchoare non potest, nisi pœniteat eum veteris vitæ à qua soli paruuli im munes sunt & c. de consecratio. distinct. 4.

[[46]v] Quinta ratio non probat, quia vt suprà dicebatur, Iacobus in illo loco non videtur loqui de confessione sacramentali: nam hæc solis sacerdotibus fieri debet. Illa autem de qua illic procedit, est cõfessio, qua homines se inuicem debent peccatores recognoscere, & pro se inuicem orare, vt suprà dicebatur. Quod etiam ex episto la ad Roma. citatum est, minùs cogit, quia illic Paulus non de confessione peccatorum loquitur, sed de confessione fidei, quam non sat est mente tenere: sed pro loco, & tempore, voce oportet confiteri. Et quòd de fide voce protestata loquatur, patet tam ex antecedentibus, quàm sequentibus, quia illicò addit: Dicit enim scriptura: Omnis qui credit in ipsum, non confundetur & c.

Sexta etiam ratio non videtur multùm efficax. Tum, quia si Christus iussit leprosis, vt se sacerdotibus præsentarent, ideò id fecit, quia ita lex vetus disponebat. nè scilicet à Iudæis legis præuaricator notaretur: & vt diuinæ legi debitam exhiberet re uerentiam, cui se Christus subiecit, quousq; per legem nouam esset antiqua reuocata.

Itâque Christus in hoc non nouum præceptum Christianis tradere, sed veterem legem, dum vim haberet, voluit obseruare. Deinde si ex figura illa deberet argumentum sumi ad id, quod prætendit, non deberet argumẽ tum maius sumi, quàm ipsa figura se extendit: sed tunc in lege veteri, lepra, quam leprosus erat sacerdoti legali manifestaturus, erat publica, & nota, similiter & eius curatio. Igitur ex illa figura non licet argumentum sumere, quòd peccator teneatur confiteri sacerdoti Euangelico nisi peccata publica, & quæ publicè sunt emendata, vt

sacerdos iudicet, si dignus sit, vel indignus ad cætera sacramẽta admitti. Imò si ex figura debeat argumentum sumi, sequitur quòd sicut sacerdos legalis non curabat à lepra, sed curatum esse iudicabat: ita & sacerdos Euangelicus non remitteret peccata, sed ea iam remissa esse iudicaret, contra potestatem sacerdotibus concessam, qua possint peccata remittere. Sed de hoc pòst.

Septima ratio, quę ex clauibus ecclesiæ collatis sumitur, non omninò cõcludit. Tum, quia oporteret proba re claues illas sacerdotibus concessas esse in foro interiori, feu pœnitentiali ad absoluen dum à peccatis: cùm tamen claues illæ ligandi, & soluendi accipi possunt in foro exterio re & iudiciali, vt suprà diximus, iuxta illud Matthæi. 18. Quæcunq; ligaueritis & c. Nec obstat, quòd dicantur claues regni cœlorum, quia regnum cœlorum etiam pro ecclesia militante solet accipi, iuxta illud Matthæi. 17. Mittet filius hominis angelos, & colligent de regno eius scandala & c. Vbi regnum cœlorum non potest pro ecclesia triumphante accipi, in qua nulla scandala, quæ colligantur, reperiri possunt, vt notat beatus Grego. Nam quòd regnum cœlorum gloriæ aliter quàm per claues sacerdotibus collatas aperiatur, apparet de his, qui Deum diligunt, & martyrium pro Christo patiuntur, quibus sine sacerdotum iudicio aditus patet ad regnum cœlorum, quod beatorum patria dici tur. Similiter his, qui baptizantur, si illicò de cedãt, patet introitus ad regnum. Igitur esto claues habeant sacerdotes ad regnum aperiẽ dum, non inde colligitur, neminem sine vsu harum clauium posse regnum Dei introire. Nec ideò frustra sunt tales claues in ecclesia, quia quanuis non esset necessarium, quòd peccatores per sacerdotes iudicentur, esset tamen vtile illis confiteri, & per eos absolui. Si enim probaretur, non posse peccatoribus aliter regnum cœlorum aperiri, nisi per vsum clauium sacerdotalium, qui in absoluendo ipsos peccatores à peccatis exercetur, esset efficax ratio ex clauibus sumpta, id tamen non ita probatur.

Igitur inter alias rationes illa postrema videtur maioris ponderis, quæ innititur dicto Christi: Quorum peccata retinueritis, retenta erunt & c. Verùm & contra hanc probationem posset aliquis insurgere, quòd non colligatur ex loco illo obligatio confitendi peccata: quia in tota illa clausula id significatur, scilicet, Deum ratihabiturum sententiam sacerdotum in remittendis, aut retinendis peccatis, claue scilicet non errante, hoc est, si audita causa peccatoris & confessione eius, iudicent eum esse dignum, aut indignum, & ita vel absoluat, si dignum, vel non absoluat, si indignum eum reperiat. Sed hæc Dei ratihabitio saluatur absque hoc, quòd peccator sit astrictus sacerdoti confiteri: patet à simili: vt si ordinarius instituat vicarium causas subditorum iudicaturum, & promitat se ratam habere sententiam, quam vicarius tulerit, cum hoc stat, quòd subditi non sint astricti causam ad vicarium afferre, cùm possit aliter lis dirimi. Prætereà, esto quòd illinc colligeretur necessitas confitendi sacerdotibus, non tamen ostenditur, quòd sit necessarium in**[47r]** particulari singula confiteri, etiam occulta cordis peccata, maximè cùm hæc simul stare possint, quod peccator in genere se peccatorem coram sacerdote esse cognoscat, & confiteatur, & ab ipso sacerdote ita in genere absoluatur. Nam & Deus peccatori in genere remittit, quãdo verè peccator in genere de pec catis suis conteritur. Sicut & ad cõfessionem generalẽ de venialibus factam, aut etiam de mor talibus, absoluitur à sacerdote etiam in genere â peccatis venialibus, ad id enim prodest generalis cõfessio. Pręterea, quòd sensus illius clausulæ, Quorum retinueritis & c. non sit qui in argumento positus est, scilicet, peccata quæ vos non remiseritis, ego non remittam, apparet, quia sæpissimè Deus remittit peccata an tequam à sacerdote remittantur: imò etiam si à sacer dote non remittantur, nec sint in posterum remittenda, patet, quia quàm primum quis intus de pecatis propter Deum conteritur, etiam si de confessione vocali nil sciat,

ni hilque memorię eius occurrat, illicò cõsequi tur à Deo remissionem omnium mortaliũ. Quod addo, ad excludendum solutionem dari solitam, qua dicitur, quòd tales remissio nem obtinent à Deo, quia licet non in actu, bene tamen in voto habent sacerdotalem remissionem. Sed de his alibi.

Dicendum igitur ad quæstionem. Quòd necessitas confitendi sacerdotibus ortum habet à iure diuino in præfata clausula Ioãnis. 20. tradito. Ex qua sufficienter colligitur, necessarium esse peccatoribus confiteri sacerdotibus, & à sacerdotibus iudicari, vt Deus illis peccata remittat. Id patat ex deductione suprà facta.

Dico secundò, quòd ex præfata clausula non colligitur sufficienter, aut euidenter necessitas confitendi sacerdotibus ad autem omnia peccata etiam mentalia, vt patet ex dictis.

Dico tertiò, etsi explicitè in dicta clausula id non contineatur, nec inde sufficiẽter de ducatur: attamen sic est illa clausula intelligenda, & interpretanda, non quidem propter cap̃. Omnis vtriusq; sexus nam illud, quod illic dicitur de confessione semel in anno, nõ procedit declarando, nec diuinum ius interpretando, sed potiùs tempus confitendi instituendo, vt ex ipso patet, sed propter communem ecclesiæ consuetudinem, quæ est optima legum interpres: sic enim in ecclesia confessio vocalis sacramẽtalis agitur, vt secretè fiat, & etiam de mentalibus, & occultis. Sic etiam tradiderunt sancti doctores Chrysosto. & Augustinus, & alii, vt videre licet ad lõgum in Decreto, de pœnitentia, distin. 1. Sic etiam in primitiua ecclesia obseruabatur, vt patet ex Dionysio Apostolis contemporaneo, in octaua epistola, quam ad Demophilum scripsit, vbi eum leniter arguit, quòd peccatorem sua peccata sacerdoti confitentem, quem & sacerdos absoluere volebat, nec ad ecclesiam admittere voluit, nec sacerdotem, eum absoluere permisit. Sic etiam legitur in Acti bus Apostolorum. cap. 19. multos ad Apostolos venisse, sua illis peccata confitentes. Sic denique declaratum est in concilio Constañ. contra Ioannem Hus, qui dixit sufficere peccatoribus, vt saluentur, quòd de pecca tis suis coram Deo conterantur, & cõfiteãtur, seclusa omni vocali confessione. Quanquam illic concilium illud non declarant, quòd confessio vocalis sit necessaria de iure diuino, sed quòd sit necessaria: attamen quia Ioann. Hus prætendebat, quòd nullum esset diuinum ius, quod peccatores ad vocalem cõfessionem astringat, sed ad solam mentalem, quæ Deo fit: ideò determinatio concilij est ad ius diuinum extendenda. Sic denique in concilio quodam prouinciali Compluteñ. fuit condemnata hæc propositio cum assertore eius, scilicet, quòd confessio vocalis non est de iu re diuino. Quæ condemnatio cum aliis super aliis propositionibus facta, fuit postmodum per summum Pontificem approbata, id est, per Sixtum quartum. Et ita tandem Sco. videtur ad hoc deuenire, quòd huiusmodi confessio, de qua loquimur, fuit à Christo instituta etiam sub obligatione, quam particularius tradidit discipulis suis, quàm sit in Euãgelio scripta. Et ita per Apostolorum doctrinam, te net hoc idem ecclesia: nec mirum, cùm multa fecerit, & docuerit Christus, quę scripta non sunt: Ioan. vltimo. Sicut idem etiam patet ex cap̃. Cum Matthæ. de celebratione & c. de verbis consecrationis vini, & aliis multis.

De obligatione confitendi sub pœna noui peccati.

SEd oritur inde dubitatio. Esto q confessio vocalis sit de iure diuino, etiã quo ad obligationẽ, an sit ius diuinum præceptiuũ, seu obligatorium sub pœna noui peccati? Et arguitur quòd non: tum, quia si in iure diuino talis obligatio sub pœna noui peccati conti-[[47]v]neretur, maximè in clausula suprà tacta, Quorum remiseritis & c. sed illic

nullum verbum imperatiuum, seu præceptiuum ponitur, cùm sint verba potestatis, vt constat. Et esto quòd suo modo verba illa contineant comminationem contra eos, qui confiteri sa cerdotibus negligunt, scilicet, quòd Deus nõ remittet illis peccata: attamen non inde aliud colligitur, quàm quòd non confitentes dece dent in peccatis commissis absque eorum re missione. Ex quo non colligitur, quòd non confitendo, nouam incurrant culpam.

Secundò ad idem arguitur ex senten tia Hugonis. 2. parte, de sacramentis: vbi præsupponens quòd Christus non præceperit peccatoribus vocaliter confiteri sacerdotibus, quærit causam huius. Et respondet ideò Christum id non præcepisse, vt peccatores spontè, & voluntariè, & non coacti ad confessionem perueniant, qualiter viderentur peruenire, si ad id præceptum obligatorium illis traditum esset. Et ita quibusdam videbatur textum illum Ioan. 20. locum habere statuti nobis necessitatem confiten di intimantis, non autem præcepti sub pœna noui peccati obligantis. Quòd autem statutũ non eo ipso, quòd statutum est, sit obligatorium, seu præceptorium, patet: quia statutum est non posse paruulum introire regnum cœlorum, nisi per aquam baptizetur: Ioan. 3. Quod tamen respectu paruuli vim præcepti non habet. Sicut & olim de eis par uulis statutum à Deo fuerat eos perituros, nisi circũciderẽtur, & tamen non per hoc illis quicq̃ præcipiebatur. Ita & statutum est, neminem viuentium posse gloriam æternam assequi, nisi priùs moriatur: & tamen non inde mors data est homini sub præcepto obligante.

Respondendum. Fateor aliud es se statutum, aliud præceptũ. Attamen in præsenti, textus ille in quo statutum est Deum nemini remissurum peccata, nisi per sacerdotem fuerint remissa, vim habet præcepti obligantis sub pœna noui peccati mortalis. Quod pro bo, præsupposito, quòd charitas prębabita, amitti de lege non potest, sine nouo peccato mortali. Iam demus peccatorem, qui cùm sa nus esset, de peccatis verè propter Deum pœnituit: ita, vt gratiam sit consequutus: accedat articulus mortis, & habita copia sacerdotis nolit peccata sua confiteri: tunc ille, si ita decedat, perdet charitatem: quia ibit in infernum, eò quòd ex Christi sententia constat esse necessarium peccatori, vt tãdem saluetur, quòd habita copia sacerdotis confiteatur: quod cùm hîc in casu extremæ necessitatis omittat, sequitur quòd non saluabitur: igitur in charitate non decedet, & ita eam amisit: & non ob aliud, vt pono, nisi quia in tali articulo confiteri noluit: igitur ipsum non confiteri, est illi peccatum mortale.

Prætereà, homo tenetur sub pœna peccati mortalis suam salutem æternam procurare, & per consequens tenetur medium ad id necessarium & à Deo institutum acceptare: sed medium ad id à Christo institutum est vocalis seu sacramentalis confessio, vt ex textu citato patet, igitur ad id tenetur peccator: alioquî nouum mortale incurret. Dicere autem quòd non peccauit mortaliter, quia non confitetur, sed quia omittit implere prę ceptum charitatis de diligendo seipsum: Respondetur. Quicquid sit de hoc, satis est, quòd in re ipsa peccat mortaliter de nouo, qui in articulo mortis, habita confessoris co pia, negligit confiteri.

Ad rationes, Dicendum ad primam, quòd quanuis in prębfata clausula verbum imperatiuum non ponatur, ponitur tamen comminatio pœnæ, quæ est, Deum non esse remissurum peccata homini, qui sacerdoti non confiteatur tempore necessitatis: in qua pœna includitur ex clusio à regno cœlorum, vt constat: hanc autem pœnam Deus nemini comminatur, nisi pro mortali peccato, si capax obligationis sit. Quod dico propter paruulos, & mente captos.

Si obiicias, quòd illud non ponitur per viam pœnæ, sed statuti, aut declarationis diuinæ voluntatis. Respondetur. Esto ita sit, eo ipso quòd declaratur peccatori quòd excludetur

à regno Dei, si non confiteatur sacerdoti, tenetur sub pœna peccati noui ad ipsam confessionem, nè suæ salutis videatur esse neglector. Sed aliter obiicitur, quòd in casu non habeat locum pœna illa, aut statutum, quia talis etiam si in articulo mortis negligat confiteri, & moriatur, non de cedet in peccatis prioribus sine remissione, quandoquidem iam fuerant per cordis pœnitẽtiam sufficienter, etiam quo ad pœnam omnem remissa, si feruida fuit pœnitentia. Sed hoc aliam quæstionem tãgit, scilicet, An peccata possint remitti ante sacramentalem confessionem, de qua aliâs.

Ad secundum ex Hugone sumptum re spondetur, quòd nec Hugo id tenuit quod isti, scilicet, quod non fuerit à Chri-**[48r]**sto præceptum de confitendo tradium, nec ratio per eum facta aliquid valet. Primum patet: quia ipse Hugo tenet à Christo esse præceptam huiusmodi confessionem, quòdq; eius præceptum nobis Iacobus intimauit in sua Canonica, cap. 5. quando dixit: Confitemini alterutrum peccata, vt patet ibidem. Secundum etiam patet, quia si ideò Christus confessionem vocalem non præcepit, nè scilicet peccator coactus, sed spontaneè ad confessionem veniret, pari forma nec debuisset baptismum, nec Eucharistiam, nec aliquid aliud præcipere, cùm Deus non coacta, sed spontanea seruitia acceptet. Peccat igitur ratio, quia præsupponit, quòd præceptum inducat coactionem, & spontaneam tollat voluntatem, quod tamen est falsum. Ponit igitur præceptum necessitatem, non tamen coactionẽ, cum vim non inferat his, quibus datur.

De confessionis necessitate ad salutem.

DEinde quæren dum est, An sit de necessitate salutis sacerdotibus confiteri. Ad quod per duo dicta breuiter respondetur. Primum dictum est: De necessitate salutis est vocalis confessio post cõcilium Lateranen. in quo omnibus fidelibus iussum fuit, vt semel in anno confiteantur & c. Hoc patet, quia de necessitate salutis est, prælatis nostris obtemperare: prout Christus dixit: Qui vos audit, me audit: qui vos spernit, me spernit & c. Et Paulus ad Roma. Qui potestati resistit, Dei ordinatiõi resistit. Cùm igitur ecclesia in pręfato concilio iusserit confessio nem semel in anno fieri, sequitur intentum.

Secundum dictum est, quòd ante præfatum concilium fuit etiam de necessitate salutis huiusmodi vocalis confessio. Id patet ex dictis: quia antequã concilium illud fieret, erat confessio à Christo non solùm instituta, sed nobis sub præcepto tradita: modò autem de necessitate salutis est Christi pręcepta seruare. Tum etiam necessarium est ad salutem id, sine quo peccata à Dèo non remittuntur: hoc autem est confessio sacramentalis, vt patet ex textu citato, igitur. Tum etiam, non minùs est necessaria pœnitentia sacramentalis ad remissionem actualis peccati, quàm baptismus ad re missionem originalis: sed baptismus est de necessitate salutis, igitur & pœnitentia. Assumptum patet ex Hieronymo, dicente super Amos. 1. quòd baptismus est prima tabu la post naufragium, & pœnitentia secunda.

Contra tamen obiicitur, quia potest homo sufficienter saluari, si mandata Decalogi seruet, iuxta illud Matt. 19. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Et Pharisæo quærenti, quid ad vitam æternam esset illi agendum, & proposita dilectione Dei & proximi in quam omnia tendunt man data, respondit Christus, hoc fac, & viues. Cum igitur in mandatis decalogi nulla de huiusmodi confessione mentio fiat, sequitur.

Respondetur. Si hæc ratio valeret, per ean dem etiam probaretur, non esse de necessita te salutis fidem, nec baptismum, nec aliud sa cramentum, imò nec pœnitentiam cordis: cùm de

his in decalogo expressa mentio nõ fiat, sicut nec de vocali confessione. Ideo dicendum, non opùs esse omnia quæ de necessitate salutis sunt, in decalogo expressè contineri. Nec ideò dixit Christus: Si vis ad vitã ingredi, serua mandata: quia velit eorum ob seruantiam formalem ad vitam sufficere: sed voluit significare, neminem nisi mãdata seruet, vitam æternam habiturum. Eodem modo dicitur ad aliud. Vel aliter potest dici, q̣ omnia Dei præcepta ad decalogum quodãmodò reducuntur: & ea, quæ ceremonialia sunt, reducuntur ad præceptum de sabbatho sanctificando. Quod præceptum extendi so let ad cultum Dei: quem à nobis exigit Deus, ad quem pertinet præceptum de sacramentis dandis, vel suscipiendis traditum.

Secundò obiicitur, quòd non sit de ne cessitate salutis vocaliter cõfiteri: nam si id necessarium esset, maximè ad asse quendam veniam, seu remissionem peccatorum â Deo, per iudicium sacerdotis, vt authoritas sonat: sed hanc remissionem potest peccator aliter assequi, puta per pœnitentiam cordis. Hoc patet ex Ezechiele: Quacunque hora ingemuerit pecca[103]tor & c. Et ex Dauid: Dixi confitebor ad[104]uersus me iniquitatem, & tu remisisti & c. Et ex Isaia: Ad quem respiciam, nisi ad contri[105]tum corde, & trementem sermones meos? Et iterum ex Dauid: Sacrificium Deo spiritus[106] contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non despiciet. Si dicas, verum esse per contritionem cordis assequi peccatorem veniam, & iustificationẽ, & gratiã. cum hoc tamen sibi superesse sacerdoti confiteri, vt præ ceptum compleat de cõfitendo: sicut si quis**[[48]v]** ante baptismum verè conteratur, consequitur gratiam, & remissionem originalis peccati, cum quo tamen relin quitur ei necessarium suscipere baptismum fluminis, exemplo Centurionis, & Eunuchi, & aliorum sanctorum. Contra hoc replicatur, quia hæc solutio præsupponit quòd post habitam pœnitẽtiam cordis, & assequutam peccatorum remissionem, manet præceptum de cõfitendo. Contra quod apparet, quia cessante ratione, & causa legis, cessat ipsius legis vis, & obligatio: sed cùm ratio & causa, ad quam cõfessio instituta est, sit peccatorum remissio: igitur si hæc remissio per contritionem facta sit, sequitur cessare vim præcepti de vocaliter confitendo. Respon. Per idem probaretur, quòd qui ante baptismum est ab originali peccato liberatus, & apud Deum iustificatus, quòd cessat vis, & obligatio legis de baptismo suscipiendo, quod supponitur falsum. Similiter cùm finis legis de credendo, seu fidem adhibendo his, quæ à Deo sunt reuelata, sit salus hominis: si homo ipse aliter gratiam est consequutus, puta per baptismum, vel dilectionem Dei, vel aliter, non teneretur fidem adhibere reuelatis, à Deo & à Christo traditis. Ideò dicendum, quòd asse quuta gratia per pœnitentiam cordis, tenetur peccator ob præceptum, tam Dei, quàm ecclesiæ, confiteri sacerdoti. Nec verum est, quòd adepta venia, cesset ratio finalis, & cau sa confitendi: quia Deus ex quo fuit per pec catorem offensus, etiam si ad pœnitentiam cordis culpam remittat, id tamen loco satisfactionis à peccatore exigit, vt scilicet suo vi cario se humiliet, & confiteatur, & absolutionem petat. Et vsquequò à suo vicario absoluatur, dicitur quodammodò in peccatis permanere, etiam si culpa fuerit per contritionem remissa: & ita remissa culpa, adhuc manet ratio, & causa præcepti, scilicet, satisfacere Deo offenso ea satisfactione, quam ipse exigit, eò quòd aliter illi satisfacere de iustitia non possumus.

Tertiò obiicitur contra idem authoritate Chrysosto. qui enarrãs quinquagesimum Psalmum dicit: Non dico, vt te prodas in publicum, sed obedire te volo prophetæ, dicenti: Reuêla domino viã tuam. Et iterum: Si erubescis peccata tua dicere socio, dicito ea quotidie in anima. Et nõ dico, vt ea confitearis conseruo tuo, dicito Deo, qui curat ea & c. In quibus videtur significare, quòd satis est, si peccator Deo sua peccata confiteatur, etiam si homini

ea non dicat. Respondetur. Quòd Chrysosto. in his locis non excludit confessionem hanc sa cramentalem, de qua loquimur, sed publicam, quæ posset in infamiam cedere confitentis. Hoc patet ex ipsis verbis citatis, cùm ait: Conseruo tuo, vt tibi exprobret & c. Igitur cum his stat, quòd secretè, & sacramentaliter sacerdoti debeat confiteri. Nec obstat quod ait, scilicet, satis esse peccatori, si Domino sua peccata fateatur: nam qui sacerdoti confitetur, Domino potiùs, quàm homini confitetur: ex quo sacerdos vicem Dei, cu ius vicarius est, tenet. Et sacerdos audit, & iudicat, non vt homo, sed vt Deus. Et ita si in testem producatur, potest dicere, se nil scire: quia nescit vt homo: sed, vt Deus, vt ait Tho. cum aliis. Et quòd Chrysosto. dicens quòd Domino peccata fateamur, suadere intendat, quòd sacerdoti fiat huiusmodi confessio, aut quòd Domino, mediante sacerdote fateamur, patet: quia ait, Perfecta pœnitentia cogit peccatorem omnia libenter sufferre: in corde enim contrit io, in ore confessio, in opere tota humilitas & c. vt habetur de pœnitẽtia, distinctio. I. cap. Perfecta. Et cap. Nõ potest. Et iterum idem Chrysosto. repręhendit peccatorem, quod non erubuit peccata facere, & erubescit ea confiteri: quod non procedit de confessione, quæ soli Deo in cor de fit. nam illic non est quòd erubescat quis Deo cõfiteri: sicut erubescit, si sacerdoti ore sua detegat occulta. Vide ipsum in sermone de pœnitentia, & alibi.

Quartò obiicitur contra idem ex Ambrosio, qui in sermone de pœnitentia Petri, ait: Lego, quòd fleuerit, nõ lego quid dixerit. Lachrymas eius lego, satis factionem non lego. Et iterum: Lachrymæ lauant delictum, quod voce pudor est confiteri. In quibus videtur significare, non esse necessarium peccatori vt ore confiteatur, satis est, si doleat. Respondetur. Nec Ambrosius hîc excludit hanc secretam confessionem, de qua loquimur, sed potius videtur vel le nobis intimare, quanta sit erga peccatores Dei misericordia, qui nulla expectata exteriori satisfactione, aut vocali confessione, in hoc solùm quòd peccator verè de peccatis dolet, condonat offensam: cum quo tamen stat, quòd maneat obligatus suo tempore sa cerdoti confiteri. Et quòd id sit de mẽta Ambrosij, patet ex cap. Verbum Dei. de pœnitentia, distin. 1. Vbi ait, sacerdotibus datum esse ius ligandi, & soluendi, sacerdotesq̃; esse à Deo iudices**[49r]** capi. Non potest. statim sequenti, dicit eos Partem in regno Dei habere non posse, qui negãt sacerdotibus collatas esse claues regni cœlorum: quodq̃ue sine huiusmodi clauibus eos non posse cœlestem gratiam percipere. Vide ibi multa alia satis ad propositum dicta. Sed de his alibi.

ESset tamen dubium, An dicere, quòd nõ sit de necessitate salutis, sit hęreticum. Et dixit Bonauentura in suo. 4. quòd ante concilium Lateraneñ. vbi fuit iussum vocaliter confiteri, non erat hæreticum illud dicere: cùm multi Doctores Catholici contraria in hac re fuerint opinati, vt patet ex Gratiano, qui in tractatu de pœnitentia multa pro & contra allegat, quem constat ante tempus pręfati Concilijfuisse. Post Concilium autem hæreticum esse illud asserere, ex quo ecclesia ius sit confiteri, cui de iure dinino de necessitate parendum est. Contra hunc modum est aperta ratio: nam si ante statutum ecclesiæ hæreticum non fuit, dicere, non esse de necessitate confitendum, igitur nec posteà, patet: quia ecclesia non potest facere de non Catholica Catholicam propositionem, nec de non hæretica hæreticam: cùm hæresis sit dogma falsum, fidei orthodxæ contrarium: fides autem non ex humana constitutione, aut voluntate pendet, iuxta illud Petri: Non volun[107]tate humana allata est prophetia, sed Spiritu Sancto inspirante loquuti sunt sancti Dei & c. sed ex Dei reuelatione. Vnde & obiectum fidei, dicitur omne reuelatum à Deo & c. Igitur quanuis statutum humanum potuit facere de non necessario necessarium fieri, non tamen de non hæretico hæreticum. Nec in his quę fidei sunt, potest ecclesia quic quam mutare, sed potest tantùm declarare. Modò in statuto,

Omnis vtriusq; sexus. non declarauit aliquid esse de fide: sed statuit, & iussit, quando esset consitendum.

Ideò dixit Adrianus quòd post præfatum statutum, & anteà post datam legem Euangelicam fuit hæreticum dicere, non esse de necessitate salutis vocaliter confiteri. Quod probatur, quia eius opposita, scilicet, necessarium est vocaliter confiteri, sequitur ex Euangelio, vbi dicit̃: Quortum peccata retinueritis, retenta erunt, vt suprà deductum est.

Sed nec hoc videtur verum, loquendo propriè & strictè de hęresi, vt suprà desinita est, & ipse definiuit, quòd scilicet est dogma salsum fidei contrarium & c. Nam sua opposita non est de fide strictè, cùm illa propositio dicat̃ de fide strictè, quæ expressè est inter reuelata contenta, vel ex ipsis reuelatis sufficienter deducta: hæc autem scilicet, necessarium est peccatori vocaliter sacerdoti confiteri, non expressè in scriptura contineť, vt patet. Et quòd ex scriptura non deducatur, sufficienter patet: quia ex dicto loco non sequitur immediatè, nisi quòd necessarium est peccatori, quòd sua peccata à sacerdote remittantur. Et si subsumas, quòd peccata à sacerdote remitti non possunt, nisi priùs ipse peccator ea vocaliter cõfiteatur: Hæc subsumpta, quæ ad illationeam est necessaria non est de fide, quanquam sit vera, nec rationabiliter possit negari.

Ideò dicendum quòd præfata assertio non est strictè hæresis, sed sapit hæresim. Illa enim dicitur sapere hæresim, cuius contraria sapit fidem: quails est hæc, Necessarium est peccatori vocaliter confiteri. Patet, quia ex vna, quæ est de fide, cum alia quæ non est de fide, sed quæ rationabiliter negari non potest, sequitur illa: igitur illa sapit fidem. Patet sic arguendo. Necessarium est peccatori à sacerdote absolui à peccatis suis. Hæc patet ex textu Ioannis. 20. sed sa cerdos non potest peccata peccatori remittere, nisi præuia confessione, per quam ea agnoscat, quæ remittere debet: igitur necessarium est peccatori confiterisacerdoti. Maior est de fide. Minor non potest cum ratione negari. Igitur conclusio sapit fidẽ. Et ita sua opposita, de qua id quæsitum est, sapit hæresim. Vt autem assetor sit hæreticus, & vt talis puniendus, satis est, si hæresim, vel propositionem sapientem hæresim cum pertina cia affirmet.

De hac tamen assertione esset simile dubium si quis asserat non esse necessarium de iure diuino vocaliter confiteri, vt te nent Iuristæ, & cum eisdem Erasmusidem videtur sentire. Respondetur: Ex dictis apertè sequitur eam sapere hæresim, sicut & sua opposita sapit fidem. Patet, quia ex ea sequi tur vna, quæ sapit hæresim, igitur & ipsa sapit hæresim. Antecedens patet: benè sequitur, vocaliter confiteri non est necessarium de iure diuino, igitur ante institurionem ecclesiæ, aut etiam nunc constitutione ecclesiæ semota non esset necessarium vocaliter confiteri. Hæc conse quentia est nota, supposito, quòd huiusmodi vocalis confessio non sit de iure naturę: consequens autem ostensum est hæresim sapere, igitur & antecedens. Sicut & sua opposita sapit fidem, scilicet hæc: Deiurediuino est necessarium confiteri vocaliter.**[[49]v]** Quia bene sequitur: Ante constitutionem ec clesiæ de confitendo erat, & est necessarium vocaliter confiteri, ergo de iure diuino est necessarium & c. Ex quo, nullo alio iure ante ec clesiæ constitutionem erat necessarium & c. Hanc autem necessitatem etiam ante ecclesiæ constitutionem satis nos docuerunt Doctores sancti Chrysosto. Ambro. & August. vt videre licet de pœniten. distin. 1. & c.

De peccatis necessariò confitendis.

PRæsupposito esse de necessitate salutis vocaliter sacerdoti cõfiteri, est alia quęstio quid est quod de necessitate sit confitendum, sci licet, an originale peccatum, an veniale, an solum mortale: Et de mortalibus, an ea quę ante baptisma commissa sunt, an solum ea quę pòst.

De peccato originali sit conclusio, quòd non est de necessitate confitehdum, etiam si homo ad adultam peruenerit ætatẽ. Ratio, quia non sunt de necessitate confiten da peccata, nisi quę personalia, & propria voluntate commissa sunt: peccatum autem originale non est personę, sed naturę vitium, nec est propria voluntate, sed aliena contractum: igitur ad sui remissionẽ actum personalẽ nõ exigit, sed potest per alterius actum remitti, puta per ablutionem baptismalẽ & c. Hæc ratio colligitur ex cap. Maiores. de baptismo, & eius effectu. Vbi dicitur, quòd ad remissionem peccati originalis, non requiritur proprius consensus, cùm non propria voluntate tale peccatum fuerit contractum.

Secundò idem probat̃, quia pro originali peccato non debetur pœna sensus, vt suppono, tam ex communi do ctorũ consensu, quàm ex præfata Decretali, Maiores. igitur non est necessarium de originail pœnitere, & per consequẽs nec illud vocaliter confiteri: quandoquidem confessio vocalis de qua loquimur, inter alias conditiones, quas dixi habere, vna est, quod sit lachryma bilis, id est, ex cordis pœnitentia procedens.

Tertiò quia originale peccatum suum peculiare remedium habet, scilicet baptismum, idque sufficiẽtissimũ: ac proinde ad eius remissionẽ, non est aliud sacramen tum necessarium. Quòd si quis obiiciat esse necessarium de culpa originali ad minus pœnitere, ex decreto Augustini, de consecra tio. distinct. 4. Omnis quisuæ voluntatis arbiter constitutus est, nouam vitam gratiæ in choare non potest, nisi pœniteat eum veteris vitæ: à qua pœnitentia soli paruuli immunes sunt & c. Vnde colligitur, quòd omnes adulti debent pœnitere, inter quos possunt da ri, qui nullam veterem habeant culpam nisi originalem, igitur de illa tenentur pœnitere. Respon. Augustinus loquitur de adultis, qui peccata propria voluntate commiserunt. Quod notatur, seu significatur per veterem vitam, quæ peccati opera importat.

De confitendis venialibus.

DE peccatis venialibus est eadem dubitatio: In qua nõnullis Doctoribus visum est esse de necessitate salutis ea sacramentaliter confiteri sicut & moratalia, modò sola sint, modò mortalibus sint adiuncta. Tum ex eo quod Christus dixit, Quorum remiseritis peccata, remissa erunt: & quorum reti neuritis, retenta erunt. In quo Christus indistinctè de pctĩs loquutus est, dicens in sentẽtia se non remissurum peccata aliqua, q̃ per sacerdotẽ, pręuia cõfessiõe, non fuerint remissa. Cum igitur noĩe peccatorum venialia peccata intelligenda veniunt, sequitur sub eadem necessitate esse venialia confitenda, sub qua & mortalia.

Secundò id probant ex. c. Omnis vtriusq; sexus. In quo statutum est, fideles debere confiteri omnia sua peccata. Vbi iterum nulla fit peccati exceptio: sed potiùs qui totum dicit, nil excludere videtur.

Tertiò, Quia aliqua sunt peccata venialia, quę an mortalia sint dubitat ipse peccator, igitur illa de necessitate tenetur confiteri, alioqui exponeret se periculo dimidiandi confessionem.

Quartò quia si necessarium est mortalia confiteri, ideò est, vt pec cator veniam consequatur, & pœnam æternam vitet: sed venialia mortalibus coniuncta æternaliter punienẽt, sicut ipsa mortalia: igitẽ de necessitate sunt cõfitẽda, sicut & mortalia.

Respon. His non obstantibus tenenda est conclusio opposita. Probatẽ, quia ad remissionem venialium alia plura remedia sufficiunt, ex communi omnium sentẽtia, scilicet feruor charitatis, confessio generalis, Oratio Dominica, aqua benedicta & c. Igitur ad eorum remissionem non est ne**[50r]** cessaria confessio sacramẽtalis, de qua loquimur, quando quidem sufficientia vnius remedij alterius necessitatem excludit.

Secundò quamuis homo in venialibus decedat, poterit ĩ alio fęculo veniam eorum consequi: imò non solùm poterit, sed si in charitate simul decedat, veniam necessariò consequetur, igitur ad eorum remissionem non est necessaria vocalis consessio. Antecedens patet, tum ex sanctorum sentẽtia super illum locum Pauli: Qui superædificat lignum, fœnum, stipulam, saluus e[108]rit, sic tamen quasi per ignem. Similiter super illud quod Christus de peccato in Spiritum sanctũ dixit: Qui peccauerit in Spũm sctũm, non remittetur ei in hoc sęculo, nec in futu[109]ro. Vnde colligunt peccata aliqua posse in alio sęculo remitti, & non mortalia, vt suppono, igitur venialia. Tum etiam ex ratione aperta: quia cùm venialia se compatiantur cum charitate, stat igitur aliquem in charitate simul & venialibus decedere: talis ob gra tiam finalem tandem saluabitur quando qui dem in iudicio omnes iusti mercedem æternam accipient, igitur necesse est peccata venialia in quibus decesserunt illis finaliter remitti: cùm constet in regnum cælorum nil coinquinatum posse introire.

Tertiò, quia confessio sacramentalis, non est necessaria nisi de his peccatis propter quæ homo periclitatur, aut naufragium patitur, dicente Hieronymo super Amos. 1. Pœnitentiam sacramenta lem esse secundam tabulam post naufragium. Cùm ergo per venialia huiusmodi naufragium non veniat, sequitur.

Ad rationes ante oppositum dicendum, quòd & si Christus expressè non fecerit exceptionem quãdo dixit, Quorum peccata non remiseritis, nec ego remittam: ipsa tamen ratio cogit nos, vt dictum illud de solis mortalibus intelligamus, quando quidem si ad venialia peccata exten deretur, falsus esset sensus assignatus, scilicet: Quæ vos non remiseritis, ego non remittam: cùm certum sit, peccata venialia posse in hoc sæculo, & in alio sine eorum sacramentali confessione, remitti. vt ex dictis patet.

Ad secundum de capi. Omnis vtriusque sexus & c. dicendum, quòd nec illa Decretalis se extẽdit ad venialia. Tum, quia ecclesia non potuit obligare ad impossibile, vel quasi, quale est, omnia venialia confiteri, cùm ea omnia homo dinumerare non possit. Tum etiam, quia Christus non obligauit ad confessionem venialium, igitur nec ecclesia. Antecedens patet ex dictis. Et consequentia nota est: quia si Christus non obligasset ad confessionem mortalium, ecclesia ad eam minimè obligare potuisset, vt ex dictis patet. Et ita ĩ pręfata Decretali ecclesia nil noui videẽt induxisse super confessione peccatorum, præterquàm assignare tempus. s. semel in anno.

Ad tertium dicendum, quòd in casu verum est hominem debere confiteri ve nialia, non quia iure aliquo ad id astrictus, sed ratione conscientiæ dubię, vt periculum vitetur: sicut etiam si sciat esse venialia, & cum hoc credat se teneri ad eorum confessionẽ, tenetur, nè cõscientię proprię contraueniat. Imò & si actus fecerit, qui re vera peccata non sunt nec

mortalia, nec venialia, & dubitet an mortalia sint, stante dubio, tenetẽ ea confiteri. Et ita nil contra conclusionẽ, quæ de iure procedit.

Ad quartum dicendum quòd ratio supponit falsum, scilicet, venialia in inferno æternaliter esse punienda, vt patet ex dictis in tractatu de peccatis venialibus. Et eo cum antiquis Doctoribus admisso, non sequitur quòd sint de necessitate confitenda: quia quòd æternaliter puniantur, accidit, non ratione sui, sed ratione status, vel peccati mortalis cui adiuncta sunt, vt aliâs visum est.

Sequitur iam impertinens esse peccata venialia esse sola, an mortalibus cõiuncta ad hoc quod sint vel non sint de necessitate confitenda.

Ex his fortè posset aliquis moueri ad dicendum absolutionem à peccatis venialibus sacramentalem non esse, nec peccata venialia esse materiam confessionis sacramentalis. Nam aut Christus instituit venialia esse materiam huius sacramenti, aut ecclesia. Non secundum, vt suppono. Nec primum, quia ex suprà dictis apparet confessio nem sacramẽtalem à Christo esse institutam, quando dixit: Quorum remiseritis peccata & c. Sed illa authoritas non se extendit ad ve nialia, vt modò conclusum est, sed ad sola mortalia. Igitur sola mortalia instituit materiam sacramentalis confessionis. Et quanquam Caietanus cum aliis dicat, venialia esse quidem materiam congruam confessionis sacramentalis, non tamen necessaria. Thomas etiam idem ait, quod Caietanus in. 4. di stinctione. 21. quæstio. 2. ad primum. Idem di cit August. Et citat Magister, distinct. 21. §. 5. in quarto. Id tamen minimè probant. Nec va let dicere per primam clausulam præfatæ authoritatis, Christum facerdotibus potestatem remittendi omnia peccata cõtulisse: per**[[50]v]** secundam autem necessitatem mortalia confitendi significasse. Non valet, quia non est verissimile æquiuocè peccata accipi in textu signato. Nisi fortè recurratur ad rationem, quia qui concessit maius, visus est, & minus concedere: modò maius est mortalia remittere, quàm venialia. Idem dubitari posset de absolutione à peccatis mortalibus reiterata, an sit sacrementalis, de quo pòst.

De confitendis mortalibus ante baptismum commissis.

De peccatis mor talib⁹ ante baptisma cõmiss is est simile dubium, an sint de necessitate cõfitenda. Ad quod dixit Ange. de Cla. verbo, cõfessio. 2. §. 2. quod sic. Et pro se citat Richar. in. 4. dist. 17. Mouet̃, quia confiteri mortalia est de iure diuino, ideò obligat tam fideles, quàm infideles: quamuis statutum ecclesiæ de semel in anno non nisi fideles obliget. Sco. dist. eadem videtur idẽsentire, ar guens contra eos, qui dicunt confessionẽ hanc de solo iure humano ecclesiastico esse inferẽs inde quòd tunc infideles non essent obligati sua mortalia confiteri, quod supponere videtur falsum. Et consequentiam probat, quia statutum humanum non ligat infideles, iuxta illud Pauli. 1. Ad Corint. 5. Quid ad nos de his qui foris sunt iudicare? Adrianus rationes Sco. ad idem propositum referens, vi detur hanc rationem Scoti approbare, dicẽs eam efficacem esse. In quo videtur idem quod Angelus sentire. Pro quibus etiam videtur facere, quod habetur Actuum. 19. Quòd multi ex Gentilibus, audita prædicatione Pauli, veniebant ad eum, confitentes peccata sua, cùm tamen nondùm essent baptizati.

Pro eisdem videtur Gabrièl facere, dicens in genere, quòd illa peccata tenetur homo voce confiteri, de quibus tenetur, corde pœnitere: sed peccator tenetur corde pœnitere de mortalibus, etiam ante baptismum commissis, iuxta decretum Augustini suprà citatum,

scilicet: Omnis qui suæ voluntatis arbiter constitutus est, nouam vitam gratię inchoare nõ potest, nisi pœniteat eum veteris vitæ. Igitur tenetur etiam ea confiteri.

Respõdetur, His non obstantibus vi detur tenendum contrarium, & probatur: quia si necessarium esset peccata ante baptismum cõmissa voce sacerdoti confiteri, vel essent confitenda ante baptismi susceptionẽ, vel pòst. Non primum: quia ante baptismum non habet locum sacramẽtalis confessio, de qua loquimur: cùm baptismus sit ianua sacramentorum, & pœnitentia sit secunda tabula post naufragium. Nec id etiam tenet ecclesiæ consuetudo: sed venientes ad fidem, si volunt baptizari, baptizantur, etiam si sacramentalis confessio non præcedat. Nec secundam, quia ex quo per baptismum sunt sufficiẽter, & plenè con donata peccata, sic decedens, statim ad gloriam volaret: non igitur est necessarium illi postmodùm illa peccata confiteri.

Et confirmatur ex fine ipsius confessio nis, qui est, assequutio veniæ: nam cõfessio hęc, de qua loquimur, est confessio pec catorum facta sacerdoti, cum spe veniæ, seu ad finem veniæ consequendæ. Sed cùm hæc venia sit plenissimè in baptismo adepta, non habet locum posteà spes huiusmodi veniæ: Vt ait Paulus: Quod videt quis, quid sperat?[110] Ita in proposito dici potest: Quod plenè obtinet quis, quid sperat? Ad idem facit Ambrosius super vndecimum cap. Pau. ad Rom: dicens: Gratia baptismalis non requirit gemitum, nec planctum, nec vllam satisfactionem. Quod citans Magister in. 4. & alij, exponunt non esse necessariam pœnitentiam exteriorem, nec satisfactionẽ vllam exteriorẽ de peccatis ante baptisma commissis, quæ omnia per baptismũ plenissimè condonantur, & sunt, ac si non essent cõmissa. Sed vocalem confessionẽ exigit Deus loco satisfactionis pro offensa contra Deum per peccatum cõmissa, igitur.

Ad rationes autem ante oppositum, dicendum ad Angelum, qui pro se citat Richardum, ipsum Angelum decipi: quia Richardus quærens, an pœnitentia sit necessaria de peccatis ante baptismum commissis, respondet distinguendo, de pœnitentia sacramentali, & de pœnitentia virtute, quæ cordis contritio est. De prima ait eam non esse necessariam. Secùs de secunda. Ad id quod ex Scoto citatum est, ita videtur quòd in loco citato id quod dictum est videtut sentire. Attamen illic obiter procedit, & non ex intento ad quæstionem præsentem respondet. Etipse Sco. in. 4. distin. 4. q. 4. ad secundum. satis apertè videtur tenere contrarium, dicẽs de illo qui sictè baptizatus est, quòd posteà non tenetur confiteri, nisi peccatum fictionis, quod impediuit, nè gratiam baptismalem consequeretur. Ad aliud quod ex Actibus citatum est, dicendum quòd illi Gentiles,**[51r]** qui peccata confitebantur, non sacramentaliter confitebantur, nec ad hunc effectum, vt sacramentaliter per Apostolos absoluerentur: sed more illius temporis, qui veritatis fidei cognitione habita, ad Christum, & Deum conuertebantur, humiliter ad baptizantes veniebant, vt à peccatis abluerentur, & fidem Christi in baptismo profiterentur. In quo opere ipso monstrabant se peccatores esse. Et fortè ore confitebantur se in peccatis vixisse, à quibus lauari petebant. Id tamen in genere, non in specie, sicut nunc in ec clesia fit. Quod patet ex eo quod habet̃ Mat thæ. 3. quòd scilicet, Pharisæi, seu Iudæi veniebant ad Ioannem, vt baptizarentur, confitẽtes peccata fua. Quod tamen certum est, non de hac confessione sacramentali esse in telligẽdum. Adde quòd cap. 1. 9. Actuum suprà citato, videtur significari, quæ peccata confitebantur illi, qui ad Christum conuerti volebãt: quia non nisi publica peccata idololatriæ, in quibus vixerunt, vnde & libros suæ artis magicæ Apostolis offerebant, qui eos cõburi publicè iusserunt. Ad illud quod ex Gabriele obiectum est, non puto eum sensisse confessionem hanc necessariam esse

de peccatis ante baptismum commissis, etiam si de illis cordis pœnitentia sit necessaria. Sed quod dixit de illis peccatis esse necessariam confessionem, de quibus est pœnitentia cor dis necessaria, procedit de peccatis post baptisma commissis.

De integritate confessionis.

SVperest ergo, vtsola peccata mortalia post baptismum commis sa, cadant sub necessita te cõfitẽdi. Sed est quęstio de integritate cõfes sionis: An scilicet necessarium sit, & quo iure, ea omnia integrè vni sacerdoti confiteri. Et cùm concors sit omnium sententia debere huiusmodi integritatem seruari: in fundamento tamen, & ratione est difficultas, scilicet, An possit sufficienter hic articulus probari. Super quo breuiter videndum.

Probat id primò Tho. à simili de mor bo corporali, seu de homine multis morbis corporaliter laboranate, qui si vult à morbo ope medici curari, debet omnẽ morbum suum medico pandere, eò quòd vnus morbus per alium aggrauatur, vt cognito morbo, & his quæ ipsum aggrauant, medicus debitam adhibeat medicinam. Et confirmatur hoc idem, quia solet medicina ęgroto applicata prodesse contra vnum morbum, quæ ex altera parte nocet, & impedit alterius morbi curationem: ac proinde necessarium est, si debitè sanari vult, omnem morbũ medico pandat. Ita igitur debet, qui multis morbis animæ, id est, peccatis laborat, omnes eos medico pandere spirituali, id est, sa cerdoti, vicem Dei tenenti, vt debitè curetur. Deinde confirmatur idem, quia peccator non solùm indiget medicina curatiua pecca ti commissi, sed etiam præseruatiua à recidiua, seu à peccato futuro: qualis est consilium sacerdotis, seu præceptum de vitando aliqua, sine quibus peccato recidiuę liberari nõ potest. Hoc autem consilium, seu præceptum dari peccatori sufficienter non potest, nisi sa cerdos sciat integrè vitia, & peccata, & vitam ipsius pœnitentis: cùm consilium datum ad vnum peccatum vitandum, possit dare causam ad vitium contrarium fouendum. Prætereà eundem articulum probat Durandus ex correspondentia, quæ debet esse inter signum, & signatum. Confessio autem vocalis signum est contritionis mentalis: sed contritio debet esse integra de omnibus mor talibus. Qui enim de vno conteritur, necesse est de omnibus conteratur, si debet ip si contritio prodesse: igitur & confessio debet integrè de omnibus fieri, si debet confitenti prodesse.

Item potest idem probari ex iure humano, cap. Omnis vtriusque sexus. Vbi præcipitur vnicuique fideli omnia sua peccata suo sacerdoti confiteri. Si dicas non inde manere, probatum esse de iure diuino integrè consiteri. Contrâ, imô si Decretalis attendatur, aliquid pręsupponit, & aliquid de nouo per vim obligationis inducit. Quod autem de nouo inducit, vt ait Doctor sanctus, & alij Doctores, solùm est temporis determinatio, puta quòd semel in anno fiat confessio, quæ alioqui absque temporis determinatione erat à Deo iussa. Et si hoc ita sit, sequitur quòd reliquum, quod illic iubetur extra temporis limitationem, seu determinationem, non sit de humano iure, sed diuino, scilicet, quòd omnis fidelis omnia sua peccata vni sacerdo ti confiteatur. Ideò dixit sacerdoti suo, non sacerdotibus: vt intelligamus confessionem diuidi non posse, qualiter diuideretur, si pec cator quædam vni sacerdoti confiteretur, quædam verò alteri confitenda reseruaret.

[[51]v] Item hunc articulum esse de iure diuino probari potest ex eodem text. Ioan. 20. vnde probata fuit necessitas confitendi. Dixit enim Christus ad sacerdotes: Peccata, quæ vos remiseritis, ego remittam: quæ autem vos non remiseritis, nec ego remittam. Sed Christus peccata mortalia ab aliquo commissa de lege non remittit nisi integrè. Vel enim nullum

remittit, vel omnia, iuxta Augustini sententiam, impium est à Deo dimidiam sperare veniam. igitur nec sacerdos potest remittere peccata nisi integrè. Alioqui, si aliqua remitteret, & non omnia, cùm Christus promiserit se remissurum ea, quæ sacerdotes remiserint: sequeretur quòd etiam Christus in casu aliqua remitteret, & non omnia, quod est contra dictam Augustini sententiam. Si igitur necessarium est, sacerdotem omnia peccata integrè remittere, si aliquod remittit, igitur necesse est integram confessionem debere præcedere. Alioqui, si integra posset per sacerdotem fieri peccatorum remissio, non præcedente integra confessione, igitur pari forma posset remissio peccatorum per sacerdotẽ fieri nulla præcedente confessione, vel solùm in genere & c. quod est contra veritatem suprà probatam. Et ita ex eodem iure & textu, quo probat̃ necessitas confitendi, probatur etiam necessitas integrè confitendi.

Mihi tamen non videntur præfatæ rationes admodum efficaces, vt per eas possimus hæreticos, seu contrarium tenentes, reuincere. Prima enim non probat intentum, propter duo. Primò, quia præsup ponit omne peccatum per alterum aggrauari, quod inde videtur falsum, si vniuersaliter intelligat̃: quia vitium, & peccatum est ignorantia crassa, ebrietas, timiditas, ita seu passio contra rationem rectam insurgens: & tamen hæc omnia non modò non aggrauant peccata inde consequentia, sed in parte excusant. Deinde, esto quòd vnum peccatum aggrauetur per alterum, quando alterum est alterius causa vel sequela, vel circunstãtia quodammodò informans: non tamen id ita est, quando peccata inter se sunt omnino contra ria, aut impertinentia, nec vnum est alterius circunstantia. Deinde, esto, quòd peccata futura aggrauentur per præcedentia, non tamẽ econtrà, quando illa futura nullum habent colligantiam cum pręcedentibus. Sicut enim peccata priora non fuerunt leuiora, quando commitebantur, propter bona opera subsequutura: ita nec fuerunt grauiora propter ma la opera postmodùm superaddita. Secludo vtrobîque omnem colligantiam, & cõsequutionem posteriorum ad priora. Ita etiam opera meritoria præcedentia, non fuerunt magis meritoria propter opera postmodùm sub sequuta. Maximè si inter tempus commissio nis vnius, & alterius peccati, longa temporis mora sit interposita. Secundò demus id ita esse, vnum scilicet peccatum per alterum aggrauari, non inde fit, vt sit necessarium omnia peccata integrè vni confiteri: quia tunc sequeretur esse necessarium confiteri omnes circunstantias peccatum aggrauantes, etiam si nouam culpam non inducant, quod pro nunc supponitur falsum. Imò etiam sequeretur, esse necessarium confiteri beneficia à Deo accepta, tam spiritualia, quàm tempora lia, cùm hæc omnia aggrauent peccatum contra Deum commissum: cùm causa fuit, vt ho mo peccãs, magis ingratus sit Deo, quàm siea non accepisset, quod est contra ipsum Tho. dicentem, huiusmodi circunstantiam non esse de necessitate confitendam, nisi quando nouam ingratitudinis culpam inducit.

Secunda ratio etiam nonprobat, quia præsupponit, quòd sicut me dicina curatiua vnius morbi corporalis potest quo ad alium morbum nocere, seu alium morbum inducere, vel fouere: ita & medici na spiritualis morbi curatiua, cùm tamen id non ita sit. Nam omnis medicina spiritualis curatiua, seu expulsiua vnius peccati mortalis, est similiter curatiua omnium mortalium, siue sit gratia per se, siue sit sacramentum aliquod, siue aliud bonum opus in Deum relatum: & cùm sacerdos non aliam adhibeat medicinam spiritualem peccati cõmissi curatiuam, nisi sacramentalem absolutionem, quæ vel omnem mortalem culpam, vel nullam excludit, sequitur in hac re, huiusmodi medicinam spiritualem non assimulari corporali.

Tertia ratio etiam non probat, quæ de medicina p̃seruatiua. i. de consilio sacerdotis confitẽti necessariò procedit. Tum quia stat quòd cõfitẽs non indigeat consilio sacerdotis: quia vel ipse confitens valde peritus, & doctus est, sciens quid sibi agendũ meliùs quàm sacerdos: vel quia ipse sacerdos est idiota, nesciẽs rectè consulere: vel quia confitens scit alios viros doctos esse, qui possint sibi meliùs quàm sacerdos consulere, ad quos intendit adire. Tum etiam, quia si opùs esset consilio sacerdotis, quod possit pœnitentem à recidiua præseruare, & ita prodesse ad vitandum vnum peccatum quod non iu uet ad aliud incidendum, hoc maximè vide-**[52r]**retur casu, quo pœnitens haberet vitia contraria, ratione cuius in consulendo illi oporteret ad vtrũq; vitium habere respectũ: tunc enim conueniret vtrunque vitium confiteri, vt pro vtroque conueniens acciperet consilium: attamen stat confitentem non habere huiusmodi vitia contraria. Aut etiam casu, quo confitens esset in assuetudine aliquod ne gotium exercendi, seu in re aliqua tractandi, in qua opùs esset consilio, vt sciret, an sit illi à negotio illo desistendum, aut quomodò se debeat in illo habere: verùm stat pœnitentem in nullo tali se exercere. Et denique quantum ad essentiam confessionis sacramentalis attinet, non est necessarium tale consilium: & per consequens ad finem habendi debitum consilium à sacerdote, non est necessarium integrè confiteri.

Quarta etiam ratio non probat, quæ innitit̃ correpondentiæ, quę debet esse inter confessionem vocalem, & contritionem. Deficit enim primò, quia falsum est, quòd contritio non admittat diuisionem. Quia stat peccatorem, qui plura commisit mortalia, de vno salubriter conteri, abs que hoc, quòd de alio formaliter, seu particulariter conteratur: patet, hoc supposito, quòd præceptum de conterendo, cùm affirmatiuum sit, non pro semper obliget. Dato etgo tempore, pro quo non obligat, tunc potest licitè conteri de vno propter Deum, abs que hoc, quod de altero cõteratur. Patet, quia licitum est ei de nullo eorum conteri pro tunc, igitur licitum erit ei de vno tantum conteri: qd' si propter Deum fiat, habetur intentum. De inde, si ob correspondentiam confessionis vocalis ad contritionem esset necessarium integrè confiteri, sicut necessarium est integrè conteri: sequitur quòd quando contritio generalis solùm habetur propter Deum, non descendendo ad particularem peccatorum contritionem, quòd tunc etiam si confessio fiat, non esset necessarium in particulari confiteri, sed sufficeret in generali, vt signum exterius suo signato correspondeat. Et ita sicut cõtritio in genere valet ad remissionem peccatorum, & gratiam: ita & confessio in gene re facta, sufficeret, ad eorundem peccatorum remissionem. Si dicas vtrunque sufficere extra tempus obligationis confitendi, secùs tempore obligationis. Contrà, tunc si extra tempus obligationis quis confiteatur, liceret eis diuidere scienter confessionem, & licebit in genere solùm se peccatorem esse fateri. Et ita, quoties sacerdotes celebrare volunt, ex voluntate, & non ex obligatione, satisfacerẽt si solùm in genere confiteãtur. Consequens supponit falsum, & erroneum: cùm cõfessio in genere tantùm, sacramentalis non sit.

Quinta ratio non omninò cõuincit, nam præsupponit, quòd deberet probare, scilicet, Decretalem illam nullam obligationẽ de nouo induxisse, nisi temporis quo debeat fieri confessio, determinationem: reliqua autem præsupponit altiori iure esse iussa, scilicet, quòd si fidelis omnia sua peccata vni sacerdoti confiteatur. Hoc enim est, quod in præsentiarum quæritur: An sit de iure diuino omnia peccata vni sacerdoti confiteri. Deinde si reliqua omnia præsup poneret de iure diuino esse, igitur etiam esset de iure diuino sacerdotem iniungere pœnitentiam, & pœnitentem eam debere acceptare, & implere, quod est contra multorum sententiam. Deinde sequeretur esse similiter de iure diuino, quòd pœnitens solus, & secretè

suam faciat confessionẽ, cùm tamen possit etiam coram aliquibus confiteri. Prætereà cùm per sacerdotem proprium illic curatus intelligatur, sequereẽ quòd præfata Decretalis præ supponeret esse de iure diuino confiteri curato parochiali: quod tamen non videtur, cùm videamus Papam passim dispẽsare, & indulgere, vt peccator confessorẽ sibi eligat, quem velit. Igitur non videtur, quòd illa Decretalis reliqua omnia, quæ de hac materia confessio nis tangit, præsupponat esse de iure diuino, dempta temporis determinatione & c.

Sexta ratio videtur esse alicuius momenti ad probandum articulum præsentem. Sed adhuc videtur quòd non sufficienter probet intentum, quia præsupponit, quòd sacerdos non potest remittere peccata, nisi integrè, ad quod prærequiritur confessio integra. Verùm hoc non ita esse apparet, quia quando peccator habet casus reseruatos, & non reseruatos, sacerdos inferior absoluit à non reseruatis, & superior à reseruatis, in quo apertè diuiditur absolutio per sacerdotes facta. Et ita si absolutiones illæ aliquid valent, constat posse sacerdotem in par te remittere peccata, & in parte non, vt tenet communis opinio. Sed de hoc pòst.

Prætereà quando sacerdos absoluit pœnitẽtem, Quæro, vel ab soluit eum à peccatis quod ad culpam, vel quo ad pœnam temporalem, in quam æterna est per contritionem commutata, vel à de bito vocaliter confitendi. Primum non potest dici, saltem si peccator fuerit per contri- **[[52]v]** tionem iustificatus: tunc enim absolutio non se extendit ad culpam. Si secundum, aut tertium, tunc certum videtur absolutionem ad mittere diuisionem, sicut & pœnæ remissio eam admittit. Similiter & confitendi obligatio, cùm stet peccatorem deobligari à debito confitendi aliqua peccata, puta ea quæ confessus est, manente debito confitendi alia, quæ nondum confessus est & c. De quo tamen posteà.

Deinde cùm ait Christ', peccata, quæ remiseritis, ego remittam: & quæ non remiseritis, nec ego remittam. Quan do de remissione sacerdotali loquitur, quæro, an loquatur de illa remissione actu à sacerdote facta, an de ea quæ in proposito à voluntate pœnitentis fit, formaliter vel virtualiter? Non primum, quia non expectata absolutione sacerdotis, Deus remittit peccata, vt suprà diximus. Si secundum, igitur non sequitur ex dicto textu, nisi quòd peccator tenetur habere propositum, saltem vir tuale confitendi omnia sua peccata integrè sa cerdotibus. Et hoc propositum habere potest etiam si non proponat vni & eidem omnia confiteri, sed diuersis: igitur ex dicto lo co non colligitur necessitas integritatis prædictæ. Itâque difficile est per orationes, aut textus, seu deductiones efficaces, probare præsentem articulum de confessione integra vni & eidem agenda sacerdoti, de iure diuino: nisi recurramus ad Christi institutionem quam voce discipulis traddit, à quibus & ec clesia id accepit, seruauit, & seruat. Pro quo facit Augustinus, qui cùm institutionem ec clesiæ de confitendo semel in anno per multos annos præcessit, in libro de pœnitentia tradidit, & docuit huiusmodi integritatem confessionis seruandam, vt habetur de pœnitentia, distinctio. 5. cap. Consideret & c. Cùm igitur huiusmodi confessionis integritatem omnes Doctores, & sancti necessariam esse fateantur, sicque vbique seruet, & teneat ecclesia, credẽdum est sic Apostolos à Christo didicisse, eosque posteris hanc doctrinam ver bo tradidisse, etiam si in lege Euangelica apertè scriptum non sit. Dicere autem non esse necessariã credere, & tenere, nisi ea quę apertè in scriptura sacra continentur, error est perniciosus, & meritò damnatus contra huius tempestatis hæreticos, vt aliâs deduximus.

De circunstantiis confitendis.

DE circũstantiis est eadem difficultas, an scilicet sit de necessitate pręfatę integritatis cõfiteri omnes circunstantias. Et quidem de circunstantiis impertinẽtibus quæ. s. nec aggrauant, nec alleuiant peccatum, non dubium, quin non sit necessarium eas confiteri: quia non tenetur peccator confiteri, ni si ea, propter quæ Deum offendit, ratione quo rum veniret à Deo æternaliter puniendus, ni si vicario suo eadem confiteatur: sed propter illas circunstantias, quæ impertinentes sunt, nec Deum offendit, nec ob eas veniret puniendus à Deo. Et ob eandem rationem patet de circunstãtiis alleuiantibus, quòd non sunt de necessitate confitendæ. Et etiam, quia forũ illud secretum, forum accusationis est, non excusationis. ¶ De aliis verò circunstantiis, quæ aggrauant, & nouam culpam inducunt, non etiam est dubium, quin sint de necessitate confitendæ: alioqui non fieret integra confessio, sed dimidiata, quod non est licitum, vt ex dictis patet. Et loquor de circunstãtiis quæ nouum peccatum mortale inducunt, quia fortèstat aliquem mortaliter peccare ex obiecto, & tamen non mortaliter peccare ob circunstantiam, sed venialiter. Vt si quis mortaliter peccando, dat causam astanti alicuius scandali, quod sit solùm veniale, vel ali cuius mendacij, seu verbi otiosi, quod ille ad stans verisimiliter dicturus est. Vnde fit, vt pœna debita peccato mortali hîc non dimisso, in parte remittetur in Inferno, patet, quan do peccatum mortale per aliquam circunstantiã fuit venialiter solũm aggrauatum, pœna ex illa circunstantia debita, finietur in Inferno.

De aliis verò circunstantiis, quæ aggrauant peccatum, & non mutant speciem peccati, an sit necessarium de necessitate salutis eas confiteri. Dixerunt aliqui quod sic.

Primò ex sententia August. & habetur de pœnitentia. distin. 5. cap. Consideret. vbi docens quid debeat homo confiteri, inter alia connumerat perseuerantiam, & quantitatem, & alia quæ non mutant speciem peccati, sed aggrauant, vel augent peccatum.

Secundò necessitas confitendi sacerdoti concernit ea, per quæ Deus à peccatore fuit offensus: sed stat Deum magis offendi per circunstantiam aggrauantem solum, quam per eam, quę speciẽ peccati mutat: igitur tunc necesse erit illam aggrauan-**[53r]**tem confiteri. Maior supponitur. Et minor patet, quia si velit aliqs fornicari extra ecclesiam existẽs ex intensissimo conatu, & magna libidine, & addatur etiam continuatio talis malæ voluntatis: econtrà alius velit fornicari intra ecclesiam existens, sed ex remisso conatu, & voluntate momentanea, iam ad offensam Dei plus videtur conducere ille feruens conatus fornicandi, & longo tempore continuatus, quàm circunstantia loci, in quo momentanea habetur mala voluntas. Aut exemplifica in quantitate obiecti, puta, Vult Socra. furari extra ecclesiam cẽtum ducatos, & vult Plato furari in ecclesia vnum argenteum, cæteris paribus, magis offendit primus, quàm secundus: & si non, cùm excessus peccati ex circunstantia loci proueniens sit sinitus, augeatur circunstãtia quantitatis furti, vt æquet, vel superet malitiam sacrilegij, & tunc habetur intentum. Tertiò, quia nisi peccata omnia cum circunstantiis aggrauantibus pandantur confessori, nõ poterit confessor pœnitentiam peccatis pro portionatam ipsi pœnitenti iniungere.

Respon. His non obstantibus, videtur tenenda contraria conclusio, scilicet, quòd non est necessarium huiusmodi circunstantias solùm aggrauantes confiteri. Probatur, quia nullo iure diuino, nec humano ad id tenemur, qd' patet: quia hæc iura non obligant peccatores nisi ad cõfessionem omnium peccatorum mortalium: huic autem obligationi satisfacit peccator, si omnia peccata mortalia vni confiteatur, eitam sup pressis præfatis circunstantiis, igitur.

Confirmatur, quia tunc teneretur peccator scire circũstantias aggrauantes, sicut tenetur scire peccata mortalia, quæ tenetur confiteri. Consequens est valde durum, obligare, scilicet, pec catorem ad sciendum circunstantias aggrauantes, & non solum eas, quæ mutant speciem peccati. Est itaque vtile eas confiteri, non tamen video esse necessarium ad salutem.

Ad rationes priores respõdetur. Ad primam ex Augustino sumptam dicẽdum, quòd non ponit August. illic ea omnia in hac intentione, vt velit dicere semper ea esse de necessitate confitẽda. Patet hoc, quia status, & conditio, & qualitas personæ peccantis, & eius cum qua peccatur, quæ illic Augustinus ponit, non semper sunt confitenda: quia stat, quòd sint circunstantiæ im pertinẽtes, si status, & conditio talis sit, qui in nullo aggrauet, vel alleuiet. Similiter stat, quòd status, & conditio aliquando alleuiet culpam. Leuius enim est peccatum, quo dux, vel nobilis, vel Princeps vindictam ab eo, à quo iniuriam passus est, capit, quàm si alius ignobilis vindictam capiat de iniuria sibi illata, cæteris paribus. Ac proinde tunc illa omnia confitenda sunt, quãdo speciem peccati mutant, vel nouum inducunt peccatum. Alioquî non de necessitate, sed de consilio, & congruitate veniunt confitenda.

Ad secundam dicendum, quòd oblatio confitendi, non ex grauitate peccati nascitur, sed ex peccato ipso contra Deum commisso. Et quia circunstantia, quæ solùm aggrauat peccatum, non inducit nouum: ideò obligationem eam confitendi non inducit. Alioquî oporteret confiteri beneficia à Deo recepta, tam corporalia, quam spiritualia, per quæ offensa in Deum cõmissa redditur grauior. Ad tertiam, dicendum, quòd non procedit: tum quia, nec necessarium est sacerdotem pœnitentiã iniungere, nec confitentem eam acceptare. Tum, quia esto sit imponenda, & acceptãda, non tamen est necessarium eam proportionatam grauitati peccatorum imponere, cùm arbitraria sit ho die pœnitentia.

De circunstãtiis speciem peccati mutantibus.

SEd dubitabis, quæ sint illæ circunstãtiæ, quæ speciem peccati mutant, vt sciatur quo modò sit integrèfacien da confessio. Respond. Quòd illæ dicuntur speciem peccati mutare, seu nouum peccatum inducere, quę distincta, seu propria prohibtione probhibẽtur. Huius dicti ratio clara est, quia cum peccatum in tantum sit peccatum, inquãtum contra præceptum, seu legem obligatoriam fit, verè igitur illa circũstãtia distinctum affert peccatum, quę distincta prohibetur lege, aut præcepto. Et possumus de multis exẽplifica re. De circunstãtia finis, si quis furatur, vt fornicetur, vel aliud flagitium cõmittat: constat fi nem illum alia lege distincta esse prohibitum à lege, quæ surtum prohibet. De circunstantia obiecti, vt si quis fornicetur cum cõiugata, vel virgine, vel moniali. De circunstantia agentis, vt si religoisus contra votum continentiæ fornicetur. De circunstantia loci, vt si quis intra locum sacrum fornicetur. Idem patet de, circunstantia temporis, & de aliis. Deinde**[[53]v]** fornicari, vel aliud malum agere scienter, est circunstantia, quæ distinctam malitiam affert, iuxta illud Pauli: Omne quod non est[111] ex fide, id est, contra conscientiam, peccatum est. Similiter agere aliquid stãte conscientia dubia de qualitate operis, specialiter prohibetur, iuxta illud ecclesiastici: Qui amat peri[112] culum, peribit in illo. Similiter peccare cum iactura propriæ famæ, specialiter prohibetur, iuxta illud Ecclesiastici: Curam habe de[113] bono nomine: nam melius est nomen bonum, quàm diuitiæ multæ. Deinde peccare coram allis, qui facilè ad simile vitium prouocabũtur, est scandalizare, quod specialiter prohibetur, vt innuit Christus: Si quis scandaliza[114]uerit vnum de pusillis his, expedit, vt suspendatur ei mola asinaria, &

demergatur in pro fundum. Et Paulus: Si esca scandalizat fra[115]trem, non manducabo carnes in æternum. Et denique quoties quis peccat, & peccatum illud cõcomitãtur, vel subsequutura præsumuntur damna aliqua corporis, vel animæ propriæ, proximi, vel reipubl. vel famæ, vel aliud damnum quodcunque quod sub pœna peccatitenetur homo euitare: tunc huiusmo di circunstantiæ dicuntur mutare speciẽ pec cati, non quòd natura actus peccaminosi mutetur, sed in esse moris mutari dicitur, quia peccans cum tali circustantia distincto præcepto prohibita, diuersis dicitur peccatis peccare. Vnde fit, vt in vnico, & eodem actu pec caminoso contingat aliquem multa simul pec cata specie differentia committere. Vt si prælatus alicuius monasterij in suo monasterio accedat ad vxorem alterius, peccat multipliciter: Primò in fornicãdo. Secundò, quia cum vxore coniugata. Tertiò, cum scandalo fratrum, qui facilè ad simile vitium patrandum prouocabuntur. Quartò, cum periculo mortis fœminæ: quia eam vir suus fortè occidet. Quintò, cum iactura propriæ famæ, & totius ordinis. Sextò, quia contra conscientiam propriam, cùm sciat se peccare. Septimò, contra votum continentiæ. Octauò, contra suam per sonam, quæ Deo consecrata est, tam ratione sacerdotij, quàm ratione religionis. Nonò, seu decimò, contra proprium officium prælati, ad quam pertinet bonum vitæ exemplum subditis præbere. Vndecimò, ratione loci sacri. Duodecimò, rõne temporis sacri, si dies festus sit. Et ita poteris alias circũstãtias apponere.

Si quæras, an secundum hoc sit consequẽ ter dicendum, quòd talis prælatus, & quicunq; alius similiter peccãs, teneatur sem per, quòd confitetur, has omnes circunstantias explicare. Respon. Non oportet, si confessio fiat confessori, qui confitentem, & cõditionem eius agnoscat: secùs si confiteatur confessori, qui illas circunstantias ignoret: quia tunc necessarium erit ad integritatem cõfessionis, omnes illas confiteri. Sicut si confessor vidit me aliqua peccata cõmittentẽ, non sum obligatus illa explicare: sicut si ea non sciuisset, satis est dicere: Pater confiteor me illa peccata commisisse, quæ vidisti me committere.

Vnde sequitur quid ad casum sequentem dicendum sit: Petrus confessus est suo sacerdoti, scilicet, Ioanni: & aderat clam alius sacerdos, qui similiter confessionem Ioanni factam audiuit: Ioannes autemcui erat facta confessio, Petrum non absoluit, quia noluit, vel quia ampliùs informari super confessione decreuit, & ita recessit. Posteà ipse pœnitens intellexit illum alium sacerdotem omnem eius confessionem audi uisse. Dubitatum est, an possit ille alius sacerdos Petrum absoluere non reiterata eiusdem confessione. Et dixit de Palude, quòd non: quia iudex non potest ferre sententiam ex confessione partis coram alio iudice facta, si nõ coram illo vt iudice fiat. Prætereà, ita requiritur intentio ex parte confitentis, sicut ex parte confessoris: igitur sicut necessaria est ex parte confessoris intentio absoluendi pœnitentem, ita ex parte confitentis necessaria est intentio cõfitẽdi illi sacerdoti, qui ipsum absoluere debet, quod tamen in casu non fit. Quòd si quis in oppositum obiiciat, quòd ex duobus iudicibus ordinariis, aut delegatis potest alter causam cognoscere, & alter sententiã ferre: Respondet id verum esse, quan do iudices possunt sibi acta iudicialia pande re, & communicare, vt potest in ordinario, & inquisitore verificari in causa hæresis, vt patet de hæreticis, cap. Per hoc. Acta tamen sacramentalia, vti sunt, quæ confessor in confessione agnoscit, non ita potest vnus confessor alteri communicare. Oppositum tamẽ videtur probabile, nec per omnia debent assimilari forum contentiosum, & pœnitentiale: habet enim vtrũq; suas leges, & conditiones. In foro enim pœnitẽtiali, satis est, si pec cator in genere se reum esse fateatur in omnibus, quæ post discussam conscientiam memoriæ occurrunt, idque sacerdoti, à quo sacra mentalem petit absolutionẽ, modò sacerdos ipse notitiam habeat peccatorum huiusmodi pœnitẽtis. Non enim ad aliud videtur necessaria explicita peccatorum confessio, nisi vt sacerdos integram

habeat notitiam de pec-**[54r]**catis, super quibus sententiam absolutiuam debet proferre. Ac proinde, si sacerdos aliunde habeat peccatorum ipsius pœnitentis sufficientem notitiam, & peccator se omnium illo rum, quæ sacerdos agnouit, reum esse fatetur, siue ea nouerit ex confessione ipsi, vel alteri facta, vel ex facti obedientia, vel aliunde, id pro sufficiente confessione habendum est, vt possit à tali confessore absolui. Inde fit, vt si mulier non habeat alia peccata confitenda, præter ea, quę cum suo confessore commisit, satisfacit, si dicat: Ego fateor me peccasse in illis, quæ nosti me tecum cõmisisse. Et si quis extra confessionem verbo, vel scripto, omnem vitam suam peccaminosam confessori suo de texit, tanquàm qui historiam narrat, volens posteà ab eisdem peccatis sacramentaliter ab ipso confessore absolui, satisfacit, si in omnibus illis, quę huiusmodi confessori retulerat, reum se esse fateatur, & poterit per illum absolui. Ad hunc modum de aliis casibus videtur dicendum: dummodò talis pœnitens probabiliter credat huiusmodi sacerdotẽ de omnibus ipsius pœnitẽtis peccatis alioquî sufficiẽ ter instructum esse. Et per hæc patet respõsio ad rationes suprà pro opposita sententia factas.

De circunstantia loci, & temporis.

DE circunstantia loci, & temporis, quære batur: An semper inducant nouum peccatum: Respõ. Quibusdam visum est, quòd non, nisi quan do ipse locus, vel dies est obiectum prauæ volũtatis: vt si quis velit fornicari, vel furari intra ecclesiam, seu in diefesto. Sicut dicit Almain, nouum esse peccatum ex circunstantia illa. Aut si quis in loco sacro faciat aliquod opus, quod sit impeditiuum eorum, quæ in ecclesia fieri debent, qualia sunt celebrare, officium ecclesia sticum dicere, mortuos sepelire, ad ecclesiam confugiẽtes defendere, confessiones illic audire & c. Illa igitur peccata, quæ sunt horum operum impeditiua, mutant speciem ex circũstantia loci. Sic dicit Caietanus in opusculis. Verùm quicquid sit de his modis dicendi, de quibus aliâs, videtur nũc breuiter, quòd siue homo cõmittat peccatum opere, siue sola voluntate, in loco, vel tempore sacro, potest se tripliciter habere. Quia vel id facit scienter, sciẽs se in loco sacro peccare: vel ignoranter, crassè, seu affectatè: vel ignorã ter, inuincibiliter. Si primum, non dubito speciale peccatum esse in casu, ratione loci sacri, qui ad colendum Deum specialiter est dedicatus, & consecratus, ratione cuius illi sua debetur reuerentia: ac proinde qui in tali loco scienter peccat, videtur specialiter offendere Deum. Similiter si peccet in loco sacro ex ignorantia crassa, quia cum ignorãtia crassa non excuset à toto, licet bene à tanto, non desinit peccare contra Deum ratione loci. Exemplum est clarum, si quis velit accedere ad eam, quæ re vera monialis est, siue id sciat is qui peccat, siue crassè ignoret, non dubium, quin sacrilegium cõmittat. Aut si quis cum clericus sit, vult vxorem ducere, siue sciat, aut aduertat se clericum esse, siue id ex inaduertentia crassa faciat, non dubium quin peccet ob circunstantiam personæ, seu voti. Si verò inuincibiliter ignoret homo ille se in loco sacro, vel tempore sacro peccare: tunc non duplici, sed simplici peccato peccat: Nec opùs est circunstantiam in hoc casu cõfiteri. Ex dictis sequitur peccatorem teneri ad confitendum numerum peccatorum, quæ commisit, seu frequentiam eorum. Ratio clara est, quia numerus ille seu frequentia ad dit peccatum peccato, & per consequens est de necessitate confitendus. Non quòd singula in in diuiduo narret, sed satis est, si dicat: Fateor me decies tale peccatum commisisse, vel ter, aut quarter & c. Corollariè sequitur, necessariũ esse explicare personas, contra quas, vel cum quibus homo peccauit, si non potest aliter quis peccatum in specie explicare. Vt si quis habuit rem cum matre, aut sorore, aut consanguinea

propria. Quòd si confessor agnoscit personas complices, satius esset alium confessorem, qui eas non agnosceret, quærere: idque de licentia proprij curati, petita, & obtenta. Si autem alterius copia haberi non potest, & instat tempus obligationis, confiteatur proprio, explicando personas, ratione quarum distinctum, vel nouum peccatum allatũ est, iuxta ea, quæ dicta sunt. Excepto, si inde scandalum timeatur. De quo pòst.
Vbi illud notandum, quòd non est licitum complices in confessione explicare, nisi necessitas integrè confitendi, aut alicuius consilij accipiendi id exigat. Sicut nec nudum secretum confitenti commissum est licitum in confessione detegere, seclusa necessitate: etiam si id aliquãdo ipsi confitenti conueniret: quippe qui sacerdos aliquod ei salutare consilium, aut meliorem medicinam, audito secreto, exhiberet: quæ quidem, & si conue-**[[54]v]**nientia forent ipsi pœnitenti, non tamen necessaria: modò autem consilia intelliguntur, saluis præceptis. Et ita, quando confitentes in confessione personam tertij, absq; necessitate detegũt, debent per cõfessorẽ auisari, vt de hoc ipso pœniteant, & deinceps id facere non præ sumant. Vbi tamen exprimere personam tertiam necessarium foret, quærat alium confessorem, qui illius tertiæ personæ notitiam nõ habeat: alio quî confessio huiusmodi facta cõfessori tertiam personam agnoscenti, culpabilis erit. Nec excusabitur per integritatem confessionis seruandam: quia & si integritas confessionis exigat personam tertiam aliquã do detegere, non tamen exigit, vt talis cõfessio integra fiat confessori tertiam illam personam agnoscenti, quando alius potest haberi confessor. Corollariè sequitur peccare de nouo peccatorem, qui non examinata priùs conscientia, confitetur: quia exponit se periculo dimidiandi confessionem: ad cuius integritatem sub pœna peccati mortalis tenetur, vt patet ex dictis. Quantum autem tempus requiratur ad huiusmodi examen, non potest dari regula certa: quia aliqui sunt, quibus minùs tempus sufficit, vt si sint tenacis memoriæ, aut habeant ingenij solertiam, aut non diu antè confessi sunt & c. Aliis verò econtrà maius tempus est necessarium.

De integritate confessionis non semper seruanda.

SEd an semper sit necessarium præfat ã integritatẽ confessionis seruare? Respond. quòd nõ: quia in multis casibus licitum est confessionẽ dimidiare, etiam sciẽter. Vt si est verisimile, aut certum, quòd integra cõfessio cedet in infamiam ipsius cõfitentis: vt casu, quo pœnitens scit confessorem illum solitum esse cõfessionem in certis criminibus reuelare, vn de verisimiliter credit, quòd ita secum faciet: tunc non tenetur pœnitens integrè illi confiteri. Ratio videtur nota: quia nec intentio Dei, nec ecclesiæ, nec sanctorum est obligare pœnitentem, vt cum infamia sua, seu famæ suæ detrimẽto cõfiteatur. Ideo in. c. Omnis vtriusq; sexus. statutum est, vt peccator solus sua pec cata confiteatur. Ideò etiam dixit Chrysostomusloquens ad peccatorem confiteri erubescẽ tem: Non dico tibi, vt confitearis peccata tua cõseruo tuo, vt tibi exprobret. Et iterum: Nõ dico tibi, vt te prodas in publicum, vt suprà citatum fuit. Similiter si confessio integra fieri non potest, nisi cum periculo mortis corporalis ipsius confitentis, aut alterius, tunc cessat obligatio integrè confitendi, vt casu quo confitens occidit fratrem suum, qui ex alio parente fuerat etiam frater ipsius confessoris, quem verisimiliter putat, audita integra confessione, ad sumẽdum vindictam contra ipsum confitentem irritandum. Et casu quo fœmina, quam curatus solicitauerat, confitetur se cum alio clerico fornicatam esse, cuius mortẽ verisimile est pœnitenti curatum procuraturũ. Aut in aliis huiusmodi casibus, cessat obligatio integrè confitendi. Huius ratio æquè nota est:

nam cessat obligatio integrè confitendi, quando id fieri non potest, nisi cum periculo famæ propriæ: à fortiore igitur cessat, quando fieri non potest, nisi cum verisimili periculo mortis propriæ, vel alienæ. Non enim voluit Deus, nec Ecclesia ad huiusmodi confessionem cum tanto periculo, & damno quenquam obligare. In talibus enim casibus satis est summo sacer doti illa peccata, seu circunstantias confiteri: vnde verisimiliter scit præfata pericula euentura. Similiter si confessio integrè fieri non põt nisi confessio ab ipso cõfitẽte reueletur, cessat præfata obligatio: vt casu, quo quidam clericus absoluit episcopum quendam à simonia, quem tamen absoluere non potuit, & idem clericus velit curato sua peccata confiteri, cui si confiteatur se quendam â simonia absoluis se, illicò curatus veniet in notitiam episcopi, qui simoniam priùs fuerat confessus: tunc nõ tenetur is clericus illud peccatum in specie cõfiteri. Ratio huius etiam clara est: quia longè plus obligat præceptum de non reuelando confessionem, quàm præceptum de integrè cõfiten do vt suppono: igitur hoc debet illi cedere.

Hinc patet ad casum sequentem. Si fœmina cum aliquo fornicata, hoc peccatum suo facerdoti confiteatur, & verisimiliter scit, quòd eam solicitabit, & in libidinem excitabitur, an vitandum huiusmodi scandalum confessoris teneatur illud peccatum subticere. Et vniuersaliter posset quæri, an in similibus casibus, pro vitando scandalo confessoris possit, & debeat dimidiari confessio? Dixerunt aliqui, quòd non. Tum, quia ex regula iuris, vtiliũs scandalum nasci permittitur, quàm veritas relinquatur. Cùm igitur integrè confiteri sit de veritate vitæ,**[55r]** ex quo est de præcepto sub pœna peccati mortalis obligãte: sequitur, quòd non est prætermittenda propter scandalum confessoris vitandum. Tum etiam, quia si liceret ab in tegra confessione ceffare propter huiusmodi scandalũ: igitur etiam liceret totaliter à confessione ob eandem causam cessare: vt si pœnitens non habeat peccata, nisi talia, quæ si confiteretur, esset confessor scandalizandus. Sed consequens videtur falsum: quia tunc staret pœnitetem esse perplexum, vt si accedat articulus mortis, aut tempus paschæ, quã do necesse est cõmunicare: tunc enim si confitetur, peccaret ex opinione. Ecõtrà si non cõfiteatur, etiam peccabit, decedens, aut cõmunicans sine confessione, igitur. Nec valet dicere, quòd tunc euadet perplexitatem, si in genere confiteatur, non descendendo ad speciem. Non valet, quia quod diuino, & humano pręcepto confiteri oporteret, non est in genere confitendum, sed in specie.

Respon. Ex dictis apparet contrarium esse tenendum, scilicet, quòd cessat obligatio integrè confitendi propter scandalũ sacerdotis vitandũ. Probatur, quia non minùs, imò magis tenemur ad salutem spiritualem proximi, & mortem spiritualem eius vitare, quàm ad vitandum corporalem proximi, vel propriam, & quàm ad vitandum propriam infamiam: sed vt ex dictis patet, si confessio integra fieri non potest, sine periculo verisimilis infamiæ, aut mortis corporalis alicuius, cessat obligatio integrè confitendi, igitur etiam in casu præsenti. Deinde ex regula beati Bernardi in libro de dispensatio ne, & præceptis: Quod pro charitate institutum est, contra charitatem non debet militare. In casu autem, si esset necessarium integrè confiteri, hoc ipsum contra charitatem proximi militaret, igitur in casu nec Deus, nec ec clesia obligat ad talem integritatem.

Prætereà concurrentibus duobus præceptis, quæ simul obseruari non possunt, quod minus est, debet cedere maiori: sed in casu ma ius est præceptum de vitando scandalo confessoris, in quo vita eius spiritualis periclitatur, quàm præceptum de integrè confiten do, cùm primum sit iuris naturæ: secundum sit positiui iuris, vt constat. Et procedit ratio non solùm de vitando scandalo fratris actiuo, sed passiuo: quia permittere scandalum fratris, cùm illud euitare possumus, & scandalum eidem præbere, æquiparantur. Iuxta illud Symmachi

Papæ: Et habetur distin. 83. in principio: Non grandis differentia est, lethum inferas, vel admittas. Mortem enim lãguentibus videtur infligere, qui hanc, cùm potest, non excludit. Et iterum per illud Ambro sij: Fame pasce morientem, si non pauisti, occidisti. Et Augustinus Bonifacio scribens ait, de medico, & patre loquens: Si illos negligant, & perire sinant, ista falsa mansuetudo est, & crudelitas. Et habetur. 23. quæstio. 4. Ipsa pietas & c. Nota tamen diuersum quid esse sacerdotis scandalum, quod in casu timetur ex malitia ipsius euẽturum, aut ex fragilitate, seu ignorantia. Si enim ex malitia euenturum est, vt si alioquî parati animi sit eam solicitare, vt secum consentiat, quacunque oblata occasione: tunc non est de tali scandalo curandum, nec propter illud vitandum, à cõfessione integra cessandum est. Id patet, tum quia rationes suprà factæ in hoc casu, non currunt, eò quòd ad integritatem confessionis non sequitur mors animæ ipsius confessoris: cùm ipse iam ob animi sui præparationem mortuus sit. Tum etiam exemplo Christi qui docuit nos de huiusmodi scandalo Pharisæorum, ex malitia proueniente, non esse curandum, nec ob illud à bono opere cessandum, vt patet Ioannis. 6. de multis, qui scandalizati sunt, audientes Christum dicentem: Nisi manducaueritis carnem filij hominis & c. Et clariùs Matthæi. 15. quando discipuli dixerunt ad Christum, de cibo indifferẽter sumendo prædicantem: Scis quia Pharisæi audito hoc verbo, scandalizati sunt? Quibus respondit: Sinite eos, quia cæci sunt, & duces cæcorum. Si autem scãdalum timetur, ex fragilitate, aut ignorantia, occasione ex opere nostro sumpta: tunc de illo curandum est, & ab opere cessandum, pro vitãdo huiusmodi scandalo. Sic enim docuit Paulus. 1. ad Corinthios. 8. Si esca scandalizat fratrem, non manducabo carnes in æternum. De quo & exemplum habemus de Eleazaro, qui cùm[116] posset mortem euadere, sumpto cibo porcino, videns inde scandalizandos pusillos, omnino ab illo, etiam cum mortis periculo, voluit abstinere.

Iam ad rationes priores breuiter dicendum, quòd regula illa: Vtiliùs scandalum nasci per mittitur. & c. procedit, quando ipsa scandali per missio, altiore iure non est prohibita. Si tamen vitare scandalum sit de veritate vitæ, sicut & integrè confiteri, non est permittendum scandalum nasci, & tunc regula non procedit. Aut dicatur, quòd procedit de scandalo Pharisæorũ, quod ex malitia est: non descandalo pusillorum, quod ex fragilitate, & igno-**[[55]v]**rantia est. Itâque pro debita regulæ intelligentia, attendenda est veritas illa, & scandali qua litas, & videre quid cui debeat præferri.

Ad secundam, fateor in casu certo à tota cõfessione esse cessandum, nec inde erit peccator ille perplexus, quia cùm à præcepto minore desistat. vt seruet, quod fortius est, nulla relin quitur perplexitas.

Sit igitur regula in hac materia, quòd quando còfessio integrè vni fieri nõ potest, nisi cum periculo notabili, siue famæ, siue vitæ corporalis, siue spiritualis propriæ, vel alienę, quod quidem damnum alioquî de necessitate vitandum est, cessat obligatio integrè confitendi. Et similiter cessat obligatio cõfitendi simpliciter, quãdo ipsa confessio sine tali dãno fieri non potest: quia tunc perinde est, ac si pœnitens non habeat copiam confessoris, satis est summo sacerdoti tunc cõfiteri.

Sed ex hoc oritur dubium, an in casu huius regulæ, in quo cessat cõfitẽdi integrè obligatio, cesset etiam simpliciter obligatio confitendi, an potiùs sit necessarium confiteri dimidiando confessionem: quia hactenus non conclusum est, nisi quòd possit in ca sibus diuidi cõfessio. Respon. quòd in huiusmodi casibus, in quibus licitum est non integrè confiteri, necessarium est confiteri: quia diuersa sunt præcepta de confitendo, & de in tegrè confitendo, ex quo vnum potest sine altero cõpleri: ac proinde cessante obligatione integritatis præfatæ, non

opùs est cesset obligatio, reliqua peccata tempore necessitatis, seu præcepti confitendi. Et esto esset tantùm vnum præceptum de confitendo omnia, vt innuitur in cap. Omnis vtriusq; & c. Si non potest in toto compleri, opùs est in co, in quo potest illud seruare. Vt si vnicum præceptum sit de ieiunando quadragesimam, qui non potest totam integram ieiunare, non inde deobligatur à necessitate ieiunandi, quãdo potest, etiam si ieiunium dimidietur. Et ita in casu confessio non solùm potest, sed etiam debet dimidiari, si integrè fieri non potest.

De integritate absolutionis.

ESset aliud dubium, casu, quo peccator multa cõmisit, inter quæ habet casus Papæ, vel prælato suo reseruatos, à qui bus curatus eum absoluere non potest, an cõfitens curato possit diuidere confessionem sciẽ ter, non confitendo nisi ea peccata, à quibus potest curatus eum absoluere. In quo tangitur alia quæstio, quæ huic præsupponitur. s. an absolutio sacramentalis, quæ de peccatis impenditur, admittat similiter diuisionem. Et video quadruplicem modum respondendi. Vnus est, quòd nec confessio vnquam diuidi potest scienter, nec absolutio sacramẽtalis. In casu autem, quo non potest integrè cõfessio sine periculo aliquo fieri, & non habetur copia sacerdotis, cui sine periculo fieri possit, tunc dimittenda est confessio potiùs, quàm dimidianda: quia perinde est, ac si non habeat copiam confessoris, & tunc satis est Deo & summo sacerdoti Christi cõfiteri. Ita & casu, quo facerdos non habeat potestatem plenè, seu integrè ab omnibus confitentem absoluẽ di, non potest ex parte absoluere: sed debet peccatorem ad superiorem remittere, qui ab omnibus eum absoluat, vel eum ad curatum remittat, cui vices plenas eum absoluendi cõferat.

Secundus modus ait, quòd quãdo sine periculo fieri non potest integra confessio, aut sacerdos non habet plenam potestatem ab omnibus absoluendi, quòd licitum est tam confessionem, quàm absolutionem diuidere.

Tertius modus est, quòd licet confessio aliquando possit ob causam necessariam diuidi: absolutio tamen diuidi non potest: sed vel de nullo peccato fit, vel de omnibus.

Quartus modus est, quòd confessio semper integrè est vni sacerdoti agenda, etiam si peccator casus habeat superiori reseruatos: & tamẽ absolutio diuidi pocest, vt in casu præsenti, in quo debet sacerdos pœnitentem à pecca tis non reseruatis absoluere, pro aliis autem debet eum ad superiorem remittere. Sed quia de integritate, aut diuisione confessionis, existẽte notabili periculo, iam dictum est, quòd possit diuidi: videre conuenit de absolutione, & confessione integrè, vel diuisim agenda in casu præsenti, quid de huiusmodi opinionibus sentiendum, quidque in re tenẽdum sit.

De absolutione sacrementali dixit Durandus, & Adrianus, & alij, quòd diuidi non potest. Pro qua opinione arguitur, quia vnum peccatum mortale sine alio remitti non potest secundum fidem, igitur necesse est, sacerdos absoluat peccatorem ab omnibus peccatis, vel à nullo. Tum etiam, quia absolutio sacramentalis, vel confert gratiam gratum faciẽtem, vel non. Si primum, omnia igitur peccata mortalia tollit: nam cum gratia illa nullum mortale est cõpatibile. Sisecũdum, nullum igitur mortale remittit. Tum etiam**[56r]** sacerdos absoluens peccatorem, tenet vicem Christi, cuius vicarius est in hoc foro: sed Christus vnum mortale sine alio non remittit, igitur nec vicarius suus, cui potestatem remittẽdi peccata per partes non contulit, cùm nec ipse Christus de lege ordinate talem habuerit, nec habeat potestatem. Confirmatur hoc idem, quia si absolutio à peccatis diuidi posset, demus igitur, quòd sacerdos absoluat pœnitentem ab vna medieta te, & non ab alia: sequitur iam, sacerdos remit tit illam

medietatem, igitur Deus eam remittit: & sacerdos aliam medietatem non remittit, igitur nec Deus eam remittit. Hæ consequentiæ patent ex textu suprà citato, Quorum remiseritis peccata, remittentur eis, & quorum retinueritis, retenta erunt. Et ita Deus ex parte remitteret peccata mortalia, & ex parte alia relinqueret non remissa, quod non stat in veritate. Impium enim est à Deo dimidiam sperate veniam.

Secundò idem probat Adrianus contra Paludem, quia sacramenta, quæ vnica forma perficiuntur, non admittunt diuisionẽ. Sicut baptismi forma vnica est: ideò non nisi per vnum ministrum potest conferri. Similiter confirmatio, & ordination, quo ad vnum ordinem. Secùs de sacramentis, quæ ex partibus diuersam formam habentibus integrantur: nam talia bene admittunt diuisionem, ita, vt per plures ministrentur, quemadmodùm vnctio ex trema, cuius partes plures sunt, & quęlibet earum est sacramentum, suam formam habẽs. Et Eucharistia, prout continet consectationem panis, & vini. Cùm igitur sacramentum pœnitentiæ ex partibus diuersas formas habẽtibus non integretur, sed vnica forma perficiatur, vt patet, sequitur tale sacramentum diuidi in partes sacramentales non posse: ac proinde si sacerdos vnus à non reseruatis absoluat, alius verò à reseruatis: tales absolutiones non sunt sacramentals.

Si contra hos doctores obiiciatur, quia tũc nihil operaretur illa casuum reseruatio, quæ de iure Papæ, & episcopis fit. Respondent, quòd quantum ad absolutionem, sacramentalem integrè, vel diuisim fieri, nihil operatur: quia, vt dicunt, illa reseruatio non est ad remittendum peccatum sacramentaliter, sed ad remittendum pœnam, quam quis ob certa peccata incurrit, cuius remisisionem maiores sibi reseruant. Et ita solus ille, qui omnia peccata in confessione audit, potest sacramentaliter absoluere, siue sit superior, siue inferior: alio quî si per partes fiat absolutio, nec gratiam, nec sacramentum, nec remissionem peccatorum ipse peccator consequitur.

Tertiò pro eadem opinione posset argui, quia tunc liberum esset confessori absoluere ab vno tantum peccato, vel duobus, vel tribus, etiam vbi nullus esset casus reseruatus: & talis absolutio esset verè sacremẽtalis. & de Papa, & episcopis ꝓbatur: quia quod ipsi per alios facere possunt, per seipsos possunt: sed per alios possunt diuisim peccata remittere, committẽdo aliis sacerdotibus potestatem absoluendi in parte, & in parte sibi, vel alijs certos casus reseruãdo: igitur per ipsos possunt à casibus communibus absoluere, non absoluendo à reliquis, qui eis videbuntur. Et si id possunt prælati facere in his, ad quæ sua potestas se extendit: igitur pari ratione curati, & sacerdotes parochiales possent similem diuisionem in absolutione facere in his peccatis, ad quæ sua potestas se extendit: quòd si inconueniens sit, consequens est præfatam sacramentalem absolutionem per partes fieri non posse.

In oppositum video possim declinare doctores, Henricum, Thomam, Richardum, Bonauenturam, Scotum, & alios quamplurimos, tam veteres, quàm neotericos. Pro quorum sententia, & contra præcedentem opinionem argui posset. Primò, quòd casus, qui Papæ, vel episcopo reseruantur, non sit sola absolutio à pœna, seu censura Ecclesiastica, in quam peccator incidit, sed quòd etiam sit absolutio à peccatis ipsis: & per consequens absolutio à casibus certis, maioribus reseruata est sacramentalis. Secundò, quòd absolutio sacramentalis potest per partes impendi. Probatur primum ex cap. Si episcopus. De pœnitentiis, & remissio. libro. 6. Vbi in sententia dicitur, quòd si episcopus dederit subdito facultatem eligendi sibi confessorem idoneum, quòd taliter electus possit eum absoluere à peccatis: exceptis casibus episcopo reseruatis. Et addit, quia in illis nullam potestatem habet sic electus. Iam arguitur. Cùm detur illi electo potestas absoluendi subditum à peccatis: &

inde excipiuntur casus episcopo reseruati, ipsa exceptio arguit esse aliqua peccata excepta, à quibus non possit sic electus absoluere: Cùm ex Dialectica constet terminum exceptum debere contineri sub termino, à quo fit exceptio. Vnde si data esset sic electo facultas absoluendi à pœnis excipiendo inde casus reseruatos: rectè talis exceptio ad solas pœnas extenderetur.**[[56]v]** Cùm ergo in præfato cap. data sit confessori facultas absoluendi eligentem à peccatis, & inde excipiuntur casus episcopo reseruati, argumentum certum est, illos casus episcopi, à quibus electus absoluere non potest, peccata esse, non pœnas solùm. Fortè dices illic non per modum exceptionis fieri mẽtionem de casibus reseruatis, sed per viam monitiõis, aut insructionis, vt scilicet, sciant electi, non illis concede potestatem ad casus reseruatos, ita vt sit facultas illis concessa cum limitatione, non cum exceptione. Sed tunc afferam Extrauagantem Benedicti Vndecimi, Inter cunctas. Vbidicit: Fratres priuilegiatos, & sacerdotes parochiales non posse absoluere à casibus Papę, & episcopis reseruatis. Et quòd illic loquatur de absolutione à peccatis reseruata, constat: quia dicit, quòd non se intromittant ad absoluẽdum eos, quibus erat pœnitentia solennis imponenda, nec excommunicatos, nec eos, qui ob delictum incurrenrunt irregularitatem & c. Et datur illic pro causa, quia inconueniens est, quòd sacerdos absoluat à peccatis, quando pœnam, quæ peccata illa consequitur, remouere non potest. Quod ratione confirmatur, quam illic innuit textus. Qui non potest remouere posterius, non etiam potest remouere prius, cui illud posterius annectabatur: remoto enim priore, benè remouetur posterius: qui ergo posterius non potest tollere, igitur nec prius. Cùm igitur, pœnæ ecclesiasticæ posterius quid sint, consequens ipsa peccata: si ergo sacerdos pœ nam, quæ posterius quid est, tollere non potest: igitur nec peccatum, quod prius est. Sed dicet aliquis, textum non dicere, quòd sacerdos non potest remouere peccatum, ad quod talis pœna sequitur: sed quòd inconueniens est, quòd tollat peccatum, quando pœnam con sequẽtem tollere non potest. Sed hoc parùm valet, quia cùm ait, inconueniens esse. & c. nos idem intelligimus, ac si diceret, non posse, iuxta cap. Si episcopus. suprà citatum. Alioquî si posset culpam ab anima peccatoris remouere: manente pœna suspensionis, seu irregularitatis, quam tollere non posset, quod inconueniens esset? Imò magis conueniret, vt homo iustificatus in statu salutis esset, & faciliùs remedium pro pœnis amouendis quæ reret. Quòd si per hoc segnior esset, aut negligentior in inquirendo absolutionem à pœna si à peccato sit iustificatus, certè conueniret tollere à sacerdote potestatem remittendi tale peccatum. Ad hæc possend dicere: Esto ita sit, quòd illa reseruatio non ad pœnas solùm se extendat: sed etiam ad peccata, ob quæ illas inciderunt: non inde sequitur, quòd pos sit absolutio diuidi: sed id sequitur, quòd si peccator habet casus reseruatos, quòd non potest curatus illum ab illis absoluere, nisi ablata reseruatione, vel pœna: hinc tamen non sequitur, quòd possit eum ab aliis non reseruatis absoluere, stante aliorum reseruatione. Et si contra sic dicentes obiiciatur, quòd tũc nil videretur concessum fratri priuilegiato, aut alteri confessori de licentia episcopi per subditum electo: Responderent: Imò id esset illis concessum, quòd vbi non sint casus reseruati, absoluant illos. Et si sint, quòd pœna per Episcopos, seu maiores, quibus erat reseruata, remota: & ratione cuius pœnæ peccatum ipsum erat reseruatum, possint ex tunc ab omnibus peccatis, etiam quæ alioquî reseruata erant, absoluere. Et hoc sufficienter soluit rationes, quæ ex his iuribus sumptæ sunt, nisi communis ecclesiæ vsus in contrarium staret, qui tenet, quòd habens casus reseruatos, coram suo curato confiteatur, qui absoluat eum à non reseruatis: pro aliis verò eum ad superiorem remittat.

Aliter arguitur pro hac communi sententia, quia sacerdos non potest quen quam à peccatis absoluere, nisi habeat potestatẽ iurisdictionis in eum, cùm sola potestas ordinis non sufficiat, vt suppono: sed hanciuirsdictionem Papa concedit, & concedere potest, prout vult: igitur potest alicui concedere facultatem ple nam integrè absoluendi: potest igitur & semiplenam potestatem concedere, vt possit quosdam peccatores absoluere, & quosdam non: & possit à quibusdam peccatis absoluere, & à quibusdam non: cùm hoc non sit à Deo illi prohibitum: non enim iussit Deus integritatem absolutionis, sicut iussit integritatem cõfessionis. In illa enim clausula, Quorum remiseritis peccata. & c. Et quorum retinueritis & c. sacerdotibus non est imposita necessitas, sicut peccatoribus. Illis enim ibidem Christus potestatem contulit remittendi: his autem necessitatem iniunxit confitendi. Prætereà supposito, quòd sacerdos non absoluat à peccatis quo ad culpam, quam supponimus per contritionẽ priùs fuisse deletam, sed à debito, quo peccator tenebatur confiteri, vt à sacerdote absoluatur, & à pœna temporali, in quam fuerat æterna cõmutata: hæc autem admittunt diuisionẽ, vt constat, igitur & absolutio sacramẽtalis admittit diuisionem. Minor probatur, quia postquam quis cõfessus est peccata, quæ sciuit, quorundam alio-**[57r]**rum oblitus, & absoluitur, tollitur obligatio confitendi illa, à quibus absolutus est: & manet obligatio confitendi alia, quorum ob litus est, quando memoriæ occurrerint. Similiter si quis ex necessitate ob causas suprà dictas dimidiauit confessionem, & absoluitur, tollitur obligatio confitendi illa, quæ dixit, & manet suo tempore obligatus dicere, quæ subticuit: igitur absolutio à debito confitendi diuisionem admittit, sicut & ipsa confessio, quando vel necessitate, vel obliuione confessio dimidiatur. Quòd autem pœnæ temporalis diuersis peccatis debitæ remissio etiam diuisionem admittat, satis certum est: igitur quo ad vtrunque effectum, quem absolutio sacramentalis operatur, admittit diuisionem: igitur & ipsa absolutio. Secùs de absolutione, qua Deus peccatorem à culpa mortali absoluit: nam hæc diuidi non potest, quia reatus æternæ pœnæ etiam diuisionem non admittit. Sed æterna pœna peccatis debita, vel totaliter tollitur, vel totaliter manet.

Tenendo igitur hanc secundem sentẽtiam communem, videtur dicendum, quòd potisisima ratio pro priore sententia adducta innititur huic propositio ni, quam præsupponere videtur, quòd absolutio, quæ à sacerdote fit, est absolutio à peccatis quo ad culpam, idque ratione gratiæ, quam ex opere operato confert, quæ cum omni pec cato mortali repugnet, consequens est, quòd omnia peccata remittit: nec vnum potest sine alio remittere. Quod etiam nosipsi concedimus. s. quod absolutio sacramentalis non potest vnum mortale sine alio, quo ad culpam remittere. Et quo ad id, non admittit diuisionem, siue actualiter peccata quo ad culpam dimittat, siue aptitudinaliter: cum semper gratiam conferat, quæ vel actu, vel aptitudine pctam mortalia excludit. De quo pòst, quando agetur de efficacia huius absoluntionis. Est tamen ali us absolutionis effectus. s. quia esto mortalia sint quo ad culpam per contritionẽ dimissa, re linquitur tamen peccator adhuc ligatus, & in debito quodam, quo tenetur se sacerdoti subiicere, & illi confiteri, & ab eodem absolutionem procurare: & antequam sic absoluatur, di citur in peccatis, saltẽ quo ad ecclesiam, mane re. Voluit enim Christus, quòd peccator Dei & ecclesiæ absolutionem sibi, præuia confessione, procuraret, quem Deus per cõtritionẽ ab omnibus peccatis, quo ad culpam præstando gratiam, absoluit, quam absolutionẽ sibi reseruauit, esto quòd ministerium sacerdotibus concessit, quo illi absolutionis beneficium impendant: & hoc, vel in toto, vel in parte, vt ecclesiæ visum fuerit peccatoribus expedire. Et quia contingere poterat, minimè expedire, quẽcunq; peccatorem ab omnibus pec catis, ob quorundam peccatorum enormitatem simul absoluere: ideò Christus concessit ecclesiæ, vt si expedierit, quædam peccata remittant, quædam autem retineant. Et

ita factum est, quòd cùm inferior peccatorem à non reseruatis absoluit, aliqua remittit, aliqua ve rò retinet, quousq; per superiores, vel de eorum licentia per inferiores, ab huiusmodi reseruatis, is qui ea commisit, absoluatur. Et tam absolutionem, quàm retentionem per ecclesiam factam, Christus, & Deus in cœlis approbant. Igitur absolutio, quæ à non reseruatis fit, sacramentalis est, & gratiam confert, & inde aptitudine omnia peccata, quo ad culpam, remittit, quantum est ex parte sua ratione huiusmodi gratiæ, quam præstat. Sed quantum ad debitum, quo tenebatur liga tus, quo scilicet debebat se ecclesiæ præsentare, & ab eadem beneficium absolutionis, præuia confessione, obtinere, non est plenè per illam primam absolutionem liberatus, sed ex paret: quia illa peccata, quæ confessus est, & ab eisdem absolutus, non tenetur ampliùs ecclesiæ confiteri, cum de his iam sit per ecclesiam iudicatus, & absolutus. (Absurdum enim est eum, qui semel legitime absolutus est, eodem debito rursus teneri, vt di citur in Extraugã. Inter cunctas.) manet tamen in debito confitendi alia peccata reseruata ei, cui reseruata sunt, vt ab illis legitimè per ecclesiam absoluatur. Itâque absolutio à peccatis quo ad culpam, diuisionem non ad mittit: sed quo ad ligaturam, seu debitum præfatum, quod post iustificationem relinquitur, benè admittit diuisionem. Absolutio etiam sacerdotis de se reconciliatiua, simul & solutiua debiti dici potest, ea ratione, qua reconciliatiua est, diuisionem non admittit: ea tamen ratione, qua solutiua debiti est, par titionem admittit, siue id referatur ad debitum, quo peccator confiteri tenetur: siue ad de bitum, quo obnoxious est pœnæ temporali, in quam fuerat æterna commutata. De absolutione igitur, quæ à peccatis fit quo ad culpam, & quæ de se reconcilitiua est, procedunt, quæ in ratione prima obiecta sunt: non autẽ de absolutione, quæ est à pręfata ligatura ex peccata relicta. Et quando vltimò vrget ratio: quia sacerdote aliqua remittente, & alia reseruante, Deus similiter aliqua remitteret, & alia non. Respond. id verum esse de remis-**[[57]v]**fione secundo modo considerata, quæ diuisionem admittit. Vnde Deus duplici absolutione absoluit peccatorem confessum: altera à peccatis quo ad culpam, & hæc fit per contritionem: altera à peccatis quo ad relictum debitum, & hæc fit per sacerdotem, in qua sacerdos ministerialiter absoluit, Deus verò principaliter. Et confessio, quæ sacerdo ti fit, Deo per sacerdotem fit. Et Deus est, qui illic per sacerdotem pœnitentem iudicat. Et ita sacerdos, quę illic scit, vt Deusscit. Ac pro inde quæ sacerdos, vel ecclesia remittit, Deus remittit: & quę ecclesia retinet, Deus retinet: siue remissio in toto fiat, siue in parte, iuxta facultatem sacerdoti concessam. Et ita patet verificatio dicti Christi, Quorum remiseritis peccata, remittentur eis: & quorum retinueritis, retenta erunt. In quo peccatori imponi tur necessitas confitendi: sacerdoti verò, seu ecclesię potestas remittendi, & retinendi conceditur. Et per hæc patet ad primum. Ad secundum Adriani, responsio facilior est: nam vbi materia sacramenti alia, & alia est, quãuis forma sit vna à diuersis ministris prolata, sacramentum est aliud, & aliud. Vt diuer sificato pane, & forma consecrationis à diuersis sacerdotibus, vel ab eodem super diuersum panem prolata, diuersum est sacramentum, & diuersa consecratio. Et ita si vnus intendat primam medietatem panis consecrare, & ali us secundam, & si eadem forma vtantur, tenebit vtriusque consecratio: & ita vnus panis potest plenè, & per partes consecrari. ita igitur, & si forma absolutionis sacramentalis vna sit, quæ non diuersificetur, cùm materia eius sit confessio peccatorum, hac diuersificata, vel diuisa, non mirum, quòd absolutio diuidatur, ita vt peccata per partes remittantur: maximè si id intendat ipse absoluens, vt intẽdit, quando reperit casus reseruatos & c. Si obiicias quòd materia absolutionis sacramentalis non est dimidiata confessio, sed integra: ac proinde absolutio etiam debet esse integra. Respõ. Esto ita, sit quòd non potest ab aliquibus absolui peccatis, nisi præcedat integra cofessio (si

commodè præcedere potest) cùm hoc tamen stat, quòd non ab omnibus simul absoluatur peccatis, cùm intentio absoluentis, quam habet, aut habere debet, non ad omnia peccata se extendat, sed ad ea, ad quæ sua se extendit facultas, & iuris dictio, id est, ad non reseruata. Deinde cùm ad superiorem vadit pro absolutione à reseruatis, superior reperiens reliqua esse legitimè per inferiorem remissa absoluit illum à residuis, vel ad inferiorem eum remittit, vt absolutionem compleat. Ad tertium videtur consequẽter dicendum, quòd Papa, & episcopi, & prælati, quibus est concessa potestas reseruandi sibi aliqua peccata possunt confitentem à quibusdam peccatis absoluere, alia enormia retinendo, aut eorum absolutionem differendo, prout viderint expedire, vt ratio suadet. Alij verò inferiors, quibus facultas reseruandi peccata aliqua non est concessa, non video vnde possint per par tes peccata non reseruata remittere. Non enim quod maioribus conuenit, debet similiter minoribus conuenire. Si obiicias, quòd maiores habent facultatem præfatam à Chri sto, per id quod sæpe citatum est, Quorum remiseritis & c. Quod quidem dictum Christi non ad maiores sacerdotes solùm, sed ad omnes vniuersaliter dictum est, quemadmodùm ad omnes sacerdotes, quando ordines suscipiunt, ab ipso ordinante vicem Christi tenente, dicuntur. Veligitur omnes sacerdotes possunt remittere & retinere, ad sensum datum, vel nulli. Respon. Verè loquendo, in dictis verbis potestatem ordinis Christus omnibus sacerdotibus concessit, sicut & potestatem ordinis episcopus his, quos ad ordines sacerdotij promouet, ministerialiter tri buit, quando eadem verba ad eos dirigit. Iurisdictionis autem potestatem plenam Christus suo primo vicario contulit, per quem huiusmodi iurisdictionem voluit ad alios deriuari. Et inde est, quòd Papæ conuenit prima riè peccata aliqua reseruare, deinde his, quibus ipse talem concessit facultatem, id est, prẹlatis: quam, quia inferioribusnon conces sit, ideò non est illis attribuenda. Si iterùm obiicias, quòd discipuli Christi, seu apostoli antequàm à Papa iurisdictionẽ ad absoluendum acciperent, habebant potestatẽ non solũ ordinis, sed iurisdictionis, qua soluere possent, & ligare, non nisi à Christo immediatè: nec videtur quando à Christo hanc potestatem in foro pœnitẽtialiaccperint, nisi quan do eos sacerdotes instituit dicens: Quorum remiseritis peccata & c. Igitur tunc non solùm potestatẽ ordinis, sed & iurisdictionis omnibus contulit. Respõ. Esto tunc omnes habuerint hanc potestatẽ iurisdictionis à Christo, non constat quod quando illa verba dixit eam illis omnibus contulerit: verùm dato quod ea verba di cendo hanc iurisdictionẽ omnibusconcessit, potuit hoc esse per quandam concomitantiam, qua tradendo potestatẽ ordinis voluit simul potestatem iurisdictionis tradere: non tamen **[58r]** quòd voluerit illa verba instituere ad eam præ standam. Quod inde constat, quia potestas iurisdictionis separabilis est à potestate ordinis, vt posteà patebit contra Armachanum. In potestate igitur iurisdictionis Christus omnes Christianos subiecit Petro, & successo ribus suis: ideò per ipsum debet huiusmodi potestas in alios dimanare. Et talis, & tanta, quantam ipse illis concesserit.

De confessione casuum reseruatorum.

IAm de eo quod principaliter quærebatur. s. de integritate confessionis, quando pecca tor habet casus superiori reseruatos, an sit necessaria. Et arguitur quod non, tum quia non est necessaria integritas absolutionis, vt ex dictis patet: igitur nec cõfessio nis, cùm non sit maior ratio de vna, quàm de alia. Imò magis necessaria videtur vnitas absolutionis ab omnibus peccatis, quàm vnitas cõfessionis omnium, eò quòd sacerdos à pec catis absoluens, tenet vicem Dei, qui non nisi ab omnibus absoluit: & tamen videmus absolutionẽ diuidi,

cùm diuersi sacerdotes à diuersis peccatis absoluãt. Si dicatur, vt dicunt, quòd sacerdotes gerunt vicẽ Dei vnius, qui vnius Christi sunt vicarij: ideò & si diuer si absoluant, vt vice vnius absoluunt, & ita non fit diuisio in absolutione. Cõtrà, quia tunc si quis diuersis confiteatur, & vni quædam, alij verò alia peccata, cùm illi diuersi, vnius Christi vicem gerant, non dicetur confessio diuisa: quod suppono falsum. Et seque la patet paritate rationis. Secũdò, si sacerdos nullam habeat potestatẽ absoluendi, nullum peccatum tenetur peccator illi confiteri ob defectum iuris dictionis: igitur si sacerdos non habet potestatem integerè ab omnibus absoluendi, vt in hoc casu, non tenebiẽ peccator ei omnia peccata cõfiteri, ea. s. à quibus absolui ab alio non potest. Confirmo hoc, quia vocalis confessio non videtur necessaria, nisi ad finem absolutionẽ obtinendi, ita & integritas confessionis non deducitur necessaria, nisi ad finem consequendi integram absolutionẽ: igitur vbi necessarium non est integram absolutionẽ ab aliquo sacerdote obtinere, cùm sit impossibile, vt in casu: sequitur tunc non esse necessarium eidem integerè confiteri. Assumptum patet, repetendo rationem, qua deductum est necessarium esse confiteri, ex illo, Quorum retinueritis & c. quæ talis fuit: Ait Deus, peccata quæ sacerdos non remiserit, ego non remittã: sed necessarium est peccatori, quod Deus illi remittat peccata: igitur necessarium est, quòd sacerdos ea illi remittat: sacerdos autem non potest peccata remittere, nisi præcognia: præcogoscere non potest, nisi prẹuia cõfessione: igitur necessaria est peccatorũ confessio. Ex qua deductione apertum est, ideò colligi necessarium esse confiteri, quia necessariũ est à sacerdote absolui. Igiẽ quando qs à sacerdote absolui integerè non potest, non est necessarium ei integerè confiteri. Et si nullo modo potest à sacerdote absolui, non est necessarium, nec semiplenè illi confiteri. Inde cessat obligatio in subdito confitendi suo superiori excõmunicato, vel hæretico facto, quia absoluere non potest. Si dicas, quòd ecclesia iubet districtè, vt confessio integrè fiat: cap. Omnis vtriusque sexus. contra id obiici potest: Tum quia sequiẽ, quòd ad minus erat necessaria huiusmodi integritas ante præfatam ecclesiæ constitutionem in casu præsenti. Tum etiam quia nec esset necessaria nunc de iure diuino. Tum denique esto de iure humano necessarium sit integerè confiteri, vt textus ait, quare non patietur exceptionem ius hoc humanum, vt excipiatur casus, quando, scilicet, non potest inde integra spe rari absolutio? Sicut & diuinum ius de fraterna correctione cessat, vel exceptionem ad mittit, quando non inde speratur fratris correctio. Tertiò ad idem argui potest, argumen to sumpto ex ratione Thom. qua probat ne cessitatem integræ confessionis, à contrario arguendo. Si quis multis laboret morbis cor poralibus, & pandendo vnum eorum medico, sperat salutarem medicinam, quæ ita prosit ad expellendum illum morbum, quòd in nullo noceat, respectu alterius morbi, nec illum alterum morbum reuelãdo, sperat pro illius curatione remediũ: certè talis infirmus non tenetur pandere morbum medico, pro cuius curatione, nullum inde sperat remedium, satis est si primum pandat. Igitur ita erit in mor bis animæ. Quartò, stante iure de confitendo, stat esse licitum ob iustam causam eam dimidiare, non enim Augustinus videtur da mnare dimidiatam confessionem, nisi quãdo ob hypocrisim, vel ex pudore peccator de sinit integrè confiteri, vt apparet ex cap. Consideret. de pœnitentia, distinctio. 5. Cùm igitur in præsenti casu concurrat iusta, & ratio nabilis causa non confitendi curato casus seruatos, quia scilicet non inde speratur eorum**[[58]v]** remissio, nec hîc adest hypocrisis, nec pudor ea confitendi: sequitur & c.

Oppositum tamen video passim à Doctoribus teneri, sci licet, quòd necessaria est integritas confessio nis, licet non sit necessaria integritas absolutionis. Christus enim necessitatem imposuit peccatori integrè confitendi: ecclesiæ autem non imposuit

necessitatem integrè absoluen di: sed reliquit ecclesiæ facultatem conferen di beneficium absolutionis, his qui sua peccata fuerint confessi, prout ipsa viderit expedire, vt suprà dicebatur. Vtrunque apparet ex testimonio suprà citato, & ex ritu, quem ecclesia seruat, & ex cap. Omnis vtriusque sexus. In quo vltra temporis determinationem, reliqua ibi de confessione posita, videntur ad ius diuinum pertinere, vt communiter dicitur. Sic etiam docuit Augustin. ante ecclesiæ determinationem, docens necessariam esse integram confessionem. Huius ratio solet talis assignari: quia, vt dictum est, Deus exigit à peccatore, quòd sua peccata Deo confiteatur, non solùm mente, quod per contritionem fit: sed etiam voce, quod fit quando quis vicario Christi confitetur. Qui enim sacerdoti confitetur, Deo confitetur. Confessio autem, quę Deo fit, nisi integra sit non est ipsi grata. Sicut nec contritio, quæ Deo mente fit, dolor quo quis dolet de aliquibus peccatis, & de aliis, etiam memoriæ occurrentibus non dolet, non est debita contritio, aut mentalis confessio. Nam si de aliquibus dolet, sicut dolendum est, quatenus, scilicet, Dei offenssiua sunt, necesse est de omnibus occurrentibus, ob eandem causam doleat. Ita & si ore Deo per sacerdotem aliqua peccata sua confitetur in quantum offensiua fuerunt Dei, ob eandem causam debet omnia alia, per quæ Deum offendit, eidem, si memoriæ occurrant, confiteri. Itâque Deus confessionem sibi factam immediatè, vel me diãte sacerdote, nisi integra fit, non acceptat. ideo indignus est absoluntione, qui taliter cõfitetur. Et per hoc patet ad rationes. Ad primum, fateor causam discriminis per aliquos assignatã, qui dicunt sacerdotes plures, quia vicem tenent vnius Christi, & si à diuersis peccatis absoluant, non propriè absolutionem diuidere: Secùs de confitente, qui in partes diuidit confessionem, minimè satisfacere. Sed causa quare requiritur integra confessio, est, quæ dicta est suprà. Causa autem quare non requiritur integra absolutio est, quia facultas concessa est ecclessię peccata re mittendi, & retinendi: & non est imposita necessitas integrè absoluendi, sicut imposita est peccatori necessitas integrè confitendi.
Ad secundum, consequentia non valet, quia necessitas imposita est peccatori, vt confiteatur vicario Christi, qui sibi possit beneficium absolutionis loco ipsius Dei impendere, qualiter potest sacerdos proprius, etiam si non valeat ab omnibus absoluere. Et ad rationem confirmationis. lta est, quòd confessio iniuncta est ad finem assequendi veniam, eam, scilicet, quam ecclesia statuit impendere, scilicet, plenè, vel semiplenè iuxta ecclesiæ statuta: quæ quia iusta sunt, à Deo ratificantur. Non tamen inde fit, vt integritas confessionis sit iniuncta solum ob integram absolutionẽ ab eo, cui fit obtinendã: sed ideò iniuncta est integra confessio, vt dictum est, quia confessio, quam quis Deo facit siue per se, siue per vicarium suum, nisi integra sit, à Deo non acceptatur. Ad illud autem, quod ibîdem dicitur de statuto humano, quo iubetur, vt peccator omnia peccata confiteatur, dicendum, quòd id non admittit exceptionẽ prædictam, quia id non tam iubet ecclesia, quàm à Christo iussum esse præsupponit. Ad tertium dicendum, quod sicut argumentum ex morbis corporalibus sumptum non probat sufficienter esse necessarium integrè confiteri, vt suprà patuit: ita nec argumentum inde à contrario sumptum, sufficit ad probandum in casu non esse integrè confitendum. Ad quartum dicendum, quod non est alia causa, qua dimidiari possit scienter confessio, nisi necessitas aliqua vitandi damnum aliquod notabile, vt suprà tactum est. Nec Augu. ideò de hypocrisi, & pudore illic meminit, quasi tunc solum vitietur dimidiata confessio, quãdo ex hypocrisi, vel pudore dimidiatur: sed quia quãdo dimidiatur, rarò vel nunquàm fit nisi ob ali quam ex illis causis. Et ita videtur tenenda cõmunis opinio, aliis dimissis, quas suprà com memorauimus. s. posse diuidi absoluntionem sacramentalem, iuxta ecclesiæ statuta: non tamen confessionẽ, nisi necessitate cõpellente.

Nota hîc in præsenti casu tunc fieri integrè confessionem, quando ei, cui peccator aliqua peccata confitetur, nullum non remissum desinit scienter confiteri. Quod dico, quia si in casu præsenti primò adit curatum, & confitetur solùm ea, quę non sunt reseruata, dimidiat confessionem. Si etiam primò venti ad superiorem, cui illa sunt reseruata, & eidem sola reseruata confitetur, dimidiat confessionem. Ideò ei, cui primò**[59r]** se præsentat, & confitetur, tenetur omnia confiteri: & postquam fuerit ab illo à quibusdam peccatis absolutus, si eat ad secundum, non tenetur illi secundò confiteri, nisi ea quæ prior reliquit inabsoluta, nec propter hoc dimidiabit confessionẽ. Ideò si fuit primò ad curatum, & illi integrè confitetur: & tamen curatus non vult eum absoluere, etiam nec à non reseruatis, sed eum ad superiorem remit tit, tenetur tunc illi superiori iterum integrè confiteri: quia à priore in nullo fuit absolutus. Nec releuatur quis ab iteratione confessionis per hoc, quòd semel integrè ea fuerit cõfessus, si non fit a eisdẽ absolutus. Interim enim quòd non absoluitur peccator, manet in eodem debito, in quo priùs. Inde est quòd si primò confiteẽ integrè curato, à quo absolutionẽ à non reseruatis obtinet, tenetur posteà confessionem iterare eorum peccatorum, à qui bus non fuit absolutus, scilicet reseruatorũ.

Nota etiam quòd si quis fuerit omnia confessus, & plenè etiam absolu tus, poterit posteà ex deuotione, vel ex odio quorundam peccatorum iterùm confiteri, & hæc iterata confessio dimidiari potest sine peccato. Non enim est necessaria integritas in confessione, nisi de his peccatis, à quibus peccator non est absolutus.

Nota deinde confessionem etiam peccatorum non remissorum diuidi posse etiam sciẽter, si fiat sine animo assequẽdi, vel petendi absolutionẽ, vt potest, qui multa habet peccata hodie in vna hora aliqua eo rum confiteri, & non petita absolutione, relin quere alia in crastinam diem, & alia in aliam confitenda: dũmodò quãdo petierit absolui, omnia occurrentia non priùs remissa, sit iam confessus eidem. Illa enim confessio quæ fit sa cerdoti, & non cum spe, & voto veniæ, seu ab solutionis obtinẽdæ, propriè, & strictè non est sacramentalis. An autem sit de necessitate celãda, sicut ea quæ sacramẽtalis est, patebit posteà. De quo vide Baptis. confessio. 1. Nota etiam quòd remota pœna ecclesiastica peccato per superiorẽ annexa, etiam si superior à pec cato reseruato non absoluerit, manet peccatum simplex non ampliùs reseruatum, cùm cessaue rit causa, ob quam fuerit seruatum. Nota deniq;, quòd qui habet casus reseruatos, simul & non reseruatos, si primò se superiori præsentat, qui eum audire non vult, nisi de reseruatis sibi: tunc sicut absolutio diuidi potest, ita & confessio, ex quo non stat per pœnitentem ipsum, quo minùs integrè còfiteaẽ: sed per superiorem, qui eum integrè audire non vult.

De confessione statim agenda.

DEinde quæri so let, an peccantor quam primùm potest, teneatur sa cerdoti confiteri? Et pro affirmatiua partearguiẽ. Primò, qaquod debetur sine termini pręfixione, ad statim debetur. ff. de re iudic. & in. l. eum qui. §. quoties. ff. deverbo. obligatio. Cùm ergo peccator debeat confiteri ex iure diuino: & nullus sit eidem iure diuino terminus ad confitendum præfixus, sequitur, quòd statim tenetur. Secundò ad idem ratione periculi, cui se homo exponit, si non illicò medicinam ad salutem necessariam sumat: tenetur enim statim, quòd potest, siue homo sit in periculo corporis, siue animæ: alioqui perire meretur, iuxta illud Ecclesiastici. 3. Qui amat periculum, peribit & c. Modò autem duplex est periculum, si homo non illicò,

quod potest, confiteatur. Alterum, quia nihil est morte incertius. Vnde Ecclesiasti. 5. Ne tardes conuerti ad Deum, nec differas de die in diem: subitò enim venit ira illius, & disper det te in tempore vindictæ. Alterum, quia vnum peccatum aliud inducit: si non illicò per pœnitentiam tollatur, iuxta illud Grego. Peccatum, quod per pœnitentiam non diluitur, mox suo pondere in aliud trahit. Tertiò non minùs necessarium est homini à pecca to recedere, quàm in peccatum non incidere: vtrũque enim repugnat salutihominis: sed quoties quis in peccatum incidit, potens non incidere, peccat, & tenetur non incidere: igitur quoties quis in peccato existens, potens ab eo recedere: & non recedit, peccat, & tenetur recedere: igitur quam primum potest & c. Hæc ratio patet à simili: quia eodem præcepto, quo tenemur non furari, tenemur rem furtiuam, quam primum possumus, suo domino restituere: quando quidem furtum idem est. quod rem alienam accipere, & detinere. Igitur etiam in præsenti ad idem genus peccati reducitur, in peccatum incidere, & à peccato non recedere. Cùm igitur sine sacramento pœnitentiæ, quod secũda tabula est post naufragium, nemo poss it à peccato liberari, sequitur & c. Confirmatur hoc, quia in peccato permanere videtur contra charitatem ad Deum habendam, & contra charitatem ad seipsum habẽdam: & est Deum odi-**[[59]v]**re, similiter & seipsum: saltem pro toto tempore, quo vult in illo peccato permanere: hoc autem est peccatum, & contra præceptum negatiuum, de non odiendo Deum, nec seipsum. Quod præceptum cùm negatiuum sit, obligat pro semper. Quartò in Deuterono. 22. & alibi iussum est: & est præceptũ charitatis, vt si viderimus asinum proximi sub onere iacentum, non pertranseamus, sed eum subleuemus. Igitur cùm pecca tor subiaceat sub onere peccati, à fortiori cùm possit, tenetur ex charitate ad seipsum habenda, se illicò subleuare. Remedium autem à Deo institutum, quo possit homo à peccato resurgere, est confessio sacramentalis: igitur & c. Quintò, si non esset peccatum in peccato ad tempus permanere: igitur non esset peccatum velle in peccato permanere. Quod enim potest quis licitè opere facere, licitum est hoc ipsum vellefacere. Quo dato, igitur à fortiore licitum est velle proxi mo, quòd in peccato, saltem ad tempus, & sine gratia Dei, & id Dei inimicitia permane at: hoc autem est odire proximum, vt constat: igitur non est licitum id velle proximo: igitur multo minùs licitum est id velle sibiipsi cùm ex ordine charitatis non minùs teneatur quis seipsum diligere, quàm proximum.

Respon. His non obstantibus, videtur oppositũ tenendũ. Et quia rationes non minùs, imò magis videntur probare esse homini necessarium conteri quàm primùm potest, quàm confiteri, quamprimùm potest: ideò de vtro que idem dicamus, seilicet, neutrum esse homini sub pœna noui peccati necessarium, scilicet, nec conteri quàm primùm potest, nec confiteri quam primùm potest. Vtriusque ratio vna est, quia præceptum de conterendo, & de confitendo est affirmatiuũ: affirmatiua autem non obligãt ad statim, etiam oblata opportunitate, sed tempore præfixo, si tale quid præfixum sit: vel quando necessitas expostulat, si tempus pręfixum non sit. Exemplum clarum est, desuscipiendo baptismum, de danda eleemosyna, de prædicanda fide. Ad hunc modum de aliis, quæ quidem differri possunt ad tempus, quo necessitas huiusmodi actus expostulauerit. Secundò idem patet ex Augustino primo de Ciuitate Dei, dicente: quòd non tenemur fratrem reducere ad statim post lapsum, quin possimus maiorem opportunitatem expectare: igitur nec tenemur nosmet ad statim in statu gratiæ reponere: cum teneamur fratres sicut & nosipsos diligere. Et currit hæc ratio, vbi nullum periculum fratris, nec proprium ex huiusmodi dilatione timetur.

Ad primum igitur in oppositum adductum, dicendum quòd multis modis potest aliquid deberi, vel per viam restitutionis, vt si præcessit rei alienæ iniusta detentio, seu ablatio, vt fit

in furto, & vsura: autetiam rei alienæ iusta receptio ex domini voluntate ratione contractus, vt in commodato, depofito, mutuo. Aliquando debetur per viam satisfactionis pro damno iniustè dato. Aliquando debetur per viam vindictæ, seu emendæ, vt pro iniuria verbis illata citra damnum omne in corpore, fama, & rebus: vt si quis animo iniuriandi dicat alicui, quæ publica meretrix est, meretricem esse. Aliquan do debetur aliquid ratione voti, aut promissionis, aut præcepti superioris. Et regula illa. s. quod debetur absq; termini præfixione ad statim debetur, & statim soluendum est, non procedit de omi debito: sed de eo, quod debetur alteri per viam restitutionis, seu satisfactiõis pro damno iniustè dato, siue in re bus, siue in fama, siue in persona. Cuius ratio est clara, quia alienum detinere, inuito domi no, peccatum est: ideò ad peccatum vitandum, & non in eo perseuerandum, necessarium est debitũ solui, quamprimùm cõmodè põt. Secùs si quid debeat per viam contractus: quia tunc res aliena, aut alteri debita, non iniustè, sed ex voluntate domini retinetur. Ideò pro tunc currit necessitas eam reddendi, quando, scilicet, dominus petierit: nam si tunc nõ reddatur, posteà dicitur non reddens esse in mora. Et ideò si in contractibus terminus fuit præfixus, lapso termino incipit debitor esse in mora: ideò ex tunc tenetur quamprimùm potest. Alia verò debita ex lege, vel statuto si terminus à lege non sit definitus, debent sol ui, quando is cui debenture, exegerit: vt in decimis, & aliis tributis ex lege soluendis: & an tequàm exigantur, non videntur de necessitate soluenda, Ratio, quia cùm dominus nõ exigat, cùm possit, non videntur eo inuito re tineri, sed præsumitur eum in detention cõ sentire: nisi alia concurreret causa, per quam aliud esset præsumendum. In debitis autem ex promissione, voto, & pręcepto, si is quivo uit, promisit, aut præcepit, terminum non præfixit, non video, quòd statim currat obligatio illud adimplendi, sed pro loco, & tempore, quãdo. s. necessitas postulauerit, vt in elec mosyna promissa, vel iussa.

Cùm igitur præceptum diuinum de conterendo, aut confitẽdo non**[60r]** præfixerit terminum adimplendi: superest ho minem non teneri ad statim conterendum, vel confitendum nisi quãdo articulus necessitatis postulauerit, scilicet, quando tenetur homo se in statu gratiæ reponere, siue ratione periculi mortis, siue ratione sacramenti ministrandi, vel recipiendi. Et esto illa debeantur per viam satisfactiõis, siue pœnæ, aut vin dictæ pro offensa contra Deum commissa, talia debita non sunt in conscientia statim soluenda, sicut nec pœna debita ex actione iniuriarum, antequàm ad eam soluendam con demnetur, vt constat. 12. q. 2. Fraternitas.

Ad secundum ex periculo sumptum, dicendum quòd si tale periculum esset probabile, vel mortis statim venturæ, vel alterius peccati, cui scilicet, periculo per naturam, aut voluntatem non potest (saltem sine magna, & notabili difficultate) occurri, oc curreretur autem per contritionem, & confessionem: tunc ratione talis periculi, necessarium soret conteri, & confiteri. Attamen pec cator non semper post peccatum est in probabili periculo mortis statim euenturæ. Peccatum etiam in quod is, quem non pœnitet, in cidet, tale est quod non contra voluntatem ipsius eueniet: nam tunc peccatum non esset. Nec quod ait Gregorius vnum peccatum in aliud trahere, procedit de tractione necessitante, sed de inclinãte, cui inclinationi facilè potest homo ipse contrauenire. Ad de quòd Greg. non loquitur nisi de peccatore, quem vt pœniteat, Deus longo tempore sperat: qui tamen Dei benignitatem contemnens, pœnitere non vult. Talis enim non mirum, si de vno peccato in aliud inuitus quodammodò trahatur sic, quòd vnum ex altero in voluntate permanente necessariò cõsequatur. Sed de hoc suprà in tractatu de pœnitentia.

Ad tertium derecessu à peccato, dicendum. Aliud est recedere à peccato secundum actum, aliud secundum reatum. Ad primum tenetur homo, quam primum potest, sicut & semper tenetur non incidere in peccatum secundum actum. Ad secundum tamen non pro semper tenetur peccator sub pœna noui peccati. Discrimen notum est, quia in peccatum incidere, & in peccato secundum actum permanere, est contra præceptum negatiuum, vt constat: quia sicut nunquam est peccandum, ita nunquàm est in peccato secundum actum peramanendum. Manere tamen in peccato secundum reatum tantùm, non ita est contra præceptum negatiuum, sed contra affirmatiuum, quòd tenetur vnusquisq; à peccato ad gratiam per pœnitentiam resurgere: & ita non nisi suo tempore obligat, vt dictum est. Similitudo autem defurto tenet, quo ad primum membrum, vt patet.

Ad confirmationẽ dicendum quòd nec agit contra charitatem Dei, nec sui, qui in peccato secundum reatum ad tempus manet, pro tunc, scilicet, quando non tenetur ad actum positiuum, qui ad gratiam sufficiat: talis enim actus non pro semper cadit sub præcepto. Sicut ergo ille Deum diligit, qui mandata eius obseruat: ita ille Deum odit saltem virtualiter, qui mandata eius præuarica tur, aut violat: quod fit, quãdo homo in peccatum incidit, non quando solus reatus manet, quia tunc stat, quòd nil committat, nec omittat contra legem Dei. Ille etiam dicitur odire seipsum, saltem virtualiter, qui aliquid committit, aut omittit, aut vult vnde dignus sit, qui æternaliter puniatur. Quòd enim ad tempus possit aliquis velle carere gloria Dei, aut ab eadem retardari, alibi in tractatu de peccato veniali ostensum fuit, nec peccatum esse, nec contra charitatem sui ipsius esse. Ita etiam velle ad tempus hic carere gratia Dei, non est peccatum mortale, nec contra charitatem sui. Hoc tamen stat dupliciter, scilicet, quia potest qs velle carere gratia, aut gloria Dei per commissionem, seu omissionem, per quam talem carentiam mereatur, & hoc peccatum est, contra chritatem Dei & sui. Alio modo per sustinentiam huiusmodi carentiæ, seu priuationis gratiæ, ex quo in pœnam peccati priùs commissi, iustè huiusmodi priuatio inducta est: & sic non est mortale. Si tamen peccator gratia priuatus, velit æternaliter ob peccatum priùs à se commissum gratia carere, mortale peccatum est: quia talis voluntas tacitè includit voluntatem nunquàm pœnitendi, nec confitendi, vt constat.

Ad quartum ex Deuter. dicendum quòd si post quam asinus sub onere cecidit, nullum ipsi asino, aut domino periculum fit si non illicò subleuetur, non tenetur, qui transit, se detinere, vt subleuet statim, cùm per ali os, aut posteà poterit illi succurri. Secùs si ex mora aliquod illi asino, aut domino damnum eueniret: tunc enim necessarium est statim succurrere. Ita de peccatore per omnia dicen dum, quòd vbi esset ipsi periculum notabile animæ, aut corporis remedium differre, te neretur ad statim resurgere, fecùs aliâs.

Ad quintum patet responsio ex solutio ne tertij cum confirmatione. Non enim tenemur statim proximum lapsum eri**[[60]v]** gere, seu excitare, si nullum sit in mora periculum, sed possumus aliquod aliud tempus expectare, & hoc non est illum odire.

De tempore quo confiteri oportet.

HIs igitur suppositis restat inquirendum quando est necessarium confiteri? Respon. Com munis Thelogorum sententia est, quod in quinque cafibus currit confitẽdi obligatio. Primus est quando peccator est in periculo probabili mortis, siue ratione infirmitatis, in qua homines solent mori, siue ratione belli, quod homines breui suscipere parati, & determinati sunt,

siue ratione tempestatis in marisubortæ, siue ob quancunq; aliam causam. Ratio clara est, quia cùm iure diuino teneantur peccatores confiteri, si volunt à Deo peccatorum remissionẽ consequi, & finaliter saluari: qui in articulo mortis habẽs copiã sacer dotis non vult confiteri, dignus est, qui in peccatis sine remissione decedat. Inde in. c. Cùm infirmitas. de pœnitẽ. & remissio. iubetur medicis, vt in primis faciant ægrotantem confiteri & c. Et propter confessionis ne cessitatẽ iure conceditur, vt quilibet sacerdos, etiam alioqui simplex, possit absoluere eos, qui in huiusmodi periculis sunt constituti. Huic primo casui potest addi alius. s. si quis cibum aliquem, aut medicinam ob causam aliquã sumere cõpellitur, vnde verisimiliter timet, quod in perpetuam, seu diuturnam incidet dementiã, tunc tenetur confiteri, idque iure diuino. Alioqui omittẽs pro tunc confiteri, exponit se periculo decedendi sine cõfessiõe, & sine bene ficio absolutiõis, cui periculo tenetur obuiare.

Secundus casus est, quando peccator habet ad pręsens copiam confessoris, & timet verisimiliter, quod posteà tempore debito hanc opportunitatem non habebit: tunc si peccata habet, tenetur ea confiteri, nõ expectato tempore iure definite. Ratio huius etiam clara est, quia qui habita huiusmodi opportunitate negligit confiteri, exponit se pe riculo omittendi, quod suo tempore deberet facere: maximè si timeat verisimiliter successu temporis periculum mortis incidere. Ille igitur, qui pro tempore futuro ad aliquid tenetur, si verisimiliter timet se non habiturum temporeillo opportunitatẽ, & ad pręsens habet tenetur præuenire. Huius exemplum sumitur ex. c. licet. de feriis. Vbi conceditur, vt die feriato, puta Dominico, vel festo, homines capiant haleces tunc aduenientes (quæ genus quoddam piscium est) quia. s. incertum est, an similis opportũitas se offerret posteà. Simili ter licet diebus feriatis, oblate vento opportuno, triticum in area purgare, & vindemiam, ha bita opportunitate, facere & c. quãdo similis opportunitas postmodum non speratur. Obii ciet aliquis quod tunc homo sanus timẽs se post eà in infirmitatẽ casurum teneretur ieiunare & horas dicere, & celebrare, & reliqua facere quæ timet se posteà facere non posse. Respõ. negando sequelã. Pro quo nota quod quædam sunt homini certo tempore necessaria, ratione ipsius tẽporis: & hæc non tenetur homo præ uenire ex timore, quo timet se suo tempore illa non posse facere, talia sunt ieiunare in certis vigiliis, & diebus statutis, similiter horas tali die talis festi dicere & c. Alia sunt, quæ ad salutem hominis sunt instituta sine temporis determinatione: & talia oportet præuenire, habita opportunitate, si timet̃ eam post modùm defuturam: talis est casus præsens Addi etiam potest huic secundo casui alius . s. si peccator verisimiliter timet, quòd si confessionem vsq; ad Quadragesimam differat, aliquod peccatum, seu peccata à memoria ipsius peccatoris excident: in tali casu tenetur præuenire, & confessionem anticipare, nec debet tempus iure determinatum expectare. Nam cùm peccator teneatur solicitè cu rare, vt integrè confiteatur, & integram peccatorum suorum absolutionem à sacerdote ob tineat, qui in huiusmodi casu quando potest negligit confiteri, exponit se periculo dimidiandi confessionem, & ex consequenti dimidiatam absolutionem obtinendi.

Tertius casus est, ratione conscientię positiuę, vel dubię, vt si quis habet conscientiam, qua putat, vel dubitat, quòd teneatur hodie confiteri, tenetur hodie confiteri; alioqui ageret contra conscientiam, & ad gehennam ædificaret, vt habet glo. super illud Pauli: Omne quod non est ex fide, peccatum est & c. In quo notari solet[117] illum in casu non absolutè teneri ad confitendum tunc, sed ad vnum de duobus, scilicet, ad deponendum conscientiam, vel ea stante, ad confitendum. Sed fortè quæret aliquis an sit in hoc casu ipsi homini liberum consci entiã deponere, & ita non confiteri sine peccato? Respõ. Duobus modis potest quiscon scientiam semel formatam deponere, scilicet, temerè, hoc est, sine causa

rationabili, & cum **[61r]** causa rationabili, & iusta. Primo modo non est licitum conscientiam deponere, & ea sic deposita, non est licitum ab opera desistere. Ratio videtur clara, quia qui stante conscientia tenebatur confiteri, vel aliud quid agere: si illud omittat, peccat contra conscientiam: & si conscientiam temerè deponat, similiter pec cat: quia ipsa temeraria depositio, non releuat illum, quo minùs se periculo opus debitum omittendi exponat. Si verò causam habeat rationabilem deponendi conscientiam, tunc licitè potest eam deponere, & ex consequenti se à debito confessionis pro tunc liberare. Si quæras quando habebit causam rationabilem eam deponendi? Respon. Si conscientiã temerè, & sine causa concepit, sine causa alia potest eam deponere. Si cum causa aliqua eã concepit, cum alia causa fortiore potest eam deponere: alio quî si causas habet æquales ad habendum conscientiam pręfatam, & ad eam deponẽdum: satius est dubitare, quàm in par tem minùs tutam declinare.

De confessione præmittenda sumptioni Eucharistiæ.

QVartus casus est, ratione Eucharistiæ suscipiendæ. De quo casu est quæstio ĩter aliquos, & tenet communis opinio, quòd semper quòd qui eucharistiam sumpturus est, tenetur priùs cõfiteri. Pro qua sententia faciunt, quæ sequuntur. Primò, quod ait Hierony. super Amos. 1. quòd baptismus est prima tabula, pœnitentia secũda. Igitur sicut non licitum est ad alia sacramenta transire, nisi suscepto baptismo, qui prima tabula est: ita non est licitum sine pœnitentia sacramen tali ad alia sacramenta transire, cùm secunda tabula post baptismum sit. Et primum de baptismo probatur ex capi. Veniens. de presbytero non baptizato. Vbi decretum est, cum qui cùm non esset verè baptizatus, ad sacerdotium, & alios ordines promotus est, quòd cum id constiterit, baptizetur, illos ordines iterum suscipiat & c.

Secundò facit Apostolus ad Corin[118]thios scribẽs: Probet seipm homo, & sic de pane illo edat & c. Et addit: Nã qui indignè manducat, iudicium sibi manducat & c. Ex quo sequitur peccare illum, qui indignè manducat: indignè autem manducat, qui in peccato manducat. Est homo in pecca to, quandiu à peccato non est absolutus, quandoquidem peccata, quæ à sacer dote non sunt remissa, non etiam sunt à Deo remissa, iuxta illud Ioãnis: Quorum retinueritis & c. Igitur ne[119] cessarium est hunc panem cœlestem mãduca turo, priùs peccata, quæ recolit, confiteatur.

Tertiò facit capi. Omnis vtriusq; sexus & c. Vbi præcipitut vnicuiq; fideli Eucharistiam tempore Paschæ sumere, & præmittitur ibidem præceptum de confessione. Vnde argumentum est, quòd intentio ecclesiæ est, quòd fideles confiteantur, vt posteà Eucharistiam dignè, sicut debent, suscipiant. Cùmigitur eadem sit ratio præmittendi confessionem quocunque tempore quis velit Eucharistiam sumere, quæ est tempore Paschæ: quando quidem eadem est Eucharistiæ sanctitas, & reuerentia quocunque tempo re anni, similiter & quocunque tempore quo sumitur, dignè sumi debet: igitur sicut tempo re Paschæ sumptionem Eucharistiæ debet cõfessio præcedere, sequitur quòd etiam quocunq; tempore debet præcedere.

Quartò facit capitu. Vt ieiuni. De cõ secratione, distinctio. 4. Vbi dicitur, quòd qui sacramentum confirmationis debet suscipere, monendus est, quòd prius confiteatur: igitur à fortiore, qui facramentum Eucharistiæ sumpturus est, debet priùs confiteri & c.

Quintò facit ratio, quia qui sine præ uia confessione determinat Eucharistiam suscipere, exponit se periculo indignè sumendi: quia si præmitteret confessionem, certus esset se dignè

suscipere, seu ad Eucharistiam dignè accedere: si autem nõ præmittat confessionem, & ad mensam Domini accedat, non ita certus est, se dignum ac cedere, igitur.

Sunt alij, qui contrarium opinantur. Vnde sunt, qui dicunt, quòd si quis non habet de præsenti copiam confessoris, potest celebrare, & Eucharistiam accipere, modò contritus sit, & paratus posteà oblata copia, confiteri. Sunt qui dicunt, quòd etiam si talis habeat de præsenti copiam confessoris, non tamen talis, qualẽ ipse vellet: spe rans se posteà alterius copiam habiturum, cui longè deuotiùs confiteri putat, quòd in tali casu potest celebrare, & confessionem differre, ob huiusmodi meliorem opportunitatẽ, quam sperat habere. Sunt alij, qui dicunt, quòd esto habeat de præsenti copiam idonei confessoris, nec speret posteà commodiorem habe-**[[61]v]**re, potest celebrare, & Eucharistiam accipere, modò contritus sit. Et hi omnes sunt docto res catholici, & probati: igitur non est de necessitate salutis semper quòd quis vult communicare, confessionem præmittere.

Pro his facit etiam ratio, quia si confessio esset communioni præmittenda, maximè ad hunc finem, vt scilicet homo se di gnificet, vt dignè possit ad Eucharistiam accedere: sed fic est, quòd potest homo se digni ficere aliter, quàm per confessionem, puta per contritionem ex summo conatu, & dilectione Dei procedente, quæ secũdum omnes sufficientissima dispositio est ad Dei gratiam, & amicitiam impetrandum: igitur.

Deinde ad salutem non est necessarium, quod nullo iure præceptum est nec statutum: cùm igitur ius nullum appareat, quod obliget hominem ad præmittendum confessionem antequàm Eucharistiam accipiat, nec ratio ad id conuincat, sequitur & c. Quod autem ita sit, patet. Si enim per ius aliquod, aut rationem aliquam opposita sententia probari posset, maximè per ea, quæ allegata sunt: sed illa non probant sufficienter. Patet hoc ad ea resondendo.

Ad primum dicendum, quòd illa ratio deficit: quia fundat se in hoc, quòd baptismus, & pœnitentia ideò dicuntur prima, & secunda tabula, quia sine eis ad alia sacramenta transiri non potest: cùm tamen potiùs dicantur tabulæ, quia sunt remedia, quibus peccator inniti debet, si vult à naufragio peccati liberari. Et quia contra peccata veteris hominis primò est baptismus institutus, contra posteriora verò pœnitentia, ideò baptismus prima, & pœnitentia secunda tabula dicuntur. Quòd ergo sine baptismo ad alia sacramenta transiri non potest, non est quia prima tabula est, sed quia ianua sacramentorum est, vt in dicto capi. Veniens. dicitur. Non sic pœnitentia dicitur ianua reliquorum sacramentorum: quod inde patet: quia baptizatus, si ad ordines promoueatur nondum sacramentaliter confessus, non venit reordinãdus, sicut si non baptizatus fuisset promotus. Si dicas, quanuis reordinandus non veniat, quia ordines verè suscepit, attamen suscipiendo, sine præuia pœnitentia, peccauit: & per consequens sine pœniten tia ad alia sacramenta licitè peruenire non potuit. Respon. Imò ex sententia doctorum potest baptizatus alia sacramenta, etiam non præuia confessione, suscipere, modò contritus suscipiat. Et consilij est, non necessitatis, confessionem præmittere, vt de susceptione confirmationis, & ordinis, & matrimonij, dici communiter solet & c.

Ad secundum ex Paulo sumptum, dici potest, quòd & si prærequiratur cõ scientiæ examinatio ante sumptionem Eucharistiæ, ad id prærequiritur, vt homo dignè ad hoc sacramentum accedat. Cùm ergo homo sufficienter se dignificet per contritionem omnium peccatorum, quæ facta discussione occurrunt, vt suprà dicebatur, consequens est, ex dictis Pauli, necessitatem præconfitendi non colligi. Si obiicias, quod tunc non esset opùs peccatori discutere conscientiam, quia ad reponendum se in statu gratiæ satis est, Deum diligat: &

si peccata in genere occurrant, de illis propter Deum in genere doleat: cùm tamen Palus necessarium esse doceat, priùs conscientiam examinare. Respondetur. Primo illo concesso, non videtur aliquod inconueniens sequi: & tunc illa conscientiæ probatio, & examinatio, non esset, vitam totam ad memoriam reuocare, vt de singulis peccatis doleat, sed seipsum probare, & certificare, quòd in gratia Dei sit: quod fieri potest, si homo in seipso experiatur, se Deum super omnia diligere, & bolere, se Deum offendisse, & vitæ, & morum correctionem in posterum poponere, quæ cùm quis in se esse cõpererit, dicetur seipsum probasse. Aut secũdò dici posset, esto Paulus per probationem illam intellexerit peccatorum ad memoriam reductionem, id ipsum homo potest facere, & de singulis peccatis occurrentibus conteri sine confessione vocali. Et supposito quòd hæc probatio sit necessaria ad dignè Dominicum corpus manducandum: tunc sola pœnitentia in genere cum dilectione Dei sufficiet, vt ipse pœnitens in casu velit cõscientiã, vt debet, discutere: alioquî non suffi ciet ad gratiam, quam omissio præfatæ discussiõis impediet, quod suppono falsum.

Ad tertium ex capi. Omnis vtriusque sexus. dicendum, quòd qúanuis secundum ordinem literæ priùs in pręfato cap. ponatur præceptum de confessione, quàm de Eucharistia sumenda, non inde fit, quòd ideò id ecclesia fecerit, quia intenderit fideles ad confessionem obligare ad hunc finem, vt dignè Eucharistiam suscipiant: quod inde patet: quia peccator non minùs tenetur semel in anno confiteri non sumpturus Eucharistiam, quàm sumpturus. Stat enim peccatorem deobligari à sumptione Eucharistiæ tempore Paschæ, vel quia copiam non habet mi-**[62r]**nistrantis, vel quia patitur frequentem vomi tum, vel ob aliam causam: & tamen non inde deobligatur à confessione, deobligaretur autem, si ad finem sumendi Eucharistiam esset præcepta confessio. Sicut deo bligatur quis à correrectione fraterna, quando emenda, vel non potest, vel non speratur euenire. Adde quòd præcepto de confitendo semel in anno satisfacit quis quacunque parte anni confiteatur. Non igitur ad finem dignè sumendi Eucharistiã in Paschate, iussa est ab ecclesia cõfessio.

Ad quartum ex capi. Vtieiuni. sumptum, breuiter dicitur, non inde colligi ne cessitatem præmittendi confessionem, cùm textus dicat, quòd tales moneantur confiteri: quod verbum necessitatem non importat, sed congruitatem confitendi.

Ad quintum dicendum, quòd minùs conuincit: nam si loqueris de certitudine euidentiæ, vel fidei, nec confessus acce dens, nec non confessus, est certus sc in gratia accedere, vt cõstat. Si verò loqueris de certitudine morali, & probabilis cõiecturæ, per contritionem propter Deum habitam, est cer tus, quòd in gratia accedit: & ita sic accedens cum hac certitudine, sine confessione, non se exponit periculo indignè sumendi.

Et ita rationes illæ pro communi opinio ne factæ, non omninò conuincunt cõtra eos, qui opinantur contrarium, vt sunt Gerson, Richardus, Panormitanus, Caietanus, Adrianus, & alij.

Attamen quanuis stando in solo iure diuino, aut humano, aut etiam in ratione, non conuincamur opinionem communem tenere, consuetudo tamen vbiq; inter viros bonos seruata, habet vim iu ris. In tota enim ecclesia Latina, sacerdotes an tequã celebrent, si copiam habent sacerdotis, confitentur: & oppositum agentes, se delinquere putant. Similiter & laici antequam cõmunicent, soliciti sunt confiteri priùs: nec aliter ad mensam Domini accedere audent. Quod autem huiusmodi consuetudo vim ha beatiuris obligantis, constat, quia consuetudo rationabilis, & tam approbata, solet iuri de opposito præualere, quod certum est: igitur vim habet, imò maiorem, quam ipsum humanum ius. Hugo etiam vir magnæ authoritatis, ait in libro ecclesiasticæ potestatis, Audacter dico, si ante sacerdotis absolutionem

ad communionem corporis, & sanguinis Christi quis accesserit, pro certo sibi iudicium manducat & bibit, etiam si eum multùm pœniteat, & doleat vehementer, & ingemiscat. Et id verum est, si habeat copiam confessoris. Si autem copiam non habeat, & celebrationem, & communionem sine scandalo differre potest, tenetur differre: secùs si scanda lum ex dilatione timetur, vt ait Scotus & alij. Et ita tenendum videtur, quòd semper quòd quis celebrare vult, aut cõmunicare, tenetur priùs cõfiteri, habita copia confessoris: & si copia nõ habeatur, debet expectari, vel quæri, si commodè potest: nisi necessitas cogat: quia tunc sufficit contritio, cum proposito confitendi. Est autem multiplex necessitas, scilicet vitandi infamiam, vel scandalum. Est etiam necessi tas satisfaciendi officio sibi iniuncto, si curatus est. Est etiam necessitas ex præcepto superioris, quando aliqua vrgens causa celebrãdi concurrit. Has & alias huiusmodi epieikeias admittit præfata consuetudo de confitendo ante communionem & c. quapropter in huiusmodi necessitatibus potest quis ad celebrationem non præmissa confessione procedere & c.

De confessione semel in anno agenda.

QVintus casus est, quando confessio venit agenda, ratione statuti ecclesiæ. capituł. Omnis vtrisq; sexus. de pœnitẽ tiis, & remissionibus & c. Circa quod esset dubium, an illud statutum obliget ad confessionem, an eam solùm exhortetur? Dixit Florentinus quòd obligat: probat ex pœna in fine capit. apposita, quæ non nisi contra mortaliter pec cantes solet imponi. Econtrà dixerunt alij, vt Durandus, quòd illud statutum non est præceptiuum confessionis: quia in illo nec ponitur verbum præceptiuum: cùm nec dicat mandamus, iubemus, præcipimus, aut aliud huismodi, quod vim videatur habere præcepti. Nec etiam ex pœna illic apposita potest deduci, confessionem esse ibidem præ ceptam.

Pœna enim illic posita est, vt viuus arceatur ab ecclesia, & moriens careat ecclesiastica sepultura. Quæ pœna non videtur contra non cõfitentes imponi, sed contra eos, qui Eucharistiã in Paschate non suscipiunt. Ratio, quia talis pœna videretur superfluè, & inaniter posita contra eos, quia omnia sua peccata (iuxta statutum) suo sacerdoti non confitentur, eò, quòd non potest ecclesiæ constare, ac pec-**[[62]v]**cator omnia sua peccata confessus sit, nè ene, quod soli ipsi peccatori constare potest.

Tum, quia forũillud secretum est, nec confessor potest aliquid in hoc articulo contra confitentem testificari: & si testificetur, non in de poterit ecclesia confitentẽ punire. Vnius enim testimonium non valet ad puniendum reum. Tum etiam, quia sunt peccata cordis, & alia occultissima, de quibus sciri per ec clesiam non potest, an peccator illa omnia sit confessus, vel non: & per consequens illa pœna minimè potest iustè in quenquam infligi, ob id, quòd non omnia peccata suo fuerit cõfessus sacerdoti.

Si dicas, quòd quanuis peccatori confessio nem omittenti, pœna illa infligi non possit ob defectum cognitionis: attamen peccator eam incidet in conscientia, si non, vt debet, cõfiteatur: sicut excommunicationem potest quis in conscientia incidere, ob peccatum de quo ec clesia non habet, nec habere potest cognitionẽ.

Contrà stat ratio, quia hæc pœna, scilicet vt viuensarceatur ab ecclesia, & moriens careat ecclesiastica sepultura, non est de his, quas delinquentes in conscientia eo ipso incurrunt: quales sunt, quæ absolutè in eorum sunt potestate, de facto eas subire, vel non: vt patet de suspensione, excõmunicatione, irregularitate & c. Hæc autem pœna talis est, quam alij debent infligere contra delinquentem inuitum, hoc est, illum viuum ab ecclesia arcere, & mortuum

ad ecclesiasticam sepulturam non admittere. Itâque concludunt illam pœnam non contra non confitentes semel in anno esse impositam: sed contra eos, qui Euchristiam tempore Paschæ non suscipiunt. De hoc enim bene potest ecclesiæ constare. Et quod ibidem de confession præ missum est, dicunt exhortatoriè esse positum, vt qui cõmunicaturi sunt in paschate, per cõfessionẽ præuiam disponantur. Tẽperatiùs loquitur Thomas, qui in. 4. dist. 27. q. 1. tenet, confessionem non per se iuberi ab ecclesia, nisi per accidens, ratione scilicet Eucharistiæ quam omnes fideles in Paschate tenentur ac cipere, ante quam necesse est confiteri & c.

Contrà tamen est communis Theologorum, & Iuristarum concors sententia, quòd illud statutum est obligatorium ad confessionem, & Eucharistiam sumendum. Contrà etiam est totius ecclesiæ consuetudo, quæ ex vi illius statuti id habet in consuetudine, vt omnis peccator semel in anno confiteatur, quæ quidem est optima legum interpres. Vnde & prælati in suis diœcesibus scientes qui non fuerit illo anno confessus, eum non solùm pœna pecuniaria puniunt, sed etiam excommunicatione feriunt. Contrà etiam est ratio: quia si non esset illic statuta confessio semel in anno, nisi ad hunc finem, vt scilicet qui communicaturus est se meliùs disponat: tunc sequitur quod priùs, scilicet quòd si quis impeditus sit, nè commodè valeat in Paschate cõmunicare, quòd non teneretur confiteri: quod est falsum.

Quod etiam in suæ assertionis fundamento citant, nullum illic poni verbum præceptiuum, non suffragatur eisdem: quia & si formaliter nullum ex dictis ponatur, ponitur tamen illud verbum, confiteatur, quod imperandi verbum est. Consuetudo etiam, quæ optima legume interpres est, simul cum docto ctoribus, præceptiuè statutum esse tradunt. Sed quod de pœna illic apposita dicunt, apparentiam habet: quanquam dicere, quòd non potest ecclesiæ constare de omissione confessionis, non omninò verum est: quia posset constare, quòd peccator aliquis publicus non se sacerdoti suo pręsentauit. Posset etiam constare, quòd non sit plenè confessus per propriam ipsius confessionem. Posset etiam constare per testimonium sacerdotis, qui absolutionem fortè ei denegauit, videns eum non integrè confiteri. Adde, quòd pœna illa videtur super totum statutum cadere, & non solùm super partem: quia statutum de confessione, & Eucharistia, non ponitur copulatiuè, sed categoricè. Non enim dicit, suscipiatq; & c. sed suscipiẽs reuerenter Eucharistiam & c.

Aliam possent pro se rationem facere, quia ecclesiæ præceptum ad interiora cordis non se extendit, ad quæ tamen se extendit illud statutum ecclesiæ: igitur exhortatorium est, non præceptorium. Verùm ad hoc duplex patet responsio. Altero, quòd non est certum, quod illi pro certo supponunt, quòd ecclesia ad interiora non habeat potestatem, maximè cùm hîc non interiora iubeantur, sed exterior confessio. Secunda est, quòd hîc ecclesia non iubet confessionem simpliciter: sed determinat tempus, in quo iubet id cõpleri, quod Deus suis fidelib9 sine temporis determinatione pręcepit.

PRæsupposito ergo quòd præfatum statutum obligatorium sit, esset dubium, an peccator illi satisfaciat, si quacunque parte anni confiteatur, etiam si in quadragesima non cõfiteatur. Resqond. Si stemus in solo iure apparet, quòd quacunque parte anni confiteatur quis, satisfacit præcepto ecclesiæ: qunadoquidem in ipso statuto nulla certa pars**[63r]** anni pro confessione designatur, sicut pro Eucharistia: maximè cùm de confessione ibidem præcipiatur, quòd quilibet, saltem semel in anno & c. In quo dicens, saltem semel, videtur non tradi præceptum de confitendo determinatè in quadragesima, sed per totum annum. Ita teuet Baptista, confessio. 2. §. 4. Si autem stemus consuetudini, & communi hominum intelligentiæ, vel opini oni: similiter & statutis prouincialibus pœnas contra non confitentes statuentibus, apparet præceptum hoc obligare ad confessionem in quadragesima. Qui enim tunc non

confitentur, se præuaricatores esse putant: & vt tales, pœna pecuniaria puniri solent. Et curatis imponitur necessitas tradendi prælatis in matriculis eos, qui in quadragesima vniuscuiusq; anni fuerint, aut non fuerint confessi. Itâq; consuetudo interpretatur statutum, quantum ad tempus. Ideò tenet Thomas in. 4. distinct. 17. q. 3. ad primum. artic. 4. dicens, idem tempus simul est ab ecclesia institutum pro confessione, & Eucharistia, excepto, quòd confessio debet præcedere. De quo suprà.

Sed an qui in quadragesima omisit confiteri, teneatur ea transacta, quam primum poterit, confiteri: an possit sine nouo peccato confessionem vsq; ad aliam quadragesimam differre. Florentinus dixit, quòd trãsacto tempore anni, non tenetur de necessitate ante aliam quadragesimam confiteri, secùs de congruitate. Idem dicit de eo, qui omisit sumere Eucharistiam in Paschate. Cum eodem tenet Baptista, verbo, communicare & c. Mouentur ad id à simili de aliis præceptis ecclesiæ, vt de ieiunio, & de horis dicendis. Si quis omittat ieiunare vigiliam alicuius sancti, vel quadragesimam, non tenetur postea defectum per simile ieiunium supplere. Et si omittat horas canonicas vnius sancti, elapso die, non tenetur eas posteà dicere. Igitur, qui in tempore debito omisit confiteri, aut Eucharistiam suscipere, non tenetur posteà defectum supplere, antequam simile tempus anni sequentis adueniat. Potest id confirmari, si quis in periculo mortis existens, siue ratione belli, siue infirmitatis, siue tempestatis & c. non confiteatur, vt debet, & post ab illo periculo liberetur, non tenetur illico quòd liberatus est, confiteri loco aut vice confessionis omissæ: igitur nec in præsenti casu.

Prætereà si clericus curatus, aut capellanus est specialiter obligatus ad celebrãdum in certo loco, vel capella certis diebus, & illis diebus non potest in destinato loco celebrare: quia fortè ecclesia est violata, aut aliter impedita, talis non tenetur in alio loco non sic sacro celebrare, loco missæ, quæ in destina to loco non celebratur, excepto nisi voluntas institutoris alia fuerit & c. Igitur etiam in præ senti casu.

Mihi tamen non omninò certa videtur huiusmodi responsio, in eo, quòd idem volunt esse iudicium de ieiunio, & horis dicendis, & de confessione, & Eucharistia & c. Nam non tam verba præcepti videntur attendenda, quàm præcipientis intentio. Et quia, vt communiter tenetur, intentio ecclesiæ ieiunium certis diebus præcipientis, est præcipuè ad honorem sancti alicuius habere respectum, quem taliter, & tali die voluit colere, habito præcipuè respectu ad tempus tale determinatum: ideò elapso illa tempore, non est necessarium alio die sanctum illum illo modo colere, quo statutum erat suo die esse colendum. Idem dico de horis dicendis talibus, & tali die: quia præcipuè habetur respectus ad diem certum: si tunc horæ non dicantur, non est necessarium posteà easdem re dicere, quando quidem intentio ecclesiæ ad huiusmodi obligantis, præcipuè tendebat in tempus & diem: quo elapso, non est intentio eius ad eadem obligare. Secùs in aliis præceptis, & statutis, in quibus non tam habetur respectus ad tempus determinatum, quàm ad salutem, bene esse fidelium, vt in præcepto de confitendo semel in anno, in quo non intendit ecclesia tempus alicui sancto, vel sacro mysterio specialiter dedicatum celebrare. Quod patet in eo, quòd nullum certum tempus ad confitendum præfixit: sed semel in anno, dixit confessionem agendam esse, volens occurrere negligentiæ humanæ, de confitendo. Nam si hominibus relinqueretur liberum confiteri quando velint, vix confiterentur homines, nisi in articulo mortis. Daretur etiam eis occasio, multa peccata obliuioni tradendi. Id ergo intendit ecclesia cùm præcipit, quòd semel in anno fiat confessio, scilicet quòd non vltra annum protẽdatur, seu differatur, vt dicit Thomas in. 4. ideò dixit, saltem semel. Ac proinde elapso anno, necesse est, hominem confiteri quàm primùm potest, vt se ecclesię intẽtioni conformet. In præcepto verò de Eucharistia sumenda,

aliud videtur: quia ecclesia in illo videtur principaliter habere respectum ad tempus Paschæ, cùm ipsum specialiter commemoret, & intendit Dominicam cœnam, quam Christus cum discipulis**[[63]v]** habuit celebrare, aut illam, quam cum eisdem in regno suo facturus erat, hocest, postquam esset resuscitatus, & deuicto hoste, gloriosè triumphans. de qua dixerat, Amodò non bibam de hoc genimine vitis, quousq; bibam illud vobiscum in regno meo & c. Etideò elapso tempore Paschæ, non ita videtur manere obligatio ad communicandum: saltem ex vi statuti præfati, nisi aliud exigat statutum aliquod particulare, aut consuetudo. Idem etiam videtur de capellano, qui ex institutio ne fundatoris tenebatur pro defunctis certas Missas in sua capella dicere, cùm principaliùs intenderit missarum fructum sibi, & suis defunctis applicari, quàm loci veneratio nem: ideò capella impedita, tenebitur alibi missas illas dicere, sicut elapsis diebus in quibus capellanus celebrare tenebatur, & omisit, tenetur posteà totidem dicere, nè dotator defraudetur. Idem videtur de curato, qui si in sua ecclesia, quia destructa, vel impedita est, missam celebrare non potest, diebus quibus populus missam audire tenetur, debet eam in alio loco commodo celebrare, nè populus, à quo debitum accipit stipendium, suo fructu spirituali defraudetur. Itâq; in similibus statu tis, aut obligationibus, in quibus principaliter habetur respectus ad honorandum locum, vel tempus, seu sanctum, aut mysterium aliquod tali loco, aut tempore celebrandũ: tunc extra locum, & tempus signatum non currit obligatio. Secùs si principalis intentio præcipiẽtis fuit officium ipsum, vel opus iniunctum facere: quia tunc si loco & tempore debitis non fuit factum, non cessat obligatio illud postmodùm, autalibi supplendi.

Aliud verò quòd arguebatur de eo, qui cum in periculo mortis esset constitutus confiteri neglexit, si à periculo liberetur, fateor quòd non tenetur illico loco confessionis omissæ confiteri. Ratio clare est, quia cessante periculo, cessat ratio, ob quam tenebatur confiteri, iuxta vulgare dictum, cessante causa, cessat effectus. cap. Cùm infirmitas. de pœnitentiis & remissi. Non sic quando elapsus est annus, in quo homo non fuit confessus, imò quanto magis quis confessionem differt, tanto magis currit ratio statuti præfati: cùm magis in damnum cedat peccatoris, & magis tradet obliuioni peccata commissa. Quorum vtriq; ecclesia voluit in præfata decretali occurrere.

De modo secretè confitendi.

SOlet insuper circa modum confitendi quę ri, An sit licitum plures vni confiteri, & vnum pluribus, & an sit licitum confiteri per interpretem, & coram testibus aliis, & publicè. Secundò, supposito quòd hęc licita sint, an sit necessarium sic confiteri, quando aliter confessio fieri non poterst. Tertiò, an in huiusmodi casibus confessio factu sit sacramentalis, ita vt absolutio verum sit sacramen tum, etiam si in scriptis fiat.

Respon. Ad primum visum est quibusdã dicere, quod non est licitum illo modo confiteri, eò quòd per ecclesiam præceptum est, vt peccator solus, solisacerdoti cõfiteatur: cap. Omis vtriusq; sexus. Sed in casubus illis, in quibus plures interueniunt, non id seruatur, quod ecclesia iussit, & per consequens confessio facta, vt dictum est, nec licita est, nec necessaria, nec verè sacramẽtalis, cùm peccamino sa sit. Sic tenet angelus verbo, confessio. 1. §. 29.

Alii autem dixerunt, licitum quidem es se huiusmodi confessionem, non tamen necessariam, nec sacramentalem, vt te net Scotus in. 4. distinct. 17. Quòd enim licita sit, ideò est, quia quod dictum est, peccato rem solum soli sacerdoti debere confiteri, in fauorem ipsius peccatoris ita institutum est, non iussum: potest autem peccator huic iuri cedere, si

velit: maximè si causa rationabilis subsit. Quòd autem necessaria non sit satis papatet, si peccator nolit præfato iuri cedere. Quòd verò sacramentalis non sit, ideò est, vt dicunt: quia confessio sacramentalis à natura debet esse secreta, quails non est ea, de qua quæritur: sed patula, & per testes, aut scriptum in foro humano probabilis, vt constat.

Aliis verò aliter visum est, quòd licita, & necessaria, & sacramentalis sit præ fata. confessio. Delicentia patet, ob rationem factam. Quòd autem necessaria sit, si aliter fieri secretè non potest, probant multipliciter. Primò, quia absolutio sacramentalis à facerdote impensa, est peccatori ad eius sasalutem necessaria, quia sine ea, Deus pecca ta non remittit, iuxta dictum sæpe citatum Ioannis. 20. igitur necessarium est, per media alioquî licita illam procurare: cum ergo in casu præsenti confessio non omninò secretè licita sit, igitur necessarium erit sic confiteri ad finem assequendi præfatam absolutionem.

[64r] Confirmatur à simili de baptismo, quem, cùm sit ad salutem necessarius, tenetur homo procurare suscipere per media alioqui licita, aliàs videretur propriam salutem negligere.

Confirmatur iterum, quia si potest per media licita præ satam absolutionem obtinere, & non vult, maximè nè per illa media infametur, per quæ eius peccata possunt in multorum notitiam deuenire (non enim est aliud damnum, quod inde timeri possit) sed qui ob seruandam famam in casu non vult confiteri, & ex consequenti nec absolui, videtur famam propriæ saluti animæ præferre, quod est ordini charitatis contradicere.

Confirmatur vltimò, quia si in casu negligeret confiteri, cùm non aliter possit, exponeret se periculo damnationis, eò quòd non confessus nõ potest ita certus esse, quòd sit in statu gratię, sicut confessus, & absolutus: igitur ad vitandum huiusmodi periculum, videtur necessita tus confiteri, eo modo, quo potest. Hæ tamẽ rationes, præsupponunt in casu præfatam cõfessionem sacramentalem esse, & apparet ita esse: quia absolutio publicè, aut secretè impẽsa, sacramentalis est, Sacramentum enim non variatur per hoc, quòd publicè, vel occultè ministretur.

Aliter tamen videtur dicendum. Et sit primum dictum, quòd licitum est peccatori pluribus simul sacerdotibus cõfiteri cum speveniæ. Probatur ex sententia August. cap. Quem pœnitet. de pœnitentia, dist. 1. dicentis: Quanto quis pluribus confessus fueritin spe veniæ, faciliùs remissionem assequetur. idem etiam patet ex consuetudine lauda bili, in quibusdam religionibus obseruata, & practicata, qua scilicet simul quis confitetur Priori prædicatorum, & carmelitarum, & Guardia no minorum, vt refert Palude in suo. 4. Idẽ Richardus, & post eum Baptista, cõfessio. 1. §. 10. non solùm in necessitate, sed extrà. Deinde si aliquid obstaret, quo minùs id fieri posset, maximè fama pœnitentis, quæ per hoc exponitur periculo pereũdi. Verùm hoc nõ obstat, tum quia omnes illi tenentur sigillatam habere confessionem illam, ac si vnicuiq; eorum seorsum facta esset. Tum etiam, quia stat peccata illius peccatoris esse alioquî publica, quæ quidem ipse potest in foro cõtentio so publicè confiteri: igitur à fortiori id potest occultè pluribus sacerdotibus. Deinde modus ille secretus in fauorem peccatorum fuit institutus, cui ipse peccator cedere potest, si non aliud maius damnum inde timeatur. Idẽ tenet Adria. in. 4. Et Ioann. Andre. & post eum Baptista, confessio. 1. §. 11.

Secundum dictum. Talis confessio est sacramentalis, & erit valida absolutio secluso obice & c. Ratio, quia Augustinus vbi suprà de sacramentali cõfessione loquitur, & absolutio impensa ab illis pluribus religiosis suprà narrato casu, etiam fuit semper sacremẽtalis reputata. Tum etiam, si plures sacerdotes possunt simul eandem ho stiam consecrare, vt certum est, quare igitur non poterunt simul eundem peccatorem absoluere? Deinde confessio

per inter pretẽ facta, aut alioquî tertio assistente, sciente, vel nesciente ipso confitente, ex sententia omnium sacramentalis est, etiam si secretissimè non fiat: igitur, quòd confessio fiat pluribus, aut coram multis, non impedit veritatẽ absolutionis subsequẽtis. Nec obstat, quòd forum pœnitentiæ debet esse secretissimũ: nam hoc non variat essentiam sacramenti, quod in absolutione consistit. Nec etiam in vim præcepti dictum est, q solus soli quis confiteatur, sed per viam cuius dam modificationis pręcepti sine qua, noluit ecclesia peccatorem ad confitendum obligare, vt tenetur communiter.

Tertium dictum. Si peccator habeat copiam confessoris idonei, quãdo confiteri tenetur, & potest voce pecca ta sua præsentialiter confiteri non est illi licitum per internũtium, aut per scripturam absenti confiteri. Id patet, tum ex eo quòd Christus figuraliter id præcepit, quãdo leprosis iussit,[120] vt sacerdotibus seipsos personaliter præsentarẽt. Tum etiam ex cap. Quẽ pœnitet, suprà citato: vbi dicit non per scripturam, nec per internuntium confitendum esse: ac proinde in hoc casu non erit valida confessio, nec absolutio sic impensa, saltem propter obicem pec cati, quem ponit is, qui illo modo absque cau sa aliqua excusante confitetur.

Quartum dictum. Si peccator non potest confessorem adire, nec eum ad se accersere, probabile est posse per internuntium, & per literas absenti confiteri, & ab eodem per literas sacremẽtaliter absolui, vt tenet Adrianus, & Palude. Et de cõfessione quidem non dubitatur. Pro quo facit cap. Qualis. 30. q. 5. vbi dicitur, quòd pœniten tia in scriptis est admittenda. De absolutione tamen probatur quòd possit in absentia impẽdi: quia si aliquid obstaret, esset, quia hmõi sacramentum consistit in voce, non in scripto: **[[64]v]** aut quia absolutio huiusmodi requirit præsentiam absoluti, iuxta tenorẽ formę, in qua dicitur, absoluto te, per quam præsentia corporalis absoluti notatur: aut præceptum Christi de se præsentando sacerdoti. Sed nil horum obstare videtur. Quòd enim sit de necessitate absolutionis sacramentalis quod voce fiat non scripto, non ita certum est, vt putat Caietanus: Nec illam formam vocalem esse debere, declaratum est. Absolutio enim sententia quæ dã est, in foro illo data: de essentia autem sentẽtiæ non est, quòd vocalis sit, cum videamus eam sæpe in scriptis dari, siue sit sententia excommunicationis vel absolutionis ab eadem, siue alia. Nec refert forum esse diuersum, quia quòd feratur sententia secretè, vel publicè, nõ variat essentiam sententiæ. Adde, quòd & si confessor absens sit, potest absentem voce ab soluere, & absolutionẽ scriptis mandare. Nec videtur ad essentiam absolutionis requiri præsentiã absoluti, nec illa forma: Absoluo te à peccatis & c. videtur præcisa forma huius sacramenti: nec in concilio Florentino declaratur tanquam præcisa forma: nam vt ait Scot. potest sub aliis verbis absolutio tradi, scilicet, sit Petrus absolutus, vel absoluo Petrum à peccatis suis & c. Sicut de baptismo dicitur, quòd forma illa, qua Gręci vtuntur, valida est, scilicet, Baptizetur seruus Christi, Nec etiam ex dicto Christi, vnde colligitur huius sacramẽtiinstitutio, colligitur quòd absolutio fieri debeat voce, non in scripto, aut quòd impen datur præsenti non absenti: vbi dictum est, quo rum remiseritis peccata, remittentur & c. Sic etiam Papa absentes plenè absoluit, quando plenas indulgentias illis concedir, & absolutio huiusmodi in scriptis data, valet. Quòd autem Christus præceperit leprosis, quòd se personaliter sacerdotibus præsentarent, non obstat: quia ex illo colligitur præceptum esse peccatoribus se præsentare sacerdoti, sed quando possunt. Non enim præceptum ad impossibile obligat, igitur quando non possunt, nil videtur obstare, quo minùs per scriptum se sacerdoti præsentent.

Quintum dictum. Et si licitum sit his modis confiteri, in quibus non solus soli qui voce confitetur, non tamen est necessarium: quia, vt suprà tactum est, nec est intentio Dei,

nec ecclesiæ, vt peccator teneatur confiterieo modo, quo possit infamari, qualiter potest, si per interpretem, vel nun tium, vel scriputum, vel pluribus simul confiteatur. Ideò ecclesia præceptum modificans ait, quòd solussoli confiteatur. Quod etiam suprà ex intentione Chrysoltomi probatum fuit, qui peccatori necessitatem confitendi significãs ait: Non dico tibi vt te prodas in publicum. Et iterum: Non dico tibi, vt peccata conseruo confitearis, vt tibi exprobret, sed so li Domino volo te cõfiteri. Et est communis sententia doctorum.

Iam respondetur ad rationes, per quas probabatur id esse necessarium, quãdo aliter peccator absolui à sacerdote non potest. Ad primum dicendum, quòd si esset sim pliciter necessaria absolutio sacerdotis ad salutem peccatoris, probaret ratio, quòd ex cõsequenti esset necessarium per media hæc lici ta eam procurare. Attamen non ita est absolutè necessaria, sed tunc tantum, quãdo quis solus potest soli sacerdoti confiteri, nec aliter inten dit Deus peccatorem obligare, vt dictum est.

Ad confirmationem primam de baptismo, dicendum non esse simile: quia baptismus datus est tanquàm absolutè necessarius, & non cum modo simili, cum quo iussa est confessio, & non aliâs.

Ad secundam confirmationem dicendum, quòd ratio quare non est necessarium sic confiteri, est quæ dicta est, scilicet, quòd nec Deus, nececclesia obligat quenquam ad cõfessionem, nisi solius soli, quanquà ratio qua re non aliter quenquam obligauerit, est nè pec catores metu infamiæ desinant confiteri.

Ad tertiam confirmationem respond. quòd si non posset aliquis debitam certitudinem sui stataus habere nisi per confessionem, & absolutionem, & per eam posset habere, fateor quòd esset necessarium sic confiteri, ob periculum vitandum. Attamen cum huiusmodi certitudo non sit euidentiæ, sed probabilis coniecturæ, hæc autem haberi potest per solam contritionem, sine huiusmodi non secreta confessione: igitur defectus certitudinis non inducit necessitatem confitendi, non seruato modo secreto.

Verùm contra id quod dictum est, modum scilicet secretè confitendi non cadere sub præcepto, obiiciet quis decretalem Sixti quarti, in qua condẽnauit errores magistri Oxoniensis, & sociorum eius, inter quos hic erat vnus, scilicet, non exigi de necessitate confessionem secretam. Nec va let si dicatur id de confessione peccatorum mentalium intelligi, quæ peccata dicebant illi non esse de necessitate confitenda. Non, inquam, valet: quia in eadem decretali etiam est damnatus ille articulus, scilicet, pro peccatis cordis non esse necessariam vocalam con-**[65r]**fessionem: post quem articulum condemnatum apponitur hic præsens, scilicet, non de necessitate exigi confessionem secretam: igitur non solùm confessio, sed modus confitendi secretè, cadit sub præcepto diuino, quia sic videtur Decretalis procedere. Respon. Ita est diuersos esse articulos præfatos ibîdem damnatos: sed potest multipliciter responderi. Primò enim intentio potiùs quàm verba De cretalis attendenda est. Id enim intendit Papa illic damnare, quod illi Magistri Salman ticeñ. affirmabant. Illi autem asserebant, non necessariò exigi confessionem secretam, id est, de peccatis secretis. Nam illi ibîdem condemnati, tenebant confessionem hanc vocalem non esse de iure diuino, sed humano ecclesia stico: & quia ecclesia in secretis intromittere se non potest ea præcipiendo, cùm huiusmodi occulta ad diuinum iudicium sint reseruata: ideò dicebant non esse de pręcepto confessionem secretam, id est, quæ de secretis fit. Sunt autem secreta hominis peccata duplicia, scilicet cordis, & operis. Et in altero articulo asserebant peccata cordis non esse de necessitate confitenda: cùm per solam interiorem pœnitentiam remittantur. In hoc autem articulo asserebant non

esse necessarium secreta confiteri, etiam si exteriora sint. Vnde patet saluari diuer sitatem articulorum. Hanc ego intelligentiam collegi ex Concilio ipso Compluteñ. in quo primitùs illi errores fuerunt damnati, & eorum damnatio posteà fuit per Papam Sixtum confirmata.

Obiicies secundò sententiam cõmunem Doctorum, qui inter cõditiones sexdecim, quas debet habere confessio, quasdam earum dicunt de necessitate exigi, & inter eas cõnumerant hanc, scilicet, quòd sit secreta, non publica. Respon. Ideò di cunt debere esse secretam: quia debet fieri de peccatis omninò secretis, quæ non conuenit in publicum deducere, nè confessio tam salutaris, in infamiam cedat confitentis: vnde odio sa hominibus redderetur. Et ita significat do ctor sanctus in. 4. quando ait debere esse secretam: quia scilicet de peccatis secretis fit, q̃ si publicè dicerentur, ridiculo sa esset, & infamatoria ipsius peccatoris, & ita peccaminosa. Attamen in casu, quo quis non publicè, sed occultè duobus sacerdotibus, aut tribus simul confiteẽ, satisfacit, cùm satis secretè fiat il la confessio, quæ non potest in infamiam cedere cõfitentis: cùm omnes illi teneantur eam sigillatam habere. Et ita in hoc sensu etiam potest Decretalis pręfata intelligi, scilicet quòd exigitur necessariò confessio secreta, vt opponitur contra publicam, quando de secretis fit.

Obiicies tertiò, quia de iure diuino est necessaria confessio, & non est necessaria publica, igitur restat quòd sit nec essaria secreta: & ita modus confitendi cadit sub præcepto Dei, sicut ipsa confessio. Respon. vt ex dictis patet, de necessitate exigitur confessio secreta, ad hunc sensum, scilicet, quòd habita opportunitate modi secreti necessariò exigiẽ confessio, qualiter non exigitur, quando non potest cum modo illo fieri. Et erit hic tertius sensus pręfatæ Decretalis. Vnde quod Deus præcepit, hoc est, quòd confiteamur omnia peccata vni sacerdoti, & hoc est, secretè confiteri, id est, vni: quia non obligat nos vt pluribus: sed, vt vni confiteamur. Ac proinde si quis vni coram aliis confiteatur, satisfacit præcepto abundãter, quia soluit plus quàm debet. Sicut qui tenetur da re eleemosynam pauperi, non tenetur nisi eam, quæ sufficiens est, id est, panem: si tamen dat panem, & carnem, soluit abundanter. cui iniungitur, quòd det eleemosynam vni pauperi, & dat multis, soluit abundanter. Et cui iniungitur, vt ieiunet vna feria sexta, & ieiunat quatuor, satisfacit abundanter. Ex dictis elicitur, quòd stat quòd confessio cum modo cadat sub præcepto, quando, scilicet, est peccator in articulo necessitatis, & habet solum sacerdotem. Stat quòd confessio cadat sub præcepto, & non modus, vt si potest confiteri solus soli sacerdoti, cùm tamen alij adsint, tenetur confiteri, sed non tenetur seruare modum, si nolit, modò infamiam, & scandalum euitet. Datur etiam casus, in quo nec confessio, nec modus cadat sub præcepto, vt si sit tempore, aut loco, quando non potest confiteri, nisi alij audiant.

De confessione sine pœnitentia cordis facta.

ALiud dubium, An satisfaciat quis pręcepto ecclesiæ de confitendo, si omnia sua peccata suo sacerdoti confiteatur sine pœnitentia cordis. Dixit Adrian⁹ tria. Primum est, si cõfiteaẽ omnia peccata suo sacerdoti sine pœnitẽtia cordis cum animo suscipiendi absolutionẽ sacramentalẽ, quod talis non sastifacit p̃cepto ecclesię de confitẽdo. Ratio eius est: quia nemo potest satisfacere præcepto alicui per actum**[[65]v]** peccaminosum, eò quòd sub præcepto actus peccaminosus cadere non potest. Nunquàm enim Deus, aut ecclesia pręcipit actum illicitũ, seu peccaminosum. Cùm igitur ĩ casu præ fata confessio sine cordis pœnitentia, sed cum animo assequendi absolutionem sacramentalem facta sit vitiosa & peccatum, cùm sacramentalis absolutio sine cordis pœnitentia lici tè recipi non possit, sequitur intentum.

Secundò dixit, quòd si peccator suo sacer doti integerè omnia sua peccata sine pœniten tia cordis cõfiteat̃, non cum animo asse quen di sacramentalem absolutionem à sacerdote: tunc satisfacit præcepto ecclesiæ de confiten do. Ratio, quia ecclesia in præfato cap. Om̃is vtriusque sexus. non obligat peccatorem ad interiorem contritionem, sed ad confessionem solùm vocalem integram: igitur cùm in casu huius dicti peccator integram faciat confessionẽ, quæ peccaminosa non est sicut priùs, sequitur quòd satisfacit præcepto ecclesię de confitẽdo. Confessio enim non ex hoc vitiatur, quòd sine pœnitentia cordis fit, sed vel quia dimidiatur scienter, quod est contra pręceptum: vel quia fit animo absolutionis sacramentalis recipiendæ, quæ sine cordis pœnitentia recipi non potest: vel ob aliam circunstantiam deprauãtem, quę omnia pono in casu cessare. Dicit tertiò, quod si peccator velit omnia peccata confiteri, & ita faciat, idque velit vno actu voluntatis, & velit simul per alium actum voluntatis absolm sacramentaliter, non habendo pœnitentiam cordis: tunc quidem quanuis peccat per secundam voluntatem qua vult absolui, non habens pœnitentiã cordis: non tamen peccat per primam voluntatem, qua vult omnia peccata confiteri sine pœnitentia cordis: & tunc etiam satis facit pręcepto ecclesię de cõfitẽdo. Ratio, qa peccator satisfacit præcepto, quando per actum li citum, & non peccaminosum facit quod sibi præceptum est: sic autem est in proposito: igitur.

In oppositum videtur contra primum di ctum, in eo quod supponit neminem satisfacere præcepto per actum peccaminosum. Quod videtur falsum, vt patet de eo, qui ponens obicem peccati mortalis, vult sacramentum baptismi recipere, & realiter cum eodem obice illud recipit, talis satisfacit præ cepto de recipiendo baptismum: cùm maneat in posterum deobligatus à recipiendo baptismum. Et dicere contrarium, est erroneum. Similiter patet de eo, qui restituit debitum creditori, apposita mala circunstantia deprauante ipsum actum restitutionis, ta lis satisfacit præcepto de restituendo quod debebat: cùm maneat liber ab eodem debito, & tamen actus restitutionis per eum factæ est peccaminosus. Similiter patet de eo, qui dat eleemosynam pauperi egestate laboranti, & eam dat in publico, quærens inde huma nam gloriam: talis satisfacit præcepto de suc currendo pauperi, & tamen actus ille pecca minosus est, ob deprauantem circunstãtiam. Ad hunc modum de aliis. Itâque hęc positio in hoc videtur deficere, quòd putat sub præcepto cadere non solùm opus quod præcipi tur, sed qualitatẽ operis. s. vt benè fiat, aut saltem non male: cuius oppositum videtur esse to nendum, vt in plurimũ. Quanuis in nonnullis pręceptis obseruandis, necessar ium est, non solũ opus facere, sed benè illud facere, si homo vult peccatum vitare. Quod maximè veritatem habet in pręceptis de suscipiendo ali quod sacramentum, cui scilicet sua reuerentia debetur: nec licitè potest recipi cum peccato, cùm id esset obicem Spiritui sancto ponere. In reliquis tamen potest quis per opus pecca minosum satisfacere præcepto, satisfactione à debito liberante, quanuis non satisfactione reconciliante. Si quis obiiciat regulam iu ris, Qui ex timore facit præceptum, aliter quàm debet facit, & propterea non facit. Et ita qui malè, aut cum quacunque alia circunstantia deprauante facit præceptum, aliter quàm debet facit, & ex consequenti non facit. Respon. regulam procedere de obseruantia præcepti non solùm quo ad substantiam præcepti, sed quo ad intentionem præcipientis. Secùs si ad solam substantiam præcepti habeatur respectus.

Contra secundum etiam videtur quòd non satisfaciat præcepto ecclesiæ de confitendo in casu eiusdẽ secundi dicti. Nam hoc secundum dictum præsupponit, q ecclesia in pręfato statuto non obliget nisi ad solam cõfessionẽ, & non ad absolutionẽ, nec ad pœnitentiam cordis: quod tamen falsum esse vi det̃. Quia ecclesia in præfato statuto non ob ligat quenquam directè ad integrè cõfitendũ: nam cùm integra confessio se extẽdat ad occultissima

cordis peccata, ad quæ tamen ecclesiæ potestas non se extẽdit, ex multorum probabili sententia: sequitur quòd ecclesia non obligat directè ad confessionem integram, de qua procedit statutum, sed obligat solùm reflexè, sic. s. quia Deus iussit confessionem, quatenus valet ad remissionem peccatorum, vt patet Ioan. 20. & tamen non præfixit tempus certum in quo fieri deberet, relinquens**[66r]** ecclesiæ disponendum de tempore, quo expediret. Ideò ecclesia statuit, vt illam confessionem, ad quam fideles iure diuino tenentur, certo tempore faciant, puta semel in anno. Itâque sub præcepto huiusmodi ecclesiæ cadit adimplere confessionem à Deo iussam. Cùm ergo Deus confessionem præcipiens, obliget peccatorem ad vocalem confessionẽ facramentalem ex cordis pœnitentia procedentem, eò quòd licitè sine pœnitentia cordis fieri non potest: sequitur eum non satisfacere præcepto ecclesiæ de confitendo, qui non confitetur, vt Deus instituit, & iussit: & ita intentum. Prætereà, ecclesia non præcipit confessionem qualemcunque, sed sacramentalem, quæ est quæ fit cum spe veniæ, id est, cum spe assequendi absolutionem ab ecclesia, & per consequens à Deo. Ad hoc enim pręcipitur, vt peccator à peccatis absoluatur, & vt per huiusmodi confessionem peccator ad reuerenter suscipiendum Eucharistiam tempore Paschæ præparetur, vt dicit Thom. & cæteri Doctores. Per solam autem confessionem non sufficienter præparatur homo ad Eucharistiam, nisi sacramentum absolutionis suscipiat. Igitur, qui solùm confitetur, etiam integrè, non ad finem assequendi huiusmodi absolutionem, non satisfacit præcepto ecclesiæ de confitendo. Deinde si ita esset, sequitur quòd peccator omĩa sua peccata, suo sacerdoti confitens, eitam non obtenta absolutione, quòd non teneretur peccata rursus confiteri: quod suppono falsum, cùm sit illi necessarium à sacerdote absolui, nec absolui potest, nisi confessione præuia. Et sequela patet: quia qui semel præcepto de confitendo satisfecit, non tenetur postmodùm eodem debito. Si quis obiiciat, Esto finis ecclesiæ confessionem præcipientis sit, vt peccator à sacerdote absoluatur: cùm intentio præcipientis non cadat sub præcepto, sequitur peccatorem satisfacere præcepto ecclesiæ, eitam si intentioni ecclesiæ non se cõformet. Respon. Duplex est intentio præcipientis, quædam finalis, & quædam obiectiua. Et licet prima non cadat sub præcepto, benè tamen secunda. In præsenti verò, intentio ecclesiæ intendẽtis quòd peccator à sacerdote absoluatur, obiectiua est potiùs quàm finalis, vt patet ex dictis, quoniam ecclesiæ præceptum de confitendo est reflexiuum, quo præcipit, vt diui num præceptum de confitendo semel in anno compleatur, præceptum autem diuinum extenditur ad absolutionem sacramẽtalem, vt constat, igitur. Obiiciet aliquis secundò, quòd absolutio à peccatis non iniungitur ab ecclesia peccatori in vim præcepti, sed sola cõfessio. Probatur, quia si quis habet casus reseruatos, à quibus curatus eum absoluere nõ potest, si suo curato omĩa sua peccata in Qua dragesima confiteatur, satisfacit præcepto de semel in anno, eitam si non absoluatur, igitur. Respond. Tenetur peccator ex statuto ecclesiæ totaliter suo sacerdoti confiteri, vt per eum non stet, quo minùs absoluatur. Et ita si omnia curato confitetur, & curatus vel non potest, vel non vult eum absoluere, iam non stat per eum, quo minùs tunc absoluatur à curato, & satisfacit præcepto, eo modo, quo potest. Manet tamen in eo obligatio procurandi absolutionem ab eo, qui possit, & velit eum absoluere, pro tunc tamen proderit illi confessio ad vitandum no uam culpam, quam incideret, si non esset integrè confessus. Obiiciet tertiò, quòd ecclesia admittit confessionem peccatoris non ve rè pœnitentis, iuxta cap. Quod quidam. de pœnitentiis, & remissionibus. de eo scilicet, qui cùm confitetur, dicit se à criminibus abstinere non posse: igitur sine pœnitentia cor dis per solam confessionẽ satisfacit quis præ cepto ecclesiæ. Respon. cum Durando, quòd ecclesia talium confessionem iubet admittere, non ad absoluendum taliter confitentem, sed ad eum

instruendum, & eidem salubriter consulendum. Nec inde sequitur, quòd satisfacit homo ille præcepto de confitendo.

Ad tertium dictum etiam videtur, quòd siue vnico actu velit confiteri, & absolui, siue diuersis, sine cordis pœnitentia, q̨ non satisfacit præcepto ecclesiæ. Tum, quia voluntas confitendi, vt confitẽs absoluat̃, non habita cordis pœnitentia, peccaminosa est, si ue vnico actu tendat in confessionẽ simul & absolutionem, siue diuersis, vt satis de se con stat. Tum etiam quia sub præcepto ecclesiæ ca dit, vt peccator sacramentum absolutionis, & Eucharistiæ semel in anno suscipiat: absolutionem autem non recipit, qui sine pœniten tia cordis confitetur. Quod inde patet, quia verè nemo à sacerdote absoluitur, qui à Deo non absoluitur, iuxta dictum Christi: Quorum remiseritis peccata & c. Sed in casu confitens ille non absoluitur à Deo, cùm pœnitentiam cordis non habeat: igitur nec à sacer dote, & per consequens verum absolutionis sacramentum non recipit, & ita præcepto ec clesiæ non satisfacit, siue vnico, siue diuer sis actibus voluntatis in confessionem & absolutionẽ tendat. Videtur ergo iuxta veriorem**[[66]v]** sententiam, quòd sine pœnitentia cordis nõ sa tisfacit, qui confitetur, etiam si integram faciat confessionem. Nec confessio illi proderit, vt absolutus sit à Deo nec ab ecclesia, quãuis prosit, vt pœnam ecclesiasticam in præfato statuto contentam euitet.

De confessione reiteranda ob defectum confitentis.

ALia quæstio de cõfessione iterãda, quã do scilicet est necessarium eam iterare. Respon. Re gula est, quando pecca tor est sacramẽtaliter, & verè à peccatis absolutus, non tenetur eadem ratione iuris communis iterum confiteri. Si verò absolutio impensa fuit nulla, tunc est de necessitate interãda cõfessio. Ratio primi est clara ex Extrauagã. Inter cunctas. vt sę̨pe citatum est, vbi dicitur: Absurdum est eum, qui semel legitimè absolutus est, eodem debito rursus teneri. Ratio secundi etiã est clara, quia peccator tenetur de iure diuino, & humano procurare sibi veram absolutionem sacramentalẽ, nec eam obtinere potest, nisi præuia confessione: igitur interim quòd non est verè absolutus, tenetur confiteri ad ve ram absolutionẽ obtinendũ. Sed quæres, in quo sciemus absolutionem esse inualidam? Respon. Quòd redditur inualida dupliciter, vel ex parte confitentis, vel ex parte absoluentis. Primum fit, quoties confitens ponit obicem peccati ipsi absolutioni. Id autem cõtingit tripliciter. Primò, si existente in eo excommunicatione, petit absolui sacramentaliter. Secundò, si dimidiauit cõfessionem. Tertiò, si careat debita cordis pœnitentia.

De confessione ab excommunicato facta.

DE primo dubitatur, an peccator exommunicatus possit verè à peccatis absolui, anteq̃ ab excommunicatione absoluatur. Et quidem si per ipsum stat, quo minùs ab excõicatione absoluatur, & petit prius à peccatis absolui, peccat recipiẽdo: aut inten dendo recipere sacramentum, non præmissa absolutione ab excõicatione, cùm possit, si velit, eam obtinere: & per consequẽs ponit obicem peccati, & it absolui verè non potest, & in hoc non est controuersia. Si verò per eum non star, quo minùs à censura absoluatur, & accedit contritus, & humilis, paratus, cùm poterit, à censura absolui: tunc dixit Richardus Anglicus, & quidam alij, quos etiam Angelus sequutus est verbo, confessio. 5. §. 10. quòd potest absolui, & absoultio impensa à peccatis erit valida. Ratio, quia ille in casu dingus est, qui ab

ecclesia absoluatur, ex quo Deus eum absoluit, & eum sibi reconciliauit: non enim debet esse crudelior sponsa mater nostra, quã sponsus: quails esset, si in casu nollet, quòd il li beneficium absolutionis à sacerdote impẽ datur, qui apud Deum, & Christum noscitur absolutus. Deinde videretur ille rigor contra charitatem militare, si in casu, quo per eum non stat quo minùs à cẽsura absoluatur, absolutio sacramentalis illi denegetur. Contra regulam: quod pro charitate institutum est, contra charitatem militare non debet.

Econtrà verò dixerunt alij communiter, quòd talis etiam si per eum non stet, non potest à peccatis absolui. Ratio, quia non est capax alicuius sacramen ti, durante excommunicatione. Sicut dicit Adrianus. q. 1. de Matrimonio, quòd Papa quando aliquem excommunicat, facit eum materiã ineptam, & incapacẽ sacramentorum.

Verùm salua pace, ambæ opiniones videntur deficere. Prima, in conclusione in se. Secunda, in fundamento. Vnde contra primam videtur, quòd non possit in casu verè absolui: quia omni excõmunicatointerdicitur per ecclesiam ministratio, & perceptio sacramentorum, durante ex cõmunicatione, vt patet per cap. Si celebret. de clerico excõmunicato, vel suspenso & c. Et cap. Illud. ibîdem. Et cap. A nobis. el. 2. de sententia excommunicationis. Vbi dicitur, quòd excommunicatus reconciliari ecclesiæ non potest, nisi priùs sit ab excõmunicatione absolutus, etiam si apud Deum sit reconciliatus. Pro quo etiam facit. c. Quicunque. 24. q. 1. vbi dicitur, quòd si se segregauit ab vnitate fidei, & societatis Petri & Pauli, non potest à vinculis peccatorum absolui. Quod licet de hęreticis formaliter procedat, etiam ob ean dem rationem ad excommunicatos debet extendi. Cùm igitur fidelis omnis teneatur ecclesiæ parêre, iuxta præceptum Euangelicum: sequitur quòd excommunicati, quantũuis cõtriti, tenentur sub pœna peccati mortalis à sa cramentis ministrãdis & percipiendis abstine re, nisi articulus necessitatis ad aliud cõpellat.

[67r] Contra secundum modum in eo, quòd ait, excõmunicatum non esse capacem sacramentorum, si vt iacet accipiatut, falsum est: quia excommunicatus si durante excõmunicatione contrahat matrimonium, verum est sacramentũ: si suscipiat Eucharistiã, verum percipit sacramentũ: si confirmetur, vel ordinetur, verè erit confirmatus, & ordinatus: ita vt non opùs sit iterum confirmetur, aut ordinetẽ & c. Quanuis igitur excommunicatus non sit capax sacramentorum de iure, seu licitè, seu dignè, benè tamen de facto.

Dicendum igitur distinguendo de confitente excommuni cato, quia vel talis scit se excommunicatum esse, quodque non est ei licitum sacramẽta suscipere antequam ab excõmunicatione absoluatur: aut id ignorat ignorantia lata, & crassa, aut ignorantia probabili, seu inuincibili. Si primum, scilicet quòd sciẽter confitetẽ petens à peccatis ab solui, peccat contra interdictum ecclesiæ, tum ob textus suprà citatos, tum etiã quia non videntur hæc duo se compati, scilicet, quod sit aliquis excommunicatus, & quod durante excõmunicatione possit licitè, & dignè sacramẽta sciẽter suscipere, cùm nulla causa in casu videatur eum excusare. Excommunicatio enim est extra cõmunionem positio, maximè sacramẽtorũ. Si verò talis laborat ignorantia crassa, seu lata, similiter peccat, volens sacramentaliter absolui: quia ignorantia illa non excusat agentem à toto, & si culpam ali quantulùm attenuet. Ac proinde in his casibus cum peccet, point obicẽ absolutioni: ideò & si absoluatur, non valet absolutio, cùm nec verè maneat absolutus. Si autem habet ignorantiam inuincibilem, qua putat licere sibi absolutionem sacramẽtalem accipere, etiam si à censura non sit absolutus: tunc videtur posse illum absolui, & tenebit absolutio à peccatis. Ratio, quia vt ait Caietanus, illic est debita materia, debita forma, cum debita intentione, & non ponitur obex, igitur est vera absolutio

sacramentalis: quando quidem per excommunicationem non redditur homo ille incapax sacramenti, sed solùm ei interdicitur, nè sacramenta recipiat, aut ministret. Et quanuis factum sit contra huiusmodi prohibitionem, non sequitur quòd non teneat: multa enim prohibentur fieri, quæ tamen facta tenent. Inde patet, quę confessio facta ab excõmunicato debeat iterari, & quæ non.

Sed contra primum membrum, videtur currere ratio pro prima opinio ne facta: quia videtur crudelitatis esse & contra charitatem, non impendere beneficium absolutionis sacramentalis excommunicato per quem non stat quo minùs à censura absoluatur, cùm dignus sit à Deo absolui & c. Respond. quòd nec crudelitatis est neq; contra charitatem fratris id facere: imò sicut is, qui homicidium, seu adulterium, aut aliud facinus capitale perpetrauit, eo ipso dignus est vita priuari, & iustè ea priuaẽ, esto quòd post facinus perpetratum per contritionem fuerit à Deo veniam consequutus: ita & iustè ei beneficium absolutionis denegatur, qui excommunicari meruit, etiam si post delictum, per pœnitentiam sit Deo reconciliatus. Non igitur crudelitas, sed iustitia est. Quod etiam contra charitatem non sit, patet, quia denegatio huius sacramenti benè se compatitur cum salute spirituali ipsius excommunicati, qui per solam cordis veram pœnitentiam potest se in statu gratię reponere, & ad eius salutem pertinet, durante excommunicatione, à sacramẽtis abstinere, quibus se immiscere, suę saluti præiudicaret.

Et cùm hæc vera sint, scilicet, excommunicatum non posse priùs à peccatis quàm ab excommunicatione absolui, quan do peccator est extra articulum necessitatis, aut quando commodè potest priùs absolutio ab excommunicatione tradi, aut sine pe riculo sacramẽtalis absolutio expectari: An etiam vera sint, quando si præmitteretur absolutio à censura, esset probabile periculum, quòd pœnitens sine sacramẽtali absolutione deccdet. Et dixit Adrianus, quòd in tali casu potest sacerdos sic morientem à peccatis absoluere, non præmissa absolutione ab excõmunicatione. Ratio, quia contra charitatem est, mortem æternę damnationis, cùm possumus à proximo non excludere, iuxta illud Symmachi, & habetur. 73. dist. Mortem languentibus probatur infligere, qui hanc, cùm potest, non excludit. Et. 26. q. 6. ait Cœlestinus contra eos, qui morientibus pœnitentiã negãt: Quid, inquit, hoc aliud est, quàm morienti mortem addere? eius animam, nè absoluta possit esse, occidere? Et pòst, Salutem ergo hominum adimit, quisquis mortis tẽpore pœnitentiam sibi denegat & c.

Et si in oppositum arguatur, quòd per ecclesiam prohibitum est cùm excommunicato in sacris cõmunicare, igitur non de bet, nec potest talis excommunicatus à peccatis sacramẽtaliter absolui, anteq̃ sit ab excõmunicatione absolutus. Respon. quòd illa ec elesiæ prohibitio currit extra similem articu**[[67]v]** lum necessitatis: tum quia ob corporis neces sitatem tollitur rigor huiusmodi prohibitio nis: ita vt tunc licitè cum excõmunicato com municetur: ergo à fortiore tollitur hic rigor ob animæ necessitatem, vt in præsenti casu. Tum etiam quia ex dicto Bernardi in libro de præceptis, & est regula iuris: Quod pro charitate institutum est, non debet contra chari tatẽ militare. Talis autem prohibitio esset contra charitatem, si in casu p̃senti seruanda esset.

Si iterum obiiciatur sententia eiusdẽ Bar nardi in eodem libro dicentis de præceptis ecclesiæ, quòd & si aliquando militãt contra charitatem, etiam seruanda sunt quo usq; per superiorem declaretur, aut dispensetur: ad præpositos enim pertinet iura interpretari, & declarare, sicut & condere. Respon det, hoc procedere, quando ex mora, seu declaratione expectata, nullum

timeretur peri culum, sicut in præsenti casu timetur: in quo si superioris interpretatio, aut licentia expectaretur, decedet peccator inabsolutus.
Verùm contra hanc sententiam videtur, Primò, quia præsupponit vnum incertum, scilicet, quòd talis moriens nisi à peccatis ab soluatur, ęternaliter dãnabitur, qualiter non damnaretur, si absolueretur. Quod aliâs probauimus falsum esse: nam si talis moriens in casu contritus est, saluabitur, etiam si non absoluatur: sinautẽ, etiam si absoluatur, damnabitur.
Secundò, si ita esset, quòd in casu talis necessitatis per absolutionem saluari posset: & ideò debet à peccatis absolui, non obstante quòd excommunicatus sit: sequitur quòd ob similẽ necessitatẽ deberet moriens à sacerdote excõmunicato, seu hæretico absolui, si alius haberi non potest: non enim minùs contra charitatem esse videtur prohibere nè sacerdos ex cõmunicatus morientẽ absoluat, quàm prohibere, nè moriens excommunicatus in necessitate simili à sacerdote absoluatur: ac proinde si in vno casu cessat rigor prohibitionis ecclesiæ, igitur & in alio. Si concedant illatum, contrà est textus. 24. q. 1. cap. Subdiaconus. Vbi dicitur cætera sacramenta, dempto baptismo, in articulo mortis ab hæretico, vel excõmunicato ministrata, vel nullum, vellethalem habent effectum. Et in lib. Canonum pœnitentialium, & citatur ad id Chrysost. dicitur, quòd in articulo mortis potest batismus à quocunque recipi: pœnitentia verò & alia sacramenta non possunt, nisi à catholico, & non præciso, recipi. Pro quo facit cap. Cœpit Ermigildus. 24. quæst. 1. Ille enim sanctus Rex, & à sanctis commendatus, maluit mortem pati, quàm de manu hæretici excommunicati sacramentum Eucharistiæ recipere.
Tertiò facit ratio, quia repugnantia videtur dicere, quòd aliquis sit nominatim excõmunicatus, & quòd antequam ab excommunicatione absoluatur, alia possit sacramenta recipere: eò quòd de ratione excommunicationis est separatio à communione sacramẽtorum. Vel igitur in casu non est licitum sacramentũ pœnitentiæ illi dare, vel pro tunc ratione tantæ necessitatis cessat, seu suspenditur excõmunicatio iure ipso: saltem quo ad effectum principalem excõmunicationis quæ est separatio à sacramentis: licet maneat quo ad minùs principalem, quia scilicet non sepelietur in ecclesia antequam ab excõmunicatione absoluatur: & ita stante præsenti necessitate, non erit plenè excommunicatus.
Dicendum igitur ad propositum dubium quòd positio Adriani vera esset, si eius fundamentum staret, scilicet, quòd absolutio sacramentalis potest peccatorem primò iustificare, & illi gratiam primam conferre, quan do dolor ipsius pœnitentis per se ad gratiam non sufficeret. Hoc tamen fundamento dimisso, & eandem sententiam in conclusione tenendo, potest ad has obiectiones responderi. Ad primum, quòd quanuis absolutio sine contritione ad gratiam non valeat, contingit tamen, quòd absolutione negata, peccator damnabitur: qui si absolueretur, saluus fieret: quia in illo articulo multa concurrunt, quæ facilè trahunt morientem ad interitum animæ, nisi remediis salutaribus adiuuetur: ideò Decreta sacerdotem in illo articulo absolutionem denegantem, meritò repræhendunt: quia infirmus videns quòd ad pœnitentiam non admittitur, facilè desperabit, qui alioqui confideret, & saluaretur. Dæmon etiam negatis illis remediis salutaribus, vehementiùs vrgebit, & tentabit illum & c. Et ita apparet multùm referre pœnitentiam morientibus conferri, aut denegari.
Ad secundum quod difficilius esse videbatur, dicendum esse inter casus illos nõnullam differentiam: quia quando pœnitens est excommunicatus, & non confessor, possunt omnia quę ad sacramentalem absolutionem requiruntur, concurrere, scilicet subditus pœnitens, confitens, & minister idoneus, & forma, & intentio. Quando autem confessor

ex communicates est, non est minister idoneus: quia potestate iurisdictionis in ministro requisita, priuatus est, ideò absolutio per eum impẽsa, nulla foret in casu: secùs aliâs. Quem**[68r]** admodùm si aliquæ personæ sunt per ecclesiam ad coniugium illegitimatæ, non possunt etiam si attentent contrahere, sine superioris qui in hoc valeat dispensare licentia, non ab stante quacunque necessitate.

Ad tertium ita videtur dicendum, scilicet, quòd in casu ius ipsum ex parte tollit excõmunicationem, quantum ad effectum, qui est excommunicatum in sacramentis vitare, lege charitatis in casu id postulante. Itâque vbi mora præsumeretur in spirituale damnum infirmi cessura, nisi illicò pœnitentiæ sacramentum illi impendatur, non præmissa absolutione ab excommunicatione, absoluendus venit.

Esset tamen dubium, si infirmus in illo ar ticulo necessitatis à peccatis absolutus postmodùm conualescat, an maneat verè absolutus: ita vt non teneatur iteratò confiteri, & iteratò post obtentam absolutionem à censura à peccatis absolui. Ratio huius dubij est, quia pœnitentia sacramentalis non permittitur impendi alicui excommunicato, antequàm ab excommunicatione absoluatur, ni si in articulo necessitatis, puta, quando homo est in periculo mortis. Refert autem hominem esse in vero articulo mortis, an in apparenti. Respond. absolutionem præfatam in casu validam fuisse, siue homo fuerit in vero articulo mortis, siue in apparenti. Id patet à simili: quia quando licitum est violare votum, aut ieiunium frangere ob verum periculum corporis, idem etiam licitum est, ob apparens, & verisimile periculum. Et sicut licutum est Sabbathum violare, ob veram hostium incursionem, seu inuasionem, ita idem licitum est ob apparentem, & probabilem, igitur.

Prætereà in casu omnia, quæ ad validitatem sacramentalis absolutionis sunt necessaria, concurrunt, cùm sit peccator subditus, & pœnitens, atque confitens: sit etiam confessor idoneus, proprius, vel à proprio ad id licentiatus, cum reliquis necessariis: sequitur igitur illic veram fuisse sacramentalẽ absolutionẽ, & per consequens non de necessitate iterandã.

Prætereà non minùs est fauorabilis necessitas quàm ignorantia: sed si peccator probabiliter ignorans se excommunicatum esse à suo curato præmissa confessione, absoluatur, est verè absolutus, vt suprà diximus: igitur etiam in præsenti necessitate homo manebit verè absolutus: nec posteà si conualescat, tenebitur iteratò confiteri.

De confessione dimidiata iteranda.

DE confessione di midiata an sit necessariò iteranda: Respon. id pos se quatuor modis fieri. Primò, si quis sciẽter, & sine causa excusãte eam dimidiat. Secũdò si quis scienter, & cum causa excusante eam dimidiat. Tertiò si ex obliuione, quia. s. memoriæ non occurrunt omnia peccata, eam dimidiat. Quartò si ex ignorãtia facti, vel iuris eam dimidiat vt si ignoret, an sit peccatum quod fecit.

Si dimidiatio confessionis scienter fit, & sine causa excusante, peccatum est, & ita confitens point obicem: & per consequens si ab soluatur, non verè absolutus manet, & ita confessio est iteranda.

Si verò confessio dimidietur scienter ob causam excusantem, vt si fieri integrè non potest sine periculo corporis, vel animæ, vel famæ & c. tunc licitè dumidiatur: & ita qui sic confitetur, non ponit obicem: & per consequens ex parte sua confessio valida est, & non de necessitate reiteranda: quanquam maneat obligatus peccator ipse peccata, quæ subticuit, seu occultauit, tempore debito confiteri.

Si autem confessio dimidiatur ex obliuione, distinguatur: quia vel obliuio accidit ex negligentia ipsius, quia conscientiam, non, vt debuit, ad finem integre confitendi, discussit: aut quia facta debita discussione, non occurrit memoriæ peccatum quod fecit. Si primum, quòd scilicet non discussit, vt debuit: tunc iterum distinguatur, aut confitetur in articulo necessitatis, vt si sit in periculo mortis, aut tempore, quo necessarium est ei celebrare, seu Eucharistiam sume re, vt vitet scandalum alioqui euenturum, & tunc si de peccatis doleat, simul & de negligentia debitæ discussionis: in tali casu ob articulum necessitatis, quia non superest sibi tempus conscientiam discutiendi, debet absolui, & valet absolutio. Probatur, quia si non: maximè quia point obicem dimidiando confessionem: sed hoc non, quia in hac dimidiatione duo fiunt, scilicet, confitetur Peccata, quæ memoriæ occurrunt, & ea, quæ non occurrunt non confitetur: sed peccata quæ occurrunt confitendo non peccat, & ea quæ non occurrunt non confitendo**[[68]v]** non peccat: quia obliuio eum excusat, negligentia etiam præterita non obstat: quia huiusmodi negligentia per pœnitentiam de ea habitam purgatur, nec aliud potest ille peccator agere in tali articulo necessitatis positus: igitur impendenda est ei absolutio ob ne cessitatem, & valida erit, & per consequens non tenebitur posteà, si periculum euadat, eadem peccata reconfiteri, quanuis tenearur supplere negligentiam priorem, diligenter discutiendo conscientiam suam, vt posteà ad plenum confiteatur.

Extra articulum verò necessitatis, qui ex obliuione ex negligentia proueniente confessionem dimidiat, quanuis doleat de priore negligentia, non venit absoluendus, & si abl̃oluatur, confessio est inualida. Ratio, quia cùm sibi supersit tempus ad conscientiam di scutiendam, & eam discutere non vult, sed petit absolui, eo ipso ponit obicem ob dimidiatam confessionem: & per consequens venit iteranda confessio.

Si obiicias contra hoc, quòd in hoc casu potest præterita negligentia per pœnitentiam similiter purgari, sicut in casu articuli necessitatis: igitur in vtroque casu potest legitimè absolui, & tenebit absolutio. Respõ. Non est simile: quia in articulo necessitatis non superest tempus supplendi præteritam negligentiam per discussionem conscientiæ: ideò satis est de ea dolere. In casu verò extra articulum necessitatis, non satis est, præteritæ negligentiæ pœnitere: sed cùm tempus ad discutiendum conscientiam habeat: oportet eam discutere, & non anteà absolutionem petere.

Si denique confessio dimidietur ex ignorantia siue iuris, siue facti, qua credidit non esse peccatum quod fecit, cùm tamen realiter peccatum esset: tunc iterum distinguatur: quia vel talis ignorantia, ex qua peccatum illud fecit, fuit inuincibilis, vel non. Si primum, quanuis pœnitens illud non confiteatur, vt peccatum, nec velit de illo, vt de peccato conteri, non est illi deneganda absolutio, si aliud non obstet, de quo pòst, & absolutio impensa erit valida, & ita non est iteranda ta lis confessio. Si verò talis ignorantia fuit culpabilis, & nolit de illo peccato conteri nec illud confiteri, tunc culpabiliter dimidiat, & ponit obicem, nec absoluendus venit, & absolutio sic impensa, erit nulla, & ita confessio iteranda.

CIrca hæc tamen, dubia quædam oriuntur, de peccato oblito, & de peccato ignorato: si confitens discussa debitè conscientia, vnius peccati in confessione oblitus est, & sacerdos scit: quia fortè vidit peccatorem illud peccatum cõmisisse, & videt quòd confitens desinit illud ex obliuione inculpa bili confiteri, an teneatur confessor illum auisare, seu ei ad memoriam illud peccatum oblitum reducere. Respond. Distinguẽdum est; quia vel peccatum illud fuit solùm in offensam Dei cõmissum, vel etiam in damnum proximi. Si primum, non tenetur confessor illud peccatum oblitum confitenti intimare, quamuis esset ei valde vtile. Exemplum: Si commisit confitens fornicationem, vel adulterium, vel incestum, vel blasphemiam contra

Deum, vel sanctos: vel votum, vel iuramentum sine alterius damno violauit & c. non tenetur confessor id sciens confitentem illius peccati inuicibiliter oblitum auisare, aut certiorem facere. Ratio, quia vel esset id necessarium ad finem integrè confitendi, vel ad finem veniam, quo ad Deum vel ecclesiamcõsequẽdi, vel ad finem pro illo satisfaciendi. Non primum, quia ad integritatem confessionis seruandam satis est, si peccator omnia mortalia, quæ præmissa debita discus sione conscientiæ, memoriæ eius occurrerint, confiteatur, paratus reliqua, cùm occurrerint, confiteri. Nec secundum, quia ex quo talis confitens omnia ex parte sua fecit, quæ ad remissionem obtinendam tam à Deo quàm ab ecclesia facere tenebatur, dignus est, qui à Deo, & ab ecclesia absoluatur: cùm ex parte sua nullum sit impedimentum: igitur ad finem consequendi veniam non est necessaria talis intimatio. Nec tertium, scilicet, ad finem satisfaciendi offenso: quia quantùm ad culpam, iam satisfecit per contritionem: quantum ad pœnam, iam ex parte satisfacit per confessionem: satisfacturus quo ad aliam partem per alia opera, vel in Purgatorio soluturus, nec plus ab eo Deus offensus exigit, igitur.

Si verò peccatum sic oblitum fuit in damnum proximi commissum, ex quo orta fuit obligatio restituendi, vel proximo iniustè læso satisfaciendi, vt si confessore vidente ille confitens proximum iniustè diffamauit, aur rem eius per vim, seu clam, abstulit & c. tunc confessor tenetur de peccato oblito huiusmodi eum auisare, ad finem satisfacien di proximo per eum iniustè lęso: alioqui cõfessori imputabitur culpa non satisfaciendi, quoniam ei incumbit non solùm confitenti, quæ illi necessaria sunt intimare, ex quo illi se subiicit, paratus quod necessarium esse**[69r]** dixerit adimplere: sed etiam alterius tertij damnum vitare quando cõmodè potest. Iuxta illud Hiero. Prouer. 20. Et habetur de furtis, c. Qui cum fure. vbi dicitur, quòd non solus, qui rem abstulit, reus est furti, sed etiam is, qui quærente possessore non indicat. Sed de hoc aliâs. Et procedit hoc casu, quo confessor certus est, aut dubius, quòd eius intimatio peccati obliti proderit ad finem prædictum, alioqui si nulla de hoc habetur spes, non tenetur confitenti huiusmodi peccatum intimare. Iuxta illud Augustini: Si scirem tibi non prodesse, non te admonerem, non te terrerem. Et habe tur de pœnitentia, distin. 7. Si quis & c.

SImiliter dubitari solet in casu, quo confitens recordatur se certum opus fecisse, quod re vera alioqui erat mortale peccatum, sed illud ex ignorantia fecit, putans non esse peccatum, & in eadem persistens ignorantia desinit illud confiteri: An possit in casu absolui? & an sacerdos teneatur illum de veritate instituere? Respond. Distinguatur, vt suprà de qualitate ignorantiæ. Nam si fuit vincibilis, peccauit homo ille, & tenetur de illo conteri, & confiteri: quod cùm non faciat, & absolutionem petit, peccat mortaliter: ac proinde in casu si absoluatur, peccat absoluens, & absolutio non tenet. Confessor tamen in casu tenetur illum de veritate informare, vt ea cognita doleat, & confiteatur, vt dignus sit absolutione.

Si tamen ignorãtia fuit inuincibilis: quia, scilicet, vel nunquam audiuit, sciuit, aut legit, illud factum fuisse prohibitum: & si audiuit, aut legit: fecit tamen, quod in se fuit, vt veritatem sciret, & à viris fide dignis intellexit non esse peccatum, & ita illud fecit, & cum eadem ignorantia inuincibili cõfitetur: tunc si absoluatur, tenet absolutio.

¶ An autem confessor teneatur eidem veritatem dicere, antequam eum absoluat, dubitant aliqui. Ad cuius solutionem, multiplici opùs est distinctione. Et primò distinguat̃ de ignorantia: quia vel fuit ignorãtia iuris diuini, vel humani, quod scire spectat ad ipsum cõfiten tem: vel est ignorantia facti. Si primum, iterum distinguatur de peccato: quia vel fuit peccatum transiens, quod dici solet momentaneũ. Aut est peccatum continuatum, in quo verisimile est confitentem permansurum, aut in illud ca surum, nisi de veritate instruatur.

Si sit transiens, & non continuatum, iterum distinguatur: quia vel fuit commissum solùm in offensam Dei, vel in damnum proximi. Similiter distinguatur de ignorantia facti, ex qua peccatum, seu factum damnatum cõmissum est, quia vel commissum est cum damno proximi iniusto, vel nõ. Si sic, siue tale peccatum sit continuatum, siue momentaneum ad sciendum an confessor teneatur ignorantem de ve ritate iuris, vel facti, quod nescit certiorem facere: iterum distinguatur, quia aut est verisimile ipsi confessori, quòd eiusmodi informatio proderit ad satisfaciendum iniustè per pœnitentem læso: vel est verisimile, quòd non proderit ad hunc finem: vel est dubium, an proderit huiusmodi informatio. Et conformiter ad hæc diuersimodè esset in diuersis casibus respondendum. Et sit primum didictum: quòd si peccatum fuit momentaneum, in nullius tertij damnum commissum: nec timetur verisimiliter, quòd in simile peccatum talis confitens incidet etiam si in sua relinquatur ignorantia: tunc non tenetur confessor illum de veritate, quam ignorat, informare, siue sit ignorantia iuris, siue facti. Ratio huius clara est, quia vel esset id necessarium ad finem dolendi de illo peccato, vel ad finem illud confitendi, vel ad finem læso satisfaciendi, vel ad finem recidiuam vitandi: sed ad nullum tale est necessarium in casu illum informare. De facto enim huiusmodi non tenetur pœnitere, nec illud confiteri, cùm in eo nullo modo peccauerit ignorantia inuincibili illum penitus excusante, vt in casu ponitur. Sed nec est illud necessarium ad finem læso satisfaciendi, cùm illud peccatum, in nullius damnum fuerit commissum, vt in casu ponitur. Nec ad finem recidiuam vitandi, quia in casu nulla talis recidiua timetur, vt in casu huius dicti ponitur. Potest si quidem totum dictum aliquando verificari: & ita in casu potest illi absolutio impendi, etiam si priùs de veritate per eum ignorata non informetur à sacerdote. Sit secundum dictum: Si ex informatione veritatis nulla penitus est spes, quòd ille confitens à peccato recedet, non tenetur confessor illum informare: sed satius est eum in sua ignorantia inuincibili relinquere, siue sit ignorantia iuris, siue facti: siue sit peccatum continuatum in damnum proximi, siue non. Cuius ratio etiam clara est: quia quando ex informatione veritatis nullus penitus speratur fructus, propter quem erat huiusmodi informatio facienda, non iam est necessaria, vt patet ex dicto Augustini suprà citato: Si scirem tibi non prodesse, non te monerem, non te terrerem. Et ex dicto Hieronymi. ex Salustio sumpto: Frustra niti, & nil aliud labo-**[[69]v]**rando quàm odium quærere, extremæ demẽ tiæ est. Inde est, quòd in simili casu cessat necessitas corrigendi fratrẽ. De quo in suo loco.

Fortè contra hoc obiicies dictum Ambrosij in sermone. 84. Ego interdum parcens vobis tacere velim: sed malo vos contumaciæ causas reddere, quàm me negligentiæ sustinere iudicium & c. Et illud Apostoli Actu. 20. Mundus ego sum à sanguine omnium ve strûm: non enim præterfugi, quo minùs annuntiarem omne consilium Dei vobis. Vnde Grego. infert: Mundus ergo à sanguine eorum non esset, si eis Dei consilium annuntia re noluisset, quia cùm increpare delinquentes voluerit, eos procul dubio tacẽdo pastor occidit & c. Vt habetur. 18. distin. c. Ephesijs. Respon. Hæc, & similia procedere, casu, quo vel ex correctione, vel veritatis informatione aliquis fructus speratur in ipsis informatis, aut etiam in aliis, quails speratur ex generali correctione, aut informatione, quæ multis, seu coram multis fit: de quibus omnibus non est facilè præsumendum, quòd nulli eorum sit huiusmodi correctio profutura. Secùs de informatione secreta per confessorem vni confitenti facta, de qua contingere potest, & sæpe, quòd non solùm non speretur fructus, sed damnum aliud timeatur, vt procedit dictum præsens. Corollariè sequitur ex dicto, quòd in casu venit ille confitens absoluendus, etiam si non informetur de veritate: quia tunc cùm in sua maneat ignorantia inuincibili, & est sufficienter confessus, & contritus, dignus est absolutione. Exemplum est clarum,

saltem de ignorantia facti: imò & de ignorantia iuris. Sit casus, quo Maria contra xit cum Petro cum bona fide, quia credunt inuincibiliter priorem maritum Mariæ mortuum esse, confessor autem solus sciat opposi tum, iam Maria cum bona fide exigit, & reddit coniugale debitum secundo viro: veniunt ad confessionẽ, & verè pœnitentes sua peccata confitentur: & de huiusmodi vita maritali nec dolent, nec confitentur, quia semper sunt in bona fide, & cum eadem ignorant a inuincibili: si confessor sciat, aut credat, quòd si de veritate, id est, de vita prioris viri illos certiores faciat, nil penitus proderit ad hoc, quòd separentur, silere debet, & ad absolutio nem procedere. Idem in casu, quo duo in gradu prohibito ex dispensatione Papæ contraxerunt, quam dispensationem solus confessor scit nullam esse. Pro quo facit. c. Quia circa. cap. Deconsanguinitate, & affinitate. Vbi declaratur licitum esse episcopo, vt dissimulet super matrimonio nullo partium in bona fide existentium, cùm ex separatione videt graue scandalum imminere. Deignorantia iuris etiam est exẽplum. Sit casus, quo duo contraxerũt in gradu tertio, vel quarto consanguinitatis, ignorantes inuincibiliter ius, quod tale coniugium prohibet, si confessor videat, quòd ex informatione veritatis nullus penitus speratur fructus, satius est dissimulare, & eos in sua ignorantia relinquere: & potest, & debet eos absoluere, cùm obicẽ non ponant malæ voluntatis. Sifortè opponas sententiam Adriani, doctoris quidem ce lebris, ac subtiliter veritatem indagantis, qui tenet, quòd confessor tenetur confitentẽ de veritate iuris informare, quando videt confitentem ex iuris ignorantia peccatum continuaturum. Respõ. In primis non esse necessariũ in omnibus cuiquam doctori inhærere. Secundò, quòd Adrianus huic determinatio ni non contradicit: quia rectè suum processum attendens, agnoscet, quòd procedit, quã do confitens laborat ignorantia vincibili iuris, quam in casu vincibilem esse dicit: ex quo habet confessorem, à quo potest sufficienter veritatem edoceri, qui si eum sentit minimè informationi veritatis pariturum, non tenetur eum informare, sed nec potest eum absoluere, quia in illo iam vincibilis est ignorantia, secundum hunc doctorẽ. Vnde patet, quòd si adhuc esset in tali confitente inuin cibilis ignorantia, siue facti siue iuris, quòd posset eum absoluere. Quòd autem talem ignoratiam inuincibilem habere possit, patet si ipse cõfitens, alios viros doctos, & fide dignos, & doctiores, & fide digniores, quàm sit huiusmodi confessor, adierat, à quibus omnibus absq; scrupulo fuit informatus, licitum sibi esse quod fecit: à quorum sententia non tenetur propter dictum confessoris minùs docti recedere. Iam in casu hoc diceret Adrianus, quod nos diximus. Similiter potest dictum verificari, & exemplificari de peccato in damnum proximi continuato ex ignorantia siue iuris, siue facti. Vt si quis contractum vsurarium fecit, ignorãs contractum vsurarium esse, cùm sit valde occulta, & palliata ibidem vsura, & non aperta: si confessor videt quòd illa ignorantia est in confitente inuincibilis, & quòd si velit eum veritatem docere, nil penitus proderit, necad restituendum vsuram, nec ad recedendum ab opinione, cui inuincibiliter adhæret: tunc nec tenetur eum informare veritatem, nec debet absolutionem negare: debet tamen illi in iungere, vt rectè, & diligenter curet, â fide**[70r]** dignis de veritate ampliùs infirmari & c.

Sit tertium dictum. Si confessor verisimili ter sperat fructum ex informatione veritatis ipsi confitenti facta, quem videt ex ignorantia inuincibili peccatum etiam cum præiudicio tertij continuaturũ: tunc tenetur cõfessor veritatem illi intimare: quod notum esse suppono. Sed an sit necessarium in hoc casu, quòd confessor priusquam illum absoluat, eum de veritate instruat: Et dicendum, quòd nõ: imò potesteũ absoluere, & posteà eum de veritate informare. Ratio videtur clara: quia ex quo ille peccator sufficienter contritus est, & suffi cienter & integrè confessus, nec ponit obicem, dingus est qui absoluatur: & ita sacerdos eum debet

absoluere, etiam si priùs eum de veritate per eum ignorata non informet. Si tamẽ confessori sit verisimile, quòd si consitentem absoluat priusquam de veritate eundem informet, quòd non proderit ad finem retrahẽdi illum à peccato assucto: maximè in præiudicium proximi continuato, & prodesset illum informare ante absoluntionem: tunc confessor tenetur anteà, quàm eum absoluat, de veritate præfata eum informare. Quòd si tũc promittat, aut proponat ab huiusmodi peccato abstinere, & proximo satisfacere, absoluat eum. Si verò id non absolutè proponat, sed quòd ita faciet si fuerit à viris aliis fide dignis edoctus sic esse agendum, quia fortè confessor talis est, cui peccator in hoc fidem non teneatur adhibere: tunc etiam eum absoluat. Si tamen nec hoc, nec illud proponat, iam non verè pœnitet, & obicem ponit, ideò non est absoluendus. Et absolutio si impendatur, erit nulla. Si tamen ex informatione veritatis ante absolutionem, aut etiam pòst facta, nullus fructus speratur, tunc faciat confessor quod suprà in secundo dicto positum est.

Corollariè sequitur, quid debeat agree cõfessor, quãdo est sibi verisimile, quòd si consi tentiveritatẽ per eum ignoratam notificet, scan dalizabitur: quia si est verisimile, quòd ita scã dalizabitur, quòd nunquam finis notificationis eueniet. s. quòd non ob id à peccato recedet, nec proximo læso satisfaciet, malè agit, eum de huiusmodi veritate, quam inuiucibiliter ignorant, informando, vt pono: sed sine huiusmodi informatione debet eum absoluere. Si autem scandalum, quod timet euenturum est momentaneum, & cum hoc confessor fructum, & finem suæ informationis sperat, tũc tenetur eum informare, non obstante scanda lo illo. Attamen consulerem, quòd priùs eum absolueret, nè absolutionis gratia priuetur, & posteà informet illum de huiusmodi veritate.

Sed si videat verisimiliter confessor, quòd nisi neget absolutionem confitenti, non recedet à peccato continuato, seu frequen tato, nec satisfaciet proximo per eum læso: recedet autem si absolutio negetur eidem, an possit confessor, & debeat absolutionem negare ad finem prædictum, posito semper casu, quo confitens perseueret in sua ignorantia inuincibili. Respon. Videtur distinguen dum de confessore. Quia vel est proprius curatus confitentis, qui ex officio tenetur subditis suis sacramenta ministrare: vel est alienus. Si alienus, & certus est talis confessor, quòd confitens errat, & ex erroreperseucrabit in peccato, & in damni illatione: tunc puto huiusmodi confessorem licitè posse, imò debere illi absolutionẽ denegare in casu posito: qula vnusquisq; tenetur per media licita, sine suo, aut alterius incommodo eri ãtem contra Deum, & proximum reuocare: alioquî videretur consentire in peccato, & damno proximi, iuxta illud Augu. Fidentissimè dixerim, qui pro homine ad hoc interuenit, nè malè ablata restituat, & qui ad se confugientem, quantum honestè potest, ad reddendum non compellit, socium esse fraudis, & criminis. Ethabetur. 14. quæst. 6. Si res & c. Cùm igitur in casu confessor præfatus habeat medium licitum, & honestum, quo possit præfata mala vitare, scilicet negando absolutionem confitenti, qd' sibi licitum est, ex quo non tenetur illi sacramenta ministrare, cùm suus curatus non sit: sequitur intentum. Si autem confessor sit suus proprius, qui tenetur subditis sacramen ta ministrare: tunc si informando illum de veritate potest per authoritatem sufficientem, aut rationem conuincentem ipsi confitenti errorem suum demonstrare, tenetur sic eum ante absolutionem informare, & errorem demonstrare: & si parcêre nolit aliter, quã negando ei absolutionem, neganda est illi absolutio. Ratio, quia iam se facit indignum tali absolutione, cùm sit sufficienter illi veritas ostensa, & parêre non vult. Et procedit hoc, quãdo confitens sic informatus, nullum habeat subterfugium, quo minùs ob demonstrationem veritatis ei factam, teneatur sententiæ confessoris adhærere. Nam si excusationem habet, quia, scilicet, ab aliis fide dignis

oppositum audiuit, & exhibet se paratum ampliùs à viris doctis informari, quia fortè reputat se inhabilem ad soluendum rationem, vel motiuum, quod illi confessor af-**[[70]v]**fert, quod fortè alii soluere scient: tunc curatus non potest ei absolutionẽ denegare, quia tenetur eam sibi ex officio impendere. Ideò ad fidem releuandi alios à grauamine per confitentem illato, vel inferendo, non debet nega re subdito sacramentum illi debtium. Si verò curatus non est omninò certus quòd erret confitens, aut si sit, non potest veriatatem euidenter illi demonstrare, non potest ei absolutionem negare: cùm semper permaneat in ignorantia inuincibili, nec facit se per hoc dignum, qui absolutione priuetur. Excepto, ni si confitens talis sit, qui teneatur fidem adhibere confessori, vt si subditus sit simplex, qui in errorem suum incidit, non quia à viris doctis, & fide dignis fuerit informatus: sed quia nunquam audiuit, nec legit peccatum es se, quod facit, tunc ex simplicitate errat, & tenetur confessori parcêre: & si nolit, iam culpa bilis efficitur eius ignorantia, & indignus est qui absoluatur. Itâq; in hoc dubio hęc vide tur responsio, quòd non potest absolutio negari confitenti ad finem releuandi proximum à damno, quando à tali confessore est eidem confitenti debita absolutio: est autem ei debita à suo curato, quando indignus non est absolutione, id est, quando contritus est & integrè confessus, nullum habens obicem, aut im pedimentum. Non sic est ab alieno confesso re debita huiusmodi absolutio.

SEquitur iam quid dicendum in casu quo confitens, & confessor sunt contrariæ opinionis in facto, vel contractu aliquo, quorum alter, scilicet, confessor, tenet opinionem damnãtem: confitens verò tenet opinionem liberantem, seu iustificantem. Exemplum. Si confitens tenet plura beneficia incompatibilia ex dispensatione: putans id licitum sibi esse, & veram esse opinionem liberantem: Econtrà confessor est cotrariæ opinionis: An confessor debeat confitenti, nolenti opinioni confessoris adhærere, absolutionem denegare: & c. Respon. Si talis, & tam eminens est confessor, & confitens simplex, qui non putat ab aliis se posse meliùs edoceri, tenetur parcêre confessori: & si non pareat, videtur se indignum absolutione facere. Si tamen habet confitens alios æquè, aut plus fide dignos quàm sit confessor, à quibus informatus est, vel informari intend it, non tenetur adhærere confessori, nec ei parcêre: & ita confessor non potest ei absolutionem denegare. Excepto, nisi (vt suprà dixi) confessor sit alienus, & certus omninò de falsitate opinionis, quã tenet confitens, & quòd ex perseueranitia in eadem falsa opinione alij defraudantur, vel damnificantur iniustè, vt sit error circa contractus, circa pedagia, tallias, aut alias impositiones, circa scissionem lignorum de locis publicis, circa venationem, & piscationem in locis reipub. vel non suis, sed alienis, in quibus solent domini sub ditos aggrauare: tunc enim confessor potest absolutionem negare, si alienus sit, vidẽs, quòd negate absolutione, alij à grauamine releuabuntur, & non aliâs. Si tamen contratietas opinionum sit in facto, sine alterius tertij præiudicio, aut damno iniustèillato: tunc nec proprius sacerdos, nec alienus, debet negare absolutionem confitenti contrariam opinionem tenenti, quandiu la borat ignorantia inuincibili. Et per hoc venit limitandum, quod aliâs dixi contra Conradum, non ponens differentiam inter confessorem proprium, & alienum in casu, quo confessor, & confitens sunt contrariæ opinionis. Est quidem differentia ponenda, quando factum, vel contractus, de quo sunt variæ opiniones, fit in damnum & præiudicium tertij. Secùs aliâs, vt in casu de pluralitate beneficio rum, de qua diuersæ sunt opiniones: tunc parum refert, quòd confessor sit proprius, vel alienus, cùm illa pluralitas non sit in præiudicium, & damnum tertij. Aut si sit diuersitas opinionis, de circunstantia loci, quando non cadit sub obiecto voluntatis ipsius, qui peccat, an inducat nouam culpam, & sit confiten da, an non? similiter verum est, quod ibidem dixit, non esse

differentiam inter proprium, & alienum, quantum ad hoc, scilicet, quòd sola diuersitas in opinãdo, quæ est inter confitentem & confessorem, non est causa sufficiens, vt alienus debeat absolutionem cõfitenti negare, & non proprius, nisi (vt dictum est) quando absolutionis negatio prodesset ad fi nem releuandi alios à grauamine iniustè per confitentem illato, vel inferendo: alioquî licite potest absolui, tam ab alieno, quam à proprio. Quod deberent attendere religiosi, qui magnatum, & potentum confessiones audiunt, qui tenent opiniones in suifanuorem & in damnum subditorum. Si viderint eos causam habere sufficiẽtem ad eas tenendum, cùm sint per alios viros doctos sufficienter instructi, & excusati, non tenentur eis absolutionem negare, quanuis possint, ad finem præfa tum. Nisi omninò certus esset confessor, quòd errant, & quòd negatio absolutionis proderit, vt alij releuentur & c. Quia tunc tenetur absolutionem negare, etiam si laborent ignorantia inuincibili. Qualiter non teneretur**[71r]** proprius curatus eam negare, nec posset, vt dictum est. Corollariè sequitur, quòd potest confessor contra propriam opinionem cõsulere, imò iubere confitenti, quòd aliquid faciat, scilicet, vt se consitens conformet opinio ni, quam habet. Exemplum est, fœmina quæ vi uente priore marito contraxit cùm secundo, & est àviris fide dignis informata, quòd in ca su dubij de morte prioris coniugis teneatur reddere debitum secundo postulanti, iuxta. c. Dominus. de secund. nupt. cuius contrarium opinatur, & tenet confessor: tunc confessor vi dens eam in sua opinione velle perseuerare, debet ei consulere, quòd ita faciat, vt informata est ab aliis doctoribus: quamuis ipse putet eos, & eam decipi. Sicut si solus confessor sciat impedimentum consanguintatis, vel affinitatis esse inter eos, qui bona fide contraxerunt, potest, & debet eis consulere, quòd viuant maritaliter, cum locus diuortiãdi minimè pateat: idque si viderit nil profuturum, si confessor veritatẽ, quam nouit, illis notificet. Et ita stat, quòd quis possit licitè alteri cõsulere aliquid, quod ipsi consulenti esset peccatum, si idipsum saceret. Quia ĩ multis accidit vnum & idem opus vni homini esse peccatum, quia illi prohibitum, vel quia contra eius conscien tiam fieret, quod alteri licitum est: quia non sic est alteri prohibitum, nec contra ipsius conscientiam. Exempla sunt clara.

De confessione ficta iteranda.

TErtius casus, in quo venit iteranda confessio ex parte confitentis, est ex defectu pœnitentię cordis, vt si suo cu rato integrèconfiteatur sine debita pœnitentia. Super quæ solet quæstio moueri, An absolutio impensa fictè confitenti sit verum sacramen tum. Et si tunc non præstet gratiam, an præstabit posteà quando fictio per contritionis superuentũ recesserit? Et dixerunt aliqui, è quibus est Caietanus, quòd si confitens nullam prorsus habeat cordis pœnitentiam: tunc nõ est valida talis absolutio, nec est verumsacra mentum: & ideò talis absolutio nec tunc, nec posteà vnquam proderit. Ratio, quia illic deficit materia sacramentipœnitẽtiæ, quæ est pec cator confessus pœnitens. Si tamen aliqualiter quamuis non perfectè pœniteat, & integrè confiteatur, tunc est verum sa cramentum: quod licet pro tunc gratiam ob fictionem, seu defectum veræ pœnitentiæ non præstet, præstabit tamen posteà quãdo accesserit vera pœniten tia. Quòd autem in hoc casu sit illic verum sa cramentũ absolutionis, probant, quia hoc sacramentum potest sine fructu eius suscipi: nã id commune videtur esse omnibus sacramentis gratiæ. s. quòd possit verum saeramentum accipi, quando res sacramenti non suscipiatur propter obicem effectui sacramenti positum. Quòd si vnquam id de sacramẽto absolutionis potest verificari, maximèĩ præsenticasu, quo confitens veram cordis contritionem non ha bet. Secundò, quia confessio sacramentalis potest esse informis, & sine gratia: alioqui ho mo

nunquam esset certus, si verè confessus sit, & verè sacramentaliter absolutus, cùm num quàm homo sit certus, quòd sit, aut operetur aliquid in gratia: & per consequens semper deberet esse anxius, & perplexus, & semper deberet iterum eadem confiteri, & nunquã à confessione eorundem peccatorum cessare, quod est absurdum. Quo supposito probãt secũdum, scilicet, quòd illa absolutio, quæ actu non prodest, proderit tamen recedente fi ctione. Primò à simili de baptismo, qui si fictè susceptus sit, incipiet prodesse quando fictio recesserit, vt dicit Augustinus de consecratione. distinct. 4. tunc valere. Igitur pari forma absolutio sacramentalis incipit tunc prodesse. Secundò, quia quando causa desinit operari effectum suum propter impedimen tum existẽs, eo semoto, incipit operari. Cùm ergo in præsenti absolutio præfata non causa uit gratiam propter fictionem impedientem, sequitur, quòd ea remota, gratiam causabit.

Verùm hæc positio in vtroque videtur defice re. Primò in eo, quod ait verum esse sacramẽtum absolutionis in casu. Secundò, quòd incipiet prodesse ad gratiam, recedente fictione. Contra primum stat ratio, quia si verum esset sacramentũ absolutionis in casu, igitur verè esset à sacerdote peccator ille absolut⁹. Sicut si quis verum sacramẽtum baptismi, vel ordinis, vel confirmationis accepit, verè manet baptizatus, confirmatus & ordinatus, vtpatet. Sed in casu ille confitens non manet verè absolutus à sacerdote, quia tunc etiam esset verè absolutus à Deo, iuxta promissionem Christi, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis & c. à Deo tamen non manet homo ille absolutus, cùm maneat eisdem peccatis ligatus, quibus priùs, imò & plus ligatus manet, eò quòd fictè confitendo, nouum peccatum addidit. **[[71]v]** Tum etiam sacramenta gratiæ, sacramenta veritatis sunt, non falsitatis. Forma autem illa absoluendi, qua confessor vtiur, in casu est falsa, cùm dicat: Ego te absolulo à peccatis: qui tamen verè huiusmodi fictum non ab soluit. Si dicas, forma excusatur à falsitate quiaintellegitur, quòd confessor, quantum est ex parte sua illum absoluit. Contrà stat ratio, quia quantumuis ex parte sua conetur absoluere: non tamen ideò verè absoluit, cùm ipse confitens impedimentum ponat absolutioni. Sicut si aliquis sit intra cameram inclusus, sera exteriùs apposita, & qui foris est mediante claue conetur aperire: & qui intus est, impedimentum apponat, constat, quòd qui ex trà est conatur, quantùm est ex parte sua ianuam aperire: non tamen ideò aperit, stante impedimẽto. Ita in proposito, & si confessor ex parte sua conetur confitentem absoluere: non tamen verè absoluit, ob obicem, quem confitens poni. Contra secundum, in quo dicunt, quòd talis absolutio ficto impensa, in cipiet valere, quando ficto perveram contritionem recesserit, stat ratio. Tum, quia (vt dictum est) non fuit verum sacramẽtum, & esto fuisset, non ideò valere debet, recedente fictio ne. Quia tunc si quis in peccato mortali Eucharistiam recipiat, cùm verum sit sacramentum illud, & non valet, quando actu suscipipitur, inciperet valere posteà, accedente contritione, quod nemo dicit. Non enim valet corpus, & sanguis Domini ei, qui indignè ea suscipit, nisi ad condẽnationem, vt dicit Paulus. 1. ad Corinth. 11. Secundò, causa quę non est, nil causarepotest, quia effectus præsupponit existentiam causæ: sed quando ficto deponitur, iam trãsit absolutio, & non ampliùs manet, igitur. Respondent, quòd licet non maneat causa in se tempore, quo fictio deponitur: manet tamen in suo effectu, seu semine, scilicet, in ornatu, qui est immediata dispositio ad gratiam sacramentalem. Contrà, quia superfluum omninò videtur ponere huiusmo di ornatum, quia cùm non ponatur nisi ad saluandum causalitatem sacramẽti respectu gratiæ sacramentalis, vel ergo ponitur ad saluandum causalitatem efficientiæ, & hoc nõ: quia sacramentum non concurrit effectiuè ad gratiam, quæ à solo Deo effectiuè causatur, sicut à solo Deo effectiuè fit peccatoris instificatio, & peccatorum remissio. Restat ergo, quòd

ponatur ad saluandum sacramenti causalitatem sine qua non: sed ad hoc, quòd sacramen tum sit causa sine qua non gratiæ, impertinẽs omninò est præfatus ornatus, vt constat.
Tum etiam, quia tunc etiam Eucharistia ab indigno suscepta, præstaret illi gratiam, si antequam resoluantur species, quæ ad stoma chum descenderent, peccatorem ipsum cõmis si pœniteat: quia non minus sunt huiusmodi species efficacies respectu gratiæ, quàm sit ornatus ex sacramento relictus. Iam ad rationes prioris sententiæ facilè respondetur. Ad primum, quo probabatur in casu esse verum sacramentum, etiam si res non suscipiatur.
Respon. negando illud. Et quamuis sit cõmu ne cæteris sacramentis posse easuscipi sine re: in præsenti tamen sacramento non ita repetitur: quia non stat, quòd quis verè à sacerdote absoluatur, quin à Deo absoluatur. Ideò non stat, quòd confitens ponat obicem rei huius sacramenti, quin etiam ponat obicem sacramento ipsi. Nam dato opposito, stare hominem absolui à sacerdote, absq; hoc, quòd à Deo absoluatur, quod ex dictis apparet falsum. In cæteris autem sacramentis bene stat ponere obicem rei, & non sacramento.
Ad secũdum dicendum, quòd licet homo non possit habere certitudinem euidentiæ, aut fidei, quòd sit in gratia, vel quòd gratiam sacra menti suscipiat: potest tamen esse certus certitudine morali, seu ꝓbabili: vt si fecit, quod in se est, conterendo, & confitendo, & absolutionem accipendo. Et hæc certitudo sufficit ei ad euadendum prædictam perplexitatem, & periculũ.
Quando arguebatur, quòd posteà recedente fictione incipiet valere sicut baptismus: Dicendum non esse omninò certum, quòd baptismus valeat ad gratiam baptisma lem, quando recedit fictio: quia aliquibus visum est, quòd tunc homo ille per solam contritionem assequetur gratiam. Et ad decretum Augustini posset dici, quòd intelligitur ex tunc hominem bptizatum in statu salutis reponendum, in quo per baptismum non fuerat propter obicem repositus. Et esto baptismus, & confirmatio, & ordo, quæ sunt sacramenta initerabilia, incipiant ad gratiam sacramentalem, recedente fictione, valere: hoc ideò est, quia aliquî homo gratia huiusmodi priuatus maneret, cùm non sit locus eam postmodùm per iterata sacramenta recuperandi, quæ ratio in aliis sacramentis iterabilibus locum habere non potest. Ad rationem aliã, qua arguitur, quòd depostio obice, causa debet operari effectum suum: Verùm est, si causa in se maneret, obice remoto. Absolutio autem non ita manet in ficto tempore, quo fictionem deponit, vt constat: alioquî Eucharistia indignè sumpta, posteà similiter vale-**[72r]**re inciperet, vt suprà arguebatur. Cõcluditur ergo, quàm confessio verè sacramẽtalis nõ est, nec ex opere operato poterit vnquam prodesse, si in obice peccati mortalis facta fuit. Pro quo particulariter ponuntur aliqua dicta.
Primum: quòd confitenti necessaria est cordis pœnitentia, vt verè absoluatur. Hoc patet ex decreto August. de cõsecra. distin. 4. Omis homo, qui suæ voluntatis arbiter constitutus est, nouam vitam, scilicet, gratiæ inchoare nõ potest, nisi pœniteat eum veteris vitæ.
Secundum dictum. Non sufficit atteri, sed necessarium est conteri. Patet ex illo Isaiæ. 66. Ad quem respiciam, nisi ad pauperculum contritum corde, & trementem sermones meos?
Tertium dictum. Non satis est in genere cõteri, sed necessarium est in particulari pœnitere, sicut necessarium est in particulari consiteri. Patet hoc ex eo, quod dixit Isai. Recogitabo tibi omnes annos meos, in amaritudine aĩæ meę.
Quartum dictum: Non satis est sic de com missis conteri, sed necessarium est propositum postmodùm à peccatis abstinendi. Hoc patet ex definitione pœnitentiæ à patribus ap probata. Pœnitentia est præterita mala plangere, & plangenda, iterum non cõmittere.

Quintum dictũ: Non etiam satis est sic dolere, nisi propter Deum summè dilectum ho minẽ pœniteat. Patet hoc ex sententia Augu, in libro de Confessione, dicentis: Sine amore Dei consequetur veniam, sine quo nemo vnquam inuenit gratiam? quasi dicat, non.
Sextum dictum: Qui sic pœnitet, etiam si nõ intensẽ, & per certum tempus doleat, sufficiẽter dispositus accedit, vt gratiam tam ex opere operantis, quàm ex opere operato consequatur. Hoc patet ex cap. Qualis. de pœniten tia. distinctio. 3. vbi dicitur: Quantulãcunq;, & quantumlibet breui tempore gestam pœnitentiam Deus acceptat. Qui autem non ac cesserit cum ea pœnitentia quæ dicta est, fictus accedit, & indignus, qui gratiam absolutionis assequatur. Ac proinde si de facto fictus huiusmodi à sacerdote absoluatur, verè non absoluitur: cùm non vera materia absolutionis subsistat, vbi confessio non ex vera cordis pœnitentia procedit: & per consequẽs huiusmodi confessio venit de necessitate iteranda. Pro quo etiam vltra ea, quæ suprà adduximus, vi detur facere, quòd qui confitetur sine vera pœnitentia, non satisfacit præcepto de confitendo, sine diuino, siue humano. De diuino supponatur. De humano etiam inde apparet, quia ecclesia non præcipit immediatè confessionem: sed eam, quam Deus fieri iussit, iu bet ecclesia, quòd tali tempore fiat. Ac proin de qui confessionem iure diuino debitam nõ facit, præcepto ecclesiæ de confitendo non sa tisfacit.
Deinde pro eodem facit, quòd sacerdos in casu non verè intendit illum fictum absoluere, nisi quia præsumit eum verè pœnitentem esse. Si autem sciret eum fictum esse, & non verè pœnitere, eum non absolueret. Et ita cùm ad veritatem sacramenti necessaria sit intentio ministrantis, sequitur in casu non esse verum sacramentum absolutionis, & ita confessionem illam debere iterari.

De confessione iteranda ob defectum confessoris.

NVnc breuiter vi deamus, quando sit de necesitate iteranda confessio ex defectu absoluentis. Et in primis præsupponantur ea, quę necessaria sunt in absoluẽte, vt valida sit eius absolutio. Requiritur em̃ in absoluente potestas ordinis sacerdotalis: si enim sacerdos non sit, remittere peccata nõ poterit. Solis enim sacerdotibus collata est huiusmodi potestas peccata remittendi. Et solis eisdem tempore quo ad sacerdotium promouentur, dicitur: Quorum remiseritis peccata & c. Secundò requiritur in eisdem potestas iurisdictionis super absoluẽdem. Hoc patet ex concilio Florẽtino, declarante sacerdotem non posse quenquam à peccatis absoluere, nisi iurisdictionẽ habeat, vel ordinariam, vel cõmissam super absoluendum. Tertiõ requiritur in absolutione scientia, qua. s. sciat, qua forma vti debeat, vt verè absoluat: alioquî si id nesciat, quo pacto verè valeat absoluere, nõ apparet. Quartò requiritur in eodem intentio, sicut requiri̇̃ in ministro cuiuscũq; sacramẽti, qua desiciente, nullum est sacramentum, vt in eodem Concilio suprà citato declaratum est. Quicquid igitur horum desit in absoluente, absolutio erit nulla, & per consequens confessio erit de necessitate iteranda. Quanquam fieri posset difficultas in eo, quod tanquam certum supponitur. s. An semper sit necessaria in absoluente iurisdictio super cõfitentẽ, vt valida sit ipsa absolutio. Et dixerunt aliqui, quod non: sed sufficit potestas ordinis sacerdotalis, eò quòd Christus oibus sacerdotibus potestatẽ contulit remittendi peccata, quemadmodùm**[[72]v]** & in eorum ordinatione ad eosdem dicitur: Quorum remiseritis peccata & c. Cùm igitur hanc potestatem non irritam, & inanem oẽs sacerdotes quando promouentur accipiunt, sequitur, quòd eo ipso, quòd ordinati sunt, possunt confitentes absoluere. Deinde sacerdos simplex potest Papam eidem

confessum absoluere: in quem tamen nullam videtur iurisdictionem habere. Similiter & existẽtem in articulo mortis, in quem nullam habet sacerdos simplex iurisdictionẽ potest absoluere. Parochianus etiam, qui curatum habet ignarum, potest alium simplicem adire, & eidem confiteri. Quemadmodum qui licentiam habet confessorem quẽcunq; eligendi, siue ex Bulla à Papa concessa, siue ex licentia prælati & c. Potest simplici sacerdoti confiteri. In quibus casibus valebit absolutio, etiam si absoluẽs iu risdictionem in confitentem non habeat. Dixerunt alii, quòd iurisdictio quidem in absoluente necessaria est, sed hanc habent omnes sacerdotes immediatè à Christo, seu de iure diuino. Nam eo ipso, quòd Christus omnes sacerdotes peccatoribus prætulit, visus est, omnes peccatores sacerdotibus subiecisse, & sacerdotes iudices eorum in foro pœnitentia li instituisse. Quod facto videtur posse confir mari, quia tempore Apostolorum etiam post Christi Ascensionem vnusquisq; eorum, qui à Christo fuerant ordinati, poterant omnem peccatorem absoluere: quod minimè potuissent, nisi à Christo cum potestate ordinis simul iurisdictionem accepissent. Alii verò dixerũt quòd necessaria est iurisdictio in absoluente, sed non nisi ea, quæ voluntaria est, quam. s. sa cerdos sortitur ex voluntaria summissione, qua peccator se sũmittit sacerdoti, cui cõfitetur, à quo & iudicari vult. Quod probant ex eo, qd' suprà de Papa tetigimus. s. quòd quilibet sacerdos quantũuis simplex, cui Papa se voluntariè summittit, habet in eum sufficientẽ iurisdictionem, vt illum in illo foro valeat iudicare. Sicut & si contẽdentes ex voluntate pro pria se alicui arbitrio summitãt: arbiter ille iu risdictionẽ in causa illa sortitur sufficiẽtem. Verùm quia hæc quæstio pendet ex illa alia, an possit quilibet sacerdos quemlibet confitentem de facto absoluere, si attẽtet, ita vt teneat absolutio, de qua quæstione inferiùs agetur: ideò præsens difficultas in posterum differatur. Satis sit ad præsens tenere, quod dictum est, & per Concilium Florentinum declaratum est, & approbatũ. s. nullum sacerdotẽ posse peccatorem aliquem absoluere, nisi in eum potestatẽ habeat ordinis simul & iurisdictionis.

De confessione cõfessori excommunicato scienter facta.

ESt etiam aliud, quod ex parte absoluentis reddit absolutionem inualidam. s. impedimentum Cano nicũ, vt si sit curatus excõmunicat[9] maiori excommunicatione: de quo est inter aliquos quæstio, An valida sit absolutio ab excommunicato impẽsa. Et dicebatur quòd non, quia tunc confitens excommunicato verè esset absolutus: consequens est falsum, quia point obicem peccati, recipiens sacramentum ab excommunicato, quem tenetur sub pœna peccati mortalis in sacris euitare, vt habetur. c. Sacris. de his, quæ vi, metúsue causa fiũt. Confirmo hoc idem ex. 2. Canonica Ioan. c. 1. Si quis, inquit, venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum, nec, aue, ei dixeritis. Qui enim dicit ei, aue, communicat operibus eius malignis. Quod & si de hęretico expressè dicatur, æquè veritatem habet de excommunicato, quem non minùs quàm hæreticum vitare tenemur, iuxta dictum Christi, Matth. 18. Sieccle siam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus. & c. Et ita non solùm huiusmodi confitens ponit obicem, quia cõmunicat cum excõmunicato, sed quia ei ad malum cooperaẽ. His non obstantibus, videtur aliter sub di stinctione respondendum. Nam potest curatus esse excommunicatus dupliciter, scilicet no minatim, seu particulariter, & generaliter. Et iterum qui nominatim est excommunicatus, aut est declaratus, seu denuntiatus, aut non. Deinde si sit declaratus, stat, quòd huiusmodi declaratio sit nota, vbi excommunicatus residet, aut ignota.

Et secundum hæc potest ad dubium respõ deri per aliqua dicta. Primum sit. Si sit aliquis excommunicatus nominatim, & nobis scientibus denũtiatus, tenemur illum in occulto, & in publico euitare, maximè in diuinis. Hoc supponitur ex dictis & dicendis certum esse.
Secundum dictum. Si quis sit excommunicatus particulariter, & non publicè denuntiatus, idque mihi soli constet, teneor illum in occulto euitare: non tamen in publico. Id patet ex cap. Cùm non ab homine. de sententia excõmunicationis. Vbi dicitur in sententia, quòd excommunicatum debes euitare, licet**[73r]** denuntiatus non sit. Nisi fortè id tibi soli pateret: quo casu ipsum priuatim tantummodò euitabis, quandiu ab Ecclesia toleratur. Vnde colligitur, quòd vbi, & quando excõmunicatus ab ecclesia toleratur, non est de necessitate vitandus: imò gesta per eum tenent, hoc est, quando duo concurrunt. s. titulus, & communis error facti: vt si episcopus conferat beneficium cum cura alicui, qui in rei veritate est excommunicatus: attamen ignoratur communiter ipsum excommunicatum esse: tunc eius gesta tolerantur ab Ecclesia. De quo aliâs in materia de excõmunicatione. Nec tenemur illum vitare in publico. Si tamen ego solus sciam illum esse excommunicatum, teneor in occulto eum vitare: vt si sciam aliquem esse excommunicatum pro debito pecuniario, qui nondum est denuntiatus, teneor in occulto eum vitare, licet non in publico. Tertium dictum. Si aliquis sit solùm generaliter excommunicatus, etiam si sciam illum excommunicatum esse, non teneor illum vitare, nec in publico, nec in occulto, nec in ministratione, nec receptione sacramentorũ. Id patet ex Concilio Constantieñ. & Basilieñ. & Lateraneñ. Vbi statutum aut declaratum est, quòd excõmunicatum generaliter, siue à iure, siue ab homine antequã sit declaratus, non tenemur vitare, etiam in sacris, nisi in casu, quo violẽtas manus in clericum iniecerit, adeò patenter, vt nulla possit tergiuersatione celari. Vt si sit lata sententia excommunicationis contra eum, qui furtum, aut crimen commissum per eum scitum, non reuelauerit: & ego sciam Petrum præfati furti aut criminis conscium esse, & factum non denuntiare, non teneor Petrum etiam in sacris vitare. Quartum dictum. Absolutio à curato solùm generaliter excommunicato confitenti impensa, est valida, & ex consequenti confessio illi facta, non est de necessitate iteranda. Excepto casu, de violenta manuum in clericum iniectione manifesta: quia tunc idem esset, ac si esset denuntiatus. Hoc patet ex pręfatis Concilijs, quę videntur ęquiparare eos, qui solum generaliter sunt excommunicati, his qui excommunicati non sunt, quantum ad hoc, quod est ministrare illis sacramenta, aut de eorum manu ea recipere. Quod vniuersaliter de omnibus sacramentis fuit institutum, necfuit facta exceptio de sacramento absolutionis, vt suppono. Tum etiam, quia gesta per huiusmodi excommunicatos tenent, interim quòd ab ecclesia tolerantur. Cùm igitur tolerentur quandiu nõ sunt nominatim excommunicati, nec declarati, sequitur. &c̃. Quintum dictum. Absolutio impensa ab excommunicato nominatim, siue declaratus sit, siue non, siue in publico, siue in occulto impendatur, est nulla, si confitens sciat confessorem sic excommunicatum esse, nisi per ignorantiam de vitando huiusmodi excusetur. Id patet, quia taliter excommunicatum tenemur saltem in occulto vitare: & cùm absolutio sacramentalis nõ nisi in occulto fiat, sequitur quòd in casu, homo qui absolutionem ab illo petit, aut recipit, peccat mortaliter, & ita ponit obicem: & per consequens absolutio est nulla, & confessio iteranda. Idem si confessor fuit excommunicatus generaliter ob violentam manuum in clericum iniectionem, quæ nulla posset tergiuersatione celari, iuxta Concilium Constañ. suprà citatum. Sextum dictum. Absolutio impensa à curato, vel alio excommunicato simul & denuntiatio est nulla: & per cõsequens iteranda. Hoc patet, tum ex præcedente à minori. Si enim quando est excommunicatus occultè, sed nominatim, etiam si denuntiatus non sit, confessio illi facta in occulto est nulla, cùm in occulto debuit euitari:à fortiori ergo si

sit denũtiatus. Tum etiam, quia excommunicatum publicè denuntiatum non dubium est quin teneamur vitare in sacris, vt patet ex dictis: & per consequens qui illi confitetur scienter, point obicem, & per consequens non verè absoluitur. Corollariè sequitur non esse verum de iure, quod ait Caieta. in Summa: verbo, absolutio. quod in duobus casibus solum est absolutio nulla ab excõmunicato impensa. s. si sit nominatim denuntiatus, aut si notoriè violentas manus in clericum iniecit. Extra quos casus, ait huiusmodi excõmunicatos, nec in publico, nec in occulto esse vitãdos, etiam in sacris. Hoc enim falsum esse videtur ex. c. Cùm non ab homine. suprà citato. s. si quis sit nominatim excõmunicatus, sed non denuntiatus, vitandus est ab his qui sciunt illum esse excommunicatum, saltem in occulto: & absolutio sic in occult impensa, non tenet. Nec suffragatur Caietano Concilium Constañ. quia illud non loquitur nisi de his, qui à iure, vel ab ho mine sententiam in generali latam inciderunt: quòd. s. tales non sunt de necessitate vitandi in publico, nec in occulto, antequàm denun tiantur expressè. Nam in alijs nominatim & specialiter excõmunicatis, etiam si denuntiati non sint, nil per Concilium Constañ. iuri antiquo detractum est. Concilium enim hoc duas**[[73]v]** tantùm continet antiqui iuris coarctationes, seu moderations: vna est, de non vitandis his, qui solùm sunt generaliter excommunicati, antequàm denuntientur. Secunda est, de nõ vitandis his, qui violentas manus in clericum iniecerunt occultè, vel non ita notoriè, vt nulla possit tergiuer satione celari. Quas limitationes antiquum ius non videbatur habere. Et ita antiquum ius in cæteris mansit in suo vigore. Dixi notanter illud Caietani non esse verum de iure, quia fortè consuetudo in hac re obtinet vim, vt. s. nominatim excommunicati vitandi non sint ante denuntiationem, sicut nec generaliter excommunicati. Esset enim consuetudo huiusmodi rationabilis: & si talis sit, tenebit veritatem, quod ait Caietanus. Verum, vt videtur, ipse non consuetudini, sed statuto Concilij Constañ. innititur. Per hæc patet responsio ad quæstionẽ simul & ád rationes suprà factas, in quibus probabatur, quòd nunquam licitum est communicare cum excommunicatis, maximè in sacris: sed vitandi sunt, & habendi sicut ethnici, & publicani. Procedunt enim hæc de excommunicatis nominatim, aut de his, qui per iudicem sunt denuntiati: secùs de alijs: & sic possumus cum generaliter excõmunicatis cõmunicare, ita & cum hæreticis antequàm sint per iudicem declarati. Nec obstat Canonica Ioan. suprà citata: nam illud dictum Ioan. procedit casu, quo illos vitare est necessarium ad eorum correctionẽ, vel proximorum cautelam, vel nostram pręseruationem, vt dicunt doctores. Aut casu, quo nostra cum illis conuersatio est causa quòd in sua hæresi permaneant, & non resipiscant, quod vide tur magis literæ conuenire: quia tunc diceremur operibus eius malignis cõmunicare.

Contra secundum dictum obijciet aliquis, quòd pœnitens non tenetur vitare in occulto curatum excommunicatum, quando ipse solus scit illum esse excommunicatum: nam adueniente tempore necessariæ confessionis. s. tempore Paschatis, curatus poterit iudicialiter compellere illum peccatorem, vt ipsi, qui suus curatus est, confiteatur: si alius non sit, cui legitimè possit confiteri: & si parêre nolit, iure poterit illum subditum ab ingressu ecclesiæ arcêre, iuxta cap. Omnis vtriusq; sexus. Igitur in casu subditus iure compulsus, tenebitur illi eõfiteri: nec in hoc peccabit, quia nemo legis authoritate peccat: & quod quis iure facit, iustè facit. Pro quo facit. 22. q. 1. Si peccatum. &. 23. q. 4. Qui peccat. &c̃. Inde arguitur contra quintum dictum, quòd talis confessio sit sacramentalis, & ab solutio valida, & ex consequenti non iteranda: dico de ea, quæ fit curato nominatim excõmunicato, & non denuntiato. Tum, quia ex quo iure potest peccator ad cõfitendum suo curato compelli, cofessio erit legitima, & valida. Tum etiam, quia gesta per excõmunicatum tenent interim quòd ab ecclesia

toleratur. Dico gesta per excommunicatum facta, ratione publici officij. l. Barbarius. ff. de officio præt. Sed talis curates interim quòd non est denuntiatus, toleratur ab ecclesia, & gesta per eum ratione publici officij, quale est cura animarum, tenent: igitur absolutio per eum impensa tenebit. Postremò arguitur q̣ confessio facta ei, qui est excommunicatus solũ generaliter, si id scit ipse confitens, quòd non est valida: quia talis pœnitens, qui illi cõfitetur, saltem extra tempus necessitatis peccat, & ita point obicẽ. Id patet, quia sicut ministrare sacramentum taliter excõmunicato extra necessitatẽ est peccatum, & contra legem Christi: Nolite sanctum dare canibus: ita accipere sacramentum de manu excommunicati extra necessitatem, est similiter peccatum cooperationis: cùm constet taliter excõmunicatum peccare ministrando sacramen ta extra necessitatem. Nec releuat statutum præfatum Concilij Constañ. in quo dicitur, quòd non tenemur vitare generaliter excõmunicatos in datione, aut receptione sacramentorum. Nam statutum humanum non debet diuino iuri præualere, nec diuini iuris obligationem tollere. Cùm ergo iure diuino teneamur non ministrare sacramenta excõmunicatis etiam generaliter, eodem etiam iure teneamur non cooperari ad peccatum proximi: sequitur præfatum statutum non valere ad excusandum à peccato subditum, qui curato generaliter excommunicato consitetur: & per consequens huiusimodi confessio erit iteranda: ita bene, sicut illa, quæ fit excommunicato nominatim, & denuntiato: cùm vtrobîque concurrat eadem ratio nullitatis absolutionis, scilicet, obex peccati in confitente. Respon. ad primum. Esto quòd talis subditus per iudicem possit in foro iudiciali compelli ad hoc, quòd suo curato confiteatur: non sequitur inde, quod tutè possit id agere subditus: quia in foro iudiciali ad multa potest homo cõpelli, quæ cum bona conscientia agere non potest. Vt si quis publicè cõtraxit cum aliqua, qui tamen scit impedimentum esse inter eos, quod nemo alius scit: compelletur à iudice reddere debitum po-**[74r]**stulanti: & tamen non poterit tutè huiusmo di debitum reddere. Pro quo etiam facit casus, qui habetur. c. Dominus. de secundis nu ptijs. Et casus, qui habetur. c. Inquisitioni. de sententia excommuni. In casu igitur præsenti hoc idem accidit, quòd quanuis à iudice compellatur subditus ille suo curato confiteri: non tamen tenetur. Ratio, quia habet præ ceptum ecclesiæ in contrarium, quo tenetur excommunicatum vitare in occulto, maximè in sacris. Et iudicis præceptum in casu procedit ex ignorantia, qua. s. iudex nescit illum curatum excõmunicatum esse, qui si id sciret, non illud præciperet. Et esto sciret, & præciperet, non esset illi parendum: iuxta regulam magistralem: Si inferior iubeat aliquid, cuius contrarium superior iubet, non est inferiori parendum. vt patet. 11. q. 3. Nom semper. cum alijs sequentibus. Quod autem allegatur, qui peccat legis authoritate, non peccat: verum est de lege diuina, vt exponit Augustinus. Et si ad omnem legem id velimus extendere, verum est quòd nulla lex tribuit authoritatem ad peccandum, etiam si leges multa permittant peccata. Aliud enim est, legem peccata permittere: aliud verò ad peccandum authoritatem præstare. Ad secundum, nego illam confessionem validam esse, nec enim legitima est, imò contra legem iubentem vitare excommunicatum in occulto, quando scitur esse talis. Gesta etiam per excõmunicatum ratione publici officij valent, quantùm ad forum iudiciale: quia non inua lidantur in illo foro, quandiu ab ecclesia toleratur: secùs in foro pœnitentiali, & cõscien tiæ. Discrimen est clarum ex dictis: quia in gestis publicis per excommunicatum tolera tum, defectus potest per leges publicas suppleri, ita vt facta teneant. Absolutio autem sacramentalis ab excommunicato occulto impensa, non ita tenet: quia eius defectus, per publicas leges humanas suppleri non potest, eò quòd absolutio impensa actu peccanti, seu obicem ponenti, de iure diuino est nul la, vt ex dictis apparet. Ad tertium, dicendum, quòd quanuis, qui generaliter excommunicatus

est, peccet sacramenta ministrando, non tamen inde fit, vt semper peccent, qui de manu eius sacramenta suscipiunt, ad minus non peccabunt contra ecclesię præceptũ: quando quidem statutum concilij Constañ. non prohibet suscipere sacramenta de manu illorum: ipsis tamen iure diuino vetitum est sacramenta ministrare, cùm indigni sint. Nephas enim est, vt ait Dionysius, immũdis sacra tractare. Et hanc culpam statutum Concilij non tollit. Et esto suscipientes cooperentur ad peccatum ipsorum: non tamen huius modi cooperatio culpanda est, quando ipsa cooperatio in nullo dat peccanti causam, vt peccet, vt si alioqui paratus sit sic peccare, vt dicit Adrianus. Sed statim obijceretur, quòd ille sacerdos non audiret confessionem illius peccatoris, nisi ad instantiam ipsius: & ex cõ sequenti videtur illi prębere causam indignè tractandi sacramentũ. Ideo posset aliter responderi, quòd cooperari de per accidens ad peccatum proximi, causa etiam data de per accidens, non est semper peccatum, cùm excusetur per necessitatẽ, vel aliquam spiritualem vtilitatem. De quo aliâs. &c̃. Pro nunc tamen dicendum, quòd in tribus casibus est peccatum cooperari ad peccatum proximi. Primus, quando est cooperatio ad aliquid de se malum. Secundus, quando cooperatio est causa, quòd proximus peccet, qui alioqui non esset peccaturus, nec in peccato perman surus. Tertius, quando sola voluntate coope ramur ad peccatum, id est, sine necessitate, aut vtilitate. Erit autem licita cooperatio, quando est de per accidens, & sit ob necessitatem, vel notabilẽ vtilitatem, quæ non ita commodè aliter haberi posset. Exempla sunt clara.

De confessione nescienter facta excommunicato.

EX dictis oritur dubiũ: quia, vt videtur, ideo absolutio ab excõmunicato impensa est inualida, quia illi cõfessus, & absolutionem pe tens, ponit obicem peccati, communicando cum illo. Quod verum esse non dubitatur, quando ipse confessus scit confessorem excommunicatum esse. Pone igitur, quòd id nesciat iunincibiliter: An in tali casu absolutio sit nulla, & confessio iteranda. Et loquor de confessore excommunicato nominatim denuntiato. Et videri posset alicui, quòd confessio tunc sit valida: quia non ponit obicem ipse confessus, & ita absolutio non carebit effectu. Oppositum tamen videtur tenendũ. Pro quo facit. cap. Si celebret. de clerico excommunicato. Vbi dicitur, quòd excommunicatus minore excõmunicatione grauiter peccat, si sacramenta ministret, aut suscipiat: quamuis ministrata per eum, non careant virtutis effectu. Et datur pro causa: quia taliter**[[74]v]** excommunicatus, non est remotus à collatione, sed à perceptione: id est, non est suspensus quo ad alios, sed quo ad se. Vnde à cõtrario videtur, quòd ministrata ab excõmunicato maiore excõmunicatione, carent virtutis effectu: ac proinde absolutio per talẽ impensa est nulla. Facit etiã. c. Duobus. de sententia excõmunicationis. Vbi sententialiter dicitur, quòd propter vinculum minoris excõmunicationis non expirat potestas soluendi, & ligandi. Vnde à contrario videtur, quòd expirat talis potestas propter vinculum maioris excõmunicationis. Iam inde arguitur: quia vel expirat quo ad licentiam, ita vt excõmanicatus non possit licitè soluere, nec ligare: & hoc dici non potest, quia illo modo etiam expirat per vinculum minoris excommunicatio nis. Vel expirat quo ad potestatẽ remotam, quæ est potestas ordinis: & hoc non, quia illa potestas ordinis in charactêre fundata, est inauferibilis, sicut & ipse character. Restat ergo, expiret quo ad potestatẽ propin quam, & de facto: ita. s. quòd si talis attentet quenquam soluere, vel ligare, non teneat factum: & ita sic absolutus, quantumuis cum bona fide confessus, tenetur aliam legitimam absolutionẽ procurare. Secùs de generaliter excõmunicatis, & toleratis, quorum gesta tenẽt, vt suprà diximus. Consonat etiam rationi: quia qui ligatus est, quomodò

potest alios soluere, aut ligare? Corollariè sequitur, quòd absolutio impensa ab excõmunicato denuntiato est nulla, non solùm propter obicem quem illi confitens ponit, cõmunicando cum illo, sed etiam ob defectum potestatis propinquæ, quam talis excommunicatus non habet: qua tamen priuatus non est, qui solùm generaliter est exõmunicatus, cuius gesta ratione publici officij tenẽt. Sic tenent Adrianus in. 4. fol. 85. post Angelum, excommuni. vlti mo. §. 19. Sic Richard. in. 4. distinct. 18. Et Innocen. & Panormi. in cap. Veritatis. de dolo, & contumacia. Vide Baptistam, verbo, Absolutio. §. 3. &. 4. Corollariè sequitur, quòd particulariter excommunicatus non potest morientem absoluere, nec moriens tenetur taliter excõmunicato confiteri. Vnde tunc si alium non habeat confessorem, perinde est ac si copiam confessoris non habeat, ex quo ille excommunicatus propinquam potestatem non habeat ad soluendum quenquam: tunc enim satis erit si Deo cõfiteatur: quanquàm excommunicates in illo articulo necessitatis possit à quolibet non præciso absolui. De quo aliâs.

De confessione facta confessori prauo.

ALiud dubiũ: An sicut excommunicatio confessoris facit absolutionem inualidam: ita etiam malitia confessoris reddat ipsam absolutionem nullam. Et arguitur, quòd sic: quia malitia confitentis reddit absolutionem nullam: igitur & malitia absoluentis: nam actus potiùs vitiatur ab agente ipsum, quàm à patiente. &c̃. Prætereà ligandi, & soluendi potestas veris, non falsis sacerdotibus à Domino tradita est. Cuius argumentum est, quia Christus dicturus Apostolis, Quorum remiseritis peccata, remittentur eis: præmisit, Accipite Spiritum sanctum. &c̃. Vt cunctis euidenter ostenderet eum, qui Spiritum sanctum non habet, peccata non posse tenere, vel remittere: vt ait Alexander secundus. Et habetur vigesimaquarta, quæstione prima. &c̃. Oppositum tamen videtur tenendum: iuxta. cap. plerunque 11. q. 3. vbi dicitur, quòd iudex sæpe ligat, & soluit, cuius ad locum vita minimè concordat. Et. c. Consulen dum. 28. distin. Vbi dicitur non esse vitandum presbyterum habentem vxorem, aut criminosum, sed tolerandum. In cuius exemplum adducitur, quòd Christus Iudam criminosum tolerauit. Ac proinde facta per clericum criminosum tenent, & per ecclesiam approbantur. Quod cl ariùs patet ex cap. Sciscitan tibus. 15. q. vltima. Vbi Nicolaus ad consulta Bulgarorum respondens, ait posse sacramenta recipi de manu sacerdotis in adulterio depræhensi. Et datur ibîdem causa: quia non potest aliquis, quantumcunque pollutus sit, sacramenta diuina polluere. &c̃. Et additur: Qualiscunq; enim sacerdos sit, quæ sancta sunt, coinquinari non possunt. Idcircò ab eo (quousq; iudicio episcoporum reprobetur) communio percipienda est. Facit etiam ratio: quia sacramenta ecclesiæ non merito ministrantium innutuntur, sed Christi institutioni, & meritis eiusdem: quemadmodùm de baptismo à criminoso sacerdote ministra to, & de Eucharistia à malo sacerdote confecta suo loco dictum est. Deinde, si absolutio impensa ab eo, qui est excommunicatus (saltem generaliter) valet, à fortiori igitur valebit impensa ab eo, qui nullo modo est excõmunicatus, quanuis sit in peccato mortali. **[75r]** Ad rationes ante oppositũ: Respõ. ad primum, quòd illa prima consequentia non valet. Quamuis enim actus humanus quo ad bonitatem, vel malitiam magis pendeat ab agente, quàm à patiente: attamen quo ad efficaciam, vel effectum agendum in patiente, magis à patiente pendet, & ab eius dispositione, q̃ ab agente. Vt Eucharistia, & reliqua sacramenta suam efficaciã in recipiente non habent, nisi iuxta dispositionẽ recipientis, quantumuis sanctus sit, qui ministrat. Ac proinde non mirum, si malitia confitentis impediat absolutionis veritatem, & efficaciam, & non malitia absoluentis

Ad secundum pro nunc illa glos. acceptetur, quæ ait: Sacerdotẽ, qui Spiritum sanctum non habet, non posse peccata remittere vitæ merito, posse tamen vi sacramenti. Et primo modo procedit decretum Alexandri citatum.

SEquitur ex dictis non esse de necessitate iterandam confessionem ob id quòd pœnitens est oblitus pœnitentiæ priùs iniunctæ. Nec ob id quòd pœnitentia iniuncta, sit in peccato adimpleta. Nec ob id quòd confitens, tempore quo confitebatur, oblitus fuit alicuius peccati mortalis à se cõmissi. Hæc omnia patent: quia cum his stat, quòd confessio priùs facta, simul & absolutio fuerit legitima & valida, & per consequens non iteranda. Nam pono huiusmodi pœnitentem cum debita contritione, & præmissa de bita discussione conscientiæ, absq; aliquo impedimento fuisse suo proprio curato confessum: iam illa confessio, & absolutio fuit valida ex parte tam confitentis, quàm absoluentis, vt suppono: confessio autem, & absolutio semel legitimè facta, non potest reddi nulla per casum postmodùm occurrentem. Ac proinde si posteà succedat iniunctæ pœnitentiæ obliuio, aut eiusdem in peccato adimpletio, non inde fit vt absolutio, quæ valida fuit, sit nulla. Si tamen peccator velit in hoc sæculo pro peccatis confessis satisfacere iuxta qualitatem & quantitatem peccatorum quæ commisit, & iniunctæ pœnitentiæ oblitus est, tenebitur eadem peccata reconfiteri ad finem hunc, scilicet, vt debita pœnitentia illi iniungatur. Attamen hoc voluntatis est, non necessitatis: quia liberum est pœnitenti in hoc sæculo satisfacere, aut satisfactionem ad Purgatorium relinquere, vt posteà patebit. De pœnitentia etiam in peccato adimpleta, an sit iteranda, seu an sit satisfactoria patuit suprà: & iterum patebit inferiùs. De confessione etiam dimidiata ob obliuionem alicuius peccati, an sit de necessitate iteranda, suprà conclusum est. Et in præsentiarum breuiter dicendum, distinguendo de huiusmodi obliuione: quia si pro cessit ex negligentia confitentis, eò quòd non debitè suam conscientiam discusserat, culpa bilis fuit talis obliuio, & ita absolutionem suscipiens posuit obicem, & ex consequenti non mansit verè absolutus, ac pronide tenetur reiterare confessionem illam. Si autem obliuio illa illi accidit absq; negligentia sua, cùm fecit quæ debuit vt omnia sua delicta ad memoriam reuocaret, & non potuit: tunc valida fuit confessio, & non iteranda. Satis erit, postquàm peccatum oblitum ad memoriam fuerit reuocatum, illud cum cæteris, quæ post illam confessionem commisit, confiteri. Illud in hac materia notandum est, quòd si confessus certus est de nullitate absolutionis sibi impensæ, siue ob defectum ipsius confitentis, siue ipsius confessoris: tunc tenetur reiterare confessionem, vt dictum est, in casibus suprà positis. Si autem non sit de hoc certus, sed dubius, est videndum de huiusmodi dubio, an sit probabile, ita vt sub sit iusta causa dubitandi, & tunc etiam est cõfessio iteranda, nec dubium temerè deponendum. Si autem sit dubium non ita probabile, sed leue, scilicet, si non subsit iusta & rationabilis causa dubitandi: tunc vel deponatur dubium, vel reiteretur confessio: alioqui exponeret se homo peruculo non haben di veram absolutionem. Si autem hoc dubium habeat homo tempore quo confitetur, tunc stante dubio peccat absolutionem petendo: quia exponit se periculo irritam faciendi absolutionem, & ideo tenetur confessionem iterare, cum confessione obicis.

ALiud occurrit dubium: An in illis casibus, in quibus est de necessitate reiterãda confessio, sit reiteranda particulariter, & explicitè: an sufficiat in genere, dicẽdo, Confiteor me illa omnia commisisse, quæ olim vobis confessus fui. &c̃. Respon. Si reiteratio confessionis fiat nouo confessori, & non ei cui priùs erat facta confessio: tunc non dubium, quin in particulari sit reiterãda. Si autem fiat priori confessori, distinguunt docto res: quia vel peccata priùs confessa exciderunt à memoria illius confessoris, vel non. Si non, satis est confessionem in genere reiterare. Secùs si à memoria confessoris exciderunt. Contrà tamen videtur, quod

non sit necessarium reconfiteri peccata eidem confessori in particulari, etiam si peccata à memoria confessoris exciderint. Ratio, quia me-**[[75]v]**moria peccatorum confessorum non est in confessore necessaria ad validitatem absolutionis. Probatur, vt si quis confiteatur multa peccata, cuius confessio duret per octo dies, vel per mensem, aut etiam per annum: si quis omnia peccata totius vitæ velit confiteri, & in fine anni confessor eum absoluat, valebit absolutio, etiam si confessor non teneat memoriam omnium, quæ in confessione audiuerat. Similiter si absolutio differatur ad petitionem confitentis, qui vult ampliùs suam discutere conscientiam: aut ad voluntatem confessoris, qui vult super certis casibus in confessione auditis, ampliùs per librorum inspectionem, aut virorum Doctorum instrucitonem informari, & differatur ad mensem, vel annum, & posteà absoluat pœnitentem, valebit absolutio, etiam si sacerdos non habeat memoriam omnium, quæ in confessione audiuerat. Sic tenet Palude in suo 4. sic Adria. q. 4. de confessione. Sic Baptista confessio. I. §. 8. Si arguas: Pœnitentia illi imponi dignè non potest, nisi iuxta quantitatem & qualitatem peccatorum: ad hoc autem necessarium est, vt confessor notitiam pec catorum habeat: Dicendum, quòd si velit peccator per Pœnitentiam condignam à sacerdote iniunctam in hoc sęculo satisfacere, necessarium est peccata in pariculari reconfiteatur, si à memoria confessoris exciderunt: attamen cùm pœnitentiæ iniunctæ sint arl itrariæ, vt habetur. c. Mensurã. de pœnitentia. distinct. 1. Et cap. Deus. de pœnitentijs & remis. & sit in voluntate peccatorum velle hîc, vel alibi satisfacere: ideo non est simpliciter necessarium in particulari reconfiteri. Si secundò arguas, quia confessor absoluens pœnitentẽ quando à confessoris memoria peccata exciderunt, exponit se periculo absoluendi, quem absoluere non potest: quia fortè ille pœnitẽs habebat casus reseruatos, aut erat maiori ex cõmunicatione ligatus, à quibus hîc confessor eum absoluere non potest. Igitur peccat sine memoria peccatorum illum absoluens. Respon. Quòd si est ipsi cõfessori certum, vel probabile, aut dubium, quòd ille habuerit tales casus, peccat, illum vniuersaliter absoluẽdo: quia exponit se periculo pręfato, in quo casu non procedit præfata responsio. Secùs si credat nullum tale fuisse impedimentũ, quod potest licitè credere, si ipse pœnitẽs sit doctus, & fide dignus, & certiorat suum confessorem, quod nullum talem habuerit casum.

SEd pone, quòd Petrus primò omnia sua peccata, quæ pro tempore habebat confessus est vni confessori idoneo: deinde alio anno reliqua sua peccata alteri idoneo integrè confessus est: vtraque tamen fuit inualida, vel ex defectu ipsius confitentis, vel ipsorum confessorum, & vtraque confessio reiteranda. Quærebatur, an satisfaciat ille pœnitẽs, si ad primum confessorem adeat, dicens: Confiteor me illa omnia commisisse, quæ tibi confessus fui. &c̃. Et ad secundum similiter, dicens: Confiteor me illa omnia commisisse, quæ tibi olim confessus fui. &c̃. ita vt vterq; illum absoluat. Respon. Cùm præfatæ cõfessiones ab homine in casu factę inualidæ fuerint, similiter & absolutiones, perinde est, ac si non esset cõfessus: ideo si vult ab omnibus peccatis absolui, non à diuersis confessoribus, sed ab vno, vnicam quærat absolutionem. Et illi, à quo petit absolui, omnia cõmissa à quibus hactenus absolutus non est, cõfiteatur. Et si illi vni aliquando, licet inualidè, aliqua peccata fuerit confessus, illa in genere eidem confiteatur: & reliqua quæ illi non erat confessus, reconfiteatur, vt ab illo omnium peccatorum integram assequatur absolutionem.

De facultate simul & fructu legitimam confessionem iterandi.

ALia iuxta materiam præfatam occurrit dubitatio. Esto quòd cõfessio legitima, & valida semel facta, non sit de necessitate iteranda, an saltem possit licitè, & fructuosè reiterari. In qua distinguendum videtur de confessio ne, & de absolutione. Nam de confessione nulla est quæstio quin possit eadem frequenter eidem, & diuersis confessoribus fieri. Nec dubium est, huiusmodi iteratam confessionem eorundem peccatorum fructosam esse ex opere operantis, ratione humilitatis ipsius peccatoris, & ratione reiteratæ contritionis, ex qua reiterata confessio procedit: & ratione verecundiæ, quam in ipsa peccatorum confessione habet, & ratione consilij, & correctionis, quam ei confessor potest exhibere. De absolutione autem iterata super eisdem peccatis est dubiũ: An licita sit & fructuosa. Et dixit quidam doctor de Rubione, quòd nõ est licitum huiusmodi absoluntionẽ in casu iterare. Cuius ratio est, quia secunda absolutio esset irrita, & inanis, & falsa: quia cùm talis peccator ab illis suis peccatis quæ recon-**[76r]**fitetur fuerit priùs verè sacramentaliter absolutus: igitur non mansit postmodùm eisdem peccatis ligatus: ac proinde quando sacerdos reiterata confessione ait: Ego te absoluo à peccatis tuis, quæ mihi confessus es: falsum dicit pro tunc, cùm nemo verè dicatur solui, qui immediatè ante ipsam solutionem ligatus non suerat: & ita absolutio est irrita: & per consequens, qui absolutionẽ reiterat, & qui eam reiterari facit, ex parte sua facit sacramentum irritum: & ita peccat, sicut qui semel est baptizatus, si iterum baptizaretur. Sco. ait in Quarto cõfessionẽ simul & absolutionem iterari quidem posse licitè: non tamen salubriter, quia secunda absolutio nil in confitente operatur. Tum, quia opposito dato, per solam reiterationẽ confessionis sine alia satisfactione posset peccator totaliter à peccatis liberari. Tum etiam, quia sententia semel lata, claue non errante, à Deo ratificatur in cœlis, ita vt non maneat peccator ampliùs ligatus. Tum etiam, quia ita videmus in foro contentioso, quòd sententia semel lata non reiteratur, & reiterata, non plus quàm prima operatur: igitur. Oppositum tamen vtriusq; videtur tenedum. Tum ex cõmuni doctorum & sanctorum sententia, qui commendant peccatorem sua peccata etiam priùs confessa, frequenter, & pluribus cum spe veniæ confitentem, vt patet ex cap. Quem pœnitet. de pœnitentia, distinctio. 3. Quod procedit de confessione sacrementali reiterata. Tum etiam, quia apud religiosos simul & apud alios viros deuotos & Deum timentes approbatur communiter, & commendatur consuetudo, qua solent multi, vel in sæculo manentes, vel religionem ingredientes cõfessionem totius vitæ repetere, & ab omnibus simul absolutionem recipere.

Quòd etiam fructuosa sit huiusmodi iterata confessio, & absolutio ex opere operato, apparet: quia est illic verum sacramentum, cùm concurrat debita materia, & forma, & minister idoneus, & intentio, vt suppono: igitur. Si dicas deficere debitam materiam, quę est peccata non priùs remissa: Contrà, quia tunc si quis omninò contritus, præcedente feruida charitate confiteatur, & absoluatur, non illi huiusmodi absolutio prodesset: quia deficit materia per te, scilicet, peccata non priùs remissa, cùm constet illa omninò quo ad culpam & pœnam esse remissa, vt suppono in casu. Si dicas non esse remissa à sacerdote, licet sint à Deo condonata: Contrà, quia id non obstat. Nam quæro quis sit fructus absolutionis sacramentalis? quia vel est remissio peccatorum quo ad culpam, vel quo ad pœnam, vel est collatio gratiæ, seu augmentum eius. Si primum, sequitur quòd cùm peccata sint sufficienter à Deo remissa per contritionem præuiam in casu, quòd esto absoluatur à sacerdote, infructuosa erit talis absolutio impensa ei, qui contritus confitetur, sicut si iteratò confiteretur. Si secundum, aut tertium, sequitur quòd iterata absolutio super iterata confessione, habet fructum suum

facere, scilicet, dare augmentum gratiæ, & remittere aliquid de pœna temporali, si cui tali mansit homo obnoxius: & per consequens quòd peccata confessa, sint priùs à sacerdote remissa, vel non, nil obstat, quo minùs iterata absolutio super iterata cõfessione sit verum sacramentum. Deinde vtrunq; idem patet ex Extrauagante Martini Quinti suprà citata, qui determinauit, quòd confessi fratribus generalem licentiã habentibus, nihilo minùs tenerentur iterum suis parochialibus confiteri, prout in Concilio generali Lateraneñ. fuerat institutum: cap. Omnis vtriusq; sexus. &c̃. Quod tamen statutum non de sola confessione agenda, sed de sacramentali cum absolutione subsequuta intelligendum esse suprà deduximus. Et patet, quia si de confessione reiterate, & non cum spe absolutionis loqueretur, non esset opùs suo proprio reconfiteri, sed cùm sit talis confessio facienda proprio, ideo est, quia non potest nisi à proprio absolui. Simi liter idem patet ex Extrauagante Benedicti Vndecimi, Inter cunctas. vbi ait sententialiter, quòd religiosi, qui iuxta statuta sui ordinis tenentur suis prælatis confiteri, si alijs licentiatis confiteantur, quòd nihilo minùs te neantur iterum suis prælatis iuxta sua statuta cõfiteri. Quæ constitutio licet sit per Clementinã, Dudum. de sepulturis. iam reuocata, quantum ad obligationẽ reconfitendi, attamen ante reuocationem habebat vim, & post reuocationẽ: licet sit ablata obligatio reconfitendi, non tamen licentia. Adde, quòd Benedictus ibîdẽ ait, quòd licet confessi fratribus licentiatis non teneantur suis proprijs curatis reconfiteri: est tamen salutare: ideo præ dicti fraters debent illis consulere, vt iterum suis proprijs curatis cõfiteantur. Dicendum igitur ad quæstionẽ sub distinctione, quia duobus modis potest reiterari absolutio ab eisdem peccatis. Vno modo, reiterate confessione. Alio modo, ea non reiterata. Et quidem si confessio non reiteretur, sed ea semel tantùm fa-**[[76]v]**cta, reiteretur absolutio bis, aut ter, aut pluries: tunc probabile est, talem absolutionem nil plus quàm primam operari. Sicut si quis in eadem Missa plures hostias accipiat, nil plus, quàm si vnam perciperet, obtinebit. Si tamen confessio iteretur, simul & absolutio: tunc currit sententia modò probata, quòd talis absolutio toties proderit, quoties cõfessio iteretur, modò non ponat obicem ipse cõfessus. Sicut quoties dignè celebrat, toties illi proderit ex opere operato Eucharistiam suscipere. Dixi notanter, nisi confitens obicem ponat: Quia qui confessionem reiterant, cum animo iteratam absolutionem ab eisdem peccatis recipiendi, possunt se dupliciter habere: quia vel id faciunt ex diffidentia præteritæ absolutionis, quasi illa prima absolutio ei, ob grauitatem suorum peccatorum non suffecerit: & talis diffidentia, mortale peccatum est, & ad infidelitatem seu hęresim pertinens. Et ideo qui ex tali diffidentia confitetur, obicem ponit, & ita huiusmodi iterate confessio simul & absolutio nil illi proderit. Aut confessionem reiterant ex humilitate, & deuotione, quam ad huiusmodi sacramentum habent, omni tali diffidentia, cæterisque obicibus seclusis: tunc licitè, & fructuosè talis confessio cum absolutione, vt suprà dictum est, iteratur. Verùm esto non sit fructuosa iterata absolutio super eadem confessione non iterata, esset dubium, an saltem sit licita. Et videtur probabile, quòd non, secundùm primam sententiam, nisi ob causam iustam reiteretur: puta, si dubitat cõfessor, an primò absoluerit, quia fortè oblitus est, an debita verba formauerit, an debitam adhibuerit attentionem, aut ad aliquem alium defectum, si quis fortè interuenerit, supplendum. Eodem modo potest dici, quòd non est licita reiteratio verborum cõsecratio nis super hostia consecrata, nisi ob aliquam similem causam. Et generaliter nulla forma alicuius sacramenti esset licitè iterabilis, non iterata materia, nisi ob causam. Inde est, q verba matrimonialia semel domi celebrata, in ecclesia pulicè reiterantur: quia subest iusta, & rationabilis causa, ea in publico iterandi, vt occasio calumniandi, seu perperam, & sinistrè de illis cohabitantibus opinandi, tollatur.

Iam ad rationes prioris sententiæ responderi potest. Ad primum, quòd falsum est iteratam absolutionem super iterata confessione irritam esse, & inanem: imò valet ad augmentum gratiæ, & remissionem pœnæ, si qua soluenda post deletam culpam remansit. Et quando arguitur, quòd forma sit in casu falfa, quæ significat ill um confitentẽ tunc absolui, cùm tunc ligatus non esset. Dicendum primô secundùm Magistrum facilè soluitur, qui ait sensum illius formę esse: Ego te absoluo, id est, te absolutum esse iudicò: & hoc verum est. Secundum verò alios erit sensus: Ego te absoluo quantum est ex parte mea, & similiter verum est. Fortè etiam non erat omninò à peccatis solutus, quia vt in plurimum post remissam culpam, relinquitur ligatura temporalis, à qua in toto, vel in parte potest confitens per sacerdotem absolui. Adde, quòd si deberemus in sono verborum præfatæ formæ stare, per eandem rationem concluderetur, q̨ esset falsa, irrita, & inanis prima absolutio ei, qui ante fuerat contritus, impensa.

Ad secundum pro parte Scoti allegatum, dicendum, quod nil inconuenit dicere, quod per itera tam confessionẽ, simul & iteratam absolutionẽ tota pœna peccatis priùs dimissis debita remittatur, sicut & per alia opera pœnalia & meritoria reiterata dimitti potest: quandoquidem non minoris virtutis, & efficacię sunt sacramenta iterata, q̃ humana opera similiter iterata. Ad aliud, quo arguitur, quod sententia sacerdotis ratificatur in cœlis, fateor, ita, scilicet, vt non ampliùs teneatur peccator ea, quæ semel confessus est, iterum confiteri, cum quo stat posse fructuosè confessionem simul & absolutionem iterari. Ad tertium, esto, q̨ sententia in foro exteriore iterata super eadẽ causa nil plus, quàm prima sententia operatur: in nostro tamen casu potest aliquid amplius repetita absolutio operari. s. augmentum gratiæ, & pœnæ remissionem, vt dictum est. Et quia in foro contentioso non est, quod secunda sententia iterata debeat aut possit cõferre vltra id quod prima contulit, ideo non mirum si effectum nouum non habeat.

De his, qui confiteri tenentur.

IAm quæritur, quis teneatur confiteri. In primis proponatur Decretalis: Omnis vtriusq; sexus fidelis, postquã ad annos discretionis peruenerit, omnia sua peccata, solus proprio sacerdoti, saltem semel in anno confiteatur, & pœnitentiam iniunctam studeat pro viribus adimplere. Quòd si voluerit alieno cõfiteri, licentiam priùs postulet, & obtineat**[77r]** à proprio &c̃. Quæritur igitur de huiusmodi obligatione cõfitẽdi, an se extẽdat ad infideles? Et dixerunt aliqui, quòd obligatio cõfitendi, quę est de iure humano, puta semel in anno, non se extẽdit ad infideles, de quibus ecclesia non iudicat, iuxta illud Pauli: Quid[121] ad nos de his, qui foris sunt, iudicare? Obligatio autem confitendi ex iure diuino orta extẽdit se, vt dicunt, ad fideles, eò quòd iuri diuino omnes tam fideles, quàm infidels sub ijciuntur: maximè, quia quando Christus di xit, Quorum remiseritis peccata &c̃. nullam fecit inter hos & illos pecctores differẽtiã.

Respon. Aliter dicendum est, quòd nec iu re humano, nec diuino tenentur infedeles confiteri peccata tempore infidelitatis com missa. Probatur, quia vel tenerentur ea cõfiteri antequàm baptizentur, vel pòst. Non primum, quia baptismus est ianua aliorum faacramentorum, & pœnitentia est secunda tabula post naufragium, & nulli sacerdoti data est potestas iurisdictionis super infideles in foro pœnitentiali, quæ omnia suppono certa: igitur in eis antequàm baptizẽtur absolutio sacramentalis locum habere non potest. Sed nec potest dici secũdum, scilicet, quòd post baptismum tenentur confiteri pec cata, quæ tempore infidelitatis

commiserunt: nam illa omnia in baptismo totaliter remittuntur, quo ad culpam, & pœnam, ac si commissa non essent. Et vt ait Ambrosi. Baptismalis gratia non requirit gemitum, nec planctum, nec vllam exteriorem satisfa ctionem, nec confessionem. Si dicas, ad mi nus si infidelis ponit obicem tempore quo baptizatur, peccata priora illi non remittuntur, sed in eo permanent post baptismum, & ita tenebitur posteà ea cõfiteri: quia sub præ cepto confessionis cadunt omnia mortalia post baptismum commissa, & permanẽtia.
Respon. Ad id dici posset, quod etsi baptismus in casu non remittat peccata tempore, quo suscipiẽ, remittet tamen ea posteà, quãdo fictio recesserit, iuxta decretum Augustini, Tunc valere. de consecra. dictin. 4. Contrà poterit replicari, quòd ex sententia quorundam, vt Sco. etiam tangit, quando fictio recesserit, non virtute baptismi remittentur pec cata, sed virtute contritionis tunc aduenientis: & si ita sit, non videtur improbabile, qd' cadant sub præcepto confessionis, sicut reliqua post baptismum commissa. Verum quicquid sit de hoc, illud tenẽdum est cum communi sententia, quòd in casu, quo fictio, superueniente contritione, recedit, gratiam baptismalem consequitur, quam propter obicem malæ voluntatis priùs non fuerat consequu tus: & ita huiusmodi gratia baptismalis idẽ nunc operatur, quod fuisset operata tempore baptifmi, nisi obicem reperisset. Tunc autem certum est, quòd gratia illa omnia peccata tempore infidelitatis commissa omninò deleuisset: ita, vt nulla de illis opùs esset confessione, aut sastifactione. Hoc igitur idẽ pòst operatur, cedente fictione.
De fidelibus est dubiũ: An obligatio confitendi se extẽdat ad omnes fideles. Pro quo supponatur, posse fideles esse in quadruplici genere, vt Primi sint, qui omni carent peccato mortali, & veniali. Secundi sint, qui carent mortali, sed non veniali. Ter tij sint, qui carent mortali exteriore, sed non ca rent mortali mẽtali. Quarti sint, qui sunt in peccatis mortalibus exterioribus. Sed an sit dabile primum genus hominum, qui omni peccato in hac vita careant: saltem per notabile tempus in ætate adulta: nam de paruulis baptizatis non dubium, quin careant omni pec cato. Similiter de adultis, non dubium quin possit omni peccato carere per instans, vel saltem per breue tempus, vt si in adulta ætate baptizentur cum pœnitudine perfecta omnium suorum peccatorum, poterunt saltem ad breue tempus in innocentia permanere: non ita per notabile tempus, vt Augustinus ex intento probat. Tum, quia non est homo, cui non conueniat orationem Dominicam quotidie dicere, in qua petimus, dimitte nobis debita nostra. Tum ex eo, quod ait Ioan. in sua canonica: Si dixerimus, quòd[122] peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Tum, quia[123] non est homo qui non peccet, etiam si iustus sit, non poterit gloriari se immunem esse à peccato: septies enim in die cadit iustus, vt[124] ait scriptura. Si tamen aliquis talis sit, qui speciali Dei gratia ab omni peccato sit immunis, talis non erit astrictus confiteri, nec iure diuino, nec humano: quando quidem confessio, de qua loquimur, non nisi de proprijs peccatis fieri debet. De his autem, qui mortali peccato carent, sed non veniali, est dubium, an teneatur confiteri. Et dixerunt aliqui, quòd licet non teneantur necessitate sacramenti, eò quod peccata venialia non sunt materia necessaria sacramenti pœnitentiæ, tenentur tamen necessitate pręcepti ecclesię, quę in pręsenti Decretali vnicuique fideli iubet, vt semel in anno confiteatur, cui quidem præcepto de necessitate obtemperandum est.**[[77]v]** Non esset opùs ad hanc quæstiunculam nunc respondere, cùm suprà fuerit absoluta, nisi propter eos, qui opinionem suam specialiter fundant in Decretali, Omnis vtriusque. Contra quos dicimus, per huiusmodi Decre talem non teneri homines peccata venialia cõfiteri, etiam si mortalibus coniuncta sint. Quod probatur, supponendo, quòd ecclesia in hac Decretali non induxit nouam obligatio nẽ confitendi, sed

tantùm limitauit tempus, in quo homines pręceptum diuinum de confitendo adimplerent, vt est communis Theologorũ sententia: igitur per hanc Decretalẽ ho mines non tenentur confiteri nisi ea quę iure diuino consteri tenent̃. Sed sic est, quòd diuinum ius non obligat quemq̃ vt venialia confiteat̃: num illud dictum Christi, vnde orta est obligatio confitendi, scilicet, Quorum remiseritis peccata, remittentur eis: & quorum reti neuritis, erunt retenta: non potest de venialibus verè intelligi, ex quo venialia multis alijs modis remitti possunt, vt suprà dictum est, & ita hæc Decretalis non obligat homines huius secundi generis. Secundò idem patet ratione Doctoris sancti: quia ecclesia non potest obligare ad impossibile, vel quasi: sed impossibile est hominem omnia peccata venialia consiteri, cùm sint innumera, quæ homo dinumerare non potest: igitur hęc Decretalis non se extẽdit ad confessionem ve nialium, siue mortalibus sint adiuncta, siue non. Tertiò, quia sacramentalis confessio, non est necessaria, nisi ad liberandum hominẽ à naufragio, est enim pœnitentia secunda tabula post naufragium. Cùm ergo homines per sola venialia naufragium pati non possint, cùm per ea charitas in nullo diminuatur, sequitur non esse necessarium ea cõfiteri.
Postremò idem patet ex pœna in hac De cretali posita, contra huiusmodi confessionẽ omittentem, scilicet, vt viuus arcetur ab ingressu ecclesiæ, & moriens careat ecclesiastica sepultura. Quam pœnam tam duram nõ est credendum ecclesiam imposuisse propter non cõfessionẽ venialium. Peius enim est ve nialia cõmittere, quàm cõmissa non confiteri: sed talis pœna imponi non debuit, imò nec poterit contra eos, qui venialia committunt: igitur multò minùs contra eos, qui venialia cõmissa non confitentur. Sequitur ex dictis, non esse standum in sententia Caietani, qui ait, fraters nigros teneri ad cõfessio nem venialium semel in mẽse, etiam si communiter fideles ad huiusmodi cõfessionem non teneatur. Et ita dicit, quòd Clementina de statu monachorum, quæ ait, quòd fra tres nigr iteneantur semel in mense confiteri, procedit de monachis, sola etiam venialia habentibus. Contra quod militat ratio prima suprà facta:qa ecclesia non induxit obligationẽ nouam confessionis, præter eam quæ est de iure diuino. Cùm ergo iure diuino fra tres nigri nec alij non teneantur confiteri ve nialia, siue sola sint, siue mortalibus coniuncta: sequitur præfatam Clementinam non ad venialia se extendere, sicut nec præsens Decretalis, Omnis vtriusq; sexus. Et quamuis religiosi, & etiam alij viri sęculares possint obligari ad confessionem venialium, hoc erit ex ipsorũ voluntate, seu voto. Quòd autem inuiti ab ecclesia, seu iure communi ad id obli gentur, non apparet verum. Quòd si inter se habent statuta per quæ puniuntur hi qui venialia non confitentur, vt erunt statuta, de ea in genere confitẽdo: vel erunt statuta quibus ipsi propria voluntate se subiecerunt. Itâq; non video apparentiam, quòd vel religio, vel ecclesia, vel commune ius obliget religiosos ad confessionem venialium in particulari. Nam de hac loquimur.

De confessione peccatorum cordis.

DE his etiam ho minibus tertij generis, qui carent mortali exteriori, sed non mentali, est simile dubium, An teneantur peccata mẽtalia confiteri. Super qua quæstione olim fuerunt multi. qui tenuerunt partem negatiuam. Pro quibus facit ratio, quia peccatorum confessio pręrequirit in confessione iurisdictionem, vt suprà patuit: sed confessor non habet iurisdictionẽ super actus cordis, sicut nec ecclesia tota, cùm occulta cordium iudicio Dei sint reseruata, vt quàm plura iura testantur. Etiam homo non iudicat nisi de his, quę apparent, prout scriptura ait: Homines iudicãt[125] quæ vident, Dominus autem intuetur cor.

Oppositum tamen tenendum est, scilicet, quòd peccator habens mortalia peccata post baptismum commissa, tenetur ea omnia cõfiteri, non solùm exteriora, sed etiam mentalia, siue sola sint, siue exterioribus coniuncta. Id probatur ex dicto Christi sępe citato, Quorum remiseritis peccata, remittentur eis: & quorum retinueritis, retenta erunt. Quæro, vel Christus hîc solùm de peccatis exteriori **[78r]** bus loquutus est, vel etiam de interioribus. Non primum, quia tunc satisfaceret peccator diuino iuri, si sola exteriora confiteatur, & ab eisdem à confessore absoluatur: & confessor non haberet à Christo potestatem absoluẽdi, nisi ab exterioribus: quia in eodem loco dedit Christus sacerdotibus potestatem remittendi peccata, & pręceptum peccatoribus de ea cõfitendo. Et ita si illic Christus de solis exteriorib⁹ peccatis loquutus est, nec peccator tenereẽ confiteri nisi exteriora, nec sacer dos absoluere posset, nisi ab exteriorib⁹. Ex quo hæc absurditas sequereẽ, quòd Deus remitteret in confessione sola exteriora peccata, & non alia purè mẽtalia. Nam dixit Christus in sententia: Peccata, quæ vos sacerdotes remiseritis, ego remittã: quæ autem vos non re miseritis, per iudicium vestrum absolutiuum, nec ego remittã. Cùm igitur secundum hanc respõsinẽ sacerdos non remittat purè mẽtalia, sed tantum exteriora, quæ in confessione audiuit: igitur Deus similiter non remitteret purè mentalia, sed solùm exteriora confessa à sacerdote remissa. Quod impium est dicere:qa Deus vel nullum mortale remittit, vel omnia. Nam vel in remissione gratiam infundit, vel non. Si sic, illa gratia omnia mortalia expellit: Si non, nullum igitur mortale expellitur, aut remittitur. Restat ergo, quòd Christus in loco allegato de omnibus mortalibus sit loquutus, etiam mẽtalibus, & per cõsequẽs iure illo diuino tenetur peccator mẽtalia confiteri, siue sola sint, siue exterioribus coniuncta.

Quã quam proteruus dicere posset, rationẽ hanc non concludere, & quòd sententia Christi de exterioribus tantùm procedat peccatis, & quod illa remittuntur per sacerdotis absolutionẽ, modò de illis debitam habeat contritionem propter Deũ: & tunc Deus virtute cõtritionis remittit mẽtali. aquòd si talis cõtritio non assit, nulla illi à Deo peccata mor talia remittunt̃. Contrà tamen arguitur: quia illa remissio, qua Deus hæc peccata remittit vi contritionis, illa verò vi absolutionis, non ha bet locum, nec habere potest, loquendo de remissione quo ad culpam, quam Deus facit, quam nunquàm facit, nisi infusa charitate. Et patet hoc: quia non aliter remittit mentalia per contritionem, nisi dando gratiã: hæc autem gratia vi contritionis data, omnia mor talia excludit: igitur repugnat de lege, quòd Deus vi contritionis remittat aliqua mortalia, & non omnia. Similiter si vi sacramenti remittit exteriora, id non fit, nisi gratiam sacramẽtalem insundẽdo: hęc autem gratia iterũ omnia etiam mentalia excludit: igitur repugnat, quod vi sacramẽti sola exteriora remittat.

Ratio igit̃ facta valida est, cui adde quod suprà dictum est, quod eodem iure diuino est necessaria integritas confessionis, quo est necessaria ipsa cõfessio: & ita non satisfacit peccator iuri diuino, si sola exteriora, tacitis mẽ talibus, confiteatur: & per consequens nec satisfacit huic Decretali, in qua præcipitur, quòd illa confessio, quæ iure diuino necessa ria est, fiat semel in anno: & ita intentum. Hanc rationem in integritate confessionis fundatam, non probat Caietanus: quia ait eam procedere, quando peccator confitetur exteriora, & non interiora, cum habeat vtraq;: non tamen procedit, quando nulla exteriora commisit, sed solùm interiora. Sed probo quòd eam debet approbare, supposita necessitate integritatis de iure diuino: quia si habet peccator peccata mentalia simul & exteriora, & sola exteriora confitetur, agit contra diuinum ius, quo tenetur omnia per eum commissa consiteri: & cùm non sit aliud expressius diuinum ius quod id præcipit, nisi quod suprà allegatum est, scilicet, quorum retinueritis peccata, retenta crunt, id est, pec cata, quę vos sacerdotes non remiseritis, nec

ego remittã: igit̃ talis peccator in casu, quo sola exteriora confitetur, & non interiora, peccat: quia cõfessionẽ interiorum ommittit: igitur illo iure diuino tenetur peccata interiora confiteri, sicut & exteriora, cùm sententia Christi ad omnia etiam mẽtalia se extẽdit. Alioqui si ad sola exteriora Christi præceptum se extẽderet, satis seruaret peccator integritatẽ cõfessionis, quãdo omnia exteriora pręcisè cõfitetur. Pro hac vera sententia facit etiã qualitas fori pœnitẽtialis, quod secretissimum est, sicut & esse debet: eò scilicet, quòd in illo de causis secretissimis tractet̃, inter quę sunt peccata occultissima cordis. Facit etiam, ą sacerdos ea, q̃ in foro pœnitentiali scit & audit, scit vt Deus, non vt homo, vt dicitur. Deo autem etiam occultissima cordium sunt cõfiten da, cuius locum sacerdos tenet. Facit etiam ratio: quia Christus venit curare vulnera nr̃a, nec dicendum est, quòd fuerit imperfectus, & defectuosus medicus, qui reliquerit medicinã pro exterioribus peccatis curandis, & nõ pro mẽtalibus. Medicinæ autem, quas reliquit ecclesię, sacramenta sunt. Nec videtur, quòd aliud sacramentum reliquerit, ad curãdum mentales morbos post baptismum contractos, quàm sacramentum pœnitentiæ: igitur non solùm exteriora sunt confitenda, sed & men-**[[78]v]**talia, vt huiusmodi medicina sacramentalis omnibus his morbis prodesse valeat.

Postremò facit p̃sens Decretalis, quę dem pta temporis limitatione, in quo confessionem fieri iubet, in reliquis quæ ad confessio nem attinent, potiùs est diuini iuris declaratiua, quàm noui inductiua. Cùm igitur dicat, quòd omnis fidelis omnia peccata confiteatur, & nomine, omnia, veniunt etiam mẽtalia intelligenda, nam qui totum dicit, nil excludit, sequitur obligationem confitendi ad purè mentalia se extendere. Specialiter etiã facit concilium Compluteñ. in quo fuerunt cõdemnati magistri quidam Salmanticeñ. qui asserebant, peccata cordis non esse confitenda, sed per solam contritionem cordis deleri. Cuius condemnatio fuit per Sixtum Quartum approbata, vt suprà tetigimus.

Ad rationes priores contra veritatem suprà positas, facilè est respondere. Esto enim confessio præquirat in confessore potestatem iurisdictionis, nego tamen, quòd confes for hanc non habeat in peccata cordis in fo ro pœnitentiali, in quo causæ occultissimæ tractari deent, in quo etiam confessor tenet vicem Dei. Dicendum secundò, quòd licet consessor non habeat iurisdictionem coactiuam in peccata cordis, cùm homo purus non possit peccatorem compellere, vt occulta cordis confiteatur: habet tamen iurisdictionem absolutiuam ipsorum peccatorum, præsupposita spontanea subiectione, qua peccator in huiusmodi occultis se subijcit cõfessori. Ad aliud, quo dicitur quòd homo non iudicat nisi de his quæ apparent, fateor: sed peccata mentalia quando quis ea confitetur, iam apparent: & ita confessor potest de illis iudicare.

De alijs hominibus quarti generis, qui habent peccata, non solùm mentalia, sed ex teriora, non est dubitandum, quin teneantur ea omnia confiteri, tam iure diunio, vt suprà deductum est, quàm humano, virtute præ senits Decretalis. Esset tamen dubitatio de Papa. Et videri posset, quòd esto, quòd sub hoc quarto genere compræhendatur, non teneatur confiteri alicui sacerdoti, sed soli Deo. Ratio, quia confessio sacerdoti facienda, vt valida sit, præsupponit in ipso sacerdote potestatem iurisdictionis super ipsum confitentem: hanc autem nullus sacerdos videtur ha bere supra Papam, qui caput omnium est, cui omnes alij subijciuntur: ipsum autem nulli nisi Deo constat esse subiectum.

Deinde quòd virtute huius Decretalis nõ teneatur confiteri, apparet: quia Papa non vi detur legibus humanis de necessitate subiectus: cùm omnes tales, saltem ecclesiasticæ, sua authoritate, & voluntate sint institutæ: in quibus potest ipse cum alijs hominibus, etiam pro voluntate sua dispẽsare: ita, vt teneat dispensatio, & dispensatus maneat liber ab obseruatia

huiusmodi legum: igitur à fortiore ipse est liber ab illis. Nec obstat, quòd huiusmodi Decretalis facta est per Cõ ciliũ generale, cui omnis fidelis, quacunque fulgeat dignitate, etiam papli, parêre tenetur, vt in concilio Constañ. fuit declaratum. Non inquã obstat: nam siue teneamus, quòd Papa sit supra Concilium, vt communis doctorum sentenia tenet, siue quòd est inferior concilio, hæ quę per concilia statuuntur, in telligenda veniunt, excepta semper authoritate Romani Pontificis, vt habetur cap. Significasti. de electione & electi potestate.
Respõ. videtur, quòd quamuis huic iuri humano de semel in anno confitendo non sit de necessitate Papa ipse astrictus, quod apparet, tum ex dictis, tum etiam, quia hęc Decreta lis loquitur de fidelibus illis, qui habent proprium sacerdotem, & de quibus verificari potest, quòd possunt confiteri proprio sacerdoti, vel alieno de licentia proprij, petita, & obtenta, vt ait textus: de Papa autem id non verificatur: ac proinde hęc Decretalis non se extẽdit ad Papã. Iuri tamen diuino de cõfiten do subditus est, sicut cæteri fideles, imò grauiùs ipse peccaret legem diuinam non seruãdo, quàm alij inferiores, eò quòd Christus legẽ suam specialiter suo vicario cõmisit, vt eam seruaret, & per alios seruari faceret, pro cuius obseruãtia sibi vsq; ad sanguinis effusionem pugnandum est, vt ait Decretum Vrbani Papæ. Et quanuis nullus homo in terr is habeat potestatem iurisdictionis coactiuam supra ipsum Papam, habet tamen absolutiuam, præsupposita eius spontanea summissione, qua alicui confessori se summittat. Nam potestas iurisdictiõis in foro pœnitẽtiali in re nõ addit supra potestatẽ ordinis, nisi hoc quod est habere materiam subiectam, in quam sa cerdos possit suam exercere potestatem. Ma teriam autem sacerdotibus subijicere, cõuenti originaliter Papæ, qui oues Christi diuersis cõmittiti pastoribus. Et sicut ei conuenit alias oues summittere, cui velit: ita eidem conuenit seipsum, quatenus peccator est, summittere cui velit cõfessori: qua summissione facta, ille quem eligit, dicitur iam iurisdictionem in eum habere, qua possit eum soluere & ligare.

[79r] Cui debeat fieri confessio.

DEinde quęri potest, cui sit de necessitate facienda confessio? Laico scilicet in defectu sacerdotis, an sacerdoti excõmunicato in defectu alterius idonei, An simplici sacerdoti, seu alieno in defectu proprij? Et quęriĩ hoc, casu quo peccator sit in articulo necessitatis. Et dixerũt aliqui cum Magistro sentẽtiarũ, quod in in tali articulo necessarium est confiteri laico. Id probant primò ex eo, quod Iacôb⁹ dixit in sua Canonica: Confitemini alterutrum peccata[126] vestra. Quam epistolam, non ad solos sacerdotes scripsit, sed indifferenter ad laicos, & sacerdotes. Et cùm dicat, alterutrù, videtur innue re, quòd laicis etiam sit confitendum, idque maximè in articulo necessitatis. Secũdò idem arguitur ex ratione: quia cùm confessio sacra mẽtalis à Deo iussa duo contineat, scilicet cõfessionẽ, & absolutionem secramentalẽ, esto quòd in præfato casu absolutio haberi non possit ob desectum ministri, non ideo tolletur obligatio cõfitendi: quia de duabus seruitutibus, vna remota, altera relinquiĩ, vt tenet, & citat glo. c. Omnis vtriusq; sex⁹. de vsu pallij. cap. ex tuarũ. Et de priuilegijs. c. Pastoralis.
His non obstantibus dicendum, quòd etiam in articulo necessitatis non est necessarium cõfiteri laico. Probatur: quia nec de iure diuino, nec humano. Primum patet: quia ius diuinum, vnde necessitas confitendi deducitur, so lùm procedit de confessione facienda sacerdotibus: nam ad solos sacerdotes dixit Christus: Quorum remiseritis peccata &c̃. Igiĩ vbi non habeĩ copia sacerdotis, non tenetur peccator homini laico cõfiteri. Secundum etiam patet: quia potissimù ius humanum de confitendo, est pręsens Decretalis: hæc autem nõ obligat, nisi

vt semel in anno quisque confiteatur proprio sacerdoti: Ex nullo igitur iure deduci potest necessitas confitendi laico.
Secundò idem patet: quia confessio à Deo & ecclesia iussa, est confessio sacramẽtalis: ea autem quæ laico fit, non est talis, nec esse potest, ob defectum ministri, qui necessariò debet esse sacerdos: & ita confessio facta laico, nunq̃ cadit sub præcepto diuino, vel humano. Et ita si in articulo mortis peccator careat copia sacerdotis, non tenetur hoĩ cõnfiteri, sa tis est, si Deo cõtrit⁹ cõfiteat̃. Poterit tamen si velit confiteri laico, tam in necessitate, q̃ extrà, ad finem habendi ab eo, si doctus sit, salutare cõsilium, seu consolationem, & ad finem amplius merẽdi, ob verecũdiam ibîdẽ habitam: non tamen ad finem suscipiendi ab co absolutionẽ.
Ad primum ex Iacôbus citatum in opp osi tum, dicendum, quòd Iacôbus non loquitur ibîdem de confessione iustfsicãte, qualis est sacramentalis: sed de confessione humiliante, qua scilicet vnusquisq; se peccatorem esse recognoscat, & proximum suum delinquentem non ob id contemnat, sed vtrique agnoscẽtes culpam, pro se inuicẽ orent, vt suprà dixi.
Ad secundum, dicendum, quòd procedit de diuersis seruitutibus, seu obligationibus, quibus aliquis ex æquo tenetur: non de his, quarum altera est principalis, altera accesso ria. Exemplum primi, vt peccator semel in anno tenetur confiteri, & Eucharistiam recipere: & ad vtrunque videtur ex æquo teneri: ideo si potest confiteri, & non potest Eucharistiã suscipere, tenetur ad id quod potest, & ecõtrà. Secùs in nostro casu, in quo absolui sacramentaliter est principale, confiteri verò est accessorium. Nec cadit sub pręcepto confessio, nisi propter absolutionem. In signum cuius Christus in authoritate sæpe citata, non directè & immediatè loquitur de confessione: fed de remissione peccatorum à sacerdotibus impetranda. Cùm igitur in casu præsenti peccator ille nullam speret absolutionẽ à laico, ideo cessat obligatio confitendi illi, quemadmodum cessat obligatio fraternæ correctionis, casu, quo nulla sperat̃ emenda.
Sed contrà obijcies: quia tunc non tenere tur peccator, habens casus superiori reseruatos, eos suo curato confiteri, ex quo nullam ab ipso curato eorum remissionem sperat.
Respon. Si ita esset, quòd peccator nil haberet, quod esset necessario confitendum, ni si casus superiori reseruatos: tunc non tenerẽt huiusmodi peccator suo curato cõfiteri. Attamẽ si habet alia peccata, quę subsunt iu risdictioni curati, & simul habet alios casus alteri reseruatos: tunc tenebit̃ omnia simul cõfiteri, nè integritatem confessionis dirumpat: quam suprà ostẽsum est esse de iure diuino.
AD aliud, an scilicet in articulo necessitatis debeat peccator confiteri sacerdoti no minatim excõmunicato, si non habeat alterius idonei copiam. Arguitur quòd sic, primò: quia in articulo necessitatis debet sacramen tum baptismi de manu hæretici, & excõmunicati suscipi: igitur etiam sacramentum pœnitentiæ, cùm vtrunque sit de necessitate salutis. Antecedens patet, ex cap. Si quem for_-[[79]v]re. 24. q. 1. vbi ait Augustinus de quodam, qui in articulo necessitatis baptismum de manu hæretici suscepit: dicens, Factum illud non solùm non improbamus, sed securissimè, & ve raciter laudamus. Secũdò, quia si non esset sacramentũ pœnitentiæ à sacerdote excõmunicato suscipiẽdũ, esset propter prohibitionem ecclesię, quæ prohibet cõmunicationẽ cum excõmunicatis: sed hoc in articulo necessitatis non obstat: tum ob id, quod dictum est in ratione pręcedẽte: tum etiam, quia nõ obstante præfata ecclesiæ prohibitione, potest in simili necessitate sacerdos cõmunicare cum peccatore excõmnicato, & eidem beneficium absolutionis impendere, vt patet ex cap. Non dubium. de sententia excommunica. Igitur non obstante præfata prohibitione, poterit pœnitens sacramentum absolutionis recipere de manu excõmunicati.

Respon. Oppositum tenendum est: quia excepto baptismo, nullum aliud sacramentum potest recipi de manu hæretici, aut excommunicati, vt ait beatus Chrysostomus, vt habetur in lib. Canonum pœnitentialium. Et Gratianus. 24. q. 1. cap. Subdiaconus. concludit, quòd dempto baptismo, cætera alia sacramenta à pręcisis, aut hæreticis, etiam in articulo mortis ministrata, aut nullum aut lethalem habent effectum. Secũdò idem patet, si sacerdos est nominatim excõmnicatus, non habet potestatẽ propinquam soluendi, & ligandi, vt suprà deduximus, ex cap. Si celebret. de clerico excõmunicato celebrãte. Et ex cap. Duobus. de sententia excõmunica. Ac proinde peccator qui non habet sacerdotem cui confiteatur, nisi excommunicatum, perinde est ac si copiam non habeat cõfessoris: & ita non tenetur illi magis quàm laico cõfiteri.

Ad rationes ante oppositum, dicendum, quòd & si in necessitate possit, & debeat sacramẽtum baptismi de manu excõmunicati vel hæretici formam ecclesiæ seruantis recipi: non tamen sacramentum pœnitentiæ. Ratio quæ solet assignari est, quia sacramentum baptismi est de necessitate salutis: non ita sa cramentum pœnitentiæ, cùm peccatoribus alia via salutis pateat. Sed non omninò placet hæc solutio: quia sicut peccatoribus patet via salutis per contritionem, & cõfessionem Deo factam: ita hominibus non baptizatis, saltem adultis, patet via salutis per veram cordis pœnitentiam, & amorẽ, & fidem Dei. Et sîcut adultis datum est in pręcepto, ꝗ baptismum suscipiãt: ita peccatoribus baptizatis datum est in præcepto, vt sacramentũ pnĩæ suscipiãt: igitʒ vtrũq; videtur de iure diuino æquè necessarium adultis peccatoribus.

Ideo aliter dicendum, quòd in articulo necessitatis potest, & debet sacrementum baptisini de manu excõmnuicati & hæretici, recipi: quia talis idoneus minister est ad baptizandum, ad quod non requiritur nisi posse absoluere, & verba sacramentalia proferre. Quod æquè conuenit hæreticis, & catholicis. Sacramentum autem pœnitentiæ non potest in articulo necessitatis ab excommunicato recipi: quia nominatim excõmunicat⁹ non est minister huiusmodi sacramenti idoneus, eò quòd per excommunicationem maiorẽ expirat potestas soluendi, & ligandi: potestas inquam propinqua, ad quam requiritur vltra potestatẽ ordinis potestas iurisdictionis, qua excommunicatus per ipsam excommunicationem priuatur. Sed vltrà replicabis, quòd tunc ad minus sacramẽtum Eucharistiæ deberet in necessitate recipi de ma nu hæretici, aut excommunicati, sicut & baptismus: nam tanta necessitate videtur necessarium vnum ex his sacramentis, sicut reliquuam, de quorum altero scriptum est: Nisi[127] quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest ingredi regnum Dei. De altero verò: Nisi manducaueritis carnem filij ho minis, & biberitis eius sanguinẽ, non habebi[128]tis vitam &c̃. Cùm tamen textus citati solum baptismi sacramentum de manu hæretici re cipi permittant, & tamen sicut hęretico non deficit potestas baptizandi: ita nec potestas cõsecrandi, si vtrobîq; formam seruet ecclesiæ.

Respon. pro nunc non esse de necessitate salutis sacramentum Eucharistię, sicut est sa cramẽtũ baptismi. Nam illa verba ex Ioan. 6. suprà citata, scilicet, Nisi manducaueritis carnem fillj hominis, & biberitis eius sanguinem &c̃. non de manducaione sacramẽ tali, sed de mãducatione spirituali, quæ per fidem est, exposita sunt per Innocẽtium Papam in epistola super hac re ad beatum Au gustinũ missa, cùm Aphricanum Concilium celebraretur, cui aderat Augustinus. Significa uit igitur, & exposuit Innocẽtius id esse mãducare carnem, & bibere sanguinem Christi, quod est eidem per fidem incorporari, & membrum eius fieri. Ac pronide dixit illam Christi corporis manducationem, & sanguinis potationem in paruulis adimpleri, quan do baptizantur: quia tunc per fidem, quam idîdem recipiunt, Christo incorporantur, & eius membra efficiuntur. Qua expositione audita, Augustinus gratias retulit

eidem In- **[80r]** nocentio, Vnde patet discrimen inter baptismi sacramentum, & Eucharistiam, quantum ad eorum necessitatem ad salutem. Sed de hoc aliâs. Ad secundam rarionem suprà factam: Respon. quòd falsum est ideo non esse confitendum sacerdoti excõmunicato, quia ecclesia prohibet cõmunicare cum excõmunicato: sed quia nominatim excommunica tus non habet potestatẽ propinquam soluen di, & ligandi, quam suprà ostensum est per maiorem excommunicationem expirare.

AD aliud, an scilicet in eodem atriculo necessitatis sit necessariò confitendum sacerdoti simplici, aut alij cuicunque non præci so, quando proprij sacerdotis copia haberi non potest. Et arguitur quòd non: quia confessio sacramentalis præsupponit in absoluẽte potestatem iurisdictionis, cùm sola potestas ordinis non sufficiat, vt posteà patebit: sacerdos autem simplex huiusmodi iurisdictionem non habet: nam suppono eum nõ habere licentiam à proprio sacerdote, sine qua, neminem potest absoluere, vt dicitur in Decretali præsenti, Omnis vtriusque sexus.

Oppositum tamen tenendum est: quia in articulo necessitatis quilibet sacerdos, etiam simplex, non alioqui suspensus, aut excommunicatus, potest quemlibet absoluere, nõ solùm à peccatis communibus, sed à reseruatis, imò & à cẽsura excommunicationis, vt patet ex cap. suprà citato, Non dubiũ. de senten tia excõmunicationis. Et per Extrauagentẽ Sixti Quarti, in qua ponuntur casus de cœna Domini, à quibus ait neminẽ absolui posse, nisi per Papam, excepto articulo mortis, in quo poterit absolui: præmissa tamen satisfa ctione, vel sumpta cautione, vt illic dicit̃. Itâq; quamuis sacerdos simplex ordinariam potestatem non habeat, neque à curato cõmissam, aut ab ep̃o: habet tamen facultatem à iure Põtificum sibi in tali articulo mortis cocessam.

Quòd autem in hmõi articulo teneatur pec cator confiteri sacerdoti simplici, si proprij copiam non habeat, patet: quia iure diuino tenetur peccator, saltem in articulo mortis, sua peccata confiteri sacerdoti, qui possit eum absoluere: alioqui per eum stabit, quo minus sacramentaliter absoluatur, & ex cõsequenti decedet in peccato mortali: sed sic est quod in illo articulo quilibet sacerdos simplex habet potestatem à iure, qua possit eum absoluere, si velit eidem confiteri: igitur &c̃.

De confessione fratribus priuilegiatis facta.

EXtra tamen arti culũ necessitatis, si quæ rat̃ cui sit confessio necessariò facienda, textus declarat, quòd proprio sa cerdoti, vel alieno de licẽtia proprij, cùm non possit aliter absoluere. In quo tres partes notant̃. Prima est p̃ceptiua, qua p̃cipit ecclesia, quod quilibet fidelis semel in anno suo proprio sacerdoti cõfiteat̃. Secũda est prioris moderatiua, seu dispẽsatiua. s. si velit alieno confiteri, licentia prius postulet à proprio, & obtineat. Tertia est definitiua, in qua dicitur, quod non aliter possit absoluere, vel ligare. Ex quo apertè sequit̃, quod qui cõfitet̃ suo proprio sacerdoti, aut alieno de licentia proprij, satisfacit huic statuto: cum non obliget, nisi sub disiunctione. Sed est quęstio, An parochainus, qui cõfitet̃ religiosis priuilegiatis, quib⁹. s. concessum est priuilegium audiẽdi confessiones, non priùs obtenta licentia ꝓprij sacerdotis. i. curati, satisfaciat huic statuto, ita vt non sit ei necessarium iterum proprio curato cõfiteri. Quæ quęstio duas inuoluit: altera est, an religiosi priuilegiati possint sine licentia curati parochianos audire, & verè sacramẽtaliter eos absoluere. Altera est, præsupposito quòd sic, An confessi illis sine licentia curati, teneant̃ iterum suo curato confiteri.

Ad primam quęstionem dicit Ioan. de Poliaco, quòd religiosi, vt præferẽt, priuilegiati, seu ab episcopis licẽtiati, vt confessiones parochianorum audiant, non possunt sine licẽtia curatorũ eas audire: & si audiant, absolutiones per eos impensę non sunt validę, nec verè sacramentales. Pro cuius probatione supponebat, quòd proprius sacerdos in præsenti Decretali accipitur strictè pro solo curato parochiali. Cùm enim proprius sacerdos tripliciter soleat accipi, scilicet communissimè pro omni sacerdote potente absoluere ex potestate ordinaria, siue cõmissa, aut delegata: Secundo modo, pro omni sacerdote potente absoluere ex potestate ordinaria tantũ: Ter tio modo strictè, pro solo curato parochiali: probãt isti, quod in præsenti Decretali non potest accipi cõmunissimè. patet, quia proprius sacerdos, de quo hęc decretalis loquitur, potest licentiam audiendi confessionem alieno dare, & ita potest alium delegare, vt patet ex secunda clausula suprà citata. Hanc autem li centiã dare non potest quilibet sacerdos potens absoluere, scilicet ille qui solum habet potestatem commissam: quia delegatus non po-**[[80]v]**test subdelegare, non igitur cõmunissimè ac cipitur. Nec etiam accipitur secundo modo cõmuniter, scilicet pro omni habente potestatem ordinariã. Id probat: quia tunc Episcopus & Papa dicerenẽt proprij sacerdotes horum parochianorum, cùm tamen sint cõmunes: nam Papa communis pastor est omnium fidelium, episcopus etiam communis pastor est omnium ecclesiarum ad suam diœcesim pertinentium. Si igitur cõmunes sunt, non erunt dicendi proprij, prout dicit Ambrosius, & habetur cap. Sicut. 47. distin. Nemo dicat proprium, quod commune est. Secundò idem patet ex Extrauagãte Martini Quinti, apud veterem vrbẽ ędita, quæ tamen non habeẽt in corpore iuris, in qua ait, quòd qui fratribus fuerint confessi, teneantur nihilo minùs proprio sacerdoti parochiali semel in anno confiteri, prout in generali concilio Lateraneñ. institutum est: in quo apertè declarat, sacerdotem proprium in præsenti Decretali esse sacerdotẽ parochialẽ: hic autem est curatus. Restat igiẽt, quòd proprius sacerdos sit curatus: & ita intentum pro supposito suo.

Quo præsupposito, respondet ad quęstio nem, quòd religiosi præfati. s. priuilegiati, aut ab ep̃o licẽtiati, non possunt sine licentia curati confessiones parochianorum audire. Probãt primò, quia si possent, maximè ratio ne priuilegij à Papa illis concessi, prout eisdẽ cõcessum est in Clemẽtina, Dudũ. de sepulturis. sed tale priuilegium non potuit illis concedi in præiudicium curatorum, nec Papa intendit alicui præiudicare, quãdo priuilegia concedit, vt colligitur ex cap. Ex tuarum. de authoritate, & vsu pallij. Et determinat simi liter Gratianus. 25. q. 1. cap. fina. Sed tale priuilegiũ fratribus concessum, esset in præiudicium curatorum, quibus de iure conuenit, quòd sui parochiani nulli alij confiteantur, nisi de licentia ipsorum curatorũ. Pro quo facit, quod dicitur, cap. Peruenit. 11. q. 1. Si vnicuique episcopo iurisdictio non seruãt, quid aliud agitur, nisi vt per nos, per quos ecclesiasticus ordo custodiri debuit, cõfundãt? Quod etiam currit de parochiali presbytero, cui sua iurisdictio in suos parochianos cõuenit. Secundò idẽ probãt ex clausula postrema, in qua dicitur, quòd alienus non potest aliter soluere, nec ligare, nisi de licentia proprij, id est curati, vt in supposito prętẽdit. Tertiò facit glos. ibîdem, in verbo, alieno. vbi dicit, quòd fratres priuilegiati absoluere parochianos non pos sunt, nisi de licentia curati. Vnde infert, quòd stante statuto hmõi Concilij generalis, repugnat quod alienus sacerdos possit quenq̃ absoluere sine licentia curati, nec Papa potest super hoc dispensare, nisi dissoluto statuto.

Respon. Hæc opinio errat in vtroque, tam in eo quod præsupponit, scilicet sacerdotem proprium accipi solùm pro curato parochiali, idque tenendo cõmuniorẽ sententiam, quæ ait, proprium sacerdotem opponi contra alie nũ, quàm in cõclusiõe principali. Quòd em̃ falsum sit proprium sacerdotẽ pro solo curato accipi, patet: quia tunc ep̃s, & Papa non essent

proprij sacerdotes, & ex consequenti essent alieni: cùm alienus, & proprius videant̃ ex op posito se habere, iuxta tenorẽ Decretalis. Et si Papa esset alienus, sequit̃ non posse Papã quenq̃ parochianum absoluere, nisi de licẽtia à curato obtẽta, quod est absurdum, cùm Papa habeat plenissimam potestatem ordinariam super omnes fideles in vtroque foro. Nec eius potestas quenquam absoluendi pẽdet ex licentia curati. Ac proinde error videtur dicere, quòd proprius sacerdos in p̃senti Decretali pro solo curato accipiat̃, & non se exten dat hmõi nomen ad ep̃m, & Papam. Itâq; in hoc puncto, sacerdos proprius, dicitur sacerdos qui habet potestatẽ ordinariam absoluendi Pa rochianos: & ita se extẽdit hmõi nomen ad episcopum, & Papam, & non solùm ad cura tum, vt isti volunt, restringitur. Nec obstat, quod suprà allegatum est ex decreto Ambrosij, dicentis: Nemo dicat proprium, quod commune est &c̃. quia proprium dicitur dupliciter. Vno modo, vt opponitur contra commune, & sic potest accipi decretum Ambrosij, qui loquebat̃ de bonis tẽporalib⁹, quæ tempore necessitatis cõmunia sunt. i. indigetibus cõmuni cãda, & non ipsis possidentibus appropriãda. Alio modo, vt opponitur contra alienum, & ita in præsenti Decretali accipit̃ secundum cõmunẽ sentẽtiã: ac proinde nil impedit papam esse sacerdotẽ, seu pastorẽ cõmunẽ, & proprium: quandoquidem vnusquisq; fidelis potest verè dicere, Papa est meus pastor: quod quia qui libet fidelis potest id de Papa dicere, est communis pastor. Et quia potest dicere, quod est meus pastor, est vniuscuiusq; proprius, quia non alienus. Quòd si ob id, quod Papa est cõmunis omnium pastor, non esset proprius cuiusq;: ita nec curatus vnius parochię diceretur proprius pastor alicuius parochiani, cùm curatus etiam cõis sit multorum parochianorum pastor.
Nec obstat, quod secundò ex Extrauagã ti Martini allegabatur, in qua dicit, sacerdotem proprium esse sacerdotem parochialem. Nam sacerdos parochialis dicitur is,**[81r]** cui cura parochiæ commissa est: constat autem curam parochiæ esse à Christo cõmissam papæ, & à papa episcopo, & ab episcopo cu rato inferiori, cui ministerium incumbit. Ac proinde in pręfata Extrauagante, sacerdos parochialis se extendit ad episcopum & papam, sicut & sacerdos proprius. Quanquã de sacerdote proprio quis sit, iuxta præ sentem Decretalem aliter quàm cõmuniter tenetur sentiendum est, vt patebit posteà.
Iam super est ostendere conclusionẽ præfati doctoris falsam, & erroneam esse. Pro quo p̃mittẽdæ sunt tres propositiones p̃am bulæ. Prima est, quòd episcopus potest propria authoritate ordinaria confessiones parochianorum audire, & eosdem sicut & curatus absoluere. Hæc patet, quia quod potest inferior, potest à fortiore superior: cùm igit̃ episcop⁹ sit curato superior, poterit ergo sua authoritate absoluere eos, quos potest curatus, idq́ue sine licentia ipsius curati. Quod inde magis confirmatur, quia episcopus potest limitare potestatem curati, & non econtrà: quia potest ob causam illi prohibere, nè confessiones audiat, imò ne baptizet, vt habetur 16. q. 1. cap. Cunctis. & in alijs capitulis.
Secũda propositio. Ep̃s potest vices suas, hoc est absoluendi potestatem committere alijs capacibus, prout velit. Hæc patet extrà, de officio ordinarij. his quibus. Et de consecratione ecclesiarum, cap. Aqua. vbi apertè dicitur, quòd ea quæ sunt iurisdictionis pos sunt alijs cõmitti. Cùm igit̃ absoluere pœni tẽtẽ ad iurisdictionẽ pertineat, sequitur &c̃. Quod simul cum præcedenti confirmat̃ ex his quę de officio ordinarij dicuntur, cui inter cætera iura id conceditur, vt in cathedraticis ecclesijs & collegialibus ordinarij assumant sibi viros idoneos coadiutores in officio prędicationis, & audientia confessionũ: hoc autem esse non posset, nisi episcopi possent sua authoritate ordinaria confessiones audire, & vices suas alijs committere.
Tertia propositio. Episcopi possunt vices suas audiendi. s. confessiones, cõmittere, non solùm sacerdotibus sęcularibus, sed etiam religiosis. Hæc patet: quia religio non facit hominem

incapacem huius potestatis iurisdictionis, cum de essentia religionis sit pauptas, castitas, & obediẽtia: hæc autem perfectè fuerũt in Apostolis, qui tamen non fuerunt incapa ces hmõi potestatis. Multi etiam ep̃i sunt & fuerunt religiosi, quibus conuenit potestas huiusmodi absoluendi: ac proinde religio non obstat, quo minùs episcopus possit illis facultatem audiendi confessiones concedere. Nec obstant decreta. 16. q. 1. ca. Placuit. & ca. Interdicimus. & alia, in quibus expressè prohibetur monachis vt non audiant confessiones: quia hoc intelligitur sine licentia episcoporum: quia de licentia episcoporum bene possunt, vt habetur eâdẽ causa, & quæstione, cap. Ex authoritate. Et cap. Sic viue.

Quibus præmissis corollariè sequitur, q̨ religiosi ab episcopis licentiati, possunt confessiones parochianorum audire, eitam sine licentia curatorum. Nam licentiatus à curato potest confessiones audire: igit̃ à fortiore licẽtiatus ab ep̃o: & hmõi licẽtiatus habet potestatẽ ordinis & iurisdictionis in casu: igit̃. Inde sequitur quòd religiosi à papa priuilegiati, possunt etiam sine consensu curatorum confessiones audire parochianorum: quãdo quidem non minus operat̃ priuilegium à papa concessum, quàm licentia & cõmissio episcopi. Sequitur secundò confessionem taliter licentiatis factam, verè esse sacramentalem: quia illic concurrunt omnia, quę sunt de essentia huius sacramenti. s. debita materia, scilicet peccator pœnitẽs, debita forma absolutionis, & competens & idoneus minister, scilicet sacerdos habens potestatem ordinis, & iurisdictionis &c̃. Igitur. Sequitur tertiò errorem esse, dicere, stante statuto pręsenti Concilij Lateraneñ. Papam non posse religiosos licẽtiare, vt sine curatorum licentia confessiones parochianorum audiant. Hoc patet, quia quod potuit facere papa ante statutum Cõcilij, potest facere post statutum, iuxta cap. Significasti. de electione & electi potestate. vbi dicitur, quod in omnibus statutis per cõcilia generalia, intelligit̃ excepta authoritas Romani Põtificis: sed ante statutum potuit papa licẽtiare religiosos, vt confessiones audiãt: igit̃ etiam posteà: quandoquidem statutum in nullo abstulit aut imminuit potestatem papæ. Quibus quidem rationibus cùm Ioan. de Poliaco satisfacere non posset, coactus fuit errorem suum reuocare. Et ita per Alexandrum papam, & per Clementem quartum, & per Ioan. 22. declaratum fuit, præfatos religiosos priuilegiatos, posse de licentia papæ, aut episcopi, parochianos confitentes absoluere, inferioum assensu minimè requisito. De quo vide Clementin. Dudum. de sepulturis. & Extrauagan. Ioan. 22. Vas electionis.

Nunc respondẽdum est ad rationes ante oppositum factas. Arguebatur primò quòd tale priuilegium non fuit concessum fratribus in præiudicium curatorum. Illo admis-**[[81]v]**so dicendum, quod nullum ex tali priuilegio præ iudicium fit curatis: quia vt ait Tho. tunc priuilegiũ datur in p̃iudicium tertij, quando per priuilegiũ auferẽ à tertio aliquid quod erat eidẽ concessum in fauorem suũ. Modò aunt quod parochiani possint suo curato confiteri, aut alieno de licentia proprij, hoc cedit in fauorem parochianorũ, quibus datur libertas & optio vnum de duobus eligendi. Deinde præfatum priuilegium etiam cedit in gratiam, & fauorem ipsorum curatorum: nam per tale præfatum priuilegium exonerantur curati ab onere, quo per seipsos tenebantur confessio nes suorum parochianorum audire. Etiam nõ est specialiter curatis concessum, vt ipsi soli possint licentiam suis parochianis concedere, vt alieno cõfiteantur: nam facultas dandi huiusmodi licentiam, proprio sacerdoti conceditur: quo nomine intelligatur, non solus curatus, sed episcopus, & papa. Et ideo, quãdo ep̃s, aut papa conferunt licentiam fratribus vt confessiones audiant, suo iure vtuntur, etiam si consensum curatorum non requirãt.

Ad cap. Peruenit. 11. q. 1. dicẽdũ, quòd procedit de coërciua iurisdictione, quam pro vtili tate subditorum, & communis boni, necesse est vnicuiq; ep̃o seruari, nè confusio ad impunita

tem criminum vel turbationis fiat, & vt inferiorũ ad superiores debitus ordo & reuerentia seruetur. Secùs de iurisdictione fori pœnitentialis, quæ magis innitiẽ voluntarię summissioni subditorum. Ad secundum sumptũ ex clausula tertia. s. quod non potest alienus aliter soluere vel ligare, nisi de licentia proprij. i. curati, dicendum, quòd procedit ex falso supposito. s. quod in hac Decretali proprius sacerdos accipiat̃ pro solo curato, quod ostẽ sum est esse falsum. Ac proinde licentia fratribus à papa vel episcopo concessa, sufficit vt possint absoluere. Ad tertium ex glos. præsentis Decretalis dicendum, quòd errauit, & ab ea recedendum est.

ESto igiẽ, quod licentia ep̃i aut papæ religiosis concessa sufficiat vt audire possint parochianorum confessiones, & eos absq; curati licentia absoluere, est quæstio, An parochiani fratribus confessi, teneantur iterum curato confiteri, seu confessionem reiterare. Et dixerunt nõnulli Iuristæ quòd sic, vt Ioan. Monachus, & Archidiaconus, & alij. Pro qua sententia arguitur primò, ex Extrauaganti Martini Quinti, qui inter alia ait: Volumus autem quod hi qui fratribus confitebuntur, eisdem suis parochialibus sacerdotibus semel saltem in anno confiteri, prout generale Concilium statuit, nihilo minùs teneantur: Quodq́; ijdem fratres eos ad hoc diligenter & efficaciter secũdũ datam eis à dño gratiam exhortentur. Secũdò arguiẽ: quia licentia alicui concessa ad aliquid, non tollit obligationẽ pręcepti, quãdo ambo compossibilia sunt. Quod exemplis apertis cõstat: quia paulò antè Christi passionẽ erat baptismus institutus, & erat de consilio quãdo circũcisio erat de præcepto, & licentia tunc data de baptismo, non auferebat obligationem de circuncisione: imò tunc baptizatus, tenebatur præcepto de circũcisione, quam suppono non cessasse ante Christi passionem. Similiter licentia alicui data vt possit Missam in die do minica extra parochiam suam audire, non tollit obligationem audiendi Missam solennem in propria parochia, quam de iure audire te neẽ. Et licentia quam quis habet eũdi ad sanctum Iacôbum, non tollit obligationem voti, si quod emisit, de eundo in Hierusalem: cùm in his casibus illa sunt compossibilia. Cùm igitur in pręsenti casu parochianus ha beat licentiam confitendi fratribus priuilegiatis, cum qua confessione facta, se compatitur iterata confessio facta proprio sacerdoti, iuxta statutum Concilij Lateraneñ. sequiẽ quòd confessi prædictis fratribus tenentur iterum suo proprio confiteri semel in anno.

Tertiò idem videtur: quia ad officium cu rati pastorale pertinet inuigilare super oues sibi cõmissas, & vitam earum agnoscere, iuxta illud: Diligenter agnosce vultum pecoris tui,[129] tuosq́; greges cõsidera. Curatus autem non potest vultum pecoris agnoscere, nisi præuia cõfessione: non igiẽ poterit curatus impediri, quo minùs confessiones suarum ouium audiat. Et ita, esto parochiani sint fratribus confessi, tenentur iterum eadem suo curato cõfiteri.

Quartò. Ex p̃cepto Euãgelico curati non[130] debent dare sanctum canibus, id est, non de bent iniquis, & peccatoribus sacramenta ministrare, nec aliam spiritualem doctrinam, ex qua nullus speratur fructus: ad curatum autem pertinet, cùm sacramenta confert, scire, an sint digni, qui sacramenta suscipiant: hoc autem scire non potest, nisi agnita vita, & cor rectione, & pœnitentia suorum parochiano rum: quod nisi præuia confessione, scire non poterit. Igitur, esto parochiani sint fratribus cõfessi, tenentur suo sacerdoti proprio cõfiteri &c̃. Respon. His non obstantibus, tenendum est contrarium, quòd. s. confessi fratribus priuilegiatis non tenentur reconfiteri proprio sacerdoti. Pro cuius manifestatione po**[82r]** no aliquas propositiones. Prima est. Confes sio facta prædictis fratribus priuilegiatis est verè sacramentalis, & absolutio per eos impensa, valida. Hæc probatur ex dictis: quia si aliquid deesset, quo minùs fuerit sacramẽtalis, maximè idoneitas ministri: sed hoc non, quia præfati

fratres habent potestatem tam ordinis quàm iurisdictionis per licentiam, aut priuilegium illis concessum, vt patet: igitur.
Secunda propositio. Confessio prædictis fratribus facta, non est necessariò iteranda. Hæc probatur primò ex Extrauagãte Bene dicti Vndecimi, Inter cũctas. Vbi dicit̃: Absurdum est eos, qui semel legitimè absoluti sunt, rursus eodem debito teneri. Secundò idem patet ex Extrauagante Ioan. 22. Vas electionis. vbi in sententia dicitur, quòd confessi hmõi religiosis priuilegiatis, non tenentur eadem iterum confiteri, magis quàm si proprijs curatis fuissent confessi. Tertiò idem patet ratione: quia si esset illis parochianis necessarium iterum suo curato eadem confiteri, vel esset id necessarium de iure diuino vel humano. Non primũ: quia iuri diuino iam satisfactũ est per hoc, quòd peccator semel fuit à sacerdote idoneo legitimè absolutus. Nec secũdum: quia ius humanum non potest quenquam obligare ad cõfitendũ peccata, quæ alioqui iure diuino non sunt de necessita te cõfitenda. Inde est, quod ecclesia non potest obligare fidelem baptizatum, vt cõfiteatur peccata, quæ ante baptismum cõmisit. Nec etiam ecclesia potest quenq̃ obligare, vt particulariter sua peccata venialia confiteat̃: quia scilicet nec hæc, nec illa alioqui sunt de iure diuino necessariò confitẽda. Nam tolle diui num ius de confesione agenda, nullum aliud ius potest quẽquam obligare ad cõfitendũ. Cùm igit̃ de iure diuino peccata confessa, & à sacerdotibus sacramentaliter remissa, non sint de necessitate confitenda, sequitur quòd ecclesia non potest quenquam obligare ad reconfitendum peccata priùs confessa &c̃.
Tertia propositio. Qui confitetur fratribus vt suprà dictum est, ab episcopo vel papa licentiatis, satisfacit huic statuto, de cõfitẽdo semel in anno. Hęc probat̃: quia hęc Decretalis non obligat fideles ad confessionẽ semel in anno faciendam, nisi sub disiunctione. s. vt confiteantur proprio sacerdoti, vel alieno de licentia proprij: cui quidem præcepto satisfacit, qui alteram partem disiunctiuæ adimpleuerit. Cùm igitur confessi fratribus priuilegiatis alteram partem disiunctiuæ compleant, quia confitentur alieno, scilicet fratri, de licentia proprij, quo nomine venit intelligendus episcopus, & papa: sicut & curatus ex communi sententia: sequitur.
Quarta propositio est, quòd licentia data parochianis in generali, vt fratribus cõfiteãtur, in nullo relaxat rigorem & obligationẽ pręsentis statuti de semel in anno cõfitendo proprio &c̃. Hæc etiam patet: quia totus rigor huius statuti in hoc pũcto est, quòd quilibet cõfiteat̃ proprio, vel alieno de licentia proprij: ab hac autem obligatione non solùm non eximitur qui fratribus ex præfata licẽtia confiteẽ, sed eo ipso quòd præfata licentia vtitur, adimplet in rigore hmõi generale statutum, vt satis de se patet. Vnde fit, vt confessi hmõi fratribus, liberi sint ab obligatione eadem peccata suo curato, aut alij recõfitendi.
Ad rationes ante oppositum, dicendum ad primã, quę videtur difficultatẽ facere, eò quod videntur pontifices contraria in p̃senti articulo declarare, cum per plures pontifices declara tum sit hmõi confesiones fratribus factas va lidas esse, & non reiterandas: per Martinum autem decretum sit, quod confessi fratribus teneantur iterum suo curato confiteri, &c̃. Sed pro con cordia, videtur de licentia fratribus concessa di stinguẽdũ: alia enim est licentia illis concessa secũdum formam & tenorẽ Clemẽtinæ, Du dum. de sepulturis. alia verò, quam Martinus præfatis fratribus concessit. Prima licentia cõfessiones audiendi est illis concessa cum quibusdã circũstantijs. s. quòd superiores ordinum Minorum & Prędicatorum cõpareant coram diœcesano, aut vicario eius, vt de eius cõsensu eligant religiosos, qui confessiones audiant: quo habito, eligunt hmõi confessores, & hi electi, præsentant̃ ep̃o, vt electio confirmet̃ & ipsi electi, confessiones audire possint. Et tales habent absolutam, seu categoricam licentiã confessiones audiendi. Et qui his fuerint cõfessi, non tenent̃ iterum

proprio sacerdoti cõfiteri. Licentia verò à Martino fratribus cõcessa, simplicior est. s. vt superiores præfatorum ordinum eligant, quos velint, & cõfessiones audiant, absq; pręfatis solennitatib⁹. Et hanc licentiam dedit Martinus non absolutè, sed reseruata obligatione præsentis statuti generalis, quo semel in anno fideles teneanẽ peccata suo proprio curato cõfiteri. Et qui hac licentia vti volentes fratribus cõfitenẽ, manẽt obligati, proprio semel in anno cõfiteri, cum non aliter fuerit hmõi licentia fratribus cõ cessa. Si opponas contra hoc, quod ex quo sunt sacramentaliter & verè absoluti parochiani his fratribus confessi, etiam iuxta licentiam Marti-**[[82]v]**no cõcessam: non igitur tenentur recõfiteri proprio sacerdoti, cùm ecclesia semel absolu tum obligare non possit, vt iterum cõfiteatur. Respon. quod in casu præfatæ licẽtiæ, obligatio iterum confitendi non est ob ius ecclesiasticum, quod neminem potest cogere, vt confessa re confiteatur, sed ob voluntatem ipsius, qui li centia taliter data vti vult, cùm non aliter da ta sit à Martino licentia cõfitẽdi, nisi hac lege, vt taliter confessi, confiteantur semel in anno suo sacerdoti. Et hoc ipsum etiam posset curatus facere, quòd. s. parochiano volenti pro sua deuotione alieno confiteri, licentiam conferat, hac lege, vt ipsimet iterum confiteatur. Et valet hęc licentia, non ad eximendum parochianũ ab obligatione proprio cõfitẽdi, sed vt ipse pœnitẽs ampliorẽ gratiam ampliorẽq; peccatorum remissionem consequatur.

SEd quæri posset, an qui fratribus taliter li centiatis fuerit confessus sine voluntate iterum proprio curato confitendi, an teneatur iterum proprio confiteri. Si sic: non ergo huiusmodi obligatio reconfitendi nascitur ex voluntate pœnitentis. Si non: ergo non stat Decretalis Martini Quinti. Respõ. Distinguendum est ex parte sic confitentis: quia vel scit licentiam, qua vtitur, fratribus confitendo esse concessam cum reseruatione obligationis reconfitendi proprio: vel id ignorat. Si primum, & vtens licentia non proponit iterum curato confiteri, tunc ponit obicem peccati, & ita non manet verè absolutus. Si secundum, & ignorantia sit inuincibilis, tunc tenetur iterum confiteri, esto quòd sit verè sacramentaliter absolutus. Ratio, quia etsi non proposuerit formaliter iterum cõfiteri, proposuit tamen virtualiter ex quo cum bona fide voluit licentia præfata vti, virtualiter paratus legem seruare, sub qua huiusmodi licentia concessa suit.

Posset secundò dici, quòd intentio Martini fuit dare licentiam fratribus vt intra an num confessiones audiant, & tales erunt va lidæ. Attamen illa confessio, quę semel in an no, scilicet in Quadragesima agenda est, reseruetur agenda proprio curato, non quidem de peccatis priùs confessis, & per fratres licentiatos remissis: sed de peccatis (si quæ sint) post vltimam confessionem fratri bus factam commissis: si autem posteà nulla peccata homo cõmiserit, tunc teneatur se suo curato præsentare, dicens se nil habere, quod debeat confiteri. Et hoc credendum est Martinum prætendisse. Quanquam esset particulariùs videndum eius decretum.

Ad secundum quo arguebatur, quòd licentia alicui ad aliquid concessa non tollit obligationem præcepti, quando ambo compossibilia sunt. Fateor. Et quando arguitur, igitur confessus fratribus licentiatis tenetur iterum proprio cõfiteri: Consequentia nil valet, & procedit argumentum ex falso pręsupposito. s. quòd hæc Decretalis obliget categoricè fideles, vt suis proprijs sacerdotibus confiteantur: quod tamen falsum est: quia non nisi sub disiunctione obligat, vt dictum est. Ac proinde, qui fratribus priuilegiatis confessus est in Quadragesima, satisfacit huic statuto, cùm sit de illo verum dicere, quod confessus est proprio vel alieno de licentia proprij.

Ad tertium quo arguebatur, quòd ad officium curati pertinet inuigilare &c̃. Respon. Si ratio probaret quod prætẽdit, etiam probaret quòd confessus alieno de licentia expressa ipsius curati, teneretur eadem peccata iterum ipsimet curato confiteri, cùm non aliter possit vitam subditi cognoscere: quod tamen est falsum. Ideo dicendum, quòd illic non iniungit̃ curato & pastori, nisi quod est in sua potestate agere, non quod ex alterius pendet voluntate. Debet igitur vigilare super subditos, vt si viderit eos non sicut debẽt viuere, illos sua correctione reuocet, nè pereant. Cognoscere autem subditorum pecca ta per confessionem secretam, non in eorum potestate est, sed subditorum, si scilicet velint omnia illi confiteri. Ideo citata authoritas, non se extẽdit ad confessionẽ pœnitẽtialẽ.

Ad quartum. s. non esse dandum sanctum ca nibus, dicendum quòd curatus sacramẽta dare non debet nisi dignis, hoc est, quos putauerit esse dignos, quãdoquidẽ realẽ eorum dignitatem, quę per gratiam Dei est, non potest ipse humanitus scire. Iustè aunt putat suum subditũ dignum esse, quando asserit ei, se sufficienter alteri confessum esse, & cõscientiã pctĩ non habere.

Habemus igitur ex p̃dictis, quòd sola licẽtia ep̃i, aut papæ sufficit, vt parochiani alicu ius curati possint sine licentia curati fratribus, aut alijs taliter licẽtiatis confiteri, quodque illis confessi satisfaciunt pręcepto ecclesiæ de semel in anno: ita, vt non teneantur cõfessionẽ reiterare. Quodque sacerdos proprius in p̃fata Decretali non strictè ꝑ solo curato parochia li accipitur, sed largiùs, vt se extendit ad omnẽ habentem potestatem ordinariam, vt dictũ est, idque secundum communem sententiam.

ESset tamen hîc dubium, An possit teneri, quod proprius sacerdos in præsenti Decretali non nisi strictè accipiatur: ita scilicet,**[83r]** quòd in ordine ad parochianos alicuius parochiæ solus curatus dicat̃ illis parochianis proprius sacerdos, iuxtra Extrauagãtẽ Martini suprà citatam. Et dico notanter in ordine ad parochianos: nam in ordine ad peccatores indifferẽter, non dubium quin proprius sacerdos se extendat ad ep̃os, & archipresby teros, & ad papam. Respon. quòd non solùm probabilis est talis assertio, sed vera, vt apparet, si sano modo intelligatur: quia papa est proprius sacerdos cardinalium, & ep̃orum. Episcopi verò sunt proprij sacerdotes archipresbyterorum, & aliorum inferiorum præ latorum. Archipresbyteri autem, sunt proprij sacerdotes presbyterorum, seu curatorum parochialiũ. Parochiales verò sunt proprij sacerdotes parochianorum & c. Ac proinde, esto quòd proprius sacerdos se extendat, vt dictum est, ad episcopos, & papam simpliciter: non tamen ita, vt papa respectiuè sit omnium proprius sacerdos, nec episcopus sit omnium subditorum proprius sacer dos, sed communis. Itâq; proprius sacerdos in præsenti, est alius, & alius respectu diuersorũ: sed vnicuique est proprius sacerdos ille, ꝗ propinquus est & immediatus, cui ipse im mediatè subiectus est. Et ita respectu laicorum alicuius parochiæ, curatus illius parochiæ est illis proprius sacerdos, non episcopus, nec papa. Contra quod fiebat ratio: quia si papa, & episcopus non essent proprij sacerdotes talium parochianorum, igitur essent alieni: cùm proprius, & alienus ex opposito se habeant in textu, & ex consequenti iuxta textum non posset papa parochianum absoluere sine licentia sui curati. Respon. quòd ratio est apparẽs, si ita esset quòd alienus immediatè distingueretur contra proprium in præfata Decretali, vt communiter dicitur: non tamen ita est, vt videtur, sed alie nus opponitur contra suum, & non contra proprium. Modò autem respectu parochianorũ, curatus dicitur sacerdos suus. Episcopus etiam est pastor suus, & papa similiter est pastor suus, vt constat. Dempto quòd cu ratus est pastor suus proprius, id est, immediatus & propinquus: episcopus autem est suus remotior, papa verò lõgè remotior: non quòd non habeant potestatem, qua immediatè pos sint p̃fatos parochianos absoluere,

sed quia inter papam & illos mediat episcopus: & inter episcopum & illos mediat curatus: & inter curatos & illos non mediat aliquis alius pastor suus, ideo est proprius. Ac proinde, cùm omnes illi, quorum alter alteri subordinatus est, sint sui, id est ipsorum parochianorum: sequitur nullum eorum esse eisdem alienum, sed reliqui, qui non sunt sui, erunt illis alieni. Et tunc ait textus, quòd parochia ni, qui velint alienis confiteri, priùs licentiã postulent & obtineant à proprio suo, id est, curato. Et curati, qui velint ipsi alieno confiteri, etiam priùs postulent licentiam à suo. s. proprio, siue sit archipresbyter, siue decanus, siue episcopus. Et episcopus, qui velit sibi alieno confiteri, licentiam habeat à papa, qui est proprius ipsius episcopi. Ex dictis patet quod dixi. s. proprium & alienum in præsenti non immediatè opponi: quia datur sacerdos, qui respectu parochianorum alicuius parochiæ nec proprius est nec alienus, vt est episcopus, & papa, qui alieni non sunt, vt constat ex dictis, nec etiam proprij respectu illorum: quia non sunt immediati & propin qui confessores eorum. Nec valet dicere, sequitur bene, est proprius, ergo non est alienus. Et econtrà, est alienus, ergo non est pro prius: igitur immediatè opponuntur proprius, & alienus. Non inquam valet, ex quo datur inter proprium & alienum aliquis medius, vt patet intuenti. Si obijcias, quòd igitur parochianus non potest alieno confiteri, nisi de licentia sui curati, & per consequẽs cũm fratres priuilegiati sint alieni: sequitur &c̃. Respon. quòd quanuis de iure ita dispositum sit, vt illatum est, intelligitur tamen sem per excepta authoritas & potestas superiorum, scilicet episcopi, & papæ &c̃. Itâque vbi papa, aut episcopus licentiam præbeant parochianis alieno confitendi, illa sufficit sine licentia curati. Si tamen parochianus nõ habeat licentiam superiorum, non poterit alieno confiteri sine licentia curati.

Sed adhuc replicaret aliquis, confirmando præcedentem obiectionem: nam tunc parochianus non posset confiteri fratribus priuilegiatis, nisi à suo curato licentiam petat, & obtineat: quod est contra suprà positam determinationem. Et patet sequela: quia talis parochianus non habet licentiam à superiori, s. à papa, nec ab episcopo, vt posisit confessorem alium à curato eligere, vt suppono: igitur necessaria est illi licentia curati, vt fratribus confiteatur. Respon. negãdo sequelam: quia seclusa licentia curati, sufficit parochiano licentia quam habet à papa. Hanc autem quanuis immediatè & directè à papa non acceperit, accepit tamen eam mediatè: quia eo ipso quòd papa, aut episcopus concedit licentiam fratribus vt audiant confessiones eorum qui**[[83]v]** sibi velint confiteri, ex consequenti licentiat quoscunq; alios, vt illis libere confiteantur. Sicut econtrà, si episcopus concedit licentiã alicui subdito vt confiteatur cui velit, eo ipso ex consequẽti concedit licentiam sacerdoti per hmõi subditum electo, vt cõfessionẽ illius audiat. Id patet ex cap. Si eps̃. de pœnitẽtijs & remissionibus. Vbi dicitur, quod sola licentia ab eps̃o data vt subditus eligat cõfessorẽ, sufficit, vt sic electus eum absoluat. Idem patet de accipientibus Bullas, quibus conceditur facultas eligendi confessorẽ, qui electus, eo ipso potest eum absoluere. Idem patet de capellanis, quos curati coadiutores accipiunt, quibus immediatè suas vices committunt, & eo ipso sui parochiani sine alia licentia particulari possunt illis cõfiteri. Huius ratio est: quia sacerdos quicunque potestatẽ habet ordinis, qua potest vnũquenq; peccatorem absoluere, si ipsi legitimè subijciatur: nam sine materia subiecta, vsum ordinis exercere non poterit: sed eo ipso, quòd sacerdoti datur à papa, vel ab episcopo, vel à curato facultas audiendi volentes eisdẽ cõfiteri: ex cõ sequenti datur libertas peccatoribus, vt se illi sacerdoti subijciant, si velient. Et ita eo ipso quòd peccator se illi in confessione subijicit, ex quo id legitimè facit, est materia idonea, in quam possit ille facerdos vsum ordinis exercere. Eodem modo si prælati dant peccatori bus licentiam eligendi

confessores, non opùs est alia licentia pro confessoribus: quia taliter licẽtiati, eo ipso quod se electo subijciunt, efficiuntur materia idonea, in quam possit electus vsum ordinis exercere &c̃.

De licentia curati alieno confitendi.

SEd est quęstio, An quãdo parochianus non habet licentiam à papa, nec ab ep̃o, nec aliquod priuilegium, sit necessariũ semp eidem licẽtiã à proprio curato petere & obtinere, vt alieno cõfiteatur. Et dixerunt aliqui sub distin ctione respondentes, quòd si sit ex parte curati defectus notabilis, siue naturæ, siue vitij, aut impedimenti canonici: tunc potest parochianus alieno confiteri, non habita licentia curati: vt si curatus sit mente captus, aut infirmus, aut excommunicatus, aut solicitator mulierum quæ illi confitentur, aut reuelator confessionis &c̃. Id probant ex cap. Placuit. de pnĩa. distin. 6. vbi dicitur, tam in textu, q̃ glo. quòd si curatus sit ignarus, & indiscretus, possit suus subditus sine licentia curati alieno confiteri &c̃. Igitur paritate rationis, quando curatus est defectuosus aliquo defectu ex dictis, poterit parochianus alieno cõfiteri sine licentia, curati: cùm non minores defectus sint hi, quos diximus, q̃ ignorantia, & indiscretio &c̃. Sic videtur tenere Tho. in. 4. di. 21. in fine. Et Gabriel post Palude in. 4. dist. 17. q. 1. dubio. 4. Pro qua sententia etiam facit, quòd vbi quis requisitus tenetur in petito consentire, sufficit licentiam ab eodem petere, etiam si eam actu non concedat, cùm con sensus debitus ęquiparetur consensui actuali: Argumentum est cap. Licet. de regularibus & transeũtibus ad religionem &c̃. Exemplifica de eo qui alienum retinet, aut dispensat, seu distrahit de licentia, seu consensu domini debito, etiam si actu non cõsentiat. Cùm igitur in casu quo curatus præfatos defectus patiatur, & subsit iusta causa, qua existente, non pos sit curatus rationabiliter licentiam subdito denegare vt alieno confiteatur, sed rationabiliter debeat consentire: sequitur &c̃. Si autẽ in curato nullus talis defectus sit, tunc dicũt necessariam esse licentiam curati, iuxta textum pręsentem. His non obstantibus, videtur aliter respondendum. Et distinguendum est de confessione: nam quædam est merè volũtaria, quæ fit sine necessitate: quædam necessaria, quæ fit necessitate ex iure diuino: quędam necessaria, quæ fit necessitate ex iure humano, puta quæ semel in anno debet fieri &c̃. Si loquamur de confessione voluntaria, tunc supposita idoneitate proprij curati, non dubium quin ad eam requiratur licẽtia proprij sacerdotis curati, si is qui confessurus est sit eius parochianus. Id patet ex textu præsenti, Omnis vtriusque sexus. Vbi dicitur, quòd si voluerit alieno confiteri, priùs postulet & obtineat licentiam à proprio &c̃. Vbi cùm ait, si voluerit, occasionem præstat intelligendi, quòd loquitur de confessione voluntaria, qualis potissimum ea est quæ intra annum extra Quadragesimam fit.

Errant igitur qui dicunt posse parochianum voluntariè confiteri alieno sine licentia proprij extra tempus quo tenetur necessariò confiteri: quasi in sola Quadragesima indigeat parochianus licentia curati vt alieno confiteatur: maximè cùm textus dicat, non aliter posse alienum confitentem absoluere, nisi habita proprij sacerdotis licentia. De his tamen latiùs infrà.

[[84]r] Si autem loquamur de confessione necessaria de iure diuino, qualis est quæ fieri debet in articulo seu periculo mortis, vndecũque mors euentura timetur, siue ex bello, siue ex mari, siue ex peste, siue ex morbo &c̃. tunc etiam non dubium quin possit talis pœnitens confiteri cuicunque alieno idoneo, non expectata licentia proprij curati, iuxta capi. Pastoralis. de officio ordinarij. Et ex multis alijs iuribus. Si verò loquamur de confessione necessaria ex iure humano, quæ scilicet semel in anno fieri debet, videtur absq; præiudicio melioris sententiæ,

loquendo de rigore iuris in casu præsentis dubij, quòd fieri non potest huiusmodi confessio alieno sa cerdoti, nisi de proprij curati obtenta licentia, qualiscunque sit ipse proprius curatus, excepto casu, quo curatus sit ignarus, & indiscretus. Id probatur: quia videmus ius commune præsentis Decretalis, in qua dicitur, quòd nullus confiteatur alieno sine licentia obtenta à proprio, cùm aliter non possit sol uere. Videmus etiam ius particulare in cap. Placuit. de pœnitentia. distinct. 6. in qua statuitur, vt si curatus ignarus sit, possit parochianus sine licentia curati alieno confiteri. Cùm igitur ius non excipiat nisi hunc casum particularem, sequitur quod extra hunc casum standum est communi iuri, quod scilicet sit necessaria licentia obtenta à proprio. Quòd si proprius eam non concedat, aut concedere non possit, tunc potestas licentiandi parochianos deuoluitur ad episcopum, à quo pe tenda est. Et si episcopus haberi non possit, facultas licentiandi deuoluitur ad papam, à quo tunc petenda est. Quem si peccator adi re, aut eius licentiam habere non potest, tunc perinde est ac si peccator non habeat copiam cõfessoris: & satis ei erit domino intus confiteri &c̃. Loquor in hoc dicto casu, quo pœnitens non sit in periculo mortis. Nec per hoc impeditur, quo minùs tempore debito possit celebrare, aut Eucharistiam suscipere.

Si obijcias, quòd existente aliquo defectu ex dictis in curato, subest iusta causa eum re linquẽdi, & ad alium adeundi &c̃. Igitur &c̃. Respõ. quòd hmõi iusta causa sufficit ad relinquendũ eum, & non illi cõfitendum: non tamen sufficit, vt subditus alieno confiteri possit. Id patet ex textu præsenti, vbi dicitur, q̨ si voluerit ob iustam causam alieno confiteri, licentiã priùs obtineat à proprio. Vnde apertum est, iustam causam subsistentẽ non suffice re, vt quis alieno confiteatur sine licentia proprij, extra casum iure exceptum.

Per hæc responderi facilè potest ad rationes priores. Ad primam ex cap. Placuit. dicendum, quòd illic solùm excipitur casus ignorantiæ ipsius curati, quo casu ius ipsum præ stat licentiam parochiano, vt alieno confiteatur. Nec habet locum hîc argumentum à paritate rationis: quia res pręsens magis pen det ex voluntate, & dispositione iuris humani quàm ex ratione: ad minus non ex pura ratione pendet: ideo magis standum est iuris dispositioni quàm meræ rationi. Quod autem communiter dicitur, vbi est eadem ratio, est idẽius, in multis fallit: & tenet quando ius soli rationi innititur, & non potiùs voluntati disponẽtis. In confirmationem cuius videtur facere ipsum cap. Placuit. vbi dicitur: Placuit, vt deinceps nulli sacerdotum liceat quemlibet commissum alteri sacerdo ti ad pœnitentiam suscipere, sine eius cõsensu cui priùs se commisit, nisi pro ignorantia illius prioris &c̃. Ex quo patet quòd dicens, deinceps, significat quòd ante illud tempus ob multas causas solebant pœnitentes proprios curatos relinquere, & alienos adire. Quas omnes causas textus ipse excludit, & solam causam ignorantiæ prioris admittit. Ac proinde glo. ibîdem non satis rationabiliter extendit decretum ad alias iustas causas.

Ad secundam dicendum, quod non semper cõsensus debitus ęquiparat̃ consensui actuali, ita, vt idem operent̃: vt si quis baptizet̃ exteriùs, multũ refert eum actu intus consentire aut cõsentire debere quo ad hoc quod est eum manere verè baptizatum: qui etiam verba matrimonialia exteriùs ad aliquam profert, multum refert intus actu consentiat, & quod consentire debeat, quo ad hoc, quod est verum esse illic matrimonium. Ad hunc modum de alijs. Tunc autem consensus debitus operatur idem quod actualis, quando ius, vel manifesta ratio supplet defectum actualis consensus. Quemadmodùm in cap. Licet. de regularibus &c̃. suprà citato, vbi dicitur in sententia, quod si religiosus velit ad arctiorem transire religionem, satis est licentiam à suo prælato postulare, vt trãsire possit, etiam si prælatus eam deneget, vbi ius ipsum supplet de fectum licentiæ prælati. Sic in proposito, cùm ius suppleat defectum

licentiæ curati ignari, idem operabitur consensus debitus cu rati quod consensus actualis eiusdem. Secùs in alijs casibus, in quibus adest iusta causa relinquendi curatum, in quibus & si curatus licẽ tiam petitam debeat concedere, si tamen eam non concedit, non supplet ius eius defectũ.

[[84]v] AN autem in casu huius Decreti, Placuit. sit necessarium parochiano petere licen tiam curato, & si eam obtinere non oporteat. Videtur quod sic: quia cùm diuersa sint, petere licentiam, & eam obtinere, & de iure communi vtrunque sit necessarium parochiano volenti alieno cõfiteri: sequiẽ quod si ab altero eorum deobligaẽ, remanet ad reliquum obligatus: quia ex duabus seruitutibus, si altera tollatur, remanet alia, vt suprà tetigimus. Adde quòd ius particulare in pręsenti casu, non supplet petitionem licẽtiæ, sed eius obtentionem. Si obijcias, quòd cessante principali, cessat accessorium. Et quãdo aliquid est necessarium ad aliud obtinendum, non sperato illo obtinẽdo, cessat necessitas prioris, vt patet de confessione, quæ propter absolutionem obtinendam est necessaria: & cessante spe absolutionis, vt si audiens confessionem non possit absoluere, cessat necessitas confitendi. Et quãdo non speratur emen da fratris, cessat necessitas eum corrigendi. Et quando non speratur salus infirmi, cessat necessitas eum medendi &c̃. Igitur quan do non speratur licentia curati, cessat necessitas eam petendi &c̃. Respon. quod quando primum non præcipitur nisi propter secundum, secundo non sperato, cessat obligatio primi, vt in exemplis allegatis. Si tamen primum præcipitur propter secũdum, sed non præcisè propter secundum: tunc cessante secundo, non opùs est cesset primum. Sicut in præsenti casu præcipitur parochiano volenti alieno confiteri, quod licentiam petat à proprio: & quanuis petitio fiat, & fieri debeat propter licentiam obtinendam, non tamen pro pter id solùm pręcipitur petitio licentiæ, sed vt subditus debitam obedientiam, & reuerentiam suo superiori exhibeat. Quod fit, quando subditus humiliter à suo prælato licentiam petit. Et etiam vt vitentur inconuenientia, quæ alioqui sequi possent, si subditus pro sua voluntate ab obedientia sui prælati se subtraheret, vnde scandala sæpe oriri solent. Id confirmat cap. Licet. suprà citatum, de regularibus. Itâque extra articulum necessitatis si parochianus velit alieno confiteri, licentiam priùs postulet, & obtineat à proprio, siue proprius habeat defectus prędictos naturæ, vel vitij, siue non, excepto casu ignorantiæ indiscretionis ipsius curati. Quo casu, satis est licentiam petere, licet non obtineatur. Nec obstat, quòd existentibus prædictis defectibus in curato, non est idoneus, qui per se confessiones audiat: quia cũ hoc stat, quòd sit idoneus ad conferendum pręfatam licentiam. Exemplum est clarum de curato nondum ordinato, qui cum per se non possit confessiones audire, potest tamen confessorem, qui audiat, instituere.

De multiplici licentia alieno confitendi.

SEd adhuc relinquitur dubium de peregrinãtibus, & vagabundis, & sacerdotibus, & scholaribus, qui sæpe confitentur alienis, nõ habita priùs licentia proprij curati, quorum tamen confessio communiter approbatur.

Respon. Illud generaliter tenendum est, quòd nullus potest alieno confiteri, nisi de licentia proprij expressa, vel tacita: idque accipiendo, proprium, pro omni habente iuris dictionem ordinariam, quemadmodùm in Decretali communiter accipitur, iuxta ea quæ dicta sunt. Pro quo illud notandum, quòd aliquando habet peccator licentiam alieno confitendi à iure, aliquando à consuetudine, aliquando ab homine. Exemplum à iure, vt in casu necessitatis, puta in periculo mortis, & in casu, quo proprius sacerdos est ignarus, tunc ius concedit

licentiam alium adeundi. Exemplum à consuetudine, vt sacerdos potest, dimisso proprio, cuicunque sacerdoti confiteri, quę consuetudo ideo vim obtinuit, quia est à superioribus co gnita, & approbata: quia cùm eam sciant, minimè contradicunt. Exemplum ab homi ne clarum est, vt si papa, episcopus, vel curatus licentiam suis subditis conferant, vt alienis valeant confiteri: & qualiter cunque quis sit licentiatus alieno confiteri, dicitur habere licentiam à proprio, id est, à superiore potestatem ordinariam habente. Nam si ius con cedit præfatam licentiam, conditor iuris, id est papa, eam concedit. Si consuetudo similiter dat licentiam, papa qui cõsuetudinem scit & approbat, eam dedisse cẽsetur. Et cùm papa sit sacerdos proprius, iuxta cõmunem intellectum Decretalis, sequitur intentum.

Sacerdotes igitẽ, qui sibi inuicẽ confitẽtur sine licentia sui proprij, id obtinuerunt ex consuetudine per superiores approbata. Peregrinantes etiam, vbi se repererint in Quadragesima, tenentur confiteri curato, quem elegerint, si plures ibîdem sint. Similiter & vagabundi, qui non possunt simplicem eli-**[85r]**gere, aut alium, quem velint, nè videantur esse melioris conditionis, quàm plebei eiusdem loci, prout Eugenius Quartus dicitur declarasse: & tales dicuntur ad id licentiati à iure vel consuetudine approbata. De Scholaribus autem illud tenetur communiter, quòd in illa parochia tenentur confiteri, in qua per maiorẽ partem anni diuina audierunt officia. Sed de his & alijs minutis quęstionibus vide Sum mistas. Sed obijcies contra id quod de cõsuetudine dictum est. c. Si episcopus. de pœnitentijs & remiss. lib. 6. vbi dicitur quod nulla potest cõsuetudine introduci, vt aliquis, præter sui superioris licentiam eligat confessorẽ, qui eum soluere possit. &c̃. Respon. quòd ita est quòd sola consuetudo nulli dat ius huiusmodi. Verùm si consuetudo sit superiori nota, & cùm prohibere illud possit non prohibet, tunc superior ipse est, qui sua approbatione, & consensu dat ius eligendi confessorẽ: & sic electo, potestatẽ confert absoluendi, vt dictum est.

Contra id opponitur, quia tunc approbatio superioris, & ratihabitio sufficeret, vt prę teritæ confessiones sine superioris licentia factæ sint validæ, & non reiterandæ. Probatur hoc, tum ex data solutione, tum etiam, quia ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur. Si autem superior id mandasset alicui confessori, vt audiret quorundam confessiones, tenuissent huiusmodi confessiones: igitur etiam per ratihabitionem tenebunt. Quod etiam confirmatur, de episcopo ordinante subditum alterius episcopi sine licentia eius: attamen si talem ordinationem proprius episcopus posteà sciẽs approbat & ratam habet, tenebit ac si de propria licentia fuisset ille ab alieno episcopo promotus. Respond. ad primum, quòd approbatio superioris subsequens confessionem sine legitima licentia factam, non sufficit vt illa fuerit valida, & sacramentalis. Sacramentum enim quo ad sui veritatem non pendet ex futuro, vt suprà tetigi. Ideo si quando absolutio impenditur, est verè sacramentum: per nullum postmodùm subsequentem casum fieri potest, vt sacramentum non fuerit. Et si tempore, quo absolutio impendebatur non fuit verè sacramentum, per nullum actum, aut approbationem, seu consensum postmodùm subsequentem fieri potest, vt fuerit verè sacramentum. Itaque approbatio cognitę consuetudinis à superiore habita, non sufficit vt præteritæ confessiones, quæ huiusmodi approbationem præcesserunt, fuerint verè sacramentales: sufficit tamen, vt confessio nes post huiusmodi approbationem factæ, verè sacramentales sint. Corollariè sequitur, quòd ratihabitio superioris nil agit ad hoc quòd sacramentum fuerit, quod non fuit. Quòd autem allegatur. s. quod ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur, tenet verum quando solum mandatum suffecisset vt teneret factum, seu vt res fieret: veritas autem sacramentalis absolutionis non ex solo mandato alicuius pendet, sed materiam, & formam, & ministrum, & intentionem debi tam ex Dei institutione requirit, vt constat:

quæ si non concurrunt, nec mandatum hominis, nec ratihabitio sufficit, vt verum sit, aut fuerit sacramentum. Valet autem ratihabitio in contractibus, in gestis ad forum publicum pertinentibus, & in delictis perpetratis, quæ ratihabenti solent imputari, & in multis alijs, quę ex humana dispositione pẽdent. De quo vide gloss. 19. q. 2. in principio.
Et quod de ordinis sacramento obiectum est, soluitur ex dictis, quòd. s. ratihabitio pro prij episcopi etiam est impertinens, vt fuerit vel non fuerit verum sacramentum ordinis. Id tamen illa ratihabitio factæ oridinationis operatur, quod taliter ordinatus poterit postratihabitionem ordinibus vti susceptis. Corollariè sequitur ex dictis, quòd non est necessaria expressa licentia curati, vel superioris ad hoc quòd parochianus alieno cõfiteatur. Nam sufficit quòd sit tacita, seu rationabiliter præsumpta, vt in casu consuetudinis à superiore cognitę prohibere potente & nõ cõtradicente, ex tunc valebit tacita superioris licẽtia. Ac proinde si curatus videt alienum siue sęcularem, siue religiosum suorum parochianorum confessiones audire & tacet, iam tacitè videtur eos licentiare. Ac proinde non est rationabile quòd aliqui doctores dicunt esse necessariam licentiam expressam superioris, & non sufficere præsumptam: nè tamen ab illis differamus, videtur distinguendum, quod de præsumpta licentia dicunt, eam. s. non sufficere: quia id potest dupliciter intelligi, vel quòd non sufficit vt parochianus licitè alieno confiteatur, vel quod non sufficit, vt sit sacramentalis absolutio ab alieno impensa. Et quidem si præsumptio sit rationabilis (nam de hac loquor) sufficit vt iuxta eam licitè parochianus confiteatur alieno, & alienus eum absoluat: quandoquidem præsumptio raionabilis quantùm ad hoc quod est eos à culpa noua excusari, ęquiparatur scientiæ, seu expressæ licentiæ. Attamen ad hoc quod sit vera absolutio sacramentalis, non suffi-**[[85]v]**cit præsumptio, si in oppositum sit veritas. Interiam tamen, quòd de veritate præsumptioni opposita non constat, licitè potest stari præsumptioni. Cùm autem veritas constiterit. s. quod curatus nunquam verè consenserit in præfatis confessionibus alienis sacerdotibus factis, tunc esset confessio reiteranda
Corollariè sequitur, quid dicendum in ca su quo parochianus adit curatum suum eidem confessurus: & tamen curatus non vult eum audire, vel quia non potest, vel quia indispositus est, vel quia simpliciter non vult: An talis parochianus possit liberè alium adi re sine licentia expressa petita, & obtenta? Et arguitur quòd sic: quia talis parochianus iustam causam habet alium adeundi, ex quo suus proprius eum audire non vult: maximè si sit tempus Quadragesimæ, aut Paschatis, & subditus ille vult communicare. & c. Verùm ex dictis patet responsio, quòd habere iustã causam alium adeundi, non sufficit sine licentia obtenta à suo curato, vel superiore: quia præsens decretalis, Omnis. vbi concurrit iusta causa alienum adeundi, ait esse necessarium obtinere licentiam à proprio sacerdote: igitur in casu hoc quo curatus eum audire non vult, est distinguendum: quia vel dat licentiam vt alium adeat, vel eam expressè negat, vel nec vnum, nec aliud. Si primum: adeat alium. Si secundum: alium adire non potest, non præhabita licentia superiorum. Si ter tium: recurrendum est ad præsumptionem: quia si iustè & rationabiliter præsumitur ą curatus in casu contentus esset quòd suus parochianus alieno confiteatur, poterit alieno confiteri: aliâs non. Præsumptio autem haberi potest, si nulla indicia, nec causa in cura to appareant, ad negandum huiusmodi licentiam, tunc videtur esse tacita aut præsumpta licentia: & hæc sufficit, vt dictum est.

De licentia vicecurati ad alieno confitendum.

ALiud dubiũ: an sufficiat parochiano licentiã habere à vicecurato, vt possit alieno cõfiteri? Et arguitur, quòd non: quia secundum iura delegatus non potest sub delegare, si delegatus est ab inferiore ordinario particularem habens cõmissionem: talis est, qui habet vicem curati. Quod apertiùs apparet ex. c. fi. de officio iudicis delegati. §. cæterũ. Vbi dicitur: Nulli cui cõmissum fuerit prædicare crucẽ, excõmunicare, vel absoluere aliquos, dispensare cum irregularibus, vel iniungere pœnitentias, liceat hoc de cætero alijs demandare, salua legatorum sedis Apostolicæ authoritate. Et datur ibîdẽ causa: quia non eis iurisdictio, sed certum ministerium committiur in hac parte. Vnde visum est Richardo Anglico in suis Quodlibetis, q vicecuratus non potest licentiam dare alteri sacerdoti vt confessiones audiat: & multo minùs eam dare potest subditis vt confessores eligant. Respond. Aliter videtur in præsenti respondendum, sub distinctione: quia vel curatus intendit suo vicecurato omnes suas vices plenè conferre, vt id faciat in parochia quod ipse curatus, quo ad sacramentorum administrationem, esset facturus: & si sic, sufficit licentia vicecurati sacerdoti alieno ad confessiones audiendum, vel parochiano ad confessorem eligendum concessa. Id patet: quia hanc vbîq; videmus cõsuetudinem seruari & approbari, quòd. s. vicecurati cùm à loco vbi sunt instituti ad tempus recedunt, relinquunt alios sacerdotes loco sui, qui sacramenta ministrent. Similiter id vbîq; serua tur & approbatur, quòd. s. in tempore Quadragesimæ vicecurati solent coadiutores assumere vt confessiones audiant. Si autem cu ratus non tam plenè vices suas alteri cõmittit, sed solùm vt ipse vicecuratus personaliter confessiones audiat, quia ad id ob merita personalia, & personalẽ industriam electus fuit: tunc non poterit licentiam alteri dare: quia purum ministerium, & nulla iurisdictio illi cõmissa est. Et in tali casu procedit præfa tum. c. fi. de officio iudicis delegati. vt patet ex causa in textu data, in qua dicitur, quòd non eis iurisdictio, sed certum ministerium cõ mittitur. Sed vltrà obijcies, quòd licentiatus à vicecurato non poterit sacramentaliter alieno cõfiteri. Patet, quia nullus potest alieno confiteri sine licentia proprij, vt supra osten sum est: ille autem vicecuratus non est proprius, sed alienus, vt constat: igitur ipsius licentia sine licentia curati nil operatur. Respõ. quòd in casu licentia per vicecuratum data, valida est, ex consensu curati expresso vel tacito, qui eo ipso quod plenas vices vicecurato cõmisit, consensit & approbauit licentiam per vicecuratũ data. Itaque licet vicecuratus ratione sui non possit licentiam præfatam dare, potest tamen ex consensu curati. Pro quo facit, quòd delegatus potest ex consensu ordinarij subdelegare, vt habetur de offic. deleg. c. Super eo.

[86r] De confessione mulieris, quæ cum suo curato est fornicata.

EX dictis sequitur, quid dicendum, casu quo mulier fuerit cum suo curato fornicata: An, sci licet, possit alium quærere confessorem sine licentia proprij curati. Et dixerũt aliqui quòd sic, vt Richardus in suo 4. Pro qua sententia facit primò, quòd illa habet iustam causam alium quærendi confessorem: maximè si ex confessione proprio facta verisimiliter timeat sibijpsi, vel curato periculum offendendi: igitur poterit alium adire. Nam ob eandem causam licitum est parochiano alienum quærere, casu, quo pro prius sit ignarus. Facit secundò cap. Licet. de regularibus. suprà citatum: ex quo apparet quòd licitum est monacho ad arctiorem volare religionẽ, sine licentia obtenta à suo prælato, ob solam ipsius monachi vtilitatem, vbi de transitu nullum habeat præceptum: igitur à fortiori licebit ei, qui habet iustam causam recusandi curatum, alium quærere cõfessorem: cùm hîc non sola vtilitas

peccatoris id postulet, sed præceptum de confitendo concurrat. Nec valet dicere, vt suprà, quòd in hoc casu ius non prouidit de confessore, nec suppleuit defectum consensus curati. Non valet, vt apparet: quia non est verisimile, quòd ius prouiderit de remedio in defectum prælati, ob solam hominis vtilitatem, & non de eo prouiderit, ob hominis necessitatem. Si dicas non esse necessitatem hanc in casu alicui homini confitendi, quando licentia non habetur à curato, quia sufficit ei confiteri Deo, & conteri: Contrà, quia sæpe fit, vt contritio seu cordis pœnitentia non sufficiat peccatori, vt se in statu gratiæ reponat, cum qua tamen sacramentum absolutionis suffi ceret. Igitur casus est necessitatis, & non vtili tatis. His non obstantibus dicendum, quòd nec in hoc casu, nec in quocunque alio licitum est alieno confiteri sine licentia proprij, exceptis casibus quibus ius supplet defectum, & licentiam præstat, vt suprà dictum est. Hanc autem non videtur ius præstare, nisi quando quis est in periculo mortis constitutus, aut quando proprius est ignarus. Ac proinde in casu pręsenti, nisi à proprio habeatur licentia, non poterit eius parochianus alieno confiteri: nec sufficit eam petere, sed opùs est eam obtinere. Et per hæc facilè patet ad rationes. Ad primam dicendum, quod non sufficit iusta causa alium adeundi, vt iam suprà ostensum est: sed cùm hoc requiritur licentia proprij obtenta, iuxta præsentẽ textum. Et falsum est, quòd ob id solùm licitum est parochiano alium quærere quãdo proprius est ignarus, quia. s. adest iusta causa illum recusandi, sed ideo quia ius supplet defectum, seu licentiam proprij. Ad secundum similiter dicendum, quòd in casu illius. c. Licet. ius supplet defectum prælati, qui non vult, cùm debeat, licentiam præbe re. Non sic in præsenti casu, & similibus, in quibus non legitur ius prouidisse. Ad replicam dicendum, quòd oporteret ostendere ius, quod suppleat defectum proprij in huiusmodi casibus: quod tamen non apparet. Aliud enim est iustum esse, vt prouiderit ius de remedio: Aliud est, ius prouidisse. Quod vltimò arguebatur, quòd. s. sæpe est sacrementum absolutionis necessarium ad salutẽ peccatoris, quia. s. non semper sufficit cordis pœnitentia, procedit secundùm Scot. & alios, qui dicunt esse necessariam intensionem, aut cõtinuationẽ huiusmodi pœnitẽtię cordis, vt valeat per se ad salutẽ. Quod tamen non omninò probamus: de quo suprà, quando de pœnitentia cordis agebamus. Verùm, esto præfata mulier alium adire confessorẽ sine licentia proprij non possit: An poterit, & debeat in casu curato suo cõfiteri. Respon. Si timet vehementer, quòd confessio illi facta, cedet ipsi mulieri in damnum animæ, quod erit qua si impossibile sibi euitare: puta si ipsa est val de fragilis, & per experientiam, vel aliâs scit, quòd quoties præfatum curatum videt, aut alloquitur, vehementer tentatur: tunc non potest illi confiteri, sed tenetur eum vitare: alioqui peccaret, exponendo se pręfato periculo. Idẽ dicendum, si sit eidem verisimile, quòd ex cõfessione curato facta, ipse curatus ex fragilitate incidet in peccatũ. Secùs si periculum, quod timet, leue est: quia tunc potest, & debet curato confiteri. Vnde à fortiori ad idem tenetur, si nullum timeatur periculũ. Si enim periculum probabiliter timeatur, quòd illi curato cõfitendũ non sit, patet: quia quando confessio alicui facta, esset contra charitatem confitentis, vel cõfessoris, non est necessariò facienda: iuxta regulam iuris: Quod pro charitate institutum est, contra charitatem militare non debet. Et ita in casu non habita licentia proprij, perin de est ac si copiam non habeat confessoris.

SEd quoniam opinionem oppositam, quę tenet in huiusmodi casibus, in quibus**[[86]v]** iusta causa ad recusandum proprium curatum, & alium quærendum concurrit, posse subditum alie nũ confessorem sine licentia proprij adire, pro babilẽ esse censemus. Nec præsumendum est in huiusmodi casibus humanum ius de remedio minimè prouidisse, videtur de iusta causa alium confessorẽ adeundi, distinguendũ: quia vel causa talis est, quod pœnitenti

non relinquitur facultas proprio curato simpliciter, aut salubriter, aut sine notabili damno cõfitendi: & tunc satis est petere ab eo licentiã, etiam si non obtineatur, vt liberè possit subditus alieno cõfiteri. Exempli gratia: vt si curatus sit excommunicatus, aut infirmitate grauatus, aut in alijs rebus magis necessarijs occupatus, aut subditum simpliciter audire in cõfessione nolit: tunc enim deest parochiano possibilitas proprio curato confitendi simpliciter. Similiter si sacerdos talis sit, de quo verisimiliter præsumitur quod confitentẽ ad malũ solicitabit, aut non sciat quę necessaria sunt ad debitam absolutionẽ impendendam, aut quæ necessaria sunt nesciat interrogare, aut salutare consilium ipsi confitenti præbere: tunc enim etsi non desit simpliciter facultas confitendi, deest tamen facultas salubriter confitendi. Similiter si de curato verisimiliter timetur, quod reuclabit confessionẽ, idque in notabile damnum confitentiũ: in his, & huiusmodi casibus probabile est, posse pœnitentem liberè quem velit adire. Et satis erit licentiam petere à curato, etiam si non obtineatur.
Alia potest esse iusta causa relinquendi pro prium curatum, & alienum quærendi, cum qua stet possibilitas salubriter proprio cura to confitendi, etiam si ex confessione alteri facta maior fortè vtilitas speretur: & in hoc casu non satis est licentiam petere, sed eam opùs est obtinere. Et de hac iusta causa potest cõpetenter accipi, quod in præsenti Decretali dicitur. s. si quis voluerit ex iusta causa alieno confiteri, licentiam priùs postulet, & obtineat à proprio: ita. s. vt intelligatur de iusta causa non excludente possibilitatẽ salubriter suo curato confitendi: vt si subditus verisimi liter credit, quòd si sua peccata detegat proprio confessori. s. Episcopo, Abbati, aut cura to, quòd non promouebit eum ad bonum ali quod ad quod alioqui esset eum promoturus, aut eum non habebit in ea æstimatione aut opinione in qua eum alioqui esset habiturus, aut non eam amicitiam, & conuersationem cum eo habebit quam alioqui esset habiturus. Tales & huiusmodi causæ, etsi iustæ sint & rationabiles vt pœnitens cupiat alieno confiteri, ex quo tamen possibilitatem salubriter confitendi proprio non adimunt, non sufficiunt vt sine licentia proprij alienos adeant confessores.

De sacerdote alieno per parochianum eligendo ex licentia proprij.

VTrùm parochianus habens licentiã à suo curato vt alteri, cui velit, cõfiteatur, possit virtute talis licentiæ eligere sacerdotẽ simplicẽ, & il li confiteri, ita vt absolutio per talem impensa sit valida. Et dixerunt nõnulli Iuristæ, quod non potest virtute talis licentiæ sacerdoti simplici confiteri, nisi habenti curam. Pro quo facit gloss. huius Decretalis, Omnis vtriusq;. &c̃. Similiter gloss. in Clemẽtina. 1. de priuilegijs. Facit etiam secundò. c. Adijcimus. 16. q. 1. vbi dicit Gratianus quòd monachi, & cæteri sacerdotes, etsi in sua ordinatione potestatẽ ac cipiant: non tamen exequutionem habent, nisi sint à populo electi, & de consensu Abbatis ordinati. Facit tertiò. c. Ad hæc. de rescriptis. vbi dicitur in sententia, quòd concessio iudicis incerti non valet. Cùm igitur in præsenti casu licentia confessorẽ eligendi parochiano à suo curato concessa, sit concessio iu dicis incerti, ex quo curatus nullum sacerdo tem illi parochiano determinat: sequitur.
Facit quartò ratio Panormi. quòd. s. sacerdos simplex sic electus non possit talem parochianũ absoluere, eò quòd non habet potestatem iurisdictionis: quia nec ordinariam, vt patet: nec delegatem, ex quo à nullo proprio sacerdote seu ordinario delegatus est.
Oppsitum tamen videtur tenendum cum Theologis. Et probatur primò: quia episcopi qui habent à iure licentiam qua possint sibi eligere confessorẽ, iuxta. c. Nè pro dilatione. de pœnitentijs & remiss. lib. 6. virtute huiusmodi licentiæ possunt simplicem sacerdotẽ eligere:

& valet absolutio, vt est communis practica, & consuetudo, quæ est optima legum interpres. Igitur etiam parochianus habens licentiam à curato, vel episcopo, vel alio ordinario, poterit virtute talis licentiæ eligere sacerdotem simplicẽ. Patet consequentia: quia sub eâdem forma & tenore conceditur his & illis præfata licentia. Secundò idem probatur: quia si aliquid deesset in casu, qua-**[87r]**re absolutio à simplici sic electo non valeret: maximè potestas iurisdictionis: sed hoc non, quia potestatẽ habet iurisdictionis ille sacerdos simplex in ipsum eligentẽ: nam iurisdictio in foro pœnitentiali non addit supra potestatẽ ordinis, nisi materiam subiectam, in quam sacerdos valeat potestatẽ exercere, vt suprà dixi. Hanc autem habet ex voluntaria subiectiõe, qua talis parochianus se illi subijcere vult, qui licentiam habet se cui velit subijciendi: igitur. Id patet à simili de sacerdote simplici, cui Papa se subijcit, qui eo ipso habet iurisdictionẽ super ipsum Papam: & nõ ob aliud, nisi quia cum potestate ordinis ha bet materiam subiectam, Papam. s. qui potuit, & voluit se illi subijcere. Quòd etiam alia iurisdictio præter potestatem ordinis, & materiam subiectam necessaria non sit, apparet: quia si curatus sit excommunicatus, potest sacerdotem simplicem pro confessionibus audiendis deputare, & tamen curatus excommunicatus nullam iurisdictionẽ potest in alium transfundere, vt dicit Petrus de Palude. Ad rationes ante oppositum, dicendum ad primum sumptum ex gloss. c. Omnis vtriusq;. & ex gloss. in Clementi. de priuilegijs. &c̃. illi glossatores fuerunt illius opinionis:à qua tamen nos cum Theologis recedimus. Ad secundum ex. c. Adijcimus. dicendum, quòd illud dictum est contra quosdam monachos, qui eo ipso quòd essent ad sacerdotium promoti, præsumebant sacramenta ministrare, & confessiones sine legitima licentia audire: quod illis iure prohibitum est. Et quanuis dicat illic Gratianus, quòd tales exequutionem non habent, nisi sint à populo electi, & de consensu abbatis ordinati, nõ excludit licentiam curatorum, sed intendit, ꝗ ordinariè non possint confessiones laicorum audire (vbi non adest licentia curati) nisi sint à populo electi. Ad tertium ex cap. Ad hæc. de rescriptis. dicendum, quòd procedit in foro cõtentioso, vbi necessaria est potestas iurisdictionis de nouo iudicibus electis, seu deputatis collata. Secùs in foro pœnitẽtiali, in quo præter potestatẽ ordinis, non requiritur alia noua iurisdictio, nisi materia subiecta. Et patet hoc: quia si ratio valeret etiam in hoc pœnitentiali foro, non igitur valeret concessio episcopi facta, de eligendo confessorẽ. Nec valeret gratia in Bullis Papę, cuicunque Bullam ac cipienti concessa, vt eligat quem velit confessorem. Nec virtute licentię à curato suo parochiano concessæ posset ipse licentiatus alium curatũ eligere, cùm in his omnibus sit facta concessio iudicis incerti: Quæ tamen omnia sunt falsa. Ad quartum dicendum, quòd nil probat: quia falsum est, quòd simplex in casu electus, non habeat iurisdictionẽ saltem de legatam, consequutiuè, seu mediatè: quia eo ipso, quòd curatus dat parochiano licentiã cõfitendi ei quem elegerit, ex consequenti vices suas cõmittit taliter electo. Alioqui generaliter licentiatus ad eligendum sibi confessorẽ, siue per ius, siue per Bullam, aut priuilegium, non posset eligere alium curatũ: quia vnus curatus non potest alterius subditos absoluere, si non sit eorum iudex ordinarius, aut delegatus. Nisi dicas illum esse mediatè & cõsequutiuè delegatum, quod est quod nos dicimus.

SI quæras, an virtute præfatæ licentiæ possit parochianus eligere sacerdotẽ religiosum: Respon. Inter religiosos potest esse triplex diuersitas. Quia stat, quòd quidam sint præsentati, seu deputati ad audiendum confessiones. Alij verò, qui prohibiti sint, à prælatis suis eas audire. Alij verò medij, qui sint liberi. s. qui nec deputati sint, ad eas audiendas, nec prohibiti eas audire. Si de præsentatis seu deputatis sit quæstio: Respon. quod parochianus à curato licẽtiatus, potest liberè eos adire, etiam si licentiam à curato non habeant nedũ

eam habentes, vt ex suprà dictis patet. Si loquamur de religiosis liberis, qui nec prohibiti sunt nec deputati, dicendum quòd parochiani licẽtiati possunt eos adire, & eisdẽ fructuosè cõfiteri: sicut & possent sacerdotibus sæcularibus simplicib⁹. Ratio, quia si aliquid obstaret quo minùs eis possent confiteri, vel esset votum religionis, vel prohibitio superiorũ, vel defectus iurisdictionis. Primum, & secundũ non, vt suppono. Sed nec tertium: quia, vt ex dictis patet, non requiritur aliud, ad hoc, quòd sacerdos possit peccatorem absoluere, nisi quòd habeat absoluens potestatẽ ordinis, & materiam subiectam in quam potestatem possit exercere: & hoc sufficit, vt iurisdictionem habere dicatur: quæ, secun dum communem sententiam, suprà ordinis potestatem nil nouum addit, nisi materiam subiectam, vt sæpe dictum est. Si autem loquamur de religioso, cui prohibitum est per suos prælatos, seu per statuta ordinis nè confessiones audiat, est videndum, an sit illi id prohibitum sub pœna peccati mortalis, aut per viam suspensionis, aut sub pœna peccati venialis, aut sub alia pœna temporali, vel particulari. Et quidem si per viam suspensionis à iure vel ab homine sit illi prohibitum confessiones audire, con-**[[87]v]**fessio illi facta, siue ex licentia curati, siue non, erit nulla, iuxta cap. Si celebret. de cleri co excommunicato vel interdicto celebrante. Si autem sit illi prohibitum sub pœna peccati mortalis, distinguendum est, de confitente eidem. Quia si scienter quis illi confitetur, idque ad instantiam ipsius confitentis: tunc qui eidem confitetur, etiam si à curato sit licentiatus, peccat: quia illum inducit ad peccandum, vel ad agendum, quod est illi peccatum mor tale, & sic confitens ponit obicem, ob pecca tum cooperationis: & ita absolutio taliter impensa, ratione obicis erit nulla. Si verò ex ignorantia inuincibili parochianus eum eligat, & eidem confiteatur: tunc valebit confessio, etiam si religiosus ille peccet, talem absoluendo: quia solum peccatum absoluentis non vitiat, nec inualidat sacramentũ. Si verò illi sit prohibitum confessiones audire sub pœna peccati venialis, aut sub alia pœna tẽporali leuiori: tunc præfatus parochianus licentiatus potest tam scienter quàm ignoran ter eum adire, & ab eodem sacramentaliter absolui. Quia tunc etiam si scienter id fiat, non ponitur obex peccati mortalis. Et hęc distin ctio habet locum similiter quando quis licentiatus à curato, vel iure, vel episcopo, vel Papa, adit quencunque alium sacerdotem sæcularem. Corollariè sequitur, quòd non obstante synodali constitutione, qua cauetur, nè quis sacerdos sæcularis, aut religiosus sub pœna peccati, vel sub alia pœna audiat confessiones parochianorum, quòd habens licentiam eligendi confessorẽ, siue à iure, siue prælato, siue à curato, potest talem sacerdotẽ eligere, & valebit talis confessio, nec est de necessitate reiteranda, idque attenta suprà posita distinctione. Quanquàm hîc nonnulla esset dubitatio, si prælatus prohibet, nè quis sacer dos antequam sit per prælatum examinatus, cõfessiones audiat, vt in constitutionibus syno dalibus prohiberi solet: & parochiani liberam habeant à curato licentiam, vt quibus velint confiteantur: confitentur autem alicui sacerdoti nondum per prælatum examinato, & approbato: An tenebit confessio cum bona fide facta. Et ratio dubij est: quia contra pro hibitionẽ superioris, licentia inferioris præualere non debet. Cùm igitur prælatus, qui superior est, prohibit sacerdoti nondum examinato confessiones audire: igitur contra huiusmodi prohibitionem licentia à curato concessa non valebit. Secundò, si curates daret licentiam sacerdoti ad confessiones suorum parochianorum audiendas: econtrà verò prælatus eidem sacerdoti interdiceret, nè huiusmodi confessiones audiat: talis sacerdos non poterit confessiones audire. Alioqui si contra superioris prohibitionem valeret inferioris licentia: posset igitur curatus præbere licentiam confessiones audiendi ei, qui per superiorem fuerit suspensus, & tales confessiones forent in casu validæ: quod suppono falsum. Et sequela apparet: quia vtrique est vsus & exequutio ordinis in hac re prohibitus. s. ei,

qui suspẽsus est, & ei, qui nondum examinatus est. Respondetur stando in dictis, quòd in præsenti casu valebit confessio, quæ cum bona fide de licentia curati fit illi sacerdoti non examinato, quanuis ipse sacerdos peccet, confessiones contra superioris prohibitionem audiendo. Nam de iure. c. Omnis vtriusque sexus. potest confessio de licentia proprij alieno fieri, nisi alioqui sit excõmunicatus, suspensus, vel interdictus: talibus em̃ iure ordinis ministerium interdicitur. Per prohibitionẽ autem prælati synodalẽ, is qui examinatus non est, nulla ob id censura est innodatus, nec verè dici potest suspẽsus esse: quãdoquidẽ suspensio culpam in suspẽso præsupponit, ob quam à iure, vel à iudice suspendendus venit. Est itaque simplex prohibitio, non suspensio, qua prælati statuunt nè quis antè quàm sit probatus, confessiones audiat. Quæ quidem institutio, etsi prohibeat factum, nõ tamen illud annullat, cùm clausulam annullantem non contineat: sed solùm in virtute obedientiæ illis iniungitur, nè ante probationem confessiones audiant. Vnde fit, vt si sacerdos ex licentia curati confessiones audiat, erit quidem inobediens: factum tamen tenebit. Multa nanque prohibentur fieri, quæ tamen facta tenent.

De alieno sine licentia proprij de facto quenquam absoluente.

CIrca eundem textũ in quo dicitur, quòd alienus sacerdos non potest sine licentia proprij alienũ parochianum absoluere, quæritur, an id verum sit de facto: hoc est, esto, quòd alienus alienum absoluere de iure non possit sine licentia proprij, an si de facto eum absoluat, sit valida absolutio. Et dixerunt quidam, quòd sic (secluso obice confitentis: quia sic procedimus.) Pro qua sententia facit primò, quòd quilibet sacerdos**[88r]** habet à iure diuno potestatem, qua potest peccatorem absoluere, iuxta authoritatem sæpe citatam, Ioan. 20. Quorum remiseritis peccata, remittentur eis. &c̃. Vbi nulla fit sacerdotis exceptio, nec peccatoris, nec peccati. Quilibet igitur sacerdos à Christo accepit huiusmodi potestatẽ respectu cuiuscunq; peccatoris, & cuiuscunq; peccati. Nec obstat prohibitio ecclesiæ, prohibentis nè quis alienum absoluere tentet, sine consensu proprij: quia etiam ecclesia prohibet, nè quis episcopus alienum ordinet, sine consensu proprij: & tamen si attentet alienum ordinare, tenet ordinatio. Prohibet etiam ecclesia, nè excommunicatus celebret, aut consecret: & tamen si attentet celebrare, tenet cõsecratio. Et ita potest de multis alijs exemplificari, quãdoquidem multa prohibentur fieri, quæ tamen facta tenent. Nec obstat secundò dicere, quòd ex præfata authoritate non colligitur Christum contulisse omnibus sacerdotibus potestatem absoluendi propinquam, id est, potestatem iurisdictions: sed remotam, quæ potestas ordinis est in charactere fundata. Non, inquam, obstat: quia ex quo Christus contulit potestatẽ sacerdotibus vt peccata hominum remitterent, consequens est, quòd illis dedit id sine quo huiusmodi remissio per eos fieri non potest: & cum absolutio sine iurisdictione fieri non possit, sequitur. &c̃. Frustra enim dedisset potestatẽ absoluendi, si requisita ad illum finem non dedisset. Id confirmatur: quia antequàm esset facta parochiarum diuisio, Apostoli poterant peccatores absoluere, & potestate sibi à Christo concessa vti: igitur habuerunt potestatem iurisdictionis in peccatores, etiam respectu omnium peccatorum: & illam iurisdictionem non acceperunt à Papa, nec à puro homine, vt suppono, igitur à Christo: & per consequens omnes sacerdotes, qui Apostolis succedunt, vel in toto, vt episcopi: vel in parte, id est, in potestate absoluendi in foro pœnitentiali, vt cæteri sacerdotes minores, habent à Christo immediatè potestatẽ iurisdictiõis super omnes peccatores & super omnia peccata: igitur si quicunq; sacerdos attentet aliquem absolue re, erit valida absolutio. Nec obstat tertiò dicere, quòd si omnes

sacerdotes habuerint à principio potestatem iurisdictionis in foro pœnitentiali: potuerunt tamen & iustè ea per Christi vicarium ob iustam causam priuari: aut eorum potestas potuit coarctari, prout debito ecclesiæ regimini expediret. Sicut expedire videtur, quòd diuersæ oues diuersos habeant pastores proprios. &c̃. Hoc, in quam, non obstat: imò nec verum esse videtur: quia quod ex Christi institutione aliquibus concessum est, per homines non potest illis auferri. Nam opposito dato, posset Papa à sacerdote tollere potestatẽ consecrandi, & baptizandi, & ordinandi, quod suppono falsum: igitur non potest Papa à sacerdotibus tollere potestatẽ propinquam absoluendi, si eam à Christo omnes immediatè acceperũt.
Facit secundò, pro eadem sententia ratio: quia si Papa confiteatur alicui sacerdoti quan tum libet simplici, ille sacerdos poterit de facto verè Papam absoluere: & cùm id non possit nisi iurisdictionẽ habeat in absoluendum, sequitur, quòd habet eam supra Papam: & ex consequenti supra quencunque alium inferiorem, qui velit tali sacerdoti confiteri, iuxta regulam: Si vinco vincentem te, à fortiori, vincam te. &c̃. Iam quæro, à quo habet sacer dos ille simplex huiusmodi iurisdictionem? Si à Christo, habeo intentum: Si ab homine, maximè à Papa: sed hoc non, quia Papa non habet iurisdictionẽ supra seipsum, qua possit seipsum absoluere: igitur non potest alteri dare iurisdictionẽ supra seipsum, cùm nemo dare possit, quod non habet: igitur. Facit tertiò: quia si sacerdotes non haberent præ fatam iurisdictionem, nisi hi quibus à iure humano cura animarum commissa est, idq́; respectu certarum ouiũ: sequitur, quòd alienum parochianum existentem in articulo mortis non posset absoluere alius sacerdos: quod suppono falsum ex iuribus suprà inductis. Si dicas in illo articulo posse vnumquenque à quocunque absolui, iam quæro à quo habet quicunque sacerdos in illo articulo iurisdictionem super infirmum? Si à Christo, igitur habeo intentum. Et si in illo articulo: igitur etiam extra illum habet eandem iurisdictionẽ à Christo: cum non videatur vbi, & quando omnes sacerdotes eam à Christo acceperint, nisi quando dixit: Quæcunq; solueritis in terris, erunt soluta. &c̃. Aut quando dixit: Quorum remiseritis peccata, remittentur eis. &c̃. Sed in his non distinguit inter articulum necessitatis, & extrà. &. c̃. Facit postremò quod suprà tactum est, scilicet, quòd episcopus si attentet alienum ordinare etiã sine licentia proprij, tenebit ordinatio, nec venit iterum ordinandus: igitur sacerdos si attentat absoluere alienum parochianum, tenebit absolutio. Nec obstat dicere, quòd in casu huiusmodi absolutio decernitur irrita & inanis, vt habetur. 9. q. 2. per totum.**[[88]v]** Non, inquam, obstat, quia ibîdem etiam decernitur irrita, & inanis ordinatio ab alieno episcopo facta, sine licentia proprij: & tamen realiter tenet ordinatio, & manet tails verè ordinatus. Vel igitur vtrunque erit irritum, & inane. s. ordinatio, & absolutio de facto atten tata: vel vtrunque erit validum, quod hi docto res prætendunt. His non obstantibus oppo situm videtur esse tenendum. Pro cuius probatione præmitto aliquas probationes. Prima propositio sit: Nullus sacerdos potest quenquã absoluere, nisi in eum habeat iurisdictionem ordinariam, vel delegatam, seu cõ missam. Hęc patet ex Concilio Florẽtino sub Eugenio. 4. vbi in forma ponitur huiusmodi propositio. Et patet etiam ratione sumpta ex natura huius sacramenti absolutionis, quia absolutio hæc est sententia lata in fauorem, & gratiam confitentis, in causa quæ erat inter peccatorem, & Deum. Est igitur huiusmodi absolutio actus iudicialis, & per consequens necessarium est vt sit valida, quòd feratur à iudice cõpetente iurisdictionẽ habente: alioqui sententia à non suo iudice lata, nulla est de iure. Secunda proposito. Sacerdos non potest habere iurisdictionẽ in foro pœniten tiali, nisi habeat subditos, in quos eam valeat exercere. Hæc patet, tum ex sententia omnium pro maiori parte, & communiter approbata. s. quòd potestas iurisdictionis in hoc foro non

addita parte rei supra potestatem ordinis, nisi materiam subditam, seu peccatores subditos. Tum etiam, quia habere iurisdictionẽ, & subditos in eodem foro sunt correlatiua, & sunt simul natura. Est enim iurisdictio quædã dominatio, seu dominiũ: licet non despoticum, quale est domini ad seruum: nec ciuile, quale est domini ad res sibi appropriates: est tamen velut politicum, quale est Principis, seu prælati ad suos subditos. Cùm igitur dominus sit correlatiuum subditi: non ergo stat ahquem habere dominium quodcunque ex dictis sine subdito. Vnde & Augustinus ait Deum non fuisse dominum, antequam mundum crearet: quia non habebat, quibus dominaretur. Et quàm primum cœpit aliquid creare, cœpit esse dominus. Et ita patet propositio. Imper tinens autem est, quòd potestas iurisdictionis addat in sacerdote aliquam realitatẽ vltra potestatẽ ordinis, vel nõ: quia si secludamus relationes, nullam addit realitatẽ: sed tantùm ex nominis connotatione requiritur habere subditos. Si verò admittamus relationes, addit quidem relationẽ rationis, habentem esse per actum voluntatis eius, qui sacerdoti aliquos subditos fecit, quicunque is sit. Tertia propositio. Non quilibet sacerdos habet subditos in foro pœnitentiali. Patet de simplici bus sacerdotibus, quibus nullius confitentis, seu peccatoris cura commissa est. Hęc probatur: quia si eos haberet, vel ergo iure humano, vel diuino. Neutrum videtur dicendum. Non primum, vt suppono: quandoquidem animarum cura non omnibus sacerdotibus est de iure humano cõmissa. Nec secundũ: quia Christus nulli sacerdoti quenquam peccato rem subiecit, nisi vicario suo, cui omnes oues & agnos cõmisit, quando dixit ad Petrum: Pasce oues meas, pasce agnos meos. In quo voluit, & instituit Petrum Pastorẽ vniuersalem omnium fidelium, cui voluit omnes alios esse subditos, non solùm in foro contentioso, sed etiam in pœnitentiali. Incõueniens nanq; est, quòd Christus, qui magis spiritualia q̃ temporalia quærebat, suo vicario oues suas in his quæ ad forum contentiosum pertinent, & non in his quæ ad forum pœnitentiale cõmiserit. Itaque soli Petro vicario suo omnes fideles subiecit: & ex consequenti soli vicario suo plenam contulit iurisdictionẽ, vt ab eo in cæteros inferiores huiusmodi potestas iurisdictionis dimanâret. Quarta propositio. Non quilibet sacerdos, imò nullus præter Papam, habet iurisdictionẽ immediatè à Christo. Hæc patet ex præcedẽti cùm idem sit iurisdictionẽ, & subditos habere: solus autem Papa habet subditos immeditatè à Chri sto: igitur solus ipse habet iurisdictionem de iure diuino. Iam sequitur conclusio responsiua, quod non quilibet sacerdos potest quemlibet peccatorem absoluere, etiam de facto, ita vt si absoluat, de facto teneat absolutio. Hęc patet, quia nullus sacerdos potest quenquam absoluere, nisi iurisdictionẽ habeat in eum: patet ex prima: hanc autem non habet quilibet facerdos, nec de iure humano, nec diuino. Patet ex tertia, & quarta. Igitur non quilibet potest quemlibet absoluere, nisi sit pro prius, vel à proprio licentiatus, iuxta præsentem Decretalem. Nunc veritate ostensa, conuenit opinionem primò recitatam impugnare. Vnde contra eam arguitur: quia si quilibet sacerdos haberet de iure diuino iurisdictionẽ in omnes, sequitur, quòd nulls sacer dos posset huiusmodi iurisdictione per homines, aut per ecclesiam priuari, vt suprà pro opinione arguebatur: & ex consequenti per excommunicationem iuris, vel iudicis non expiraret potestas absoluendi. Quod suprà probatum est esse falsum ex. c. Si celebret. de cle-**[89r]**rico excõmunicato celebrante. & ex. c. Duo bus. de sententia excõmunicationis. in antiquis. Secũdò sequitur, quòd si sacerdos tam simplex, quàm curatus ad confessiones electus attentaret peccatorem absoluere ab his, quæ Papę aut episcopo sunt reseruata, quòd valeret absolutio, & maneret verè absolutus ab eisdẽ. Consequens est contra. c. Si ep̃us. de pœnitẽtiis, & remissio. lib. 6. Vbi dicitur, quòd sacerdos ad confessiones electus nullam prorsus potestatẽ habet absoluendi à reseruatis. Et talis est doctrina communis ecclesiæ. Ter

tiò sequitur quòd confessio facta alieno sine licentia proprij, quòd esset valida, & non rei terãda, iuxta Extrauagãtem Benedicti Vnde cimi sæpe allegatam, vbi dicitur: Absurdum est eum, qui semel sacramẽtaliter absolutus est, rursus eodem debito teneri, vt suprà adduximus. Postremò facit clausula præsentis textus, occasione cuius mota est quæstio, in qua dicitur, quòd alienus non potest quenquam absoluere sine licentia proprij. Vbi illa negatio, non, cadens super verbum, potest, non solum negat actum, sed possibilitatem ad actum, vt notat gl. in prima regula iuris, lib. 6. Alioqui si solus actus negarẽt, seu prohiberetur, idem esset dicere, quòd alienus non absoluat extra neum, & quòd non potest absoluere extraneum, quod suppono falsum, ex præfata regula, & glo. Superest ad rationes responde re, quę ante oppositum factę sunt. Ad primã in qua arguebatur, quòd Christus omnibus sacerdotibus contulit potestatem peccata re mittẽdi, nulla posita exceptione. Resp. Quòd illic Christus contulit potestatẽ remotam, quæ dicitur potestas ordinis, non tamen propinquam, quam dico potestatẽ iurisdictionis. Et ex quo Christus non determinauit, quis quẽ deberet absoluere, & cui sacerdoti qui peccatores deberent esse subiecti, id reliquit determinatum vicario suo, cui plenitudinẽ potestatis iurisdictionis concessit, cui etiam omnes oues, & agnos subiecit. Ac proinde, qui ex voluntate summi Pontificis subditos habuerit, ille habebit iurisdictionem, & potentiam propinquam absoluendi, & non alius.

Et quando replicatur in secunda non obstantia, quòd Christus, qui dedit potestatem absoluendi, ex consequenti dedit iurisdictio nem, sine qua absolutio fieri non potest: Respond. negando illud, si id ad omnes sacerdo tes extẽdatur: satis est quòd reliquerit à quo sacerdotes huiusmodi iurisdictionem accipe rent, scilicet, Papam vicarium suum. Facit ad id exemplum de dominio, quod Deus contulit in vniuersali omnibus hominibus in principio mundi respectu piscium, volucrum, & bestiarum, & arborum terræ, vt patet ex Genes. 1. & tamen quia non disposuit Deus per seipsum, quis, quam rem, vt propriam possidere deberet, id reliquit per homines disponendum: & ita posteà facta fuit per homines rerum diuisio, & præparatio. Et ex tunc potuit homo dicere, hæc res est mea, illa tua: Ita videtur in proposito: Deus dedit in genere sa cerdotibus potestatem absoluendi peccatores, sed non determinauit quis quem deberet absoluere, id vicario suo reliquit determinandum, & ordinandum. Ad confirmationem respon. Esto quòd Apostoli habuerint à Christo immediatè potestatem absoluendi, sicut & Petrus Vicarius Christi, non solùm potestatẽ ordinis, sed iurisdictionis: eos tamen subiecit Petro, sicut & cæteros fideles, quorum omnium voluit Christus Petrum Principem, & caput esse. Ac proinde Petrus de plenitudine potestatis sibi collatæ, potuit aliorum Apostolorum iurisdictionem coarctare, seu limitare, aut etiam auferre, maximè si causa subesset. Quòd si Apostoli aliquando hac potestate iurisdictionis in communi vsi sunt, id credendum est, ex Petri consensu factum, vel approbatum fuisse, tacitè, vel expressè. Post primos autem ecclesiæ fundatores, ecclesia Christi, atque numero credentium in diuersis regionibus crescente, expediebat in ecclesia diuersos pastores particulares instituere, & non omnibus sacerdotibus omẽs Christi oues indistinctè subiectas esse. Inde diuisæ sunt diœceses, & parochiæ & c. Nec valet consequentia hæc: Non potuit Papa ab Apostolis amouere potestatẽ conse crandi, & baptizandi: igitur nec potestatem iurisdictionis absoluẽdi. Non, inquam, valet, quia in potestate ordinis Christus cæteros Apostolos Petro parificauit: in potestate autem iurisdictionis cæteros eidem Petro subiecit. Vnde fit, vt illi, qui iure diuino sunt sub diti vicario Christi, non possunt aliis subiici, nisi de consensu tacito, vel expresso ipsius vi carij Christi. Et ex consequenti nulli sacerdo ti potest competere iurisdictio, nisi de licẽtia tacita, vel exprassa Romani Pontificis, qui Christi Vicarius est, & Petri successor.

Ad se cundũ de sacerdote absoluente Papam eidẽ cõfessum & c. Dicendum, quod verum est, quòd talis habet iurisdictionẽ super illum ĩ foro pœnitentiali, in quo illi se subiecit. Hanc autem iurisdictionem habet voluntate ipsius Papę, qui sponte se illi subditum fecit: quia cùm ha-**[[89]v]**bere iurisdictionẽ sit habere subditum, dare iurisdictionẽ est dare illi subditũ. Et ita cùm Papa sua voluntate faciat se subditum illi sacerdoti, cui confitetur, sequiẗ, quod Papa dat illi supra se iurisdictionem. Nec incõuenit, quod ali quis det iurisdictionẽ alteri, quam ipse non ha bet. Id patet de curato, qui nondum est sacer dos, & ex consequẽti non habet potestatem, qua possit absoluere suos parochianos, & tamen potest eos subiicere alicui capellano alioqui simplici, vt patet, & ita ille capellanus sortietur iurisdictionem super præfatos parochianos. Similiter si curatus sacerdos sit excommunicatus, cùm per se non possit parochianos absoluere: poterit tamen eos alicui alteri non præciso subiicere, quo facto, ille alius sortietur iurisdictionem in illos. Ita igitur de Papa, qui quanuis non possit seipsum absoluere: potest tamen seipsum alteri subiicere: vnde ille alter obtinebit iurisdictionem super Papam. Nec sequitur: Talis sacerdos habet in casu iurisdictionẽ super Papam, igitur ex consequenti super omnes alios fideles, qui velint se eidem sacerdoti subiicere. Et discrimen est clarum: quia Papa, ex quo de iure diuino aut humano nulli homini subditus est in terris, potest pro sua voluntate se subiicere cui velit, & valebit subiectio. Cæteri autem fideles, ex quo habent in terris superiorem, cui de iure diuino, vel humano subditi sunt, non possunt se propria voluntate subiicere, quibus velint, sine licentia suorum superiorum. Nec sententia, seu absolutio ali cui impensa sine consensu Papæ, vt dictum est, erit valida, cui poterit illud Pauli obiici: Tu quis es, qui iudicas alienum seruum? Ad[131] tertium, Esto ita sit quòd infirmus, vel in periculo mortis existens possit à quocunque sacerdote, etiam simplici absolui, non inde fit, vt extra illum articulum possit. Et quanuis diuinum ius non distinxerit inter articulum necessitatis, & non necessitatis, poterat diuinũ ius huiusmodi epieikeian admittere. De inde non est certum, quòd in tali articulo pos sit sacerdos simplex, aut quicunque sacerdos eum absoluere: imò oppositum est verisimilius. Tum quia si adsit proprius infirmi pastor, non poterit ab alieno absolui. Tum qa si sacerdos excommunicatus sit, non poterit eum absoluere, etiam si attentet, cùm per excõmunicationẽ maiorem expiret potestas pro pin qua absoluendi: quæ tamen non expiraret, si de iure diuino esset vnicuique sacerdoti potestas iurisdictionis in vnum quenque existentem in periculo mortis concessa. Ad postremum dicendum quòd non est simile de ordinatione, & absolutione, quia ordinatio non est actus iudicialis, nec iurisdictionem requi rens, cùm sit purum sacramẽtum. Ideò tenet ordinatio ab alieno episcopo facta. Absolutio verò est actus iudicialis, & iurisdictionem requirens, qua deficiente, non tenet absolutio. Quòd si ordinatio sine licentia proprij facta dicitur irrita, & inanis, intelligitur quantum ad ordinationis exequutionem, non quantum ad veritatem ordinationis. SEd esset dubium, si quis sacerdos absoluat eum, quem absoluere non potuit, seu à casibus superiori reseruatis: pœnitens autem cum bona fide confessus, putat se verè absolutum esse, cùm non sit: An teneatur præfatus confessor illum pœnitentẽ certum facere de defectu absolutionis, vt legitimam, & validam quærat absolutionẽ. Quæ quæstio dicitur di sputata fuisse in Concilio Basilieñ. non tamen ibídem ob varia Doctorum iudicia fuit decisa. Vnde videbatur aliquibus, quòd talis cõfessor in casu non tenetur pœnitentem de defectu absolutionis certiorare: quia si sic, maximè nè salus pœnitentis periclitetur, ad cuius salutem necessarium est verè à sacerdotibus absolui: sed hoc non habet locum in casu. Cuius ratio videtur aperta, quia aut ille pœnitens est verè contritus, aut non. Si primum, igitur iam est in gratia, & iustificatus, & sic decedens, nisi reincidat, saluabitur. Si secundum, damnabitur ob

peccata sua, de quibus non verè pœnituit. Et ita defectus præfatæ absolutionis impertinens omninò est in casu, ad hoc, quòd salus illius periclitetur, vel non. Quòd si non est in casu verè absolutus, non est sibi imputandum ad culpam, cùm bona fides, & ignorantia inuincibilis excusat illum, nè aliam absolutionem teneatur quærere. Aliis verò videbatur confessorem teneri in casu illum pœnitentem de defectu absolutionis certiorare. Quorum sententia mihi probabilior est. Cuius ratio hæc est, quia quanuis pœnitens ille per bonam fidem excusetur, nè legitimam teneatur quę rere absolutionem: attamen non desinit diui num ius in re ipsa violari, quod vnicuique pec catori Christiano iubet, vt præuia confessione à sacerdote curet verè absolui, quod huius modi pœnitens ob ignorantiam, in qua est, minimè curabit. Hæc autem iuris violatio, cùm alicui eorum sit imputanda, scilicet, vel sacerdoti, vel ipsi pœnitenti, ex quo vterque est causa præfatæ violationis, vt cõstat. Non autem est pœnitenti imputanda, cùm hic per**[90r]** bonam fidem, & inuincibilem ignorantiam à culpa inobedientiæ excusetur, superest, vt sacerdoti imputetur, qui ex culpa sua scienter dedit causam præfatæ violationi. Ac pro inde nè huiusmodi iuris violatio continuetur, tenebitur sacerdos in casu illum pœnitentem de defectu absolutionis certiorare, vt iuxta diuinum, & humanum ius legitimam quærat absolutionem. Prætereà qui scienter causam dat, vt alius vel damnum incidat, vel re alioqui sibi debita careat, tenetur dare operam, vt ille alius suo debito non defraudetur. Talis est sacerdos, qui in casu scienter de dit causam præfato pœnitenti, nè gratiam sa cramentalem ratione præuiæ confessionis si bi alioqui debitæ consequatur. Et procedit ratio, maximè in casu, quo pœnitens ille tempore, quo debuit, confessus est. Prætereà, qui baptizat aliquem sine intentione eum verè baptizandi, posteà tenetur eum de defectu baptismi certum facere: alioqui datur illi occasio alia sacramenta, ordines etiam sacros sine vero baptismo suscipiendi. Et idem ar gui potest de episcopo, qui aliquem ad sacerdotium promouet, non habens intentionem verè eum ordinandi, aut in forma, seu materia ordinationis deficiẽs, qui nisi ipsum promotum certum de defectu faciat, dat causam, vt is, qui verus sacerdos non est, Missam celebret, confessiones audiat & c. Quæ tamen inconuenientia tenetur de necessitate vitare, cùm eis omnibus ipse causam præbue rit: igitur pari forma in præsenti casu. Idem videtur de sacerdote absoluente aliquem ab excommunicatione, quem tamen absoluere non potuit: nam causam illi præstat, vt sa cramentis se ingerati in absolutus. Idem etiam videtur de quocunque alio iudice, qui tulit sententiam, quam iure ferre non potuit, quę in damnum alicuius cessit, tenetur in conscientia ratione damni vitandi, sententiæ defectum propalare ei, qui possit prodesse, alioqui satisfacere tenebitur læso. Idem de eo, qui cùm sacerdos non sit, fingit se talem, & confessiones audit, & absoluit, quòd tenetur eos, quos ita seduxit, certos facere, quatenus veram quærant absolutionem. Concluditur igitur ex superioribus sacerdotem simplicem non posse quẽquam de iure, nec de facto absoluere, nisi ad id sit licentiatus.

De confessione voluntate, & non necessitate facta.

EX dictis oritur quęstio alia, Ansicut est necessaria licentia ꝓprij ad hoc, quòd peccator alieno sua mortalia confiteat̃, sit etiam necessaria talis licentia ad hoc, quòd venialia alieno confiteatur. Similiter an sit necessaria ad hoc, quod peccata semel confes sa reconfiteatur. Similiter an sit necessaria ad hoc, quòd intra annum extra Quadragesimam confiteatur etiam mortalia non priùs confessa. Et dixerunt aliqui, quòd in his casibus propositis, liberum est peccatori se subiicere, cui velit, etiam simplici, vel alieno sine licentia proprij. Ratio, quia in huiusmodi cõ fessionibus, & reconfessionibus peccator nulli sacerdoti determinato

subditus est. Patet de confessione venialium, quæ liberum est homini confiteri, & non confiteri. Similiter de peccatis iam confessis liberum est homini ea reconfiteri, & non reconfiteri. Similiter de cõfessione mortalium extra Quadragesimam, liberum est homini talem confessionem face re, & non facere, cùm ad illam confessionem, quę extra Quadragesimam fit, nullo iure quis teneat̃, nec diuino, nec humano, vt patet: igitur in huiusmodi confessionibus homo sui iuris est, & per consequẽs liberè potest in eisdẽ, cui velit, se sine licentia proprij subiicere. Et pro hoc vltimo casu facit specialiter, quod cùm ait tex. si voluerit alieno confiteri, licentiam priùs postulet & c. In quo videtur loqui de confes sione, quæ semel in anno agenda est: nam de hac fuerat tex. loquutus: igitur in alia confes sione, quæ intra annum fit, homo non est sic subditus curato, vt eius licentia indigeat.
Pro his facit, quod dictum est de Papa, sci licet, quòd quia nulli determinato sacerdoti subdit⁹ est, & sui iuris, potest se, cui velit, sub iicere. Facit etiam quod de vagabundis dicitur, nullibi domicilium habẽtibus, qui quia nulli determinato subditi sunt, possunt se, cui velint subiicere, vbi se repererint. Facit etiam generaliter, quòd in his, in quibus homo sui iuris est, & nulli subditus, potest se subdere cui velit. Vt maritus, qui dempto actu coniugali, in quo vxori debitor est, potest in cæteris se alij subiicere. Et religiosus demptis his, quæ regulam, & statuta ordinis concernunt, potest alia vota emittere, & alias ob ligationes subire. Ad hunc modum de cæteris. Oppositum tamen videtur probabilius, scilicet, quòd in casibus propositis non potest**[[90]v]** quis confiteri, nisi vel proprio, vel alieno de licentia proprij, iuxta præsentẽ decretalem. Id patet ex dictis, quia cùm absolutio à peccatis sit actus iudicialis, nullus potest quenquam absoluere, nisi in eum habeat iurisdictionem ordinariam, vel cõmissam: sacerdos autem alienus, seu simplex, nullam talem ha bet: quia nec de iure diuino, nec humano. De diuino constat ex dictis, quia maximè ex illo, Quorum remiseritis & c. vel quæcunque ligaueritis. sed si ex his haberent omnes sacer dotes immediatè à Christo iurisdictionem in peccatorem super venialibus, à fortiori eandem haberent super mortalibus peccatis, qd' ex dictis constat esse falsum, ex quo præfata authoritas potiùs de mortalibus, quàm de venialibus intelligitur. Deinde potestatẽ iurisdictionis in omni causa spirituali Christus immediatè, & plenissimè suo vicario contulit, de cuius consensu, & voluntate debet huiusmodi iurisdictio in alios dimanare. Cùm igitur Papa talẽ iurisdictionẽ non dederit sacer dotibus simplicibus respectu venialium, aut mortalium, quæ homo confessus est, aut non confessus, videtur fictum, seu voluntariè dictum, dicere, quòd quilibet sacerdos potest vnũquenq; à peccatis venialibus sacramẽ aliter absoluere, similiter & à confessis, aliis q́ue suprà propositis. Ac proinde periculosum videtur, ho mines alienis sacerdotibus confiteri, & ab eis dem absolutionem in his casibus sine licẽtia proprij petere: quia tales homines iniuriam saciunt sacramento, quod ex parte sua irritum, & inanefaciunt, cùm sententia in quacunq; causa lata à non suo iudice sit nulla.
Nec obstant ea, quæ suprà dicta sunt, quæ supponunt in dictis casibus homines esse sui iuris, eò. s. quòd in huiusmodi confessionibus prædictis nulli determinato sacerdoti subditi sint. Quod quidem negandum est: aut potiùs desubiectione distinguendum: quia est duplex, quædam, qua homo alicui subditus est in actu confessionis absolutè, seu ex necessitate iuris diuini, vel humani. Et hac subiectione, quam absolutam dico, subiecti sunt omnes fideles suis propriis sacerdotibus in confessione peccatorum mortalium, quæ nõ antè confessi sunt, quia. s. ea tenentur suo proprio, aut alteri de licentia proprij confiteri: quod nisi suo tempore fecerint, peccabunt. Alia est subiectio conditionata, seu ex suppositiõe, qua. s. si peccator vult ab aliquibus peccatis aliquo tempore absolui, debet ea confiteri suo iudici in eum iurisdictionẽ

habẽti: tali subiectione subditi sunt fideles suo proprio sacerdoti in peccatis venialibus, & in peccatis mortalibus priùs confessis, & in mor talibus extra Quadragesimam confitendis: non quòd simpliciter teneantur ea tunc pro prio confiteri, sed quia si volunt ab huiusmodi peccatis sacramentaliter absolui, tenentur eidem proprio se subiicere, vel alieno de licentia proprij. A proinde hæc consequentia non valet: Peccator non est alicui sacerdoti in confessione venialium, & in casibus prædictis de necessitate, vel absolutè subditus: igitur poterit licitè se cui velit subiicere, & de manu eius pœnitentiam suscipere. Patet exemplo claro. Nam hæc consequentia non valet: Clericus subditus vni episcopo, non est illi de necessitate, & absolutè subditus in recipiendo ordines sacros, cùm sibi liberum sit eos pe tere, & non: ergo est sui iuris, ita vt licitè possit sine licentia proprij episcopi ordines ab alio episcopo suscipere. In quo exemplo patet, quod dixi de subiectione conditionata.
Quia huiusmodi clericus licet simpliciter non teneatur ordines à proprio episcopo suscipere: si tamen eos suscipere vult, debet eos à proprio episcopo, vel ab alieno de licentia proprij suscipere, vt cõstat. Potest etiam hæc duplex subiectio in actu iudiciali appellari, altera necessaria, altera voluntaria, cui quidem duplici subiectioni respondet in absoluente seu iudice duplex iurisdictio: altera co actiua, qua iudex in illo foro potest subditum compellere, aut compelli facere, vt tempore debito confiteatur: & hæc est respectu mortalium non priùs confessorum. Altera est iurisdictio voluntaria, ad cuius vsum, seu absolutionem recipiendam, subditus non potest compelli, si ipse nolit, & est respectu venialium, & similiter mortalium iam confessorum, & etiam mortalium confitendorum intra an num extra. s. Quadragesimam. Iam ad exempla superiùs allata de Papa, fateor, quòd potest se subiicere, cui velit, etiam simplici in foro pœnitentiali, sed hoc ideò, quia nullum habet in terris superiorem, à quo debeat licentiam petere. Cæteri autem fideles, cùm suos ha beant pastores, & superiores, non ita possunt se cui velint subiicere, sine consensu suorum.
Ad aliud de vagabundis, falsum est, quòd ita sint sui iuris, vt possint se subiicere pro voluntate, cui velint, etiam simplici: sed tenentur confiteri curato loci, in quo pro tempore se reperiunt. Quia si possent etiam simplici pro voluntate subiicere, essent melioris conditionis vagabundi, quàm incolæ: cùm incolæ non possint pro voluntate se, cui velint**[91r]** subiicere, nisi de consensu proprij. Quod Eugenius Quartus ob rationem hanc dicitur declarasse. Itâq; tales qui curato loci confitentur, non id faciunt sine licentia Papæ tacita, vel expressa. Ad aliud de marito, qui dempto actu coniugali, & cæteris, ad quos iure coniugij tenetur, potest in reliquis se subiice re, cui velit, sine licentia vxoris. Respon. hoc admisso, eò quòd vir caput mulieris est, non sequitur, ergo quòd in casu præsenti possit peccator sine licentia proprij alieno se subiicere. Et discrimen est clarũ. Tum quia si marius id potest sine licentia vxoris, est, quia est caput eius. Et ideò econtrà vxor non posset se aliis seruitutibus aliorum subiicere sine licentia viri, quia vir superior est ea. Ideò nec peccator potest se alieno subiicere, sine licentia, proprij, qui eius superior est. Vnde hoc ex emplum magis militat pro nobis, quàm contra. Deinde si maritus se potest in aliis actibus alteri subiicere: talis subiectio non requirit iurisdictionem in eo, cui se subiicit: qui licet actionem ex contractu acquirat: non tamen iurisdictionem. In præsenti autem casu de confessione, subiectio peccatoris requirit in eo, cui se subiicit, iurisdictionem in ipsum, quam nullus habet, nisi accedente licentia proprij, prout suprà expositum fuit. Quòd si rursus obiiciatur de duobus inter se cõtendentibus, qui sine licentia ordinarij possunt se cui velint in illa contentione subiicere, per quam subiectionem arbiter huiusmodi sortitur iurisdictionem in illos, igitur ita erit in præsenti: Respond. Non est simile, quia si cõ tendentes possunt se arbitris, quibus velint, sine licentia proprij ordinarij

subiicere: habent tamen licentiam à iure, & ex consequẽti, à superiori. In præsenti autem casu pœnitentialis fori non ita, imò ius ipsum prohibet nè quis alieno sine licentia proprij se subiiciat, & declarat confessionem aliter factam, nullam. Nè tamen reprobare videamur, quod ab aliis Doctoribus approbatum est, posset dici, quòd in confessione venialium, & mortalium iam remissorum, non sit peccatori necessaria licentia expressa proprij, sed poterit peccator, cui velit, pro voluntate se subiicere. Quòd si in præsenti Decre tali statutum est, vt si quis voluerit alieno confiteri, licentiam priùs postulet, & obtineat à proprio, id procedit de confessione mortalium, non priùs sacramentaliter remissorum, eò quòd hæc Decretalis non nisi de mortalibus peccatis non priùs confessis instituta, & intelligenda est. Ac proinde sicut quod dicitur, quòd quilibet fidelis teneatur semel saltem in anno omnia sua peccata suo proprio sacerdoti confiteri, de solis mortalibus non confessis intelligitur: ita id, quod additur posteà, scilicet, si voluerit alieno confiteri, licentiam obtineat à proprio, de confessione eorundem mortalium est intelligendù. Ita & quod postremò ait, cùm aliter alienus absoluere non possit & c. de absolutione ab eisdem peccatis venit accipiendum. Vnde probabile est, quòd nil de venialibus, & mortalibus iam confessis in hac Decretali statutum sit, & ex consequenti confessionem huiusmodi peccatorum ecclesia reliquit agendam, absq; hoc quòd seruentur ea, quæ hic de mortalibus non confessis disposita sunt. Et ita tacitè videtur Papa licentiare peccatores, vt venialia, & peccata mortalia priùs confessa confiteantur, cui velint. Secùs tamen de confessione mortalium extra Quadragesimam agenda, quia talis agenda est, secundum dispositionem huius statuti, alioqui non valebit. Nam hoc statutum non loquitur præcisè de confessione agenda in Quadragesima, sed vniuersaliter de confessione mortalium, quocunque tempore fiat, quòd. s. debet fieri proprio, vel alieno de licentia proprij. Et illa particula, saltem semel in anno, non ponitur, vt limitetur confessio, de qua loquitur textus, sed vt limitetur obligatio confitendi.

De confessione per curatum audienda, quoties subditus confiteri velit.

OCcasione sumpta ex dictis, posset dubitari: an curatus teneatur audire confessiones subditorum, non solùm in Quadragesima, sed etiam extra eam toties, quoties illi velint confiteri. Et dixerunt aliqui, quòd sic, modò curatus impeditus non sit, nec aliquam legitimam, & iustam excusationem habeat, quo minùs talem pœnitentẽ audiat. Pro qua opinione arguiẽ primò ex parabola[132] talentorũ, quæ seruis erant commissa, vbi ser uus, qui non reddidit dño talentum cum vsura, dãnabiliter à dño repręhendiẽ, & ĩ tenebras exteriores eiici iubeẽ. Talis videtur curatus cui dominus potestatem spiritualem simul & curam ouium cõmisit, vt illis sacramenta ministraret. Nec videtur satisfacere curatus, si tempore necessitatis solum ea ministret, quia hoc**[[91]v]** non est talentum acceptum Domino cum vsura reddere, vt videtur, si non vltra tempus ne cessitatis aliquid Domino lucrifecerit. Secundò, non minùs tenetur curatus suis subditis inspiritualibus prouidere, quàm teneatur pater carnalis suis filiis in temporalibus: vtrique enim cura commissa est, huic corporis, illi verò animæ subditi: sed carnalis pater non solùm tenetur filiis ministrare cibum ne cessarium ad vitam, sed etiam cibum necessarium ad hoc, quòd filius ad debitam quantitatem perueniat: igitur & curatus tenetur nõ solùm tempore necessitatis sacramenta suis subditis ministrare, sed etiam extra huiusmodi necessitatem, vt anima ad debitum, & conueniens perueniat spirituale augmentũ. Tertiò, quia subditus habet ius petendi à cu rato suo, quoties velit, vt eum in

confessione audiat, & eidem confesso, sacramentum absolutionis impendat: igitur econtrà curatus tenebitur subdito hoc sacramentum ministrare quoties requiratur. Patet totum à si mili, quia vxor habet ius petendi à marito, quoties velit debitum coniugale, & econtrà maritus toties tenetur eidem postulanti reddere, vbi non adsit legitima excusatio & c. Igitur. Quartò idem probatur ex obligatione, qua curatus ratione officij eidem iniuncti tenetur solicitus esse pro ouibus eidem com missis, iuxta illud Ezechi. 34. Væ pastoribus Israẽl, qui pascebant semetipsos. nónne greges à pastoribus pascuntur? Lac comedebatis, & lanis operiebamini. Et sequitur: Quod infirmum fuit, non consolidastis, quod ægrotum non sanastis, quod confractum est, non alligastis, & quod perierat, non quæsistis & c. Ex quibus colligitur curatos obligatos esse pascere gregem eis commissum, non solùm quando sunt in necessitate, sed extrà, si aliqua ouis sit confracta, si ægra & c. Igitur cùm peccator confractus sit, & ægrotus per peccatum à se commissum, sequitur curatum non excusari à peccato mortali, si quoties petierit subditus sanari, & consolidari, sa cramentum pœnitentiæ ab eodem petitum, non ministretur. Postremò arguitur, quia si curatus non habet legitimam excusationem negandi præfatum sacramentum, videtur agere contra charitatem proximi, cum præferat suã quietem corporalẽ, seu spiritualem tanto bo no spirituali proximi, quantum ex tali confessione esset illi euenturũ: imò fortè per confessionem à peccato ad gratiam resurgeret, virtute sacramenti, ad quam cordis pœnitentia, quam habet, illi non sufficit. Et ita negatio hu ius sacramenti illi cederet in perniciẽ animæ.

His non obstantibus videtur oppositum tenen dum, quòd. s. extra casum, quo peccator tenetur confiteri, non tenetur curatus sub pœna pec cati mortalis eum audire. Probat̃, quia si sic, vel ad id teneretur ex lege charitatis fraternę vel ratione officij pastoralis. Non primum, qa lex fraternæ charitatis omnes videtur æqualiter respicere, secundum quod scriptum est: Vnicuiq; mandauit Dominus de proximo suo. Sed alius[133] à curato, & si posset sacramentum eucharistiæ, aut pœnitentiæ alicui petenti ministrare: non tamen peccat contra charitatem fratris, si nolit ea illi ministrare, sed ad curatum suum eum remittat. Quod patet, tum ex cõisentẽtia, tum etiam quia non est contra charitatem proximi illi denegare, quod illi non est debitum, etiam si esset eidem vtilissimum, sed alienus sacerdos non debet alieno parochiano ministrationẽ sacramentorũ, vt constat: igitur non est contra charitatem proximi illi extra necessitatem sacramenta denegare. Confirmatur, quia ne gare eleemosynam corporalem fratri eam extra necessitatem peteni, non est contra charitatem proximi, vt cõstat: igitur negare sacramenta fratri ea extra necessitatẽ petenti, non est contra charitatem fratris. Similiter si frater sufficienter instructus in his, quæ sunt illi necessariò credenda, & quæ illi sunt ad salutẽ sufficiẽtia, petat in cæteris altioribus, & secre tioribus ab aliquo instrui, non erit contra charitatem fratris suæ petitioni non condescendere, vt certum suppono: satis erit ea, quando & quibus necessarium fuerit tradere, & pate facere: igitur non agit contra legem charitatis fraternæ curatus, qui subdito sacramenta extra necessitatem petenti, ea denegat, quãdo. s. ex denegatione nullum fratris verisimile periculum, & notabile timetur. Quòd etiam nõ teneatur ad id curatus ratione officij sibi iniuncti, probatur: quia officio suo satisfacit, si onera eidem à iure, vel superiore iniuncta, cõpleat: sed nec ius, nec superior iniungit curato sacramentum absolutionis, aut eucharistiæ subditis ministrare, nisi in necessitate, qua subditis necessarium est ea recipere, de iure quidem diuino, quando sunt in periculo mortis: de humano verò in Quadragesima, & Paschate: igitur ratione officij in casu proposito curatus non tenetur eum audire.

Confirmatur id, quia si curatus est certus, quòd subditus vult solùm venialia confiteri, aut alia peccata, de quibus legitimè absolutus est, reconfiteri, non tenetur curatus huiusmodi confessiones audire sub pœna pec-**[92r]**cati mortalis, & si vtile esset, & meritorium vtriq;, idque ex sententia omnium, & non obaliam causam, nisi quia tales confessiones nõ sunt ipsi subdito necessariæ, cùm nullum sit periculum eas non facere, vt suppono: igitur ob eandem rationem, si velit extra necessitatem sua mortalia confiteri, non tenebitur cu ratus ex officio eum pro tunc audire, vbi ex denegatione nullum verisimile timeatur periculum. Postremò idem patet, quia episcopus non tenetur ratione charitatis, necratione officij sacramentum ordinis subditis extra tempora determinata ministrare, non ob stante vtilitate, quæ ipsi promouendo esset ex ordinatione euentura: igitur nec curatus tenetur ex lege charitatis, nec ratione officij subditis ministrare sacramentum eucharistiæ aut pœnitentiæ, non obstante vtilitate, quæ illi esset alioqui euentura. Iam ad rationes ante oppositum dicendum: Ad primam, quòd illa parabola dicta est contra de sides, & ignauos, qui cùm gratiam à Domino receperint, qua possint sibiipsis, & cæteris prodesse, illam in se inutiliter retinent, sinentes alios quo ad animam, vel corpus sua ignauia perire, quos per doni cõmunicationẽ sustinere nè cadant: & cadẽtes, ac lapsos Deo lucrifacere possent. Quod ita intellectum in nullo contrariatur sententię propositæ. Qui enim indigenti proximo tempore necessitatis gratiam à Domino acceptam non communicat, proximum, nè labatur, sustinendo, vel lapsum erigendo, non inutiliter talẽtum à Domino dicitur accepisse, nec in sudario absconditum retinere, vt patet, qualiter retinet, qui talento à Domino ad communem vsum, & vtilitatem accepto, ad sui tantùm cõ moditatem vtitur, hic talentum reddit sine vsura. Qui autem talento vtitur ad aliorum vtilitatem, saltem in necessitate, talis talentum cum vsura reddere dicitur. Ad secundum, fateor vtrique parenti cõmissam esse curam filij, carnali, scilicet, & spirituali: sed sicut satisfacit pater dando filio cibaria illi necessaria, aliis delicatioribus, aut abundantioribus denegatis: ita & curatus satisfacere videtur, sacramẽta necessaria tempore, quo indiguerit, subdito ministrando. Nec putandum est, quòd pater carnalis teneatur ad illa duo immediatè. s. ad dandum necessaria vi tæ, & ad dandum alia ad corporis quantitatem pertinentia. Nam si det quæ ad vitam sunt necessaria, quantitas inde naturaliter consequetur, & siue consequatur magna quãtitas, siue parua, nil ad obligationẽ patris, qui dãdo necessaria vitæ satisfacit. Ita sub obligatio ne curati non cadit procurare augmentum gratię subdito suo, vltra id quod illi ex ministratione necessarium est euenturũ. Ad tertium, quanuis subditus habeat ius, id est, licentiam & facultatem petendi sacramẽtum à curato, quoties velit confiteri: non tamen habet ius coactiuum, quo possit contra curatum agere & eum ad ministrandum ei sacramenta compellere, extra necessitatem subditi. Nec valet simile adductum de coniugibus, quia vxor habet ius coactiuum ad petẽdum debitum carnis, quoties velit, eò quòd vir non habet potestatem corporis sui, sed vxor, & econtrà, vt ait Paulus: ideò habet ius coactiuum vtendi[134] re sua, id est, corpore viri, quoties ipsa velit, & econtrà. Ad quartum. Illud Ezech. procedit contra pastores cupidos, & negligentes, qui cùm videant oues sidi commissas pastu, aut medicamine, aut defensione à lupis indigere: nil tamen de earum salute curant, vt patet ex ipso textu. Secùs in nostro casu, in quo cum hoc, quod extra tempus necessitatis curatus sacramenta non conferat: tempore tamen, quo subditi indigent, præstò est illis per sacramenta subuenire. Ad postremum. Illud videtur probare. quòd sit contra ordinem charitatis, eligere propriam quietem, quando ea postposita, magnum possumus spirituale beneficium proximo cõferre. Attamen non est contra ordinem de necessitate seruandum, eò quòd si duo sunt alicui licita, quorum alterum melius est, modò de præcepto non sit, non peccat, nec contra

debitum ordinem charitatis agit, si minus bonum, alio prętermisso, eligat. Patet, quia aliâs peccaret, qui dimissa religione, in sęculo maner, qui dimissa castitate virginali, vxorem ducit, qui dimissa paupertate, diuitias curat, & sic de multis aliis, in quibus, sicut non agit quis contra charitatem ad se habẽdam: ita nec agit contra charitatem fraternam si dimisso bono maiori fratris, suum proprium, quod minus est, curet: quando curare de tali bono proximi non est præcepti, sed supera bundantis beneficij, qua le in proposito esset. Tunc igitur dicitur quis peccare contra ordinem charitatis, quando postposito eo, quod ei, vel fratri ad salutem corporis, vel animæ est necessarium, aliud minus bonum, seu non necessarium eligit. Si verò id quod postponitur non sit, vt dictum est, necessarium, non igitur contra ordinem charitatis debitum, de quo aliâs. Ad id autem, quod in ratione subiungitur: quòd sępe accideret subditum perire ex defectu sa**[[92]v]** cramenti, quãdo. s. pœnitentia cordis illi non sufficit: quæ tamen cum sacramento sufficeret, dicendum quòd hoc currit contra Sco. & alios qui dicunt esse in pœnitentia cordis certam intentionẽ, aut temporum continuationẽ necessariã, vt valeat ad salutem, de quo aliâs. Imò & secundum Sco. esto illud teneatur, non tamen potest peccator ad talẽ statum peruenire, in quo perfectum habeat vsum rationis, quin per se sine sacramento pœnitentię actu suscepto, possit se in statu gratiæ reponere, si velit, vt si defectum continuationis in pœnitentia cordis suppleat per intentionem, & co natum voluntatis, faciendo quod in se est.
Stat ergo sententia suprà probata, quòd cu ratus non tenetur audire confessiones subditorum, quoties velint illi confiteri, sed quoties indigent, & illis necessarium est confiteri. Est autem eis necessarium confiteri, non solùm tempore, quo infirmi sunt, aut in Quadragesima, sed in multis aliis, vt suprà osten sum est, quãdo agebatur de tempore, quo ne cessarium est actu confiteri. Vide suprà.

De effectu absolutionis sacramentalis.

NVnc de effectu, seu fructu absolutionis sacramẽtalis breuiter vi deamus quis sit: An scilicet, huiusmodi absolutio valeat ad remissionẽ peccatorum: seu quod idem est, An valeat ad conferendum primam gratiam, per quam fit peccatorum remissio. Pro affirmatiua parte facit ipsa forma sacra mentalis, scilicet, Absoluo te à peccatis tuis. Quæ cum vera sit, & efficax, oportet operetur id quod significat, sicut & cætera sacramenta Euangelica. Pro negatiua facit ratio, quia si qui absoluitur à sacerdote, venit cum debita cordis pœnitentia, iam in gratia venit, & ita non consequitur gratiam primam per absolutionem huiusmodi. Si verò sine cordis pœnitentia accedit, nil sibi valet huiusmodi absolutio, imò potiùs obest: & ita patet ratio dubitationis & c. super qua quæstione magna est inter Doctores controuersia, & diuer sæ opiniones. Prima est Magistri sententiarum tenentis, quòd absolutio sacramentalis non est operatiua, sed ostensiua remissionis peccatorum quo ad culpam, & pœnam æter nam. De qua primò videndum est. Dixit igitur Magister in. 4. distinctio. 18. quòd hæc ab solutio non valet ad remissionem peccatorum quo ad culpam, nec pœnam æternã: & ita non valet ad conferendum gratiam primã. Mouetur ex illo Psal. Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino: & tu remisisti im pietatẽ peccati mei. Vbi Cassiodôrus ait: Magna pietas Dei, qui ad solam promissionẽ dimittit peccata, nondum pronũtiat, sed promittit se pronuntiaturum, & peccata remittit. Vn de apparet peccatorem antequam à sacerdote absoluatur, esse à Deo iustificatum, & veniam peccatorum consequutũ. Secundò idem pro bat, quia si huiusmodi absolutio valeret ad remittendũ culpam, & æternam pœnam,

sequeretur, quòd sacerdos culpam remitteret per suam absolutionem: quod inde videtur falsum quia remittere peccata solius Dei est, iuxta illud Isa. Ego solus deleo iniquitates, & pec[135]cata populi. Et Ambrosius idem testatẽ dicens: Ille solus peccata dimittit, qui solus pro peccatis nostris mortuus est. Et habetur de pœnitentia, distin. 1. c. Verbum Dei. Et Augusti nus contra Iulianũ: Nemo tollit peccata, nisi solus Deus, qui est Agnus, tollẽs peccata mũ di. Tertiò facit pro eodem, quod legitur de Lazaro in Euangelio, quem Christus priùs[136] intùs viuificauit, & posteà soluendum à ligaturis discipulis suis tradidit. Ex quo Augustinus colligit, peccatorem priùs à Deo intus per gratiam viuificari, quàm à sacerdote à ligaturis peccati absoluatur. Pro quo etiam facit quod de leprosis scriptum est, quos scilicet, Christus priùs sanauit à lepra, deinde eos ad sacerdotes misit, quorum iudicio ostenderen tur esse mundati. Quod quidem figura fuit eius rei, quæ in hoc tempore fit, quando pec catores à lepra animæ curantur. Quartò facit, quod ait Hierony. super illud Matthæi 12. Tibi dabo claues regni cœlorum. Hunc, inquit, locum quidum non intelligentes, aliquid sumunt de supercilio Pharisæorum, vt damnare innoxios, vel soluere se putent noxios, cùm apud Deum, non sententia sacerdotum, sed reorum vita quæratur. In Leuitico se ostendere sacerdotibus iubentur lepro si, quos illi non faciunt leprosos vel mundos, sed discernunt, qui mundi, vel immundi sunt. Vbi apertè videtur, sacerdotes Euangelicos legalibus æquiparare, in hoc quòd sicut illi non mundabant leprosos, sed eos mũdos esse iudicabãt: ita sacerdotes Euãgelici non iustificant peccatores, nec eos mundant, sed eos mundos iam esse ostendunt. Et ita absolutio sacerdotis non est, quæ primò iustificat, seu peccatorum remissionem confert. Itâque ab**[93r]** solutio sacramentalis non actu dimittit pecca ta, sed ostendit ea iam esse dimissa: operatur autem in confitente gratiæ augmẽtum, quod commune est sacramentis legis nouæ, & remittit pœnam temporalem in toto, vel in parte, eam inquam, in quam per contritionem fuerat æterna pœna commutata. Facit pro hac positione glossa super illud Ioan. 20. Quorum remiseritis peccata & c. Id est, Quos dignos remissione iudicaueritis. Vnde apparet, non esse sacerdotibus datam potestatem, qua actu peccata remittant, sed qua iudicent, qui sint digni, aut indigni ipsa remissione.

Contra tamen hanc opinionem Magistri vi dentur aliqua militare, quæ faciunt pro secũda opinione, quam alij contra magistrum tenent. Primò quia sacramenta legis Euãgelicæ id efficiunt quod significant, vt patet ex definitione sacramenti per eundem magistrum da ta: Sacramẽtum est inuisibilis gratiæ visibilis forma, sic, vt ipsius imaginem gerat, & causa existat. Similiter ex differentia sacramentorum veteris legis, & nouæ: illa enim figurabant, & non operabantur, nec præstabant quod significabant, vt patet de hostiis, quæ pro peccatis fiebant, quæ cum iustificationẽ à peccatis signi ficassent, neminem tamen iustificabant, iuxta dictum Pauli: Ex operibus legis nemo vnquam iustificatus est. Sed sacramentum pœnitentię[137] significat per ipsum fieri remissionem pecca torum, vt ipsa forma absolutionis ostendit.

Secundò Deus peccata non remittit, nisi sint per sacerdotes remissa, ipso dicente: Quo rum remiseritis peccata, remittentur, & quorũ[138] retinueritis. i. non remiseritis, erunt retenta. In quo significat satis apertè, quòd sententia sacerdotis in terris præcedit sententiam Dei in cœlis. Non enim dixit, quorum remiseritis peccata, iam sunt remissa, sed remittentur in cœlo. Quemadmodùm alibi dixit, quæcunq; solueritis in terris, erunt soluta in cœlis: in quo innuit, quòd sententia à sacerdote in terris data approbabitur in cœlo: approbatio autem sententiæ præsupponit sententiam latam esse: igtur falsum est, quòd illa forma, absoluo te, valeat tantùm. i. te absolutum esse ostendo.

Quod inde confirmari potest, quia si ille sit sensus absolutionis, id est, te absolutum esse ostendo, quæro â quo absolutum esse peccatorem ostendit, vel à Deo, vel ab ecclesia? Non secundum, cùm anteà ab ecclesia absolutus non sit. Nec primum, quia tunc magis cõ duceret, quòd peccator suam iustitiam confiteatur sacerdoti, quàm sua peccata: quia vt sa cerdos iudicet illum hominem esse à Deo absolutum, magis conuenit iustitiam talis hominis cognoscere, quam vitia, & peccata ab eo com missa. Quandoquidẽ per opera charitatis me retur homo à Deo absolui, & per eadem dignus esse cognoscitur, non per peccata. Cùm igitur teneatur non iustitiam, sed sua peccata confiteri, sequitur, quòd non ad id tenetur, vt iudicetur dignus, & à Deo absolutus, sed vt à vicario Christi absoluatur.

Quod iterum confirmatur, quia si sacerdotibus non est data maior potestas in hac re, quã ad ostendendum quis sit absolutus, seu absolutione dignus, sequitur authoritatis suprà tactæ sensum esse, Peccata quæ ostẽderitis esse remissa, non erunt remissa. Quod videtur ab surdum: nam si remissio per Deum facta, præcedit remissionẽ seu sententiam sacerdotis, nil igitur ad remissionẽ peccatorum agit, quòd sacerdos posteà ostẽdat illum esse absolutum vel non.

Tertiò sacramentum pœnitentiæ est secũda tabula post naufragium, sicut baptismus est prima, igitur sicut baptismus actu liberat hominem à naufragio, præstando gratiam primam, ita, & pœnitentia sacramẽtalis: alioqui si homo semper est iustificatus antequam hmõi sacramẽtum accipiat, quomodò conuenit de hoc sacr̃o dicere, quod est secũda tabula post naufragium?

Confirmatur etiam, quia extrema vnctio confert gratiam primam, & peccata tollit, dicen te Iacôbo in sua Canonica: Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros, & orent super eum, vngẽtes eum oleo lætitiæ, & oratio fidei saluabit infirmum, & si in peccatis sit, dimittentur ei. Igitur id faciet à fortiore pœnitentiæ sa cramentum, quod specialiter in remissionem peccatorum institutum est.

Quartò facit glossa Matthæi. 16. quę exclu sis aliis opinionibus, quę dicunt sacerdotem non à peccatis absoluere, sed absolutos eos ostẽdere, quodque non à peccatis, sed à reliquiis peccatorum absoluit, subdit, dicens: Alij veritati, & Euangelio adhærẽtes, ministros ecclesiæ à peccato soluere dicunt. Pro quo etiam facit Augustinus contra. 5. hæreses, dicens: Nec eos audiamus, qui negant catholicam ecclesiam omn̄ia peccata posse dimittere. Illi enim in Petro petram non intelligunt, & non intelligentes ecclesiæ datas esse claues regni cœlorum, eas de propria manu amiserunt.

Quintò facit ad idem capitu. Si quis presbyter. 26. q. 6. vbi dicitur, quòs presbyter denegans pœnitentiam, id est absolutionem morientibus, reus erit animarum. Et rursus ibidem capi. Agnouimus. de presbytero negante absolutionem morientibus, eam pe-**[[93]v]**tentibus, ait Cœlestinus papa: Quid aliud rogo id est, quàm morienti mortem addere, eiusq; animam sua crudelitate, nè absoluta possit esse, occidere? In quibus apertè videtur significari, quòd absolutio in casu pręstaret vitam his, qui moriuntur: alioquî, ea denegata non daretur casu cõdẽnationis ipsis morientib⁹.

Propter has, & alias rationes concludunt alij absolutionem sacramẽtalem operari actu remissionẽ peccatorum, quo ad culpam, & pœnam æternam, & non solùm quo ad tempora lem. Cuius opinionis fuit Tho. Sco. Gerson, & alij. Et ita absolutio sacramentalis non est ostensiua solum, sed actu operatiua eius quod significat. Et quamuis vt in plurimum reperiantur peccata iam per primam contritionem remis sa quo ad Deum: attamen ex parte sua, ea secluso obice remitteret, si remissa non essent. Pro qua sententia videtur facere

Concilium Florẽtinũ, vbi declaratum est, quod effectus sacramenti pœnitentię est, absolutio à peccatis.
Contra tamen hanc secũdam opinionem specialiter facit ratio, vltra ea, quæ suprà pro magistro sunt allegata. Nam cùm dicant hi, quòd sacramentum hoc pœnitentiæ actu remittit peccata, & confert gratiam primam, quę ro quomodò accedit confitens ad suscipiendum hoc sacramẽtum: nam potest tribus mo dis accedere: Vno, absq; obice malæ voluntatis, sed sine pœnitentia cordis. Secundò cum pœnitentia cordis, sed imperfecta. Tertiò cum pœnitentia cordis imperfecta, quę dicitur cõtritio. Sed in nullo ex his casibus possunt verificare quod dicunt. Patet, nam si sine pœnitentia cordis accedat, etiam si obicem alium malæ voluntatis non habeat, non iustificabitur per absolutionem. Nam certum est per scripturam, peccatorem non posse de lege veniam à Deo consequi, sine pœnitentia cordis: dixit enim per Ezechielẽ: Si impius egerit pœnitentiã ab omnibus peccatis suis, vita viuet & c. Et iterũ: Quacunque hora ingemuerit peccator, non recordabor ampliùs suorum peccatorũ. Et Christus in euangelio: Nisi pœnitentiam egeritis, omnes peribitis. Et Petrus in actibus: Pœnitemini, & conuertimini, vt deleãtur peccata vestra. Et Augustinus: Nemo suę voluntatis arbiter constitutus, potest nouã vitam gratiæ inchoare, nisi pœniteat eum veteris vitæ, à qua pœnitentia soli paruuli immunes sunt. Et sunt alia innumera loca scripturæ sanctę, & testimonia sanctorum doctorum pro hac parte. Non igitur stat, quòd ab solutio sacramentalis conferat gratiam primam, in casu, quo confitens sine pœnitentia accedat per solam non positionem obicis.
Nec possunt, vt videtur, dicere secundum, scilicet, quòd si accedat cum pœnitentia cordis imperfecta poterit virtute absolutionis consequi gratiam primam, & remissionem pec catorũ, actu. Nam quatuor modis contingit huiusmodi pœnitentiam esse imperfectam. s. vel quia peccator dolet de quibusdam à se com missis, & non de omnibus: vel quia si de omni bus commissis dolet, non tamen cum proposito abstinendi in posterũ: vel tertiò, quia nõ dolet de cõmissis ob amorẽ Dei, sed ex timo re, vel ex alia causa humana: vel quartò quia pœnitentia cordis est remissa gradualiter, seu parum continuata. Sed in nullo ex his casibus possunt verificare quod dicunt, quòd. s. absolutio sacramentalis actu remittat peccata mortalia quo ad culpam, & æternam pœnam. Patet, nam quando habetur pœnitentia cordis imperfecta primo, & secundo modò, non fit peccatorum remissio: quia ponitur obex malæ voluntatis, saltem omissiuè, cùm teneatur peccator absolutionem petens pœnitentiam veram de commissis habere, quæ pœnitentia includit dolorem de omnibus commissis, & propositum in posterum abstinẽdi, vt suppono. Si autem habetur pœnitẽtia imperfecta tertio modo, qua. s. homo doleat de peccatis, non tamen propter Deum ab eo dilectum, non poterit veniam, aut gratiam consequi, dicente Augustino, sine amore Dei neminẽ vnquam gratiam inuenisse. Imò, & ipsi doctores Tho. & Sco. dicunt esse necessariam pœnitentiam propter Deũ. Si autem ha betur pœnitentia imperfecta quarto modo, scilicet, quia est remissa gradualiter, aut parum continuata, talis imperfectio non impedit, quo minùs per eam possit quis sufficienter se in statu gratiæ reponere. Nam ad acquirendum gratiam, nec est necessaria intentio gradualis, nec temporis continuatio, modò efficax sit. Quia quantulãcũq;, & quantum libet breui tempore gestam pœnitentiam Deus ac ceptat. de pœnitentia. distin. 3. cap. Talis & c. De quo suprà tractatu de pœnitentia cordis.
Sed fortè dicent, quòd potest esse pœniten tia imperfecta, qua quis dolet de omnibus pec catis suis cum proposito abstinendi, & propter Deum dilectum, dilectione, quæ de se non sufficit ad gratiã: quia stat peccatores in peccato existentes Deum diligere, & propter Deum

aliqua facere, nec propter hoc se in sta tu gratiæ reponunt. Et talis pœnitentia, quæ per se non sufficit, sufficit cum sacramento. Et ita tunc verificaretur, quod opinãtes dicũt. **[94r]** Verùm hoc etiam habet difficultatem, quia quæro qualis sit illa dilectio Dei. Nam vel est obedientialis, qua homo proponit firmiter Deo in omnibus placere propter ipsummet Deum. Vel est dilectio alia simplicis tenden tiæ, qua placet ipsi homini, quòd Deus sit, & omnibus præsit & dominetur, seu quòd sit optimus, & infinitus, aut quod illi omnes seruiant, & reuereantur & c. Si hanc solùm habeat homo dilectionem Dei, fateor illam non sufficere ad salutem, & gratiam. Sed nec cum sacramento sufficit ad gratiam. Probatur, quia ad gratiam primam, & remissionem peccatorum quo ad culpam, necessaria est vera pœnitentia cordis, de qua scriptura loquitur. Hec autem est, quam sancti exposuerunt, scilicet, Pœnitẽtia vera est, præterita mala plãgere, & plangenda iterum non committere, idque pro pter Deum. Hanc autem pœnitentiam certum est includere amorem Dei obedientialem, nã taliter pœnitens paratus est in omnibus necessariis Deo placere, ex quo proponit in nullo postmodùm eum offendere: & talis dilectio est immediata dispositio ad gratiam, & per consequens siue pœnitentia illa sit propter Deum primo modo dilectum, siue secundo modo, non verificant, quod dicunt. s. quòd taliter pœnitens consequitur virtute absolutionis sacramẽtalis gratiam primam, & remissionẽ peccatorum quo ad culpam & pœnam ęternã. Confirmatur hoc idem, scilicet, quòd sit homini necessaria pœnitentia propter Deum obedientialiter dilectum, si velit veniam consequi: quia non potest quis saluari, nisi seruet mandata, secundum quod scriptum est: Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Et iuueni enarranti mandata, quę seruauerat, respon dit Christus: Hæc fac, & viues. Cùm igitur nõ sit necessarium omnia mandata semper actu seruare, vt homo saluetur, alioquî vix esset qui saluaretur, restat vt sit necessarium omnia mandata seruare secundum mentis propositum, vt homo sit Deo acceptus. Ac proinde si velit peccator veniam peccatorum, & gratiã consequi, quãdo absoluitur, necesse est eum in mentis proposito omnia mandata seruare. Hoc autem est Deum diligere obedientialiter, quod quidem per se ad gratiam sufficit: igitur.

Idem etiam colligitur ex eo, qd' habet̃ Ezech. 18. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, & custodierit omnia præcepta mea, vita viuet, & non morietur. In quo iterum significatur, necessariam esse pœnitentiam pro pter Deum obediẽtialiter dilectum, & taliter pœnitenti promittit Deus vitam.

Prætereà idem probatur ex eo, quod ait Augusti. lib. de vera, & falsa pœnitentia. cap. 17. vbi declarat quis dicitur conuerti ad Deũ: Ille, inquit, qui non solùm à peccato auertitur, sed qui iam totus & omninò vertitur: qui iam non pœnas timet, sed ad bonum Deum tendere festinat. Et Gratianus, de pœnitentia. distin. 1. cap. Quis aliquando. declarans cõuer sionem in Deum nobis necessariam ait, conuerti dicitur, qui omninò vertitur, cuius opus vox, & cogitatio ita mortificationi peccati desudant, sicut priùs serui erant iniquitati. Quòd autem vltra pœnitere, sit necessarium ad Deum conuerti, vt quis remissionem peccatorũ assequatur: clarè docet Petrus in Acti bus, dicens: Pœnitemini, & conuertimini, vt deleantur peccata vestra. Ex quibus apertum esse videtur, quòd nisi peccator pœniteat pro pter Deum obedientialiter dilectum, non poterit, etiam interueniente sacramẽto, Dei gra tiam, & remissionem peccatorum consequi. Et ita concluditur, quòd si debeat confitenti valere absolutio sacerdotis, non satis est accedat peccator sine obice malæ voluntatis: nec satis est, quòd accedat cum pœnitentia imperfecta, vt suprà discussum est: sed necessarium est accedat cum pœnitentia vera, quæ dilectionẽ Dei obedientialem includit, aut præsupponit. Et si cum hac accedat, iam per eam est veniam consequutus, antequam à sacerdote absoluatur, & per

consequẽs huiusmodi absolutio non operatur actualiter remissionem pec catorum, quo ad culpam, & æternam pœnã.

EStalia tertia opinio Hugonis libr. 2. de sacramẽtis: Similiter & Richardi de sancto Victore, parte prima, lib. de potestate soluen di, & ligandi: qui tenent mediam viam, dicentes, quòd adsolutio sacramentalis non opera tur remissionem peccatorum quo ad culpam, sed quo ad reatum æternæ pœnæ. Pro quo sup ponunt, quod peccator ob culpam mortalem liga tus est dupliciter. s. obduratione mentis, & de bito futuræ damnationis. Primum remittit Deus, interueniente contritione peccatoris. Secundum verò remittit sacerdos per suam ab solutionem, præuia peccatoris confessione. Pro qua opinione quo ad primam partem faciũt, quæ suprà citata sunt pro Magistro sententiarum, specialiter quod de Lazaro adduximus, qui priùs fuit à Christo intus suscitatus, & postmodùm Apostolis traditus, vt à ligaturis mortis solueretur.

Facit etiam dictum Christi: Quorum remiseritis peccata, remittentur eis: & quæ solueritis in**[[94]v]** terra, erunt soluta in cœlis & c. In quibus innuitur præcedere sententiam sacerdotis, & sub sequi absolutionem Dei in cœlis: quod cùm non possit intelligi de absolutione ostẽsiua, vt suprà contra Magistum arguebatur, sed de absolutione operatiua, & non de absolutione à peccatis quo ad culpam, vt suprà pro magistro argutum est: nec de absolutione à peccatis quo ad pœnam temporalem, ad cuius remissionem non opùs erat confiteri peccata, quandoquidem talis pœna hîc, & in purgatorio solui poterat: restat, vt intelligatur de absolutione à peccatis quo ad reatum æternæ damnationis. Facit etiam, quod ait Psal. Dixi, confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Vbi non dicitur, & tu remisisti peccatum meum, sed impietatem peccati, seu cordis mei. Vt intelligamus, quòd Deus per contritionem dimittit cordis impietatẽ, quæ est mentis obduratio, & cæcitas interior, & re linquitur debitum æternę damnationis post modum remittendum, quod fit in confessio ne. Itâque per contritionem præuiam Deus remittit culpam, per absolutionem sacramen talem sacerdos remittit æternam pœnam. Nec aliter in cœlis huiusmodi æterna pœna peccatori remittetur, nisi sententia sacerdotis interueniente: excepto, quãdo per peccatorem non steterit, quo minùs à sacerdote absoluatur: quia tunc defectum sacerdotis supplebit Dei misericordia. Contra tamen hanc opinio nem videntur aliqua militare. Primò, quia si dimissa culpa per gratiam infusam maneret reatus æternæ pœnæ: idem ergo homo esset filius regni, & perditiõis: regni quidem, quia per gratiam & charitatem est Deo reconcilia tus & amicus ipsius: perditionis verò, quia est obnoxius æternæ damnationi. Quod videtur falsum, iuxta dictum Augustini dicentis, sola charitas vestis nuptialis est, quæ diuidit inter filios regni, & filios perditiõis & c.

Præterà, quòd remissa culpa per infusionem gratiæ, & charitatis non maneat homo obnoxius æternæ pœnæ, probatur ex eo, quod ait Deus per Ezechielem: Quacunque hora ingemuerit peccator, non recordabor ampliùs peccatorum suorum. Id quod ait, nõ recordabor, non potest intelligi dictum esse per obliuionem cõmissorum, quæ nulla potest in Deo reperiri: igitur intelligitur per nõ imputationem peccatorum ad æternam pœnam: cùm non aliter intelligi possit. Igitur eo ipso, quòd peccator per contritionem asse quitur gratiam, & remissionem peccatorum, fit vt non ampliùs maneat obnoxius æternæ pœnæ sicut priùs erat.

Confirmatur hoc idem per Augustinum super Psal. Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Et rursus: Beatus vir, cui non imputabit Dominus pec catum, nec est in spiritu eius dolus. Vbi Augustinus ait: Hoc est Deum peccata remittere, quod est

ea ad pœnam non imputare. Si igitur peccata à Deo per cõtritionẽ remittũtur: non igitur ampliùs ad pœnam imputantur.
Prætereà si remissa culpa per gratiam manet homo ordinatus ad pœnam æternam an tequã confiteatur, quęro vel manet ad ęternã pœnam ordinatus secundum præsentem iustitiam, vel secundum finale iudicium. Non primum: nam si homo ille decederet in statu in quo ad pręsens est, absq; dubio euaderet ęter nam damnationem. Nec secundum, quia stat quòd sit de numero prædestinatorum: non igitur stat, quòd sint peccata remissa quo ad culpam per infusionẽ charitatis, & quòd maneat ordinatus homo ille ad pœnam æternã.
Prætereà, cùm dicunt, quòd ablata culpa relinquitur reatus æternæ damationis, quæro quid per culpam formaliter intelligent? Si dicant, quòd culpa manens trãseunte actu peccati formaliter est cæcitas, seu tenebræ, seu macula mentis: cùm hæc omnia non sint alia quàm priuatio gratiæ, vt dicunt, sequitur ą sola priuatio gratię sufficeret, vt qui ea caret, esset in culpa, quodque non minùs esset in culpa, qui vnum peccatum commisit, quàm qui centum: quorum secundum, cùm constet esse falsum, probatur falsitas primi, quia probabile est, secundum quorundam sententiam, ho minem primum esse sine charitate creatum, similiter & angelũ: qui cùm gratia caruissent in primo eorum instanti, non tamen ob id di cti sunt creati in culpa.
Si dicant culpam illam manentem transeun te actu peccati esse indignitatẽ positiuè sumptam, vt dicit Gerson, id est, dignitatem, qua homo dignus est æternaliter puniri, quodq́; hæc tollitur per gratiam contritionis, & manet reatus. i. ordinatio ad æternam pœnam. Hoc dici non potest, quia vel post habitam contritionem manet homo dignus æterna pœna, vel non. Si primum, quomod igitur per contritio nem tollitur culpa? Si secundum, quomodò igitur ordinatur iustè ad æternam pœnam, qui non est ea dignus? Si dicant, quòd culpa manẽs transeunte actu peccati non est nisi ordinatio, seu imputatio ad pœnam, cùm re vera nil aliud videatur in peccatore post actum pec-**[95r]**cati relinqui, sequitur, quòd cùm per contritionẽ tollitur culpa, quod non manet reatus, vel ordinatio ad æternam pœnam: & ita intẽtum.
Præterà, demus hominem ex toto conatu de omnibus suis peccatis dolentem, & ope re pro viribus satisfacientem qui nondum cõfessus sit, huic remissa sunt peccata quo ad culpam, & secundum opinionem manet in reatu æternæ dãnationis. Quæro, an maneat æternaliter damnandus pro illis peccatis, de quibus, prout potuit, contritus est, an pro negligentia confessionis, si fortè sit negligens in confitendis commissis? Si primum: igitur tam acriter, & æternaliter punietur homo ille in inferno pro peccatis, de quibus toto cor de contritus est, & pro quibus pro viribus sa tisfecit, ac si nil horum fecisset bonorum, quod videtur absurdum. Si secundum: falsum igitur est, quòd homo post adeptam gratiam, & remissionem peccatorum commissorum sit obnoxius æternæ pœnæ pro illis, quanuis sit pœnæ eternæ obnoxious pro negligentia prædicta, quod nec opinio communis negaret. Et ita videtur præfatam opinionem suas pati difficultates.
Postremò arguitur, quia Christus æqualiter, & simul legitur dedisse sacerdotibus potestatem soluendi, & ligandi, remittendi, & retinendi peccata. Nam pariter dictum est: Quorum remiseritis peccata, remittentur eis: & quorum retinueritis, retenta erunt. Pariter etiam dictum est, Quæ solueritis in terra, erunt soluta in cœlis: & quæ ligaueritis, erunt ligata: sed sacerdos non potest ita hominem ligare, vt sua sententia faciat hominem æternæ damnationi obnoxium, cùm id sine proprio demerito hominis fieri non possit: igitur nec etiam potest sacerdos per suam sentẽtiam efficere, vt homo sit à reatu æternæ damnationis

liber, quãdoquidem cui Christus soluendi potestatem contulit, eidem & potestatem ligandi concessit.

ESt alia quarta opinio, & satis communis, quæ tenet, absolutionem hanc sacramentalem operari remissionem peccatorum, etiã quo ad culpam, & pœnam æternam, non in actu susceptam, sed in voto, seu proposito mentis habitam. Quòd enim operetur remissionem peccatorum, patet ex dictis: quia cùm sit sacramentum legis nouę id operatur quod significat. Quòd verò non operetur peccatorum remissionem actu suscepta, patet similiter ex dictis: quia quando actu suscipitur huiusmodi sacramentum, iam præcessit peccatorum remissio virtute contrionis præuiæ. Restat igitur, quòd præfatam peccatorum remissionem operetur in voto, tunc scilicet, quando peccator primò habuit contritionem, in qua si vera fuit contritio formaliter, in ea virtualiter includitur propositum confitendi sacerdoti, tempore debito. Itâq; vera manet sententia Christi, scilicet, quòd nullus peccator consequetur in cœlis peccatorum remissionem, nisi à sacerdote sit absolutus. s. in voto, & proposito ipsius peccatoris: quemadmodùm de baptismo statutum est, quòd nisi quis fuerit renatus ex aqua, & Spiritu sancto, non potest ingredi regnum Dei, saluatur statutum in eo, qui proponit, cum poterit, aut debuerit baptisimum aquæ suscipere. Sufficit igitur peccat oribus, vt gratiamacquirãt, quòd propositum habeant tempore de bito baptismum, & pœnitentiam suscipendi, & ita illis valet ad salutem baptismus, & pœnitẽtia in voto: relinquitur tamen in eis obligatio suo tempore huiusmodi sacramenta re cipiendi, saltem ob præceptũ. Vnde apertum est, quòd absolutio sacramẽtalis in voto præstat, & operatur remissionem peccatorum quo ad culpam, & pœnam æternam: quia absolutio in voto idem operatur, quod ipsa contritio, in qua sormaliter, vel virtualiter præfata absolutio continetur. Quando verò suscipitur liberat hominem à debito confitendi illa peccata, quia non tenebitur ea ampliùs cõfiteri.

Quæ positio, & si vera sit, adhuc tamen suas patitur difficultates: quia non videtur saluare ea, quæ de huiusmodi sacramẽto pœnitentiæ tenentur. Primò de hoc sacramento sicut de cæteris sacramẽtis ecclesiæ id approbatur, & tenetur, quòd operatur, & præstat ex opere operato id quod significat, significat autẽ peccatorũ remissionem, & hanc non præstat ex opere operato, nec quãdo actu suscipitur, nec quãdo in voto, seu mentis proposito retineẽ. Patet hoc, quia quãdo in voto habetur, quicquid boni spiritualis homo assequitur, siue sit gratia, siue peccatorum remissio, virtute contritionis, & ex opere operantis assequitur, vt cõstat. Quãdo verò actu suscipitur, non ope ratur peccatorum remissionẽ, cum per præuiam cõtritionẽ peccata fuerint remissa, vt suppono.

Secundò non videtur satis commodè saluari ordo remissionis à sacerdote, & à Deo fa ciẽdæ, prout in pręfata authoritate Ioan. 20. significatur: Quorum remiseritis & c. In qua docemur, quod sacerdos debet priùs saltem natura absoluere, & deinde eius sententia absolutiua in cœlis approbari, nec aliter homini peccata esse remittenda à Deo. Si enim quãdo ha-**[[95]v]**betur confessio in voto peccata à Deò remittuntur, antequam à sacerdote remittantur, non saluatur pręfatus ordo remissiõis, vt videtur.

Tertiò, & est confirmatio præcedentis: sacerdotibus concessa est à Christo potestas re mittendi peccata, igitur vel possunt remittere ea, vel non. Si secundum, frustra igitur esset illis huiusmodi potestas collata. Si primum, Quæro quando peccata remittunt; vel quan do actu peccatorem absoluunt, & habeo intentum, contra opinionem præsentem. Vel quando peccator habet in voto propositum confitendi sacerdoti, sed hoc non conuenien ter dicitur: quia quando confessio, & absolutio solùm habentur in voto, nil sacerdos ope ratur, sed solius

contritionis virtute assequitur homo remissionem: non igitur propriè tunc sacerdotes peccata remittunt & c.

Quartò non saluant formæ absolutionis veritatem, sed potiùs secundum hunc modum videtur forma falsa, quæ est hæc: Absoluo te à peccatis tuis. Quæ cùm sit de præsenti, vt cõstat, significat tunc fieri absolutionẽ à peccatis, quando ipsa verba actu proferuntur. Si igitur tunc realiter peccata non remittuntur, sed priùs erant per confessionẽ in voto remis sa, falsa igitur est forma illa tunc quando pro fertur. Nec valet dicere, quòd vera est, quia tunc de facto absoluitur homo à debito confitendi, non valet: nam aliud videtur esse hominem absolui à debito confitendi peccata, aliud absolui ab ipsis peccatis. Nec absolutio significat hominem absolui à præfato debito, sed à peccatis: igitur necesse est dicere, ꝗ tunc, quãdo homo absoluitur à peccatis, realiter ab eisdem absoluatur. Et ita ad saluandum effectum, & efficaciam, & veritatem formæ huius sacramenti, non opùs est ad votum, seu propositum recurrere.

VIdetur ergo aliter ad quęstionem propositam respondendum, modum quẽdam lectoribus proponendo. Suppono primò, ꝗ ex peccato contra Deum commisso, homo manet inimicus Deo, manet debitor pœnæ æternæ, & manet exul à regno cœlorum, quod illi ob huiusmodi peccatum clausum est. Suppono secundò, quòd pro offensa, & iniuria Deo per peccatum illata, necessarium est illi satissacere, nec potest homo aliter Deo satisfacere, nisi illi reddendo, quod ipse Dominus in vim satisfactiõis exegerit: & interim quòd huiusmodi satisfactio Deo non fit, non dicetur homo omninò à peccato liber. Suppono vltrà, quòd Deus à peccatore pro offensa cõtra eum commissa duplicem exigit satisfactionem, scilicet interiorem, & exteriorem. Per primam debet se homo à peccato auerte re, & ad Deum conuerti, cum proposito exteriùs satisfaciendi. Per secundam debet se ho mo Deo humiliare, & eidem sua peccata confiteri, & ab eo veniam petere: quæ cùm fieri non possint coram Christo localiter in terris habitante, cùm in cœlis tantùm visibiliter resideat, opùs est fiant coram vicario suo, quem in terris reliquit, cui in hac re vices suas commisit, hoc est sacerdoti, cui potestatem remittendí peccata concessit. Suppono etiam, quòd per primam satisfactionem. i. cordis veram pœnitentiam homo Deo reconciliatur, & consequitur Dei amicitiam, simul & remissionẽ pœnæ inferni. Et ita tunc peccata illi, quo ad illa duo, remittũtur: attamen homo manebit exul à regno Dei, quod illi clausum erit, nisi secundam satisfactionem adimpleat. Vnde ad hoc datæ sunt sacerdotibus claues regni cœlorum. i. potestas remittendi peccata, vt per sacerdotes huiusmodi potestate vtentes, & peccatores â suis peccatis absoluentes, eis regnum cœlorum, quod illis ob peccata priora clausum fuerat, aperiatur. Et hoc modo com pletur remissio peccatorum per huiusmodi sacerdotalẽ absolutionẽ, quæ cœpta fuerat prius per contritionem. Deus igitur per cõtritionẽ remittit peccata, quantùm ad maculam, & debitum æterni cruciatus: quantùm tamen ad exulationem, & clausuram regni cœlorum, reliquit peccata sacerdotibus remittenda. Exẽplum huius est clarum in patribus sanctis qui erant in sinu Abrahæ, vbi nullam habebant culpam, nec pœnam, præter id, quòd illis ob peccatum erat clausum regnum cœlorum, quod illis minimè erat aperiendum, nisi peracta satisfactione à Deo instituta, quæ in passione Christi fuit adimpleta & ex tunc præfatis sanctis fuit apertum regnum cœlorum, & illico viderunt gloriam Dei. Inde vsq; ad Christi passionem dicebantur omnes in peccato esse, quantũuis sancti, & amici Dei, interim quòd in eis pręfata pœna exulationis à regno cœlorum permanebat. Iam sequitur apertè, quòd absolutio sacramentalis actu remittere dicitur peccata confitentis, etiam si priùs fuerint per contritionem quodammodò remissa, non tamen plenè, quousq; à sacerdote remittantur. Et

hoc modo omnia cohærent, & saluantur. s. quòd huiusmodi absolutio sa cramentalis id actu operatur quod significat, quòd per contritionem priùs sunt peccata remissa quo ad culpam, & æternum crucia tum, quod sacerdotibus collata est potestas pec-**[96r]**cata actu remittendi, quòd ipsi habent claues ad aperiendum regnum cœlorum, quod effectus huius sacramenti est absolutio à peccatis, q̨ solus Deus est, qui delet iniquitates, & pecca ta populi quo ad maculam, & debitum æternæ pœnę, quódque pœnitentia est secunda tabula post naufragium, ex quo liberat hominem à peccato. Et ita de aliis, quæ videbantur non satis cohærere.
Sed contra hunc modum dicendi, sunt nõ nulla, quæ difficultatem faciũt. Primò, si peccator per contritionem redit in gratiam, & amicitiam, Dei, sequitur quòd eo ipso est filius re gni, & ita ad gloriam ordinatus: igitur eo ipso tollitur illa exulatio, qua perpetuò erat à regno cœlorum exulaturus, & ex consequenti non manet illi calusum regnum cœlorum, quod sit per sacerdotes aperiendum: alioqui dabis, quòd homo simul sit in gratia, & amicitia Dei, & ordinatus ad pœnam perpetuam damni, quæ est excluso à regno cœlorum, quæ tamen secundum veritatem non stant.
Secundò demus hominem contritum in gratia decedere antequam habeat copiam confef soris potentis, aut volẽtis eum absoluere, quęro vel perpetuò exulabit à regno cœlorum, vel nõ. Primum dici non potest: quia alioquî homo in charitate decedens, nunquam saluaretur, qd' suppono erroneũ. Sisecũdum, igitur regnum cœlorum fuit illi apertum, & non nisi per cõtri tionem, & alia pia opera: quòd si contritio fuerit tanta, & ex tãto feruore charitatis elicita, quòd in totum peccata extingueret, etiam quo ad pœnam omnem purgatorij, quam alioquî esset passurus, talis sine absolutione sacerdotis decedẽs, illico volabit ad gloriam. Si dicas, licet decedat sine absolutione sacerdotis in actu, non tamen in voto, & hoc illi sufficit, vt regnum cœlorum sibi aperiatur: contrà, quia tunc prædicta absolutio actu suscepta, non est quæ regnum cœlorum aperit, sed contritio.
Tertiò sæpe homo contritus à sacerdote sa cramẽtaliter absoluitur, & est vera absolutio sacramentalis, & tamen non aperit tunc, quã do impeditur, regnum cœlorum. Patet, quia pro maiore parte relinquitur in taliter cõfessis pœna magna in purgatorio soluenda, & quousq; hęc soluatur, regnum cœlorum sem per manet illi homini clausum: quomodò igitur verum est, quòd absolutio sacerdotis sem per actu aperit regnum cœlorum?
Quartò ex communi sententia potest homo secundò sua peccata confiteri, à quibus fuerat priùs sacramẽtaliter absolutus: illa absolutio iterata ab eisdẽ peccatis est verè sacramẽtalis sicut & prima, & eiusdẽ rationis cum illa: sed hæc secunda non est apertitiua regni cœlorum, nec defacto illud aperit in casu, quia iam illi homini per primam erat apertum: igitur vel illa secunda forma, sacramentalis non est, sed irrita, & inanis: vel sacramentum nouæ legis nõ operatur quod significat, si talis absolutio significat remissionem peccatorum quo ad clausuram cœli: vel falsum est, quòd effectus huius sacramenti sit apertio regni cœlorum.
Quintò demus hominem ex vehementi feruore charitatis cõtritũ, cui scilicet nulla relinquatur pœna in purgatorio soluenda, quia sufficienter in hoc mundo antequam confiteatur purgatus est, in illo interim ait hæc opinio, quòd est illi clausum regnum cœlorum, etiam si sit in gratiam Dei restitutus: sequitur, vt nuper arguebatur, quod in illo interim est homo ille ordinatus ad pœnam dãni, quæ est exclusio à regno cœlorũ: sed hoc non videtur dicẽdum: probatur, quia vel est ad illam pœnam damni ordinatus secũdum præsentem iustitiam, vel secundum finale iudicium: sed neutrum dici potest: quia pono, quòd talis sit de numero prædestinatorũ, talis enim finaliter saluabiẗ, ex quo est prædestinatus, & ita non est ordinatus ad præfatam exclusionem secũdum fina le iudicium, sed nec secundum præsentem iusti tiam,

qui si decederet in statu, in quo ad præsens est, illico volaret ad gloriã. Nullo igitur modo est ordinatus ad pręfatam exclusionem.
Sextò, & est confirmatio præcedentis. De tali homine ĩ illo interim, quæro an sit dignus excludi à regno cœlorum, vel ad illud admitti. Si secundum, non igitur Deus illi claudit regnum cœlorum, alioquî iniustè cum illo agi videretur. Si primum, quæro iterum, vel est dignus à regno cœlorum excludi, propter pecca ta priora: vel proptereà, quia illa non est sacer doti cõfessus. Non primum, quia priora iam sunt plenè remissa, & obliuioni tradita, quan tum ad imputandum ea ad pœnam, iuxta di ctum per Ezechielem: Quacunque hora & c. vt suprà arguebatur contra Hugonem. Nec secundum potest dici, quia in casu non est illi peccatum ea confessum non esse: quia suppono, quòd nondum venerit tempus, quo ex præ cepto debeat ea cõfiteri. Et ita videtur, quòd ob nullam causam in casu est dignus qui à re gno cœlorum excludatur, vel excludi ordineẽ. Et ita non manet ei clausum regnum cœlorũ.
Respon. Tenendo hanc postremam sententiam, non est difficile respondere ad has rationes. Vnde ad primum dicendum, quòd eo ipso quod peccator verè de peccatis suis con-**[[96]v]**teritur, redit in gratiam, & amicitiam Dei: & ex consequenti est ad gloriam eo ipso ordina tus, sed secundum præsentem iustitiam, taliter, quod si in tali statu gratiæ decederet, in quo ad præsens est, finaliter gloriam obtineret: cum hoc tamen stat, quòd sit ordinatus ad pœnã damni perpetuam conditionaliter, scilicet, si per eum stat, quo minùs sacerdoti confiteatur, & ab eodem absoluatur.
Ad secundum dicendum, quòd homo in casu illo iret ad regnum cœlorum, & erit illi aper tum sine absolutione sacerdotali: sed hoc ideo, quia summus sacerdos, qui Deus est, supplet defectum sacerdotis nolentis, aut non potentis peccatorem absoluere. Et ideò id supplet, quia non stat per hominem illum in casu, quo minùs sacerdoti confiteatur.
Ad tertium dicẽdũ, esto ita sit, quod vt plurimum manet homo post absolutionem sacerdotalẽ alicui pœnæ temporali, hîc, vel in purgatorio soluendæ obnoxius, qua durãte, cœlum erit illi clausum, hoc tamen erit ad tẽpus. Clausura verò, quam sacerdos per suam absolutionẽ amouet, est clausura perpetua, quia peccator propter mortalem culpam erat ordinatus, vt perpetuò exularet à regno cœlorũ. Et hanc perpetuã exclusionẽ tollit sacerdos, & ita aperit in hoc sensu cœlum per vsum clauium suarum.
Ad quartum, de iterata absolutione dubium est apud aliquos, an sit verè sacramentalis, & alicuius virtutis, vt suprà tetigimus. Sed esto fit sacramentalis, & eiusdem rationis, & virtutis cum prima, id operatur ex parte sua, quod fuit prima operata: & si de facto idem non ope ratur, est, quia reperit illud iam factum, scilicet, quia reperit clausuram perpetuam amotam, ideò de facto eam non amouet: attamen efficit, quod potest. s. quia pręstat augmentum gratiæ sicut prima, & remittit pœnam temporalẽ in quam æterna erat cõmutata. Et excusatur forma illa à falsitate:ꝗa est sensus: Ego te absoluo à peccatis tuis, quo ad perpetuam exclusionem à regno cœlorum, principatiuè, quia. s. per illam formam pręstatur gratia pœnitentialis, quæ principium est immediatum aperiendi cœlũ.
Ad quintum dicendum, quòd in casu homo ille, quãtumuis iustificatus, est ordinatus ad perpetuam exclusionem, conditionaliter tamen, vt suprà dictum est, scilicet, si per eum stet erit, quo minùs sacerdoti confiteatur. Et ideò si esse ordinatum ad pœnam damni secundum præsentem iustitiam, sic exponatur, scilicet, si decederet in statu præsenti, scilicet, gratiæ, æternaliter careret gloria: dico quòd talis non est secundum præsentem iustitiam ordinatus ad perpetuam illam pœnam, nec etiã secundum finale iudicium. Vnde stante illa expositione, nil inconuenit, dare medium inter ordinatum ad pœnam secũdum præsentẽ iustitiam, &

secundum finale iudicium, loquen do, vt loquimur de ordinatione ad pœnam conditionali, aliam scilicet diuersam cõditionem apponendo, vt quòd homo ille excludetur perpetuò à gloria, si per eum steterit.
Inde patet ad sextum, quòd in casu homo ille non est dignus perpetuò excludi à regno Dei, & ideò non est absolutè ad talem exclusionem ordinatus, cum quo stat, quòd sit ad eam ordinatus conditionaliter. s. si per eum steterit, quo minùs commissa cõfiteatur. Vnde ratio non probat, nisi quòd non sit absolutè secundum præsentem iustitiam ad exclusionem ordinatus, sicut nec secũdum præsentem iustitiam dignus est à regno Dei excludi. Sed nec etiam absolutè dignus est ad regnum Dei admitti, nisi conditionaliter. s. si debitam fecerit satisfactionem, quæ est, se sacerdoti vicem Dei tenenti humiliter præsentare, & eidem confiteri, & veniam petere & c. Quod si non faciat, iam se dignum facit absolutè, vt perpetuò excludatur à cœlo, vbi aliâs erat ad eandem exclusionem conditionaliter ordina tus. Vnde hæ rationes, & aliæ huiusmodi videntur difficiles, ob id, quòd non attenditur ad conditiones subintelligendas, vel apponendas ad intelligentiam opinionis, & veritatem multarum propositionum saluãdam.
Sed quæres, posito quòd homo priùs contritus postea sit negligẽs, & decedat sine confessione, an excludetur perpetuò à cœlo, pro pter peccata priora de quibus sufficienter cõtritus fuit, an propter illam postremam negligentiam? Si secundum, igitur priora iam fuerunt plenè remissa, & per consequens ad eorum completam remissionem non opùs erat sacerdotali absolutione. Si primum, quomodò igitur verum est dictum Ezechielis: Quacunq; hora ingemuerit peccator, non recordabor peccatorum suorum ad puniendum ea? Respon. quòd verè in casu excludetur perpetuò à cœlo propter vtrũq; scilicet propter ne glectum confessionis, & propter priora peccata, quæ nondum erant plenè remissa. Et quod ait propheta non obstat, quia illa promissio Dei, qua gementi salutem æternam promittit, intelligitur, modò alia fecerit, quæ illi de necessitate sunt agenda. Talem enim conditionem & legem admittunt sæpe diuinæ pro missiones: & quando dixit Christus, qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit, certè**[97r]** hæc promissio non excludit necessitatem aliorum, puta pœnitentiæ, & obseruationis aliorum mandatorum. Similiter quando dixit: Qui manducat carnem meam, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam: nõ propter hoc excluditur aliarum rerum necessitas. Ad hunc modum de aliis. Per hæc omĩa datur modus defendendi opinionem Hugo nis suprà improbatam: nam hæc parùm differt ab illa. Sed nec propter hanc volumus aliorum sententiis præiudicare, quandoquidem probabiles eas esse putamus, & vanquę que earum suos habet graues fautores.
Adhuc tamen manet aliud diluendum, qd' contra præfatam opinionem militare videtur, quia Christus sacerdotibus pariter dedit potestatem soluendi, & ligandi: quando quidem dixit: Quæcunque solueritis in terra, erunt soluta, & quæcunq; ligaueritis erunt ligata: sed potestatem ligandi realiter non habent, qua scilicet possint solutos vinculo perpetuæ exclusionis à regno cælorum ligare, vt constat: igitur nec potestatem soluendi realiter habent, qua possint ligatos ab eodem vinculo soluere. Respon. Quòd ratio habet apparentiam, si ligare in foro pœnitentiali accipiatur positiuè sicut & soluere, qualiter possunt sacerdotes ĩ foro cõtentioso soluere, & ligare per excommunicationem. Attamen in foro pœnitentiali non ligant positiuè, seu effectiuè ipsos peccatores, qui seipsos per peccta propria ligauerunt, sed ligant negatiuè, quia scilicet non absoluunt. Sicut in eodem foro pœnitentiali non retinent peccata hominum positiuè, sed negatiuè, quia scilicet non remittũt. Ideò sacerdote non remittente, nec hominem à peccatis soluente, manet ligatus. Eo autem soluente, &

remittente, soluitur ligatura. Et fic patet ad rationem, simul & ad quæstionem, qua quæ rebatur de forma absolutionis sacramentalis, an sit ostensiua solum, an operatiua, & quo modò sit operatiua remissionis peccatorum.

COrollariè sequitur responsio ad aliam quæstionem prætactam, an scilicet præfata forma absolutionis sit operatiua gratiæ primę, quam libet ampliùs in cõfirmationẽ eorum quę dicta sunt examinare. Pro parte affirmatiua faciunt rationes suprà factæ contra Magistrum in fauorem secundę opinionis. Oppositum tamen sequitur ex suprà dictis, arguendo contra eandem secundam opinio nem. Per quas conclusum esse videtur, pœnitentiã sacramentalem non conferre gratiam primam, eò quòd non operatur remissionem peccatorum, quo ad culpam, & pœnam æter nam. In cuius confirmationem faciunt tres propositiones veræ, ex quibus colligitur veritas quæsita. Prima propositio. Quòd nemo potest gratiam, & iustificationem consequi, nisi pœniteat eum veteris vitæ. Hæc sup ponitur probata ex aliâs dictis.

Secunda, quòd huiusmodi pœnitentia cor dis debet esse propter Deum dilectum, & ex amore Dei procedere, & non ex solo timore. Hæc patet, tum ex consensu opinantium oppositum, vt suprà tactum est. Tum ex sententia beati Gregorij tractantis illud de Adam,[139] quomodò se abscõdit: ait enim: Cùm ex pec cato pœna metuitur, & amissa Dei facies nõ amatur, timor ex tumore est, non ex humilitate. Et ex sententia Augusti. Quem pœnitet, oportet non solùm timere iudicem, sed diligere: quia sine charitate non potest esse salus. de pœnitentia, distin. 7. cap. Nullus.

Tertia propositio. Quòd si amor Dei est talis, qualis debet esse, puta obedientialis, sufficit ad reponẽdum ipsum diligentem in gratia, cùm non sit alia sufficientior dispositio ad gratiam, quàm huiusmodi Dei dilectio, qua peccator vero corde ad Deum confugit, & taliter ad Deum confugientes, Deus ex sua promissione astrictus est in sui gratiam admittere, iuxta sententiam Augustini super epistolam ad Roma. 5. vulgatã: Si Deus confugientes ad se non reciperet, esset in eo iniquitas, seu iniustitia. Id autem promisit Deus tam in veteri, quàm in nouo Testamento, di cens: Conuertimini ad me, & conuertar ad vos. Et iterum: Ego sto ad ostium, & pulso, si quis aperuerit, intrabo ad eum & c. Et Christus in Euangelio ait: Si quis diligit me, diligetur à patre meo, & ad eum veniemus & c. & in multis aliis locis. Ex quibus tribus pro positionibus apertè sequitur, absolutionem sacramentalem non præstare gratiam primam aut iustificationem, seu peccatorum remissionẽ quo ad culpam. Quia si peccator quan do à sacerdote absoluitur, accedit verè pœnitens, vt debet, iam per illam pœnitentiam cordis gratiam fuit consequutus, si non, illam per sacramentum non recipit.

Prætereà facit pro eadem sententia Augu stinus contra Donatistas, libr. 7. & habetur de consecratione, dictinct. 4. cap. Solet. Vbi dicit in sententia baptismum non præstare fructum spiritualem baptizato, nisi in charitate Dei suscipiat illum. Et fundat hoc in eo, quod ait Paulus: Si fidem habeam, & cætera alia bona faciam, charitatem autem non**[[97]v]** habeam, nil mihi prodest. Ex quo apparet Augustinum loqui decharitate, qua sumus Deo grati, & accepti, quæ non stat cum peccato mortali. Vnde sequiẽ, quod baptismus non potest gratiam primam adultis præstare, igitur nec pœnitentia sacramentalis.

Confirmatur hoc ex decreto eiusdem Augustini, & habetur de consecratione, distin. 4. tunc valere: vbi ait in sententia, baptismum fictè susceptum tunc incipere ad salutem valere, quando fictio veraci contritione recesserit. Ex quo arguitur ad rem. Non minoris efficaciæ est baptismus per fictionem à suo effectu suspensus, quàm sit baptismus à non fi cto susceptus, cùm idem sit sacramentum, & eiusdem efficaciæ: sed baptismus à ficto susceptus non potest

recedente fictione gratiã sine contritione conferre, vt ex decreto patet, igitur nec baptismus à non ficto susceptus potest gratiam præstare, nisi præteritorum peccatorum habita contritione: & per consequens si contritio præfuit, per eam fuit homo gratiam primam assequutus: & ita baptismus non confert adultis gratiam primam, & ex consequenti, imò à fortiori nec absolutio sacramentalis. Facit etiam gloss. Matthæi. 16. Nota, inquit, Christum per se intus viuificare, ministris potestatm soluen di post vitam tribuere. Non enim soluere aliquẽ possunt, nisi viuat, quem soluunt. Vnde apparet intentum, quòd absolutio sacerdotis non confert primò vitam, seu gratiam, sed eam collatam præsupponit. Sed quia cõtra hanc responsionem suprà pro parte contrariæ opinionis aliquas rationes fecimus, ad quas, & si ex dictis pro maiori parte respon sio pateat, conuenit tamen ad duas earum re spõdere, nam aliæ ex dictis satis solutæ sunt.

Est prima, quæ sumebatur ex eo, quòd ait Iacôb. in Canonica, quòd extrema vnctio valet ad hoc, quòd peccata infirmi, si qua ha bet, dimimittantur ei: igitur ad id valebit à fortiore pœnitentia sacramẽtalis. Deinde est alia ratio sumpta ex cap. Si quis presbyter. 16. q. 6. & cap. Agnouimus. ibîdẽ. Vbi de presbytero negante absolutionem infirmo mo rienti, dicitur quòd addit mortem morti, & animam eius occîdit, qui causa est, vt non ab solutus decedat & c. Ex quibus videtur, quod ab solutio illi impensa, vitam spiritualem in casu tribueret & c. Dicendum ad primum, quod & si per extremam vnctionẽ peccata infirmi dimitti contingit, non inde fit, quod gratia prima per ipsam vnctionẽ præsteẽ. Tum quia qui extremam vnctionẽ percipit, præsupponiẽ iam confessus, & pœnitẽs, & vt plurimum cõmunicatus: per quæ omnia si iusti ficatus, & gratiam consequutus non fuit, non est verisimile, quòd per vnctionẽ eam consequetur. Tum etiam, quia extrema vnctio, vt in plurimum datur infirmis, nil fermè sentientibus & vsu rationis quasi carẽtibus, quibus si gra tiam non præhabuerint, parum proderit vngi. Itâq; si valet vnctio, eisdem valebit ad dimittendũ peccata venialia, si quæ habent. Valebit etiam ad delendum mortalia, quo ad pœ nam temporalem, in qua fuit æterna cõmutata, non autem ad delendum mortalia quo ad culpam, nec ad gratiam primam conferen dum. Ad secundum, quod magnifacit Adria nus, dicendum, quòd illi textus procedunt de absolutione ab excommunicatione, vt patet ex tota illa causa, & quæstione, in qua specia liter quæritur, an possit presbyter ab excommunicatione pœnitentes absoluere sine con sensu episcopi: & cõcludiẽ quod non, nisi vltima necesstias cogat. Et patet id ex glo. ibidem. c. Is qui. vbi per pœnitentiam moriẽtibus impendendam, intelligit absolutionẽ ab excõmunicatione. Ac proinde si per illos textus probaretur, quod absolutio sacramentalis præstat gra tiam primam, similiter, imò à fortiori probaretur, quod absolutio ab excõmunicatione idem præstaret ex opere operato, qd' suppono esse falsum. Sed his dimissis, est intelligentia ho rum textuum, quod presbyter negans absolutionem morientibus eam petẽtibus, est reus ani marũ, & additmortẽ morti occasionaliter:qa . s. dat occasionẽ, vt moriens desperatus decedat, qui non desperaret, sed potiùs ad spem, & fiduciam promoueretur à sacerdotibus adiutus: & etiam, quia per eorum adiutorium magis defenderetur à dęmonibus tunc infestan tibus illum, qualiter non infestaretur, si absolueretur. Et habet locum hęc solutio, etiam si textus illi de pœnitentia sacramẽtali loquãtur per quam non dubium est morientes notabiliter adiuuari ad spem, simul & ad tentationi bus tunc occurentibus resistẽdum, quibus facilè succumberet infirmus, sacramentali ab solutione à peccatis illi denegata: ideò meritò illorum æterna mors sacerdoti morientẽ absoluere nolenti imputatur. Et hæc est cau sa quare morienti excommunicatio est

sacra mentalis pœnitentia impendenda, antequã à censura absoluatur, quando si aliter fieret, infirmus sine absolutione sacramentali pro babiliter decederet, vt suprà dixi.

De absolutione ab oblitis.

[98r] ESset dubium circa huius sacramenti efficaciam, An absolutio sacramentalis se extendat ad peccata oblita: ita vt virtute absolutionis sacramentalis sit homo ab oblitis sicut & à confessis absolutus. Et vi deo communem positionem pro parte affirmatiua, vt dicunt Doctores post Thomam in. 4. distincti. 21. questio. 2. ad secundum. Pro qua facit ratio, primò, quia vnum mortale sine alio remitti non potest: sed vel omnia simul remittuntur, vel vnum: ac proinde si ab solutio sacramentalis remittit peccata confes sa, oportet etiam & oblita remittat. Secundò si sacerdos non remittit nisi confessa, igitur Deus non remittit nisi confessa, quandoqui dem Christus dixit: Peccata quæ remiseritis, erunt remissa: quæ autem non remiseritis, non erunt remissa: & ita Deus quædam peccata remitteret, & quædam non, cùm tamen impium sit, dimidiam à Deo sperare veniam, & certum sit Deum, quem sanat, perfecté sanare. Tertiò, quia absolutio sacramẽtalis præstat gratiam ex opere operato ipsi confitenti: sed gratia il la sacramentalis æquè repugnat de lege peccatis oblitis in confessione, sicut & confessis: igitur omnia tam confessa, quàm oblita remittit huiusmodi absolutio.
His non obstantibus videtur oppositum tenendũ, & probaẽ primò ex conditione, & qualitate ipsius absolutionis sacramentalis, quæ est sententia quędam à sacerdote in cau sa, quæ est inter Deum offensum, & peccato rem reum lata. Cùm ergo nullus iudex possit ferre sententiam, quæ iusta, & valida sit, sine agnitione causæ, super qua debet proferre sentẽtiam, & sacerdos in casu de oblitis nullam habeat cognitionem, sed tantùm de confessis: consequẽs est sententiam sacerdotis non se extẽdere nisi ad cõfessa. Nec valet dicere, quòd licet sacerdos non habet notitiam peccatorum oblitorũ in particulari, habet tamen in gene re, prout pœnitẽs ĩ genere cõfiteẽ se alia quo rum non recordatur, cõmisisse. Hoc, inquam, nõ valet, quia confessio in genere non est sacramẽ talis, cum necesse sit in particulari peccata cõfiteri: ita vt in notitiam particularem veniat confessoris. Quod inde probaẽ, quia alioqui non esset necessarium in particulari confiteri de iure diuino, nam id maximè deducereẽ ex illo fępe citato, Quorum remiseritis peccata & c. Vnde colligitur necessarium esse peccatori, ą à sacerdote absoluatur: sed à sacerdote absolui non potest, nisi congnoscat peccata, q̃ remittit: hęc aunt cognoscere non potest, nisi præuia ꝓpria ipsius peccatoris confessione, igitur necesse est peccatorem particulariter confiteri. Quæ deductio nil probaret, si sufficeret peccatori sua peccata in genere confiteri, aut sacerdotẽ ea ĩ genere cognoscere. Ac proinde, vel non deduciẽ, de iure diuino esse necessarium in particulari confiteri, vel in casu sacerdos non remittit oblita, sed solùm confessa. Secundò, idem probaẽ, quia si peccator post pręfatam cõfessionẽ manet à sacerdote absolutus, etiã ab oblitis, sequiẽ eum non ampliùs teneri ad cõfitendũ oblita magis, quàm ad cõfitendũ cõfessa, cùm ab omnibus iam sit absolutus. Qui enim à debito aliquo semel est legitimè absolutus, non consonat rationi nec iustitiæ, vt rursus eodem teneaẽ debito. Sed cùm ex sentẽtia omnium ille peccator posteà teneaẽ pecca ta oblita, quando. s. ad memoriam venerint, ecclesiæ confiteri, sequiẽ non priùs fuisse ab illis oblitis absolutũ. Vnde stante obliuione illorum peccatorum, suspendiẽ quidem obligatio ea cõfitendi, non tamen tollitur: sicut si debitor pecuniæ sit in extrema necessitate, in qua solue re non potest, suspenditur obligatio soluendi, sed non tollitur debitum, nec est à debito absolutus. Ita videtur in præsenti. Et ita videtur contra communem sententiam posse non improbabiliter

dici, quòd absolutio sacramẽtalis non se extendit ad remittendum peccata oblita, sed solùm confessa. Ad rationes ante oppositũ: Ad primum dicendum, quod licet vnum mortale non possit sine alio à Deo remitti, benè tamen ab homine. Quod patet ex his, q̃ suprà dicta sunt de eo, qui habet casus superiori reseruatos, qui cùm omnia primo suo curato confitetur, solũ tamen absoluit̃ à curato à peccatis non reseruatis, & pro reseruatis remittit̃ ad superiorẽ. Sicut etiam contingit hominem multis excõ municationib[9] illa queatum, ab vna earum absolui, & non ab aliis. Ad secũdum stando in suprà dictis. s. quòd peccata mortalia bis remittunt̃, semel à Deo solo virtute contritionis, & iterum à sacerdote virtute absolutionis, primò remittunt̃ quo ad culpam, & ęternam pœ nam, secundò remittunt̃ quo ad perpetuam ex clusionẽ à regno cœlorum, à quo peccator exu lat ob peccatum suum, & vsq; ad hanc secundã absolutionẽ peccata nondum sunt plenè remis sa: & tunc sicut sacerdos non remittit actu ni si peccata illi confessa, ita Deus tunc virtute absolutionis in actu non remittit nisi cõfessa: qñquidẽ sententiam sacerdotis in terris datam, Deus approbat in cœlis. Et illa absolutio à sa cerdote data, & à Deo approbata, id operat̃,**[[98]v]** scilicet, vt illa peccata confessa, non sint ampliùs impedimentum homini intrandi in regnum cœlorum, quale impedimẽtum sunt peccata oblita, q̃ nondum sunt per sacerdotẽ remissa, si per ipsum peccatorem steterit, quo minùs ab il lis oblitis absoluatur. Nec inconuenit, quod de pluribus peccatis ab homine ĩ vita cõmissis quædam sint eidem plenè condonata, & quædam non, sicut patet de peccatis, q̃ diuersis tempori bus committunt̃, & remittunt̃. Patet etiam de peccatis, q̃ quo ad pœnam tẽporalẽ remittunt̃, quorum quædam remittunt̃ plenè, aliis irremissis remanentibus. Itâq; in remissione, quæ à Deo solo per contritionem fit, nunquam vnum mortale sine alio remittit̃. In remissione verò, qua Deus peccata ad remissionẽ sacerdo tis remittit, benè stat, quod Deus vnum remittat, & non aliud, vt ex dictis patet. Ad tertium dicendum, quod probat benè per absolutionẽ sacramentalem dimitti tam oblita, quàm confessa aptitudinaliter, seu potiùs principatiuè quoad culpam, quia. s. gratiam pręstat, q̃ de se est apta nata excludere omne mortale etiam obli tum: non tamen inde fit, vt actu omnia talia peccata remittat, neque quo ad culpam, nec quo ad pœnam æternam, neque quo ad pœnam temporalẽ, nec quo ad debitum confitendi ecclesiæ.

Tenendo etiam opinionem Magistri, est val de probabilis responsio data ad propositum dubium: quia absolutio sacramentalis si actu re mitteret oblita, sicut & confessa, vel ergo ea remitteret quo ad culpam, & hoc non, quia iam per præuiam contritionẽ fuerant remissa: vel quo ad pœnam temporalem, in quam fuit æterna cõmutata, & hoc non oportet. Sicut patet de baptismo, quem si quisfictẽ suscepit, & post modum veram habet contritionẽ, baptismus omnem pœnam debitam peccatis ante baptisma cõmissis remittit: non ita remittit pœnam oẽm debitã peccato fictionis, & aliis peccatis post baptisma commissis. Ita igit̃ est probabile, ą sacramentũ pœnitentiæ delet virtute clauium peccata confessa, quo ad pœnam tẽporalẽ, non ita peccata oblita. Quod autem communiter dicitur, quod sacerdos absoluit à confessis & oblitis, ꝓcedit secundum eos, qui dicunt, quod sufficit attritio in confitente, vt per sacramentum ei peccata remittant̃: quia tunc poterit præstare gratiam primã, quę formaliter excludit omnia peccata confessa, & oblita. Et quando gratiam primam non cõfert quia peperit eam prębabitã: tunc si non actu, saltem aptitudine remittit etiam oblita sicut & confessa, quo ad culpam, & ęternam pœnã. Nos autem oppositum diximus suprà esse ꝓbabilius.

Corollariè sequit̃, non rectè facere sacerdotes, qui quãdo peccatorem absoluunt, dicunt, Ego absoluo te à peccatiis tuis confessis & oblitis & cõtritis. Oblitis, dicere non debent, quia vt videtur est falsum, quod ab oblitis absoluant. Contritis, dicere non debent, quia multo rũ

sententia est & probabilis, quod sine cõtritione potest quis absolui, modò attritus sit. Et dicendo: Absoluo te à peccatis tuis contritis, nõ eum absolueret, nisi contritus fuerit: & ita si at tritus fuit, relinqueret illum inabsolutum.
Sed occurrit dubium, quia si sacramentalis absolutio ad peccata oblita non se extendit, eò quod eorum confessio in particulari non pręcessit, sequiẽ quod infirmus in quo signa contritionis apparent, aut præcesserunt, quod non potest sacramẽtaliter à peccatis absolui, ex quo confessio non pręcessit, quia confiteri non potuit: consequens videtur contra multa decreta, quæ habenẽ. 26. q. 6. specialiter cap. Is qui in infirmitate pœnitentiam petit, si casu dum ad eum inuitatus sacerdos venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel si in phrenesim conuersus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, & accipiat pœnitẽtiã. Vnde apparet, quòd in tali necessitate venit absoluendus, etiam cõfessione non pręcedẽte. Respon. negãdo primã consequentiam: quia quanuis secundum communem legem nemo sit sacramẽtaliter à peccatis absoluendus, nisi confessione præuia in particulari, ab hac tamen communi lege casus necessitatis exceptus esse videtur: quia ne cessitas legibus minimè subiicitur, saltem in hmõi positiuis. Adde, quòd per pœnitentiã illic secundum glossam intelligitur absolutio ab excõmunicatione, & ita nihil contra dicta.

De pœnitentia iniuncta.

DE pœnitentia iniũcta breuiter aliqua tan genda sunt. Est enim triplex hmõi pœnitentia, quędã dicitur solẽnis, quæ dã publica, quædam priuata. Solẽnis non potest à minoribus sacerdotibus alicui imponi, sed tantum ab episcopis, nec nisi pro crimine graui totius vrbis scãdalizatiuo. Nec sacerdotibus debet imponi, sed sęcularibus tam mulieribus q̃ vi ris, si sua exigant delicta Excepto quod viris statu tũ est caput radi, non tamen mulierb⁹. Et semel im posita non est iteranda. Modus autem seruandus in imponendo hmõi pœnitentiam, & eam adimplendo, poinẽ in Decreto. d.l. cap. In ca pite Quadragesimæ. prout in concilio Aga-**[99r]**thensi fuerat ordinatum. Sed quæres, an fuerit conuenienter instituta talis pœnitẽtia. Et videtur quod non, quia est infamatiua ipsius pœnitentis. Dicendum, imò pœnitens ipse priùs per peccatum suum publicum, & manifestum se infamauit: nam non nisi pro crimine publico potest imponi. Itâq; ipsa pœnitentia potius est cõmendatiua pœnitentis, q̃ infamatiua: nam per eam innotescit illum peccatorem ad Deum esse cõuersum, & suum peccatum esse detestatum. Deinde quare talis pœnitentia non est iterabilis, cùm sacramentum non fit, nec sacramentalis? Respon. Nè in contemptum veniret, qualiter veniret, si frequẽter iterareẽ: ita vt ho mines timore illius parum à perpetrãdis criminibus grauibus reuocarenẽ. Secũdò in significationem eiectionis, qua Adam fuit de Paradiso eiectus, cuius eiectio vnica fuit, & non iterata. Taliter enim pœnitens in principio quadragesimæ pręsentaẽ ecclesię, sacco indu tus, & cinere super caput eius sparso: & ita ab ecclesia eiiciẽ, sacerdotibus versiculum illum canẽ tibus: In sudore vultis tui vesceris pane tuo.
Deinde, quare talis pnĩa non imponiẽ cleri cis, cum contingat eos tam grauia crimina cõmittere, q̃ laicos? Respon. Propter dignitatẽ ordinis sacerdotalis: nam posset facilè sacerdotium in contemptum, & irrisionẽ hominum venire, si viderent clericum talem pœnitentiam, & infamiam sustinere: & quia taliter pœnitẽtes ma nent infames, & inhabiles vt ad ordines possint ꝓmoueri: ideò non conuenit hanc pœnitentiã sacerdotibus iniungere. Sed quare mulieribus hanc pnĩam agẽtibus non raditur ca put, & viris sic? Respõ. Quia vt ait Paulus ad Corin. Turpe est mulieri tonderi, cui dati sunt capilli in signum subiectonis,

qua subiecta est viro, qñquidẽ vir caput est mulieris, prout et iam in Gene. ad mulierẽ dictum est: Sub viri potestate eris & c. Itâq; ecclesia voluit hmõi si gnificationẽ seruari, etiam tempore solẽnis pœnitentiæ. Verùm quia hęc pœnitentia solennis, & si olim fuerit in vsu, & soleret imponi: iam tamen ab vsu recessit, ideò de ea hactenus.

ALia est pœnitentia publica, & hanc possunt sacerdotes minores pro peccatis publicis imponere, nec enim inconuenit peccata publica publicè puniri Sed est dubium, an confessor possit iniungere pœnitentiam publicam pro peccato occulto. Et dicitur cõmuniter quòd non. Ratio, quia talis pœnitẽ tia publica sic iniuncta, videtur infamatiua ipsi us pœnitentis, cuius peccatum supponitur fuis se occultum. Similiter videtur talis pœnitentia manifestatiua cofessionis, quia scilicet talis pœnitentia non iniungitur, nisi pro pec cato mortali, & graui: & ideò ea visa, facilè vi dentes colligere poterunt, illum pœnitentẽ grande mortale commisisse, pro quo grandis est illi pœnitentia imposita, ac proinde videtur scandalosa. Imò & cognito, quòd ille homo de peccato infamatus non fuerit, & talis ei pœnitentia iniungitur, fit, vt confessio reddatur odiosa. Respond. quanuis non conueniat publicam pœnitentiam pro peccato occulto imponere, non tamen negandum est, quin licitè possit imponi. Probatur, quia ipsemet pœnitens potest pro peccato occulto pœnitentiam publicam sponte assumere, etiam si sacerdos eam non iniungat: igitur poterit sacerdos ad petitionem pœnitentis eam determinare, & iniungere, vt virtute clauium illi magis prosit, quàm alioqui esset eidem pro futura, nec hoc videtur dubium.

Rationes etiam suprà factæ minimè probant oppositum: quia pœnitentia illa publi ca per aliquem publicè facta, nec est infamatiua pœnitentis, nec confessionis manifestatiua, nec scandalosa de se. Id patet, quia possi bile est, quòd illam pœnitentiam sponte susceperit ob deuotionem, vel ob leuitatem, vel vt alium similiter publicè pœnitentem comi tetur, vel quòd eam non pro se, sed pro alio faciat, quandoquidem potest vnus pro alio satisfacere, & potest etiam ob alias causas fieri, etiam si à sacerdote iniuncta non fuerit: igitur nec manifestatiua est cofessionis, nec in famatiua pœnitentis de se, vt constat. Quòd etiam de se scandalosa non sit, certum est cùm de se opus bonum sit, & satisfactorium, etiam prouocatiuũ aliorum hominum, vt sua peccata recognoscẽtes pœniteant. Alliciat etiam videntes ad commiserendum illi pœnitenti, & orandum pro illo: & ita intentum. Si tamen esset verisimile aliquod damnum, vel scanda lum indesequuturum, incauta esset, & damnãda talis pœnitentia publica, siue iniuncta sit, siue voluntariè assumpta. Repræhensibilior tamen esset iniuncta, si sciretur esse iniuncta, quàm si sciretur esse voluntariè assumpta ob ea, quæ suprà dicta sunt.

De pœnitentia iniuncta acceptanda.

ALia est pœnitentia secreta, hanc non dubium est posse per sacerdotes iniungi. Quanta autem sit pro vnoquoq;**[[99]v]** pecccato pœnitentia iniungenda, non est iure decretũ: quia & si olim iuxta Canones pœni tentiales, pro vnoquoque peccato mortali se ptennis saltẽ pœnitentia imponereẽ ad imitationẽ pœnitentiæ, quam Deus Mariæ sorori Moysi propter peccatum murmurationis impo suit, quia volut eam septẽ diebus extra castra manere: Attamen hmõi pœnitentię secretæ, nunc sunt arbitrariæ, vt habetur. c. Deus qui. De pœnitẽtiis, & re. lib. 6. Et cap. Mensuram. de pnĩa. distin. 1. Sed est dubium, an pœnitẽs teneatur acceptare pnĩam à sacerdote iniunctam. Loquor de pnĩa moderata, ad cuius re pulsam, seu non acceptationẽ, nullam iustam causam ipse pœnitens habeat. Et dixerunt

multi Doctor. Tho. Richar. & alij, quod sic. Pro qua sententia arguitur primò ex cap. omnis vtriusq; sexus. vbi de eo qui sua peccata tenetur confiteri, dicitur, quòd pnĩam iniunctam propriis viribus studeat adimplere.
Secundò arguiẽ ex verbis Christi, quæ ad sacerdotes dixit: Quæcunq; solueritis in terra, erunt soluta in cœlis: & quæ ligaueritis, erunt ligata. Ex quibus patet, quod ligatio per sa cerdotem in terris facta à Deo approbatur in cœlis, ac proinde idem est, ac si Deus ligaret. Si enim Deus ligaret peccatorem, imponendo illi pnĩam aliquam, teneretur eam ac ceptare: igitur non minùs eam acceptare tenetur, si sacerdos vicẽ Dei tenẽs, eam iniungat.
Tertiò facit ratio, quia subditus alicui iudici, taneẽ eius sententiæ parêre & obtemperare, si inferendo sententiam, modum, & potestatem sibi cõmissam non excesserit. Cùm ergo peccator sit in foro pœnitẽtiali subditus confessori, & confessor audita confessione & causa pnĩam moderatam, iuxta facultatem, quã habet, imponit, sequitur quòd tenetur pœnitens eam acceptare. Quartò, peccator tenetur sub pœna peccati ad pœnitentiam, quam sæ pe ostẽsum est esse illi ad salutem necessariã: pnĩa autem sic necessaria continet tres partes, contritionẽ, confessionem, & satisfactionẽ: igitur sicut tenetur ad contritionẽ & confessionem, pariter tenebitur ad satisfactionem: sed pnĩa iniuncta ad id opponitur, vt satisfaciat, igitur & c. Respon. his non obstantibus videtur oppositũ cum Sco. tenendũ. Et probaẽ vnica ratione. Quia si esset pœnitenti necessarium pœnitentiã iniunctam acceptare, aut esset necessariũ ad hunc finẽ. s. vt Deo reconcilietur, aut vt deo satisfaciat. Non primum, quia supponitur quod homo ille sit Deo per cõtritionẽ sufficienter reconciliatus. Sed nec secundum, quia q̃uis peccator teneaẽ Deo satisfacere, cùm hoc de bitum possit multis viis, & modis soluere, se quitur quòd non tenetur ad vnum determinatum modum satisfaciendi. s. per pnĩam iniunctã. Potest enim aliter. s. per pœnitentiam voluntariè assumptam, & per alia opera charitatis, & per feruorẽ charitatis satisfacere. Et potest etiã satisfactionẽ ad purgatorium remittere, cùm postq̃ fuit culpa remissa, non mãsit peccator obligatus nisi ad pœnam temporalem in hoc sæculo, vel in alio soluendam, in quam. s. fuerat æterna cõmutata. Iam ad rationes ante oppo situm, dicendum ad primum, quòd ex illa clausu la non colligitur obligatio acceptandi pnĩam. Nam illud verbum, studeat, non necessitatẽ importat, nec obligationem, vt cõstat. Tum etiam, esto quòd obligationem diceret, esset ad implendum pœnitentiam, vt dicit textus, studeat adimplere. Et cùm adimpletio præsupponat acceptationem, potest intelligi textus de pnĩa iniuncta, & acceptata. Nisi velis contendere, quòd sola iniunctio pœnitentiæ sufficit, vt eam pœnitens teneatur complere: ita, vt non sit necessaria acceptatio: alioqui de acceptatione mentionem textus ipse fecisset. Sed hoc est, quod quærimus. Ad secundum dicendum, quòd clausula illa Matthæi. 26. nõ de foro pœnitentiali procedit, sed deconten tioso: nam Ioquitur de absolutione ab excõmunicatione, & de ligatione excommunicationis. Quod patet, quia præmisit, si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Pu blicanus. Et statim in confirmationem potestatis excõmunicandi Apostolis collatę, sub iungit: Amen dico vobis, Quæcunq; solueritis, erunt soluta, & quæcunq; ligaueritis & c. Adde, quòd in foro pœnitentiali locum habet remittere, & retinere peccata, non autem ligare peccata, si ligare positiuè accipiaẽ, quo modo non est idem retinere peccata, & ligare peccata, quia retinere idem est, quòd non remittere, vt suprà tetigimus. Ligare autem positiuum quid videtur importare, quale sit quan do prælatus aliquem excommunicat.
Si obiicias, quòd sacerdos in foro pœniten tiali tenet vicem Dei, igitur cùm pnĩam iniungit, perinde est ac si Deus eam iniũgat, & ita tenetur pœnitens eam acceptare. Dicendum quòd in

hoc tenet vicẽ Dei. s. in remittendis, aut retinendis peccatis: ad hoc enim illi data est potestas ministerialis in hoc foro, & quãtùm ad hoc, voluit Deus, quod peccator sacerdo ti locum Dei tenenti se subiiceret & c. Cæterũ sicut voluntatis est ipsius sacerdotis pnĩam iniungere, ita voluntatis est ipsius pœnitentis eam acceptare. Ad tertium patet ex his**[100r]** responsio, quòd subditur in his in quibus de necessitate subditus est, tenetur iudici parere, & obtemperare: non tamen in his, in quibus non necessitate, sed voluntate subiicitur. Sicut religiosus non tenetur prælato in omnibus obedire, sed in his, in quibus necessitate est illi subiectus, qualia sunt ea quę regulam, & statuta ordinis concernunt, & ad regulæ obseruantiam conferunt. Cùm igitur peccator sit de necessitate confessori subditus, quantùm ad iudicium remittendi, aut retinendi pec cata, ad quod prærequiritur cõfessio: non tamen sic est de necessitate subditus confessori, quantùm ad taxationem satisfactionis, vel modum satisfaciendi, quia in hoc ipse pœnitens sui iuris est, licet non in primo. Et quanuis pœnitentia iniuncta sit salutaris, & valeat ad satisfaciẽdum pro commissis, similiter & ad præseruandum à recidiua, cùm ipsi pœnitenti alia via vtrunque procurandi, & assequen di pateat, non videtur, quod ad illam determina tam sit astringẽdus. Ad quartum, esto ita sit, quod pœnitẽs teneatur ad satisfactionem, sicut ad contritionem, & confessionẽ, non tamen ad talem, vel talem satisfactionem, vt dictum est.

Sed obiicies fortè, quod ait August. lib. de pnĩa. cap. 15. Ponat se omninò in potestate iu dicis, paratus omnia facere, eo iubente, pro recipienda animę vita, quęcunq; faceret, pro vi tanda corporis morte. Verum id consilij est, non pręcepti. Quanuis enim salutare sit pœniten ti multa bona consilia confessoris accipere, & eadem opere complere, non tamen est illi necessariũ; nisi consilium tale sit, sine quo salus ipsius confitentis periclitabitur. De hoc enim videt̃ Augustinus in loco allegato intelligendus.

Corollariè sequit̃ ex dictis, quod si pœnitens nolit acceptare pnĩam à sacerdote iniunctam, etiam si moderata sit, non ideò sacerdos debet ei absolutionem denegare, cuius contrarium diceret Richard. & alij. Probat̃ corollarium, quia per hoc quod pnĩam non acceptat, non peccat, cùm sit sui iuris in hoc: & per consequens non ponit obicem, nec se indignum absolutione facit, ac proinde non est illi absolutio denegãda. Et si proprius curatus sit, peccat, eam denegãdo, cum ei incũbat ex officio obligatio tradendi sacramẽta subditis, saltẽ tẽpore necessitatis. Alius verò, qui alienus est, potest quidem illum absoluere pnĩam non acceptantẽ, non tamen tenetur sicut suus proprius.

SEd pone, quòd sacerdos nolit parochianum absoluere, nisi pnĩam moderatam iniunctã acceptet. An teneatur tunc eam acceptare, co gnito, quòd non aliter absoluetur? Et arguitur quòd sic. Primò, quia si in casu eam non acceptat, per eum stabit, quo minùs sibi peccata remittantur, tam in terris, quàm ex con sequenti in cœlis: cùm in sua potestate sit remissionẽ in casu obtinere. Cùm sit igitur ei necessarium remissionem illam procurare, sequitur, quòd ex consequenti erit ei necessarium pnĩam illam acceptare. Confirmatur hoc: Qui tenetur ad finem, tenetur ex cõsequẽti ad mediũ licitum, & possibile, sine quo finem illum obtinere non potest, sed peccator tenetur ꝓcura re remissionẽ peccatorum in terris, & in cœlis: & in casu non apparet medium aliud, nisi ac ceptando pœnitentiam, quæ sibi licita, & conueniens est, igitur tenetur & c. Secundò confirmo à simili, de eo qui habet paruulum morti propinquum, nec est qui possit eum baptizare, nisi simoniacus, qui illum baptizare non vult, nisi oblata illi certa pecunia, quam facilè homo ille offerre potest: in tali casu homo ille tenetur pecuniam exactam offerre, vt par uulo sacramentum baptismi ministretur: alioqui videretur pecuniam paruuli salutispi rituali præferre. Igitur pari forma in præsenti tenebitur

pœnitens pœnitentiam illam ac ceptare, nè inabsolutus decedat, maximè si sit infirmus, & timeat mori. Tertiò confirmatur per aliud simile. Si homini occurrant latrones in via, à quo exigunt centum ducatos, quos nisi dederit, eum occident: talis tenetur ad finem hunc, scilicet, vt vitam corporalem saluet, pecunias exactas tradere: Igitur à fortiore ad finem obtinendi remissionem peccatorum ab ecclesia in terris, & ex con sequenti in cœlis, tenetur pœnitens in casu pœnitentiam illam acceptare.

Respon. His non obstantibus tenendum est oppositum, consequẽter ad dicta respondendo. Quòd autem rationes factæ non pro bent, quod prętendunt, constat, quia tunc nõ solùm teneretur pœnitens in casu acceptare pœnitentiam moderatam, sed immoderatam, modò sit licita, & possibilis ipsi pœnitenti. Imò & si sacerdos loco pœnitentiæ, vel per viam exactionis, seu extorsionis iniungat illi, quòd det ipsi confessori centum ducatos aut aliud huiusmodi, alioqui non eum abso luturus, teneretur pœnitens illi pecuniam exactam dare: Quod nemo diceret. Et patet sequela, quia alioqui per eum staret, quominùs remissionem peccatorum in terris assequatur. Ideò dicendum, quòd tunc dicitur per aliquem stare quominùs sacramentaliter absoluatur, quando omittit facere quod debet, ad præfatam absolutionem obtinen-**[[100]v]**dum. Cùm igitur in casu homo ille fecerit, quòd ex parte sua debuit, quia se sacerdoti humiliauit, & eidem integrè confessus est, & de peccatis dolens humiliter veniam, & absolutionem petit: tunc si confessor ei absolutionem simpliciter denegat, aut aliquid in debitum ab eo exigit, vt eum absoluat, iam non stat per pœnitentem, quo minùs remissionẽ obtineat, sed per confessorem, qui non vult ex parte sua facere, quod debet, scilicet eum absoluere, nil à pœnitente in debitum exigendo. Vnde in casu si sacerdos non remittit illi peccata Deus remittit. Nec obstat dictum Christi: Quorum retinueritis peccata, retenta erunt, id est: Peccata, quæ vos non re miseritis, ego non remittam. Nam hoc intelligitur, quando per peccatorem steterit, quo minùs à sacerdotibus absoluatur. Quod in casu non contingit. Sed nec simpliciter est pœnitenti necessarium absolutionem obtinere, sed eam sibi procurare, nil omittendo, quod ex parte sua sit necessarium. Et inde patet ad confirmationẽ primam, quòd procedit de eo, qui simpliciter tenetur ad finem, aut cui simpliciter est finis ille necessarius, quod in præsenti non reperitur: quia nullus tenetur simpliciter ad actum ex aliena voluntate pendentem, qualis est absolutio per sacerdotem impendenda, nec illa est simpliciter pœnitenti ad salutem necessaria, vt patet.

Ad secundam confirmationem, & tertiam facilè patet responsio, quia si in illis casibus est necessarium exactum tradere, ideò est, quia non aliter potest salus corporalis, aut spiritualis haberi, seu conseruari. Secùs in casu præsenti, vbi si sacerdotis absolutio desit, quia eam impendere non vult, sufficit homini contritio propria.

EX dictis oritur aliud dubium, An vnus sa cerdos possit commutare pœnitentiam per alium impositam. Et video communiter distingui de huiusmodi sacerdotibus: quia vel sunt pares: ita vt neuter altero superior sit, & tenetur quòd potest. Vel alter est altero superior: & tunc superior poterit commutare pœnitentiam impositam ab inferiore, non autem econtrà, tunc saltem, quando pœnitentia fuit à superiore imposita pro peccato: à quo inferior absoluere non poterat, secùs in aliis. Pro causa etiam vel necessaria, vel vtili, benè potest sacerdos inferior pœnitentiam à superiore impositam relaxare, sicut & episcopus potest pœnitentiam à Papa impositam, vel in toto, vel in parte remittere, prout dolor, & vita atque conuersio pœnitentis postulaueit. Pro quo allêgant cap. Lectorm. 33. q. 2. Hæc tamen, quæ communiter dicuntur, videntur procedere secundum opinionem communem, quæ tenet pœnitentiam à sacerdote iniunctam esse de necessitate acceptandam, quia eam iniungit confessor, quatenus

iudex est confitentis, & superior eo, & ita obligatio adimplendi talem pœnitentiam, nascitur expotestate iudiciaria confessoris, & non ex voluntate acceptantis. Tunc enim apparẽter, & ve rè diceretur, quòd sacerdos potest pœnitentiam per alium æqualem impositam relaxare, vel commutare pro causa, ex quo vtriusq; æqua est potestas super illum pœnitentem. Quodque inferior pœnitentiam à superiore impositam non poterit relaxare nisi quãdo præsumitur superior consentire, quod est, qñ necessitas vrgeat, aut pia vtilitas exposcat.
Tenendo tamen contrariam opinionem suprà tactam, scilicet, quòd pœnitens non te netur acceptare pœnitentiam in foro pœnitentiali iniunctam, videtur quòd quanuis vtilitas talis pœnitentiæ iniunctæ ex potestate clauium in parte procedat, obligatio tamen eam adimplendi, non nisi ex voluntate acceptãtis prouenit: & intantum obligatur eam adimplere, inquantum intendebat se ad eam obligare. Et secundum hoc non ita apparet, q sacerdos possit commutare pœnitentiam per alium sacerdotem parem vel superiorem iniunctam. Sicut in obligationibus ex propria volutate contractis, non habet potestatem cõfeffor eas mutare, vt patet de obligatione, quæ oritur ex voto, iuramento, aut promissio ne ipsius obligati: ad quorum amotionem maior authoritas necessaria est, quàm sit in curato vel confessore inferiore. Et inde fortè est quòd inferiores sacerdotes pœnitentias iniunctas relaxare non possunt, nec in toto, nec in parte, vt innuitur cap. fina. in Clemen tina, de pœnitentiis, & remissionibus. Ac proinde si primam responsionem velimus te nere cum communiter loquentibus, intelligatur illa responsio procedere, quãdo confitens se subiicit confessori, non solùm quo ad remitti, vel retineri peccata, sed etiam quo ad iniunctionem, & taxationẽ pœnitẽtiæ. Quia tunc, eo supposito, sicut absolutio à peccatis est actus iudicialis, in quo est confessor supra pœnitentem: ita & pœnitentiæ iniunctio. Et ita puta confitentes, vt in plurimum, se confessoribus in vtroque subiicere, tam scilicet in remittendis, & retinendis peccatis, quàm in in iunctione pœnitentiæ, modò sit moderata,**[101r]** Si tamen aliqui nollent se confiteri, nisi in primo subiicere, curreret secunda responsio.
Illud tamen addendum est, quòd nec Clementina fin. de pœnitentiis, & remis. nec cap. Latorem. suprâ citatum faciunt ad præsentem quæstionem. Nam Clementinal Ioquitur contra quæstores, qui cùm potestatem non habeant: tertiam tamen, & quartam partem de pœnitentiis iniunctis per viam indulgentiæ relaxant. c. etiam Latorem. procedit de pœnitẽtia, in casu reseruato imposita, non in foro pœnitentiali, sed contentioso, ob peccatum graue, & enorme, quod ipse delinquens fuerat Papæ non sacramentaliter confessus. Ac prionde non satis pertinenter doctores præfatos textus ad propositum citant.

ALiud dubium iuxta dicta: An sit peccatum mortale pœnitentiam iniunctam, & acceptatam non adimplere, vbi nulla sit causa iusta non adimplendi. Et dixit Caietanus, quòd nõ: quia si sic, vel hoc esset ratione præcepti ipsius confessoris, qui pœnitentiam in iungit: vel quia ad salutem ipsius pœnitentis eam adimplere sit necessarium: vel quia est necessaria talis adimpletio ad satisfaciendum Deo. Non primum, quia multa humana præcepta sunt, quæ non obligant sub pœna peccati mortalis. Nec secundum, quia sine tali pœnitentia potest homo salutem præsentem, id est, gratiam habere, & finalem similiter consequi. Nec tertium; quia poterit homo hoc, & illo, & alio modo Deo satisfacere, hîc, & in purgatorio & c. igitur. Respon. Siue teneamus primam sententiam. s. quòd confessor in iungens pœnitentiam obligat ipsum pœnitẽ tem, siue teneamus secundam, quòd pœnitens ad eam non obligatur, nisi eam aceptet: obligatio eam adimplendi non excedit limites voluntatis, vnde orta est. Ac proinde si primum teneamus, tunc ad intentionẽ iniungentis est recurrendum: quia si voluit pœnitẽtem obligare sub pœna peccati mortalis, vt pœnitentiam iniunctam adimpleat, videtur

ad eam sub eadem pœna te neri: maximè si talis pœnitẽtia notabiliter illi pœnitenti ad eius salutem cõueniat. Si tamen non hoc animo eam iniunxit: sicut nec iniungere debuit, ob id, quòd auste ra, & difficilis est, aut quia tam parum conferens ad salutem pœnitẽtis, vt indigna sit, quę sub pœna peccati mortalis imponatur, tunc curreret responsio Caietani. Sed si alteram sententiam teneamus, scilicet, quòd pœnitẽs non tenetur pœnitentiam acceptare, tunc ex voluntate ipsius, qui pœnitentiam acceptat, nascitur obligatio hæc, vel illa, ad complendum eam. Itaque non est ad quæstiunculam indistinctè respõdendum. Vt tamen arbitror, pec catores pro maiori parte ad pœnitentiæ impletionem se obligatos esse sub pœna peccati mortalis reputant: & tunc ratione cõscientiæ tenebũtur sub eadem pœna eam adimplere.

De pœnitentia iniuncta extra gratiam adimpleta.

SED supposito, quòd pœnitẽs teneatur sub pœna peccati mortalis pœnitentiam acceptam implere, an teneatur eam in gratia adimplere. Et dixerunt quidam, quòd sic, eò quòd, pœna æterna per contritionem fuit in pœnam temporalem Deo gratam, & acceptam commutata: eò quòd talis commutatio fuit ex gratia Dei facta, qui sibi peccatorem amicabiliter reconciliauit, volens, quòd sibi amicabiliter satisfaciat. Hoc autem fieri non potest, nisi in gratia Dei talis satisfactio fiat, loco cuius pœnitentia fuit per sacerdotẽ iniuncta. Tum etiam quia pœnitẽtia non ad aliud principaliter fuit iniuncta, nisi vt pœnitẽs per eius adimpletionem Deo pro offensa priùs commissa satisfaciat: ad hoc autem gratia opùs est, vt statim dicetur. Oppositum tamen videtur tenẽdum, scilicet, quòd non tenetur pœnitens facere pœnitentiam iniunctam in gratia sub pœna noui peccati. Probatur, quia vel teneretur ad id ratione præ cepti sacerdotis pœnitentiam iniungentis: vel ratione finis, quem sacerdos intendit, scilicet, vt pœnitens Deo satisfaciat. Neutrum videtur dicendum. Non primum, quia præceptum sacerdotis non debet esse magis priuilegiatum, quàm præcepta Dei, & eccelesię: sed huiusmodi præcepta non sunt sub pœna peccati in gratia adimplenda, vt pro nunc suppono: igitur nec præceptum sacerdotis pœnitentiam iniungentis, debet sub pœna peccati in gratia adimplere. Nec potest dici secundum, quia intentio finalis præcipientis non cadit sub præcepto, vt si Deus præ cipit aliqua opera hac intentione, vt ea com plendo vitam æternam mereamur, satisfacimus præceptis, illa agendo, etiam si per ea non mereamur: alioqui omnes, qui in peccato mortali existentes debitam parentibus reuerentiam exhibent, aut pauperi-**[[101]v]**bus eleemosynam ex pietate elargiuntur, aut quicquid aliud eis iussum ex bono fine, & intentione faciunt, peccarent mortaliter, ob id solùm, quia sine charitate ea faciunt. Prætereà si tenerentur pœnitentes sub pœna pec cati pœnitentiam in gratia complere, sequitur hoc inconueniens, quòd semper essent perplexi, & dubij, an eam in gratia compleuerint, an non: & ita ob dubium tenerentur eam reiterare. Sequela patet, quia quanuis homo conscientiam peccati non habeat, tempore, quo pœnitentiam complet: non tamen potest certus esse, se habere tunc gratiam, iuxta illud Pauli: Nil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. Et illud Iob: Si simplex, aut iustus fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea. Et inde sequitur, malè agere pœnitentẽ, acceptando pœnitentiam iniunctam, quia exponit se periculo peccandi, ex quo obligat se ad aliquid, de cuius adimpletione certus esse non potest. Prætereà arguitur, quia tunc sequitur aliud incõueniens. s. quòd huiusmodi pœnitentiæ iniunctio esset occasio obstinationis ipsius pœnitentis, quia si sit illi iniuncta pœnitentia ieiunandi decem diebus (exempli causa) certis, & signatis, & post eam acceptatam ieiunet vna die in peccato, iam manet impossibilitatus

totam pœnitentiam in gratia facere: quod attendens ipse pœnitens, facilè desistet à ieiunio aliorum dierum, quod esset ei peccatum. Aut si proponat aliquid vetitum facere, vel aliquem contractum illicitum exercere, hoc ipso desisteret à pœnitentiæ adimpletione, sciens in casu nil sibi impletionem pœnitentiæ profuturam. Ad rationem autem pro contraria sententia ante oppositum tacta, dicendum, quòd videtur supponere duo falsa. s. quòd satisfactio Deo fieri non potest, nisi in gratia. De quo post. Alterum, quòd vi contritionis non commutatur æterna pœna absolutè in temporalem, sed cum hac lege, & conditione, quòd illa temporalis in se, vel æquiualenti soluatur in gratia, seu amicabiliter, vt dicunt. Quod tamen inde patet falsum esse, quia tunc seque retur, si homo de peccatis contritus, pœnam illam in hoc sæculo amicabiliter non soluat, & finaliter in mortali decedat, quòd æternaliter punietur pro peccatis, de quibus contritus fuit. Patet hoc, quia ex quo commutatio æternæ pœnæ non fuit in temporalem cõ mutata, nisi sub illa conditione, sequitur, quòd non subsistente conditione, quòd commutatio non tenuit, & ita ęternaliter punietur pro peccatis dimissis quo ad culpam, ac si dimissa non fuissent. Nec valet, quòd ait Adrianus ad id respondens, quòd licet verum sit, quòd pro dimissis punietur æternaliter, non tamen adeò acerbè, sicut si remissa non fuissent. Huius enim oppositum suadet hæc ratio, si commutatio non fuit facta nisi sub conditione.

Secundò eadem falsitas patet ex alio, quia posita absolutè causa alicuius effectus, ponitur absolutè talis effectus: sed tempore contritionis absolutè ponitur causa remittendi pœ nam æternam debitam peccatis commissis, puta contritio, & gratia, seu charitas: igitur absolutè ponitur effectus, scilicet, remissio talis poœnæ æternæ. Vnde rursus fit, vt etiam si pœnitens omninò omittat pœnitentiam adimplere, non punietur æternaliter pro pec catis dimissis.

ESto, igitur non teneatur pœnitens in gratia facere pœnitentiam iniunctam sub pœna noui peccati: An saltem ad id sit illi necessarium in gratia facere, vt talis pœnitentia sit Deo pro commissis satisfactoria. Et tenetur satis communiter, quòd sic: quia pœnitentia per hominem cõpleta, non est de se satisfactoria, nisi quia à Deo acceptatur: acceptari autem à Deo de lege non potest sine charitate, sine qua nil Deo placere potest: igitur pœnitentia in peccato completa non est satisfactoria apud Deũ. Minor patet, de omnibus tribus operibus, quæ sunt partes satisfactionis, scilicet de oratione, ieiunio, & eleemosyna. De oratione quidem, iuxta illud Esaiæ: Si[140] multiplicaueritis orationes, non exaudiam. Et datur pro causa, quia manus vestræ sanguine plenæ sunt, id est, peccaminosæ, seu pollutæ. De ieiunio similiter ex illo Esaiæ:[141] Ecce in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis. Et alia huiusmodi addit, in quibus significat causam, quare ieiunium eorum non accepta ret, scilicet propter cõmixta alia peccata. De eleemosyna similiter patet ex illo Pauli: Si di stribuero omnem substantiam meam in ci[142]bos pauperum, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. Igitur pœnitentia iniuncta in peccato mortali facta, non est satisfactoria pro peccatis apud Deum. Oppositum tamen videtur probabiliter esse tenendum, scilicet quòd pœnitentia in peccato mortali adimpleta, est apud Deum satisfactoria, saltem largè, ita. s. vt valeat ad dimissionẽ pœnæ temporalis peccatis dimissis debitæ. Et pro batur primò, quia, vt ex dictis patet, per contritionem fuit æterna pœna in temporalem commutata, idque non conditionaliter, sed ab-**[102r]**solutè, vt nuper probabam: igitur si peccator illam pœnam soluat, siue in gratia, siue extra gratiam, cedet ei in solutum, & erit apud Deum satisfactoria. Prætereà, & est confirmatio eiusdem. Non sunt deterioris cõditionis viatores, quàm qui sunt in inferno damna ti, in hoc, quod est à debito pœnæ liberari, ex quo in hac

vita est locus misericordiæ, & in futura est locus iustitiæ, & rigoris: sed damnati in inferno pœnam temporalem, in quã fuerat æterna commutata, sustinentes, satisfa ciunt Deo pro dimissis, ita vt maneant liberi ab illo debito. Minor autem patet, quia alio qui damnati punirentur æternaliter pro peccatis dimissis, quo ad culpam, sicut & pro nõ dimissis, quod ostensum est suprà falsum esse. Prætereà debitor soluendo debitum creditori, liberatur à debito, etiam si solutio non fiat in gratia, & amicitia creditoris. Id patet siue creditor sit homo, siue Deus. De homine quidem patet, quia si debeo decem ducatos Petro, soluendo eos Petro, satisfacio, etiam si Petrus sit mihi inimicus. De Deo etiam patet. Si voui, iuraui, aut promisi me aliquid in cultum Dei facturum, si illud compleo, etiam cùm amicus Dei non sim, satisfacio, ita, vt non tenear rursus eodem debito. Similiter de præceptis Dei idem patet, si illa adimpleo etiam in peccato mortali, satisfacio, ita, vt nõ tenear rursus eodem debito: cùm præcipientis intentio non cadat sub pręcepto: igitur pari forma si pœnitentiam iniunctam in peccato mortali adimpleam, satisfacio apud Deum, ita, vt cedat mihi in solutum. Prætereà, multorum opera in peccato mortali facta legitur Deum præmio temporali remunerasse, vt patet de Romanis, quibus Deus imperium mundi, ob eorum iusta opera tradidit, vt ait Augustinus in De ciuitate Dei. Similiter Aegypti regnum dedit Deus Nabuchodonosor viro Gentili, & idololatræ ob strennua opera, quæ veluti Dei minister in bello gessit, vt habetur Ezechie. 29. Et obstetricibus Aegyptiis Deus ædificauit domos, ob pietatem, quam ad paruulos Hebræorum habuerunt, vt legitur, in Gene. Igitur non mirum si pœnitentiam peccatoris in peccato mortali factam Deus remuneret tali pæmio temporali, quale est, remittere pœnam temporalem pro dimissis debitam, si præmium dicitur cõuenienter. Nec obstat ratio contrariæ opinionis supràfacta. Nam quanuis humana opera non sint apud Deum satisfactoria de se, nisi quia à Deo acceptata sunt, falsum tamen est, quòd Deus non acceptet bona opera in peccato facta, non quidem ad vitam æternam, cùm mortua sint, sed ad temporalem re munerationẽ, & pœnæ temporalis remissionem. Quemadmodùm dictum est, Deum sæpe bona opera in peccato mortali facta, ad temporale præmium acceptasse. Quod autem ex Esai. 1. allegatur, scilicet, quòd Deus non exaudit orationes, eò quòd orantes sunt in peccatis, non facit contra hanc sententiam. Nam ex ipsomet textu, scilicet ex antecedẽtibus, & sequentibus apparet Deum intendere dicere, quòd orationes à Iudęis multiplicatę non erãt eis profuturæ, ad hoc, scilicet, vt liberarentur à pœnis, & flagellis, quæ Deus illis in hoc sæculo inferre parauerat, qualia erant bella, capti uitas, & paupertas, quæ, Deo volente, Iudæi ob suam pertinaciam erant passuri, sicut & passisunt. Similiter videtur dicendum ad illud, quod de ieiunio dictum est per Esai. 58. quòd illic innuit Dominus, ieiunium hominum non illis profuturum, ad euadendum pœnas huius sæculi. Quod inde colligitur, quia ait textus in persona eorum, qui de Deo quæruntur: Quare ieiunauimus, & non aspexisti, humiliauimus animas nostras, & nescisti? Ex quo apparet illos cõqueri, quòd à pœnis visibilibus huius sæculi non liberarentur, nec illis ad id ieiunare prodesset. Quæ querela de pœnis alterius sæculi locum non vide tur habere, cùm in hoc sæculo homines nondum sciant, nec videant, quòd ab illis per ieiunia liberentur. Sed fortè quæres, quare oratio, & ieiunium, & alia bona opera in peccato facta valent ad hoc quòd homines liberentur à pœnis saltem temporalibus alterius sæculi, quæ longè grauiores sunt, & non valent, vt liberentur à pœnis huius sęculi? Respõ. Quia pœnas huius sæculi Deus, nec de iustitia legis infligit, nec de iustitia legis eas tollit: sed præsuppositis demeritis, eas pro voluntate in fert, & pro voluntate tollit. Pœnas autem alterius sæculi de legis iustitia infert, similiter de legis iustitia eas tollit, & remittit ob opera vel satisfactionẽ ipsius debitoris. Ad aliud ex Paulo

allegatum, in quo ait eleemosynam sine charitate nil prodesse, intelligit̃ cõmuniter ad vitam æternã. Secùs ad alia bona tempora illa. Concluditur ergo probabiliter, quod pœnitẽ tia iniuncta, & in peccato mortali adimpleta satisfactoria est apud Deum satisfactione liberante, licet non satisfactione recõciliãte: nam ad hanc est necessaria charitas, sed de hoc posteà.

SEd vltrà esset dubitatio: An hmõi pœnitẽtia in peccato facta, sit de necessitate iterã da. Dicit Thomas cum aliis distinguendo de**[[102]v]** tali pœnitentia, quia vel relinquit post se effectum pœnalem, vel non. Si sic, non est de necessitate iteranda, eò quòd adueniente charitate talis pœnitentia in peccato facta incipit esse satisfactoria ratione effectus perdurantis vsq; ad superuentum charitatis, ad mo dum baptismi, qui si in peccato suscipiatur, posteà incipit prodesse, quando fictione recedẽte charitas superuenit: idque ex eo, quòd post se relinquit effectum, scilicet characterẽ permanentem. Si verò talis pœnitentia in peccato facta non relinquit effectum pœnalem, qui vsq; ad superuentum charitatis duret, talis pœnitentia venit reiteranda: quia nec quã do fit, nec quando charitas superuenit, est satisfactoria, vt quando eleemosyna, & ieiunium post se relinquunt pręfatum effectum: nam ieiunium relinquit corporis debilitatem: eleemosyna verò priuationem alicuius boni temporalis: oratio autem nullum talem effectum pœnalem relinquit, ideò ieiunium, & eleemosyna, & si in peccato fiant, non sunt de necessitate reiteranda, oratio autem sic. Contra hanc positionem videtur primò non esse sem per verum, ieiunium, & eleemosynam præfa tum relinquere effectum, & orationem non: nam sæpe accidit, quòd post ieiunium non solùm non relinquatur corporis debilitas, sed melior ipsius valetudo, & dispositio: quandoquidem perinediam, seu abstinentiam à ci bo & potu, multi humores grossi, qui corporis valetudinem impediebant, consumuntur, vnde corpus remanet fortius, & meliùs dispositum. Et esto aliquãdo maneat debilius: illa tamen debilitas sæpissimè expellitur citiùs, quam charitas superueniat. Idem de eleemosyna videtur, quòdquãuis relinquat post se priuationem boni tẽporalis: illius, scilicet quod in eleemosynam datum est: stat tamen, quòd aliud tantundem illico restauretur, vel per viam donationis, vel per industriam, vel alio modo, quod alioquî euentum non erat. Econtrà verò de oratione sępe accidit, vt post se relinquat corporis debilitatem, vt si fiat cum vehementi contemplatione, quam certum est digestionẽ sæpe impedire, & ea impedita necesse est membra corporis non nutriri, ac pro inde debilitari. Itâq; accidit huiusmodi pœnitentiis sic adimpletis, quòd post se pœnalem relinquant effectum. Ex his autem, quæ tam contingenter accidunt, vel inferre conclusionem certam, non est rationabile. Secundò: Esto ita esset, quòd tales pœnitentiæ effectum præfatum relinquant, qui duret vsq; ad superuentum charitatis, non videtur verùm, quòd ille effectus incipiat esse satisfactorius, charitate veniente. Nam quæro, vel hoc conuenit illi effectui ex natura sua, vel ob causam suam, scilicet pœnitentiam priùs factam, ex qua effectus ille relictus est, vel ratione charitatis superuenientis, vel ratione nouæ cõplacentiæ, qua homo ille in illo effectu complacet. Sed nullum horum videtur dicendũ. Nõ primum, quia nulla actio, aut passio hominis est de natura sua satisfactoria Deo pro peccatis commissis. Nec secundum, quia si effectus incipit satisfactorius esse propter pœnitentiam, ex qua relictus est, à fortiore igitur illa pœnitentia inciperet eodem modo esse satisfactoria, adueniente charitate: quia propter quod vnumquodque tale, & illud magis, consequens inde videtur falsum. Quia secundum opinantes, nil potest esse Deo satisfactorium, nisi quod viuit vita gratiæ: sed pœnitentia in peccato facta, quãdo fit, non est vi ua, sed mortua: quãdo venit charitas, non est viua, quia non est: nec reuiuiscit, quia nunquam vixit. Nec de illa in casu potest verificari per superuẽtum charitatis, quòd sit ex charitate facta: igitur nunquam de ea verificatur, quòd sit satisfactoria.

Sed nec potest dici tertium, scilicet quòd effectus præfatus incipit esse satisfactorius ratione charitatis superuenientis: quia tunc si sola charitas superueniẽs id efficeret, sequitur, quòd vndecunque talis effectus pœnalis esset relictus, inciperet esse satisfactorius per eandem charitatem, siue talis effectus ex natura proueniat, siue ex vitio, siue alio indifferente exercitio, quod suppono falsum. Nec etiam possunt dicere quartum, scilicet, quòd ratione nouæ complacẽtiæ incipiat prædictus effectus esse satisfactorius. Tum, quia talis satisfactio magis esset illi complacẽtiæ attribuenda, quàm effectui naturaliter re licto. Tum etiam, quia talis cõplacentia æquè haberi potest de pœnitentia non relinquente effectum, sicut de relinquente: & ita omnis talis, de qua habetur cõplacentia, diceretur in cipere esse satisfactoria. Adde, quòd hic modus dicendi præsupponit, quòd pœnitentia in peccato completa, non fuerit satisfactoria, nec vtilis, quod iam suprà probatum est esse falsum. Quia quanuis de rigore iustitiæ satisfactoria non sit: valet tamen per viam impetrationis. Caietanus à præfata opinione recedẽs, ait, quòd nulla pœnitentia iniuncta, & in pec cato adimpleta est de necessitate iteranda, si ue relinquat effectum, siue non. Ratio eius est, quia omnis talis superueniente charitate incipit esse satisfactoria, eò quòd est opus sa-**[103r]**cramentale. Omne autem opus sacramẽtale, quod quando fit, effectum suum non operatur ob obicem peccati, recedente obice, eum operatur, vt dicit hoc de omni sacramento ve rificari: pœnitentia autem virtute clauium in iuncta est sacramentalis, & si in gratia fieret, esset satisfactoria: igitur etiam erit satisfactoria, gratia superueniente. Verùm hæc positio deficere videtur. Primò in eo, quod ait, omne sacramentum in peccato sumptum incipere prodesse superueniente charitate, quod licet admittatur de sacramentis initerabilibus: vt de baptismo solet exemplificari, iuxta cap. Tunc valere. de consecra. distinct. 4. attamen de aliis sacramentis, quæ iterari possunt, non ita verisimile est. Absurdum enim videtur quòd eucharistia indignè sumpta, quæ valet ad iudicium, & condemnationem sumentis, posteà adueniente charitate incipiat ad salutem æternam prodesse: ita de aliis videtur.

Secundò deficit, vt videtur, opinio, quia æqui parat quantùm ad rationem sacramẽtalitatis pœnitentiam iniunctam ipsis sacramentis cum tamen valde sint disparia: nam sacramenta sunt opera Dei diuinitùs instituta, quorum valor innititur meritis Christi, non merito operantis. Econtrà verò pœnitentia iniuncta, & per hominem adimpleta, opus hominis est: & eius valor merito innititur operantis, nil enim præ stat ex opere operato, sicut sacramenta præstant: maximè si pœnitentia iniuncta in tantùm liberat præcisè pœnitentem à pœna, inquantùm iudicio diuino conformis est, vt multis placet. Et si quid virtute clauium, aut ex ope re operato illa pœnitentia iniuncta, & adimpleta præstat, tale est, quod absq; charitate præstari potest, puta remissio pœnæ temporalis. Et ita ante superuentum gratiæ, ipsa pœnitentia in peccato facta, suum operaretur effectum, virtute clauium. Tertiò falsum videtur secundum eos, quòd illæ pœnitentiæ in peccato factæ incipiant esse satisfactoriæ adueniẽte charitate, quia tunc etiam esset dicendum, quòd incipiunt esse meritoriæ. Tum, quia si in charitate factæ fuissent, non solùm satisfactoriæ, sed meritoriæ fuissent: igitur si valent adueniente charitate, quod valuissent, si in charitate factæ fuissent, sequitur intentum. Tum etiam, quia ex fundamento positionis, quæ ait, opera in peccato facta non prodesse, iuxta illud Pauli: Si distribuero substantiam meam & c. charitatem autem non habeam, ni hil mihi prodest. Videtur, quòd præfatæ pœnitẽtiæ incipiunt valere ad vtrunque scilicet ad merendum, & satisfaciendum, vel ad neutrũ. Nam Paulus secundum opinantem vtrunq; excludit ab operibus in peccato factis: igitur adueniente charitate, isti sic opinantes vtrun q; debent admittere, vel vtrunque excludere. Primum aliâs ostensum est esse erroneum: igitur admittant secundum.

Dicendum igitur ad quæstionem quòd duo bus modis potest intelligi esse necessarium reiterare pœnitentiam iniunctam in peccato factam. Vno modo, quòd sit necessarium absolutè sub pœna noui peccati. Alio modo, quòd sit necesssarum conditionaliter, vel ex suppositione, scilicet, si vult homo Deo pro peccatis satisfacere. Et dicendum, quòd neutro modo est necessarium præfatam pœnitentiam iterare. Patet hoc de primo sensu, quia nil est ho mini necessarium sub pœna noui peccati, ad quod nulla lege, aut præcepto astringitur. Vbi enim non est lex, non est præuaricatio: sed nullo præcepto diuino naturali, aut humano, tenetur homo pręfatam pœnitentiam iterare: quia non habet aliud præceptum de implenda illa pœnitentia, nisi præceptum sa cerdotis eam iniungentis: sed tali pręcepto iã est satisfactum per adimpletionem pœnitentiæ, etiam si in peccato sit adimpleta, cùm sacerdos non obligauerit illum, vt in gratia pœnitentiam expleret, vt ex dictis patet. De secun do etiam sensu idem patet, quia esto non reiteretur illa pœnitentia, patet homini alius modus satisfaciendi Deo pro peccatis, scilicet per feruorem charitatis, per repetitam contritionem, per alia varia opera, & officia charitatis poterit etiam satisfactionem ad Purgatorium remittere.

De effectu pœnitentiæ iniunctæ.

ALiud dubium, An pœnitens complens pœnitentiã fibi iniunctam in gratia, maneat omninò liber à peccatis commissis, ita, vt nulli pœnæ ampliùs sit pro illis obnoxius. Et dixerunt aliqui, Tho. Duran. Alexander, quòd vel sacerdos iniunxit pœnitentiam minorem, vel æqualẽ, vel maiorem quàm sit pœna à Deo pro cõmissis taxata. Si minorem, non erit homo ea adimpleta ab omni pœna liber. Si maiorem aut ęqualẽ, ea adimpleta, erit liber. Et cum hoc secũdũ sit certum, primum probatur, quia sententia sacerdotis non mutat sentẽtiã**[[103]v]** Dei: ac proinde si Deus quando remisit culpam per contritionem, aut per confessionem, eam cõmutauit in temporalem certam, & determinatã, sequitur, quòd illi erit homo obnoxius quancunque pœnitentiam illi sacerdos iniungat. Vnde fit, vt pœnitentia iniuncta si debeat pœnitentem ab omni pœna Purgatorij pro commissis liberare, opùs est, vt sit conformis diuino iudicio, & diuinæ taxationi. Inde iterum fit, vt si pœnitentia iniuncta sit citra condignam à Deo taxatam, & eam peccator hîc soluat, residuum soluet, vel hîc, vel in purgatorio. Si autem sit iniuncta maior quàm ea quam Deus taxauit, & impleat eam non in toto, sed in ea parte, quæ diuinæ taxationi respondet, pro residuo non punietur in Purgatorio, si sic decedat. Contra hanc opinionem arguitur rationibus Scoti. Primò, quia ex quo sacerdos habet potestatẽ iniungendi pœnitentiam peccatori: hæc autem potestas est arbitraria, cùm sit arbiter constitutus in causa hac ad forum pœnitentiale pertinente, sequitur, quòd sacerdotis sententia erit rata, & valida, etiam si non sit punctualiter conformis iudicio, seu taxationi diuinæ. Nam irrationabile omninò videtur quòd ali cui sit concessa potestas arbitrandi in aliqua causa, si eius iudicium non sit ratum, & validum, nisi à casu, quale esset taxatio sacerdotis, quam esse taxationi diuinæ conformem, contingentissimum, & casuale omninò est.

Secundò, irrationabile etiam omninò vide tur, quòd alicui sit commissa potestas arbitrandi in causa partium, si arbitrari non possit nisi secundum voluntatem vnius partis. In præsenti autem causa, partes sunt Deus offensus, & peccator reus, inter quos iudex arbiter est sacerdos constitutus. Si igitur arbitrari non posset nisi secundum voluntatem Dei determinatam, sequitur intentum. Tertiò si sacerdos iniungat pœnitenti pœnitentiam aliquantulùm maiorem

quàm sit pœna à Deo taxata, non erit liber peccator, nisi eam soluat: igitur etiam si sacerdos iniunxerit pœnam aliquantulũ minorem, quàm sit pœna à Deo taxata, erit pœnitens eam complens omninò liber. Probo consequentiam, quia Deus pronior est ad miserendum, quàm ad puniendum.
Vnde concludit hîc doctor, quòd sicut iu stitia cõmutatiua non consistit in indiuisibili, sed habet suam latitudinem, intra quam est gradus rigidus, infimus, & medius, vt solet in pretio rei vænalis exemplificari: ita & iustitia punitiua habet suam latitudinem, intra quam possunt similiter tres hi gradus assignari: & pœnitentia citra hanc latitudinem imposita, non sufficit ad liberandum pœnitentem. Et pœnitentia imposita vltra illam latitudinem, non erat homini necessaria, nec illi imponenda. Verùm illa, quæ intra hanc latitudinem fuerit imposita, siue attingat pũctuale medium, siue ab eo deficiat, siue excedat, est quæ hominem ab omni pœna liberat, & cui homo subiectus, & obnoxius est. Ac proinde contingit, quòd per pœnitẽtiam iniunctam citra diuinam taxationẽ, homo maneat omninò à commissis liber. In cuius confirmationem addo, quòd alioquî si. s. taxatio sacerdotis, vel plenè liberet pœnitẽtem, opùs est, quòd taxationi Dei respondeat, non viderentur claues sacerdotis in hac re aliquid pœnitenti prodesse: cùm tamen ex Euangelio sententialiter deducitur, sententiam sacerdotis in terra datam, in cœlis approbari. Sed contra hanc imaginationem occurrit dubitatio, quia tunc si in gradu rigido illius latitudinis sit iniuncta pœnitentia, & ob aliquod impedimentum non adimpleta, sequitur, quòd ille punietur in Purgatorio pro peccatis suis plus, quàm si pœnitentia non fuisset illi iniuncta: & ita noceret huiusmodi pœnitentias pœnitentibus iniungere. Consequentia patet, quia pœnitentia iniuncta in illo gradu rigido excedit taxationẽ à Deo factam. Respõ. Ex quo sententia sacerdotis intra illam latitudinem data in cœlis approbatur, consequenter est illatum concedendum, quia illam iniunctam debet peccator soluere hîc vel alibi, scilicet in Purgatorio. Nec inde sequitur esse nociuas huiusmodi pœnitentias iniunctas, quia multò maior est vtilitas talium pœnitentiarum iniunctarum, quàm sit damnum hoc, quod euenit ex rigida pœnitentia, quia acceptãdo illam, meretur augmẽtum gratiæ, & gloriæ. Et similiter eam implendo, ratione iniunctionis factæ, est magis meritoria, quàm si voluntariè fieret, saltem propter obedientiam ex qua fit. Et si non fiat, quia fieri non potuit, voluntas tamen eam faciendi, pro opere reputatur, quãtum ad meritum gratiæ, & gloriæ. Quod sine comparatione maius bonum est, quàm sit malum aliquantulum plus in Purgatorio de tineri. Aliud etiam quenquam contra præfatam opinionem mouere posset, quia illa latitudine in punitione peccati admissa, tam incertum erit, an sit rata sententia arbitraria sacerdotis, ac si latitudo huiusmodi non ponatur: quia sine reuelatione, illa latitudo quanta sit, sciri non potest. Tum, quia id pendet ex sola Dei voluntate, nulli homini in hac re co-**[104r]**gnita. Tum, quia nesciri ab homine potest, quanta sit pœnitentis contritio, aut quàm sa tisfactoria sit: quia secundum veritatẽ contritionis, varia esset latitudo assignanda. Respõ. Ita est, quòd exactè sciri non potest huiusmo di latitudo à Deo signata: attamen facilius est sacerdotem pœnitentiam iniungere intra illam latitudinem, quantacũq; sit, quàm attingere punctuale medium à Deo inuincibiliter taxa tum. Si igitur hanc positionem teneamus, respõdendũ est ad rationem prioris, quia verum est, quòd Deus quãdo remittit culpam, cõmutat pœnam æternam in temporalem certam, & determinatã: non absolutè, sed cõditionaliter. s nisi peccator subierit sententiam sacerdotis, quia tunc si fuerit lata intra latitudinẽ iustitiæ punitiuæ ratificabitur in cœlis, & illi manebit peccator obnoxious. Itâq; qui per sacerdotes iudicati non fuerint, soluent pœnam à Deo taxatam. Qui verò fuerint per sacerdotes iudicati, vt dictum est, illam soluent, quam sacerdos, claue non errante, taxauerit.

Et ita patet, quòd sententia sacerdotis non mutat sententiam Dei, quæ non nisi conditionaliter erat lata. Sed adhuc curiosiùs quæres, supposito quòd latitudo iustitiæ punitiuę respectu alicuius peccatoris sit. 10. 15. &. 20: &. 15. erat pœna punctualis à Deo taxata: imponat tamen sacerdos pœnitentiam. s. vt. 9. Iam est extra to tam latitudinem. Quæritur, an completa illa pœnitentia, vt. 9. maneat peccator obligatus soluere hîc, vel in Purgatorio residuum vsq; ad. 15. quod erat à Deo taxatum: An vsq; ad initium latitudinis, scilicet vsq; ad. 10. Si hoc se cundum detur, videtur ratio in oppositum, quia sententia lata extra totam latitudinem iustitiæ non approbatur in cœlis, & ita standum erit taxationi Dei: & per consequens soluet peccator vsq; ad. 15. Quòd si detur, stat contra ratio, quia si fuisset iniuncta pœnitentia, vt. 10. nil amplius esset soluendum: igitur si fuit iniuncta, & soluta, vt. 9. nil vltrâ vnum, debebitur. Deinde esset dubium: An illa latitudo iu stitiæ punitiuæ habeat locum in pœnitentia voluntariè assumpta. An solùm in iniuncta. Nam si in vtrâq; habet locum, sequitur, quòd implens pœnitentiam voluntariam intra latitudinem dictam, etiam si medium punctua le Dei non attingat, manebit peccator liber omninò, ac si fuisset in eodem gradu pœnitẽtia iniuncta: & per consequens parum, aut nil operaretur pœnitentia iniuncta virtute clauium, quantum ad liberandum hominem debito expeccato cõtracto. Respõ. Quã tulacunq; pœnitentia sit à sacerdote iniuncta, & per ipsum pœnitentem adimpleta, etiã si totam latitudinem suprà tactam non attingat, valebit ipsi pœnitenti per viam satisfactionis, plus, quàm si voluntariè esset assumpta: quia iniuncta pœnitentia nõnihil valoris habet virtute clauium, quod non habet, quando sola voluntate pœnitentis assumitur. Ad impleta igitur pœnitentia voluntariè assumpta, si deficit ab ea, quam Deus taxauerat, residuum patietur homo in Purgatorio. Ad impleta etiam pœnitentia iniuncta, quæ fuit extra totam latitudinem præassignatam, scilicet, vt. 9. prout in casu ponitur, residuum vsq; ad pœnitentiam à Deo taxatam soluet ipse pœnitens, excepto, quòd valor iniunctæ maior est, quàm voluntariè assumptæ. Et ita nil inconuenit dicere, quòd si sacerdos pœnitentiam, vt. 10. iniunxisset, homo eam complens, esset omninò liber. Et si tantùm, vt. 9. pœnitentiam iniunxit, ea completa, sol uet vsq; ad. 15. Itàq; aliter acceptat Deus pœnitentiam intra latitudinem prædictam ininuctam: aliter verò eam quæ latitudinem non attingit. Primam acceptat ad omnimodam remissionem. Secundam verò ad remissionem pœnæ, prout meritum operantis, & virtus clauium exegerit. Verùm hæc tam exactè inquirere, curiosum est: ea autem definire periculosum, aut temerarium esse videtur. Definiat, qui velit.

SOlet insuper quæri: An si homo, cui pœnitentia iusta imposita est, per aliam viam Deo pro peccatis commissis, antequàm iniunctam pœnitentiam compleat, satisfecerit, & morte præuentus eam non compleat: An loco pœnitentiæ iniunctæ, & non adimpletæ, exigetur ab illo pœna correspondens pœnitentiæ iniunctæ, ita vt ob id remoretur in Purgatorio. Et dixit Adrianus, quòd sic. pro quo videtur ratio, quia ex quo pœnitentia illa fuit à sacerdote rectè, & iuxta potestatem sibi collatam, & claue non errante iniuncta, eius sententia est in cœlis approbata, & per consequens tenetur pœnitens illam hîc, vel in Purgatorio soluere. Pro quo ipse affert exẽplum. si quis vouit ieiunare, aut eleemosynam erogare, & violauit votũ: vltra pœnã quæ pro voti violatione ab illo exigetur, simul exigetur pœna correspondens ieiunio, aut eleemosynæ, quam vouit. Cuius ratio est quia violatio voti non releuat eum à ieiunio, seu eleemosyna promissa. Verùm id respondet Adria. in casu, quo hõ ex negligentia, seu cul-**[[104]v]**pa omisit pœnitentiam, aut votum adimplere. Et certè ratio ipsa cogit, vt idem respondeat, casu, quo sine culpa fuit pœnitentiæ, & voti adimpletio omissa. Tum, quia sententia sacerdotis fuit in cœlis approbata, cuius approbatio non pendebat ex omissione culpa

bili, aut inculpabili futura. Tum etiam, quia sicut violatio voti culpabilis non releuat vouentem à ieiunio, & eleemosyna, quam vouit, si complere potest: ita nec violatio voti inculpabilis releuat vouentam ab eodem debito, si complere potest. Si autem cõplere nõ potest, liber est à tali debito, modò violauerit votum ex culpa, modò non. Itâq; impertinens est culpa violationis, ad hoc, quòd teneatur vouens, vel non teneatur ad pręfatum debitum. Oppositum tamen videtur mihi tenendum. Pro cuius probatione supponatur primò, quòd qui est in purgatorio, quàm primum fuerit purgatus à peccatis, volabit ad gloriam, idque post Christi passionem, per quam regnum cœlorum apertum est: secùs an te passionẽ Christi, cùm non esset anteà cœlorum regnum apertum & c. Secundò supponitur, quòd potest peccator purgari in hoc sæculo æquè bene ac in purgatorio, imò longè fructuosiùs, atque breuiùs, eò quòd satisfactioni, quæ fit in hoc sæculo, vt plurimum est admixtum meritum gratię & gloriæ, quod non est admixtum satisfactioni, quæ in Purgatorio fit. Tertiò supponitur, quòd est debitum ex peccato contractum, quo tenetur peccator pro illo satisfacere. Et est debitum ex præcepto contractum, quo tenetur homo illud adimplere, seu obseruare. Differunt autem hæc debita, quia debitum ex peccato contractum, debet solui hîc, vel in purgatorio, seu alio sæculo, & ita non expirat per mortem debitoris. Debitum verò ex præcepto contractum, debet solui hîc: nec obligatio præceptiua se extendit ad aliud sęculum, quia præcepta hominibus data, obligant eos in hac vita, ideò per mortem hominis dissoluitur præfata præceptorum obligatio. Quibus suppositis, respon. ad dubium propositum, quòd homo, qui sine adimpleta pœnitentia iniuncta decessit, & in hac vita pro peccatis suis per aliam viam satisfecit. s. per contritionem, & confessionem reiteratam, per feruorem charitatis, seu per alia opera meritoria charitatis, quòd talis non detinebitur in Purgatorio, nec ad eo exigetur pœna proportionata pœnitentiæ iniunctæ, & non adimpletæ. Probatur, quia vel huiusmodi pœna exigetur ab eo propter debitum ex peccato contractum, quo tenebatur ꝑ peccatis satisfacere. Et hoc non, quia illud debitum iam soluit in hac vita sufficienter per aliam viam, vt in casu ponitur, non igitur est iustum, quòd debitum semel sufficienter solutum, iterum repetatur. Non enim Deus punit bis in idipsum, neccõ surget duplex tribulatio, vt ait per Nahum. Aut talis pœna exigetur in Purgatorio propter debitum ex præcepto sacerdotis contra ctum: & hoc non, quia debitum ex præcepto per mortem debitoris expirat, vt dictum est: igitur non apparet causa, propter quam in casu debeat exigi huiusmodi pœnitentia, cor respondens pœnitentiæ iniunctæ. Nec obstat ratio suprà facta, qua arguebatur, quòd sententia arbitraria sacerdotis, si iusta sit, approbatur in cœlis. Nam hoc ideò dicitur, quia si talis pœnitentia sit intra præfatam latitudinem, Deus erit contentus, nec aliud exiget, si peccator eam compleuerit. Nec propter hoc tollitur, quin peccator Deo possit alia via satisfacere, quod si fiat, non amplius exigit Deus per viam satisfactionis. Corollariè sequitur id, quod de voto, seu promissione dicebatur non esse verum: siue enim vouens ex culpa violauerit votum, siue non, & voto non adimpleto, in gratia decesserit, si vel in hac vita, vel in Purgatorio sufficienter à peccatis sit purgatus, non retinebitur in Purgatorio: nec ab eo exigetur pœna proportionata ieiunio, vel eleemosynæ promissæ, & non completæ. Id patet ex dictis.

COrollariè sequitur, quòd si defunctus in testamento iussit hęredibus, vt sua debita creditoribus soluantur, & hæredes sunt ne gligentes, & ea non soluant, quòd negligentia hæredum non sufficit, vt defunctus in Purgatorio detineatur. Patet hoc, tum ex dictis suppositionibus, tum etiam, quia culpa hære dum non debet nocere defuncto. Nam quan uis Deus soleat in hoc sæculo quosdam pro peccatis aliorum punire: defunctos tamen tam in Purgatorio, quàm in inferno existentes non nisi pro suis propriis peccatis punit. De quibus

illa sententia Dei verissimè accipi tur. Filius non portabit iniquitatem patris, nec pater filij. Secùs in hoc sæculo: nam constat filium Dauid fuisse mortuum propter peccatum patris. Et tempore diluuij multos insontes periisse ob scelera aliquorũ. Et multos ex Aegyptiis plagas graues sustinuisse propter obstinationẽ Pharaonis. Et propter peccatum numerationis, quod Dauid commisit, suum populum, peste diuinitùs missa, fuisse punitum. In alio autem sæculo non sic.

[105r] Ac proinde si defunctus sit illic sufficienter purgatus non repro babit̃ ampliùs in Purgatorio propter negligentiam hæredũ. Nec obstat dictum Augustini dicentis: Non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatũ. Nam procedit contra eos, qui nec actu, nec voto restituunt, quod debent. Quod in casu non cõtingit. Fateor tamen, quòd debita defunctorum soluere, prodest defunctis, qui in Purgatorio sunt, vt citiùs purgentur. Si tamen sint sufficienter purgati, non illis oberit negligentia hæ redum debita non soluentium & c.

SEquitur ampliùs quid dicendum in casu quo defunctus decessit ab hac vita in gratia habitibus vitiosis plenus, an postquàm sol uerit pœnam pro commmissisdebitam, detinebitur in Purgatorio, quousq; paulatim habi tus vitiosi expellantur, cùm conster ex scriptura, nil coinquinatum posse regnum cœlorum ingredi. Respon. Ex dictis patet solutio, quòd si homo ille sit sufficienter hic, vel in Purgatorio purgatus, non remorabitur, ampliùs in Puragatorio, non obstantibus vitiosis habitibus, in quibus decesserat. Tum etiam patet idem de homine, qui habitibus vitiosis plenus, tandem ad Deum conuersus, pro Christo mortem sustinet, qui statim volabit ad gloriam, vt tenet communis sanctorum & ecclesiæ doctrina: nec propter habitus vitiosos remorabitur in Purgatorio. Tum etiam idem patet de Gentili vitiosis habitibus pleno, qui tandem venit ad Christum, & baptizatur, & illicò moritur: ille statiam in gratia baptismali volabit ad cœlum, non obstantibus habitibus vitiosis. Pro quo etiam facit ratio, quia per habitus nec laudamur, nec vituperamur, sed per actus: nec habitus faciunt nos dignos præmio, aut supplicio, sed opera. Igitur soli habitus, quantumuis vitiosi, non sufficiunt vt homo in Purgatorio remoretur, si homo sit iam sufficienter à peccatis per solutionem pœnæ purgatus. Nec obstat quod dictum est, quòd nil coinquinatum intrabit in gloriam. Fateor: Sed Deus cùm defunctum ad gloriam perduxerit, ipse illum ab omni scoria peccati, & habitibus vitiosis anteà purificabit. Nec opùs est, quòd tales habitus relinquantur paulatim per naturam corrumpendi, sicut in glori ficatione corporum Deus non naturam expectabit, quę corporum membra tam disper sa reuniat, & perficiat, sed ipse Deus per se omnia necessaria faciet.

De pœnitentia iniuncta tempore, quo missa celebratur, adimpleta.

ALiud dubium, An satisfaciat, qui tempore quo missam audit, pœnitentiã iniunctam adimplet. Sit, exempli gratia pœnitentia iniũcta, ora tiones dicendæ, seu Psal mi recitandi. Et dixit Angelus verbo, feriæ. §. 46. distinguendo de missa quam audit: quia vel est quam ex præcepto audire tenetur, vel solùm de consilio. Si secundum, nil obstat quo minùs possit, tempore quo missa celebratur, pœnitentiam compleat, & satisfaciat. Si primum, non satisfaciet, nec à peccato erit immunis. Ratio, quia cum teneatur ex casu tunc missam audire, tenetur cosequẽter mentis contemplationẽ in mysteria missę dirigere, & ad eam attentionem habere. Ad id enim iussum est missas totas diebus festiuis audire. Cùm hoc autem non se compatitur, quod orationes in iunctas recitet, vt debet. Facit pro eadem sententia cap. Ex literis. de probationibus. verbo, vices. Vbi Doctores dicunt, quod vuns non potest vicẽ duorum gerere: maximè quãdo illa duo sunt incompatibilia, sicut in præsenti.

Pro quo etiam facit dictum Christi: Nemo potest duobus dominis seruire, scilicet, si cõtraria & opposita iubeant. Cùm igitur in casu confessor iusserit orationes, vel Psalmos dice re, ecclesia verò iubet missam attentè audire, & hæc simul iucompatibilia sint, cõsequens est intentũ. Vnde infertur, sacerdotem horas Canonicas dicentẽ, tempore quo missam de necessitate est auditurus, non satisfacere.

Respon. His non obstantibus, videtur op positum tenendum. Et probatur, quia simul se compatiuntur adimplere præceptum ecclesiæ de audiendo missam, & præceptum confessoris de dicendis illis orationibus. Nã præceptum de missa non obligat, nisi ad interessendum eidem, non ad audiendum eam auribus, nec ad habendum attentionem ad eius mysteria: alioqui non satisfaceret huic præcepto, qui assisteret missæ, quæ submissa voce dicitur, & ab astantibus non auditur. Necille, qui intra ecclesiam existens, longè à celebrante distaret: quod suppono falsum.

Prætereà, quanuis ecclesiæ intentio missam audiri præcipientis sit, vt fideles mentem in missæ mysteria eleuent, specialiter in passionem Christi, cuius specialis commemo ratio in missa fit: hæc tamen ecclesiæ inten-**[[105]v]**tio non cadit sub præcepto, sed materia ipsius præcepti, quails est missæ celebrationi integrę adesse. de consecratione, distinctione. I. Missas totas & c. Adde, quod actus mentis interior, non cadit sub præcepto ecclesiæ, ac prion de præcepto ecclesiæ satisfacit homo, si intersit. Cum quo stat, quòd simul orationes & Psalmos iniunctos tunc cum debita attentione legat, & ita vtrique præcepto satisfaciet. Et idem iudicium est de clerico horas ca nonicas recitãte, tempore quo missæ ex præ cepto interest. Et per hoc patet ad rationes prioris sententiæ, quę procedunt in casu, quo illa plura sunt incompatibilia. Nec obstat ca pitu. Et literis. de probationibus. suprà cita tum: quia ex illo potiùs colligitur, quòd potest vuns vices duorum gerere. Nam in causa aliqua potest vnus simul esse actor, & reus, prout textus ipse disponit.

Hæc vltima sententia probatur, quia non minùs obligamur præcepto de fanctificando Sabbathum ad cessandum à seruili opere, quàm obligemur præcepto de audiẽdo missam ad cessandum ab alio opera spirituali: sed præceptum sanctificandi Sabbathum per misit multa alia opera, quæ ex genere sunt si milia, vt trahere ouem aut bouem ex fouea,[143] & cætera, quæ sine dispendio rerum dimitti non poterant, & pro hominis recreatione per misit lex mille passus à loco habitationis elongari, vt tradunt Doctores super illum lo cum Actuum primo, de monte Oliueti, quòd iter Sabbathi habet à Hierusalem. Ergo præ ceptum audiendi missam non prohibit exercitium orationis, aut alterius operis spiritua lis. Verùm contrà posset quis obiicere. Si ita esset, quòd præceptum de missa audienda non obligat nisi ad interessendum eidem, se quiẗ quòd satisfaceret quis huiusmodi præcepto, si intersit missæ, semper tamen confabuletur, aut alia negotia profutura cum mercatoribus tractet. Imò & idem præcepto satisfaceret, si missæ interesset, ad finem videndi mulierem pulchram, vel ob alium malum finem. Respond. Ex quo sub præcepto ecclesiæ non cadit intentio finalis, nec qualitas operis, sed substantia operis, non video quare non sit illatum concedendum.

Nec inconuenit, quòd quis per actum pecca minosum satisfaciat alicui præcepto, vt aliâs deduximus.

ALiud dubium, an ille, cui iniunctum est, vt vna feria sexta ieiunet, seu vt vnam mis sam audiat, satisfaciat ieiunando vna sexta feria, in qua alioqui tenebatur ieiunare, aut audiendo vnam missam, quam alioqui audire tenebatur. Dixit Palude, quòd non, qa nemo satisfacit soluendo, quod alioqui debitum est, nec potest quis vna solutione pluribus debitis satisfacere, vt patebit, quando de satisfactione agetur. Respon. Aliud est sa tisfacere Deo pro peccatis,

aliud satisfacere præcepto. Satisfit Deo pro peccatis, quando pœnam pro peccatis debitam, peccator soluit in se, vel in ęquiualẽti, hîc, vel in Purgatorio. Satisfacit autem præcepto, quando id, quod sibi pręceptum est, complet. In quo intentio pręcipientis est attendenda potiùs quàm verba: intentio, inquam, non finalis, sed obiecti ua, alioqui non satisfiet pręcepto, iuxta regulam iuris: Non dubium est in legem impingere, qui verba legis amplexus, contra legis nititur voluntatem. Verba insuper præcipientis sunt accipienda secũdum communem hominum intelligentiam, vt habetur cap. Ex literis. de sponsalibus.

Dicendum igitur in casu, hominem illum satisfa cere Deoꝑ peccatis, saltem in parte, non tamẽ præcepto sacerdotis, qui pœnitẽtiã iniũxit. Primũ patet, quia talia opera si iniuncta non essent, essent pro peccatis satisfactoria, & cum per iniunctionem facerdotis suum valorem nõ perdant, sequitur quod iniuncta etiam sunt pro peccatis satisfactoria. Secundum etiam patet, quia intentio sacerdotisiniungẽtis ieiunium vel eleemosynam, vel missæ auditionem, & c. est iniungere aliud ab eo, ad quod aliâ ipse pœnitens erat obligatus, & hæc etiam est cõmunis hominum intelligentia, igitur non satisfacit præcepto iniuncto in casu. Excepto, nisi ipse confessor aliud exprimeret, scilicet, quod sua intentio sit obligare pœnitentem, vt missam vnam audiat tali die, etiam si sit, quã alioqui deberet audire: nam tunc missę illius auditio satisfactoria est Deo pro peccatis, similiter & præcepto iniuncto. Et valebit illa pœnitentia sic iniuncta & completa virtute clauiũ vltra valorem quem alioqui habuisset.

Vnde apertum est, hominem satisfacere posse per opus alioqui debitum. Apertum etiam est, posse hominem vnica solutione sa tisfacere pluribus debitis seu obligatiõibus. Quod aliis exemplis manifestum est, quia potest aliquis pluribus obligationibus teneri ad vnum & idem opus, igitur illud opus agẽdo sa tisfaciet pluribus debitis. Antecedens patet, de homine baptizato, qui ad legem Euangelicã tenetur ex lege Dei, & etiam ex promissione propria, quam in baptismo facit. Clarius exemplum est in clerico beneficiato, qui**[106r]** ratione beneficij seorsum tenetur ad horas Canonicas, & ratione ordinis seorsum tenetur ad easdem. Similiter de religioso, qui ratione voti tenetur ad cõtinentiã, & ratione sa cerdotij seu ordinis sacri tenetur ad eandem. Vnde sicut per omissionẽ vnius operis cõtingit hominem plura cõmittere peccata: ita vnum & idem opus agendo, contingit hominem pluri bus debitis seu obligationibus satisfacere.

ALiud dubium, An confessor debeat iniungere pœnitentiam, iuxta quãtitatem delictorum commissorum. Et arguitur quòd sic ex Apocaly. 18. Quantum glorificauit se in delitiis, tantum date ei tormenti. Et Deutero no. Iuxta quantitatem delicti erit plagarum modus. & Esaiæ. 27. In mensura contra mensuram cùm obiecta fuerit, iudica bo eam & c. Si igitur hæc est diuina iustitia, Dei vicarius, qualis est cofessor, debet in imponendo seu taxando pœnitentiam, Deum imitari & c.

Contrà, quia in lege veteri debebatur pro vno peccato pœnitentia septem dierum, vt scilicet, septem diebus immundi essent, & tamen ecclesia pro vno peccato imponit pœnitentiam septem annorũ. Prætereà pro homicidio à laico perpetrato: imponit ecclesia pœnitentiam septennem. Et pro fornicatione à sacerdote cõmissa, imponit pœnitentiam decẽnem, cùm tamen longè grauius peccatum sit homicidium, quam fornicatio. Prætereà pro effusione sanguinis Christi in altari imponitur pœnitentia quadraginta dierum, aut parùm plus, & tamen pro fornicatione simplici imponitur pœnitentia septennis, secundum Canones, cùm tamen grauius peccatum sit sanguinis Christi effusio, quàm simplex fornicatio. Respond. Multum refert inter taxationem pœnæ, quam Deus facit, & inter eam, quam ecclesia, vel confessor facere debet. Nã in prima habetur respectus ad quantitatem culpæ commissæ, Deus

enim in Inferno aut Purgatorio non exigit pœnam, vt à peccato cõmittendo pręseruet, sed vt commissa iustè puniantur. In taxatione autem per ecclesiam vel confessorem facta, habetur respectus non solùm ad cõmissa, sed ad cõmittẽda: ideò pœnitentia ab ecclesia imposita, est non solùm curatiua, sed etiam præseruatiua à recidiua, non solum ipsius pœnitẽtis, sed etiam aliorũ. Et inde euenit, quod fæpe ꝑ minori peccato maior solet pœnitentia imponi, vel quia peccato vnius difficiliùs potest resisti, quàm peccato alterius, sicut iuueni pro fornicatione simplici maior pœnitentia iniungitur, quam seni pro eadem. Esto quòd fornicatio in sene sit grauius peccatum, quam in iuuene, qui væhemen tiùs tentatur, & plura & maiora allectiua ha bet ad fornicandum quàm senex. Vel quia in vno peccatum est periculosius & magis scan dalosum, quàm in alio. Vt fornicatio in sacer dote vel religioso magis scãdalosa est, quàm homicidum in laico, ideò maior illi pœniten tia imponitur, etiam si suum peccatum euius sit. Vel quia multitudo pronior est ad vnum peccatum, quàm ad aliud, quod grauius est: vnde maior pœnitentia imponitur pro primo, quàm pro alio grauiori. Si tamen vellet pœnitens, quòd sibi imponatur pœnitentia qua possit in hoc sæculo Deo plenè satisface re, tunc sacerdos deberet pœnitentiam taxare, iuxta diuinam iustitiam, vel iuxta quantitatem commissorum, attenta quantitate contritionis ipsius pœnitentis.

Et ita patet ad rationes suprà factas. Quan uis enim sacerdos teneat vicem Dei, & eius iustitiam debeat imitari in puniẽdo cõmissa prout iudex, debet tamen pręseruare, à futuris prout medicus: quia non purus iudex, sed me dicus simul est constitutus. Ad illud allegatum de pœna septem dierum, quæ in lege ve teri imponebatur, Dicendum, quod illa pœnitentia non imponebatur tanquam expiatiua, seu satisfactoria pro peccato cõmisso, sed tanquã expiatiua irregularitatis legalis. Manebant enim irregulares & immundi septem diebus, quibus elapsis, ad castra & cætera officia admittebantur.

COrollariè sequitur responsio ad aliud dubium, scilicet: an ille, cui pœnitentia est à sacerdote iniuncta, satisfaciat, si eam per alium compleat. Responde. Pœnitentia per alium adimpleta, prodest quidem ei, pro quo fit, & satisfactoria est Deo pro peccatis, iuxta illud Pauli ad Gala. Alter alterius onera portate. Et etiam quia charitas non minùs valet apud Deum, quam apud homines: sed apud homines valet, vt vnus ꝑ altero possit debitum soluere, igitur etiam apud Deum valebit. Non tamen sa tisfacit præcepto sacerdotis ille, cui pœniten tia fuit iniũcta, eò quod illi fuit iniuncta non solum vt ꝑ cõmissis satisfaciat, sed vt à recidiua præ seruẽt, & caro eius domẽt, & bonis operibus assuefiat, ad quæ illi non proderit pœnitẽtia per alium adimpleta, vt cõstat. Inde cap. Omnis vtriusq; sexus. dicitur, quod pœnitẽtiã iniunctã propriis viribus studeat adimplere. Et procedit, quando ipse potest per se eam complere, nec habet aliquam iustam excusationem nõ complendi eam: nam si hanc habeat, per alium poterit satisfacere, tam pro peccatis, quàm in**[[106]v]** iuncto præcepto: quia non est credendum, ꝗ intentio iniungentis fuerit, quod pœnitens per se cõpleat pœnitentiam, etiam si eam cõmodè aut sine notabili damno cõplere non possit. Non enim habuit confessor intentionẽ, nec habere potuit, obesse pœnitenti sed prodesse.

Sed contrà obiicitur primò, quia cõtritio aut confessio vnius non potest alteri prodesse: igitur nec pœnitentia ab vno adimpleta proderit alteri pro quo fit.

Prætereà, si vnus posset pro alio satisfacere, igit̃ quam primum alter in se suscipit obligationẽ adimplendi pœnitentiam pro altero, ille alter illicò esset à debito liber, & si decederet statim volaret ad gloriam, antequam per alterum sit adimpleta pœnitẽtia: alioqui si detinebit̃. in Purgatorio, quousq; alter ꝑ eo soluat, bis puniretur pro peccato, semel ipse per se in Purgatorio, & iterum per amicum in terra.

Respon. Non est idem de contritione, cõfes sione, & satisfactione, quia Deus ita statuit, vt nulli peccata quo ad culpam dimittat, nisi pœniteat & confiteatur, vt sępe probatum est, nec reddet Deus mercedem alicui, nisi iuxta sua opera. De satisfactione verò aliud est, quia charitas id operatur, vt quod quis soluere te nebatur, per alium possit soluere. Ad secundum dicendum, quod ex quo alter pro altero se obligauit ad pœnitentiam complendum, vterq; manet obligatus, licet differẽter. Primus pœnitẽs manet obnoxius pœnæ hîc vel in Purgatorio sustinẽdę, pro à secõmissis, sed cõditionaliter. s. nisi alter pro eo soluat. Secũdus manet obligatus adimplere promissum, & obligationem, quam sponte in se pro alio suscepit, de adimplendo illam pœnitentiam taxatam. Quòd si primus ante completam pœnitẽ, tiam decedat, punietur in Purgatorio ob de bitum suum. Alter verò manebit obligatus, vt dixi, pœnitentiam susceptam hîc a dimple re pro illo defuncto, quia se ad eam obligauit: & si non compleat, punietur ipse, quia omisit, quod debuit soluere. Alter verò defunctus punietur in Purgatorio pro suis peccatis. Et ita non sequitur, quod bis aliquis puniatur pro eodem peccato, vt patet.

De confessione celanda.

IAm de confessione celanda superest aliqua inquiramus. Primò, an sit de necessitate celanda, & quo iure. Respond. Communis omnium sententia est, quod est de necessitate salutis celanda, idque iure naturali, diuino, & humano. Naturali quidem, quia tenemur proximum non infamare, sicut nec illum in bonis animæ, corporis, aut fortunæ lędere, quem sicut nosipsos diligere tenemur, & illis velle, quæ nobis volumus.

Quod ius Christus in Euangelio explicuit dicens: Quæcunq; vultis vt faciant vobis ho[144]mines, hæc illis facite & c. Constat autem nos velle famam no stram per alios non dilacerari, seu denigrari: igitur & c.

Deinde præfatam confessionem reuelare est contra fidelitatem, quam seruare tenetur is, cuisecretum aliquod cõmissum est, quale ab ipso confitente sacerdoti cõmittitur. Hanc autem fidelitatem seruare de iure naturæ est, quod scriptura sacra explicat, dicẽs: Qui am[145]bulat fraudulenter, reuêlat arcana: qui fidelis est, celat amici commissum. Deinde est cõtra promissionem tacitè à sacerdote factam, de calando secretum confessionis: non enim aliter peccator sua vitia occulta sacerdoti pã deret, nisisciret sacerdotem ad celandum huiusmodi cofessionem obligari: ac proinde tacitè videtur sacerdos promittere se celaturum: promissionem autem adimplere sicut & iuramentum, de iure naturæ est, vt leges dicunt: Nil, scilicet, esse naturalius, quàm pacta & promissiones hominum seruãda esse. Patet igitur confessionẽ de iure naturæ esse celandam. Quòd sit etiam de iure diuino celanda, hinc apparet, quia confessio ipsa est iure diuino instituta, & iussa, & per consequens hominibus necessaria: sed iure diuino tenemur non dare causam hominibus, vnde diuina instituta, & præcepta violentur: hoc enim esset scandalizare proximos, de quo di ctum est à Christo: Qui scandalizauerit vnũ[146] ex pusillis his, expedit ei, vt suspendatur in collo eius mola asinaria, & demergatur in profundum maris. Reuelare autem cõfessiones, est dare causam peccatoribus, qui samæ suæ zelatores sunt, vt non confiteantur, vt patet: igitur. Tum etiam, quia Deus, qui supre mus iudex est, celat & tegit peccata sacramẽ taliter confessa, prout dixit Psalmista: Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorũ[147] testa sunt peccata. Et iterum in alio Psalmo: Non congregabo conuẽticula eorum de san[148] guinibus, nec memorero nominum eorum per

labia mea. Et ipse Dominus per Ezechie. dixit: Quacunque hora ingemuerit peccator, non recordabor ampliùs peccatorum suo[149]rum. Quæ autem Deus tegit, delegatus suus, scilicet, sacerdos, detegere non põt: alio qui vi**[107r]** ces, & potestatem delegati videretur excede re. Quòd denique sit de iure humano celanda confessio, apertum est ex. c. Omnis vtriusq; sexus vbi contra confessorem confessionẽ verbo, aut signo prodentẽ, graues pœnæ imponuntur. s. quòd deponatur, & perpetuã agat intra monasterium pœnitentiam. similiter de pœnitentia, distinc. 6. c. sacerdos. Idem pręcipitur districtè, vt, s. nec pro scanda lo vitando possit confessor vllo modo confessionem sub grauibus pœnis ibidem contentis detegere. Et ita patet omni iure vititum esse sacerdotibus confessionem reuelare.

SEd quærit̃, An supposita obligatione celandi confessionẽ, sit aliquando licitum eam reuelare in aliquo casu. Et tenetur cõmuniter quòd non: quia rationes factæ videntur in omni casu procedere. Sed in oppositum arguitur quòd licet rationes, factę non sufficien ter probant tam strictam obligationem confessionem celandi, vt in nullo casu sit licitum eam reuelare. Primò quod dicitur de fama proximi seruanda, non probat vniuersaliter intentum propositum, quia in multis casibus licitum est peccatum occultum proximi publicare, non obstãte, quòd proximus infametur, quando scilicet id necessitas pro bono publi co seu priuato ipsius infamati, vel alterius, exposcit. Et de publico bono patet: nam pro illo licitum est vitam postponere: alio qui viri fortes peccarent, morti pro Repub. se exponẽdo. Depriuato bono similiter patet, quia si frater nostra correctione non vult à pecca to recedere, licitum est secundum euangelicum præceptum illud Ecelesiæ denuntiare, esto quòd peccatum fratris occultum sit, secundum quod dixit Christus, si peccauerit in te fratertuus, & correctus non audierit, dic Ecclesię & c. Similiter si video aliquem iniustè ad[150] mortem seu patibulum duci, ob furtum falsè contra illum probatum, ego sciens quis illud furtum admiserit, possum publicè, quod scio, dicere, ad finem eruendi innocentem à morte illa iniusta, iuxta illud, quod scriptum est: Erue eos qui ducuntur ad mortem. Idque ma[151]ximè, si facto possim remonstrare furtum ve rè cõmissum, vt si sciam, quòd fur verus rem furtiuam in sinu tenet absconditam, & tunc ex tali mea reuelatione manet fur ille alioqui occultus, infamatus. Similiter si homoin pla tea occisus appareat, & latet quis eum occiderit, & ego solus id scio: si à iudice sim sub iuramento interrogatus, debeo veritatem di cere, & patratorẽ occultum, nec de hoc aliàs insamatum, prodere. In quibus ómnibus & in multis aliis debemus crimen occultum sratris detegere, quando necessitas similis postulauerit, non obstãte insamia eiusdem: igitur sola fama próximo seruanda non sufficit tam strictam obligationem inducere, vt in nullo casu liceat confessionem reuelare, nè scilicet proximus infametur.

Quòd etiam fidelitas amico, quisecretum cõmis it, seruanda, tam strictam obligationem non inducat, probatur: quia in secreto nudo alicui extrà confessionẽ cõmisso de iure naturæ est huiusmodi fidelitas seruanda, sicut in secreto confessionis, sed cum hoc stat, quòd tale secretum nudum possit in multis casibus prodi, vt si celatio illius secreti cederet in per niciem reip. vt si tractatur de comburenda ciuitate, de occidẽdo principe. & c. aut si cedat in perniciem seu mortem iniustãalterius, aut in dãnum aliud maius, quâm sit cõmittẽtem infamare. Nam in talibus casibus non potuit homo se obligare ad illud secretum in tantam aliorum perniciem celandum. Ac proinde si non potest illis malis, quę parata sunt, obuiare, nisi prodendo secretum, non solùm potest, sed tenetur illud prodere. Huius exemplum habemus. 2. Regũ. 17. de consilio, quod clam dedit Achitophel Absaloni, contra Dauid patrẽ suum, quod consilium Chusai reuelari fecit ipsi Dauid, vt se & populum suum feruaret.

Quòd etiam promissio tacita vel expressa sacerdotis de celãdo confessionẽ non sufficiat tam strictam abligationẽ inducere, patet primò, quia stat quòd sacerdos nullo modo id promittat, nec tacitè, nec expressè: imò quòd oppositũ intendat, scilicet confessionẽ reuelare, si, & quãdo viderit expedire. Iam in tali casu non obstat promissio, quo minùs possit aliquando confessio reuelari. Tum etiam, quia esto quòd sacerdos id verè promiserit etiam expressè, etiam sub iuramento, non inde fit, vt sit necessarium in omni euentu talẽ promissionẽ cõplere, si promissionis, aut iuramenti adimpletio in damnum publicum vergat: quia tunc promissio & iuramẽtum essent vinculum iniqtatis, quod suppono falsum esse. Adde quòd promissio & iuramẽtum semper intelliguntur adimplenda, excepto, nisi iuri seu pręcepto superioris obuiauerit. Sæpe autem accidit promissionis adimpletionẽ esse contra præceptum superioris. Tunc enim lo cum habet quod dictum est, In malè promis sis, rescinde fidem: in turpi voto, muta decre tum. Tum etiam, quia huiusmodi promissio seruandi secretum concurrit in secreto nu do: sed hoc non obstante, potest, & sæpe de-**[[107]v]**bet tale secretum reuelari, vt ex dictis patet: igitʒ sola promissio sacerdotis de celanda confessione, non inducit tam strictam obligationem. ¶ De inde, qđ ad probãdũ articulum induce batur, scilicet, id esse de iure diuino & huma no, non sufficit ad probandum præfatam obligationem celandi confessionem in omni euentu. Nam sæpe accidit, vt necessitas compellat, aut charitas suadeat, pręcepta humana & diuina positiua non adimplere. Et de præceptis ac legibus humanis non dubitatur: nam in multis casibus licitum est non ieiunare, horas canonicas pręterminittere, confessionem & eucharistiam iuxta pascha non suscipere, & ita de aliis multis, quorum rigor in multis casibus cessat. De præceptis etiam positiuis dei idem patet, quia in multis casibus cessat similiter eorum rigor, vt patet de præcepto in lege dato, quo solis sacerdotibus concedebatur, panes propositionis comedere, quos tamen in necessitate comedit Dauid, cùm laicus esset. Præceptum erat de seruando sabbathum ad literam, & tamen commendantur Macchabęi, quòd ob necessitatem in sabbatho arma sumebant, & bella bant. In lege etiam euangelica præceptum de corrig endo fratrem delinquẽtem datum est, & tamen suam habet epieikeian & mode rationem. Præceptum est etiam peccatoribus, vt sacerdo tibus integrè consiteantur. & tamen in multis casibus licitum est confessio nem dimidiare, & etiam in toto eam omitte re, etiam in articulo mortis. Pro quo non solùm humanum, sed & diuinum ius currit, & ita de aliis. Dicere igitur, quod celare confessionem sit de iure diuino possitiuo, non arguit sufficiẽter, quod in nullo casu licitum sit eam re uelare. Quòdin super adducebatur, quòd deus, qui summus iudex & sacerdos est, tegit peccata confessa, non probat præfatum obligationẽ tam strictam. Tum quia deum tegere peccata, non est nisi deum nolle ea æternaliter punire, vt sancti doctores exponũt: hoc autem impertinẽs est, ad hoc, quòd sacerdos non possit reuelare confessionem, si viderit expedire. Tum etiam, quia sicut deus peccata illa tegit ad non puniendum ea, ita stat, quod sacerdos ea tegat, ad non puniendum ea, & simul quod ea detegat, ad obuiandum aliis periculis, citra omnem punitionemipsius cõfitentis: Tum etiam, quia tunc sequi tur, quòd si deus peccatta confessa non tegat, quod nec sacer dos tenebiẽa tegere. Cùm ergo deus peccat a eius, quifictè confessus est, aut dimidiatè, aut cum proposito manendi in pec cato, aut alium obicem ponendo, non tegat, sequitur, quod nec huiusmodi confessiones tegere teneretur sacerdos. Tum etiam, si sacerdos non assoluat ipsum pœnitentem, quia non potest, vel quia non vult, tunc sequitur quòd sacerdos posset talem confessionem re uelare, cùm deus talia peccata non tegat, cum sacramentaliter remissa non sint, quod si ad hoc quod deus ea tegat sufficit peccatorem esse non tritũ, tunc sequiẽ, quod sacerdos peccata alicuius cõtriti extra confessionem sciens, non

posset ea detegere, seu denuntiare, cùm sciat esse à deo tecta. Quæ omnia suppono falsa. Non igitur efficax est ratio illa, quæ in hoc fundatur scilicet, quod deus peccata confitentis tegit. Si igitur aliqua ratio habet vim ad probandum præfatam obligationem semper celan di confessionem, illa videtur probabilis, scilicet quia habita facultate reuelandi cõfessionem, ipsa confessio redderetur odiosa hominibus suæ famæ zelatoribus, & hac occasione homines reuocarentur seu retraherentur à confessione suorum omnium peccatorum fa ciẽda, qd' in magnam iacturam spiritualẽ cederet animarum. Tum quia confessio est hominibus necessaria ad eorum salutem. Tum, quia & si necessaria non foret, est valde salutaris medicina, quæ à cõmissis curat, & præseruat à committendis. & c. Ab hac igitur tam necessaria & salutari medicina homines re trahere, est dare illis causam licentiosiùs & liberiùs peccandi, & nunquam peccatorum remissionem consequendi: quo nullum per niciosius malum posset euenire.

VErùm adhuc contra hoc fundamentum arguitur, quia tũcsequitur, causam, quare nunquam licitum sit cõfessionẽ reuelare, esse periculum, qd' in de euẽturũ timeẽ, scilicet hõi nes à confessione fore reuocandos, & confessionem inde illis odiosam fore. Sequiẽiam ꝗ vbi hoc periculum non timeẽ, posset confessio ꝑ di, quia cessãte causa, cessare debet effectus: modò autem constat in multis casibus non esse ꝓbabiliter timẽdum tale periculum, vt si confessor reuêlet cõfessionẽ alteri confessori, idque in cõfessione ob causam aliquam, vel necessariam, vel vtilẽ, scilicet ad intregrè cõfitẽdũ, vel vt sa lutare cõsiliũ peccatori confessor p̃beat, idque in casu, quo nulla prorsus habeatur credulitas, aut suspicio quod ille secũd⁹ confessor publicabit cõfessionẽ illi reuelatã. Similiter non temeẽ tale periculum, siconsessor reuelet cõfessionem alicui illicò morituro. Aut si reuelet eam vni existenti inter infideles inter quos nullum **[108r]** ex reuelatione periculum tale timeri potest. In his igitur, & similibus casibus, quando re uelatio non prodit in publicum, nec prodire timetur, cùm ad notitiam Cbristian orum minimè perueniat, videtur quòd cessat præfata ratio celandi confessionẽ, & per consequens obligatio. Secundò, datur casus, in quo non minùs reddetur odiosa confessio si celetur, q̃ si reueletur: nec minùs reuocabunẽ homines à confessione facienda, celãdo illam, quàm eam detegẽdo: imò periculosiùs reuocabuntur ab illa eam celãdo, q̃ eam reuelãdo: igitur in tali casu non erit ob causam prædictam necessarium eam celare. Antecedens patet, si peccator qui cinfitetur, est vir doctus, & magnæ apud populam æstimationis, & authoritatis: & inter alia peccata, quę confitetur, vnum est, propositum docendi, & seminadi hoc dogma. s. quòd confessio non est hominibus, sed soli Deo facienda, vt nonnulli hæretici sunt opinati: idque proponat, credens ita esse. Iam facta confessione, si confessor eam celet, acquie scent homines, vt suppono, illi hæretico, & accquiescentes eius doctrinæ reuoca buntur à confessione, admissa hæresi seminata. Si autem reueletur confessio, non aliud periculum timendum erat ex hoc fundamẽto, quod im puganamus, nisi quòd redderetur confessio odiosa, & ab hominibus omitteret̃. igitur in casu celata confessione timetur periculum confessionem omittendi, simul & hæresis: ex re uelatione autem timetur solùm periculum amittendi confissionem sine hæresi & c.

Tertiò, esto, quòd inter multos cõfessores vnus reuelaret confessionẽ, & non alii, non inde sit, vt confessio reddatur vniuersaliter odiosa, sed solùm illa, quæ tali confessori esset agenda:à confessione enim illi confessori agenda abstine bunt homines, non à confessione aliis viris religiosis, & bonis agenda. Vt si ineter multos medicos corporales vnus sit pessimus repertus, qui soleat medicinam mortiferã infirmis applicare, esto, quòd inde curatio illius reddatur

odiosa, & infirmi abhorrent illum medicum, non inde fit, vt infirmi omnes alios medicos negligant, si periti sint, & boni. Ita igitur in proposito.
Quartò, & est confirmatio euisdem: Esto, quòd ex reuelatione confessionis sequeretur præfatum peri culum. s. quòd homnies ab horrerent confiteri sacerdotibus tempore sa nitatis: non tamen inde fit, vt horreant confessionem in articulo mortis, quando, scilicet est necessaria de iure diuino. Quia si qd retraheret hominesà confessione ob confessionis reuelationem, maximè esset infamia, aut alia pœna temporalis, seu dedecus, qualia solent accidere, quandiu inter homines vi uitur sed in articulo mortis magis præsumẽ dumest, quòd homines procurabunt salutẽ animæ suæ, quàm infamiam, aut aliam iacturam temporalem apud homines vitare: tunc enim omnia pro animæ salute postponi solent. Quintò, Esto, quòd vniuersaliter omnes homines abstinerent à confessione etiã in articulo mortis, nè. s. conffessio eorum vnquã reueletur: hoc non est contra salutem anima rum, eò quòd salutẽ possunt per veram cordis contritionẽ consequi: nam tunc perinde est, ac si copiam non habeant idonei confessoris, vt quando quis verisimiliter timet, quòd cõfiteri sine scandalo suo, vel sacerdotis non poterit, cessat obligatio cõfitẽdi illi, & tunc si alterius idonei copiam non habeat, satis est Deo confiteri. Et econtram si confessio in casu non reueletur, sequitur reip. damnum, cuius salus absq; alio remedio est periculo exposita, vt potest exemplificari in multis: & ita in casu erit necessaria reuelatio ad salutem multorum, & celatio non ita erit ad salutẽ necessaria, cum sine confessione vocali possint homines saluari: igitur falsum est, quòd ex reuelatione confessionis sequatur periculum anima rum, cui non possit aliter obuiari. Sextò, sigillum confessionis includit secretum nudum & super illud non addit vinculum iuris naturalis, sed postiuum. s. saceramentale. Nam primum fit extra confessionẽ, & sigillatur per fi delitatẽ eius, cui cõmittitur. Secundum fit in confessione sacramentali, & sigillatur per ipsam confessionẽ sacramentalẽ. Illud autem sacramentale additum supra nudum secretu per tinet ad ius positiuum, & si diuinũ. Iam arguitur, quòd licitum est sigillum confessionis reuelare, quando. s. necessarium est ad salutẽ consitẽtis, vel confessoris, vel cõmunitatis: nam in tali casu cessat obligatio iuris naturalis de seruando secretum, vt suppono. Quòd autem similiter cesset obligatio positiui iuris patet, quia ob illam causam cessat obligatio cõfitendi etiam in articulo mortis: vt si fieri non pos sit confessio sine scãdalo alicuius, aut sine interitu salutis alicuis: igitur ob eãdẽ causam cessa bit obligatio sigilli sacramentalis, cùm positiui iuris sit. Postremò, & est confirmatio euisdem: Ideo necessarium est confessionẽ celare, quia necessarium est cõfiteri: nam si ne cessariũ non esset confiteri, nullum esset animarum periculum, si homines á confessione aebtineant. Cùm igitur in multis casibusces**[[108]v]** sed obligatio confitendi, sequitur, quòd in eis dem non currit obligatio celandi confessio nem, ob hanc scilicet causam, quæ nunc examinatur. Sequela patet, quia propter quod vnum quodque tale, & illud magis. Refpon. Admisso, quòd rationes factæ ex fama proximi seruanda, & ex fideliatate, & promissio ne non sufficiente probent hanc tam strictam ob ligationem celandi in omni euentu confessionem. Admisso etiam, quòd rationes factæ ex hoc, quòd talis celatio iussa est iure positiuo, diuino, & humano: aut ex hoc, quòd Deus peccata confessa celat, idem intentum non sufficienter probent, vt ostensum est suprà: illa tamen postrema ratio vide tur intentum probare. Sed pro responsione ad instantias contra hanc rationem finalem adductas est notandum, quòd multum refert reuelare confessionem de facto, & reuelare confessionẽ de iure, seu licitè. Primum non fit impunè. Secundum autem sic. Primum non se ad omnes confessores extendit. Secundum autem sic. Non enim ex eo, quòd aliquis confessor prauus est, & confessionem reuêlet: ideo omnes similiter sunt praui & reuelatores confessionum.

Attamen si iure esset alicui concessum in ali quo casu confessionem reuelare cùm non potiùs id vni quàm alteri esset concessum: ideo talis licentia, vni competens, ad omnes confessores seextenderet. Inde fit, vt ex reuelatione confessionis, quæ de facto per aliquem consessorem fit, non ita timeatur probabiliter generale periculum odiendi confessionẽ, sicut timeret ur ex concessa licentia confessionẽ reuelandi: nam reuelata de facto confessione per vnum, abstine bunt homines à confessione il li facienda, sed non protinus abstinebunt à confessione reliquis facienda. Si tamen omnib9 esset concessa licentia reuelandi confessionem, ab omnibus vt in plurimum homines abstinerent. Et rursus, quando de facto reuelatur confessio, adest iam institutum remedium, nè periculam contra confessionem eueniat, quia. s. qui confessionẽ reuêlat, grauissimè per ecclesiam punitur, & deponitur, vt ipse pro delicto puniatur, & alii Christifideles aliis confiteri sine periculo possint. De inde, multi sunt curati habentes inimicitias & odia contra suos parochianos tam mulieres, quàm viros, idque ob multas, & diuersas causas, qui vellent vindictam per phas, perq; nephas de illis sumere, si impunè possent, & fi illis liceret impunè confessionem reuelare, multi auderent eorum, quos odiunt, confessiones reuelare, dicentes eos hęreticos efse, aut contra illos de variis crim inibus testificari, idque ex eorum cofessione certò se scire dicentes. Similiter clerici contra clericos, quos in confessione audiunt, solent similes inimicitias habere, & hac via possent seipsos vindicare, alios de hæresi, vel alio crimine, si ue verè, fiue falssè infamando, dicentes se id ex eorum confessione agnoscere. Idem possent religiosi contra religiosos facere, inter quos solet inuidia, rãcor, & odium regnare. Si enim possent impunè confessionẽ reuelare, daretur eisdẽ via, qua possent se inuicem prodere, & accusare: quod in quantam religionis, & totius ecclesiæ perniciem cederet, non est, qui non videat. Ideo ratio ipsa naturalis dictat, & docet, quòd stante diuina institutione de confessione agenda, strictissimè seruetur præceptum de calando confessionẽ in omni euentu. Hanc etiam fuisse Christi institutionẽ, putari potest, etiam si in scriptura apertum non sit: ideoq̃; ecclesia tam districtè præcepit, & sub tam graui pœna, vt cõfessor, nec verbo, nec signo aliquo confessionem vnquam reuelaret: in quo non tam aliquid noui instituit, quàm iuris naturæ, & Dei institutum declarauit. Iam ad tationes patet responsio. Ad primum. Esto, quòd ex reuelatione, quę de facto fit, in certis casibus non timeatur periculum odiendi confessionem, vt dictum est: semper tamen esset timendum, si posset in aliquo casu licitè, & impunè reuelari. Vnde pro maiori parte homines sua occulta vitia sacerdoti confitentur, scientes eum non posse vllo vnquam tẽpore audita reuelare: qui si scirent posse sacerdotem ea reuelare, potiùs mortem subire, quàm vitam suam homini confiteri eligerent.

Ad secundum similiter respondetur. Admis so, quòd celata confessione sequetur tãtum aut maius incõmodum, quantum sequeretur ea reuelata de facto: cum hoc tamen stat, quòd ipsa facultas, & licentia de iure reuelandi cõfessionem, de se est apta nata directè, vel indirectè redder odiosam ipsamcõfessionem: quę cùm de se sit difficilis, vt reddat̃ hominibus amabilis, necessarium est præcludere cõfessori bus oẽm huiusmodi facultatẽ. Et esto, quòd reuelando confessionẽ in casu argumenti ob uietur hęresi pręfatę: attamen non est licitum illi per tale medium obuiare. s. per reuelationẽ cõfessionis, cùm tam strictè triplici iure pro hib ita sit. Ad tertium patet similiter solutio. Quòd verum est, quod ex reuelatione, q̃ fit de facto per aliquem confessorẽ, reuocabunt̃ homi-**[109r]**nes à confessione illi facienda, non aliis. Si tamen liceret de iure, & impunè aliquando eam reuelare, iustè posset timeri periculum confessionem omnino omittendi, vt suprà est expositum, non solùm tempore sanitatis, sed etiam in articulo mortis: vt nonnullos ego agnoui paratos potiùs in peccato mori, & in

infernum descendere, quàm certa vitia per se commissa, suo sacerdoti confiteri. Quod multò certius facerent, si scirent sacerdotem de iure posse huiusmodi confessionem aliis reuelare. Et per hęc patet etiam ad quartum.
Ad quantum. Si omnes confessores reuela rent confessionem de facto, aut si non omnes, saltem illi inter quos peccator hic habitat, nullum esset huic peccatori periculum non confiteri: quia illo dato, cessaret obligatio confitendi, si alterius copiam habere nõ posset. Attamen si de iure, & impunè possent omnes confessores reuelare confessionem, non amota obligatione cõfitendi: tunc esset periculum, imò peccatum mortale non cõfiteri: & ita hominibus non sufficeret contritio. Ac proinde necessarium est, data facultate reuelandi confessionẽ, quòd cesset obligatio confitendi, vt ex præfata facultate nullum timeatur animarum periculum. Et ita patet, quòd ratio non procedit, nisi quando ob causam reuelandi cõfessionẽ cessat obligatio cõfitendi. Ad sextum dicendum, quòd falsum est, quòd sigillum confessionis non addat supra sigillũ nudi secreti vinculum naturale. Nam vt dictum est, stante Dei institutione de necessitate confessionis, ius naturale dictat, vt semper sigillum confessionis seruetur, quia ius naturale dictat, nè quis agat, aut dicat aliquid, vnde Christiani à sacramento eisdem ad salutem necessariò retrahantur, quale est sacramentũ confessionis, stante Dei institutione, quod ius naturale lõgè fortius est, quàm ius naturale, quod iubet seruare nudum secretum, & longè etiam maius est, quàm ius obligans ad confitendũ. Sicut stante præcepto Dei iu bentis aliquid fieri, quantũlibet leue sit, ius naturale dictat, illud esse inuio labiliter obseruandũ, iuxta voluntatem instituentis Dei. Itîq; quãq̃ sit de iure positiuo confessio sacrementalis à deo instituta, attñ stante hmõi institutione, naturale ius strictissimum est, q̨ fiat ipsa confessio, vt Deus iubet, q̨q; nemo retrahat homines ab obedientia Deo debita, qualiter retraherenť per confessionum reuelationem. Ad postremum ex dictis patet respõsio, quòd maius est vinculum celandi confessionẽ, quàm vinculum confitendi. Ac proinde quanuis possit quis cõfessionẽ ob certas causas omittere, non inde sequitur, quòd potest quis confessionem reuelare. Et quod dicitur, Propter quod vnumquodque tale & c. procedit, quando aliquid præcisè est tale, propter aliud esse tale. Quod in præsenti falsum est, quia confiteri est necessarium solùm de iure positiuo: celare autem confessionem est tale, non solùm positiuo iure, sed naturali, & humano, vt ex dictis patet. Adde, quòd multæ cõfessiones fiunt voluntariè sine obligatione, vt sunt illę, quę intra annum extra articu lum necessitatis fiunt, & tamen illas necessarium est celare, sicut & eas, quę necessitate fiunt. Itaque obligation celandi cõfessionẽ non solùm oriťex obligatione confitendi, vt constat. Si autem velit quis dicere, sigillum cõfessiõis nil nisi positiuum addere supra sigil lum nudi secreti, & ita sigillum cõfessionis prout sic esse de iure positiuo, & per consequẽs non esse necessariò in omni casu seruandum, sicut nec alia, quæ sunt de iure diuino positiuo. Dicendum, imò esto id ita esset. s. quòd hmõi sigillum esset de iure positiuo, non inde fit, vt in casu possit reuelari. Nam multa sunt de iure positiuo, quæ pro semper obligãt, vt quòd coniuges permaneant indissolubiliter: ita vt nunq̃, quo ad vinculum, sepa renť: & tamen stando in sola lege naturali, posset accidere casus, in quo cõueniret, coniuges separari, sicut in veteri lege ob multas causas separabanť. Similiter ius positiuum diuinum est, nè quis simul duas vxores habeat: & tñ in nullo casu licitum est duas simul habere. Ius etiam positiuum est, solum ordinatum in sacris posse conficere, & pœnitentes absoluere & c. & tamen in nullo casu licitum est nec de lege possibilie laicum conficere, aut pœnitentem absoluere. Non igitur verum est, quòd stante lege possint in aliquo casu omnia, q̃ sunt de iure positiuo diuino licitè violari.

SVperest iam ad alia respondere, quæ suas habent contra præsentem articulum difficultates. Et arguitur, quòd in multis casibus sit licitum confessionem detegere. Quia aliquando celatio confessionis cedit in præiudicium communitatis, aliquando in præiudicium tertii, aliquando in præiudicium cõfitentis, aliquando in præiudicium confessoris, aliquando in præiudicium confessionis. Exemplum primi, vt si confitens confessus est se habere propositum seminandi dogma, quod re vera est hæreticum: aut propositum occidendi principem, aut ciuitatẽ hostibus tradendi, aut aliquid huiusmodi:**[[109]v]** cui damno non aliter obuiari potest, quàm confessionem detegendo. Iam in casu tenetur sacerdos interitum spiritualem, aut corporalem communitatis, ex præcepto charitatis, & lege naturæ impedire. Si ergo aliter id impedire non potest, nisi reuelando confessionem, sequitur quòd tenetur eam reuelare. Nec in casu hoc videtur, quòd habeat vim præceptum de celando confessionem, cùm id pro charitate sit institutum. Quæ autem pro charitate singulorum instituta sunt, non de bent contra charitatem boni publici militare. Adde decretum Symmachi, distĩ. 83. Mortem languẽtibus videtur infligere, qui hanc, cùm potest, non excludit & c. Igitur in casu damnum, & interitus reip. imputa bit̃ confessori, qui cùm obuiare possit, non obuiat.

Respon. Ex dictis patet responsio, quia etiã in præsenti casu non licet confessionem detegere. Et si confessor potest alia via præfato damno publico obuiare, tenebitur, non tamen aperiendo confessionem, etiam si aliter obuiare non possit. Quia nemo tenetur bonum publicum procurare, aut damnum publicũ impedire per media illicita, vt per mẽdacium, aut per fornicationem, aut aliud huiusmodi: tale est reuelare confessionẽ, quod semper illicium est. Non enim sunt agenda mala, vt eueniat bona, nec vt maiora vitentur mala. Et quod dicitur, Mortem languen tibus infligit, qui hanc, cùm potest, non excludit, procedit, quando potest de iure eam excludere. Quod in præsenti locum non ha bet. Et quòd dicitur, quòd celare confessio nem in casu militat contra charitatem, dicen dum non ita esse. imò potiùs esset contra charitatem eam prodere posse, cùm inde sequatur, vt dictum est, communis animarum iactura, & interitus. Et ita celatio confessionis non in quorundam salutem est instituta, sed in communem totius eecclesiæ vtilitatem.

Ad hunc casum reducitur alius, scilicet, si abbas ex confessione monachi, cui aliqua cura, vel officium cõmissum est, scit quòd eum in tali officio permanere vergit in perniciem religionis, an possit abbas illum ab officio semouere? Dicendum quòd sic, sine tamen reuelatione confessionis. Ratio, quia aliæ causæ possunt dari, quare illum ab officio remo ueat, absq; hoc, quòd peccatum monachi prodat: puta si abbas solet pro nutu, & voluntate monachos à similibus officiis amouere: aut si id solet, non ob culpam cõmissam ipsius monachi, sed ob periculum eam committen di, si diu monachi in officio permaneãt: aut quia in confessione confessus est monachus, se ad officium illud inhabilem esse: aut opta re se aliis rebus studere. Itaque ex huiusmodi facto non reuelat̃ peccatum monachi. Quòd si videntes eum amouere, inde concipiunt mo nachum aliquod nota bile peccatum commisis se, illis erit hęc suspicio imputãda, qui temerè, & in peiorem partem rem interpretãtur. Si tamen talis sit casus, quòd nullam ob causam solent monachi, à talibus officiis amoue ri, nisi propter cõmissam culpã: tunc abbas eum amouendo, facto videret̃ cõfessionẽ reuelare: & per cõsequẽs tenetur monachum sustinere, quodsq; occurat alia causa eum amouẽdi.

Secundò, aliquãdo celare confessionẽ est in præiudicium alterius tertii, vt si confitens infamauit Petrum, illi falsum crimen imponendo, propter quod Petrus est ad mortem cõ demnatus. In tali casu, si confitens crimen suum non prodat, puta se falsè testificatum esse contra Petrum, confessor poterit hoc ipsum publicare: quia licitum est pro alio facere, quod

ille alius facere debuisset. Vt si diues non vult patienti extremam necessitatẽ succurrere, pos sum ego de bonis diuitis tali pauperi subuenire, si aliter non possum: quia id facio, quod ille diues facere debuisset. Et si sim intra onustam nauem tempore tempestatis, & dominus mercium non vult eas in mare proiicere cùm necessarium sit, ego potero eas proiicere etiam eo inuito, nec illi in aliquo tenebor, quia id facio, quod ipse facere debuisset. Cùm igitur in casu ille confitens deberet suum crimen prodere ad finem restituendi famam Petro, quem tam iniustè damnau e rat, & ad finem eruendi eundem Petrum à morte iniusta, cui ipse confitens causam declarat, & id non velit confitens facere, sequitur, quod id ipsum poterit facere confessor pro confitente & c. Respon. Falsum est fundanentum huius rationis, si vniuersa liter accipiatur. s. quòd vnicuique licitum est pro alio facere, quod ille alius facere debuisset. Patet, si vxore petente à viro debitum, vir ille non red dat, non ideo erit licitum alteri in aliena vxorefacere, qd' maritus facere debuisset. Similiter si latro, aut homicida est iustè ad mortem condemnatus, non erit licitum personæ priuatæ latronem illum à carcere fugientem suspẽdere, quod iudex facere debuisset. Nec si debitor nolit soluere debitum creditori, cùm possit, erit mihi licitum sine consensu illius bona debitoris accipere, & creditori soluere, quod ipse debitor facere dabuisset. Nec si ego debeo Petro decem, qui Ciceroni**[110r]** totidem debet, potero sine consensu Petri illa decem, quę Petro debeo, soluere Ciceroni quod Petrus facere debuisset. Et ita patet rationem factam falso inniti fundamẽto: maximè in casu, quo aliquid dicere aut facere, vni homini licitum est, alteri verò illicitum, vt accedere ad fœminam, suo viro licitum est, non alieno. Suspendere criminosum & morte dignum, licitum est publicam authoritatem habenti, non alii. Res alienas, aut alteri debitas distrahere, licitum est domino earum, non alii. Ita igitur in proposito, prodere crimen falsi te stimonii licitum est ei, qui falsum imposuit crimen, non confessori, qui sola via confessionisillud scit, vt patet ex dictis. Nec valent ex empla de eo, qui de bonis alterius succurrit pauperi: & qui merces alienas in mare proiicit, & fimilia, quia tunc necessitas succurrendi excusat, non hoc, quod est alium idipsum facere debuisse.

Si obiicias, quòd simili modo in præsenti casu posset excusari sacerdos reuelandi confessionem, ad finem saluandi innocentem à morte iniusta, quia id necessitate facit, non voluntate: Dicendum, negando consequentiam, nec est simile, quia in aliis casibus vbi necessitas excusateum, qui rem alienam contrectat, non interuenit alia iactura, quàm rerum temporalium, quæ postponẽde & exponen dæ sunt pro vita fratris. In præsenti verò casu ex reuelatione facta, alia lõgè maior, q̃ sit famæ & rerum temporalium iactura interuenit, scilicet, contemptus vniuersalis, vel vt plurimùm integræ confessionis: ideò præfata necessitas saluandi vitam innocentis, non reuêlat reuelantem confessionem.

Tertiò ad idem arguitur, quando celatio confessionis cedit in damnum corporis vel animæ confitentis, vt si Petrus ingressus est locum meretricum hora certa, in qua illi erat prohibitum illuc adire, & vltrà ingressus ipsius fuit scandalosus, & in illa eadem hora apparuit homo alibi occisus, & propter indicia aut præsumptiones apparẽtissimas, puta quia Petrus erat inimicus occisi, & illifuerat mortem cõminatus, incarcerator Petrus: & ad mortem damnatur, nisi probet in illa hora absentem fuisse à loco occisionis. Quod sciens sacerdos, & videns illum aliter à morte liberari non posse, nisi reuêlet iudici, quòd tali hora absens in talem locum, scilicet meretricũ ingressus est, quòdq; ipse Petrus non vult hoc manifestare ob infamiam, quam inde incidet: reuelat ipse sacerdos, quod per confessionẽ sciuerat. Iam in tali casu celatio confession is cederet in damno vitæ corporalis ipsius confitentis. Similiter, si confessor frequenter audiuit Petrum in confessione, in eodem præcepto perseuerantẽ, nec ad monita

confessoris resipiscere volentẽ, quem putat cõfessor errores emendaturum, & se correcturum, si super codẽ peccatoab alia certa persona re darguatur. & c. Iam celare confessionẽ, cedit in interitum animæ ipsius confitentis, quem saluare posset confessor reuelando rem illi alii personę, quæ potest prodesse & non obesse: igitur in huiusmodi casibus poterit reuelari confessio, quando scilicet cedit in salutẽ corporis aut animæ ipsorum confitentium. Maximè, quòd in huiusmodi casibus non videturhabere locum fundamentum suprà positum: quia per huiusmodi reuelationes confessionum in talibus casibus non reuocabuntur peccatores à confessione, sed potiùs ad eam allicientur, videntes ad eorum salutem fore sæpe & necessarium confessionẽ reuelari.

Respon. Quòd ex quo pro saluanda tota repub. non est licitum reuelare confessionẽ, à fortiori non erit licitum eam reuelare, pro saluanda vita vnius hominis, siue corporali, siue spirituali, propter fundamentum positũ. Quia & si accidente casu, quo à morte liberatur confitens per reuelationem confessionis, in hoc ipso gaudeat ipse confitens, potest tamen accidere casus, quòd potiùs eligat mo ri, quàm quòd crimen suum occultum detegatur. Et ante euentum casus, est clarum, quòd data confessoribus facultate reuelandi confessionis, de se est hoc reuocatiuum à confes sione integra agenda. Vnde in casu proposito in argumento, si confessor vult occurrere damno corporali, vel spirituali confitẽtis per reuelationem confessionis, licentiam priùs impetret ab ipso confitente, quam si dare nolit, taceat sacerdos. Sed de hac licentia posteà vi debitur. Quartò ad idem atguitur, quando celatio confessionis cedit in damnum corporis vel animæ ipsius cõfessoris. Exemplum, si confessor in testẽ productus, & à iudice suo iure iurãdo astrictus responsurum ad ea super quibus fuerit interrogates. & c. quo iurante, interrogat eum iudex super casu quodam, quem tamen per solam confessionẽ scit ipse confessor, tunc tenẽtrespondere, quia iurauit, & non potest deponerefalsitatẽ, quia peccaret mortaliter: igitẽ debet deponere veritatẽ: hanc autẽ non potest deponere, nisi reuelãdo confessio nẽ, vt videtur, igitur. Vnde patet, quod celatio confessionis in casu cederet ipsi confessori in detrimentũ animæ, quia scilicet esset periûrus.

[[110]v] Ad hunc casum refertur alius, si sacerdos nemus aliquod fuerit ingressus cum aliis ho minibus, qui conspirauerunt inter se, vt sa cerdotem in medio nemoris occiderent, quorum alter, pœnitentia ductus, ab aliis segregatus, confitetur illi sacerdoti: qui confessione audita, nisi retrocedat, scit se ab illis occidendum: sed retrocedendo videtur reuelare facto confessionem, cùm nulla alia causa videatur seu appareat, quare sacerdos deserat in casu societatem illorum, nisi quia per confessionem illius agnouit coniurationem contra eum factam.

Respon. Ad casum primum dici solet, quòd talis sacerdos potest iurare, se nil de casu illo scire, quia ex quo illud scit vt deus, & non vt homo: nam in audiendo confessionem tenet vicem Dei, poterit igitur sine mẽdacio in foro hominum dicere, se nescire id, quod in persona alterius alioqui scit. Sicut ecõtrà potest aliquis in persona alterius aliquid de se affir mare, quod in persona propria loquens falsè affirmaretur, vt quãdo angelus ad Moysem[152] loquẽs dicebat in ꝑsona Dei, Ego sum domi nus Deus tuus. Et iterum. Ego sum Deus patris tui Abraham, Isaac, & Iacob. Quę constat ab angelo esse dicta, sed in persona Dei, vt dixit Stephanus, & habetẽ in actibus apostolorũ.[153] Et paulus in epistola ad Hebręos. Contra[154] hanc solutionem videtur ratio Scot. quòd cõfessor audit vt homo confessionẽ sibi factam, nam eam auribus corporalibus audit, & mẽte humana, quæ audit, percipit, & scit. Quod & ipsa forma confessionis significat, in qua ait peccator, Ego confiteor deo, & beatæ Mariæ, & omnibus sãctis, & tibi pater me in his & illis peccasse. Quæ forma per totam ecclesiam

est approbata: igitur non loquiẽ ad confessorem tanq̃ ad Deum, sed tanq̃ ad hominẽ & ministrum Dei. Deinde sacerdos in perso na sua absoluit, quando ait, Ego te absoluo, non in persona Dei, nam tunc non opus esset di cere, Ego authoritate dei te absoluo, sed verè dicere posset, Ego authoritate mea te absoluo, si in persona Dei loqueretur. Sicut verè dicebat angelus ad populum Israel, Ego eduxi te de Aegypto, Ego creaui te, & c. Prætereà, si in persona Dei absolueret, non ergo posset re ctè dicere, Ego authoritate Petri & Pauli mi hi cõmissa te absoluo. Esset enim blasphema re, si id in persona Dei diceretur. Postremò, si in persona Dei vt Deus, & non vt homo sciret, quæ per confussionẽ scit, sequereẽ quòd loquens extra confessionẽ, siue in iudicio si ue extrà, dicensse scire in genere aliqua peccata cõmitti in repub. quæ correctione indigent, vtscilicet corrigantur, vel vt ipse confessor consilium cõueniens ab aliquo accipiat, quod mẽtiretur, nec id vllo modo dicere posset, vt homo. Extra confesionẽ autem non loquitur vt Deus, vt constat, sed vt homo, igitur. Scotus verò dicit, quòd in casu confessor nec debet dicere, scio, nec nescio, sed debet tacere, & nil respõdere. Et tacendo, non prodit confessionem, sed tacere potiùs est de se cela tiuũ confessionis, quàm manifestatiuũ. Quòd si inde aliqui suspicentur quod quærunt, illis imputetur, qui perperam id præsumunt, non sa cerdoti tacenti. Verum hoc non satisfacit, quia iurauit sacerdos se ad interrogata responsurum, ac proinde non satisfacit iuramento, si nil respondeat. Ideo dicendum, quòd confessor potest dicere in casu se nil scire, idque sine mendacio, quia illa verba admittunt hunc sensum, scilicet, nil scio super hoc ad reuelandum vo bis, prout Augustinus interpretatur, quod Christus de seipso dixit, scilicet, filius nescit diem iudicii, scilicet ad reuelandum homini bus: Aut sic interpratatur, scilicet, Nilscio de hoc, super quo intendis me interrogare. Et ve rè respondet sicut debet, quia debet responderi ad mentẽ interrogãtis. Mens autem interrogantis hæc debet esse, scilicet, inquirere de his, quę in foro illo tractãda sunt, & quorũ cognitio ad potestatẽ ipsius iudicis pertinet. Modò autem quæ in sola confessione scita sunt, non sunt de his, quæ in illo foro sunt tractanda, nec de his, quę ad potestatẽ huma ni iudicis pertinent, vt constat, quia ad illud forum non pertinent, nisi quæ alioqui possunt in illo foro probari, & quorum testificatio seu depositio possunt ad illudforum deferri, qualia non sunt, quæ in sola confessione sciuntur. Quòd si mens iudicis sit interrogare sacerdo tem si sciat de casu proposito aliquid, etiam per confessionem, iam excedit potestatem sibi concessam, & non oportet ad mentem illius quam habet, respondere, sed ad mentẽ, quam debet habere. Corollarièsequiẽ, quòd si crimen alicuius sit omnino occultum, aut fidei alicuius sub secreto cõmissum, de quo nec indicia, nec clamosa insinuatio, nec semiplena probatio præcessit, interrogatus à iudice, nõ tenetur se prodere, si reus sit, nec reum potest prodere, qui sub secreto rem illam accepit, sed potest vterque respondere se nil scire, ad sensum scilicet prędictum, id est, se nil scire in hoc quod ad forum suum pertineat. Et ita verè respondet ad mentẽ interrogantis, nam hæc de bet esse eius mens, vt de se satis constat. Pro**[111r]** quo facit cap. Qualiter & quando. de accusationibus. de quo aliàs. Ad secundum casum in hoc argumento propositum dicit Scot. quòd confessor ille potest retrocedere sine reuelatione confessionis, quia ob multas alias causas potest se à nemore diuertere, scilicet, quia non bene valet, vel quia reliquit negotium cœptum in aliquo loco quod sibi sit necessarium perficere, vel tenebatur aliquid facere, cuius nunc recordatur. Et ita illa digressio, qua sacerdos à nemore diuertit, cùm tam æquiuoca fit, non est de se manifestatiua cõfessionis: & ita poterit sacerdos curare quod sibi conuenit, diuertendo, suspicentur alii quod velint.

Aliter respondet Adrianus, quòd esto nulla alia causa posset in casu dari, nisi quod per cõfessionẽ cognouit conspirationẽ contra eum factam, quòd potest retrocedere & diuertere à nemore ad saluandum vitam suam. Et in casu non reuelat crimen in confessione scitum cùm illud iam ante confessionẽ esset illis conspiratoribus notum, quòd si facto confessor ille aliquid confessionis reuêlat, est pœnitentia & bonitas illius confitentis: hoc est enim, quod in notitiam illorum ex facto sacerdotis deducitur, scilicet, quòd ille confessus est crimen, quod contra sacerdotem parabatur.
Verùm hæc responsio procederet, si ratio quare vetitum est confessionẽ reuelare, esset non infamare confitentẽ, qualiter in casu nõ infamatur: & ideò consequenter in casu potest sacerdos confessionem reuelare, quando scilicet huiusmodi reuelatio cedit in laudem & bonum nomen ipsius confitentis, & non in eius dedecus & infamian. Sed si ita esset, scilicet, quòd solùm habendus esset respectus ad famam confitentis, certè in multis casibus esset reuelanda confessio, scilicet in in omnibus illis, in quibus fama proximi est pro aliis bonis postponenda, quod est contra dicta. Deinde quoties aliquis confitens est de aliquo crimine infamatus, posset sacerdos ore dicere & propalare se scire per confessionem illum pœnitentem tale & tale peccatum commisisse, de quo scilicet est infamatus. Ideò dicendum, quòd nullo modo licitum est confessionem prodere, ob causam iam datam, quia scilicet inde redderetur confessio hominibus odiosa. Quod etiam in casu præsenti videre licet, quia ille socius conspirantium in mortem sacerdo tis grauiter doleret in casu si sacerdos proderet aliis, quòd ipse conspirationem eidem sacerdoti intimauit: & si sciret quòd confessor esset confessionem reuelaturus, fortè nullo modo illi fuisset confessus, cum ob id in odium aliorum sociorum grauissimum incurrerit. Ideò cõuenientior est responsio Sco. Quòd si nulla alia causa sub sistere possit, ob quam debeat sacerdos in casu à nemore diuertere, præter confessionẽ sibi factam, potiùs deberet vltrà procedere, & se Deo cõmendare, exponendo se martyrio pro lege Dei seruanda, quæ strictissimè iubet confessionem celare.
Quintò ad idem arguitur. Quando celatio confessionis cedit in præiudicium ipsius confessionis, puta in fractionem ipsius oppositam eius integritati: vt si in vno loco sunt duo sacerdotes nunquam inde egressi, & alter eorum episcopum simoniacum illuc diuertentem in confessione audiuit, simul & eum absoluit, quem tamen, cùm simoniacus esset, absoluere non potuit. Deinde hic confitetur alteri sacerdoti socio eiusdẽ, cùm alterius copiam habere non possit. Iam vel talis tenetur confiteri se episcopum simoniacum absoluisse, quẽ non potuit absoluere, & tunc reucêlat confessionem: vel si celare id oportet, dimidiat confessionem, quod est contra integritatem in ea dem seruandam. Ad hoc facilè respondetur, quòd non debet confiteri in specie peccatum, quod absoluendo simoniacum cõmisit, quia fortius est vinculum celandi confessionem, quàm eam non dimidiandi. Nam in multis casibus est dimidianda, vt suprà dixi, in nullo tamen reuelanda. Ideò in casu satis est, si confiteatur illud peccatum in genere, dicens se malè & perperàm administrasse sacramẽtum absolutionis: quia hoc dicens, culpam suam confitetur, & confessionem episcopi celat, vt constat.

De his qui confessionem celare tenentur.

CIrca ea quæ dicta sunt dubitatã, quisteneatur celare confessionem? An solus confessor, cui facta est, an etiam alii audiẽtes?Respõ. Quòd non solus sacerdos, cui acta est, sed quicunque alius, qui confessionem licitè, vel illicitè audiuit: vt si quis fortè confitetur per interpretem: aut si laicus fingit se sacerdotem esse, aut dolo, seu ex proposito, aut à casu

audit confessionem, quæ confessori fit: omnes tales tenentur illam celare. Ratio constat ex dictis, quia omnes illi tenentur confessionem celare, per quorum detectionem redderetur odiosa, & ab ea homines retraherentur: sed si pœnitẽtes scirent aliquos tales posse licitè con-**[[111]v]** fessionem reuelare, cùm sciant posse de facto multos ipsum consitentem audire, id timentes, non ita auderent confiteri. Si tamen confessor confessionẽ alicui reuelaret extra confassionem, siue occultè, siue publicè sine licentia confitentis, ille alius, an teneatur celare auditum, sicut & ipse confitens? Crederem quòd non, quia ille non per viam confessionis illud sciuit ex casu.

De his, quæ à consessor celanda suut.

ALiud dubium, quæ sunt ea quæ necessariò celanda sunt?An scilicet sola peccata confessa, an reliqua omnia etiam non pec cata in confessione audi ta? Respõ. Quòd vniuersaliter illa omnia necessariò celanda sunt, per quorum detectionẽ redderetur onerosa, seu odiosa ipsa confessio, & quia ex reuelatione peccatorũ, & circunstantiarum, & complicum redderetur odiosa confessio, ideò omnia illa cadunt sub sigillo confessionis. Inde etiam fit, vt aliquando sub eodem sigillo cadat virtus & bonitas ipsius confitẽtis cognita per confessionẽ: vt si sacerdos aliis videntibus duas mulieres audiuit in confessione, & coram astantibus volens alteram commendare, dicit eam esse castam & virginem. Quod cùm de vna affirmet, & non de altera, secundum communem hominum intelligentiam significat illam alteram non esse talem, iuxta capit. Nõne. de præsumptionibus.

Sed pro maiore huius dubij explicatione, pono dicta aliqua. Primum. Licitum est ob causam in publico, vel aliàs reuelare confessionẽ, id est, peccata in confessione scita prodere, non prodendo personam directè, vel indi rectè, vbi & quando nullum subsequatur scandalum. Vt si confessor communicat alicui casum, quem in confessione cognouit, ad finem sciendi, an sit reseruatus, vel non: an sit mortale, vel nõ: & quæ pro illo sit pœnitentia im ponẽda. vt habetur cap. Officij. de pœnitentiis & remis. Aut si prædicator dicat in genere peccata talia, vel talia cõmitti, ad finem notificandi audientibus opus illud vetitum esse & perniciosum, & ab hominibus vitandum.

Secundum dictum. Licitum est reuelare, hoc est in publico, vel occulto dicere in genere, peccata per confessionem cognita, etiam personamseu confitentem exprimẽdo. Vt si confessor dicat de Petro: Petrus confessus est sua peccata. Quia dicẽdo, nec Petrum infamat, nec confessionem odiosam reddit, cùm omnes sciant neminem confiteri debere, nisi peccata, quodq́; non est, qui à peccatis sit prorsus im munis, non enim est homo qui non peccet. Et si[155] dixerimus, quòd peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus, vt ait beatus Ioan. Inde[156] patet esse licitum confessori dicere de Petro: Pe[157]trus confessus est sua peccata venialia, modò per hoc non significet Petrum confessionem mor talium omisisse. Tertium dictũ. Licitum est cõfessori peccatum in particulari simul & perso nam confitentem dicere, si peccatum tale alio quî publicum est, & omnibus notũ. Vt si dicat de publica meretrice, quòd confessa est turpi tudinem suã. Et de publico homicida, quòd cõfessus est homicidiũ. In quo duo significat confessor, scilicet, Petrum esse confessum, & Petrum esse homicidã. Et primum est occultum, cuius reuelatio cedit in laudem ipsius cõfitentis. Secundum est publicum, etiam ante confessio nem auditam. Ideò per hoc non dicitur confessor reuelare confessionem, quia non dicitur reuelari, nisi quod priùs occultum erat, quod in casu non accidit. Huius dicti ratio aperta est, quia tale dictum confessoris, nec est infama tiuũ

confitentis, nec reddit confessionẽ odiosam. Si tamen inde timetur scandalum, tenebitur confessor silere. Quod quia vt plurimum timetur ex similis dictis, satius est tacere, nisi fortè aliqua necessitas cogat.

ALiud dubium, An sub sigillo confessionis cadat peccatum cõmittendum, quod peccator confessus est, sicut & peccatum cõmis sum. Et dixerunt multi, & in scriptis reliquerum, quòd non, sed quòd talia peccata potest confessor ob causam reuelare. Pro qua sententia facit, quòd Deus illa peccata confessa non tegit, quãdiu sunt in proposito cõfitentis: igitur nec sacerdos debet ea tegere. Tum etiam, quia talis confessio non est sacramentalis, eo quòd confessio sacramẽtalis debet esse lachrymosa, id est, ex cordis pœnitentia procedens qualiter non procedit confessio prædicta, cùm pœnitentia cordis sit præterita mala plangere, & plangenda iterum non committere: In casu autem deest huiusmodi pœnitentia. Tum etaim, quia sacramentum non in confessione consistit, sed in absolutione. In casu autem præsenti talis confitens nec absoluiẽ, nec absolui potest: igitur eius confessio sacramentalis non est. Respon. Cum aliis cõmuni ter loquẽtibus, quod sub sigillo confessionis cadunt non solùm cõmista, sed cõmittenda cõ-**[112r]**fessa. Quia cùm ad integritatem confessionis pertineat confiteri non solùm quæ præterierunt, sed etiam propositum habitum ea postmodùm cõmittendi, si esset sacerdoti cõcessa facultas huiusmodi proposita reuelandi, non dubium, quin daretur occasio, vt vel confessio dimittatur, vel saltem dimidietur. Tum etiam, quia & si talia peccata sint posteà in re committenda, iam tamen sunt in volũtate commissa. igitur celãda sunt, sicut & reliqua commissa, seu præterita. Nec obstant rationes in oppositum factæ, quia confessio hæc sacramentalis est, ad quod nec necessarium est confessionẽ ex vera cordis pœnitentia procedere, nec Deum peccata sic confessa tegere. Id patet, quia tunc confessio fictè facta cum subsequente absolutione non esset sacramentalis, sed posset ob causam reuelari, quod est contra communem sententiã. Et sequela patet, quia nec ex vera cordis pœnitentia procedit, nec Deus illa peccata tegit. Deinde, vt sacramentalis sit confessio facta, non est necessarium, quòd confitens absoluatur sacramentaliter: quia tunc si confessor non absolueret confitentem, eò quòd confessio nondum est perfecta, vel quia vult super casu aliquo confessor alium consulere, vel ob aliquam causam, seu pro voluntate absolutionẽ differre, vel negare, quòd tunc non esset sacramentalis huiusmodi confessio, & per consequens posset ob causam reuelari, quod iterum suppono falsum. Nec etiam videtur dici sacramentalis confessio, quia peccator poterit posteà ab illis peccatis sacramentaliter absolui absq; hoc, quòd eorum confessionem reiteret. Nam tunc si peccator in via narret sacerdoti vitam suam, sicut qui historiam narrat, qualiter eam narraret alteri non sacerdoti, esset dicenda huiusmodinarratio, confessio sacramẽtalis: quia absq; repetitione huiusmodi narratiõis potest talis peccator posteà ab illo sacerdote sacramentaliter absolui per hoc solùm, quòd ille peccator posteà contritus, fateatur se reum esse in omnibus, quę illi prẹnarrauerat, etiam si confessionem non reiteret. Ideò videtur ad præsens illa confessio dicenda sacramentalis, quæ fit à peccatore in recognitionem suæ culpæ, & sacerdoti, quatenus iudex in foro pœnitentiali, seu quatenus tenet vicem Christi, & cum spe veniæ seu absolutionis à sacerdote illo impetrandæ. Nam hæc est confessio, quæ iure diuino & humano nobis pręcepta est, in cuius præceptione, fundatur necessitas celandi in omni euentu cõfessionem. Hæc etiam est à qua si homines reuocentur periculosum est, & perniciosum. Cùm igitur talis sit confessio, qua quis commissa & committenda confitetur alicui sacerdoti, qua tenus Christi vicarius est, & iudex ipsius confitentis, sequitur illam sacramentalem esse, & necessariò celandam. Et quanuis qui confitetur, spem veniæ illicò impetrandæ non habeat, sed posteà, erit sacramentalis. Imò &

si non habeat spem illicò, vel posteà remissionẽ à sacerdote impetrandi, modò confessionem illam faciat animo adimplendi pręceptum Dei aut Ecclesiæ, de integrè confitendo, videtur confessio sacramentalis, & per consequens celanda.
Corollariè sequitur, si peccator confitetur episcopo, se sæpe & vehementer tentari ad oc cidẽdum ipsum episcopum, quodque nõdum animum occidendi eum deposuerit: Episcopus ille non poterit directè, nec indirectè ante occisionem attentatam arma & alias defensiones parare, si sit verisimile, quòd inde prodetur confessio: quia fortè alij, qui episcopum ita parari viderint, suspicabuntur, priùs ipsum confitentem necem episcopi procurare, & ita firmabuntur in sua opinione. Sed tamen pro hoc, & aliis similibus casibus, quando facta, seu verba confessoris æquiuoca sint, & possint ob diuersas causas fieri citra cognitionẽ per confessionem habitam, poterit confessor illis factis æquiuocis vti pro bono reipub. & suo, & proximi.
Sequitur vltrà: si quis sit excommunicatus, populo nesciente, & sacerdote id per confessionem cognoscente, non debet confessor illum excommunicatum vitare, nec in publico, nec in occulto. Ratio clara est, quia quanuis vitãdo illum in occulto non reuêlet confessionem, attamen reddit eam odiosam, & onerosam. Vn de videns peccator se à sacerdote etiam in occulto vitari, cùm id cedat illi in pœnam & cõfusionem, quam sine confessione non fuisset passus, verisimile est, quòd à confessione simili reuocabitur. Itâq; confessor audita confessione, ita se postmodùm habere debet, ac si nil per confessionem illam cognouisset, Nec obstat. cap. Cùm non ab homine. de sententia excõmunicationis. vbi dicitur, quòd qui scit in occulto aliquem esse cõmunicatum, debet in occulto eum vitare. Quia textus ille non se extendit ad casum præsentem, sed loquitur, quando extra confesionẽ, aut aliter cognoscitur excommunicatus.
Inde vltrà videtur sequi, quòd peracta confessione, & absolutione impensa, non potest confessor etiam in occulto exprobare illi cõ-**[[112]v]**fitenti peccata confessa, vel eum repręhendere, nec de illis cum illo confabulari, nisi de consensu ipsius pœnitentis. Ratio, quia quãuis non sit hoc procedere, seu reuelare confessio nem, est tamen eam onerosam facere, & odio sam: cùm omnibus molestum sit, eorum peccata, quæ in confessione detexerunt, extra confessionem per ipsum confessorem significari, tam in publico, quam in occulto. Quanquam Adrianus iu his duobus casibus non reputat incõueniens oppositum dicere & tenere, quòd confessor vitet in occult eum, quem per confessionem scit esse excõmunicatum. Et quòd confessor, peracta confessione, extra confessionem repręhendat confessum de peccatis confessis, idque si viderit illi confitenti profuturum. Nec in hoc dicitur confessionem pro dere, aut reuelare. In quo taxat Scotum oppositum cum suprà dictis tenentem. Verùm cùm ratio potissima quare sit necessarium celare confessionem, est, nè reddatur odiosa & onerosa hominibus, quicquid faciet eam similiter odiosam & onerosam, erit similiter vitandũ. Alioqui peccabit confessor, quanuis non peccet contra præceptum de calando confessionem, nec incidat pœnas contra reuelantes statutas. Sequitur ampliùs, si duo volunt in facie Ecclesiæ contrahere, inter quos est impedimentum, quod est à curato per confessionem cognitum, vt quòd frater sponsi cognouerit illam, quam ducere vult, non potest tale impedimentum dicere in publico nec in occulto, nec debet abstinere à celebrandis, seu benedicẽdis nuptiis illis, cùm nullam habeat causam legitimà abstinendi ab vsu sui officij in casu. Nec obstat, quòd videtur cooperari ad actum lege diuina damnatum, scilicet, vt illi alioquî impediti, coniugium contrahant. Nam non id facit sacerdos voluntate, sed necessita te, vt scilicet, scandalum vitetur, & confessionem non prodat. Nec in casu cooperator ad actum, qui de se est illicitus

ex circunstantia quæ tamen latet, & quam publicare non licet. Sicut etiam potest curatus eucharistiam ministrare subdito publicè cum aliis eam petenti, etiam si sciat eum in peccato mortali, sed occulto esse. Sequitur iam iniquum esse man datum, quod dicitur, nonnullos inquisitores dedisse de manifestãda seu denuntianda hæresi, qualitercunque scita, etiam per viam confessionis, aut secretæ commissionis, & c. Iniquum etiam esset, tali mandato parêre, saltem si non aliter hæresis illa scitur, quàm per confessionem, siue sit hæresis præterita, siue seminanda.

SEd adhuc superest scrupulus, quia vt videtur, ideò celanda est confessio, nè homines à confessione illis necessaria retrahantur: sequitur hinc, quòd si confessionis necessitas cessaret, ex consequenti cessaret obligatio, tã strictè eam celandi: nam semota necessitate confitendi, non esset periculum animarum homines à confessione agenda abstinere, cũm alioquî sufficeret eis Deo confiteri. Et si sic, sequitur, quòd illas confessiones esset in casu aliquo li citum reuelare, quas homines sine necessitate, sel sola voluntate faciũt. Quales sunt, quas faciunt extra ariticulum necessitatis, & extra tempus ab ecclesia statutũ. Quales etiam sunt quas faciunt aliqui per scriptum, aut per interpretem, & quas aliqui ex deuotione pluri bus simul sacerdotibus faciunt, aut vni, coram tamen aliquo alio, qui adiuuet sacerdotem ad iudicandum inter lepram & lepram, inter reseruata & non reseruata. Nam ad confessiones taliter factas, nulla compellit necessitas, sed sola mouet voluntas, vt suprà diximus:à quibus si homines abstineant, nullum videtur animarum periculũ. Sicut nullum est animarum periculum, homines non ingredi religionẽ, quod de consilio est, non de necessitate.

Tum etiam, quia videtur in casu licitum re uocare homines à confessione facienda, non solùm extra tempus ab ecclesia statutum, sed etiam in ipso tempore, scilicet in quadragesima, imò & in tempore, quo est homo positus in articulo mortis: vt si necessitas compellat pugnare pro reip. defensione, aut nauem dirigere & exonerare pro salute eorum, qui in ea existunt, & in aliis similibus suadẽdum est, vt illo tempore hominess à confessione cessent, si quæ ad vitam necessaria sunt, per confessionem illam impediantur. Igitur, si in multis casibus licitum est directè homines à confessione reuocare, non igitur erit illicitum reuelare confessionem ob id, scilicet, quòd ex tali reuelatione datur occasio, vt homines à cõfessione reuocentur.

Respon. Quòd non solùm necessarium est confessionem celare propter necessitatem cõfitẽdi, nam ad cõmittendum alteri secretum nudum nulla compellit necessitas: si tamen alicui cõmittatur, necessarium est ei, cui tale secretum cõmissum est, illud celare, & non detegere. Ita & si sæpe homines voluntariè confiteantur absq; aliqua necessitate, est tamen necessarium confessori ipsam confessionẽ celare, idque multò strictiùs, quàm si esset secretum nudum confessori cõmissum. Vnde & si omninò esset sublata necessitas vocaliter con**[113r]** sitendi, supposita tamen vtilitate ipsius confessionis, adhuc esset necessariò celanda confessio. Quia non solùm illicitum est per confessionis reuelationem dare occasionẽ hominibus, vt à confessione eisdẽ necessaria abstineant, sed etiam vt confessionẽ, quæ tam salutare re medium est ad curandum cõmissa & præseruãdum à recidiua, homines abhorreant, etiã eo tempore, quo confessio vtilissima hominibus foret. Et ad id datur occasio concessa li centia confessionẽ reuelãdi. Et per hoc patet ad rationes antè factas. Reuocare enim homines à confessione directè, eo tempore, quo necessitas aliis rebus seu actionibus insistere cogit, non est reuocare homines à confessione pro tunc illis necessaria aut vtili: nam in tali casu postponenda esset confessio. Reuelare autẽ confessionẽ, de se dat occasionẽ, vt confessio siue quãdo est necessaria, siue quando saluta ris est, prętermittat̃, & hoc est illicitum. Sicut esto quod confessio esset quidem vtilis, sed non necessaria, & aliquis dissuaderet eam omnibus, nè

scilicet vllo vnq̃ tempore cõfiteanť, certè pecca ret mortaliter, vt constat. Sicut q dissuaderet hominibus, nè vllo vnq̃ tempore opera consilij faciant, absq; dubio peccaret mortaliter.

De dispensatione super confessione reuelanda.

ALiud dubium, an possit Papa dispensare, cum confessore, vt possit reuelare cõfessionẽ. Et arguiť pro parte affirmatiua, quia potest dispẽsare in præcepto de confitendo, saltẽ semel in anno: igitur etiam in præcepto de celãdo cõfessionẽ, quãdoquidẽ qui potest remouere prius, potest ex consequenti remouere posterius. Secundò, potest Papa dispensare in voto & iuramento, vt patet ex eorum titulis, non obstante, quod sit de iu re diuino seruare votum & iuramentũ: igitur etiam potest dispensare in præcepto de celando confessionẽ, esto quod sit de iure diuino. Ter tiò, potest Papa dispensare in gradibus consanguinitatis iure diuino prohibitis, vt quòd possit vir successiuè duas sorores in cõiuges accipere, quod possit patruus cum amita contra here, & ita in aliis gradibus, quod tamen con stat in Leuitico esse iure diuino prohibitum.[158]

Quartò, Non obstãte, quod iure diuino vir te neať debitum reddere vxori postulanti, & eam non defraudare, prout Paulus docet: potest ta[159]men Papa cum viro dispensare, vt possit cum cruce signatis in terram sanctam peregrinari, etiam non habito consensu vxoris, vt habeť cap. Ex multa. de voto, & voti redẽptione. Similiter potest disensare cum cõiuge nè debitum persoluat ob ægtitudinẽ, non obstãte iure diuino in oppositum: igitur etiam in præsenti casu poterit dispensare, vt confessor possit reuelare.

His non obstantibus tenenda est opposita sententia, scilicet, quod Papa non potest dispensare cum confessore, vt reuelet confessionẽ. Et[160] probatur, quia Papa non potest dissoluere, quod iure necessario & diuino est institutum, quale est confessionẽ in omnieuentu celare.[161] Id patet, quia, vt ait Paulus: Non est data potestas Papę ad destructionẽ sed ad ædificationem. Et quod à Deo institutum est, per homines dissolui non debet. Vnde & Vrbanus Papa dixit, diuina mãdata seu instituta, vsq; ad sanguinem esse defendenda, & non violanda. Constat autem confessionem omni iure esse celandam. Secũdò, Non potest Papa dispensare in præcepto de baptismo, aut de confessione facienda, saltẽ tempore necessitatis, quan do due iure diuino tenetur homo cõfiteri: igitur, nec potest dispẽsare in p̃cepto de celãda confessione. Cõsequẽtia patet à minori, quia maior est obligatio celandi cõfessionẽ, quàm sit obligatio cõfitẽdi, vt ex sæpe dictis patet.

Tertiò, non potest Papa dispensare in præcepto de vitãdo scandalũ: igitur, nec in præcepto celandi cõfessionẽ. Nam non minus, imò maius est vinculum celandi confessionẽ, q̃ sit vinculum vitandi scandalum, prout colligitur ex cap. Sacerdotes. de pœnitentia, distin. 6. Vbi dicitur, quòd nullo vnq̃ tempore aut casu licitum est confessionem detegere, etiam pro vitando scandalo. Qui autem non potest in minus, nec poterit in maius, iuxta regulam iuris, Si vinco vincentem te, àfortiori vincam te.

Ad rationes priores respõ. Concesso quod possit Papa dispensare in pręcepto de confitẽdo semel in anno, non valet consequentia. Quia præceptum de semel in anno est humanum ex voluntate Pontificum procedẽs: quę autem ex humana voluntate proficiscunť, per volũtatem humanam possunt dissolui, iuxtaregu lam iuris: Res per quas casu nascitur, per easdem dissoluitur. Ad secundum fateor, q potest Papa dispensare in votis & iuramẽtis, non obstante quod obligent ad sui obseruantiã de iure diuino, sed non inde sequitur, quod possit in casu præsenti dispensare. Ratio est, quia sunt obligationes, quæ exhumana volunta te nascuntur,

vt sunt obligationes voti & iu-**[[113]v]**ramenti, quę oriuntur ex animo vouẽtis, iurãtis, aut promittẽtis. In tantum enim obligatur qui vouet, iurat, aut promittit, inquantum se ad id obligare intẽdit. Vnde fit, vt si quis do losè iuret, voueat, aut promittat, nulla inde nascitur obligatio in conscientia: excepto, nisi in fraudẽ seu damnum alterius factum sit votum, iuramentũ, seu promissio: quia tenebitur is, qui dolosè iurauit, aut promisit, ad resarcien dum damnum sua culpa alteri illatũ. Ac proin de falluntur, qui dicunt, quod obligatio iuramenti nascitur ex deliberata verborum attestatione, etiam si animus se obligandi defuerit. Alię sunt obligationes, quæ habent ortum ex diuina voluntate, ad quas tenentur homines inuiti, vt sunt obligationes pręceptorum Decalogi & aliorum, quæ Deus per se iussit, non expectata hominis voluntate. Tunc dico quod in priori bus obligationibus, quæ ex humana volũta te profectę sunt, potest Papa dispensare, non tamen in his, quę diuina voluntate oriuntur. Ratio est clara: tum quia quando homines per votum, aut iuramentum, seu promissionem ad aliquid se obligant, id intelligitur, excepta authoritate superioris. Tum etiam quia volũtashumana est obliquabilisab eo, quod rectum est. Vnde accidit hominem incautè sæpe iurare aut vouere. Ac proinde iustum est, vt iferiorum volũntates alicui superiori sub iiciantur, per cuius voluntatem inferiorum voluntas reguletur & dirigatur. Inde patribus concessa est facultas irritandi vota per filios emissa. Et viris similiter dissoluendi vota per vxores emissa. Ita etiam & Papæ concessa est facultas in votis & iuramẽtis dispensandi ob causam iustam occurrentem, vt patet ex titulo devoto. c. Magnę & c. Sed indignum est, & absurdum dicere, quòd voluntas Dei obliquabilis sit, quodque hominum voluntati subiiciatur: ideò nec dicendum est, quòd Papa possit obligationes, quæ ex diuina voluntate sunt ortę dissoluere aut limitare, quanuis eas pos sit declarare. Nec obstat, si quis obiiciat matrimoniũ habere ortum ex voluntate contra hentium, & nihilominùs Papa non potest in eo dispensare, ita vt possint, qui legitimè con traxerũt, quo ad vinculum sæparari. Id, inq̃, non obstat, quia hunc casum Deus sibi soli in lege Euangelica reseruauit. De quo aliâs.

Ad tertium dicendum, admisso quòd Papa dispensare potest, vt in gradibus lege diuina prohibitis aliqui contrahant, nil contra cõclu sionem propositam: quia lex illa Leuitica, in qua prohibitum est coniugium in gradibus illic contẽtis, erat iudicialis, ideò cessauit cum cæteris præceptis legis veteris iudicia libus & cæremonialibus, exceptis gradibus in linea recta ascendentium & descendentium.

Ad quartum dicendum, quod in illis casibus Papa propriè non dispensat, sed declarat, quod fieri debeat, aut possit. Nam in. c Ex multa, non ponitur verbum dispensationis, nec casus talis est, qui dispensatione indigeat, quia in fauorem fidei viros cruce signatos, vxores ad tempus relinquere, & in subsidium terræ sanctæ adire, non est qui dubitet esse licitum, mo dò viri huiusmodi tales sint, qui ad præfatum finem possint armis, aut consilio prodesse. Similiter si infirmitas coniugis talis sit, quòd si altericoniugi cõmisceatur, timetur verisimiliter periculum mortis, aut aliud notabile damnum, quod alioqui vitandum sit, poterit Papa declarare illum liberum esse à debito persoluendi, nec opùs est tunc dispensatione. Et quòd in his, quæ sunt de iure naturali aut di uino Papæ non sit concessa facultas dispensandi, sed declarandi, seu iudicandi, vbi aliquod dubium occurrat, patet ex Deutero. 17. vbi dicitur: Si difficile, & ambiguum apud te iudicium esse prospexeris inter sanguinẽ & sanguinem, causam & causam, lepram & non lepram, & iudicium intra portas tuas videris variari, surge, & ascende ad locum, quem elegerit tibi Dominus, veniesque ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore, quęresque ab eis, qui iudicabunt tibi iu dicij veritatẽ, & facies quodcunque dixerint & docuerint te iuxta legem eius. Ex quibus verbis apparet, quod

Pontifici concessa est potestas declarãdi in casu dubij, quid tenendum sit, aut agendum: quod longè differt à potestate dispensandi. Ac proinde non satis pertinenter citatur hic textus ad probandum posse Papam in dubiis super iure naturæ aut diuino dispensare. Et multo minùs si dubitatio ipsa sit an Papa possit dispẽsare in aliquo nècne. Nam si super hoc variè sentiunt Doctores, ita vt re hinc inde perspecta, maneat res æquè dubia, si Papa dispenset, peccat, exponens se periculo agendi, quod non potest, & dispensatus non erit tutus, dispensatione vtens, nisi per conscientiam inuincibilem excusetur, vt si putet inuincibiliter, quòd Papa non dispensasset, nisi fuerit sufficiẽter instructus, se posse dispensare. Quam præsumptionem rationabiliter habere seu formare poterunt simpli ces, interim quod illis de contrario non constat. Si enim Papa posset dispensare quorties esset probabile dubium an possit dispensare, nun q̃ esset tale probabile dubiũ: quia ad positionẽ**[114r]** talis dubij, sequitur depositio eiusdẽ, vt constat. Si etiam est dubium, an causa, ob quam di spẽsatio petitur sit sufficiẽs ad dispensandũ: seu ad posse dispensare, tunc etiam non potest dispensare sine peccato, anteq̃ sit sufficienter de sufficientia informatus: quia ex dubio de sufficientia causę ad dispensandum, sequitur dubium de potestate dispẽsandi, & tunc etiam ad positionem dubij de potestate dispensandi, sequitur depositio eiusdem dubij, quia sci licet, non potest dispensare. Si verò sit dubium, an causa sit sufficiens, vt homo possit liberè agere contra votum, aut iuramentum, aut aliud positiuum ius, tunc habed locum dispensatio. Sed de his aliâs.

De licentia confitentis ad reuelandum confessiones.

ESt alia dubitatio, An confessor possit ex licentia confitentis reuelare confessionem ob causam necessariam, vel vtilẽ. Et dixerunt multi Docto res, quod non. Primò, quia celare cõfessionẽ est necessarium de iure naturali & diuino: ad huius autem iuris violationẽ non sufficit vnius hominis licentia, sicut nec ad idẽ sufficit licentia aut dispensatio Papæ: Igitur.
Secundò, confitens non potest cedere iuri suo, quando id institutum est in fauorem mul torũ: sicut clericus non potest iuri suo cedere, quãdo eius cessio cedit in præiudicium ordinis clericalis, vt habetur. c. Si diligenti. de foro cõpetenti. &. c. Cõtingit. de sententia excõmunicationis. Ex quibus colligit̃ clericum nõ posse se laico iudici subiicere, cùm clericorum exẽptio data sit ordini clericali, & non perso næ. Nec potest etiam clerius se subiicere alicui, vt ab eodem verberetur loco iniurię, quam fortè illi priùs irrogauerat. Et qui in clericum, etiam volentem, manus iniecerit, est excommunicatus. Cùm igitur celatio confessionis sit inducta in fauorem omnium pecca torum, nec confessionem odiosam habeant, sequitur, quod vnius confitentis licentia non sufficit, vt confessor valeat confessionẽ reuelare.
Tertiò, Licentia data alicui, vt licentiantẽ occidat, vel mutilet: non sufficit, vt licentiatus eum occidat, vel mutilet: igitur nec sufficeret, vt ipsum licentiantẽ infamet, qualiter infama retur per confessionis reuelationẽ. Et consequẽtia apparet, quia sicut vnusquiq; tenetur vitam & membrorum integritatẽ seruare, ita & famam, prout scriptum est: Curam habe de bo[162] no nomine & c. Et Augustinus ait, vitam nobis esse necessariam, famam autem proximis.[163]
Quartò, si licitè posset confitens licentiare confessotẽ ad reuelandum confessionẽ, sequitur, quod superiore præcipiente ipsi confitenti, vt licentiam confessori præbeat, tenetur eam præ bere: tum quia in licitis opùs est superioribus obediamus: tum etiam, quia si superiore id iubente, nollet confitẽs licentiam dare, væhemen ter præsumeretur contra ipsum cõfitentẽ, q ipse reus sit criminis, de quo inquiritur, & ita sibi noceret negare licentiam. Quintò,

præfata confessionis reuelatio esset scãdalosa, & multis dãnis præberet occasionẽ, si ex licentia confitẽtis posset reuelari, quia inde daretur via sacerdotibus volẽtibus infamari confitẽtes, vt eos infament, eorum confessiones reuelando: dicendo se ad id licentiam à confitentibus habere. Daretur etiam via sacerdotibus dissoluendi matrimonia, alioqui legitima, quia possent dicere, se scire esse impedimentum canonicum inter coniuges, idque scire per cõfessionem, ad idque dicendum, se licentiam habere à confitentibus, & ad hunc modum pręberetur causa ad multa alia incõueniẽtia.

Sed his non obstantibus, videtur contraria sententia tenenda cum Tho. Bonauẽtura, Palude, & aliis multis, quòd, scilicet, de licentia expressa confitẽtis possit confessio reuelari. Et probaẽ primò, quia in tali casu cessat obligatio celandi confessionẽ: nam cessat ratio fun damẽtalis præfatæ obligationis, quæ erat, nè ex reuelatione confessione reddatur odiosa, & nimis onerosa ipsa confessio, sed vbi cõstat confessorẽ reuelare confessionẽ ex expressa licentia confitẽtis, non ideò fit odiosa cõfessio ei, qui licentiam propria voluntate dedit, nec aliis, quibus sua relinquẽ libertas negandi licentiã præfatã, & concedendi, si velint. Igitur cessat in casu ratio obligationis, & per consequens cessat ipsa obligatio celandi cõfessionẽ:ꝗa cessante causa & c. ratio legis est aĩa legis & c.

Secundò, vnusquisq; potest cedere iuri suo absq; præiudicio tertij, quãdo ius illud in fauorẽ ipsius cedẽtis est constiturtũ: sed celatio confessionis est inducta in fauorem confitẽtis directè, & non in fauorem ordinis, status, officij, aut dignitatis: cùm huiusmodi ius se extẽdat ad omnes peccatores, qui nec ordine, nec in officio, aut dignitate aliqua sunt constituti, vt constat: ac proinde in fauorem personæ confitentis est institutum, & ita potest quilibet confitens iuri suo cedere. Tertiò, quia id potest quis per alium facere, quod per se facere potest, cùm causa iusta id postulauerit: sed**[[114]v]** confitens potest suum crimen occultum ob causam per ipsum prodere, imò non solùm potest, sed debet aliquãdo: vt si homicidium perpetrauit, de quo non est accusatus, nec in famatus: sed alius innocens, & homicida pro batus, licet falsè, ducitur ad crucẽ seu gladium, id sciens verus homicida, potest, & debet se prodere, vt innocentẽ illum à morte iniusta eripiat, prout scriptum est: Erue eos, qui du[164]cuntur ad mortẽ: igitur in simili casu poterit suum crimen per confessorem ad id licentiatum prodere. Quartò, quia si quis secretum nudum commisit amico, iure naturali & diuino tenetur illud celare, vbi necessitas reuelandi non cogat ad oppositum, & tamen licentia cõmittentis sufficit, vt his, cui commis sum est, reuelet. Igitur pari forma licentia confitentis sufficiet, vt confessor ob causam, secretum confessionis reuelet.

Hanc igitur positionem tenẽdo, potest ad rationes pro priori sententia adductas, respon deri. Ad primum dicendum, quòd in casu non violatur ius diuinum aut naturale, quod est intelligendum, confessionem in nullo casu esse reuelandam sine consensu & licentia consi tentis. Cuius limitationis causa est, quia data licentia à confitente, cessat causa præfatæ obligationis, vt suprà dictum est: quæ quidẽ causa quia non cessat ad licentiam seu dispensationem Papæ: ideò licentia Papæ non sufficit, vt confessor alterius confessionẽ reuelet, & sufficit licentia ipsius pœnitentis. Sicut licentia Papæ non sufficit, vt Petrus vestem meam accipiat, & ad id sufficit licentia mea, seu per me voluntariè data. Sicut si Petrus iu rauit se soluturum mihi certum debitum liqui dum ad terminum, licentia Papæ de vltrà differenda solutione non releuat debitorem, & tamen licentia per me illi ad idem data, releuat illum à periurio, vt constat. Ad secundum ex dictis patet responsio, quòd ius celandi confessionem personale est, & in fauorem personę confitentis directè, & immediatè concessum, quanuis ex consequenti sit in fauorem omnium peccatorũ. Ideò non est simile, quod pro simili de

clericis inductum est. Ad tertium, admisso antecedente, consequentia non valet, quia aliud est de vita & membris hominis loqui, in quibus ipse non est sui iuris, nec se potest vnquam occidere aut mutilare: & ita quod per se facere non potest, non poterit per alium facere, quando illud est in se prohibitum, aut malum. Famam autem potest homo per se perdere seu amittere, vt ex dictis patet, scilicet, si causa postulauerit: ideò famam per alium ad id licentiatum perdere potest, imò & aliquando etiam si licentiatus non sit, vt facilè potest ex emplificari. Nec obstat, quod ex scriptura & ex Augustino citatum est, quia inde id colligitur, scilicet, quòd homo non debet esse prodigus, seu contemptor famæ suæ citra causam id postulantem: quia sicut temerè perdere bona temporalia peccatum est, àfortiore, temerè famam amittere est culpandum, quod in casu non ponitur. Ad quartum ratio illa supponit vnum falsum, scilicet, quòd in omnibus licitis est superiori obtemperan dum, quod non ita est, vt patet, si iubeat alicui vt religionem ingrediatur, vt continens sit, & vxorem non ducat, cùm dicat Hiero. Castitas suaderi potest, imperari non potest, & tamen non solùm licita sunt hęc, sed multo meliora quàm sua opposita. In illis igitur opùs est superiori præcipiẽti obtemperare, in quibus est aliquis illi subditus, seu ad quæ sua potestas dominandi se extẽdit. Humani enim iudices potestatẽ habent limitatam, vt sicut non omnes excessus punire possunt, ita nec omnia peccata prohibere. Et multo minùs possunt oĩa quæ licita sunt, præcipere. Et quanuis confitens à superiore iussus nolit licentiam confessori dare, vt confessionẽ reuelet, non ideò peri culum incurrit, nec per se dat causam astanti bus aliqd sinistrè de illo suspicandi, eò quòd nolle dare licentiam ad pręceptum superioris, alias iustas causas habere potest, scilicet, nè iniquæ iudicis voluntati condescendatur, qui illud iubendo, metas suæ superioritatis excedit. Et etiam nè alij à plena confessione agẽda deterreantur, qualiter deterreri possent, si ad iussum superioris licentiam præfatam daret.

Quòd si inde sinistra suspitio contra confitentem nolentẽ licentiam præbere oriret̃, non posset superior ex tali suspitione contra illum pro cedere. Et si coactus licentiam pręberet, non deberet sacerdos huiusmodi licentia vti, cùm extorta sit, non voluntatiè concessa. Ad quin tum, parum valet, quia si priuati & malitiæ locus in casu daretur, ita etiam militia locum haberet imponendi crimen falsum alicui, confessione non præuia, & contra illum falsè testificandi. Haberet etiam locum ad fingendum impedimenta canonica inter coniuges, etiam sine cofessione præuia, sicut ea præcedente. Posset etiam confessor prauus, audita cofessione, fingere se licentiam habe re à confitente, & multa alia falsa, quæ in confessione non audiuit, confitenti imponere. Itâqua hæc ratio omittatur.

[115r] Videtur igitur tenendum, quòd non qua liscunq; licentia confitentis sufficit vt confessor possit confessionem reuelare, nisi cõstet sufficienter de licentia his coram quibus huiusmodi confessio reuelatur, nam per hoc tollitur scandalum & odium confessionis. Secundò, requiritur quòd detur præfata licentia propter aliquod notabile bonum procu randum, vel malum euitandum, quod præpon deret famæ cõfitentis. Alioqui nec debet dari talis licentia, nec ea data vti licitum erit.

Est autem ratio, quare licentia confitentis sufficit in casu, non obstante præcepto naturali & diuino de seruando huiusmodi secretum: quia data licentia prædicta, iam desinit esse materia secreti. Sicut data licentia ab eo, qui secretum nudum alteri commisit, desinit esse materia secreti. Sicut quãdo creditor differt, seu prolongat debitori terminum solutionis vltra terminum, quem sub iuramento præfixerat: iam solutio in termino non est materia iuramenti.

Corollariè sequitur, quòd potest cõfessor publicè dicere crimina in confessione cognita, sine licentia ipsius confitentis, vt si pœnitens publicè confessus est illa, quia tunc illa crimina

non sunt materia secreti. Quæ autem dicta sunt, procedunt de confessione secreta. Nota etiam quòd quãdo confessor ex licentia confitentis prodit confessionẽ, opùs est ad vitandum scandalum dicere, & ostẽdere se confessio nẽ illam reuelare ex licentia expressa cõfitentis.
Corollariè sequitur quòd non sufficit licentia præsumpta, nisi sit expressa & actu concessa: alioqui reuelans confessionem ex sola licentia præsumpta non minùs de se facit confessionem odiosam, quàm si absq; vlla licentia eam reuelaret, vt de se patet.
Corollariè sequitur, quod nec etiam sufficit li centia debita, nec consensus debitus: non enim idem operatur consensus debitus & actualis. Id patet in multis, vt suprà exemplificauimus, scilicet, si Petrus dotosè contrahat cum sœmina, deberet quidem ad vitandum dolum consentire, vbi consensus actualis sufficeret ad coniugium, ad quod non sufficit consensus debitus. Similiter in baptismo, positis aliis necessariis, ad verum baptismũ sufficeret consensus actualis ipsius baptizati, & tamen non sufficit consensus debi tus eiusdẽ. Idem in cæteris sacramentis exemplificari potest. Similiter in sacramẽto absolutionis, si quis vult ob causam alieno consiteri, extra articulum necessitatis, sufficeret li centia actualis proprij sacerdotis, & non sufficeret licentia debita eiusdẽ. Similiter, vbi cau sa aliqua exigeret, quòd Papa dispensaret in matrimonio consanguineorum, dispensatio actu data sufficeret, & non sufficeret dispensatio debita. Ita dico in proposito, quòd licẽtia confitẽtis debita dari ad reuelandum cõfessio nẽ, non sufficit, & sufficeret licentia actu data. Quanq̃ in distractione rerum tẽporaliũ, si con sensus actualis sufficit, ita etiam sufficit cõsensus debitus & præsumptus domini ipsarum re rum. In sacramẽtis autem dãdis aut recipiendis non ita. Habent enim hæc diuersas leges, ideò non mirum, si ad diuersos casus diuersimodè re spondeat̃. Ac proinde cum licentia actu data tollat scandalum alioq ex confessionis reuelatione prouẽturũ, quod per licentiam debitam, seu præ sumptã, & non actu datam non tollit̃, ideò & c.

De confessione celanda, casu, quo factum per aliam viam cognitum sit.

ALiud dubium, an si confessor peccatum, qd' per confessionẽ scit, per aliam viam extra cõfessio nẽ sciat, possit illud ob causã manifestare, sine licentia confitentis. Et di xerunt aliqui quod non, siue confessor illud sciuerit per aliam viam ante confessionẽ, siue post cõfessionẽ. Pro qua opinione arguitur primò, quia districtè prohibitum est confessori, nè reuelet confessionẽ, id est, id quod per confessionem sciuerit aut cognouerit: sed confessor eo ipso, quod reuelat crimen per confessionẽ cognitum, etiam si ali illud cognouerit, verè dicitur confessione reuelare. Nec valet excipere casum, quo alia via illud cognouerit, nã ecclesia nil tale excipit: igitur nec nos excipere debemus. Pro quo etiam facit Augustinus, qui videns Paulum in epistola ad Corin thios concedere hominibus, vt possint ad secun[165] das nuptias transire, concludit esse etiam licitum transire ad tertias & quartas & c. decẽs, quod vbi Paulus non limitauit, nec nos limitare debemus. Et habet̃. 31. q. 1. c. Quòd si dormierit & c. Tertiò pro eadem sententia facit ratio, quia si Petrus extra confessionem sciat: quia, scilicet, vidit Ioannẽ aliquod crimen committere, cui deprecatur, vt nemini, quod vidit, pãdat: Ioannes promittens se celaturum, tenetur illud celare, ratione promissionis, etiam si alioqui, scilicet, per euidentiam facti illud cognouerit. Igitur à fortiori, confessor aliâ sciens crimen confitẽtis, tenebitur illud celare, ratione pro missionis, qua tacitè confessor se obligat celaturum, quod per confessionem agnouerit.

[[115]v] Respon. His non obstantibus tenendum est oppositũ, scilicet, quòd quãdo necessitas aut vtilitas postulauerit, poterit confessor manifestare peccatum in confessione cognitum, etiam relatum ad personam, si alia via illud agnouerit. Probatur, quia confessor extra confessionem sciens crimen alicuius, si producatur in testem, aut à iudice inquiratur, est obligatus ob publicam iustitiam dicere quod sciuerit. Igitur si illud sciat perconfessionem sacra mentalem, siue sub sequentem siue præcedentem facti congnitionẽ, non minùs tenebitur à iudice inquisitus, aut in testem productus illud manifestare: alioqui confessio esset vinculum iniquitatis, & impeditiuum publicæ iustitiæ. Secundò, quia fraus & dolus nemi ni debet patrocinari: patrocinaretur autem, fi prior sententia esset vera. Patet, quia si latro coram sacerdote calicem, aut rem aliam furetur, sciens quòd si illud illi sacerdoti confiteatur, non poterit super illo testificari, seu denuntiare, adibit illicò ad sacerdotem eundem, & confitebitur illi furtum illud, iam fraus & dolus latronis illi patrocinaretur. Tertiò, quia opposito dato, sequitur aliquod absurdum, scilicet, quòd prẹlatus, cui incumbit super adulterio, vsura, aut concubinatu cognoscere, & illud in foro exteriore iudicare & punier, quòd non posset aliquem talem criminosum per testes omni exceptione maiores probatum, talem iudicare, & sententiam contra eum ferre: supposito quòd ille prælatus per confessionem sacramentalem ab illo criminoso factam cog ius crimen, de quo est in iudicio coctus. Patet sequela: quia in sententia contra illum ferenda debet declarare illum esse tali crimine irretitum.

Quartò sequitur alia absurditas, quòd si sa cerdos vidit Petrum in loco prophano forni cantem, de quo Petrus confitetur eidem sacerdoti, quòd sacerdos videns Petrum ab aliis accusari, quòd in loco sacro fornicationem commiserit, non posset sacerdos in accusatio nem illius dicere, quòd non in loco sacro, sed in prophano est fornicatus, ipso sacerdote vi dente. Potest igitur & aliquando debet confessor crimen per confessionem scitum, prodere, si per aliam viam extra confessionem illud cognouit. Pro vitando tamen scandalo debet, quando id reuelauerit, dicere modum quo illud sciat: scilicet, quia vidit illud perpe trari, vel quia audiuit extra confessionem. Caueat tamen nè dicat se illud scire per confessionem, quia hoc dicere non poterit sine reuelatione confessionis. Habet enim sacerdos in casu cognitionem illius facti duplicem: alteram per viam confessionis, & ex hac notitia nil potest dicere, vt patet: alteram per euidentiam facti, vel aliquorum relationem, & ex hac via licitum est peccatum illud ob causam iustam manifestare. Exemplum huius est clarum. Iudex ex coniecturis non potest aliquem iudicare: si tamen vltra coniecturas habet sufficientem certitudinem ex euidentia facti, aut ex testificatione, seu ipsius rei confessione iudiciali, tunc ex tali notitia poterit ad iudicandum procedere. Ita in proposito. Per hæc patet ad rationes ante oppositum. Ad primum dicendum, quòd quando sacerdos reuêlat crimen per confessionem cognitum, non ex notitia per confessionem habita, sed ex alia extra confessionem acqui sita, tunc non dicitur reuelare confessionem. Aliud enim est reuelare peccatum confessum, aliud confessionem, vt ex dictis patet. Ad secundum ex Augustino allegatum, dicendum quòd quanuis ecclesia præcipiens confessionem celari nullum casum excipiat formaliter, ratio tamen ipsa cogit nos excipere: quia alioqui sequerentur absurditas & incon ueniẽtia magna, vt suprà argutum est. Sicut etiam si ecclesia non excipiat casum, quo confitens ipse licentiam conferat confessori, ratio tamen cogit nos, talem exceptionem admittere. Sicut & ecclesia quãdo iubet, vt peccator omnia sua peccata semel in anno confiteatur, non excipit venialia: attamen ratio cogit nos, ea ab illa obligation excipere.

Ad tertium dicendum, quòd illa promissio in casu obligauit promittentem ad celan dum, quando nec necessitas, nec vtilitas publica nec priuata oppositum postulauerit. Si tamen causa iusta, aut salus ipsius delinquentis, siue alterius, aut præceptum superioris iustum postulauerit, non est standum in promissione, vt constat: ita & in præsenti casu, qui disputatur, dicendum est. Debent tamen confessores esse nimis cauti, quando de peccatis aliorum loquuntur, siue in iudicio, siue extrà, nè inde aliqui scandalizentur: quia facilè suspicabuntur astantes, quòd illa aliena peccata per confessionem cognouerit scientes illum ex officio esse confessorem. Ideò nisi necessitas postulet, silere debent aliena peccata, & si necessitas ea prodere cogat, causam & notitiam extra confessionem habitam reddant.

De secreto nudo celando.

[116r] SEquitur iam responsio ad aliud dubium, sci licet, An sigillum secreti nudi alicui cõmissi sit de necessitate celandũ. Et dicendum quòd sic: tum, quia iure naturæ tenemur proximum in fama non lędere: accideret autem sæpissimè contra famam cõmittentis, aut alterius, huiusmodi sigillum reuelari. Tum etiam, quia de iu re naturæ tenemur esse fideles, seu fidelitatẽ proximis seruare: hanc autem non seruat, qui re uêlat arcane sibi ab amico cõmissa. Tum deniq;, quia de iure naturæ tenemur seruare pro missum, sed in secreti cõmissiome semper vel tacitè vel expressè interuenit promissio eius, cui secretum cõmittitur, alio qui non sibi cõmitteretur. Cum hoc tamen stat, quod licitum sit huiusmodi sigillum aliquando reuelare, vt si eius celatio vergat in perniciẽreip. aut salutis cor poralis ipsius cõmittẽtis, aut eius, cui cõmittitur, aut alterius. Huius limitatiõis ratio est clara, quia in his casibus, in quibus non potest aliter pręfatis damnis obuiari nisi reuelando secretũ, cessat obligatio celãdi. Nec rationes factæ tunc habent vim, quia fama proximi postponenda est pro salute reip. aut alicuius alterius, maximè pro spirituali. Fidelitas autem tunc non obligat, quia non dicitur quis perfidus per hoc, quod arcanum reuelat simpliciter: sed per hoc. quod temerè, & sine causa cogente reuèlat. Promissio etiam tunc cessat, quia nemo potuit se per promissionẽ contra remp. obligare, aut contra salutem corporalem, aut spiritualem alicuius, ad quam charitas ipsa obligat.
Corollariè sequitur quantum intersit inter sigillum secreti commissi, & sigillum confessionis: quia hoc in nullo casu potest reuelari, saltem formaliter, dicendo per confessionem scitum esse tale, vel tale factum, nisi habita ex pressa licentia confitentis. Secretum verò nu dum cõmissum, sæpe potest reuelari ob causam cogentem, sine licentia committentis.

Finitur Codex de confessione.

3

De satisfactione pro peccatis.

Quæstio prima.

SVperest de satis factioẽ, quæ tertia pars pœnitentiæ dicitur, aliqua breuiter ꝑtractare, & in primis quęrendum occurrit de possibilitate satisfaciendi, An, scilicet, ho mo purus possit Deo pro peccatis cõmissis satisfacere. Et est multorum sententia quòd per se non potest, benè tamen in virtute passionis Christi. Primam partem probant propter duo: primum est, quia

offensa contra Deum cõmissa est infinita, attenta conditione ipsius offensi: quanto enim maior & melior est qui offenditur, cæteris paribus, tãto offensa seu iniuria eidem illata est maior. Cùm ergo Deus sit infinitus, & infinite bonus, sequitur offensam contra eum cõmissam esse infinitam. Homo autem nil infinitum potest Deo reddere, in recompensam offensæ infinitæ: ergo non potest illi satisfacere. Hęc consequentia patet, quia satisfactio est redditio æquiualẽtis & c. Secundum est, quia homo non dicitur satisfacere creditori reddendo aliquid alioqui eidem debitum. Cùm ergo homo debeat Deo quic quid boni habet, & quicquid boni agree potest, ob beneficium creationis, & redemptionis, quod ab ipso Deo recipit, sequitur quòd per nil potest Deo satisfacere, pro iniuriis eidem illatis. Secundam partem probant, scilicet, quòd in virtute passiõis Christi potest homo Deo satisfacere, eò quòd satisfactio, qua Christus ꝑ nobis satisfecit, fuit quodãmodò infinita, cùm esset Deus infinitus ipse, qui pro bonis satisfecit. Quanquam id communiter dicatur, oportet tamen rem ampliùs distinguere, & quid veritatis habet inuestigare. Vnde contra hanc sententiã currit ratio, quòd, scilicet, illæ duæ partes simul non stent: nam quæro, vel intelligunt de satisfactione sumpta secundum libera lem & gratiosam Dei acceptationem, qui, sci licet, dignatur contentus esse cum eo, quod ho mo reddit, vel de satisfactione sumpta secun dum rigorẽ iustitiæ, quæ requirit æqualitatẽ rei & c. Si primum, quæro rursus an de potentia absoluta loquantur, an de ordinata. Si loquantur de satisfactione secundum liberalẽ Dei acceptationẽ, & de potentia absoluta, fal sa est prima pars, in qua dicunt, quòd homo purus non potuit per se sine passione Christi satisfacere Deo. Patet hoc, quia alius fuit mo dus Deo possibilis ad redimendum genus humanum, & si alius conuenientior non fuerit, quàm per incarnationẽ & passionem Dei, vt ait Augustinus. potuit etiam Deus de potentia absoluta remittere peccata vnicuique liberelis simè, nil in recompensam ab ipso peccatore exigendo. Potuit ergo eidem peccata remittere absolutè, aliquam recompensam paruam exigendo, scilicet, pœnitentiam cordis, aut solam peccati confessionem aut aliud obsequium, quodcũq; Deo gratum & c. quo reddito, diceretur homo ille satisfacere Deo secundum eius liberalem acceptationẽ, etiam non concurren-**[[116]v]**te passione Christi. Si autem loquantur de satisfactione secundum Dei acceptationẽ: & de potentia ordinata, tunc vera est præfata senten tia pro vtraque parte. Attamen raiones adductæ pro prima parte sunt impertinẽtes, & falsæ: patet hoc, quia impertinens est offensam esse finitam aut infinitam ad hoc, quòd homo possit Deo satisfacere secundum ipsius Dei liberalem acceptationẽ, vt cõstat. Impertinens etiam est id quod homo Deo reddit in recõpensam offensæ, esse alioqui debitum vel in debitum ad hoc, quòd homo satisfaciat Deo secundum ipsius liberalẽ acceptatioẽ, vt similiter de se constat, cùm liberum sit ipsi Deo acceptare opus hominis bonum in remissionẽ peccati, siue alioqui sit illi debitum, siue non & c. De falsitate autem rationum illarum statim patebit. Et ita apparet præfatam sententiam falsam esse, vel impertinenter probatam, si de satisfactione secundum liberalem Dei acceptationem loquãtur. Si autem loquantur de satisfa ctione secundum rigorẽ iustitiæ, quæ rei æqua litatem requirit, falsa est pro secunda parte: quia passio Christi non fuit satisfactoria pro peccatis secundum rigorẽ iustitiæ, seclusa Dei gratiosa & liberali acceptatione, vt statim patebit. Et quanquam sit vera sententia pro prima parte, attamen rationes ad eam probandum non videntur varæ. Patet de prima in qua dicunt, quòd offensa fuit infinita, & homo purus nil infinitum potest Deo reddere in recompensam & c. Nam cùm dicunt offensam esse infinitam, vel intelligunt, quòd sit infinita secundum sub stantiam actus vel secundum intensionem actus, vel secundum durationẽ actus, vel solùm obiectiuè, quia contra Deum infinitum, prima tria dicere non possunt, vt con stat. Et si quartum dicant,

iam falsum est, quòd non possit homo in recõpensam offensæ sic infinitæ reddere Deo aliquid infinitũ: quia omne opus bonum propter Deum summè dilectum factum erit, similiter obiectiuè infini tum. Adde quòd potest homo purus reddere Deo actum tam bonum, quàm malus fuit actus quo Deum offenderat: id patet, suppo sito quod actus malus de formali importet carentiã rectitudinis inesse debitæ, vt si debuit homo actum facere propter Deum, & non fecit propter Deum, aut si debuit homo facere conformiter ad rectam rationem, & non ita fecit. Tanta ergo erit malitia actus formaliter, quãta rectitudo qua caruit & erat inesse debita: hæc autem rectitudo inesse debita finita erat, & per hominem postmodum reddi, & apponi potest. Vt si defuit priùs dilectio Dei, potest postmodùm homo Deum diligere: si defuit priùs actui rectitudo, potest postmodum homo actum cum tanta rectitudine agere, quãta defuit actui offensiuo, & ita potest ho mo purus reddere Deo actum, qui sit tam bo nus quàm malus erat formaliter actus offensi uus, & ita apparet rationem primam esse falsam.
Prætereà ad idem falsum est, quòd omnis offensa sit infinita obiectiuè: patet, quia multæ offensæ seu peccata ab homine fiunt, quæ non habent Deum pro obiecto, vt si homo nil de Deo cogitans peccet conuertendo. Si dicas non omnem offensam esse infinitam conuersiuè, benè tamen auersiuè, quia omnesauer tunt à Deo & c. Contrà, quia si hac ratione dicerentur infinitæ solùm, quia à Deo auertunt, sequitur omnia peccata mortalia esse æqualia, quia omnia æqualiter à Deo auertunt, vt constat. Et ita esset incidere in errorẽ Stoicorum qui omnia vitia æqualia esse dicebãt. Cùm tamen certum sit de fide vnum peccatum altero esse grauius. Quod etiam in secunda ratione dicebatur, scilicet, hominem debere Deo ratione beneficij creationis quicquid boni agere potest, non videtur verum, maximè loquendo de debito necessitatis quia hoc modo homo non debet Deo, nisi ea quę Deus ab homine exigit, scilicet, vt mandata seruet: in reliquis autem homo sui iuris est, & liber, & non seruus, nec ampliùs ab homine exigit Deus ob beneficium creationis & c. & ex con sequenti nihil obstat, quo minùs posset ho mo per alia opera supererogationis quodãmodò Deo pro peccatis satisfacere.
Dicendum ergo quòd loquẽdo de satisfa ctione secundum liberalem acceptationem offensi, potuit homo de potential absoluta sa tisfacere pro peccatis, etiam si merita & passio Christi non interuenissent: de potentia tamen ordinata non potuit homo sine meritis & passione Christi Deo pro peccatis satisfacere, ex quo Deus ita ordinauit, neminem iu stificare, nisi per filium suum incarnatum & passum, quem Deus mittere decreuit, vt eos qui sub lege erant redimeret, quod suppono[166] tanquàm certum de fide.
SI autem aliquid in quæsione præsenti difficultatem habet, hoc est, an possit homo purus per se, vel cum passione Christi satisfa cere Deo secũdũ rigorẽ iustitię, quę rei ęqua litatẽ requirit, seclusa gratiosa Dei remissiõe & eius liberali acceptatione. Et quidem si loquamur de homine puro excludẽdo merita & passionẽ Christi, non dubitatur, sed certum esse videtur, hominem purum per se non posse**[117r]** Deo pro peccatis satisfacere, secũdum æqualitatem, & de rigore iustitiæ. Probatur, quia si sic, vel esset agendo aliquod bonum opus post offensam cõmissam, quod sit de præcepto: vel agendo bonum opus, quod sit de cõsilio: vel sustinendo, seu assumendo, aliquod laboriosum, seu pœnale opus. Non primum, quia homo non potest suo creditori, vel offenso satisfacere per opus alioquî eidem debitum de rigore iustitiæ, quod de se constat: & ita etiam significat ratio ipsa satisfactionis, quæ est voluntaria redditio æquiualentis, aliâs in debiti.
Pro quo etiam facit quod Christus per Lucam dixit: Cùm feceritis quæcunq; præcepta sint vobis, dicite, serui inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus. & c. In quo satis do cemur, opera nostra, quæ ex præcepto facimus, de se non esse meritoria, nec satisfactoria apud Deum.

Secundum etiam non est dicendum, scilicet, quòd purus homo possit de rigore iustitiæ satisfacere per opera de consilio. Nam licet illa Deus de facto non exigat ab homine, posset tamen iustè, si vellet, ea exigere pro beneficio creationis & redemptiõis, & aliis innumeris bonis, quæ quotidie à Deo recipimus. Irrationabile autem est dicere, q homo possit Deo satisfacere pro peccatis de rigore iustitiæ, per id, quod Deus iustè alioquî exigere posset, si vellet. Repugnat enim, quòd homo per opus bonum Deo satisfaciat de iustitia, seclusa ipsius Dei gratiosa & liberali aceeptatione. Tùm etiam, quia nemo secundum rigorem iustitiæ satisfacit offenso, seu damnificato, nisi eidem tantundem reddendo de suo, non de bonis ipsis offensi: vt si dispensator, cui Dominus bona sua cõmisit, suum Dominum offendat, certè non satisfacit offenso, dando illi de bonis ab ipso Domino sibi cõmissis: ergo etiam viator, cui dominus omnia quæ habet commisit, si Deo in iuriã inferat, non poterit per bona quæ à Domino recepit eidem satisfacere, cùm illa bona potiùs sint Dei, quàm hominis. Ita enim dicitur primo Paralipomenõ, cap. 29. Omnia bona Domine tua sunt, & quæ de manu tua suscepimus, reddimus tibi. Vnde & Paulus:[167] Quid habes, quod non accepisti? & Augusti nus: Cùm Deus remunerat, potiùs remunerat dona sua, quàm opera nostra, & cætera. Adde, quòd omnes iustitiæ nostræ sunt ve[168]lut pannus menstruatæ, ac proinde per opera nostra quanuis alioquî bona & de consilio sint, non possumus de rigore iustitiæ, seclusa ipsius Dei misericordia & liberalitate, ac gratiosa promissione, eum in aliquo nobis obligare, & per consequens si operanti peccata remittit, non est hoc de rigore iusti tiæ, sed exsua bonitate & c. Nec etiam potest dari tertium, scilicet, quòd per pœnæ voluntariam tolerantiam possimus secundum iu statiam satisfacere Deo. Ratio est clara, quia sa tisfactio secundum puram iustitiam re quirit æqualitatem: hæc autem non potest reperiri inter iniuriam pro qua pœna infinta de iustitia debetur, & inter pœnam, quam homo in via potest volũtariè sustinere. Nam si comparemus pœnam, quam toleramus, ad culpam commissam, sine cõparatione peius quid est culpa, quàm pœna vitæ præsentis: quod inde apertè constat, quia de duobus malis semper id quod minus est, est eligendum: sed secundum rectam rationem potiùs est eligendum malum pœnæ, quantumlibet acerrimum sit, quàm malum culpæ quantumuis leue. Si etiã comparemus pœnam vitæ præsentis ad pœnam debitam pro peccato mortali, absq; dubio lõgè maior est, quæ pro peccato debetur: quia infinita: quam quæ in præsenti vita sustinetur, vt constat. Non ergo potest in hac re ęqualitas reperiri, & ita certum est, hominem purum per se non posse Deo pro peccatis satisfacere, secundum rigorem iustitiæ.

REstat ergo videre, an homo possit de iustitia satisfacere Deo, in virtute passionis Christi. Quæ quæstio pendet ex illa: An scilicet Christus satisfecit pro nobis Deo ex pura iustitia, seclusa Dei liberali acceptatiõe. In quo multi contenderunt partem affirmatiuã defendere, & publicè prædicare, dicentes Christum per mortem suam omnibus de iustitia meruisse remissionem peccatorum, & gratiam, & gloriam, ita vt omnibus hęc omia de iustitia debita sint, nisi per eos steterit, quo minùs ea assequantur. Stat autem per eos, si fidem quæ per dilectionem operatur, non habent, nec in eadem decedant. Pro quo supponunt, quòd Deus gratis & liberaliter debit Christo omnia bona quæ habet, vel habuit ex quo fuit conceptus, scilicet, esse naturale, esse gratuitum, & esse beatificum, ita vt pro illis nullum mãserit in Christo debitum, quo Deo quicquam deberet. Iam probant intentum suum.

Primò, quia Christus multa obsequia alioquî indebita præstitit Deo, qui iustissimus est: ergo ex iustitia debuit Deus illa Christi obsequia remunerare, non in Christo ipso, cui maior gratia aut gloria præstari de lege non potuit, quàm quæ ab instanti**[[117]v]** cõceptionis illi fuit data, vt supponimus: ergo debuerunt de iustitia remunerari in membris ipsius Christi, pro

quibus ipse illa omnia obsequia Deo impendit, quibus & sua merita, ardentiss imè applicauit, & ex consequenti de iustitia satisfecit pro illis: & eisdem de iustitia gratiam & gloriam promeruit & c. Secundò. Non minùs meritoria fuerunt Christi obsequia ex feruentissima charitate Dei procedentia, quàm fuerint demeritoria hominum peccata ex amore ipsorum, aut mundifacta: nam comparãdo amorem Dei, quem Christus habuit, ad amorem hominum, quẽ de seipsis habuerunt, & habent, longè maior fuit in Christo amor Dei, quàm in homine amor sui, aut mundi, idque tam quo ad affectum, quàm quo ad effectum. Quo ad affectum quidem, quia in Christo fuit amor Dei feruentissimus ex toto conatu voluntatis, sum ma charitate coadiuuante elicitus, & cum eodem feruore ab instanti conceptionis, per totam vitam continuatus. In hominibus autem amor sui & mundi, non fuit tam intensus: nec tam feruidus, nec tam continuus, nec tam purus, quo ad effectum etiam: quia Christus vitam suam pretiosissimam ex amore Dei pro nobis tradidit: & quanuis homines aliquando pro amore sui, aut pro amore mũ di vitam suam tradiderint, nunquam fieri potest, vt etiam omnes simul tantum tradant pro sui amore, quantum Christus tradidit pro amo re Dei: quia vitæ omnium peccatorum qui fuerunt, sunt, & erunt, si congregentur, & pro amore sui, vel mundi tradantur, non possunt æquari vitæ Christi, quam tradidit pro nobis, quæ sine comparatione excellentior est, quàm omnes vitæ peccatorum. Et ita quo ad affectum, & effectum fuerunt maiora merita Christi, & maior amor Dei, quàm fuerint, & sint demerita peccatorum & amor sui. Adde, quòd obedientia Christi, qua Deo fuit obediens vsq; ad mortem, fuit longè maior, & ex cellentior, quàm fuerit inobedientia hominis. Et ita colligunt Christum de rigore iustitiæ tantum, imò plus, Deo exhibuisse, quàm homines peccando à Deo abstulerint: & per cõsequens satisfecit de rigore iustitiæ.

Tertiò idem suadent, quia merita Christi fuerunt infinita, saltem ex parte personę quę meruit & satisfecit pro nobis: erat enim Deus & ita Deus meruit pro nobis, & Deus passus, & mortuus est pro nobis, & seipsum in finitum obtulit pro nobis, & per cõsequens infinita fuit satisfactio, quia satisfecit pro nobis: & ita intentum.

COntra hunc modum arguitur. Primò falsum videtur, id quod supponit, scilicet, Deum dedisse Christo omne bonum natura le gratuitum, & beatificum, & reliqua alia, ita liberaliter, vt in nullo voluerit Christum ipsi Deo manere obligatum, sed in omnibus sui iuris esse. Nam Christus, prout homo, subditus fuit legi naturæ, quæ omnem creaturã rationalem obligat ad diligendum Deum, eumq; glorificandum, atque colendum, vti verum Deum, & creatorem omnium, quam quidem legem nullatenus Christo licuit violare: ad quam tanto magis tenebatur, quanto plura, & maiora à Deo beneficia recepit. Tum etiam, Christus non fuit liber ab obseruãtia diuinæ legis, & de lege Decalogi constat, in qua charitas Dei & proximi iubetur, & vt mala ꝓximis non inferãtur. Constat autem Christum obligatũ fuisse ad non peierandum, non occidendum, non adulterandum. & c. similiter & ad parentes honorandum, & illis seruiendum, quemadmodum & seruiuit: de quo ait euangelista, quòd Christus erat subditus illis. De lege etiam diuina positiua veteri, patet etiam quòd[169] fuit illi subditus, & eam meliùs quàm reliqui iudæi obseruauit. Dixit enim: Non veni soluere legem, sed adimplere. Et Paulus ad Ga[170]latas. 4. Misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege. & c. Et ad Philippẽ. 2. Factus est obediens patri vsq; ad mortem. obedientia autem præceptum seu mãdatum præsupponit. Ioannes etiam cap. 10. &. 14. dicit Christum mandatum habuisse à patre po nendi animam suam. Et iterum dixit idem Christus: Cibus meus hic est, vt faciam volũtatem eius, qui misit me. Non enim quia à superiore ad aliquid agendum mittitur, est omninò liber à debito obediendi, & ipsum adimplendi. Christus autem

ad id à patre in mundum missus est, vt verbo & opere mundum illuminaret, & ad veram Dei cognitionem & ad amorem non adduceret, quod & fecit. & c. Igitur falsum est quòd Christus in nullo fuerit patri debitor. Falsum etiam est quòd in omnibus suis operibus fuerit sui iuris, ita vt sibi liberum, & licitum fuerit ea facere & nõ facere.
Esto etiam ita esset, quòd Deus noluit Christum ad aliquid obligare ob beneficia illi col lata, non indefit, vt per obsequia sua Christus meruerit de rigore iustitiæ nobis remissionem peccatorum, ex quo Deus iustè poterat à Christo talia obsequia tanquam debita ob præfata beneficia exigere si vellet, vt suprà de puro homine.
[118r] Secundò arguitur, quòd Christus de rigore iustitię non satisfecit. Quia satisfactio de rigore iustitiæ requirit æqualitatem inter dã num illatum & recompẽsam pro illo factam: talis autem non est inter peccatum contra Deum cõmissum & passionem Christi. Probatur, quia offensa fuit infinita, non solùm obiecti uè, vt communiter dicunt, sed aliundè: nil autem quod Christus egit, aut passus est, fuit in finitum. Patet id, si consideremus in peccato tria. Primum est damnum, quod peccatum est aptum natum inferre Deo, si Deus damni esset capax. Secundum est, malitia ipsius peccati Tertium est, pœna peccato debita. Si primum consideremus, peccatum, vt ex dictis opi nantium apparet, de se est aptum natum auferre à Deo bonum infinitum, imò & totum suum esse, ex eo, scilicet, quia si Deus esset capax tristitiæ sicut est homo: iniuria & offensa contra Deum commissa de se esset illatiua tristitiæ Deo offenso, & ex consequenti priuaret Deum sua fœlicitate, cum qua nulla tristitia se compatitur, & ex consequenti priuaret eum diuintate, & per consequens suo esse. Hæc omnia patent, quia Deus per essentiam est, & Deus est, & beatus est, ita vt idem sint in Deo esse, & Deum esse, & beatum esse: igitur quod est aptum natum inferre Deo tristitiam, ex consequẽti est aptum natum Deum suo esse priuare, & ita peccatum ex parte sua est aptum natum Deo infinitum damnum inferre, & ita est infintè damnificatiuum. Christus autem per qualiacunque, & quantacunq; obsequia non potuit ex parte obsequii reddere Deo infinitum esse: quia esto quòd Deus esset capax gaudii accidentalis, seu aduenientis, nil alud ex obsequio Deo grato illi posset euenire, præter huiusmodi gaudium accidentale: sed non inde fit, vt tale obsequium reddat Deum summè fœlicem & beatum, cum non in extrinseco, sed in se beatificetur, sicut peccaturm de se erat ec consequenti ablatiuum seu destructiuum fœlicitatis Dei essentialis.
Si consideremus secundum, hoc est, malitiam ipsius peccati, patet ex dictis eam esse in finitam: tãto enim est maior malitia offensæ, seu iuiuriæ, quanto de se est magis damnificatiua personæ offensæ. Cùm ergo peccatum de se fit infinitè damnificatiuum ipsius Dei ad sensum dictum, sequitur omnem talem offensam in Deum commissam, esse infinitæ malitiæ. Cùm ergo Christus non potuit Deo reddere pro nobis aliquod obsequium, quod esset infinitæ bonitatis ex se, sequitur quòd non satisfecti pro nostris peccatis ad æquali tatem iustitiæ.
Si denique consideremus tertium in pec cato, quod est pœna, qua peccator dignus est ob offensam in Deum commissam, idem apparet. nam pœna inferni pro peccato debita secundum intentionem lognè acerbior est, & intensior, quàm fuit pœna, quam Christus in via pertulit: & si pœnæ debitæ omnibus peccatoribus adunarentur, & in vnum redirent, non dubium, quin esset longè intensior, quàm pœna, quam Christus tolerauit. Non ergo Christus perfoluit pœnam æqualem in intensione, cum pœna debita pro peccatis omnium hominum. Pœna insuper pro peccatis debita secundum extensionem est infinita: quia æterna: pœna autem Christi non nisi ad tempus fuit, igitur ex nulla parte fuit ęqualitas inter id quod

Christus Deo pro no bis persoluit, & inter offensam contra Deum cõmissam, & ita non fuit satisfactio ad æqualitatem rei.
Tertiò arguitur: quia si meritum Christi fuit satisfactorium de condigno, seu de rigore iustitiæ, aut tale fuit ratione ipsius operis in se considerati, aut ea ratione, qua ex gratia tanta processit, aut ea ratione, qua erat per sonæ infinitæ, scilicet, verbi Dei, cui humanitas erat coniuncta. Primum dici non potest: quia tale omninò opus & idem specie potuit illa humanitas à verbo deposita operari, & tale secundum naturam rei potuit à puro ho mine fieri, quod tamen non esset de rigore iustitiæ pro tot & tantis peccatis hominum satisfactorium de se, quod certum esse suppono. Nec potest dici secundum, scilicet, quòd opera Christi ratione gratiæ summæ, ex quæ procedebant, erant ad æqualitatem satisfactoria. Tum, quia gratia Christi, & si summa fuit secundum potentiam ordinatam, non tamen fuit infinita, vt tenent Thom. Scot. & cæteri doctores: peccata autem contra Deum commissa, & quæ committi possunt sunt infinita: & esto finita essent numero, sunt tamen quo ad indignitatem infinita, cùm digna sint pœna infinita intensiuè & extensiuè, vt teneri so let secundum Cancellarium Parisiensem: gratia autem Christi finita est. Non ergo facit opus tam meritorium, quàm meritorium fuit ho minis peccatum. Tum etiam, quia tãtam gratiam potuit Deus dare puro homini, quantam dedit Christo, & ex consequenti purus homo posset in casu satisfacere pro peccatis omnium de condigno, seu de rigore iustitiæ, si ista satisfactionis condignitas procederet in Christo ex tanta gratia illi collata. Tum etiã**[[118]v]** quia si ex quantitate gratiæ Christi euenit, vt opera Christi fuerint de se meritoria, & satisfactioria pro tot & tantis peccatis: igitur si gratia esset subdupla, essent smiliter in subduplo fatisfactoria, & si subquandrupla, in subquadruplo: & ita de aliis: & per cõsequẽs vnusquisq; homo habens gratiam, posset ex virtute gratiæ pro peccatis suis, vel alienis satisfacere, saltem in parte, secundùm exigentiam, seu quantitatem gratiæ, idque seclusis meritis Christi, quod iterum est falsum, & erroneum.
Nec potest dici tertium, scilicet, quòd opera Christi fuerint de condigno, & ex rigore iustitiæ satisfactoria ratione personæ, cui humanitas erat coniuncta. Probatur, quia Christus & si fuerit, & si persona diuina, & Deus: non tamen Christus meruit nobis, nec satisfecit pro nobis secundum quòd Deus, sed se cundum quod homo: Id patet, quia nec fleuit se cundum quòd Deus, nec orauit secundum quòd Deus, nec passus est & mortuus est secundum quòd Deus, vt constat. Cùm igitur per hæc, & alia humana opera Christus nobis meruit, & pro nobis satisfecit, sequitur ergo, quòd & si Christus fuerit Deus, non inde opera quæ faciebat vt homo, erant infinita aut infiniti valoris, seclusa Dei liberali acceptatione.
Confirmatur hoc, quia tunc omnia merita Christi fuissent æqualia, saltem omnia fuissent infiniti valoris, & meriti, & dignitatis: & ex consequenti Christus tantùm satisfecit ex rigore iustitiæ per merita, quæ in vita sua fecit, quantum per passionem & mortem quam pro nobis sustinuit: & per consequens antequàm actu pateretur, iam erat hominibus de bita ex iustitia peccatorum remissio, & per consequens ianua regni cœlestis aperta: & ita si quis iustus decessisset viuente Christo, antequam inciperet pati, introisset regnum cœlorum, quod suppono erroneum. Et sequela patet, quia non ob aliud erat iustis ante aduentum Christi clausum regnum cœlorum, nisi quia nondum aduenerat satisfactio: hæc autem iam ante passionem Christi aduenerat per alia opera meritoria Christi, quæ ex opinione erant infinitæ virtutis, in ratione me riti, & satisfactionis, idque de rigore iustitiæ: & ita omnes patres, qui erant in sinu Abrahæ fuissent in cœlum transtati antequàm Christus pateretur, ex quo antè Christus sufficiẽter pro illis satisfecerat ex iustitia.

Deniq; arguitur. Quicquid Christus fecit secundùm quòd homo, potuit facere purus homo: si ergo Christus satisfecit de rigore iustitiæ secundum quòd homo, igitur hoc ipsum potuit purus homo: consequens est à nemine concessum, & maior non potest rationabiliter negari, igitur minor est falsa.
Quartò arguitur. Si Christus ad æqualitatem satisfecit, & de rigore iustitiæ pro peccatis nostris, sequitur quòd Deus de iustitia de buit esse contentus cum obsequiis & passione Christi, loco offensarum in Deum cõmissarum; & ex consequenti non pouit iustè pro eisdem offensis amplius à peccatoribus exigere. Si enim creditori suum debitum sufficienter & abundè solutum est, non erit iustum amplius à debitore pro eodem debito exige re. Deus autem vltra passionem Christi, quapro peccatoribus satisfecit, exigit ab eisdem pœnitentiam cordis, confessionem, & satisfa ctionem propriam, vt manifestum est: argumentum ergo certum est, quòd Christus nõ satisfecit ad æqualitatem de rigore iustitiæ. Quod ampliùs confirmatur, quia si Christus ad æqualitatem satisfecit secundùm rem, nõ opùs fuisset illi orare patrem, vt sua opera & passionem dignaretur pro nobis acceptare, quod est falsum. Et sequela satis patet de se: sequitur ergo, quòd non fuit passio Christi secundum naturam rei, & secũdùm rigorem iustitiæ satisfactoria, nisi quia fuit à Deo ex sua gratia & misericordia ad eundem finem acceptata, cui liberum erat eam acceptare, & non acceptare. Et ita purus homo, nec per se, nec adiunctis meritis Christi non potest ad æqualitatẽ satisfacere, de rigore iustitiæ. Præsupposita tamen lege ordinata, per quam Deus statuit & promisit se placandum, & veniam his qui pœnitentiam egerint se concessurum, idq; interueniẽtibus precibus & meritis Christi: tunc certum est hominem satisfacere posse mediantibus meritis Christi secundùm iustitiam hanc, quæ non ex æqualitate rei ad rẽ sumitur, sed ex statuto & promissione Dei, quã quia iustus, verax, & fidelis est, tenetur adimplere stante lege.
Nunc ad rationes prioris sentẽtię, Respon. Ad primum, esto Christus multa obsequia Deo patri impenderit, illa tamen non erant ominiò indebita, imò ea tenebatur impende re, cùm ad id fuerit à patre missus, & ad id à patre mandatum acceperit, vt ex dictis patet. Verùm dato, quòd illa omnia aut multa liberè, & non ex debito fecerit, falsum est quòd Deus tenebatur de rigore iustitiæ illa remunerare: quandoquidem illa omnia poterat pater ab illo iustè exigere pro beneficio crea-**[[119]r]**tionis, & aliorum donorum accumulatione. Et dato adhuc, quod teneretur ea remunerare, non tamen in aliis à Christo, sed poterat ea in eodem Christo remunerare, augendo gratiam & gloriam, & alia innumera dona illi conferendo. Ac proinde nullo modo probant, q Deus ex rigore iustitiæ esset obligatus pecca toribus sua delicta remittere ob obsequia Christi, & multo minùs ob eadem eisdẽ peccatoribus gratiam & gloriam conferre.
Ad secũdum, admisso quod amor Dei quem Christus habuit fuerit maior quàm amor sui quem homo habuit, non sequitur inde Christum ad æqualitatẽ satisfecisse: tum ob ea quæ dicta sunt: Tùm etiam, quia si hoc sufficeret ad satisfaciẽdum ad æqualitatem sequeretur hominem purum sine meritis Christi posse ad æqualitatem satisfacere, & vnum hominẽ purũ iustum pro alio peccatore de rigore iustitiæ posse satisfacere. Patet, quia homo post quàm peccauit per amorẽ sui, aut mundi, potest conuerti & amare Deum multo feruentiùs, quàm seipsum aut mundum amauerat: Et potest vnus iustus feruentiùs amare Deum quàm alius peccator odierit. Similiter etiam de amore secundum effectum obiici posset.
Ad tertium solutum est suprà quòd merita Christi non fuerunt infiniti valoris de se, nec ratione personæ diuinæ coniunctæ, sed quia à Deo gratiosè fuerunt acceptata. Et quanuis

Christus, qui Deus est, seipsum obtulit cruci, non tamen secundum quòd Deus, sed secun dum quòd homo, & ideò nil contra dicta.

SEd adhuc manet dubium, nam qualitercunq; Christus pro nobis satisfecerit, ad æqualitatem siue secundùm Dei acceptationem, communis tamen sententia est omnium, quòd satisfecit pro omnibus sufficienter. Cùm igitur sufficientia vnius excludat necessitatem alterius, sequitur quòd non esset peccatori alia satisfactio necessaria, præter eam, quam Christus fecit: & tamen Deus exigit à peccatore contritionem, confessionem, & satisfactionem, vt ex dictis satis patet, igitur. Respon. Illa sufficientia, quæ dicitur esse in meritis Christi & satisfactione Christi in telligitur ex parte sua taliter, quòd si homines ex sua parte fecerint, quod in ipsis est, & quod eis à Deo exigitur, per merita & passionem Christi fit, vt actu à peccato redimantur, qualiter non redimerentur seclusis meritis & passione Christi, etiam si agerent quicquid in ipsis sit, nil illis profuisset, sicut iam prodest ob Christi merita & passionem. Itâq; fuit passio Christi sufficiens: vt nostra pœnitentia & opera in Deum relata, Deo grata sint, & à Deo acceptentur, qualiter sine Christi meritis non acceptarentur: aut aliter id exponatur, scilicet, quòd Christus pro nobis sufficienter satisfecit ex parte sua: quia, sci licet, ex parte Christi nihil ampliùs requirebatur ad satisfaciendum, & mundum redimẽ dum, quàm quæ egit, & passus est, imò nec re quirebatur tantum, quantum egit, & passus est, cùm minus suffecisset. Vnde ait Psalmista: Copiosa apud eum redemptio. & vna gutta[171] sanguinis Iesu Christi suffecisset pro omnibus ad eorum redemptionem, vt dicitur in Ex trauagante Clementis. 6. c. vnigenitus.

Vbi nota, quod ait, scilicet, quòd vna gutta sanguinis suffecisset pro omnibus, propter vnionem ad verbum, quod videtur militare cõtra responsionẽ suprà ad quæstionẽ datã: Ad quod dicendum, quod non inde sequitur passionẽ Christi infiniti valoris secundum naturam rei fuisse, ita vt depura iustitia satisfecerit ꝓpter vnionem ad verbum, vt ex dictis pater. Nec Clemẽs in illa Extrauagãte intendit exclude re liberalem Dei acceptationẽ, sed intẽdit dicere, quod Christi opera & passio tãtã excellẽtiã propter vnionẽ humanitatis ad verbum cõtrahebãt, vt vnica gutta sanguinis pro nobis effusa fuffecisset inclinare diuinam clementiam, ad nostrã redemptionem, nisi statutum esset Christum cõpletè per mortem satisfacturũ. Non enim ait, quod vna gutta sanguinis suffecit de facto, alioquî nil opùs fuisset Christum mori ad redimendum mũdum, & animas sanctorum patrũ de limbo liberandum: sed dixit, quòd vna gutta suffecisset ad sensum dictum.

Est igitur resolutio, quod purus homo non potest nec per se, nec virtute passiõis Christi de pura iustitia, seclusa liberali Dei acceptatione pro peccatis satisfacere Deo, quin liberum sit, de potentia Dei absoluta, nec opus hominis, nec passionem Christi acceptare in remissionem Christi acceptare in remissionẽ peccati, absq; hoc, quod alicui iniustitiam faciat: stãte tamen lege, homo satisfacit de iustitia pro peccatis in virtute passionis Christi: quia iustum est Deus sua seruet promissa & decreta. Est autẽ differentia in proposito inter iustitiam rei, & iu stitiã legis, quia prima requirit æqualitatem inter debitum, & redditũ. Secũda verò non hanc æqualitatẽ requirit, sed quod id reddatur, quod in lege exigitur. Et sicut solutio, quæ secũdũ legem fit, obligat Deum stante lege, vt illa cõtentus sit, & debitum remittat: ita solutio quæ se cundum æqualitatem rei fit, si qua esset, obligaret eundem Deum, vt simpliciter debitum**[[119]v]** remittat. Cùm autem nec homo purus, nec Christus potuerit Deum simpliciter obligare ad remittendum offensam contra ipsum cõmissam aliquid illi reddendo, vel pro eo patiendo: consequens est, vt nec homo purus, nec Christus potuerit ad æqualitatem satisfa cere secundùm iustitiam rei, secùs secundùm iustitiam legis. Addo ampliùs quòd

esto teneamus, vt quibusdam placet, merita Christi fuisse valoris infiniti in ratione meriti, & satisfactionis, idque propter vnionem ad verbum, quódq; Christus satisfecerit ad æqualitatem rei reddendo tantùm, imò plus in valore, quã debuerit peccator Deo propter offensam: ad huc tamen non satisfecit de pura iustitia, excludẽdo liberalem acceptationem. Ratio est, quia Deus non tenebatur de iustitia contentus esse, cum solutione per Christum facta, etiã si in re esset æqualis, & superabundans: quia in debitis ratione differentibus non tenetur creditor acceptare vnum pro alio: vt si debes pecunias, & reddis triticum, liberum est creditori triticum acceptare, & non, etiam si æqua le sit pecuniis debitis: secùs in rebus quæ admittunt functionem. Cùm ergo id quod debebat peccator pro offensa ratione differat ab obsequiis & passione Christi, vt constat, quã tumuis solutio per Christum facta æquiuale ret debito peccatoris, & excederet, non tenebatur Deus de iustitia talem acceptare solutionem si nollet, & ita semper sequitur intentum, quòd erat necessaria liberalis acceptatio Dei, vt Christus dicatur satisfecisse per passio nem suam.

PRęsupposito igitur, quòd non possit homo Deo satisfacere pro peccatis non dimissis, quo ad culpam ex pura iustitia, secundum æqualitatem rei, esset dubium, An saltem pos sit pro dimissis, quo ad culpam ex pura iustitia satisfacere. Et videtur quòd sic, eò quòd dimissa culpa per contritionem, æterna pœna est in temporalem commutata, quam quidem temporalem tenetur homo hic, vel in purgatorio soluere: igitur, si illam soluat, satisfaciet ad æqualitatem, & ex pura iustitia. Et certè ita videtur dicendum, si pœna voluntaria huius vitæ posset esse tanta, quæ æquaretur pœnæ purgatorii debitæ pro peccato dimisso. Verùm ex sententia sanctorum illa pœna longè acerbior est, quàm quæcunq; pœna vitæ præsentis: quod ita esse putandum est, comparando pœnam purgatorii ad pœnam præsentis vitæ secundum intensionem: posset tamen intensio per durationẽ suppleri, vt si ho mo esset in purgatorio, passurus pœnam vnius diei intensam vt. 20. si in hoc sæculo patiatur pœnam intensam vt vnum per. 20. dies, videtur æqualitas inter hanc & illam, quia quod in vna deficit ex parte intensionis, suppletur per durationem: & secũdũ hoc posset homo iust⁹ pro peccato dimisso satisfacere, ad ęqua litatem in casu, pręsupposito vt dico, quod pecca tum fuerit dimissum & non manserit homo ille debitor pro illo nisi pœnę temporalis determinatę. Eodem modo posset dici de venia libus, quòd potest homo iustus pro illis satis facere ad æqualitatem, præsupposito quod transeunte actu peccativenialis, non relinquatur in homine nisi debitum pœnæ temporalis soluendæ: attamen talis satisfactio & si ad æqua litatem fieri possit, hoc tamen est præsupposita gratia & liberalitate Dei, qui cum longè maiorem pœnam potuit iustè à peccatore exigere, tam pro veniali, quàm pro mortali quo ad culpam dimisso, ex misericordia tamen sua non exigit maiorem, qua misericordi voluntate præsupposita procedit, quod dico, scilicet, posse hominem pro huiusmodi peccatis ad ęqualitatem, & ex iustitia satisfacere, excepto vt suprà tetigi, nisi pœna purgatorii, in quam fuit ęterna cõmutata, sit alterius rationis à pœna vitæ præsentis: quia tunc præsupposita præ fata Dei misericordia, certam & determinatã pœnam pro dimisso taxantis, necessaria est gratiosa acceptatio Dei pœnæ hîc volũtariæ assumptæ: quia vt dixi in libertate creditoris est, petere debitum idem, nec tenetur esse cõtentus, si loco vnius debiti aliud specie differẽs soluatur, etiam si illud aliud sit priori ęquiualens, aut superabundans.

Quæstio secunda.

QVęritue deinde an possit homo Deo satisfacere ꝑ peccatis, per opera extra charitatem facta: & quia ad id cõuenit scire, ad quid opera huiusmodi valeant apud Deum, ideò de hoc priùs aliqua breuiter tanga mus. Primò: An opera bona extra charitatẽ facta valeant ipsi operanti ad remissionẽ culpæ priùs cõmissæ, etiam si vera pœnitentia non præcesserit. & dixerunt quidam quòd sic. Tum ex eo qd' habetur Danielis. 4. quãdo Daniel dedit consilium regi Nabuchodonosor, dicens, Peccata tua eleemosynis redime. Et loquebatur ad hominem infidelẽ & gentilem. Tum etiã**[120r]** ex eo quod Christus dixit, Lucæ. 11. quod superest, date eleemosynam, & ecce omnia mũda sunt vobis. & loque batur ad phariseos de quibus ipse Christus dixit, quod intus essent iniquitatib⁹ pleni: igitur his qui in peccato mor tali sunt, potest eleemosyna prodesse ad peccati remissionem, & ita intentum.

Respon. Oppositum esse tenendum, scilicet, opera extra charitatem facta, nec ad gratiam nec gloriam, nec ad iustificationem hominis sine vera cordis pœnitentia de lege pro desse posse. Hoc enim ait Paulus. 1. ad Corin. 13. Si omnem substantiam meam consumam in cibos pauperum, charitatem autem non habeam, nil mihi prodest. Et Gregorius in homilia super Ioannem. 15. ait: Opera humana, nisi ex radice charitatis procedant, nihil habent viriditatis, ac proinde ad gloriam & gra tiam aut iustificationem nil possunt fructificare. Facit etiam Augustinus, & habetur de pœnitentia distin. 7. c. Nullus. Quem pœnitet, oportet non solùm timere iudicem sed diligere, quia sine charitate non potest esse salus. Facit etiam ratio, quia quãdiu manet homo Deo inimicus, opera sua deo accepta esse de lege non possunt. Iuxta illud Gene. 4. Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius. Itâq; si opera hominis Deo grata esse debent, & ad gratiam & iustificationem accepta, opus est personam ipsam esse acceptam, qualis nõ est, qui adhuc in peccato aliquo perseuêrat. Ad illud autem, quod ex Daniele citatum est dicendum, quòd vt ait Thomas, consilium Danielis fuit, vt Nabuchodonosor pœnitẽtiam ageret, & se Deo subiiceret, & deinde eleemosynam faceret ad sua peccata redimendum, etiam si in textu non omnia hæc explicentur, sic tamen est consilium præfatum accipiendum. Potest aliter dici, quod Daniel illic ad literam non loquebatur de redemptione peccatorum quo ad culpam, & æternam pœnam, cum loqueretur ad hominem ethnicum & infidelem: sed loquebatur de redemptione peccatorum quo ad pœnã tẽporalẽ vitæ præsentis, quam Deus contra regẽ illum ob eius delicta infligere decreuerat. Erat enim decretum Dei, vt Nabuchodonosor fieret velut bos pascens herbam, & vt regno suo saltem ad tempus priuaretur, quemadmodum ei dem explicuit ipse Daniel. Cùm igitur Nabuchodonosor cuperet huiusmodi pœnam euadere, consuluit illi Daniel, vt eleemosynam faceret. Quòd autem non loqueretur de remissione peccatorum quo ad culpam hinc apparet, quia statim adiecit, forsan ignoscet tibi Deus: quod verbum dubitandi locum non ha beret, siue de elemosyna ex vera pœnitentia cordis procedente loqueretur, siue de eleemosyna sine pœnitentia cordis facta nam: certum erat, quòd si veram cordis pœnitentiam ageret, Deus remitteret, si autem de eleemosyna sine pœnitentia facta loquebatur, certum etiã est Deum peccata quo ad culpam non remissu rũ, vt suprà in tractatu de pœnitentia vtrunq; patuit. Poterat autem dubitari, an Deus pœnam, quam illi pro peccatis parauerat, esset per eleemosynam remissurus: & ideò habet locum quod adiecit per modum dubitantis, sci licet, forsan ignoscet tibi Deus.

Ad aliud dictum Christi ex Luca sumptum respondet Augustinus & glos. quòd procedit de eleemosyna ordinatè facta, hæc autem est quæ à seipso incipit. Supponitur enim quòd eleemosynæ nomine venit intelligendum omne beneficium alicui impensum ad eius

indigentiam seu miseriam releuandam, siue sit indigentia corporalis, cibi, vel potus, vestitus, aut hospitij: siue sit spiritualis indigentia, scilicet, correctionis, consilij, atq; doctrinæ. Supponitur etiam, quòd peccator in mortali existẽs, est in miseria culpæ, qui in diget beneficio aliquo, vt ab huiusmodi miseria releuetur: ad quod nullum conuenientius est beneficium, quàm pœnitentia quæ dicitur, & est eleemosyna, quam sibiipsi peccator debet impendere ad suiipsius indigentiæ subueniendum. Si igitur peccator sibiipsi non subuenit ad propriam releuandam indigentiam, curans alienam releuare, non videtur huiusmodi eleemosyna ordinata: & ideò illi ad salutem animæ non valet. Quod igitur dixit Christus: Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis: intelligitur de eleemosyna ordinatè facta, quæ à seipso incipere debet, iuxta illud Sapientis: Miserere animæ tuæ placens Deo:[172] Breuiùs dici potest, quòd Christus loquebatur de eleemosyna ex fraterna charitate ve ra, & non simulata procedente, nam statim addit: Vę vobis Pharisæis, qui decimatis men tham & rutam, & omne holus, & iudicium & charitatem præteritis. In quo significat eleemosynam & alia opera Dea & proximis facta, si salutaris esse debeat, ex charitate vera debere procedere, quam quidem si quis ad proximum habeat, hoc ipsum sufficit, vt omnia munda sint homini. An autem sit necessarium omnia quæ supersunt in eleemosynas erogare, ad aliam spectat considerationem.

[[120]v] SVpposito ergo, quòd opera extra charitatem facta ad gratiam, gloriam, seu iustificationem non prosint: An saltem valeant ad aliquã remunerationem, seu bonum apud Deum? Et pro parte negatiua facit Paulus, vbi suprà, qui de prædicatione ac doctrina loquens, & de fide, quæ montes transferat, & de abundã te eleemosyna ait, quod si hæc fiant sine charitate, nil omninò prosunt ipsi facienti: vbi videtur omnem vtilitatem prorsus ab operibus sine charitate factis excludere. Facit etiam Ecclesiastici. 17. A mortuò, velut qui non est, perit confessio, scilicet, laudis. Laudare igitur Deum extra charitatem, nil prodest. Et iterum cap. 34. Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit mortuum, quid illi prodest lauatio? sic homo qui ieiunat in peccatis suis, & iterum eadem faciens, quid proficit humiliãdo se, orationem illius quis exaudiet? quasi dicat nemo.

Pro quo etiam facit, quod ait Augustinus de peccatore dicens, indignus est peccator etiã pane, quo vescitur, & vita ipsa.

Facit etiam Esaiæ. 58. Vbi Deus in sententia inquit, quòd orationes & ieiunia hominum in peccatis permanentium non exaudit, nec acceptat, dãs pro causa, quia in peccatis sunt: igitur. Et iterum idem Esaiæ. 64. Vniuersę iu stitiæ nostræ sunt velut pannus menstruatæ. igitur nil apud Deum valent nostra opera quãdiu sine charitate fiunt, cuius est omnem immunditiam operum purgare.

His non obstantibus videtur, quod opera bona extra charitatem facta valent apud Deum, ad aliquam remunerationem, & bonum saltem temporale. Id communiter colligunt doctores ex sententia Hieronymi, & habetur de pœnitentia, distin. 3. ca. Si quando. vbi ait: Si quãdo videris inter multa mala opera facere peccatorem quẽcunq; aliqua quæ iusta sunt, non est tam iniustus Deus, vt propter mala multa obliuiscatur illorum paucorum bonorum. Facit & Augustinus, & habetur ibidem cap. Pium est credere, & nostra fides hoc expostulat, vt cùm gratia Christi destruxit mala priora in homine, etiam remuneret bona. Et sequitur: Et cùm destruxerit, quod suum non inuenit, amat, & diligit bonum, quod in peccãte plantauit: vnde colligitur Deum aliquã do in homine peccante plantare aliquod bo num opus, & illud amat, & diligit, & non nisi illud remunerãdo. Facit etiam Chrysosto mus apertiùs ibidem cap. Quid ergo, tollere volens admirationẽ simul & turbationem eo rũ, qui vident in hoc

mundo malos prospera ri, & bonos multa aduersa sustinere. cuius ipse causam vnam assignat dicens: quia non potest vel malus in omnibus malus esse, sed habet aliqua bona, nec bonus in omnibus esse bonus, sed habet aliqua mala. Cùm ergo prosperitatem malus habet, malo capitis sui est. Cùm enim pro illis paucis bonis retributionem hic accipit, illic iam pleniùs punietur. Facit & Ambrosius, vt glossa refert ad Rom. 2. dicens: Nullum malum impunitum, nec vllum bonum irremuneratum. Ex quibus patet, his bonis operibus, quæ extra charitatem fiunt, aliquod præmium respondere.

Ibidem etiam patet exemplo obstetricum Aegyptiarũ, quę ꝑ beneficio, quod erga par uulos Hebræorum exercuerunt, nolẽtes eos ad iussum Pharaonis suffocare, remuneratio nem à Deo acceperunt: nam Deus illis ob id domos ędificauit: Exo. 1. cùm tamen essent in fideles & idololatræ. Similiter regi Nabuchodonosor Deus regnum Aegypti saltem ad tempus dedit, pro eo, quod aduersus quasdam pessimas nationes Deo aduersantes, bellum cum magno labore gesserat, vt hebetur Ezech. 26. Similiter & Augustinus quinto de ciuitate Dei ait, Romanos imperium meruisse ob strenua & iusta opera quæfaciebant, cùm tamen infideles essent, & in peccato. Ex quibus patet opera bona extra charitatem facta, non esse etiam apud Deum prorsus inutilia.

Sed non solùm valent ad temporale præmium, cùm ex sententia omnium ad multa alia bona spiritualia similiter valeant. s. ad faciliùs obtinendum à Deo gratiam conuersio nis, qua citiùs resipiscant, valent ad acquirendos bonos mentis habitus, quibus faciliùs homo virtutes exerceat, & vitiis resistat. Valent ad impetrandum intercessiones sanctorum. Valent etiam ad hoc, nè angelus nos custodiens, nos omninò deserat, sicut desereret, si semper in vitiis viueremus, suis monitis & in spirationibus atque consiliis acquiescere nolentes. Valent etiam ad vitandum nouam culpam quam incurreremus, si talia opera cùm in peccato sumus, omittamus, si erant opera alioquî nobis præcepta, & ex consequenti, nè si damnaremur, grauiùs torqueamur.

Ad illa autem quæ priùs in oppositum allegata sunt, respon. quod Paulus secundum cõmunem sententiam doctorum intelligitur sic, ꝗ illa opera, quæ extra charitatem fiunt, nil omni nò prosunt ad vitam æternam, cùm talia ope ra mortua sint, & principio vitæ careant, ideò nil ad viuificandum hominem in peccato mor tuum prodesse possunt.

[121r] Ad aliud, ex Ecclesiastici. 17. citatum dicen dum primò, quòd illic sapiens non de confes sione laudis, vt Scotus putat loquitur, sed de confessione fraudis & peccatorum, & loquitur ad hominem lapsum, exhortans eum, vt ad Dominum conuertatur, dum viuus est, & sanus, & errorem suum confiteatur, nec mortem ad id expectet, quia post mortem nil proderit errorem suum recognoscere, & confiteri, & hoc est ad literam, & ideò illud nil agit contra responsionem datam. Quòd si de confessione laudis, qua quis in peccato existens Deum laudat, id velimus accipere, dicendum quòd huiusmodi confessio à mortuo facta pe rire dicitur, quia ad consequuti onem æternę vitæ perinde est, ac si non fieret. Ad illud etiã ex eodem cap. 34. citatum dicendum, quòd lo quitur contra homines, qui cùm semel pœnitent, postmodùm in peccatum relabuntur, quibus nil prodest ad vitam latos fuisse, nec oratio in peccato post lapsum facta, per quã vitam & remissionem à Deo petunt exaudietur, eò quòd talium pœnitentia vera non est, quæ per relapsum interrumpitur. Itâq; non excludit Sapiens valorem omnem operum, quæ in peccato fiunt, sed valorem ad gratiã & remissionem peccatorum. Sic enim in eo dem cap. ait, quòd dona & oblationes iniquo rum Deus non acceptabit, nec propitiabitur peccatis eorum.

Ad aliud ex Augustino sumptum, quòd peccator non est dignus pane, quo vescitur, valet ad dicendum, quòd peccator nil boni meretur apud Deum de condigno, secùs ex gratia & liberalitate ipsius Dei.
Ad aliud ex Esaia allegatum dicendum, q ieiunia & orationes in peccato mortali facta non valebant illis Iudęis ad iustificationem, vt dictum est, nec ad euadendum pœnas tem porales & mala quæ in hoc sæculo patiebantur, de quo posteà. Quod vltimò allegatum est, scilicet, quòd iustitiæ nostræ sunt velut pannus menstruatæ, confessio est hominis pœnitentis, & misericordiam à Domino po stulãtis: ita enim est, quòd nil purum potest in peccatore reperiri, cùm mixtum sit vitiis & sordibus peccati: sed cum hoc stat, quòd si quod bonum est in peccatore, quanuis sordi bus peccati sit admixtum, illud valet ad aliquod pręmium, vt dictum est. Vnde patet errare eos, qui ex hoc loco colligi putant omne opus hominis sine charitate factum, esse vitium & peccatum, aliud enim est opus vitiosum esse, aliud verò opus vitiis esse commixtum. Sed de hoc aliâs.
DAto igitur, quòd opera bona extra charitatem facta valeant ad remunerationẽ apud Deum, esset dubium, an valeant ad idem de iustitia, an de pura gratia & liberalitate Dei. Quemadmodum nonnulli Doctores di cunt, moti ex rationibus nuper in dubio pręcedenti solutis, si enim talia opera valerent ad pręmium aliquod de iustitia, non ergo dixisset Augustinus peccatorem non esse dignum pane quo vescitur, si de condigno aut de iustitia esset sibi ꝑ suis operibus aliquid à Deo red dendum: itâq; si Deus pro talibus operibus aliquid retribuit, erit hoc, quia decet Dei bonitatem, non quia ex iustitia peccatori ali quid ob illa opera debeatur.
Sed contra hanc opinionem videntur aliqua militare. Primò decretum Hieronymi suprà citatum. Si quando. vbi de peccatore, qui inter multa mala quæ egit, aliqua pauca bona operatur, ait, quòd non est Deus tam iniustus, vt propter illa multa mala obliuiscatur illorum paucorum bonorum, quæ interim in peccato fecit. Vbi significat Deum in iustum fore, si illa opera bona inter peccandũ facta non remuneraret, igitur ea ex iustitia remunerat, non ex pura liberalitate, & gratia.
Facit etiam decretum Augustini suprà citatum, vbi ait, Pium est credere, & nostra fides expostulat, vt Deus remuneret bona quę in peccante plantauit. Vbi non dixit solùm piũ est, sed addit, fides nostra expostulat id credere. Si igitur fides nostra expostulat credere, quod Deus remuneret bona quę in peccan te plantauit, sequitur quod non ex mera gratia & liberalitate ea remunerat, sed ex iustitia saltẽ legis: alioqui salua veritate legis posset ea non remunerare, & per consequẽs non expostu laret nr̃a fides credere quod ea remuneret & c.
Facit etiam, qd' de Nabuchodonosor citaui mus Ezech. 29. Vbi dicitur, quòd cùm multa onera sustinuisset aduersus Tyrum merces non est reddita ei, nec exercitui suo de seruitute, qua seruiuit mihi aduersus Tyrum, pro pter quod ait Dominus: Ego dabo eum Regem in terra Aegypti. Et sequitur: Et erit merces exercitui eius, & operi quo seruiuit. Vnde arguitur, si merces fuit, non ergo pura gratia: nam ei qui operatur, non imputatur merces secundum gratiam, sed secundum debitum, vt ait Paulus ad Roma. 4.
Vnde & Hieronymus super Ezechielem ibîdem ait: Cæterùm ex eo quòd Nabuchodonosor mercedem accepit boni operis, intelligimus etiam Ethnicos, si quid bonifecerint, non absq; mercede, Dei iudicio pręteriri.**[[121]v]** Vbi cùm mercedem nominat, debitum significat, & ita puram gratiam & puram liberalitatem excludit.

Facit etiam dictum Ambrosij, etiam suprà citatum. Nullum malum impunitum, nec vllum bonum irremuneratum. vbi æqualiter de malo & bono loquitur: sicut ergo malum omne ex iustitia punitur, ita bonum omne ex iustitia remuneratur.
Facit denique ratio, quia ad hoc, quòd operi alicui impẽso debeatur ex iustitia merces, non est necessaria charitas, aut amicitia cum illo, cui opus impensum est. Vt si quis faciat alteri obsequium aliquod, rem eius vtiliter agens, ex iustitia meretur retributionẽ quantuncunq; illud ex charitate & amicitia illius non fecerit. Si igitur aliquis Deo seruiat vtiliter rem eius agens, etiam si ex charitate id non faciat, meretur apud Deum aliquam remunerationẽ, talis est homo, qui cùm in pec cato sit in ecclesia Dei vtiliter laborat docen do, prædicando, corrigendo, & alia opera in filiorum Dei vtilitatem agendo.
Per hæc posset aliquis moueri ad dicendum, quòd homini ex iustitia debeẽ aliqua remuneratio pro operibus extra charitatem factis, & ita non ex pura gratia veniunt talia opera remuneranda. Attamen quia durum est dicere Deum obligatum esse peccatoribus in inimicitia Dei permanentibus aliquid de iustitia debere, nisi de iustitia distīguam[9], ideò notandum est, quòd humana opera possunt de iustitia ad aliquod præmium valere tripliciter, scilicet, ex natura operis, ex debito pro missionis, seu legis, qua Deus promisit talia opera remunerare, & ex decentia ipsius Dei remunerantis. Primo modo, opera nostra siue ex gratia, siue extra gratiam fiant, non sunt meritoria alicuius præmij apud Deum, nec æterni, nec temporalis, ita vt Deus sit de rigo re iustitiæ astrictus ea remunerare. Secundo modo, opera nostra ex gratia & amore Dei facta valent ad præmium æternum ex iustitia: nam pro huiusmodi operibus ex charita te factis Deus in lege sua promisit, & sequo dammdò obligauit, æternum præmium lar giturum, aliaque dona & bona temporalia se daturum, quatenus ad salutẽ æternam conse quendã necessarium foret. Tertio modo opera nostra bona in paccato facta valent ad aliquã remunerationem ex iustitia, prout scilicet, di uinam bonitatem decet, non tamen ita vt Deus iniustus sit, si talia opera non remuneret, sicut videtur esse agendo contra iustitiam primo & secundo modo sumptam, iuxta dictum Augustini sæpe allegatum: Si Deus cõfugiẽtes ad se non admitteret, esset iniustus & c. ꝗ, scilicet, per eum promissa non cõpleat. Cùm igitur in lege non occurrat vbi Deus se obligauerit ad remunerandum opera in mortali peccato facta, quamuis legatur, quod ea aliquando de facto & pro voluntate remunerauerit, ideò nõ videtur ab opinione proposita omninò recedendũ, quę quidem tenet, quod talia opera in peccato facta non sunt meritoria de condigno, seu ex iustitia primo & secundo modo sumpta.
Conformiter ad quam posset ad rationes contra eam factas respõderi. Ad primum ex Hieronymo allegatum, respondet Gratianus illud procedere de operibus bonis ex gratia factis ab homine, qui nunc cadit, nunc autem resurgit: significãs quod illa talia opera mortificata, posteà per pœnitentiam reuiuiscunt, attamen Hieronymus aliter sensisse videtur, scilicet, de operibus ipsis bonis, quæ in peccato mortali fiunt, vt patet ex eo, quod super Ezechie lem dixit de Ethnicis, quorum opera bona suã habiturà esse mercedẽ asseruit. Ideò dicatur, quod cum ait: Non est tam iustus Deus & c. loquitur de iustitia tertio modo sumpta, & significat iustum esse (iustitia sumpta ex decentia diuinæ bonitatis,) vt bona illa etiam ab iniquis facta remunerentur. Ad secundum ex Augu stino citatum dicendum, quod non intẽdit Augustinus dicere esset necessarium & de fide credere semper huiusmodi opa bona quæ à pec catoribus fiunt à Deo remunerari, sed intendit dicere, quod fides quam de diuina bonitate & liberalitate habemus, facit nos piè credere, ꝗ Deus præfata bona remuneret, ideò præmisit dicens: Pium est credere & c. Cum quo tamẽ stat, quod Deus ad id nullatenus sit astrictus.

Ad tertium de Nabuchodonosor allegatum dicendum, quod illa remuneratio illi facta fuit ex liberalitate & gratia pura Dei, non ex iustitia: qñquidẽ bona mũdana & caduca liberè dat, quibus vult, & quibus vult negat, & non ea ex iustitia dat cuicũq; benè operanti, vt experiẽtia docet. Et quanuis illic nomine mercedis scriptura vtatur, non inde fit, vt debito, & ex iustitia propriè sumpta regnum Aegypti illi regi fuerit traditum, sed merces illic largè accipitur, & ad omnem remunerationẽ etiam gratiosam se extẽdit. Quod verò ait Paulus: Ei qui operatur, non imputatur merces secũ dum gratiam, sed secundum debitum. acci[173]pitur de mercede propriè strictè sumpta, qualis est ea quam aliquis ex operis condignitate meretur: nam loquebatur contra Iudæos, qui adeò legis operibus fiebant, vt**[122r]** putarent sibi ex illis potiùs quàm ex gratia iustificationem, & regnum Dei deberi. Ad aliud ex Ambrosio citatum potest dici, quòd ita est: nullum, scilicet, bonum esse irremune ratum, eò quòd omne opus bonum secum habet suum prẹmium, scilicet bonitatem, sicut & omne malum secum suam pœnam habet, iuxta illud Augustini: Iussisti Domine, & ita est, vt pœna sit sibi vnusquisq; inordinatus animus. Aut secundò dicatur quòd loquitur Ambrosius de bono meritorio, & de malo demeritorio, quòd nec illud prẹmio, nec hoc carebit supplicio: attamen in peccatore non pœnitente nullum tale opus bonum merito rium propriè reperitur, scilicet, de condigno. Ad postremum dicendum, quòd non est simile, quod pro simili adducũt: quia homo ad hominem cõparatus, potest alter apud alterum mercedem aliquam de condigno etiam ex natura operis mereri, non sic apud Deum, apud quem opera nostra nullam de se habẽt condignitatẽ respectu alicuius mercedis, nisi quatenus ab ipso Deo ad aliquam remunerationem acceptantur: tum quia nil nos de nostro illi tribuere possumus, tum etiam quia quicquid boni agere possumus, iustè si vellet, posset ratione creationis à nobis exigere, vt suprà dicebam.

VTcunque igitur valeant operanti opera bona, quæ extra charitatem facit, esset aliud dubium, An sicut pro præsenti vita valent operanti, ita etiam valeant eidem pro futura: puta si ad Infernum descenderit, & in præ senti pro illis remuneratus non fuerit. Et dixerunt quidam, vt Glossator Decreti, quod vale bunt etiam in Inferno, vt mitiùs illic torqueantur, prout videtur dicere Augustinus, quòd scilicet, tales mitiùs in Inferno punienẽt: quod sic intelligunt: quia, scilicet, ratione bonorum operum, quæ peccatores in peccato fecerunt minorem pœnam in Inferno passuri sunt, quàm si ea non fecissent, idque pro peccatis de quibus nulla præcessit pœnitentia. Quod tamẽ erroneũ esse videtur. Probatur primò, quia opera meritoria non valent his qui reincidunt, & in peccato decedunt, ad hoc, quòd pro peccatis non dimissis mitiùs torqueantur: igitur à fortiori alia opera bona non meritoria in peccato mortali facta non valebũt ad idem. Antecedens patet ex his, quæ ex Ezechiele citata sunt, cap. 18. &. 33. vbi traditur priora opera bona seu antiquas iustitias nil penitùs profuturas recidiuanti, & in recidiua perseueranti. Omnia enim talia in casu obliuioni tradentur, vt inquit textus. Secundò, quia si aliquod opus bonum in peccato factum valeret ad remissionem vnius gradus pœnæ Inferni, sequeretur quòd tot & tanta opera bona potuit peccator in peccato facere, quòd sufficerent ad tollendum omnem pœnam Inferni, saltem sensus: & ita staret aliquem sine charitate, & in multis peccatis mortalibus decedere, & in Inferno nullam sentire pœnam, quod suppono esse contra fi dem, qua credimus in Inferno nunquam ignem cruciantem extinguendum, nec vermem mo[174]riturum, nec pœnam vnquam finiendam. Et[175] tamen sequela patet, quia cùm pœna illa finita sit secundum intensionem gradualem, si vnum bonum opus sufficit vnum gradum remittere, secundum opus tale valebit secun dam gradum tollere, & tertium, & ita de aliis. Nec valet dicere, quòd illa opera bona in pec cato facta valent ad diminuendum

pœnam, non secundum æqualitatem sed secundum proportionem. Non, inquam, valet: quia omninò videtur irrationabile dicere, quod opera fuerint in bonitate penitùs ęqualia, & quòd non valeant ad æqualem remissionem. Nec valet secundò dicere quòd opera talia nil de pœna Inferni diminuant, attamen ita animã illic existentem confortant, vt faciliùs tolleret pœnam sibi illatam, ad modum, quo aliquis onus aliquod protans, si cibum & potum sumat onere non diminuto, faciliùs illud sustinebit, & portabit, quàm si cibum non percepisset: eò, scilicet, quod per cibum sit confortatus. Id, inquam, non valet: quia si hic cibus cor poralis ab homine sumptus hominem cõfor tat, vt faciliùs onus sustentet, ideò est, quia per cibũ virtus prius debilitata reuiuiscit, & augeẽ: in dãnatis autem, nec augeẽ virtus corporis nec animę per opa bona, quę in peccato fecerũt.

Idem probatur, quia si in damnatis aliqua fieret confortatio ratione operum bonorum, quæ anteà fecerant, maximè esset ob aliquod gaudium, quod de bonis per eos factis habe rent: sed gaudium in Inferno habere non pos[176]sunt, vbi nullus ordo nulla requies, sed sempi[177]ternus horror cum fletu & stridore dentium inhabitat. Deinde si de illis operibus gauderent, quæro, aut gauderent de illis quatenus bona fuerunt, & hoc non: quia cùm sint in peccatis obstinati, bonam voluntatem habe re non possunt, aut complacent in illis bonis ob alium finem malum, & tunc non est ratio nabile dicere, quòd huiusmodi complacentia eos ab aliqua pœna releuet, vel eos, vt faciliùs pœnam sustineant, confortet, cùm ob id potiùs esset augenda pœna q̃ diminuenda.

[[122]v] Si igitur valent præfata opera vt peccatores mitiùs in Inferno torqueantur, intelligatur cum Augustino in hoc sensu: quia, scilicet, si peccator illa bona opera quæ fecit, non fecisset: si, scilicet, de præcepto fuisset, ex consequenti accerbiùs fuissent puniti, quàm ea faciendo, & hoc prætendit Augustinus vbi suprà. Aut aliter, scilicet, quòd opera bona in peccato facta valent ad remissionẽ peccatorum quo ad pœnam temporalem, in quam fuerat æterna per contritionem cõmutata. Sed de hoc sensu sequenti dubitatione tangetur.

NVnc de eo, quod principaliter quærebatur: An, scilicet, opera bona facta extra charitatem sint apud Deum pro peccatis satisfactoria de ordinata lege. In quo vide per Doctores tripliciter respõderi. Quidam enim simpliciter tenent partem negatiuam. Ratio eorum est, quia nulla opera sunt apud Deum satisfactoria, nisi quia ab ipso acceptata, ope ra enim nostra quamuis in charitate fiant, non sunt ex natura sua meritoria aut satisfactoria, vt suppono, sed opera extra gratiam facta à Deo non acceptantur, nec illi grata sunt, siue sit ieiunium siue oratio, siue eleemosyna. de ieiunio patet ex eo, quod suprà ex Esaia[178] citauimus. Vbi dicitur, quòd cùm Iudæi ieiunarent, & de Deo quererentur, quòd eorum ieiuniũ non acceptaret, Deus illis causam quare suumipsorum ieiunium non acceptaret, ait: Ecce in die ieiunij vestri inuenitur volun tas vestra, & omnes debitores vestros repetitis, ad lites & contentiones ieiunatis, & per cutitis pugno impiè. De oratione etiam Esaiæ primo dicitur: Cùm multipli caueritis oratio nes, non exaudiam. Et datur pro causa: manus enim vestrę sanguine plenę sunt. i. pecca to. De eleemosyna similiter patet ex Paulo ad Corinthios: Si distribuero omnem substan[179] tiam meam & c.

Econtrà verò alij tenent simpliciter partẽ affirmatiuam, scilicet, quòd opera bona extra charitatem facta sunt apud Deum de lege ordinata satisfactoria. Quorum ratio est, quam suprà tetigimus: quia, scilicet, trãseunte actu peccati, non relinquitur in peccatore nisi reatus ad pœnam æternam, quæ per contritionem in temporalem commutatur: & ita non remanet aliquod debitum soluendum nisi debitum pœnæ temporalis, idque ex lege ordinata: ergo

quomodocũq; homo huiusmodi debitum soluat siue in gratia, siue extra gratiam, cedit sibi in solutum, & ita satisfacit.
Confirmatur hoc à simili de aliis debitis quę tam Deo, quàm hominibus debentur. Si debeo proximo decem ducatos, soluẽdo illi totidem, satisfacio, etiam si in gratia & amicitia illius non sim. Si debeo aliquod opus vel obsequium Deo ex voto, aut iuramento, aut lege seu præcepto, satisfacio, si illud agam, ad quod teneor, etiam si extra gratiam illud faciam: quod quanuis mihi ad gratiam & gloriam non valeat, valet tamen ad hoc, vt à debito, quo tenebar, meneam absolutus, & liber. Secundò idem probant, quia non sunt de terioris conditionis homines in via existentes, quàm qui in Inferno sunt æternaliter cõdemnati, cùm hîc sit locus misericordiæ, illic verò iustitiæ: sed sic est quòd damnati in Inferno soluentes pœnam temporalem prioribus peccatis quo ad culpam dimissis debitam, liberantur à reatu, & debito pœnæ temporalis, cui ob illa erant obnoxij, vt patet ex his, quæ suprà in tractatu de confessione adduximus, quemadmodum & Thomas fatetur, in. 4. d. 22. q. 1. Igitur & viatores si in peccato existentes pœnam temporalem pro dimis sis soluant, satisfaciunt. Tertiò ad idem: Opera bona extra gratiam facta de lege valent ad ali quam remunerationẽ apud Deum, vt ex dictis patet: igitur etiam valere possunt ad remis sionem pœnæ temporalis. Consequentia videtur, quia non minus imò maius quid esse videtur Deum opera nostra acceptare ad cõ ferendum præmium alioqui indebitum, quàm ad remittendum aliquod temporale illi debitum quale est debitum pœnæ temporalis pro peccatis priùs dimissis. Assumptum autem patet: tum de obstetricibus Aegyptiis, & de Nabuchodonosor, tum etiam de Rahab meretrice,[180] quæ cùm Gẽtilis esset, suam à Domino remunerationẽ accepit eò quòd exploratores Hebræorum suo modo ab hostibus liberauit.
Sunt alij qui sub distinctione respondent medio modo procedentes, qui tenent, quòd si loquamur de satisfactione propriè, opera extra charitatem facta, quantũuis bona sint, satisfactoria tamen apud Deum non sunt. Ratio, quia satisfactio propriè actus iustitię est, ratione cuius ipse, qui læsus aut offensus fuit, sic cum ea debet de iustitia esse contentus, vt pro eodem debito non possit iustè ampliùs exigere. Deus autem non ita astrictus est, vt ope ra hominis in peccato facta debeat ex iustitia acceptare. Cum quo tamen stat, quod huiusmodi opa valeant apud Deum per viam liberalitatis & gratiæ ipsius Dei, cui liberum est ea acceptare & non acceptare si velit, quẽadmodum suprà diximus eadem valere ad aliquam aliam remunerationem, seu bonum aliquod à Deo**[123r]** impetrandum, non quidem secundum iusti tiam rei, nec secũdum iustitiam legis ex quo Deus in lege non promisit peccatori præmium, nec culpæ aut pœnæ remissionem propter opera in peccato mortali facta: secùs secundum iustitiam, quæ sumitur ex decentia bonitatis & liberalitatis Dei, quem decet beni gnum & liberalem esse erga eos, qui bona opera faciunt, etiam si extra gratiam ea faciant. Stando igitur in hac tertia sententia, dicendum quòd prima opinio vera est in se in eo quòd ait, præfata bona opera non esse satisfactoria secundum iustitiam propriè sum ptam, vt distinguitur à liberalitate & gratia Dei. Verùm quia per fundamentum pro illa allegatum videntur illi prætendere, quòd talia opera non solùm satisfactoria non sunt, sed quòd nec apud Deum quicquam valeant, dicendum quòd id falsum est, vt ex dictis patet. Et quod ex Paulo & Esaia citatum est, potest accipi vt suprà, scilicet, quòd talia nil pro sunt ad gratiam & gloriam, seu ad vitam æternam, ad quam nulla talia opera acceptantur à Deo: Valent tamen & valere possunt ad alia multa bona vt notum est. Quanquàm quod ex Esaia citatum est, aliter exponi posset, vt suprà etiam exposuimus, scilicet, quòd Deus illorum orationes & ieiunia non acceptabat, ad finem quem illi prætendebant, scilicet, vt à plagis & malis vitæ

præsentis, quæ tunc frequẽter patiebantur, liberarentur, quod colligitur ex eo quòd Iudęi conquerebantur dicentes: Quare ieiunauimus, & non aspexisti, humiliauimus animas nostras, & nescisti? Vnde apparet causam querelæ huiusmodi fuisse, quia videbant, & cognoscebant seueritatem Dei, qui illos à malis non eriperet. Cùm autem illi scire non possent, an Deus interiora mala. i. culpam aut pœnam pro peccato debitam amoueret, vel non, consequens est pro amotione malorum quæ sentiebant eos orasse & ieiunasse, in quo minimè fuerunt exauditi.

Corollariè sequitur posse opera hominis Deo esse accepta ad bonum aliquod temporale, seu ad remissionem pœnæ temporalis absque hoc, quod persona ipsius hominis sit ad gratiam & gloriam accepta, ac proinde potest homo satisfacere Deo largè ad sensum di ctum, etiam si ad pristinam amicitiam non redierit. Et quod de ratione satisfactionis non sit amicitię restitutio, patet hoc de satisfactio ne quæ homini fit pro iniuria illi priùs illata, quam potest luere in corpore vel in bursa, vel in alio contrapasso, idque secundum iustitiæ æqualitatem, etiam si in offensi amicitiam non redeat, nec fortè anteà vnquam animus fuerat in eam redire. Ac proinde quod Doctores dicunt, quòd in satisfactione restituta amicitia debet iustitiæ æqualitas seruari, procedit desatisfactione, quæ Deo fit secũdũ iustitiam legis, secundum quam nemo potest Deo satisfacere taliter, vt Deus de iustitia manere debeat cõtẽtus, nisi satisfactio huiusmo di in gratia & charitate fiat: quia vt sæpe tactũ est, solis his, qui in charitate sunt, & operantur, legitur Deus promisisse pręmia & pec catorũ veniam, non aliis, ad quos dicere absq; iniustitia potest: Amẽ dico vobis nescio vos.[181]

Ad rationes autem secundę opinionis supra positę dicendum, quod vt quibusdam placet, in contritione non fuit æterna pœna in tẽporalẽ qualitercunque soluendam cõmutata, sed hac lege, vt in gratia soluatur, sed hoc nec verum est, nec sic dicere ad defensionẽ huius tertiæ sententiæ, necessarium est. Quòd etiam falsum sit dictum illud patet, quia per contritionem ab solutè fuit peccatum quo ad culpam remissum, & non cum conditione ex futuro pendente: tum quia absolutè & sine præfata cõditione fuit per contritionẽ gratia gratum faciẽs collata: Tum quia si temporalis illa pœna in gratia non soluatur, veniret homo ille priùs contritus æternaliter puniendus pro peccatis iã dimissis, & non minùs quàm si dimissa non fuissent, quod suppono falsum ex dictis in tractatu de pœnitentia. Tum etiam quia videtur contra Dei promissum, qui per Ezechielem promisit dicens: Quacunque hora ingemuerit peccator, non ampliùs recordabor peccatorum suorum, supple ad puniendum ea æternaliter, de quo aliâs.

Quòd etiam non sit necessarium sic dicere ad defendendum hanc tertiam sententiam patet, quia benè stat, quod pœna æterna sit per contritionem in temporalem absolutè & sine cõditione cõmutata, & quod si illam pœnam tẽporalem quis in peccato voluntariè assumat, non satisfaciat secundum iustitiam, sed secũdum liberalitatem & gratiam ipsius Dei acceptantis, vt patet ex dictis, quam si nolit ad remissionem præfatæ pœnæ temporalis acceptare, non inde fit vt æternaliter in Inferno pro dimissis puniat, imò patiendo illic pœnam illam à Deo taxatam, tandem ab illa liberabitur, idque de iustitia, eò quòd in Inferno non sa tisfactio, sed vindicta locum habet, & pœna illic illata potiùs opus est Dei quàm ipsius da mnati, satisfactio autem opus est satisfacientis, quod quando in peccato fit, non cedit de iu-**[[123]v]**stitia in solutum, sicut cedit passio qua Infer no debita pœna soluitur.

Ideò ad rationem aliter dicendum, conces so quod post contritionem non maneat nisi debitum temporalis pœnę, non sequitur quòd quomodcunq; homo eam soluat, cedat sibi de iustitia in solutum: quia pœna temporalis in quam fuerat æterna commutata, non est quęcunq; pœna quam homo velit assumere aut pati, sed est pœna Purgatorij, vbi locum habet vindicta, &

si Deus illam pro peccato homini infligeret in vita præsenti, etiam si in peccato sit, fateor quòd cederet illi de iustitia in solutum, quia non erat alterius pœnæ debitor. Si tamen homo sua voluntate opus aliquod pœnale in peccato factum assumat, quantũcunque pœnale sit, non cedit sibi de iustitia in solutum, quia non est illa pœna quã ꝑ peccato dimisso debebat, ideò liberum erit Deo ex gratia sua illam pœnam sic assumptã loco debiti acceptare. Ad confirmationem dicendum, quòd non sunt similia quæ illic ꝑ similibus afferuntur, quia inter homines locum habet satisfactio sicut & restitutio ad ęqualitatẽ rei, non sic inter homines & Deum. Alia etiam debita ex voto & lege seu præcepto solui possunt in peccato, quia intentio præ cipientis sub præcepto non cadit, nec ponitur sub præcepto modus aut qualitas operis, sed opus ipsum. Vt tamen quis Deo secundum iustitiam pro peccatis satisfaciat, non sufficit opus, sed modus, & qualitas requiritur, puta quòd sit hominis Deo grati. Ad secundum quòd non sunt deterioris conditionis viatores quàm damnati: Solutum est ex dictis, ꝗ damnati non satisfaciunt, sicut nec viatores in mortali existentes, quanuis damnati soluendo pœnam temporalem à Deo taxatam: eam, scilicet, patiendo liberantur ab illa vt tã dem finem habeat, quod vindicta est non satisfactio, ideò nil probat ratio illa. Ad tertium patet etiam ex dictis solutio, quòd talia opera possunt valere non per viam meriti aut sa tisfactionis propriæ, sed per viam gratiæ & li beralis impetrationis siue ad remunerationẽ siue ad pœnæ remissionem.

Quæstio tertia.

De eisdem operibus extra charitatem factis quæri si militer solet cùm meritoria non sint quando fiunt, nec satisfactoria, An superueniente charitate incipiant esse meritoria. Et dimisso vocabulo meriti in sistendo in re, dixerunt aliqui quòd præfata opera incipiunt valere ad gratiam & gloriam per nouam complacentiam excharitate habitam, vt videtur tenere Gratianus de pœnitentia. distinctione. 3. cap. Quærat hic & c. & alij post ipsum. Pro qua sententia facit Augustinus, & habetur de Consecratione. distinct. 4. cap. Tunc valere ad salutem in cipit baptismus, quando fictio veraci contritione à corde recesserit. ergo similiter opera bona in peccato facta incipiunt prodesse ad salutem veniente charitate. Secundò, quia quod illis operibus deerat quãdo fiebant, nè ad salutẽ prodessent, scilicet, relatio in Deum, hoc ipsum apponitur superueniente charita te per nouam complacentiam. Tertiò, iustus si aliquid à Deo petat, obtinebit, iuxta dictum Christi: Si quid petieritis patrem in nomine meo, fiet vobis. Cùm ergo superueniente charitate petat à Deo vt opera bona quæ an teà fecerat dignetur acceptare, sequitur intẽtum: non enim minùs misericors est, & liberalis quàm homo magnificus, & nobilis: hic autem obsequia eidem, tempore quo reusex ulabat, impẽsa ex liberalitate solet post condonatam culpam in eum commissam remunerare, maximè ad petitionẽ ipsius, qui iam reconciliatus est, & hoc est in homine laudabile: igitur non est Deo negandum. Quartò, facit decretum Augustini suprà citatũ. s. Pium est. de pœnitẽ. distin. 3. vbi ait: Pium est credere, & sic fides nr̃a expostulat, vt cum destruxerit mala peccatoris, remuneret bona, q̃ in peccãte plãtauit. Ex quo intelligimus quod Deus remunerat bona in peccato facta postq̃ peccatum fuerit per superuentum charitatis remissum.
Postremò idipsum videtur ex eo, quod ha betur de pœnitentia. distinctio. 4. cap. Intermittentes. vbi dicitur: Hæc sicut peccando fiunt irrita, ita per pœnitentiam reuiuiscunt, & ad meritum æternæ vitæ singula prodesse incipiunt, etiam illa quæ peccatis inueniuntur admixta, sed opera bona peccatis morta libus admixta, fiunt extra gratiã: igit̃illa superueniẽte charitate incipiunt ad vitam ꝑdesse.

His non obstantibus dicendum est, quòd illa noua complacentia, qua homo complacet in præfatis bonis operibus quatenus honesta erant, & proximis conuenientia, si in Deum ordinetur, bona est & meritoria, valens ad gratiam & gloriam. Quòd tamen illa priora opera in peccato mortali facta incipiant superueniente charitate valere ad gratiam, & gloriam propriam vltra gloriam quæ præfatæ complacentiæ respondet, non**[124r]** est verum de lege ordinata, sed falsum. Verùm cùm nonnulli Doctores contenderent posse præfatam opinionem tanquàm piam teneri, probo non piam sed impiam esse: quandoquidem quod legi Euangelicæ, & Dei or dinationi aduersatur, pium dici non potest, sed impium. Et primò arguitur contra eam: quia Christus non legitur promisisse vitam æternam, quæ merces boni operis est, nisi propter opera facta ex amore ipsius Christi, & Dei. Patet hoc Matthæi. 5. de tolerantia malorum quæ in vita præsenti ab iniquis inferuntur. ait enim: Beati estis vos cùm maledixerint vobis homines, & persequuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersus vos, propter me. Gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis. &[182] Matthæi. 10. &. 16. Qui perdiderit animam suam propter me, inueniet eam. & cap. 19. Omnis qui reliquerit domos, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros propter nomen me um, centuplum accipiet, & vitam æternam habebit. Idem docet cap. 10. de eleemosyna facta alicui prophetæ iusto, vel discipulo, aut cuicunque alij, quòd scilicet, debet propter Christum fieri, si debet habere mercedem. Vnde huiusmodi amorem Christi commen dans ait: Qui amauerit patrem, aut matrem, aut filium supra me, non est me dignus. Et se quitur: Qui perdiderit animam suam propter me, inueniet illam. Et qui vos recipit, re cipit me, & qui me recipit, recipit eum qui misit me. Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetę accipiet. Qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Et qui dederit ad bibendum vni ex pusillis his poculum aquæ frigidæ tantùm nomine discipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem suam. Et cap. 18. Qui recipit vnum puerum in nomine meo, me recipit. Et cap. 25. hoc idem docet, scilicet, quòd illi reportaturi sunt mercedem vitæ, qui propter Christum pauperibus cibum, potum, ac vestitum tribuunt, & alia illis opera misericordię impenderint. Si igitur secundum statutum & legem Christi non est promissa merces æterna nisi pro operibus bonis ex amore seu charitate Christi factis, temerarium ergo est & erroneum dicere, quòd propter alia opera in peccato morta li extra Dei charitatem facta sit aliquis præmio æternæ vitæ secundum legem remunerãdus. Secundò contra eandem positionem & pro veritate facit, quod opus hominis nisi ex fundamento & radice charitatis procedat, non valet ad vitam æternam, imò perinde est ac si non fuisset, saltem respectu vitæ æternæ consequendæ. Hoc docet Christus Matthæi. 7. per parabolam aut similitu dinem loquens de eo qui ædificat super Petram, id est, de eo qui opera facit fundata supra Christum, quòd tale ædificium stabit, & non corruet. Ratio quam ibîdem Christus dat est, quia fundata est supra Petram: econtrà ve rò ædificium operum quod supra Petram fun datum non est, sed super arenam, corruet & deiiciet̃. Ex quo apparet quòd opera hominis si remuneranda æternaliter sunt, & non peritura, opùs est Christum esse in ipso operan te velut fundamentum illa sustentans, ac proin de vbi non est Christus non potest opus subsistere. Idem docet cap. 13. in parabola de seminãte, cuius semen cecidit in petrosa terra, quod quidem ortum est, sed quia non habebat radicem, exaruit: vbi glossa ait esse id accipiendum de radice charitatis. Et in eadem parabola docet Christus quis fuit ille qui facit fructus. i. opera permanentia quę ad vitam valeant, scilicet, ille qui verbum Dei audit, & intelligit, & in corde retinet per fidem, cui est adiuncta dilectio, talis enim fructificat: vnus quidẽ centesimũ, alius sexagesimum, alius trigesimũ: hi enim sunt qui figurantur per terram

bonam, qualis non est ille, qui est in peccato mortali, sed ille qui est filius regni, vt idem Christus ex ponit in parabola de zizaniis dicens, quod semẽ[183] bonum est filius regni: hic autem est, qui habet charitatem, quæ sola diuidit inter filios regni & perditionis, vt habet glossa in Canoni ca Ioannis: Igitur is in quo non est Christus & charitas & fides quæ per dilectionem ope rantur, non potest operari fructus, qui possint ad vitam æternam valere. Idem etiam do cuit Christus Ioannis. 15. dicens: Sicut palmes non potest ferre fructum, nisi manserit in vi te, ita & vos nisi in me manseritis. Et subiungit: Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum. Ex quo patet, quòd cum nullus dicat̃ esse in Christo, & Christus in ipso nisi qui charitatem habet, consequens est nul lum opus factum ab eo qui manet in peccato mortali posse de lege ad vitam æternam prodesse. Super quo ait Augustinus in quadam homelia: Nisi quis mundus sit, non potest ferre fructum. Et idem Augustinus super Genesim ait, gratiam Dei esse seminarium gloriæ. & beatus Gregorius in quadam homelia super Ioannem ait nullam esse veram virtutem, quæ ad gloriam conferat, nisi ex radice charitatis procedat, dicẽs: Multi enim**[[124]v]** arboris rami ex vna radice prodeunt, sic multæ virtutes ex vna charitate generantur, nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si non manserit in radice dilectionis.

Tertiò idem ex doctrina Pauli in multis locis colligitur, in epistola ad Ephesios tertio, precatur illis, vt Christus in illis habitet, per fidem in corde, vt sint radicati in fide & charitate, & in eadem fundati, vt possint cum sanctis cognoscere quæ sit latitudo, longitudo, sublimitas, & profunditas. Vbi glossa sublimitatem charitatis interpretatur relatio nem operum obonorum in æternam mercedem, quæ Deus est, in quam inquit si opera nostra bona non referuntur pereunt, hoc est, nisi propter Deum fiant. Rursus ibîdem cap. 4. quanuis per verba obscura docet modum quo homines crescunt secundum ædificium spirituale, quo ecclesia Christi ædificatur, & quo vnusquisque etiam ædificatur, & crescit in virum perfectum, cuius ædificij spiritualis fundamentum est charitas & fides Christi, vt illic docet dicens, scilicet: Veritatem sectantes in charitate adolescamus in illum per omnia, qui est caput, nempe Christus, in quo totum corpus compactum & connexum per omnem iuncturam subministratio nis iuxta actum in mensura vniuscuiusque membri incrementum corporis facit, in ædificationem suiipsius per charitatem. idem significat ad Colossen. 2. Iden etiam prima ad Corinthi. 3. Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Christus Iêsus, id est, fides Christi, quæ per dilectionem operatur, vt exponit Augustinus: & statim docet quæ ædificatio sit permansura, & quæ opera approbanda, puta bona opera & vera doctrina super dictum fundamentum fundata, reliquæ verò in igne probationis ardebunt, & peribunt, in Christo autem non dicuntur opera aliqua fundari, nisi ea quæ ex fide & amore Christi procedunt. Similiter sæpe idem Paulus docet opera nostra si debeant ad vitam prodesse in Deum esse referenda: vnde ad Colossen ses. 3. Si consurrexistis, cum Christo, quæ sur sum sunt quærite, nam vita nostra abscondita est cum Christo in Deo. Non autem aliud est quærere quæ sursum sunt, nisi ob amorem supernorum operari, nam per alia opera quæ ob alium finem facimus, non dicimur superna quærere, quod priùs etiam Christus docuerat dicens, Nolite thesaurizare super terram, sed in cœlis. & addit: Vbi enim[184] est thesaurus tuus, ibi & cor tuum erit. Vbi significat, quòd qui non ex amore supernorum, scilicet, Dei, facit eleemosynam, non thesaurizat in cœlis, ex quo non habet cor in cœlestibus: igitur nec præmia cœlorum reportabit, propter opera absque prædicto amore facta, qualia sunt quæ extra charitatem fiunt. Vnde & ibîdem similiter. 1. ad Corinth. 10. hortatur, vt omnia quæ agimus in gloriam Dei referamus, dicens: Siue comeda tis, siue bibatis, siue quid aliud

agatis, omnia in gloriam Dei facite. Nec videtur ad quid sit nobis id necessarium, nisi vt opera nostra no bis ad vitam prodesse valeant: nam reliqua opera ad id non prodesse satis significat ad Galatas. 6. dicẽs: In Christo Iêsu nec circunci sio aliquid valet, nec præputium sed noua creatura, & quicunque iuxta regulam hanc ince dunt, pax super eos & misericordia. Vbi apertè docet solam nouam creaturam esse ali quid in Christo. Est autem noua creatura quæ deposito vetere homine Christum induit, & iuxta Christi regulam ambulat, ac proindè cùm opera facta extra charitatem non sunt opera nouæ creaturæ, nec nouam creaturam faciunt, sed potiùs ad veterem ho minem pertinent, sequitur quòd illa nil sunt in Christo ad obtinendum pacẽ & Dei æternam misericordiã. Quod apertiùs idem Pau lus docet dicens: Si linguis hominum loquar[185] & angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans. Et post: Si distribuero totam substantiam meam in cibos pauperum, & fidem habeam, ita vt montes transferam, charitatem autem non habe am, nil sum, scilicet, ad obtinendum gratiam & gloriam. Ex quibus & innumeris aliis quę afferri possent, patet, quòd opera in peccato mortali facta, nunquam æterno præmio remunera buntur, nec ad gloriam vnquàm pro desse valent, etiam si postmodum ex charitate superueniente complaceãt. Quartò arguitur ratiõe, quia ex sententia omnium nullum opus põt esse æternę vitę meritorium, nisi sit in Deum rela tũ: sed opera quę in peccato mortali facta fuerint, de quibus posteà complacentia habetur, nunquàm sunt in Deum relata. Patet, quia nõ quãdo fiebant, vt suppono, nec etiam quãdo superuenit cõplacẽtia cum charitate. Patet hoc, quia tunc talia opera non sunt, sed prętеrierunt, igitur tunc non referuntur in Deũ: hoc enim est opus in Deum referri, quod est ipsum ex amore Dei actualiter, vel virtualiter ꝓcedere & fieri. Cùm ergo per nouam complacentiã non fiat, vt opera q̃ præterierunt fiant ex amore Dei, vt constat, sequitur intentum.

[125r] Quintò, si opera in mortali facta, postea per nouam complacentiam valent ad gloriam, quæro iuxta quam charitatem veniunt remuneranda. Non iuxta charitatem ex qua fuerunt facta, vt cõstat: igitur, secundum charitatem ex qua homo in illis factis cõplacet: sed hoc est inconueniens, quia tunc sequitur quòd homo maiorem gloriam obtineret ob opera facta in peccato mortali, quàm ob opera ex charitate facta. Patet, si quis ex charitate, vt vnum, secit opera meritoria, & alio tempore in peccato mortali fecit aliqua bona opera de quibus resurgens complacet ex charitate vt qua tuor, & patet iam illatum. Si dicas vt inconueniens euites, quòd si ex charitate eadem complaceat in bonis quæ ex gratia fecerat, si cut in bonis quæ extra gratiam fecerat, tunc per hanc nouam complacentiam ampliùs re munerabitur ob opera meritoria facta, quàm ob alia extra gratiam facta. Contrà, quia tũc sequitur quòd idem opus non semel, sed pluries ad nouam gloriam acceptatur, toties scilicet, quoties quis in gratia de illo complacet, & ex consequenti dabis quod ob vnum opus paruum & paruæ vtilitatis si de illo frequenter quis cõplaceat, remunerabitur tantùm, quantùm pro multis & magnis meritis ex charitate factis, quod est inconueniens.

Sequitur ampliùs, quòd ob peccata priùs dimissa quo ad culpam punietur homo æternaliter. Patet, si postea in illis cõplaceat: non enim minùs operatur complacentia in pecca to vt pro illo ęternaliter puniatur homo, quã complacentia in bono vt pro illo æternaliter præmietur, consequens suppono falsum.

Sequitur ampliùs, quod homo propter vnum & idem opus ordinatur ad vitam ęternam & ad pœnam æternam successiuè. Patet si homo fecit cum in peccato esset vnum opus, quod de se est referibile in bonum & malum finem: deinde eo elapso superueniat complacentia de eodem propter Deum, iam ordinabitur ad vitam. Posteà superueniat alia complacentia

de eodem ob peruersum finem, tunc ordi nabitur ad æternam mortẽ: nec enim est maior ratio, quòd per bonam complacentiam ordinetur ad vitam, quàm per malam ad mortem. Ad hunc modum possent alia inconuenientia inferri. Tenendum igitur est, quòd opera extra charitatem facta, sicut meritoria gratiæ, & gloriæ non sunt, quando fiunt: ita nec postmodùm superueniente charitate, & noua complacentia meritoria erunt, sed ipsa noua complacentia ex charitate procedens erit meritoria.

Iam ad rationes pro priore sententia factas respondendũ. Ad primum, quòd si baptismus fictè susceptus, incipit recedente fictione pro desse, ideò est, quia baptismus valorem non ha bet ex dispositione baptizantis, neque baptizati, sed ex solis meritis Christi, & fide ecclesiæ, quæ merita cùm semper in Dei acceptatione viua sint, ita & baptismus in se semper est viuus. Quòd si non illicò eum, qui fictè baptizatur, viuificat, ideo est, quia ponit obicem, quo semoto, suum operatur effectum. Et quanuis hoc non sit omnibus sacramentis commune, his scilicet, quæ iterari possunt, attamen his, quæ iterari non possunt: secundum communem sententiam conuenit gratiam prę stare, quando suscipiuntur, si obicem non re periant, vel si reperiant, quãdo per superuentum charitatis fictio recesserit: non quidem virtute nouæ complacentiæ, sed virtute sacra menti suscepti, ad quod impertinens est acce dat, vel non accedat huiusmodi cõplacentia.

Ad secundum, fateor, quòd quando illa opera fiebant, deficiebat circunstantia vltimi finis necessaria vt meritoria essent. Sed quãuis posteà, charitate superueniente, homo in illis propter Deum complaceat, non inde fit, vt eisdem operibus circunstantia, quæ deerat, apponatur. Id patet ex dictis, quia circunstantia, vt actum circunstet, tunc debet appo ni quando opus fit, ex quo necesse est opus in certum finem relatum ex amore talis finis procedere, & causari: quod nullo modo potest fieri, si post opus factum quis in illo propter finem illum complaceat. Adde, quòd si ratio aliquid probaret, similiter probaret, q si quis quãdo baptizatur fictè non verè intus consentiens ratione, cuius verum sacramentum non est: quòd si postea consensum, qui defuit, apponat, incipiet esse verum sacramentum baptismi, quod est erroneum. Ad tertium. Iustus iustè à Domino petens quod bo num est, & ad æternam salutem simul, & ad gloriam Dei conferens, exauditur. Petere autem à Domino, quòd opera in peccato mortali facta remunerentur à Domino præmio æternæ vitæ, ac si in charitate facta fuissent, non est iusta petitio, cùm sit de eo, cuius oppositum Dominus ordinauit, qui statuit, nõ nisi iustos, & pro operibus iustis propter Deum & in charitate factis præmio vitæ æternæ remunerare, vt ex dictis patet. Nec contrà facit simile de homine magnifico obsequia eidem tempore inimicitiæ facta remunerante: nam etiam Deus similia obsequia remunerat lõgè ampliùs, quam homo, tam temporaliter, **[[125]v]** quàm spiritualiter, vt sibi placet, citra tamen præmium finale æternum.

Ad quartum ex Augustino sumptum solet respõderi, quòd inde non colligitur, nisi quòd Deus remunerat bona opera in peccato mor tali facta, sed citra æternum præmiũ. Videtur tamen decretum Augustini procedere de remuneratione gloriæ æternæ & finalis præmii. Nam si de temporali præmio loqueretur, nõ dixisset: vt cùm destruxerit mala ipsius peccatoris, remuneret bona, quæ in peccãte plantauit. Quia ad remunerandum temporaliter be ne operantem, non opùs est, peccata priùs destrui, quandoquidem multos peccatores temporaliter remunerat, antequam eisdem peccatum dimittat. Et ita videtur quòd loquitur de remuneratione æterna, qua remunerat, non quidem opera bona ex charitate facta, sed opera meritoria, quæ per peccatum sequens fuerãt mortificata. Et ita hoc decretum valet ad

probandum quod suprà diximus, scilicet, opera meritoria mortificata reuiuiscere ad æternum præmium, quando homo à peccato ad gratiam resurgit.
Ad postremum ex decreto de pœnitentia distin. 4. citatum, dicendum, quòd est dictum Gratiani, qui fuit illius sententiæ quam impugnauimus, non alterius sancti. Quòd si quid authoritatis habet, seu veritatis, intelligatur de operibus mortificatis, quæ reuiuiscunt ad æternum præmium, quemadmodùm nuper dicebam.

PRæsupposito ergo, quòd opera bona extra charitatem facta non incipiunt esse me ritoria gloriæ per nouam complacentiam ex charitate superueniente habitã: Quærebatur secundò, an saltem incipiant tunc esse satisfactoria. Quam quæstionem ex dictis arbitror notam esse, dixit tamen Tho. in. 4. distinguẽdo huiusmodi opera: Nam sunt quædam quæ post se in pœnitente effectum pœnalem relinquũt, vt eleemosyna post quam erogatam manet homo cõmodo temporali in parte priuatus, & ieiunium post quod manet homo in parte secundùm corpus debilitatus. Et talia bona licet satisfactoria non essent quando fiebant ob defectum charitatis, ea tamen super ueniente, incipiunt satisfactoria esse, nec opùs est ea iterare, idque ratione effectus pœnalis, quem reliquerunt. Alia verò sunt opera in peccato facta, bona quidem, sed nullum talẽ post se effectum pœnalẽ reliquerunt, qui post modum à Deo acceptetur, ideò talia non incipiunt satisfactoria esse per superuentum charitatis, & veniunt reiteranda, saltem si vult homo pro dimissis peccatis in præsenti satisfacere. Hanc opinionem suprà, quando de pœnitẽtia iniuncta agebamus, probauimus non omninò veram esse: tum quia ex dictis opinantis nullum opus potest de lege satisfactorium apud Deum esse, nisi meritorium sit, & ex charitate factum, vt ipsemet Tho. ait, cùm omne tale debeat esse Deo gratum & acceptum. Si igitur opera bona in peccato facta per super uentum charitatis meritoria esse non incipiunt, nec in se, nec in effectu suo, apertum est ea non incipere satisfactoria esse, nec in se, nec in effectu suo. Tum etiam, quia non semper ex ieiunio aut eleemosyna relinquitur effectus prædictus pœnalis, qui duret vsq; ad superuentum charitatis, vt suprà exemplificauimus: econtrà verò ex oratione aliquando relinquitur talis effectus vsq; ad superuentum charitatis, non igitur valet differentia inter orationem & alia præfata opera posita. Deinde, demus quòd ex illis operibus præfatus relin quatur effectus vsquequò charitas superueniat: quæro, quid est quod incipit satisfactorium esse? opus iam elapsum, an effectus illius remanens? Non primum, vt satis ex dictis constat. Nec secundum, quia satisfactio esse non potest, nisi volũtaria sit vt à vindicta distinguatur, ille autem effectus remanens non sic est voluntarius, in se, cùm actu priore transeunte non subiaceat potestati voluntatis. Quòd si voluntarius dicatur antecedenter, quia, scililicet, ex actu voluntario elapso relictus est, id non sufficit, vt satisfactorius dicatur, quia nil est satisfactorium virtute voluntatis prior is tempore peccati habitæ, vt suppono. Si dicatur effectum illum esse voluntarium noua voluntate complacentiæ, & hoc sufficit vt satisfactorius sit. Contrà, quia tunc ipsa complacentia, quæ ex charitate fit, erit satisfactoria, non præfatus effectus, qui ex charitate non sit: & iterum, quia complacere in actu bono præterito etiam si effectum non reliquerit, erit satisfactorium: & iterum, complacere in effectu pœnali vndecunque fuerit relictus, siue ex actu bono, siue ex malo, erit similiter satisfactorium. Ad hunc modum possent alia inferri. Adde quòd Thomas nullam de huiusmodi complacentia mentionem facit, sed de solo charitatis superuentu.
Ideò aliter videtur iuxta ea quæ dicta sunt respondedum, quòd loquendo propriè de satisfactione, prout iustitiam dicit, qua, scilicet, offensus, de iustitia debet esse contentus cum tali solutione, quòd opera præfata sicut satisfactoria non fuerunt tempore quo fiebant: **[126r]**

ita nec satisfactoria esse incipiunt, tempore quo charitas superuenit, cùm Deus nec ex natura solutionis huiusmodi, nec ratione legis per eum statutæ debet esse contentus, nec tenetur talem solutionem ad remissionem pœnę per se peccato debitæ acceptare. Secùs si loquamur de satisfactione largiùs sumpta, secũ dum iustitiam ex decentia diuinæ bonitatis, & liberalitatis consideratam, quia tunc teneri potest, quòd pręfata opera sunt hoc modo sa tisfactoria pe superuentum charitatis, maximè si effectum pœnalem, vt dictum est, reliquerint. Sed hoc modo largè de satifactione loquendo, æquè potest dici, quòd opera præfata, bona erant satisfactoria quando fiebãt extra charitatem, quemadmodum suprà in tractatu de confessione ex parte defensabatur. An autem de facto Deus acceptet præ fata opera ad remissionem pœnæ temporalis dimissis peccatis debitę, tempore quo fiunt, an tempore quo superuenit charitas, an nun quam, cùm hoc sibi liberum sit salua lege, incertum est. Vnum tamen est, quod difficultatem doctoribus facit, qui dicunt, præfata opera nec quando fiunt, nec quando superuenit charitas satisfactoria esse, & est glossa interlinealis, quæ habetur Leuiti. 25. super illud: Si frater tuus attenuatus & c. Vbi ait glossa, quod fructus bonæ cõuersationis cõputatur à tempore quo vendidit. i. peccauit, & reliquum sa tisfactionis opponet emptori, id est, diabolo: igitur opera bona in peccato facta valent superueniẽte charitate, ad hoc, quod homo animã suam à potestate diaboli, qui eam detinebat, redimat. Sicut & fructus medii temporis computãtur in sorte, & valent vt homo qui possessionem vendiderat, eam à potestate emptoris redimat. Et cùm textus ad literam sumptus clarus sit, glossa tamen spiritualiter textum exponens, videtur obscura, & diuersimodè per do ctores intellecta. Tho. ait, quod illi fructus bonæ cõuersationis, qui ad animę redemptionem seu fatisfactionem valent, non sunt opera facta extra charitatem, sed ea, quæ post contritionẽ habitam de peccato, quo homo animam diabolo vendiderat, facta sunt. Verum hæc expositio non placet beato Bonauenturę, quia fructus bonæ cõuersationis, de quibus glossa loquitur, sunt fructus qui fiunt, antequam anima sit à potestate diaboli emptoris redempta, qui fru ctus significantur per fructus possessionis medii temporis inter venditionem & redemptionem possessionis. Si autem fructus bonæ conuersationis essent opera bona post contritionẽ facta, vt vult Tho. non essent fructus medii temporis inter venditionem & redẽptionẽ, cum iam fuerit anima à potestate diaboli per præ uiam cõtritionẽ redempta, & in Dei gratiam & amicitiam restituta: Ideo Bonauentura & alii dicunt illos fructus bonæ conuersationis esse opera in peccato mortali facta, quãdiu. s. anima est sub potestate emptoris diaboli. Et ad argumentum quãdo arguitur, quod tunc opera bona in peccato facta essent satisfactoria, saltem superueniente charitate: Respondent negando sequelã, quia huiusmodi fructus bonæ cõuersationis non deducuntur nec cedunt in solutum pœnæ debitę ꝑ peccato, quia illa pœna Deo debetur, non diabolo emptori, sed deducũtur de eo, quod diabolo emptori proueniret, qui nos suæ seruituti astrictos tenet, postquam nos ære peccatorum nosipsos illi vendiderimus, ita scilicet, quòd ratione seruitutis huiusmodi omnia nostra opera deberent diaboli vtilitati cedere, cuius nosmet seruos fecimus. Si quæ igitur opera bona durante seruitute hac facimus, illa deducuntur ab eo, quod diabolo ratione seruitutis erat euenturum, non tamen inde fit, vt valeant ad remissionem pœnæ.

Videtur tamen, quòd sit aliquãtulum violenta expositio, quam glossa ponit, nec consonat ipsi textui, nam ait textus, quòd fructus possessionis venditæ, ex quo cesserunt in vti litatem emptoris, computentur in pretio redemptionis, & quod residuum fuerit, reddatur emptori, modò autem fructus bonæ conuersationis animæ vẽditæ, siue facti ante animæ redemptionem, siue post, non cesserunt in vtilitatem emptoris diaboli, nec etiam residua satisfactio & correctio redditur diabolo, sed Deo, sicut & omnis bona cõuersatio. Verùm

admissa præfata glossa, hæc secũda expositio adhuc non satisfacit, quia secundum textum fru ctus possessionis computati in pretio, & residuum pretij, valent vt possessio redimatur de manu emptoris, vt constat: igitur si glossa debet textui correspondere, fructus bonæ cõuersationis medij teporis cõputati cum residuo satisfactionis debent similiter valere ad redimendum animam à potestate diaboli emptoris, hoc autem esse non potest, si fructus bonæ conuersationis essent opera in peccato facta, vt ait secunda expositio: igitur. Ideò videtur dicendum cum Thoma, quòd illi fructus bo næ cõuersationis sunt contritio cum reliquis virtutũ operibus, qui fructus, si cum residuo satisfactionis adiungantur, valent ad redimendum animam, quæ per peccatum erat diabolo vendita. Redimitur autem à potestate diaboli, non illi dando quod vult, sed contrariũ**[[126]v]** illi opponendo, vnde vẽditor fuit homo, emptor diabolus, res vendita anima, pretium pro quo fuit vẽdita, delectatio aliqua & propriæ voluntatis expletio. Loco huius pretij, si vult homo animam à potestate diaboli redimere, debet illi reddere non idem pretium per peccatum acceptum, sed aliud loco eius, & eidem contrarium, scilicet, contritionem, confessionem, & satisfactionẽ per vitæ & morum correctionem, & hæc Deo propriè redduntur, & eadem diabolo opponuntur, & locum pretii redẽptionis tenent, quoad hoc, quod est, animam de manu diaboli redimere. Ideo si hæc omnia bona opera coniungantur, animam per peccatum priùs venditam omninò redimunt.
Si obiicias primò, quod contra Thomam obiectum est, scilicet, quòd anima per contritionem est à potestate diaboli redempta: igitur per fructus bonæ conuersationis, quæ ad redemptionem agunt, non intelliguntur opera post contritionem facta. Respon. Quanuis sit anima per contritionem redempta, non tamen omninò, quousq; sit omninò à peccato & pœna peccati immunis & libera. Quamuis igitur per cõtritionẽ culpa peccati & æterna pœna tollatur, manet tamen adhuc temporalis soluen da. Ideò vt plenè anima à diabolo redimatur, cuius est animam, quæ peccauit, habere subiectã, saltem quantum ad pœnam, ideò ad perfectã animæ redẽptionẽ conferunt, non solùm contritio, & bonæ vitæ conuersatio, sed residuum pretii addendum est, scilicet, confessio, & exterior satisfactio, & hoc modo fructus bonæ cõuersationis, cum residuo satisfactionis tenẽt locum pretij perfectę redemptionis, & valent ad remissionẽ culpæ & pœnæ æternę, & tẽporalis, simul & ad gloriæ consecutionẽ. Attamen omͤia hęc ex charitate fiunt, vel in charitate, vt constat, in qua animæ à diaboli redemptione, non opùs est diabolo aliquid reddere, quod in eius cõmodũ cedat, sed potiùs opponere, qd' ipsum diabolum vincat, iuxta glossam prætactã.

Quæstio quarta.

PRętereà, de ope rib⁹ meritoriis seu ĩ charitate factis, solet quæri, An omͤia talia sint Deo satisfactoria, quod specialiter potest quæri de prima contritione, per quã homo à peccatis resurgit, quę de lege me ritoria est. Similiter de operibus bonis aliunde debitis. De primo dixit Durandus, quòd non omnis talis contritio prima, est satisfactoria etiam si gratiæ sit de lege meritoria, nisi sit su perabũdãs. Vnde putat aliud requiri ex parte peccatoris ad remissionem culpę mortalis, aliud verò ad remissionem pœnæ temporalis, in quam æterna fuit cõmutata. Et ita si cõtritio tam tenuis sit, quòd non sit maior quã sit necessaria ad remissionem culpæ, talis est meritoria gratiæ, per quam culpa deletur, non tamen est satisfactoria, quia non tollit aliquid de pœna temporali prædicta. Si tamen sit maior, quæ dicitur superabundans, tollit vltra culpam, pœnam temporalem in toto vel in parte, & ita est satisfactoria.

De qua tamen opinione cùm suprà in tractatu de pœnitentia nõnihil dixerimus, breuiter nunc conuenit eam expedire. Et videtur quòd sit falsa. Primò, quia videtur supponere, quòd est certa & determinata pœna temporalis, in quam venit ęterna per contritionem cõmutanda. Supponit secundò, quòd est dabilis contritio determinata, quæ valet ad remissionem culpæ mortalis & pœnæ æternæ, quæ tamen ad præfatæ pœnæ temporalis remissionem non valet. Quod potest dupliciter intelligi, scilicet, vel quòd detur minima contritio per naturam quo ad intensionẽ, vel quòd requiratur ex Dei ordinatione certa intensio in contritione, vt ad remissionem valeat mor talis culpæ, vt videntur Thomas & Scotus sentire, ita vt citra illam intensionem contritio non sit, & tunc talis minima contritio valeret ad remissionem culpæ & æternæ pœnæ, non tamen ad remissionem pœnæ temporalis. Si tamen inde excederet, valeret ad præfatæ pœnæ temporalis remissionem.

Primum tamen, quod de minimo naturali dictum est, non videtur esse certum, nec à doctoribus approbatum, etiam ab his, qui in certis rebus minimum naturale ponunt, cùm illud in intensione qualitatis non ponatur: quia vt ait Gregorius de Arimino, quacunque qualitate remissa data potest dari remissior. Secundum etiam, quod de intensione requisita ad contritionem dictum est, non est certum, quia vt aliâs probauimus, omnis contritio quantumlibet minima, seu omnis pœnitentia cordis quantumlibet remissa (modò efficax sit) est de lege sufficiens ad gratiam & remissionem mortalis culpæ. Ideò hoc supposito, apparet falsitas opinionis ex duobus. Primò, quia contritio, quæ valet ad remissionem pœnæ æternæ, etiam potest valere ad re missionem pœnæ temporalis, talis est omnis contritio. Nec refert in hac re æternam pœ-**[127r]**nam fuisse cõmutatam in temporalem, specie ab æterna differentẽ siue non differentem, de quo suprà: nam siue differant specie, siue non, prima contritio est eiusdem virtutis cum secunda & tertia: & temen constat secundam & tertiam contritionẽ valere ad remissionẽ pœnæ temporalis præfatæ, & tanto magis, quan to frequentiùs illa contritio reiteratur: igitur & prima valet saltem in parte ad remittendum huiusmodi pœnam. Hîc tamen obiicies quòd tunc omnis contritio etiam prima sufficeret omnem pœnam illam temporalem tollere, ex quo sufficit aliam in infinitum maiorem amouere, puta æternã: quia quod potest in maius potest in minus, maximè si specie non differant, & ita non esset locus purgatorius ponendus. Respondendum, Si contritioni ex natura sua competeret pœnam ęternam delere, ratio videretur probare, quòd etiam deleret, & tẽporalem. Verum non ita est, nam diuina iustitia vult, quod peccator post remissam culpam, & æternam pœnam satisfaciat, quod ex dictis alibi probatum suppono. Attamen non est aliqua contritio quantulacunque sit quæ non tollat aliquid de temporali pœna, prout Deus dignatur contritionem acceptare. Secundò, facit contra dictam opinionem ratio, quia non est aliqua contritio, quę non sit superabundans, id est, maior, q̃ sit necessaria ad remissionẽ culpæ mortalis, & æternæ pœnæ: igitur omnis talis est pro parte satisfactoria. Antecedens probatur, quia quacunque cõtritione data est dabilis minor, cùm sit in infinitum remissibilis, & ita intentum.

Itâq; videtur tanẽdum, quòd nec est certa & determinata contritio, quæ requiratur ad remissionẽ culpæ, nec est certa & determinata pœna temporalis, in quam venit æterna cõmu tanda, sed huiusmodi cõmutatio fit secundum exigẽtiã cõtritionis. Nam si magna est contritio, cæteris paribus, in minorem pœnam æterna cõmutatur: si parua, in maiorẽ. Vbi tamen æqualis est contritio, si multa peccata cõmissa sunt, æterna pœna in magnam temporalem cõmutatur: si pauca, in minorẽ. Ad hunc modum puto fieri commutationem. Vnde nulla est contritio, quæ non habeat vim, vt æterna in minorem pœnam commutetur,

quàm per aliam contritionem esset commutanda, & ita omnis talis est satisfactoria, saltem pro parte.

SEd dubitatur de opere meritorio: An sit tantæ gratiæ & glorię miretorium, cùm satisfactorium est pro peccatis, ac satisfactorium non esset. Et pro parte negatiua videtur, quia aliâs per vnum & idem opus consequeretur homo duplex præmium, scicet, gloriam & remissionẽ pœnæ, quod ideò videretur incõueniẽs, quia vnico operi, vnicum debet præmium correspondere, ac proinde si per collationem gloriæ tantæ sufficienter remuneratur opus ex charitate factum, sequitur quod de iustitia non va lebit ad remissionẽ pœnæ. Secundò arguitur, quia aliâs sequitur, quod æqualiter merẽtes, inæqualiter pręmiabunt̃. Patet, si Socrates & Pla to faciant eleemosynam omninò æqualem ex æquali gratia & conatu voluntatis, alter tamẽ sit obnoxius pœnæ temporali pro peccato, alter verò non, iam æqualiter merentur, & tamen non æqualiter pręmiabuntur: quia cùm vtriq; ęqualis gratia & gloria ob præfatum opus con feratur, alteri tamen amplius debitum pœnæ, cui erat obnoxius, condonatur: consequens tamen est contra Paulum dicentem, quòd vnusquisq; reportabit secundum ea quæ gessit.

Tertiò, quia nemo meretur pręmium de iustitia per hoc, quòd soluit id, quod creditori debebat. Sic enim significat Paulus diciẽs: Si euangelizauero, quę gloria est mihi, necessitas enim mihi incũbit. Cùm ergo quod quis alteri debet, necessitate teneatur hoc ipsum soluere, sequitur quòd si homo per opus aliquod satisfaciat Deo, soluendo quod illi de bet, non meretur gloriam aliam, aut gratiam.

Respon. His non obstantibus tenenda est contraria sententia, scilicet, quod opus bonum ex charitate factum, & si satisfactorium sit, non minus gratiæ & gloriæ meretur, quam si de facto satisfactorium non esset. Huius ratio videtur nota, quia de lege communi vnicuique operi ex charitate facto correspondet sua gratia & glo ria perpetua, quæ quantũlibet parua sit, sine comparatione tamen lõgè superat remissionem pœnæ, pro qua satisfactorium est, scilicet, pœnæ tẽporalis. Vnde si loco pœnæ temporalis, quæ ratione operis meritorij tollitur, priuatur homo aliquo gradu gloriæ perpetuæ alioquî sibi per opus ipsum debitæ, iniustè ageretur cum tali homine, quia sine proportione plus esset id, quo priuatur, quàm bonum, quod consequitur, vt cõstat. Tum, quia quod perdit, est bonum æternum, quod autem ob satisfa ctionẽ consequitur, est temporale, scilicet, remis sio pœnæ tẽporalis. Tum etiam, quia & si vtrũq; esset temporale, quod perdit, & quod consequi tur, adhuc esset longè præstantius quod perdit. s. gradus aliquis gloriæ essentialis, quàm quod consequitur, quod est remissio pœnæ tẽporalis. Secundò eadem sententia hinc patet, quia tunc imprudenter & male agerent sacer dotes pœnitentias confitentibus imponẽdo,**[[127]v]** quas debeant hîc pro peccatis adimplere, imprudenter etiam ipsi pœnitentes eas accepta rent, quod tamen est contra ecclesiæ & sanctorum præcepta seu statuta & doctrinam communem, qua passim sancti exhortantur peccatores, vt hîc opera pœnitentiæ faciant, neq; vnq̃ ab illis cessent. Ecclesia etiam instituit longas pœnitentias pro peccatis esse iniungendas, quanuis hodie sint arbitrariæ. Et sequela patet, si ita esset, quòd opera ex charitate facta per hoc, quod satisfactoria siunt non merentur tantam gloriam essentialem, quantam si satisfactoria non essent, mererentur. Et ita satius esset homini sua omnia opera ita propter Deum facere, quòd nullo modo ea ordinet ad remissionem pœnæ temporalis.

Nec obstant, quæ suprà adducta sunt in oppositum. Ad primum enim dicendum, nullum esse inconueniens, quod illic illatum est: nam homo per vnam, & eandem contritionem, primam consequitur gratiam, & ius ad gloriam, & remissionẽ culpæ commissæ simul &

æternæ pœnæ. Igitur non mirum, si homo per vnum opus consequatur ius ad gloriam simul & re missionem pœnæ temporalis: nec minorem gratiam & gloriam consequitur homo per contritionem si illi centum peccata per illam re mittuntur, quàm si vnum tantum remittatur, si non nisi vnum commisit: alioquî dabitur, quòd tot essent peccata, quæ per contritionẽ primam remittuntur, quòd per eam nullam prorsus gratiam contritus assequeretur, seque la patet calculanti. Ad secundum dicendum, q̨ argumentum æquè militat contra arguẽtem. Nam demus duos, quorum alter sit in solo originali, alter verò sit in originali simul, & alio mortali, & ambo ęqualiter omninò in Deum per amorem cõuertantur, tales æqualiter merẽtur, & tamen vni solùm originale deletur, alteri verò originale simul & mortale. Aut po ne duos baptizatos, quorum alter vnum mortale commisit, alter verò centum, & æqualiter omininò in Deum ambo cõuertantur, æqualiter operantur, & tamen vni centum, alteri verò non nisi vnum peccatum dimittitur. Itâq; quod communiter dicitur, scilicet, æqualiter operantes, æqualiter præmiabuntur, procedit de pręmio essentiali per collationẽ gratiæ & gloriæ essentialis, non de aliis præmus seu do nis accidentalibus, aut aliis bonis gratiam ipsam & gloriam cõcomitantibus. Adde, quòd remissio pœnæ debitæ pro peccatis non est propriè præmium bonis operibus præcisè correspondens, cùm talis pœna bonis & malis remittatur, postquàm vel ipsi satisfecerint, vel de ipsis debita vindicta sumpta fuerit.

Ad tertium, quamuis apud homines, vt in plurimum, remunerationem non mereatur quis per hoc solùm, quòd debita soluit, apud Deum tamen secùs est: nam homo debet Deo pręceptorũ obseruãtiam, ob eam tamen Deus vitam promittit ęternam, prout scriptum est: Si[186] vis ad vitam ingredi, serua mandata. Et iterum cùm de mandatis mentionem fecisset, dixit[187] Christus homini illi: Hæc fac, & viues. Ita igitur, si homo velit satisfacere pro peccatis per opera extra charitatem facta, ad vtrũq; Deus ea acceptat, scilicet, ad gloriam, & ad pœnæ remissionẽ. Vtrumque enim ex charitate operantibus in lege promisit. Nec obstat, quod ex Paulo citatum est, quia in loco illo id docet, scilicet huiusmodi homini nullam merce dem à Deo deberi pro opere, quod inuitus fecit, & velut coactus, vt si ex solo timore pœnæ id faciat: secùs si ex amore & spontanea voluntate propter Deum faciat. Quemadmo dum operatur, qui ex charitate agit, qui non solam pœnæ remissionem quærit, sed principaliùs Dei gloriam.

HIc oritur alia quæstio, scilicet, An possit homo Deo satisfacere per opera alioquî debita? Et dicit Palude, & quidam alii, quòd non. Tum, quia definitio satisfactionis sic so nat, quòd est redditio æquiualentis aliâs indebiti. Tum etiam, quia nemo potest pluribus debitis sicut nec pluribus creditoribus per vnum & idem opus seu per vnicam solutionem satisfacere, quando illud ob alteram tantùm causam debitum est sufficienter. Exẽplum videtur clarum. Si sacerdos mihi imponat vt ieiunem. 40. dies, non satisfacio ieiunãdo quadragesimam ordinariam, cùm eam alioquî essem obligatus ieiunare, etiam seclusa sa cerdotis iniunctione. Similiter si iniungat mi hi, vt dem pauperi certam eleemosynam, non satisfacio, si eam dem pauperi extremam necessitatem patienti, quia ad id alioquî eram obligatus. Similiter si debeo Petro. 10. ducatos, quos furtim surripui, & ex altera parte idem Petrus mihi decem ducatos mutuauerat, non satisfacio vtrique debito, si. 10. soluam.

Hoc insuper videtur confirmari, per id, quod Christus dixit Lucæ. 17. Cùm feceritis quæcunq; præcepta sunt vobis, dicite, serui inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus. Igitur opera, quæ alioqui, scilicet ob pręceptum debita sunt, non sunt satisfactoria, etiam si in charitate fiant.

Facit denique, quod ait Anselmus libr. Cur Deus homo. dicẽs: Per illa fit satisfactio, quæ**[128r]** non possent ab homine exigi, nisi peccasset: sed præcepta possent ab homine exigi, etiam si non peccasset, & ita per opera quæ de præcepto sunt, non potest satisfactio fieri.
Contra tamen præfatam sententiam sic in distinctè positam arguitur, quia ieiunium quadragesimale ab ecclesia pręceptum, est satisfa ctorium pro peccatis, etiam si alioquî ratione præcepti sit debitum. Id patet, quia tale ieiunium si ab ecclesia præceptum non fuisset, esset pro peccatis satisfactorium: igitur, æquè satisfactorium est, si ab ecclesia sit præceptum, cùm præceptum ecclesię valorem ieiunij non tollat, alioquî imprudenter ecclesia tale ieiunium & alia opera satisfactoria præcepisset, si huiusmodi opera valorem spiritualem ob præceptum amitterent.
Deinde, martyrium ex necessitate ac præcepto Dei toleratum, nè, scilicet, fides pusillorum periclitetur, est satisfactorium pro pecca tis, cùm martyr statim ad gloriam volet, nec aliorum orationibus ad id indigeat. Dicente Augustino: Iuiuriam facit martyri, qui orat pro illo, & tamen tale martyrium in casu est alio quî debitum, etiam si martyr ille non peccasset.
Prætereà opera bona ex voto facta, non minùs satisfactoria sunt, quàm si ex voto non fierent, sicut nec sunt minùs meritoria, quàm si sine voto fiant, & tamen seclusa obligatione satisfaciendi pro peccatis cõmissis essent huiusmodi opera ratione voti emissi debita.
Similiter, eleemosyna facta pauperi extremam necessitatem patienti satisfactoria est, non minùs, q̃ si extra extremam necessitatẽ pauperis fieret, quod hinc apparet, quia talis eleemosyna videtur Deo magis grata: nam Deo magis placet, quòd necessitatibus eorum, qui omni sunt destituti subsidio, subueniamus, quã aliorum, qui suam aliter possunt necessi tatem releuare. Vnde magis ad primam eleemosynam, quàm ad secundam nos Christus sua lege compellit, & secunda propter primã est postponenda, & tamen in casu est talis eleemosyna ratione præcepti debita. Ad hunc mo dum de aliis possemus exemplificare.
Prætereà quòd opus sit satisfactorium Deo, non ex natura, sed ex Dei acceptatione est: opus autem à Deo acceptatur ratione charitatis ex qua fit, & tanto magis, quanto ex maiore charitate fit. Igitur non obstante, quòd opus sit de precepto, ita quòd si non fiat, peccabitur, ea tamen ratione, qua ex charitate fit, aut ex magna charitate fit, non est de præcepto: igitur, ob illam causam nil obstat, quo minùs sit satisfactorium.
Et confirmatur, quia ob illam causam est meritoriũ gloriæ æternæ, non obstante, quòd sit opus de præcepto: igitur, ob eandem causam erit satisfactorium, quod longè minus est, quàm primum, vt constat. Et ita sicut vim meritoriam & satifactoriam sortitur opus ex charitate à qua fit, ita & similẽ vim sortitur, si à pœnitentia seu cordis contritione procedat, idq; ex opere operantis. Similiter etiam si virtu tute clauium iniũctũ sit opus alioquî ex præ cepto debitum, & per ipsum pœnitẽtem acceptatum & adimpletum, sortietur vim satisfactoriam: quia opus eo modo factum, & ex tali vel tali radice procedens, non est alioquî debitum, vt suppono.
Itâq; videtur tenendum, opera ex charitate facta satisfactoria esse, etiam si alioquî sint de præcepto debita, non solùm si præcepta sint ad finem satisfaciendi pro peccatis commissis, sed etiam si ob aliam causam præcepta sint, qualia sunt, quæ tenentur peccantes & non peccantes adimplere, vt sunt præcepta Decalogi, & alia quæ ad legem naturæ & charitatis officium spectant.
Ad rationes autem prioris sententiæ dicen dum. Ad primum, quo arguitur ex definitione satisfactionis dicendum, quòd procedit illa definitio per Scotum posita & communiter approbata, de satisfactione, quæ fit ex pura iustitia, quæ rei æqualitatem requirit, qualis est, quæ inter homines fit, non tamen de satisfactione facta secundum iustitiam mixtam, qualis

fit Deo pro peccatis, in qua sicut rei ad rem æqualitas non requiritur, ita nec requiritur quòd id, quod in satisfactionem redditur, sit alioqui indebitum, cùm liberum sit Deo opera debita & indebita, si ex charitate fiant, acceptare, sicut & de facto secundum legem acceptat, & se acceptaturum promisit.

Eodem modo respondeatur ad secundum quando arguebatur, quòd nemo potest per vnicum opus pluribus debitis satisfacere, quod procedit de satisfactione ex pura iustitia facta pro offensa aliqua vel pro debito rea li. Nam si accipiatur de satisfactione qua quis tenetur præcepto satisfacere, compertum est esse falsum: quia vt suprà in tractatu de confessione ostendimus, stat vnicum & idem opus multis obligationibus esse debitum, scilicet, ratione legis, ratione præcepti, ratione voti, aut iuramenti, & per illud vnum opus si fiat, satisfit pluribus debitis & obligationibus, vt constat.

Quantum verò ad exempla illic adducta attinet, alia tãgitur quæstio, scilicet, Si sacerdos**[[128]v]** iniunxerit peccatori in pœnitentiam aliquod opus, ad quod alioqui homo erat obligatus, An satisfaciat iniuncto sacerdotis illud agen do, vt si iniunxerit ieiuniũ. 40. dierum, & ieiunet pœnitens Quadragesimam ordinariam: aut eleemosynam, & eam det pœnitens pauperi in extrema necessitate existenti. Ad quã quæstiunculam breuiter dicendum, vt suprà diximus, quòd id pendet ex intentione sacer dotis huiusmodi pœnitentiam iniungentis. Nam si eius intentio fuit iniungere pœnitenti, quòd ieiunet. 40. diebus, quicunque illi sint, & id constet pœnitenti, tunc satisfacit ieiunando quadragesimam, & facta tali iniũctione, duplici vinculo tenebitur ad quadragesimale ieiunium, scilicet, ex præcepto ecclesiæ, & præcepto sacerdotis, & valebit etiam duplici ter tale ieiunium, scilicet, quia ex charitate fit, & virtute clauium. Si autem certum sit, quòd intentio sacerdotis fuit, quòd pœnitens ieiunaret. 40. diebus extra dies, quibus alioquî erat obligatus ieiunare: tunc certum est illum non satisfacere iniuncto sacerdotis, si quadragesimam ordinariam ieiunet. Si autem dubium sit, quid sacerdos iniungens intenderit, tunc præsupponendum est, quòd intenderat imponere ieiunium, ad quod alioquî pœnitens non esset astrictus. Sic enim communiter verba iniungentis veniunt interpretanda, puta secũ dum communem hominum intelligẽtiã, iuxta cap. Ex literis. de spõsalibus. Excepto nisi cõtrariam intentionem ipse sacerdos explicet. Ad hunc modum videtur dicendum de quacũq; alia pœnitentia à sacerdote iniuncta, quæ potest per opus alioquî debitum adimpleri, quod, sci licet, ad intentionẽ iniungentis est recurrẽdũ

Corollariè sequitur, quæ est ratio, quare homo potest per vnicum opus pluribus debitis legalibus satisfacere, & non pluribus debitis realibus. Quia, scilicet, in legalibus debitis seu obligationibus, quales sunt, quę ex lege, præcepto, voto, aut iuramento oriuntur, ad intẽtionem eorum est recurrendum. Et cum intentio legis, voti, & iuramenti possint in vnum & idem opus tendere, vt constat, ideò qui lege, præcepto, voto, & iuramento astrictus est ad certam eleemosynam errogandam, eam erogando, satisfacit omnibus illis debitis. In aliis autem debitis realibus, qualia sunt, quæ in iustitia cõmutatiua consistunt, vt obligatio ex mutuo, emptione, aut vẽditione, ex fur to, aut alio damno dato, ad æqualitatem rei est attendendum. Ideo si aliquid loco satisfactionis per vnam viam sufficienter debetur, & tantundem per aliam, tnnc non satisfacit qui id reddit, omnibus illis debitis, vt cõstat. Excepto, nisi concurrat liberalis remissio seu gratia ipsius offensi, vel creditoris, qualis cõcurrit in satisfactione, quæ Deo pro peccatis fit, vt sæpe dictum est.

Inde iterum fit, vt clericus beneficiatus, qui tenetur ad horas canonicas ratione ordinis, & ad horas in choro canendum ratione beneficij, satisfacit vtrique præcepto per vnum opus, scilicet,

si horas in choro cantet: maximè si id admittat communis consuetudo: quod probabilius est, quàm suum oppositum.
Ad aliud, quod ex Luca citatum est, scilicet: Cùm feceritis quæcunq; præcepta sunt vobis, dicendum, quòd si per id probaretur opera quæ sunt de præcepto non esse satisfactoria, per idem probaretur, eadem non esse de lege meritoria, nec ad gloriam acceptata, quod suppono falsum. Ideò dicendum, quòd illîc intendit Christus docere, quàm parum valeant opera nostra de se ad gloriam, & quàm parum debeat nobis Deus ob illa, si ea secundum se consideremus: quia vt sic, nec meritoria sunt, nec satisfactoria. Secùs si diuinam bonitatem & liberalitatem consideremus, cuiso li fidere debemus, & non operibus nostris.
Ad postremum, quod ex Anselmo est allegatum, dicendum non esse ad propositum, si mentem ipsius attendamus, quæ est, esse nobis Deo satisfaciendum pro peccatis per ope ra pœnalia: hæc enim sunt, quæ si peccatum non præcessissent, non exigerentur: modò autem aliud est quærere an possit homo satis facere Deo per opera alioquî debita, aliud verò an debeat satisfacere per opera pœnalia. De quo posteà.

Quæstio quinta.

PRætereà quæri solet, An possit vnusho mo pro alio homine satisfacere deo? Et pro par te negatiua arguitur, qa non potest vnus homo alteri mereri: igitur nec potest pro alio satisfacere. Et vtrunque probatur ex Paulo dicen[188]te: Omnes nos stabimus ante tribunal Christi, & reportabit vnusquisq; secundum ea, quæ in proprio corpore gessit. Et Psalmista: Dabit vnicuique dominus secũdum opera sua. Et Paulus: Quæ seminauerit homo, hæc & me[189]tet. Igitur non venit homo à Deo ob aliena opera remunerandus, nec puniendus, sed ob**[129r]** sua propria. Secundò idem videtur ex Ezechiele. 14. Si misero in terram famẽ, pestem, gladiũ, aut bestias terræ, & fuerint in medio eius tres viri, Noe, Daniel, & Iob, viuo ego, dicit Dominus, quia nec filios, nec filias liberabunt, sed ipsi soli liberabuntur, terra autem desolabitur. Si igitur iustitia, & sanctitas, ac preces sanctorum aliis prodesse non possunt vt iram Dei euadant, sequitur, quòd vnus homo quantumuis iustus pro alio satisfacere non potest. Tertiò, Si ita esset, quòd posset vnus pro alio satisfacere, sequitur, quòd si aliquis susciperet in se obligationẽ satisfaciendi pro alio, & ille alter ante adimpletam satisfactionem ab hoc sęculo decedat, quòd volabit ad gloriam: nam ipse iam nullius pœnę debitor est, ex quo alius pro illo suscepit obligationem debitum soluendi, seu satisfaciendi, & ex consequẽti si alter qui obligationẽ suscepit, satisfactionem susceptam omittat, erit in glo ria is, qui decessit absque debiti solutione. Si autem decedens iret ad Purgatorium, & viuus compleat satisfactionẽ pro illo susceptam, bis punietur peccator decedens pro eodem debito, aut saltem duplex pœna pro eodem debito exigetur, vna à defuncto, alia à viuen te pro defuncto satisfaciente. Postremò, satisfactio est medicina spiritualis morbi curatiua, ad id enim Deus satisfactionem exigit à peccatore, vt cureẽ, non vt puniatur: quandoquidem Deus in pœnis non delectatur, iu xta illud Esaię. 10. Heu consolabor super hosti bus meis. Nec vult Deus mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat. Cùm ergo medicina vni applicata non valeat curare morbum alterius, sed eius, qui eam suscipit, sequitur vnum hominem pro alio satisfacere non posse.
Quibus non obstantibus, tenendum est op positum cum communi sententia, quòd, scilicet, potest vnus pro alio, saltem de cõgruo sa tisfacere. Tum quia potest vnus alteri gratiã primam impetrare, & culpę remissionem, saltem mediatè, iuxta dictum Christi ad paralyti cum:

Videns Iesus fidem illorum dixit para[190]lytico, Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Per quod Ambrosius probat aliena ope ra alteri ad gratiam prodesse: igitur, à fortiori poterunt prodesse alteri ad impetrandum ei remissionem pœnæ temporalis. Tum etiam, potest viuus pro defuncto satisfacere, facien do pro illo suffragia, vt ecclesia tenet, & communis sanctorum doctrina: igitur poterit simi liter pro viuo satisfacere, cùm vtrobique eadẽ sit ratio, scilicet, charitatis communio, quę omnia facit cõmunia, & quæ nostra sunt, aliena, & econtrà. Tum etiam quia inter homines vbi magis iustitia, q̃ misericordia locum tenet, potest alter pro altero satisfacere: quia nil refert, quòd debitor soluat per se vel alium, quod creditori debetur, modò soluatur: Igitur sic erit apud Deum, cui gratum est, quòd proximorum onera supportemus, iuxta con[191]silium Pauli, Alter alterius onera portate.

Quod etiam posset q̃ plurimis exemplis comprobari, quibus docemur Deum ad iustorum preces sæpissmè fuisse placatum, & iram quam contra alios peccatores conceperat, deposuis se, & sententiam punitiuam reuocasse. Abrahæ nanq; Dominum interroganti, an parceret So domitis, si inter eos essent. 50. iusti, aut. 40.[192] aut. 20. Respondit Dominus, quòd sic, etiam si tantùm. 10. iusti inter eos reperirentur. Similiter Dominus propter peccatum Salomonis præcidit regnum filio suo Hieroboam, par[193] cens eidem Salomoni propter Dauid patrem suum. Similiter legitur Deum liberasse Lot[194] propter Abraham, cuius est Dominus recor datus. Dimitto alia, quæ notissima sunt. Et ita non dubium posse hominem iustum pro alio satisfacere per viam saltem gratię & liberalis impetrationis, q̃uis non de iustitia pura.

Ad rationes igitur suprà factas respõdendum. Ad primum ex Paulo & Psalmista cita tum dicendum, quòd procedit de finali remuneratione seu iudicio, in quo vnusquisq; pręmium essentiale aut supplicium reportabit se cundum exigentiam suorum meritorum aut demeritorum, non autem de remuneratione seu retributione, quæ interim fit per collatio nem boni temporalis, aut mali temporalis remotionem, alioqui si vniuersaliter illa testimonia essent accipienda, in nullo possent defuncti suffragiis viuorum adiuuari, quod erroneum esse suppono. Ad secundum ex Ezechiele allegatum, dicendum quòd procedit de pœnis seu malis, quæ Deus decreuit absolutè aliquibus in vita præsenti inferre, ad quorum amotionem non prosunt sancto rum preces, cùm stet firma sententia Dei, iuxta illud Hieremiæ. 7. &. 11. Tu ergo noli ora re pro populo hoc, & non assumas pro eis laudes, & orationes, quia non exaudiam.

Vbi glossa, Prophetæ præcipitur, nè pro eis oret in quos est iam consummata sententia, nè videatur oratio eius infirma, & meritò nõ exaudita: quod maximè verum est, quando pro obstinatis & pertinacibus oratur. Cum quo tamen stat valere sanctorum orationes & merita aliis peccatoribus pœnitẽtibus ad multa bona simul, & ad peccatorum remissio- **[[129]v]** nem.

Ad tertium dicendum post Thomam, quòd ille decedens (de quo in casu argumenti) erit in Purgatorio vsq; quo soluat per se, vel per alium, quod Deo ratione peccatorum debebat: quòd si ipse in Purgatorio per se patiendo soluerit, tenebitur viuus qui se obligauit etiam hîc soluere, quod soluendum suscepit, & tunc non exigit Deus duplicẽ punitionem pro eodem debito, sed à defuncto exigit pœnã pro cõmisso debitã: & à viuente exigit, quia se ad eam obligauit, & tunc quicquid viuus persoluerit, cedet ei in solutum pro ipsomet, iuxta id quod scriptum est, Oratio mea in sinu[195] meo conuertetur. Quòd si ipse non indiguerit, conuertetur in sinum ecclesiæ, à qua poterit dispensari per viam indulgentiæ. Ad postremum dicendum cum Bonauentura, Quòd satisfactio habet duplicẽ vtilitatem, adhibetur enim tanquam medicamentum ad sanandum morbum, valet etiam ad soluendum debitum ex

peccato contractũ. Tunc dico, quòd quatenus satisfactio est medicamentum, non valet alteri, sed ipsi operanti. Si enim alius pro me ieiunet, etiam si millies id agat, non ob id ex tinguitur in me concupiscentia, attamen quatenus tenet rationem pretij, & solutiua debiti est, valet alteri ad pœnæ remissionem.
Vnde sequitur plus valere satisfactionem propriam, q̃ alienam, idque quo ad tria, scilicet, quo ad gratiæ & gloriæ augmentum, ad quod valet propria & non aliena. Secundò quo ad sanandum morbum, & sequelas morbi præscindendum, ad quod valet propria & non aliena. Tertiò ad remissionẽ pœnæ ꝑ cõmissis debitæ: Ad quod valet etiam propria, plusq̃ aliena. Vnde si quis vult per se satisfacere, non est ei necessaria tanta satisfactio, quanta esset si per alium satisfaciat: vt si vnus facit pro alio pœnitentiam septennem, non tantum prodest ei pro quo fit, quantum prodes fet, si ab ipsomet fieret. Cuius nonnullum ar gumentum est, quia parua pœnitentia voluntariè assumpta in hoc sæculo, valet ad remittendum magnam pœnam Purgatorij, cùm hæc voluntate sit assumpta, illa verò à Deo illata. Inde etiam fit, vt magis satisfactoria sit parua pœna, voluntate propria assumpta, quàm magna pœna in hoc sæculo à Deo illa ta, quantumuis patienter toleretur. Cuius in diciũ est, quia multo maiora sunt mala, quæ solet Deus pro peccatis infligere, quàm quæ pœnitens assumere potest, & quàm pœnitentiæ, quas ecclesia iniungere instituit. Solet enim Deus immittere pestẽ, bellum, & bestias, quibus multi homines intereunt, idq́; pro peccato vnius hominis, vt constat de peste immissa populo Israẽl propter peccatum Dauid. Et tamen credendum est quòd per aliam longè minorem voluntariè assumptam, vel secundum Canones pœnitẽtiales iniunctam, homo omninò à peccato liberaretur.
HInc tamen oriuntur duo dubia, alterum est, an ita sit quòd Deus hominibus pœ nam pro alienis peccatis infligat, & si sic, an huiusmodi pœna sit illis peccatoribus satisfactoria. Alterum est, an pro vnoquoque pec cato sua correspondeat satisfactio. Ad primam breuiter dicendum, quòd Deus sæpe legitur hominibus non solùm impiis, sed innocentibus mala immittere propter aliena peccata. Id patet, quia inter Sodomitas fuerunt aliqui iusti adulti, similiter & paruuli per circuncisionem, aut aliud sacramentum legis naturæ iustificati, omnes tamen perierunt ob peccata maiorum. Similiter in diluuio idem accidisse credendum est, multos, sci[196] licet, insontes, saltem paruulos, ob peccata maiorum periisse. Legitur etiam Numerorum. 4. dictum esse ad Hebræos, Filij vestri erunt vagi in deserto quadraginta annis, & portabunt fornicationem vestram, donec con sumantur cadauera patrum in deserto. Legitur etiam. 3. Regum. 21. Achaz impetrasse à Domino, vt sui peccati pœna in posteros dif ferretur. Ionæ primo similiter legitur tempestatem grandem super nauigantes euenis se propter peccatum ipsius Ionæ, vt ipsemet testatur. Refert prætereà beatus Ambrosius in quadam villa Tusciæ, vbi ipse tunc aderat cum fratribus suis, propter peccata vnius ho minis, qui in hoc mundo nil aduersum susti nuerat, illum cum reliquis præfatæ villæ habitatoribus terram absorbuisse. Iustos etiam, qui illic erant, terra similiter absorbuisset, ni si cum ipso beato Ambrosio ad eiusdem mo nita inde fugissent. Beatus etiam Gegorius, libro. 15. Moralium, capite. 81. Paruulos aliquando à dæmonibus arripi, propter peccatum parentum, quia caro parentum sunt. Itâque non dubitatur Deum sæpissimè, tam in lege gratię, quàm ante illam multis insontibus ob scelera impiorum multa intulisse mala. Iam igitur aperta est ratio propositi duibij. Nam cùm ita id sit, quomodò soluatur Deum in omnibus suis operibus iustum esse, qui innocentes pro nocentibus punit, etiam pœna mortis: quod si iudex humanus faceret, iniustissimus esset. Deus etiam repræhendisse legitur Iudæos,

eo quòd dicebant, Patres nostri mãducauerunt[197] **[130r]** vuam acerbam, & dentes filiorum obstupescunt.
Vnde addit Dominus, Anima quæ peccauerit ipsa morietur, nec filius porta bit iniquitatem patris, nec pater porta bit iniquitatem fi lij, sed vnusquisque in suo peccato morietur: quod ipsa naturalis iustitia dictat, secundum quam, pœna debet tenere suos actores, nec vltrà debet progredi pœna q̃ culpa sit cõper ta, iuxta quod ait Augustinus, quod Deus non priùs est vltor, q̃ aliquis sit peccator. Respon. In præsenti vita non manifestatur, nec completè exercetur diuina iustitia, quæ in finali iudicio exercebitur, & omnibus manifestabitur, quando reportabit viusquisque secun dum ea, quæ ĩ proprio corpore gessit. In pręsenti enim vita indifferẽter videmus bona & mala, prospera & aduersa, sanitatem & morbum, vitam & mortem tam bonis quàm ma lis euenire, quod in scriptura sancta sæpe significatur. Vnde si Dominus in hoc sæculo multa bona temporalia, aut etiam corporalia tribuit, cùm ea bonis & malis pro voluntate tribuat, non ea exiustitiæ debito tribuit, sed ex gratia sua ob causas, & fines ipsi cogni tos. Ac proinde, si huiusmodi bona aliquibus negat, aut eisdem aliquos priuat, quantumuis boni & iusti sint, nullam eis iniustitiam facit, quia gratiam seu gratuitum beneficium negare alioqui indebitum, iniustitia non est, vt constat. Quòd si Deus, quia Dominus omnium est, absq; iniustitia aliqua potest præ fata bona pro solo nutu suę voluntatis à qui bus vult amouere, sequitur apertè quòd simi liter abque aliqua iniustitia potest eadem bona ab hominibus amouere ob culpam seu offensam alicuius irritatus. Credendum tamen est Deum huiusmodi mala hominibus non sine causa aliqua inferre, scilicet, vel ad tentandum, vel ad corrigendum, vel ad persuadendum, vel ad golriam Dei manifestandum, vel denique ad peccata commissa puniendum, hæc autem punit, non solùm in ipsis, qui peccata cõmiserunt, sed aliquãdo & sæpe in aliis personis ipsis peccatoribus cõiunctis, quorum punitio solet in pœnam & cru ciatum eorum, qui peccauerunt, redundare, vt quando peccatum patris punit per mortẽ filij, vt contigit ipsi Dauid, pro cuius pecca[198]to filius suus mortuus est. Aut quando peccatũ Principis punitur in populo suo, quod & eidem Dauid accidit, propter cuius pecca tum populus suus fuit peste percussus. Aut[199] quando ob peccatum maioris, vxor & domus punitur, vt contigit Abimelech regi, ob cuius peccatum, quo scilicet, Saram vxorem[200] alienam detinebat, tota sua domus plaga per cussa est. In quo Deus nec iniustitiam facit ipsis peccantibus, qui maiora merbentur supplicia, nec iniustitiam facit cæteris personis, etiam insontibus, à quibus pro sola voluntate omnia bona corporis & fortunæ posset citra iniuriam amouere. Et ita petet Deum non esse iniustum, etiam si ob quorundam peccata & scelera, alij etiam innocentes pœnam sentiant. Et per hæc respondetur ad rationem dubij propositam, quòd si humanus iudex innocentẽ pro alieno peccato occideret, esset iniustus, non sic Dominus Deus. Discrimen est, quia Deus est Dominus vitę, & mortis, omniumque bonorum, quę pro voluntate dat, & pro voluntate poterit data reuocare, non sic humanus iudex. Quod etiam ex Ezechiele citatum est, quòd filius non portabit iniquitatem patris, procedit, vt ait Augustinus de pœnis seu retributionibus finalis iudicij, seu alterius sæculi. Et ita ad alia similia dici potest. De quibus latiùs videbitur, quãdo de iustitia & misericordia Dei agetur.

NVnc respon. ad aliud ibîdem quęsitum, An, scilicet, pœna à Deo hominibus ob aliena peccata immissa, sit illis peccantibus apud Deum satisfactoria. Dicendum sine disputatione, distinguendo. Nam pœna huius modi aliquãdo infertur pro peccatis per contritionẽ deletis, aliquando verò pro peccatis, in quibus ipsi peccatores sunt obstinati, aut impœnitẽtes.

Exempla clara sunt. De secundo, patet ex suprà allegatis. De primo autem similiter patebit quæstione sequenti. Tum dicen dum quod pœna immissa peccatoribus, aut aliis pro aliorum peccatis, quãdiu de illis pœnitẽtia non præcessit, nullo modo est satisfactoria. Tum, quia satisfactio dicit actionem, seu actum ipsius satisfaciẽtis, in perpessione autem præfa torũ malorum illi non actiuè sed passiuè se habent, vt patet: igit̃, non dicunt̃ satisfacere in casu. Tum etiam, quia satisfactio locum hebere non potest manente eodem peccato & culpa, pro qua quis pœnam sustinet, etiam si voluntariè esset assumpta, vt ex dictis patet.
Secundò dicendum, quòd pœna illata à Deo pro peccatis, de quibus pœnitentia vera præcessit, si patienter & voluntariè toleretur, quodãmodò est satisfactoria, & quodam modò non est satisfactoria. Inquantum est voluntariè & patienter per ipsos pœnitẽtes acceptata, satisfactoria est, sicut & meritoria:qa ipsa voluntaria acceptatio propter Deum est actus ipsius patientis ex charitate procedẽs, ideò à Deo ad pręmium & pœnæ remissionẽ**[[130]v]** acceptatur. Ipsa tamen pœna illata non est in se satisfactoria, cùm actus non sit ipsius pœnitentis, cedit tamen sibi in solutum, aliter tamen, quàm per actum satisfactionis: quia actus satisfactorius ipsius pœnitẽtis & si parùm pœnalis sit, multam pœnam Purgatorij redimit: pœna autem à Deo illata non redimit maiorem pœnam Purgatorij, quàm ipsa sit, sed illa cedit illi pœnitenti in solutum pro alia tanta, quam erat in Purgatorio passurus, ideò satisfactoria propriè non est, sed tantùm solutiua debiti secundum quantitatẽ ipsius.
Et conformiter ad hoc est mihi probabile, quòd pœnitenti patienter & sponte pœnam illatã sustinenti cedit in solutum, non solùm pœna ipsimet illata, sed etiam pœna, quæ ob ipsius peccatum aliis personis sibi cõiunctis infertur. Et hoc de primo dubio.

AD aliud secundum dubium quãdo quæ rebatur. An vnicuique peccato sua correspõdeat satisfactio, seu an diuersa peccatorum genera exigant diuersa genera satisfactionum, an potiùs vno genere satisfactionis, scilicet, præcisè ieiunando, aut pręcisè eleemosynam erogando possit quis pro multis pec catis genere differentibus satisfacere. Et facit difficultatem dictum Hieronymi dicentis: Non sanat oculum, quod sanat calcaneũ. nam pestes animæ sanantur per orationem, pestes corporis per ieiunium. Respondendum breuiter, aliud est satisfacere pro peccato, aliud sanare peccatum. Satisfacere est recompensam debitam offenso reddere. Sanare autem peccatum, est illud eradicare, remouendo vel remittẽdo, aut extenuãdo illud, quod ad actum peccati inclinat, & excitat: maximè quando illud tale ex actibus vitiosis fuit in anima derelictum, & tunc stat benè, quòd pœnitens satisfaciat pro peccato, absq; hoc, quòd sanetur peccatum. Nam potest homo tam vęhementer conteri, vt peccatum prorsus remittatur, & quòd sanatum non sit, sed maneat vitiosa radix, quæ ad illud inclinet.
Dico igitur, quòd potest quis satisfacere pro peccatis genere differentibus per vnum genus satisfactionis. Nam si de culpa loquamur, vnica pœnitentia cordis pro omnibus culpis amouendis sufficit. Si auiẽloquamur de pœna temporali, cui post dimissam culpã homo manet obnoxius, cùm finita fit, potest homo pro ea satisfacere ieiunãdo semel, bis, ter, quousq; prorsussit pœna remissa. Sanari autem peccata non ita benè possunt, per vni cam medicinam, quandoquidem, vt ait Gregorius, contraria contrariis curãda sunt. Et ideò superbia per orationẽ, carnis petulantia per ieiunium, auaritia per eleemosynam, tanquã per contrarias medicinas veniunt curanda at que sananda. Et de hoc genere aut modo sanationis loquebatur Hieronym. Et hoc est quod suprà ex Bonauentura diximus, quod sa tisfactio est curatiua commissi simul & præseruatiua, est etiam debiti solutiua: & quatenus solutiua debiti est, vna specie reiterata, sufficit ad remittẽdum pœnam dimissis peccatis debitam, quatenus verò curatiua est, diuersa satisfactione opùs est.

EX dictis alia iterum consequitur dubitatio, An, scilicet, possit homo satisfacere Deo pro vno peccato non satisfaciendo pro omnibus. Ad quod similiter sine disputatione respõdendũ, duplicem esse satisfactionẽ, scilicet, reconciliantẽ, & soluentẽ, seuliberantem. Reconilians est, qua in Dei gratiam & amicitiam redimus, hæc fit per veram cordis contritionem, per quam culpa remittitur, & gratia Dei restituitur. Satisfactio soluens seu liberans est, qua homo reddit Deo aliquid, per quod à pœna temporali, in quam ęterna fuerat cõmutata, in toto vel in parte liberet̃.

Quo præmisso, quæstio proposita potest intelligi, facta comparatione peccatorum mor talium inter se, & venialium inter se & mortalium ad venialia. Si de mortalibus fiat quæ stio, iterum videtur distinguendium inter mortalia nondum quo ad culpam dimissa, & inter ea, quæ quo ad culpam dimissa sunt: si loquamur de his, quæ quo ad culpam per pœnitentiam non sunt dimissa, certum est, quòd non potest homo satisfacere pro vno mortali, quin pro omnibus satisfaciat, eò quòd quanuis peccata mortalia non sint quo ad commissionem connexa, sunt tamen connexa quo ad remissionem. Cuius ratio aperta est, quia principium remissionis vnius mortalis, est vnum & idem respectu omnium mortaliũ cõmissorũ, puta gratia gratũfaciens, seu charitas, quę secum nullum admittit peccatum mortale. Et satis id probat Innocentius, cap. Maiores. de baptismo. Similiter & Augustinus, lib. de Vera & falsa pœnitentia, dicens: Deus quẽsanat, perfectè sanat. Et iterum: Im pium est à Deo dimidiam sperare veniam. Et quamuis Innocẽtius procedat de originali pec cato comparato ad mortale, retio tamen eius ęquè de mortalibus inter se collatis procedit, quandoquidem non minùs debetur pœna dãni æterna pro mortali, quàm pro originali, & per consequens si remissio originalis requirit acceptationem ad gloriam, ita & remissio**[131r]** mortalis culpæ, ad gloriam autem nemo in culpa mortali permanens potest acceptus esse de lege: igitur necesse est vna mortali culpa dimissa, omnes simul dimitti. Si autem loquamur de mortalibus dimissis quo ad culpam, certum etiam est posse peccatorem pro vno satisfacere, non satisfaciendo pro alio. Ratio, quia post dimissam culpam, non manet nisi temporalis pœna soluenda, pœna autem temporalis pro vno peccato debita, non est necessariò connexa pœnæ alteri peccato debitæ quo ad remissionem. Nam illę pœnæ tempo rales paulatim soluuntur, & non simul, & ex consequenti potest vna sine alia dimitti. Si verò loquamur de peccatis venialibns, idem dicendum est quòd, scilicet, potest quis pro vno satisfacere, non satisfaciendo pro alio.

Et ratio est eadem, quia transeunte actu peccati venialis, non relinquitur nisi reatus ad temporalem pœnam: hęc autem paulatim re mitti potest, & ita venialia quo ad sui remissionem connexa non sunt, vnde poterit homo pro vno eorum satisfacere sine alio.

Si denique loquamur de mortali peccato comparato ad veniale, similiter dicendum, ą potest homo pro vno sine alio satisfacere, cum possit mortale sine veniali dimitti, & econtrà secundum probabilẽ opinionem, quam alio qui probauimus. Et patet prima pars, quia inter mortale & veniale nulla est quo ad re missionẽ connexio, stat enim mortale etiam quo ad culpam dimitti (nedum quoad pœnam temporalem) absque hoc quòd veniale dimittatur: quia cum remissione mortalis peccati stat reatus ad pœnam temporalem, quæ pro veniali debetur, vt constat. Secũda etiam pars patet, quia potest homo soluere pœnã temporalem veniali peccato debitam manente peccato mortali, & ita satisfacere pro veniali, & non pro mortali, satisfactione sumpta secundum iustitiam decentiæ diuinæ largitatis, vt suprà fuit expositum, quanuis non secundum iustitiam legis. Sed quia de hoc alibi latiùsegimus, hoc nunc dixisse sufficiat.

Quæstio sexta.

POstremò de ne cessitate satisfaciendi vi dendum est, an sit homi ni necessarium in pręsenti vita Deo pro peccatis sa tisfacere, & an debeat sa tisfactio fieri per opera pœnalia? Ad primum dicendum non esse dubitandum, quin sit necessarium pro cõmissis sa tisfacere Deo, loquendo de satisfactione reconciliante, seu de satisfactione pro peccatis quo ad culpam, idque de potentia ordinata, secùs de potentia absoluta. Potest enim Deus pro sua bonitate omnem iniuriam liberaliter condo nare, nullam pro illata iniuria satisfactionẽ exigendo: nam id potest facere & laudabiliter homo, qui ficut poecuniarium debitum, ita & iniuriam receptam potest gratissimè condonare, quod quidem opus charitatis est & liberalitatis. Cùm igitur Deus optimus sit, ac magnifi centissimus, non dubium quin possit liberali ter omnem offensam in eum cõmissam remittere. Nec obstat esse de iure naturæ satisfaciendum offenso, quia in hac re id solum est de iure naturæ loco satisfactionis Deo reddendum, quod ipse exegerit: id autem, quod in lege ordinata exigit, potest non exigere, vt suprà, cùm de pœnitentia cordis ageremus, ostẽdimus. Quòd autem de lege ordinata sit necessaria satisfactio pro offensa, non solùm ea qua Christus pro nobissatisfecit, sine qua ne mo de lege ordinata potuit vnq̃ iustificari, sed alia particularis, ex desinitione satisfactionis satis constat. Est enim satisfactio, iniuriæ illatæ recõpensatio, secundum æqualitatem iustitiæ. Aut vt definit Scotus, Est volũtaria redditio ęquiualẽtis aliâs indebiti. Ex vtraq; constat satisfactionẽ esse actum iustitiæ, quo redditur offenso debita pro peccato recompensatio. Id etiam sonat verbum, redditio, quod præsupponit aliquid esse debitum.

Quanuis enim dare voluntatis sit, reddere tamen necessitatis est. Pro eodem facit cap. Si culpa tua damnum illatum est iure super his satisfacere oportet. Quod verbum etiam necessitatis est. Et sicut restitutio necessaria est, sine qua peccatum minimè dimittitur, ita & satisfactio pro offensa cõmissa necessaria est, cùm de vtroque similis sit ratio. Non enim iniustius est inuriam inferre, seu offensam committere, quàm alienum surripere: imò illud longè iniustius, ac proinde non minùs pro primo quàm pro secundo opùs est satisfacere. Idem etiam apertè colligitur ex his, quæ suprà in tractatu de pœnitentia cordis diximus, vbi probauimus pœnitentiam cordis de mortalibus esse peccatori necessariam, vt Deo reconcilietur: ergo non dubium esse necessariam satisfactionem pro peccatis quo ad culpam, quæ per contritionem fit, sine qua peccator Dei gratiam obtinere non potest, iuxta illud Esaię: Ad quem respiciam, nisi ad[201] pauperculum, & contritum corde?

[[131]v] SEd esto necessarium sit Deo satisfacere, An id debeat fieri per opera pœnalia? De hoc posset aliqua controuersia esse. Vnde pro par te negatiua arguitur primò, quia de lege ordinata potest quis veniam perfectam consequi per veram Christi dilectionẽ, iuxta illud Ioã. Si quis diligit me, diligetur à patre meo,[202] & ad eum veniemus, & apud eum mansionẽ faciemus. Pro quo etiam facit quod ait Petrus in Canonica dicens: Charitas operit multitu[203]dinem peccatorũ. Vnde & de Magdalena di ctum est: Dimissa sunt ei peccata multa, quo[204] niam dilexit multũ. Igitur ad obtinendum veniam peccatorum, non est necessaria satisfactio per opera pœnalia. Secundò ad idem arguitur, quia sufficit homini ad salutem, si mandata Dei seruet, iuxta illud Christi: Si vis ad[205] vitam ingredi, serua mandata: sed in mandatis decalogi, de quibus Christus loquebatur, nulla de satisfactione agenda per opera pœnalia mentio fit, sed de sola Dei & proximi dilectione: quando quidem præcepta primæ tabulæ ad dilectionẽ Dei: præcepta verò secundæ tabulę ad proximorum dilectionem

pertinere noscuntur. Huc enim omnia mandata tendũt, iuxta illud Pauli: Finis præcepti, cha[206]ritas. Et iterum: Qui proximum diligit, legem[207] impleuit. Tertiò, quia homo potest per eleemosynam & per orationẽ satisfacere, iuxta id, quod Daniel ad Nabuchodonosor dixit:[208] Peccata tna eleemosynis redime. Et alibi scriptura ait: Sicut aqua extinguit ignẽ, sic elee[209]mosyna extinguit peccata. Vnde & Christus dixit: Date eleemosynam, & ecce omnia mun[210]da sunt vobis. Sed huiusmodi eleemosynam, vt satisfactoria sit, non oportet esse pœnalẽ: imò si cum lætitia fiat, qualis fit ab homine liberali, erit apud Deum gratior, prout inquit Paulus: Hilarem datorẽ diligit Deus. Quar[211]tò, quia si sola opera pœnalia essent satisfactoria, quanto opus aliquod magis pœnale esset, tanto esset magis satisfactorium, & per consequens magis satisfactorium esset ieiunium vnius gulosi & intemperati quàm vnius religiosi ad ieiunandum assueti, & eleemosy na vnius auari esset magis satisfactoria quã vnius liberalis: ex quo ieiunium intemperati, & eleemosyna hominis auari magis pœnalia & difficilia eis sunt, quam religiosi, & libera lis. Quintò, idem apparet ex eo, quod habetur Thobię. 3. qui ad Deum loquẽs ait: Non enim delectaris in perditionibus nostris, quia post tempestatem, tranquillum facis, & post la chrymationẽ & fletum, gaudium & exultationem infundis: Non ergo est necessaria satisfactio per opera pœnalia, in quibus Deus minimè delectatur. Confirmatur ex dicto Anselmi dicentis: Satisfacere Deo est honorem eidem indebitè subtractum impendere. Hoc autem fieri potest absq; opera pœnali, si homo post peccatum, quo Deo honorem & obedientiam subtraxit, se illi rursus subiiciat, eum colat, reuereatur, & timeat & c.

In oppositum & pro parte affirmatiua arguitur: Quia illa satisfactio est homini necessaria, quam Deus ab homine post offẽsam exigit. Deus aunt in vtroque testamẽto sæpe à peccatore pœnitentiam exigit de cõmissis, vt ex dictis est manifestum, pœnitentia autem opus pœnale est. Idem etiam arguitur ex eo, quod habetur Matthæi. 3. & Lucæ. 3. Facite fructus dignos pœnitentiæ. Super quo ait Augustinus alios esse fructus dignos pœnitentiæ, alios verò virtutis, qui per fructus dignos pœnitentiæ opera pœnalia dicit esse intelligenda. Pœnitentia enim cordis, fletum, lachrymas, ieiunia, vigiliam, aliaque pœnalia opera, & aspera fructificat, per quæ homo voluptatibus, operibusque vnde homines delectationem atque vtilitatem solent accipere, priuetur. Idem etiam apparet exemplis vtriusq; Testamenti: non enim peccatores aliter legimus Deo satisfecisse, quam per opera pœnalia. Cùm enim intelligerent Deum illis iratum esse, illicò ad pœnitentiam, luctum, aliaque pœnalia & tristia opera accurrebant, animas suas per ieiunia, vigilias, aliaque huiusmodi affligẽ tes. Exemplum est & non infrequens de populo Israêl, & regibus eius. Exemplum sunt Niniuitæ, quibus cùm dixisset Ionas, ad quadra[212]ginta dies Niniue subuertetur, ad remedium illicò confugerunt, omnibusque seipsos affligentibus, ira Domini placata est. Exemplum etiam est Petrus, qui post Christi negationẽ,[213] statim ad lachrymas se conuertit, & veniam impetrauit. Idem de Magdalena, & de innumeris aliis apertissimum est. Postremò idem patet ratione, quia culpa per pœnam compensatur, & tanto maior exigitur pœna, quanto maior fuit culpa. Vnde Gregori. ait, Iustum est, vt peccator tanto maiora sibi inferat lamenta per pœnitentiam, quanto maiora intulit damna per culpam.

Respon. Loquẽdo de satisfactione ꝑ peccato quo ad culpam, quę reconciliatiua dicitur, non dubium est esse necessariam satisfactionem per opera pœnalia: quia ad minus est necessaria contritio, & pœnitentia cordis: similiter & confessio, quæ opera valde pœnalia sunt. Quod cum sufficiẽter probatum sit superiùs, nõ**[132r]** opùs est denuò probare. Sed

ad rationes ante oppositum respon. Ad primum, fateor peccatorem posse per dilectionẽ Dei veniam peccatorum consequi, non solùm quo ad culpam, sed etiam quo ad omnem pœnam. Verùm ipsa Dei dilectio, si vera est, virtualiter continet sa tisfactionẽ pœnalem præfatam, scilicet, contritionem, & confessionem, sine quibus peccata minimè remittũtur. Et ita, venit communis sententia intelligenda, quæ ait, esse necessariam sa tisfactionẽ per opera pœnalia, scilicet, forma liter, vel virtualiter in actu, aut mentis proposito. Ad secundum dicendum, quòd si ratio va leret, æquè probaret non esse necessariam contritionem, nec confessionẽ, nec vllam satisfactionem, imò nec baptismum, nec eucharistiam, cùm de his in Decalogo mentio expres sa non fiat. Ideò dicendum, quod cùm ait Christus: Si vis ad vitam ingredi, serua mãdata. non intelligitur ita vt aliorum omnium necessitatẽ excludat, sed ideò id dixit, vt intelligamus mandatorum obseruãtiã ita esse ad salutem & vitam necessariam, quòd sine ea non possumus saluari. Dixit itâq; quòd necessarium est ad vitam mãdata illa seruare, non quòd sufficiens. Aut secundò dicatur, quòd qui mãdata Dei omnia seruat, conteritur, confiteturque, ac satisfacit tempore quo tenetur: alioqui nec Deum, nec seipsum vti debet, diliget, quæ dilectio in ipsis mandatis nobis commendatur. Ad tertium, esto eleemosyna non sit positiuè omni bus pœnalis, benè tamen priuatiuè. Vnde opera dupliciter dicuntur pœnalia, scilicet, positiuè, quæ tristitiam seu dolorẽ causant. Et priuatiuè, quia scilicet, ab aliquo bono operantem priuant, vt ieiunium, quod priuat ho minem bono delectabili: & eleemosyna, quæ priuat hominem bono commodo, & vtili. Ad quartum fateor, quòd cæteris paribus quan to magis pœnale est opus ex parte operis, aut ex parte naturalis complexionis ipsius operantis, tanto est magis satisfactorium, sicut & meritorium, si ex gratia fiat, non tamen si sit magis pœnale ex vitiosa operantis consuetudine. Vnde ex tribus potest difficultas, quã quis in operãdo sentit, prouenire, scilicet, ex opere ipso in se, quia est in se arduum & difficile, vt remp. regere, iudicare, & omnium lites & contentiones dirimere: similiter bellare, & mortem tolerare. Secũdò, ex naturali cõplexione operantis, vt sunt multi, quibus difficile est ieiunare, quia à natura sunt ad frequenter comdendum inclinati. Quibusdam etiam difficile est continenter viuere, quia à natura sunt ad concupiscentiam procliues.
Tertiò, ex vitiosa operantis consuetudine, vt gulosis difficile est ieiunare, & auaris eleemosynam dare. Econtrà etiam potest ex tribus facilitas operandi prouenire, vt satis de se constat. Illa igitur difficultas, quæ ex opere in se, vel ex naturali operantis complexione venit, auget rationem meriti & satisfactionis: econtrà verò facilitas opposita minuit meritum & satisfactionẽ. Difficultas verò quę ex vitio maximè non emendato prouenit, meri tum, & satisfactionem non auget, sicut econtrà facilitas ex studiosa consuetudine procedens, non minuit meritum. Non enim conuenit dicere, quòd vitium suffragetur vitioso ad magis merendum, & virtus seu studiosa consuetudo obsit studioso ad merendum. Ad quintum dicendum, quòd Deus non delectatur in pœna hominum, vt pœna est, benè tamen vt iusta est. Sicut etiam sancti de pœna impiorum lætantur, iuxta illud Esaiæ. 57. Læ tabitur iustus, cùm viderit vindictam, manus suas lauabit in sanguine peccatoris. Ideò etiã Deus in pœnis lætari non dicitur, quia non eas per se intendit, qui omnium salutẽ cupiat: quòd si pœnam infert, aut exigit, ideò est, quia vel sic ad hominum salutem conducit, vel quia sic iustitia exigit. Ad postremum ex Anselmo citatum: Fateor quòd Deo satisfacit, qui illi debitum reddit honorem, quem iniustè subtraxerat. Vnum id opùs est fiat non solùm de cætero mandata seruando, sed de suo aliquid subtrahendo, quod in gloriam & honorem Dei cedat, siue huiusmodi subtractio fiat de bono vtili, siue de bono delectabili.

Verùm cùm hæc, quæ dicta in hac quæstione & conclusa sunt, procedant de satisfactione pro peccatis quo ad culpam, quæ di citur reconcilians, quam non dubium necessariam esse peccatori, etiam sub pœna noui peccati, ad quam necessaria quidem est contritio, & cõfessio. Esset tamen dubium, an post dimissam culpam per contritionem & confessionem, sit homini necessaria vlterior satisfactio, ita vt si vlteriorem satisfactionem in præsenti vita non addat, peccet de nouo. Et pro parte affirmatiua arguitur primò, quia ex sententia omnium pœnitentia, quæ ad re missionem peccatorum necessaria est, tres ha bet partes, scilicet, contritionem, confessionẽ, & satisfactionẽ: igitur sicut contritio & confessio necessaria sunt homini sub pœna noui peccati. ita satisfactio. Secundò, necessarium est homini id procurare, & agere sine quo ad finalem gloriam peruenire non potest, sed ad hanc non peruenitur, nisi post remissam**[[132]v]** culpam, pœna etiam temporalis remittatur: hæc autem per satisfactionem venit remittenda: igitur. Sed quia hæretici negant post remissam culpam relinqui temporalem pœnam soluendam: ideò id probatur testimoniis scri putræ. Patet enim ex. 2. Reg. 24. vbi cùm Dauid de peccato, quo populum numerari fecerat, vel ex quadam animi elatione, aut ex Dei diffidentia veniam per pœnitentiam esset adeptus, satisfactionem vlteriorem Deus exegit, hoc est, pœnam aliquam, cuius electionẽ Dominus ipsi Dauid reliquit, & ita peste grauissima fuit in populo punitus. Et iterum cùm Dominus eidem prophetę peccatum adulterij & homicidij transtulisset, quẽadmodum Nathan propheta illi denuntiauit, adhuc voluit Dominus illum in filio suo dilecto punire, quem Dominus breui de medio illi abstulit. Similiter Maria soror Moysi post obtentam veniam de peccato, quo in Moysen murmurauerat, septem diebus mansit ex sententia Domini extra castra, lepra insuper faciei eius superfusa. Similiter Ofias Rex, qui sacerdotis officium contra diuinum præceptum vsurpauerat, post actam pœnitentiam, mansit per vitam suam leprosus. Et alia multa ex empla possent afferri, quæ prętermitto.

Tertiò idem probatur, quia in lege veteri Dominus instituit hostias pro peccatis offerendas, per quas ira Domini placabatur: pla cari autem contra peccatores, & hostias pro illis acceptare, nisi prębabita pœnitentia cor dis de lege ordinata non poterat. Igitur illæ hostiæ proderant ad remissionẽ pœnę, etiam post culpam dimissam. Vnde & Dauid post[214] veniam peccatorum obtentam, iussus est per Gad prophetam, vt super altare per eum extruendũ, holocatustum ad Dei iram placandum, offerret. Idem etiam patet ex pœnitentiis, quas ecclesia iniungendas instituit pro peccatis contritis & confessis: quibus minimè opùs esset, si post dimissam culpam, nulla ira Dei contra peccatores permaneret, nec vlla pœna per eos soluenda relinqueretur. Quartò idem videtur testimonio sanctorum com probari, ait enim Augustinus in sermone de monte: Satisfactio à Ioanne præcipitur, vbi ait: Facite fructus dignos pœnitentiæ, scilicet, vt secundum qualitatẽ & quantitatem culpæ, sit qualitas & quantitas pœnæ. Non enim par debet esset fructus boni operis eius, qui minùs peccauit, & eius, qui grauiùs cecidit. Et iterum Augustinus, & habetur in glos. 2. ad Cor. 13. ait: Non sufficit peccatori mores in melius cõmutare, & à malis recedere, nisi & de his, quę facta sunt, Domino satisfaciat, per pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium, cooperantibus eleemosynis. Hierony. etiam in Ezechielem libr. 8. vbi dicitur: Et accingetur cilicio. ait: Vetus lumborum libido damnatur, vt qui vixerant in delitiis, posteà pœnitentes viuant in austeritate & duritia. Idem super Malachiam ait: Peccator dormiat in sacco, & præteritas delitias vitæ austeritate com penset. Ex quibus & multis aliis apparet, non satis esse peccatori veniam peccatorum quo ad culpam per contritionem & confessionem obtinuisse, sed necessarium esse, vt sa tisfactionem opere superaddat.

His tamen non obstantibus videtur tenen dum non esse peccatori necessarium sub pœna noui peccati mortalis aliam in hoc sęculo satisfactionem vltra contritionẽ & confessio nem superaddere. Id apparet, quia si esset necessaria vlterior satisfactio, maximè ad placandum iram Dei, & veniam integram cõsequendũ, sed ira Dei non est nisi voluntas sumendi vltionẽ seu puniendi peccatorẽ. Quæ si sit voluntas puniendi hominem æternaliter, hæc ira cessauit iam per contritionem & confessionem, vt suppono. Si autem sit, sicut est in præsenti casu, voluntas puniendi hominem temporaliter pro cõmissis, hæc ira aliter pla cari potest, q̃ per superadditam satisfactionem in præsenti vita. Patet hoc, quia pœna illa tẽporalis potest in hoc sæculo solui, & in futuro, & electio conueniet ipsi homini. Sicut si aliquis debet vnum de duobus sub disiũctio ne, electio ad debitorem spectat. Ac proinde liberum est homini post contritionem & confessionem velle hîc, vel in Purgatorio pœnã temporalem soluere, & per consequens non est necessarium sub pœna noui peccati illam vlteriorem satisfactionẽ in pręsenti vita adde re. Et inde suprà conclusum est, non esse pecca torẽ obligatum admittere pœnitentiam à sacerdote iniunctam, sequẽdo positionem Scoti.

Confirmatur hoc, quia sicut post culpam dimissam mortalẽ remanet homo pœnę temporali obnoxius: ita post cõmissa venialia re manet ob eadem pœnæ temporali similiter obnoxius, quam si in præsenti non soluat, sol uet in sęculo venturo: sed ad finem redimẽdi pœnã temporalem venialibus debitam non tenetur homo sub pœna peccati mortalis ꝑ ipsis venialibus in præsenti satisfacere: igitur nec pro redimenda pœna temporali dimissis mor talibus debita. Antecedens notum est: alioqui enialia non in alio sęculo remitterent̃, si eorũ**[133r]** remissio fuisset in præsenti sęculo necessaria. De quo aliâs. Si igitur vltra contritionem & cõfessionem sit necessaria vlterior pro dimissis peccatis satisfactio, intelligatur de necessitate ex suppositione seu conditionata, scilicet, si homo vult plenam in præsenti vita peccatorum remissionem consequi, & euadere alterius sęculi vindictam, tunc necessarium est vlteriorem satisfactionem superaddere, & sic puto intelligendos sanctos, quando de necessitate particulariter satisfaciendi loquuntur.

Ad rationes ante oppositum factas, respõ. ad primum dicendum, quòd illa tria dicuntur partes pœnitentiæ, non quod pœnitentia ex illis tribus intrinsecè componatur, nam pœnitentia cordis, quæ virtus est, non ex aliis componitur aut integratur: pœnitentia etiam quæ sacramentum est, ex aliis minimè componitur. Itaque nec sunt partes essentiales, nec integrales ipsius pœnitentiæ, sed dicuntur potentiales partes pœnitentiæ, tam virtutis quam sacra mẽti, eo quod illa quæ requiruntur ad esse rei, seu ad eius perfectam operationem, solent dici quodammodò partes potentiales ipsius rei, etiam si eius essentiam non intrent. Et quia operatio perfecta pœnitentiæ tam virtutis q̃ sacramenti est integra peccatorum remissio, quæ sine contritione, confessione & satisfactione fieri non potest, idque in actu aut in voto formaliter, aut interpretatiuè, ideò dicuntur partes potentiales pœnitentiæ. Sed non inde fit, vt omnes illæ, si ab inuicem distinguantur, sint æquè & eodem modo necessariæ. Nam primæ duæ, scilicet, contritio & cõfessio, necessariæ sunt de præcepto, & sub pœna noui peccati. Vlterior autem satisfactio, quæ ad remissionem pœnæ temporalis fit non ita est necessaria, nisi ex suppositione, vt nuper dicebam.

Ad secundum ratio nil probat, quia fundat se in hoc, quòd non potest homo finaliter ad gloriã peruenire, nisi in hoc sęculo plenè pro peccatis satisfaciat: Quod est erroneum: quia & si in præsenti sęculo non plenè quis satisfa ciat, in purgatorio poterit pœnam debitam sol uere, & inde ad gloriam pertransire. Ad alia verò testimonia, quibus probatur, quod post dimissam culpam relinquitur vt plurimùm pœna temporalis soluenda: Fateor ita esse. Fateor

etiam ex multis exemplis scripturæ constare, homines post pœnitentiam pœnas tẽporales diuinitùs ordinatas in hoc sęculo soluisse. Sicut & multi sancti in hoc sæculo similiter post obtentam veniam asperrimas egerunt pœnitentias voluntariè assumptas, non tamen inde fit, vt post contritionem & confessionẽ peccent homines de nouo, si huiusmodi pœnitentias exteriores non superaddant. Nec Deus vindictam de peccatis in præsenti vita sumens itendit nos ad huiusmodi pœnitentias astringere, sed potiùs suam indignationẽ contra eos, qui ipsum offendunt, ostendere. Quæ quidem indignatio, adhuc post pœnitentiam cordis durat, eo modo, quo dictum est, & eam opere ostẽdit, vt diuinam iram sen tientes, eum ampliùs offendere timeamus.
Ad tertium dicendum, quòd sicut olim, ita & nunc præceptum est sacerdotibus sacrificia offerre, quæ valent ad duo, vt scilicet religiosè Deus ab hominibus colatur, & vt Deus contra peccatores placetur. Quòd si tunc tẽporis Deus à peccatoribus aliquas oblationes seu opera aliqua particulariter pro pecca tis exigebat, tenebantur ob præceptum ea reddere loco confessionis vocalis, qua modò tenentur peccatores sua scelera sacerdotibus confiteri, qualis confessio tunc in præcepto non erat, sed aliud opus, quod confessionis vicem teneret, illis iniũgebatur. Vltra igitur ea quæ tunc & nunc ex præcepto tenentur peccatores, currit quod dictum est, scilicet, non esse vlteriorem particularem satisfactionem necessariam sub pœna noui peccati. De pœnitentiis autem per ecclesiam ordinatis certa est responsio, quòd iam arbitrarię sunt. Ad quartum ex testimoniis sanctorum patet ex dictis solutio, quòd ex illis sequitur præfatam satisfactionem esse necessariam ex suppositione, si volumus in præsenti vita cõpletam consequi veniam peccatorum.

4

Codex, de ieiunio.

De ieiunio & his quæ de ratione eius sunt.

IAm de partibus satisfactionis conuenit, vt promisimus, aliquid dicere. Quas quidem partes tres esse constat, ieiunium, eleemosynam: & orationem. Quare autẽ magis his tribus modis satisfactio soleat fieri, triplex est ratio. Prima, quia secundum Ioãnem: Omne, quod in mundo est, cõcupiscen[215]tia est carnis, aut oculorum, aut superbia vitæ. Ideò pro concupiscentia carnis, satisfacimus per ieiunium. Pro concupiscentia oculo**[[133]v]** rum, quæ auaritia est, satisfacimus per eleemosynam. Pro superbia verò vitæ, omniq; vanitate, satisfacimus per orationem. Secunda ratio, quia tribus modis peccatur, scilicet, contra Deum, contra seipsum, & contra proximum. Peccatis contra Deum commissis, respondet oratio. His verò, quæ contra seipsum quis committit, respondet ieiunium. aliis autem contra proximum perpetratis, re spõdet eleemosyan. Tertia ratio, quia his tribus modis legimus sanctos patres Deo pro peccatis satisfecisse, & ipsum placasse, vt passim per scripturam sanctam docemur. Vnde & catholici doctores hanc sumpserunt doctrinã. Ait enim Leo sermone. 4. de ieiunio: Curandis igitur læsionibus, in qua sæpe incidunt, qui cum inuincibili hoste confligunt, trium maximè remediorum est adhibenda me dicina, in orationis instantia, in castigatione ieiuniij, in eleemosynæ largitate, quæ cùm pariter exercentur Deus propitiatur, culpa deletur, & tẽtator eliditur. De quibus partibus rursus in alio sermone ait: Tria sunt, quę maximè ad actiones

religiosas pertinent, oratio, ieiunium, & eleemosyna. Oratione Dei propitiatio quæritur: Ieiunio, concupiscentia carnis extinguitur: Eleemosyna verò, peccata re dimuntur.
De his igitur partibus breuiter agendum est. Et primò de ieiunio solet quæri, quid, & quotuplex sit. Ad quod, dimissa multiplici ieiunij acceptatione, dicitur, quòd ieiunium est abstinentia à cibo & potu, secũdùm regulam super hoc traditam, vel statutam. Quod ex diuisione facilè percipietur. Est enim (ad propositum loquendo) triplexieiunium, scilicet, naturæ, virtutis, & ecclesiæ. Primum quod naturæ est, dicitur abstinentia ab omni cibo & potu, omnique gustabili, seu comestibili: quale ieiunium dicitur esse necessarium ad dignam eucharistiæ sumptionem. De quo in suo loco. Ieiunium virtutis est abstinentia à cibo & potu secundùm regulam temperantiæ, quę in mediocritate consistit, non quo ad nos, vt sapiens & recta ratio dictauerit, ita scilicet, vt homo in comedendo & bibendo, nec ab eo, quod naturæ necessarium est, deficiat, nec notabiliter excedat, sed id sumat, quod ad vitam, & debitam corporis valetudinem conuenerit. Habet autem hoc medium rationis suam latitudinem, non enim in indiuisibili consistit. Respectu etiam diuersorum ho minum, varia est huiusmodi latitudo, secundùm variam hominum complexionem, statum, atq; cõditionẽ. Qd' satis notum esse suppono.
Ieiunium ecclesiæ dicitur abstinentia à cibo secundùm regulam ab ecclesia traditam, seu approbatam. Hæc autem est, vt in ieiunio ecclesiastico tria seruentur, scilicet, abstinentia à numero refectionum, abstinentia à certo ciborum genere, & hora debita refectionis. Primum, scilicet abstinentia à numero re fectionum, ita, vt non nisi semel in die comedatur, licet non appareat in iure apertè præceptum: æquiualenter tamen significatur in cap. Quadragesima. de consecra. distin. 5. vbi dicitur, quòd in quadragesima summa obseruantia ieiunandum est, exceptis diebus dominicis. Idem habetur ex concilio Agatheñ. & consecre. distinct. 3. cap. Placuit. Quæ exceptio, cùm locum non habeat, quantum ad qua litatem ciborum, ex quo ab eisdem cibis abstinendum est in diebus Dominicis quadragesimæ, à quibus in cæteris diebus abstinendum est, ex eo saltem tempore quo huiusmo di abstinentia in diebus dominicis à fidelibus fuit admissa: superest, vt præfata exceptio ponat differentiam inter dominicos dies quadragesimæ, quantum ad numerum refectionum, ita, vt licitum sit dominicis diebus quadragesimæ pluries comedere, quod in cæteris diebus illicitum esse dignoscitur. Adde, ą vniuersalis consuetudo & communis literatorum doctrina sic ieiunij conditionem inter pretantur, vt non nisi semel in die sit comedendum.
Secundum, scilicet, abstinentia à certis cibis, satistraditur cap. Denique. distin. 4. Et pro cedit de quadragesima, in qua à carnibus est abstinendum, simul & ab his, quæ ex carne originem trahunt, vt sunt adipes, lardum, caseus, lac, & oua. Nam in aliis ecclesiæ ieiuniis, non ita vniuersaliter videntur hæc esse prohibita, sed solus vsus carnium: ideò in aliis diebus ieiunij liceret citra carnes, alia cibaria sumere, si tamen non sit in oppositum consuetudo, quæ vicem legis non haberet.
Tertium, scilicet, seruãdam esse horam refectionis, ita, vt cibus ante horam vesperorum non sumatur. De quo cap. Solet. de consecra. distin. 4. Hoc ex communi consuetudine ad horam sextam, hocest, iuxta meridiem, est limitatum, siue vesperorum officium sit celebratum, siue non. In his tamen magnam vim habet patriæ consuetudo, quæ quidem seruãda est, vt habetur de obseruantia ieiuniorũ. cap. Cõsilium. Et. 12. distinctio. Illa. & alibi pluries.

De institutione ieiunij.

[134r] QVibus breuiter pręmissis occurrit dubium de ieiunij institutione, à quo scilicet ecclesiasticum ieiunium sit institutum: & cùm de ieiunio quatuor temporum, & vigiliis Apostolorum, & solẽnitatum ecclesiæ, cer tum sit id ab ecclesia institutum esse, sicut & alia particularia ieiunia à prælatis ecclesiæ instituta aut approbata esse constat: de ieiunio tamen quadragesimali, non ita certum est. Et putãt aliqui, quòd ieiunium quadragesimale sit de iure diuino, & à Deo institutũ. Primò, quia si de humano iure esset, intet humana iura ipsius institutio reperiretur, quando scilicet, & à quo fuerit institutũ: hoc autem non videtur, quia iura in quibus de huiusmodi ieiunio mentio fit non sunt noui iuris inductiua, sed præsupponunt huiusmodi ieiunium priùs fuisse institutum, & iubent, ac declarant, qualiter sit à fidelibus obseruandum, vt facilè est videre distin. 4. in Decreto. Et de cõsecra. dist. 2. cap. Quadragesima. Nec obstat, quod Telesphorus instituerit, clericos per septẽ hebdomadas ieiunare debere, à carnibus ante festum Paschę abstinendo: nam non loqui tur de ieiunio quadragesimali, sed de abstinentia à carnibus, quam voluit in clericis esse maiorem, quàm in laicis. Quòd autem Telesphorus non fuerit quadragesimæ institutor, patet ex cap. Quadragesima. distinct. 4. Vbi dicitur, quod quadragesima sex hebdomadas habet, & Telesphorus addidit septimam. Tum etiam, quia quadragesima omnibus, tã laicis, quàm clericis iniuncta est: Telesphori autem institutio non nisi ad clericos se extendit. Adde, quod Ignatius apostolis contemporaneus Telesphorum tempore præcessit, qui tamen ieiunij quadragesimalis meminit, & ad eius obseruantiam Christifideles in suis epistolis exhortatur. Non igitur humano iu re fuit quadragesima instituta.

Secundò idem probant ex facto Christi, qui ante omnem ecclesiæ super hoc institutionem, quadraginta diebus ieiunauit: vt igitur membra corpori respondeant & capiti conformentur, debemus & nos sicut ille ieiunare, etiam omni iuris humani dispositione seclusa, quando quidem omnis Christi actio, nostra est instructio.

Tertiò idem probant authoritate sanctorum. Nam Augustinus in sermone quadragesimali, & recitatur in Dominica prima qua dragesimæ, id videtur sentire, scilicet, hoc qua dragesimale ieiunium à Christo fuisse ordina tum & institutum. Apertiùs autem beatus Ambrosius in sermone quodam ait, quòd qui huiusmodi ieiunium quadragesimale soluunt, legem diuinam scindunt, & diuinæ legis sunt præuaricatores. In alio etiam sermone apertiùs ait, huiusmodi ieiunium quadragesimale, non cogitatione humana adinuentum, sed diuina maiestate præceptum esse. Idem videtur sentire Beda in homelia quadam, quæ recitatur tempore Ascẽsionis. Similiter sanctus Maximinus ait, hoc ieiunium quadragenarium non tam ab hominibus institutum esse, quàm à Deo consecratum, & cœlesti maiesta te præceptum: ideò qui hoc spernit, non tam sacerdotes, quàm Deum spernit.

Verùm hæc motiua non sufficienter probant intentum, scilicet, ieiunium quadragesimale esse de iure diuino, loquẽdo de ieiunio nostro quatenus ab ecclesia seruatur, ita vt de ratione ipsius sint illa tria, quæ suprà com memorauimus. Prima enim ratio si pro baret huiusmodi ieiunium non esse de iure humano, eadem probaret, quod non sit de iure diuino Nam sicut inter humana iura eius institutio non inuenitur, ita nec reperitur inter iura di uina euangelica vel apostolica.

Secunda ratio exfacto Christi sumpta, minùs mouet. Tum, quia multa fecit Iesus, quæ nobis non tradidit sub pręcepto facienda, vt constat. Tum etiam in proposito, quia si ex hoc facto, quo Christus quadraginta diebus ieiunauit, colligitur non similiter ad ieiunan dum teneri: sequitur, quòd sicut Christus ieiunauit, quadraginta diebus & totidem noctibus nil

comedendo, ita & nos deberemus ad Christi imitationem nil per totam quadrage simam comedere. Et sicut Christus illis diebus continuè ieiunauit, nullum festum excipiendo: ita & nos deberemus per totam quadragesimam ieiunare, nullum diem, etiam domi nicum excipiendo. Quod tamen esse falsum constat, ex cap. Quadragesima. de consecra. distinct. 5. Vbi à ieiunio quadragesimali dies Dominici excipiuntur.

Tertium etiam fundamentum ex dictis sanctorum sumptum, & si apparens sit, non tamen concludit intentum, quòd, scilicet, fit huiusmodi ieiunium de iure diuino, cum iussione saltem institutum. Nam Augustinus non ait huiusmodi ieiunium esse à Christo iussum, sed quòd ab ipso sit consecratũ: quia opere ieiunando, sacrum fecit quadragenarium ieiunium, & apud Deum commendabile,**[[134]v]** & acceptum. Ex quo illud videtur Deo dedi casse, tanquàm aliquid eidem gratum & acceptum, quæ omnia citra iussionem fieri potuerunt. Quemadmodum virginitatẽ & paupertatem eximiamque patientiam in seipso tenuit & exercuit, in quibus voluit & nos ipm̃ imitari, sicut & in ieiunio, citra tamen iussionem. Quod autem ait Ambrosius & Beda, & Maximinus & alii, huc tendunt, vt scilicet intelligamus quadragenarium ieiunium nõ esse ab hominibus adinuentum, sed in lege gratiæ à Christo primitùs institutum & ob seruatum, & Deo dicatum, & à Christo nobis in exemplum relictum, ac proinde à nobis in magna reuerentia habendum & similiter obseruandum, ac si à Christo fuisset verè præceptum, & iussum, magis, inquam, quàm alia ieiunia à posteris instituta. Et quod aiũt esse huiusmodi ieiunium diuina maiestate præ ceptum, intelligerem, præceptum hoc est institutum & traditum, & in exemplum imitationis relictũ. Traditiones enim maiorum, præcepta solent nulncupari, quia ita à nobis seruandæ sunt, ac si præcepta essent: Non tamen inde fit, iure diuino iussum sub pœna peccati nobis esse præfatum ieiunium. Quẽadmodum Christus consilia euangelica inter[216]dum appellat mandata: sed non ideò sub pœna peccati seruanda. Ordinem etiam & sacra mentũ matrimonij ipse instituit, nulli tamen[217] de iure diuino iniunctum est, vt vel ordinem sacrum, vel vxorem accipiat.

Videtur igitur tenedum ieiunium quadragesimale, eo modo, quo ab ecclesia obseruatur, nec à Christo institutum, nec ab eodẽ iussum esse, sed ab hominibus, & ita non de iure diuino, sed humano dicendum est esse. Hoc patet, quia Christus in lege euangelica non induxit discretionem ciborum, qualis in quadragesima seruari solet, sed omnibus liberum omnium ciborum vsum indistinctè con cessit, vt patet Lucæ. 10. quando ad discipulos, quos ad prædicandum mittebat, dixit: In quamcunq; ciuitatem introieritis, quæcunq; apposita fuerint vobis, comedite. Idem etiam apertè docet Paulus, dicens in sententia non esse distinguendum inter cibos, quos omnes Deus[218] creauti ad percipiendum cum gratiarum actione. Et ita non videtur, quòd Christus iussit aut instituit ieiunium, quale nunc ab ecclesia obseruatur.

Secundò idem apparet, quia Papa in Bullis suis concedit passim facultatem comedendi oua, caseum, & lac in quadragesima, & carnem ex solo medici consilio: & parum deest, quin generaliter cum omnibus dispenset, vt ieiunent, carnes comedendo, sicut dicitur cum multis nobilibus dispensasse: hoc autem Papa non posset, sed id agendo Christifideles per bullas suas deciperet, nec valerent, quod sonant, si huiusmodi ieiunium, quale ab ecclesia obseruatur, esset de iure diuino cum iussione institutum. Ieiunium igitur quadragenarium, quod Christus consecrauit, & instituit, abstinentia potiùs quadragenaria dicenda est, quàm ecclesiasticum ieiunium quadragenarium, de quo loquimur.

Quando autem, & à quo fuerit huiusmodi ecclesiasticum ieiunium primitùs institutum & iussum, quale nunc ab ecclesia obseruatur, non ita apparet. Videtur Hieronymus ad Marcellam dicere, quòd ab Apostolis fuit primò institutum. Ait enim: Nos vnam

quadragesimam secundum traditionem Apostolorum toto anno tempore cõgruo ieiunamus. similiter Theophilus Alexandrinus ait: Habemus quadragesimam ab Apostolis institu tam, & ordinatam. Et ita putandum est, Christum primò abstinentiam quadragenariam instituisse, sine iussione aliqua, Apostoli verò ad Christi imitationem ieiunium ecclesiasticum instituerunt, & sub præcepto tradiderunt, decernentes quando, & quomodò esset quadragesima ieiunanda. Nam Christus nec tempus talis ieiunij instituit, nec modum, nec cibos. Ipse enim post baptismum illicò in de[219] sertum secessit, & illic ieiunauit. Ecclesiastica autem quadragesima non statim post baptismum fidelibus iniũgitur, sed ante Pascha. Christus etiam nullum diem à ieiunio excepit in illo quadragenario numero: Ecclesia verò dies domi nicos excipit. Christus insuper in illa abstinẽ tia quadragenaria, nec pluries, nec semel comedit, nec bibit: in ecclesiastica autem quadragesima vnica refectio tantùm est concessa, & in potatione nulla est apposita limitatio. Christus etiam in illo suo ieiunio nullam inter cibos discretionem fecit: in ieiunio autem nostro quadragenaria discretio ciborum fit, vt patet. Multùm igitur distat hoc nostrum ieiunium à ieiunio Christi. Itâq; hoc nostrum ieiuniũ Christus nec verbo, nec facto instituit, vt cõstat: superest vt à primitiua ecclesia, tempore, scilicet, Apostolorum, sit institutũ: vt etiã tradit Ignatius contemporaneus Apostolis.

De dispensatione in quadragesima, & in statuitis Apostolicis.

[135r] HInc oritur dubium supposito quòd quadragesimale ieiunium fuerit primitùs ab apostolis in stitutũ, an possit Papa in illo dispensare: si enim à Christo immediatè cum iussione institutum fuisset, Papæ dispensatio locum non haberet. Respon. Id pendet ex alio: An, scilicet, Papa possit in Apostolicis statutis dispensare. Et ꝑ parte negatiua facit cap. Sunt quidam. 25. q. 1. vbi dicit Vrbanus Papa, quod Romanus põtifex in his quæ tradiderunt prophetæ, & apostoli, & sancti patres definierunt, non nouam legem dare, sed potiùs quod prædicatum est, vsq; ad animam & sanguinem confirmare debet.

Secundò facit extrà, de bigamis. cap. super eo. cap. Nuper. & cap. Anobis. Vbi Lucius Papa, & Innocentius dicunt, quod contra Apostolum non licet dispensare. Et loquuntur ad propositum de bigamis, qui ex statuto Pauli non sunt ad ordines sacros promouendi.

Tertiò facit quod apostoli in his specialiter, quæ prædicabant, & literis mandabant, spiri tu Dei ducebantur, prout scriptum est: Non[220] estis vos, qui loquimini, sed spiritus patris ve stri loquitur in vobis, iuxta promissionem Christi Apostolis factam de spiritu sancto paracleto illis euenturo, qui eos omnem verita[221]tem doceret. Quemadmodum & Paulus de seipso testabatur, cùm ad Corinthios scriberet, dicens se spiritum Dei habere. Cùm igitur ita sit, apparet statuta Apostolorum non tam hominum, quàm Dei esse. In Dei autem statu tis & præceptis Papa dispensare non potest, cui non data est potestas ad destruendum, sed ad ædificandum.

His tamen non obstantibus, videtur oppo situm tenẽdum. Et patet ex facto, quia Martinus Papa legitur dispensasse cum bigamo: 34. distin. Lector. Similiter cum episcopo Panormitano fuit dispensatum, cum bigamus esset, vt refert glo. cap. Super eo. de bigamis. Similiter in concilio Gangrensi dispensatum est in statuto Apostolorum, qui statuerunt presbyterum ob crimen fornicationis debere de poni. 82. distin. cap. Presbyter. Cuius oppositum fuit in dicto concilio decretum, eadem distin. cap. presbyter.

Prętereà, potest papa dispẽsare in statutis concilij generalis, igitur & in Apostolicis. Cõsequẽtia patet, quia generale concilium non minoris authoritatis est quam fuerit

Apostolus, nec minùs regitur à spiritu sancto, quam regeretur Apostolus, nec minorem potestatẽ habet concilium supra Papam, quàm habuerit aliquis Apostolus supra Petrũ. Antecedens autem notum est ex cap. Significasti. de electionibus. Patet etiam, quia Innocẽtius in concilio Lateraneñ. reuocauit quædam statuta conciliorum, prohibentia coniugium in certis gradibus cõ sanguinitatis & affinitatis, vt habetur de con sanguinitate. cap. Non debet.
Prætereà, Apostolus potuit in statutis per eum factis dispẽsare, ex quo statuta per Apostolos facta humana erant, non diuina. Cùm igitur non minorem potestatẽ habeat nunc Papa, quã tunc habuerit Petrus, cui Papa in potestate ecclesiastica plenissimè succedit, sequitur Papam in statutis Petri, & per consequens in statutis Apostolicis posse dispensare.
Itâq; de his, quæ Apostoli scripserunt, est di stinguendum. Quædam enim dixerunt & scripserunt, tanquàm præcones & promulgatores veritatis, & diuinę volũtatis: qualia sunt, quæ ad fidem & sacramenta pertinent. In his certum est, Papam dispensare, aut mutationẽ aliquam facere non posse. Quæ enim à Deo instituta sunt, per homines dissolui non possunt. Alia verò sunt, quæ scripserunt & ordinauerunt, veluti homines regimem ecclesiæ habentes: & in his sicut illi dispensare aut va riare potuerunt, ita & Papa, prout necessitas, aut vtilitas publica postulauerit, poterit dispensare. Sed quia de his alibi dicetur, supersedeo.
Ad oppositum de quadragesima dicendum, quod supposito quòd sit non à Christo, sed ab Apostolis instituta & iussa, poterit Papa in ea dispensare. Attamen puto, quod Papa male ageret, si pro voluntate cum aliquo in quadragesimali ieiunio dispensaret, & non potiùs pro ne cessitate, aut notabili vtilitate, idque ob reuerẽtiã, quæ apostolis, per quos fuit ecclesia fundata, debetur. Si tamen pro voluntate dispensaret, puto teneret dispẽsatio. Quòd autem in statutis Apostolicis, hoc est per Apostolos factis, possit Papa dispẽsare, tenet Tho. in. 4. de bigamia. Et Durãdus, & Petrus de Palude, & Florentinus parte. 3. de bigamia & c. & alij.
Iam ad rationes ante oppositum, dicendum ad primum ex Vrbano citatum, quòd procedit de fide & doctrina euãgelica, quam Apostoli promulgârunt, non de humanis legibus aut ordinationibus, quas ipsi statuerunt. Et si decretum ad statuta etiam Apostolica velimus extendere, dicendum, non posse papam ea mutare pro voluntate, bene tamen pro necessitate aut vtilitate notabili spirituali.
[[135]v] Ad secundum dicendum cum Durando, quòd quãdo dicitur, quòd non licet cum bigamis aut contra apostolum despensare: non posse, aut non licere accipitur, non vt dicat impossibilitatem, sed difficultatem, aut quòd non licet contra apostolum dispensare, sine causa notabili, & vrgente: Aut dicatur, quòd cùm textus dicant non licêre contra Apostolum di spensare, intelligitur non licere episcopis inferioribus, qui Papam consulebant, an possent ipsi bigamos promouere: cum quo stat, quòd liceat Papę & c.
Ad tertium. Si ratio illa aliquid probaret, similiter probaret, quòd Papa non posset dispensare in statutis ponitificum, aut conciliorum, seu ecclesiæ, quam supponimus etiam à spiritu sancto in suis statutis motam fuisse, Quod est falsum. Non igitur obstante, quòd Apostoli tam in his quæ prædica bant, quàm in his quæ statuebant, spiritu Dei ducerentur, non sequitur omnia per eos statuta, dici esse de iure diuino. Quãdo quidem sæpe Papa in suis ordinationibus spiritu Dei ducitur, nec ideò suæ ordinationes sunt de iure diuino, aut indispensabiles, vt constat. Sed de his alibi.

De discretione ciborum in ieiunio.

PRęsupposito ergo quòd ieiunia ecclesia stica sint ab ecclesia instituta, posset quæri, an rectè sint instituta ĩ ea par te, qua ciborum discretionem includũt. Est enim cõpertissimũ non nullos fuisse & esse, qui huiusmodi ciborum delectum, tam quàm sacris literis repugnãtem, damnant, dicentes quòd huiusmodi ieiunium, quo humanum corpus per abstinentiam à certis cibis affligitur, non esse Deo gratum & acceptũ. Pro quibus facit, quod ait Esa. vbi Dñs[222] per prophetam ait: Nunquid tale est ieiunium quod elegi, per diem affligere hominem animam suam? Et subdit: Nonne hoc est ieiunium, quod elegi? Dissolue colligationes impietatis solue fasciculos deprimẽtes. Vbi docet, illud ieiuniũ Deo esse gratum, quo homo à peccatis cõtinens, opera charitatis in fratres exercet.

Secundò facit quod ait Christus, vt suprà[223] citatum est: In quamcunque ciuitatem introieritis, quæcunq; apponentur vobis, comedite. Et Matth. 15. ait Dominus: Non quod intrat in os coinquinat hominem. Ex quibus docemur ad libertatem euãgelicam pertinere, posse ho minem omnibus cibis indifferenter vti, concessumq; esse à Christo hominibus, vt omnibus cibis indistinctè vesci possint. Ac proinde ecclesia ieiunium instituens cum præfata ciborum discretione, videtur euangelicæ veri tati contrauenire. Tertiò pro eisdem videtur facere doctrina Pauli, qui aliquando videtur tradere non modò inutilem esse huiusmodi ciborum delectum, sed probatum. Ait enim: Non est regnum Dei esca, & potus. Et. 1. ad Corinth. 8. Esca nos non cõmendat Deo. Nec[224] enim si manducauerimus, abundabimus, nec si non manducauerimus, deficiemus. Et ad Colossen. 2. ait; Nemo vos iudicet in cibo aut potu. significans fidelem in cibis discretionẽ facere non debere.

Postremò ait. 1. ad Timothe. 4. In nouissimis temporibus decedent quidam à fide, loquentes mendacium, prohibentes nubere & abstinere à cibis quos Deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione, fidelibus, & his, qui cognouerunt veritatem. Igitur cõtra fidem est prohibere, nè cibis nobis à Deo concessis fruamur.

His tamen non obstantibus, tenẽdum est oppositum, scilicet, rectè fuisse ieiunia, etiam cum delectu ciborum, instituta. Constat in primis ieiunia tam in veteri, quàm in nouo testamento esse approbata. Legitur enim Deum instituisse ieiunium quarti, quinti, septimi, &[225] decimi mensis, cui in lege gratiæ correspondet ieiunium quatuor temporum. Quãquàm nec ob eandem causam, nec in eisdem mensibus ecclesia huiusmodi ieuinium quatuor temporum obseruet, quibus Iudæi præfata quatuor ieiunia obserubant. Illi enim in Iulij, Augusti, Octobris, & Ianuarij mensibus sua celebrabant ieiunia. Iulius siquidem erat secundum eorum computationem quartus mensis. Ecclesia verò ieiunia quatuor temporum in Martii, Iunii, Septembris, & Decembris mensibus celebrat. De quibus vide. 76. di stin. cap. De ieiunio. & cap. ieiunium.

Facit etiam quod habetur Ioelis. 2. Cõuertimini ad me in ieiunio, fletu, & planctu. Alia etiam ieiunia ante Ioelis tempus, quando Deus per se populum suum regebat, legitur Iudædis iniunxisse, vt ex Leuitico patet. Thobias etiã cap. 12. ait: Bona est oratio cum ieiunio. Vnde patet ieiunia in veteri testamento esse approbata.

Quòd etiam in nouo testamento sint com mendata seu approbata, patet primò exẽplo Christi, quem quadraginta diebus ieiunasse**[136r]** constat, qui insuper de ieiunio loquens ait: Tu autem cùm ieiunas, vnge caput tuum. Et[226] Matthæi. 9. Venient, inquit, dies quando auferetur ab eis sponsus, & tunc ieiunabunt. Quod ab Apostolis legiẗ adimpletum, Actuum 13. &. 14. Errant igitur, qui ieiunia perperam esse instituta dicunt. Quorum error sępe

per ec clesiam legitur reprobatus. Et fuit error Begardorum, & Ioannis Hus, & aliorum multorum ante illos in concilio Gangreñ. & aliis apertè damnatus. Sed quia fortè dicent ieiunia per eos non damnari, nisi ea, quæ cum delectu ciborum fiunt. Hanc enim ciborum discretionem ipsi damnare videntur, non ieiunium, quod aiunt sine delectu ciborum ser uari. Nec ciborum delectum, sed ieiunium di cunt in sacris literis commendari. Contrà tamen stat veritas, quando quidem Deus olim ex cibis naturæ humanæ cõuenientibus, quosdam hominibus concessit, quosdam verò vetuit. Apertum est hoc in hominum primæua conditione, quando concessa homini facultate, vt de cæteris paradisi fructibus comederet, lignum tamen scientiæ tangere aut gustare eidem vetitum fuit. Deinde post di[227]luuium constat Dominum concessisse homi[228]nibus, vt carnibus animalium vescerentur, à sanguine tamen eos abstinere voluit. Postmo dum etiam notum est, Deum in lege Iudæis[229] vetuisse, nè carnes immundas manducarent, quas non natura, sed lege aut prohibitione immundas fuisse non dubitatur. Commendatur prætereà Daniel & socii sui, cùm sub regis ethnici potestate essent, quòd à cibis re[230]gis abstinerent. Et filij Ionadab à vino. Et[231] Ioannes Baptista à carnibus, cui cibum præ[232]bebant Locustæ. Apostolietiam post indu[233]ctam legem euangelicam, homines à suffoca to & sanguine abstinere sanxerunt. Ex quibus apertum est, non modò sacris literis non obuiare ciborum discretionem, sed per easdẽ in multis comprobatam esse. Vnde non mirum, si ecclesia ieiunia cum ciborum delectu instituerit. Et contrarium asserere, est error sępe damnatus. Vnde Augustinus in libro de desinitionibus orthodoxæ fidei, ait: Tẽperare esum carnium propriè Christianorum est. Et post:æquare nuptias virginitati, & nil me riti putare esse in abstinentia à carnibus & vi no, non Christiani, sed Iouiniani est. Verùm in re tam certa, & toties per ecclesiam declarata, superuacaneum est diutiùs immorari.

Iam ad rationes suprà factas, dicendum ad primum ex Esaia citatum, quòd Deus illic non reprobat ieiunium cum delectu cibo rum factum, sed eius inutilitatem declarat, quando aliter, quàm debet, fit: hoc est, quando exteriùs ieiunando à cibis abstinet, cùm tamen à peccatis minimè desistat, fiduciam præcipuam in ipsa exteriore ceremonia collocans. Tale enim ieiunium, cui peccata Dei offensiua commiscentur, nec in gloriam Dei fit, nec dignum est, quod à Deo acceptetur. Quòd enim ieiunium, si quemadmodum debet, fiat, Deo gratum sit, declarat sacra pagina, per quam docemur, Deum ob ieiunia à peccatoribus assumpta sæpissimè placatum esse. Ad secundum ex Luca & Matthæo allegatum, dicendum illud dixisse Christum ad extirpandum cerimonias legis, è quibus vna erat, vt cibos aliquos veluti immundos reputarent, & ab eisdem velut talibus abstinerent, specialiter ad his, quæ essent idolis immolata, seu oblata. Quos cibos comeden[234]dos esse cum gratiarum actione his, qui ille[235]sam habent conscientiam, docet Paulus ad Romañ. & ad Corinth. scribens. Quæ autem secundũ legem immũda erant, iam non immũ[236] da, sed purificata esse ex Actibus Apostolorũ docemur, ex visione illa, quæ Petro in somnis apparuit, qui cùm de animalibus immum dis edere dubitaret, tanquam adhuc immun da essent, vocem diuinitùs audiuit, dicentem: Quod Deus purificauit, tu nè commune esse dixeris, id est, impurũ. Cum quibus stat, posse hoĩem christianum à certis cibis ob causam ali quã adstinere, ecclesiamq; id ipsum instituere, in nullo veritati aut euangelicæ libertati contraueniendo, qua libertate à Iudaicis ceremoniis nos liberauit.

Si obiicias, ecclesiam huiusmodi ieiunia in stituẽtem, tollere à Christianis libertatem ac licentiam cibis indifferenter vtendi, quam tamen Christus illis concessisse videtur: igitur contra libertatem euãgelicam est, hominem ad abstinentiam à certis cibis astringere.
Respond. Libertas hæc euangelica in ciborum vsu ea est, qua Christus legem veterem cibos aliquos vetantem, cui Iudæi obnoxii erant, reuocauit, liberum vnicuique relinquens, atq; permittens, vt cibis omnibus, si velit vtatur, ita vt non ampliùs cibos aliquos, quos lex immundos esse dicebat, veluti immundos abiiciat: qua libertate existente, liberum est homini seipsum per votum, aut iuramentum adstringere ad quorundam ciborum non vsum, quamuis non ob legalem causam. Liberum est etiam ecclesiæ ob causam Christifidelibus præfatam licentiam in aliquo coarcta re, prout viderit Christi fidelibus expedire. **[[136]v]** Exemplo id patet: nam in mundi primordio vnicuiq; licitum erat ex Dei ordinatione rebus omnibus temporalibus ad sui vtilitatem vti, quando omnia omnibus cõmunia erant: & tamen postmodùm huiusmodi licentia per leges humanas est coarctata, facta rerum diuisione atque appropriatione. Similiter stando intra metas iuris diuini & naturalis, vnicuiq; licitum erat in tertio & quarto gradu cõsanguinitatis vxorem ducere, & tamen ecclesia huic licẽtiæ ob causam limitem posuit. Vnicuiq; etiam sacerdoti stando intra metas iuris diuini euangelici, licitum est confessiones omnium audire, baptizare, & alia sacramenta ministrare, & tamen per prælatos multis eorum huiusmodi licentia ob causam denegatur. Sic enim ad debitum ecclesiæ regimen expedit hæc, & alia huiusmodi instituere. Potest igitur ecclesia, non obstante licentia ac libertate euangelica cibis indifferenter vtendi huiusmodi licentiam limitare. Quemadmodùm stando solùm intra metas legis euangelicæ, liberum est vnicuique pluries in die comedere: sed hanc licentiam constat per ecclesiam posse coarctari. Adde, quod & si Christus omnibus concesserit libertatem cibis in distinctè vtendi, idque in generali, quando autem & quomodò, ipse particulariter non instituit, instituendum tamen suo vicario reliquit, sicut & de multis aliis hoc potest verificari. Ad tertium ex Paulo sumptum, dicendum, quòd Paulus frequẽter in epistolis suis eos, qui ad fidem conuertebantur, nitebatur à iudaicis ceremoniis reuocare. Putabant enim in hoc, ipsorum salutem consistere, quòd iuxta legem à cibis vetitis abstinerent, quasi in hoc, & non potiùs in operibus charitatis & fide salus humana consisteret. His igitur, qui adeò legis ceremoniis fidebant, docet Apostolus inutilem esse delectum ciborum, non ita aliis, qui ita à certis cibis abstinent, vt officiis charitatis intendentes, nil per ieiunia prætendunt, nisi Deo satisfacere, & carnem spiritui subiicere. Ad quartum similiter dicendum, quòd loquitur contra hæreticos, qui nuptias damnant, & cibos multos adhuc post euangelicam libertatem immundos esse reputant, quasi diuino iure illicitum sit illis vti. Tales fuerunt Manichæi, & alii, quorum error in concilio Gangreñ. damnatus est, vt habetur in Decreto. 30. distinctio. in principio.

De numero refectionum in ieiunio.

PRęsupposito in super ad integritatem ieiunij pertinere non vltrà semel refectionem sume re, solet communiter quæ ri, an qui pluries in die ieiunij comedunt, toties peccent, quoties vltrà semel comedunt. Et loquor de refectionibus aliis à prima, quarum quælibet per se sufficeret ieiuninum frangere. Non enim loquor decollatione, & electuariis, & medicinis, & potu, quæ in die ieiunij solent vltra cœnam sumi, de quibus posteà. Ad quęstionem hanc dixerunt nonnulli, quòd toties homo peccat, quoties vltra semel comedit. Primò, quia præ ceptum de ieiunando est negatiuum, in eo, quod continet, scilicet, non esse vltra semel comedendum.

Sed contra huiusmodi pręceptum negatiuum est omnis comestio alia à prima, ex quo omnis alia refectio præter primam pro hibetur. Secundò idem apparet à simili. Si quis vouit castitatem perpetuam, toties peccat, quoties ad fœminam voluntate accedit, vt est communis doctorum consensus. Quod dico, propter eum, qui post emissum præfatum votum, de facto duxit vxorem, si vxori debitum postulanti reddat, non peccat contra votum, quia non voluntate, sed necessitate ad eam accedit: quando quidem debitum reddere postulanti, necessitatis est. Peccabit autem quoties petierit, quia id voluntatis est non necessitatis. Igitur etiam peccabit homo in die ieiunij toties, quoties vltra semel comederit, cùm id voluntatis esse suppono. Et consequentia patet: quia non minùs obligat ecclesiæ statutum atque pręceptum, quàm votũ. & c.
Tertiò ex alio magis simili apparet. Præceptum est sacerdotibus nè vltra semel in die (extra casus exceptos) celebrent, & ideò toties sacerdos peccat, quoties vltra semel celebrat: igitur pari forma quoties homo vltrà se mel comedit in die ieiunij, peccat, à simili.
Econtrà verò alij dixerunt, quòd in casu nõ peccatur contra præceptum de ieiunando, nisi per secundam comestionem, & non per alias subsequentes: dico contra præceptum de ieiunando, quia per alias refectiones subsequẽtes, imò & per primam potest homo per intemperantiam peccare, vt patet. Probant hi assertionem suam. Primò, quia sola secunda refectio est, quę ieiunium frangit, non tertia, nec aliæ subsequentes. Nam quando tertia aut quarta refectio sumitur, iam ieiunium erat per secundam refectionem fractũ: igitur**[137r]** non peccat contra ieiunium, quando tertio aut quarto comedit.
Secundò, si tertio aut quarto comedendo peccaret homo contra ieiunium, maximè quia committit aliquid, ad cuius oppositum obligatur: sed in casu non tenetur homo à tertia & quarta abstinere, quia si ad id teneratur, maximè ob pręceptum de ieiunãdo: sed post secundã refectionem non manet pręceptum de illa die ieiunando, eo quod iam est illi impossi bile factum illa die ieiunare, cum impossibile sit ei secundam refectionẽ non sumpsisse, postquã eam sumpsit, per quam constat fractum esse ieiunium, nec posse postmodum reintegrari.
Tertiò arguitur à simili. Si detur homini pręceptum de non transgrediendo limitem signatum, & transgrediatur, non solùm vno, sed multis passibus vltra limitẽ ꝓgrediẽdo, ta lis non peccat toties quoties passum passui ad dit vltra limitẽ præfatum, sed in primo passu, quo limitem transit, peccat: igitur ita erit in proposito, cùm ecclesia limitem in reficiẽdo posuerit, ita vt non liceat vltra vnicam refectionem progredi, peccabit quàm primum ab vna refectione progreditur, & non toties, quo ties vltrà comederit. Aut si deturpręceptum de non frãgendo vas aliquod, & homo semel percutit & frangit, peccat tunc cum primum frangit, non tamen postea, si rursus pluries vas ipsum percutiat.
Respõ. Punctus huius quæstionis aut cõtentionis ex intentione ecclesiæ ieiunium in stituentis pẽdere videtur. Potuit enim ecclesia, quando ieiunium instituit, habere inten tionem prohibitiuam aliarum refectionum à prima, ita vt huiusmodi intentio in omnes alias à prima tẽderet: & si ita sit omnis comestio, dempta prima, erit peccatum, & contra prohibitionem ecclesiæ. Econtra etiam potuit ecclesiæ intentio prohibititua talis esse, quæ non nisi in illam refectionem tenderet, quæ ieiunium frangit, in cęteris nil prohibe re intendens: & si sic, sola secunda refectio erit peccatum contra ieiunium, quia sola illa est ieiunii solutiua, non subsequentes. Quid autem horum ecclesia intenderit, non satis cõstat. Et inde datur occasio, vel à multis occasio sumitur, vt rem in mitiorem partem in terpretentur, hoc est, quòd intentio prohibitiua ecclesiæ non tendat nisi in refectionẽ, qua ieiunium frangitur. Non enim

sunt iura amarè interpretanda, nec pœnalia sunt amplianda, sed restringenda. Et secundum hoc facilè est respondere ad rationes prioris opinionis, vt de se constat.
Ego tamen priorem sententiam tutiorem esse puto, iuxta quam videtur, quòd ecclesiæ intentio refectionum prohibitiua non so lùm secundam, sed omnes alias refectiones à prima respicit. Id autem rationabiliter prę sumitur, si finem, quem ecclesia ieiunia instituens intendit, attendamus. Hic autem est, vt homines in diebus ieiunii per certam & præfinitam abstinentiam affligantur, & corpus spiritui subiiciatur, & mens ad diuinarum rerum contemplationem aptior red datur, & Deo pro peccatis debita satisfactio fiat. Ad hos fines ieiunia ecclesiastica vi dentur vt in pluribus instituta. Quod dixerim, ob nonnulla ieiunia, quæ dicuntur ieiunia exultatiõis, quę in gratiarum actionem sunt instituta. Nunc autem loquimur de ieiuniis mœroris aut pœnitentiæ. Ex hac igitur fina li intentione potest, vt videtur intentio obligatoria quodammodò colligi, quando de obligatoria intẽtione sufficiens certitudo nõ habetur. Ad præfatos autem fines non minus confert, imò magis, quod homo in die ieiunii abstineat à tertia & quarta, & aliis sequẽ tibus refectionibus, quàm à secũda. Nam magis finis ab ecclesia intentus impeditur per plures refectiones, quàm per solam secundam refectionem, vt satis constat. Nec est verisimile, quòd ecclesia præfatos fines intendens, velit secundam comestionemprohi bere, per quam minùs p̃fati fines impediũtur.
Sed obiicies. Quia secundum hoc ecclesię intentio obligatoria non est præcisè prohibere numerum refectionum, sed etiam primam refectionem temperantiæ regulam ex cedẽtem, ex quo talis excessus etiam fini per ecclesiam intento aduersetur. Esset etiam cõtra ecclesiæ intẽtionem obligatoriam in illa vnica refectione pisces quosdam calidos, & electuaria calida comedere, similiter & vnium parum lymphatum bibere, quæ non minus appetitum excitant ad spiritui rebellandum, quàm refectionis pluralitas, nec minùs per ea mẽs hebetatur, deuotio tepescit, & friget, quàm per refectionum pluralitatem. Similiter esset contra ecclesiæ intentionẽ obligatioriã in illa vnica refectione immorari, quẽadmodum quibusdã invsu est, cœnam in diebus ieiunii per vnam horam & per duas protẽdere, cùm similiter huiusmodi cœnę protensio, sit contra fines præfatos ab ecclesia intentos. Hæc autem illata non solent concedi: igitur non est ecclesiæ intentio prohibitiua refectionum plurium in duriorem partem inter pretando ob id, quòd refectionum plurali- **[[137]v]** tas fini per ecclesiam intento aduersetur.
Respon. Hæcillata minimè concedenda esse. Nec est simile, quod pro simili illatum est. Quod enim de quantitate refectionis dictum est, non sequitur, eò quòd ecclesia circa vnicã refectionem in die ieiunii sumendam, quã titatem certam minimè determinauit, nec rationabiliter determinare potuit, eò quòd di uersa est hominum ieiunantium complexio atq; conditio, & quod vni ad sustentationem naturæ sufficit, alteri aut superfluum est, aut diminutum: quantitatẽ etiam incertam, put vnicuiq; secundum rectam rationem conueniret non etiam sub pręcepto præfixit, propter periculum in quo ieiunantes essent, si ex cedant, vel deficiant ab eo, quod conuenit. Ideo circa vnicam refectionem quantitatem minimê præsixit, nec præfigere intendit. In electuariis autem & piscibus calidis aliis que huiusmodi, nil sub præcepto tradidit, sed liberum vnicuique id reliquit: non enim prohi buit, quic quid prohibere potuit, sed ea, quę, vt plurimum, magis appetunt homines, & per quæ vt plurimum, caro spiritui rebellat: qua lia sunt carnes, & ea, quæ ex carnibus origi nem trahunt. De refectionum autem numero non ita: quia sicut abstinentiam à certis cibis præcepit, ita, & in refectionibus limitẽ ex in tento per se posuit, vt non vltrasemel comedatur. Et quia in illis prioribus, quę illata sunt non est ratio de ecclesiæ intentione dubitan di qualis

est in multis refectionibus post primam, an, scilicet, intenderit solùm secundam refectionẽ prohibere, an etiam reliquas subsequẽtes, ideo hic habet locum pręsumptio dicta ex fine per ecclesiam intento sumpta, non sic in aliis quæ illata sunt. In confirmationem huius facit debilitas fundamẽti pro secunda opinione allegati, quæ quidem in hoc fundatur, quòd ex quo per secundam co mestionem fractum est ieiunium, impossibile est postea eadem die ieiuinare, & ita expirauit obligatio præcepti ecclesiæ, & ex consequenti tertia & quarta & alię refectiones iam non erunt contra præceptum de ieiunã do. Hoc, inquam, non valet, quia tunc sequi tur, quòdsi quis in die ieiunii quadragesima lis semel comedit lac, oua, aut etiamcarnem, posset ille postea eadem die, quoties velit, si ne culpa comedere, & iterum eadem die, oua, lac, & caseum, imò & carnes sine culpa comedere. Similiter, si quis semel notabiliter horam refectionis præueniens, comedit, posset eadem die sine peccato secundò comede re, qđ nemo, vt puto, diceret. Et sequelę patent, quia in illa vnica refectione, qua homo cibis vetitis vtitur, aut horam notabiliter prę uenit, iam frangit ieiunium, & per cõsequẽs ex tunc manet liber adcomedendum eadem die quod velit, & quoties velit, cùm ex tunc sit à præcepto de ieiunando deobligatus.

In eiusdem sententiæ confirmationem facit regula communiter approbata: scilicet, ą quãdo alicui fideli ob causam aliquam per mittitur in die ieiunii ab ecclesiastica regula in aliquo recedere, in tantum illi id permittitur, in quantum se extẽdit ipsius causæ indigentia. Vnde si quis habet iustam causam pluries comedendi absq; hoc quod carnes comedat, abstineat à carnib9. Si etiam habet causam suf ficẽtẽ ad carnes comedẽdũ, & non ad pluries comedẽdũ, abstineat à pluritate refectionũ. Ac pronidè, si quis habet iustam causam ad bis comedendum & non vltrà, videtur quod cum bis comederit, tenetur à reliquis comestioni bus abstinere, & per consequens qui sine cau sa bis in die ieiunii comedit, tenetur à reliquis refectionibus abstinere: alioqui in hac re melioris conditionis esset qui ieiunium si ne causa frangit, quàm qui cum causa.

POsset aliquis quęrere, an sicut qui pluries in die ieiuniicomedit, qualibet vice de no uo pecat, dempta prima: Ita etiam qui nulla die quadragesim ęieiunat, qualibet die de no uo peccet. Et dixit Martinus id posse cõtingere dupliciter. Vno modo, quòd homo nul la præmissa volitione generali violandi qua drages imam singulis diebus singulas eliciat volitiones particulares ą bus velit in illis die bus non ieiunare. Potest secũdo modo fieri, vt homo in initio quadragesimæ proponat in generali totius quadragesimæ & singulorum dierum ieiunium frangere, & postmodum sin gulis diebus singulas eliciat nolitiones ieiunãdi. In primo casu ait, hominem illum qua libet die de nouo peccare, eo quòd illę nolitiones ingulares tales sunt, vt vna ex altera non consequatur, nec vna cum altera colligantiamhabet, vt patet, ideo quælibet per se sumpta, peccatum est à priore distinctum. In secundo verò casu ait, hominem illum pecca re præcisè per propositum illud generale to tam quadrage simãviolãdi, quod in initio ha bet. Per alias autem volitiones particulares sin gulis diebus elicitas non peccat de nouo, nec ꝑ eas nouam pœnam meretur. Huius rationem assignat, quia illæ volitiones particulares sunt velut actus imperati ex primo proposito generali in principio habito ꝓcedẽtes. Et sicut actus exteriores malitiam propriam non habent**[138r]** nec nouam pœnam merentur, vltra eam, quæ actui elicito voluntatis imperatiuo debetur, ita putat illas volitiones sigulares singulis diebus elicitas nec malitiam propriam habe re, nec ad nouam aut propriam pœnam imputari. Idem similiter esset dicturus, si homo in principio diei ieiunii proponeret in genere in die illa pluries comedere vltra semel: & deinde, oblato cibo, pluries comedat, plures volitiones particulares comedendi eliciendo, quòd scilicet, soiùm peccabit in

volitione prima generali in principio habita, nõ autem in aliis inde sequentibus volitionibus singularibus. Simile etiam dicit in casu, quo Petrus proponat vna volitione occidere decem homines, & postea id volens exequutio ni mandare, singulas volitiones illos decem homines occidendi eliciat, & figillatim occidat, quòd peccat Petrus præcisè in prima volitione, qua in communi proposuit illos occidere: non tamen peccat per alias volitio nes particulares, per quas vult hunc occidere, & illum, & illum.

Verùm quicquid sit de primo dicto, in se cundo tamen dicto fallitur doctor hic, salua eius pace, tam in conclusione, quàm in fundamento. Patet primò, quia in casu præfato homo ille de nouo peccat per singulas illas volitiones non ieiunandi singulis diebus elicitas. Patet. Omnis actus humanus liberê & scienter contra præceptum elicitus, est peccatum, & ad propriam pœnam imputabile: quandoquidem Deus pœnam comminatur his qui mandata, vel Dei, vel prælatorum contemnunt, talis est volitio illa particularis sequens priorem generalam: Nam non obstã te priore volitione generali de violando totius quadragesimæ ieiunium, adhuc manet homo obligatus quad ragesimam ieiunare, & ab illo nephario proposito recedere. Si igitur post illud propositum generale eliciat volitionem singularem, qua nolit hac die quadragesimæ ieiunare, non dubium, quin præcepto contraueniat, & ita intentum. Secundò, Actus hominis, qui ob sui malitiam suffi cit gratiam præhabitam meritoriè corrumpere, est peccatum ad propriam pœnam ęter nam imputabile, talis est volitio illa particularis de non ieiunãdo hac, vel illa die occurrẽ te. Assumptum suppono notum. Et minorem probo: Si homo ille post generale pręfatum propositum elicitum desistat, & pœnitentia ductus, quod agere debet, firmiter proponat, & si opùs sit, de cõmissis doleat, & confiteatur, & in Dei gratiam redeat: deinde ve rò, adueniente die ieiunii, eliciat volitionem non ieiunandi die illa, apertum est per huiusmodi volitionem hominem illum peccare, & gratiam in qua erat, amittere: igitur per illam de nouo peccat mortaliter, & noua poena se dignum constituit. Igitur etiam si à priori proposito generali homo ille non recederet, & adueniente die ieiunii volitionem particularem eliciat, qua nolit illa die ieiunare, absq; dubio vltra culpam prioris generalis propositi nouam, in illa volitio ne particulari incidit, cùm huiusmodi particularis volitio eiusdem rationis sit, nec cssen tiam variet per hoc, quòd hominem pœnituerit prioris propositi, vel non pœnituerit. Tertiò, & est ratio contra fundamentum. Quia si per hoc, quòd illæ volitiones particulares fiunt in virtute prioris propositi generalis, propriam malitiam aut imputa bilitatẽ non haberent, sequitur, quòd si quis proposuit vnquàm se velle diuina mandata per omnia seruarè, aut ecõtrà proposuit se in nullo vel le legi euangelicæ obtemperare, quòd quid quid postmodum homo agat, siue secũdum legem Dei, siue contra eandem, nec mereri, nec demereri, etiam si homicida sit, & adulter, & mẽdax, & latro, & infidelis christianos persequens: sed solum meritum, vel demeritum erit in illo generali proposito in initio habito. Et ita si quis adultus baptizetur, cùm in baptismo fidem & legem euangelicam profiteatur, promittens aut proponens in lege Christi viuere, quòd quicquid boni post fecerit, aut pro Christo passus fuerit, etiam mortem, in nullo tali aliquod nouum præmium merebitur. Pontifices etiam iudęorum, & iudæi, qui proposuerunt Christum occidere, non peccassent de nouo, hoc suum iniquum propositum ad effectum deducendo, nouas volitions executionis imperatiuas eliciendo. Aperta itaque præfato modo sequuntur, ideo in his supersedeo.

Quartò fallitur in hoc, quod ęquiparat pręfatas volitiones particulars actibus exteriori bus imperatis quo ad rationem bonitatis aut malitiæ. Nam exterior actus in se nullam ha bet propriam bonitatem aut malitiam, cùm naturali quadam necessitate sequatur ad actum elicitum imperantem. Volitiones autem par ticulares præfatæ naturali consequuntur

ad propositum antiquum generale prædictum etiam si quodammodò in eius virture pręfatæ volitiones fiãt. Itaque propositum illud generale præcedens, non tollit ab actibus vo-**[[138]v]**luntatis bonitatem aut malitiam, quam illo non præcedente haberent. Sed fortè aliquis volens pręfatam opinionem defendere, diceret, illam non esse intelligendam, quando in ter propositum generale ab initio habitum, & volitionem particularem illius exequutiuam, mediat tempus, qualiter procedunt impugnatiões positæ, sed intelligitur in casu, quo permanẽte generali proposito efficaci, & ob lata materia, elicitur volitio particularis illius propositi exequutiua. Nam his stantibus, illa volitio particularis necessitate quadam sequitur ad propositum generale: & ita huiusmodi particularis volitio in se nec bona est, nec mala: sed eius bonitas, aut malitia, quam alioqui haberet, imbibitur in illo pro posito generali, vnde necessariò cõsequitur. Verùm hoc, & si apparenter dicatur, putosi militer falsum esse. Quod, cùm alterius sit cõ siderationis, pro nunc missum faciamus.

De hora refectionis.

DE hora refectio nis in die ieiunii sumendę, vt suprâ tetigi, loquitur cap. Solent. de conse cra. distinct. 1. vbi dicitur non antè soluẽdum esse ieiuniũ, quàm horęvesper tinę sint celebratæ. Et tunc vespertinæ horæ post horam tertiam post meridiem celebrabã tur, quam horam cùm multis esset difficile ex pectare, vt cœnam sumerent, postea vsu inductum est, vt ante, vel iuxta metidiem celebrẽ tur, vt illis finitis, competens ad comedendum tempus fidelibus relinquatur. Hic tamen nõ est immorandum, nec opùs est scrupulos infer re, seruetur in hoc, sicut in aliis multis, patrię consuetudo. Posset tamen moueri vna dubitatio, an scilicet, sit refectio differenda in die ieiunii, quousq; homo per esuriem, aut naturę defectum affligatur, aut ita parcam refectio nem sumere oportet, vt per esuriẽhomo afflictionem sentiat. Et pro parte affirmatiua arguitur. Primò, quia strictior est abstinentia tempore ieiunij ecclesiastici seruanda, quàm sit ea, quæ in ieiunio virtutis seruanda est: in ieiunio virtuis sumenda est refectio, qua cor pus indiget: igitur in ieiunio ecclesię aliquid subtrahendum est à refectione, qua corpus indiget, hoc autem sine corporis affictione aut esurie fieri non potest, igitur. Secundò idem apparet ex Leui. 16. & aliis scripturæ locis, vbi iubebat dominus populo suo, vt in diebus quibus erat eis ieiunandum affligerent animas suas: nec videtur per quid nisi per nota bilẽ esuriem, quam diebus illis refectionẽ mi nuendo, vel differendo, sustinere debebant.

Tertiò pro eadem parte videtur facere Gre[237]go. qui super illud Iob: Clamorẽ exactoris non exaudiuit: ait in sententia, Exactor qui à nobis non est exaudiendus, venter esuriẽs est, quem sancti ieiunantes non audiunt, sed eum amplius esurire & affligi permittũt. Facit & Bernardus in epistola ad Carthusiẽ. di cens, Quid magnum est si esuriat vẽter vsq; ad rugitum, qui sæpe repletus est vsq; ad vomitum. Quartò, Curandum est ieiunantibushostem contra spiritum insurgentem pe rimere, hic autem non perimitur si non esuri re & affligi permittatur, vt constat. Assumptum autem figuratum est in eo, quòd redar guti sunt filij Israel, quòd Gabaonitis peper[238] cerunt, ad quod dictum est, quòd ob id Gabao nitę futuri essent eis sicut lãceæ in lateribus & sudes in oculis. Quintò facit ratio, quia præcepta & leges sunt secundum intentionẽ potiùs, quam secũdum verborum formãseruã da, iuxta regulam iuris, Non dubium est in legem impingere, qui verba legisamplexus,[239] contra legis nititur voluntatem: sed intentio ecclesiæ ieiunia instituentis est, vt fideles cor pora doment & affligant, quatenus

ieiunium sit Deo satissactoriũ: hoc autem sine esurie fieri posse non videtur: igitur oportet in dieieiunii ita parcè comedere, aut adeò refectionẽ differre, vt esurie ventris homo affligatur. His non obstantibus tenendum est oppo situm. Et probatur ex Cassiani consilio, ait enim, quod cùm venit hora refectionis, refectio sumatur, etiam si homo non esuriat. Per quẽ modum ait, meliùs & commodiùs parsimoniam victus seruari, quàm resectionẽ vsq; ad esuriem differendo, quia in magnaesurie aui diùs, ac minùs temperatè refectio sumitur.
Secundò idem probatur, quia ad nullam circunstantiã non expressam in pręcepto ecclesiæ obligatur fidelis, nisi illa sit omni præcepto ecclesiæ communis: sed differre refectio nem vsq; ad esuriem, aut eam tam parce sumere, vt esuries sentiatur, non est circunstantia in præcepto de ieiunando expressa, nec est circunstantia omnibus ecclesię pręceptis communis, vt constat, igitur. Tertiò si sic esset, sequitur, quod vnus teneretur differre refectionẽ vsq; ad nonam, alius vsq; ad vesperam, alius vsq; ad occasum, alius verò tenere ̃ nil in tota die comedere. Hęc patent, attenta diuersa hoĩm dispositiõe, quorum aliqui citiùs, aliitardiùs**[139r]** esuriem, alii verò totam diem sine esurie trã sigunt, sed consequens est falsum. Postremòpatet conclusio, si attendamus ea, quę de præcepto ieiunii seruãda sunt, quæ sunt tria vt in prinicipio diximus, scilicet, non vltra se mel in die comedere, à cibis vetitis abstinere, & horam refectionis non nota biliter præuenire, quæ omnia constat seruari posse absque esurie, & naturæ defectu.
Ad rationes autem priores dicendum. Ad primum: admisso quod arctior sit abstinentia ieiunii ecclesiastici quàm ieiunii virtutis, non inde sequitur, quod ratio prætẽdit: quia hęc arctior abstinentia non consistet in paruita te, aut dilatione refectionis, sed in his tribus, quę dicta sunt, in numero refectionum, in qua litate ciborum, & hora: quorum tamen nullum est necessarium in ieiunio virtutis.
Ad secundum dicendum, afflictionem ali quando accipi pro passione formaliter hominem affligente, qualis est tristitia seu dolor: Aliquãdo acciptur causaliter, pro eo sci licet, quod formalem infert afflictionem, vel eam inferre aptum est. Prima afflictio, cùm actus voluntatis elicitus aut imperatus non sit, sed passio quædam actum naturaliter conse quens, ideo per se, nec sub pręcepto, nec sub prohibitione cadit, bene tamen afflictio secun do modo sumpta. Itaque quando Deus præcepit dicens: Affligetis animas vestras, id pręcepit, vnde vt plurimùm solet hominibus afflictio formalis fieri. Tale est abstinentia à cibis maximè assuetis & delicatis, quorum vsus si cut solet sensum recreare, ita, & eorundẽ priuatio sensum solet affligere. Accidit tamen ad præfatam priuationem seu abstinentiam sub sequi aut non subsequi esuriem. Ad tertium intentum Grego. similiter & Bernardi, hoc est scilicet, non semper esse ventri exhibendum, quod postulat, sed sæpe esurire est permittendus, maximè quando non solum quod necessarium est, petit, sed aliud ad carnis voluptatem seusui saturitatem exigit. Quando enim quod necessarium est vitæ & corporis incolumitati exigit, audiendus est, secùs aliâs. Quòd si extra tempora ieiunii id obseruandum est, à fortiore in diebus ieiunii, in quibus si venter esuriat, aliquid indebitum, aut ante horam debitam exigẽdo, non exaudiatur improbus exactor. Ex his tamen nullo modo sequitur esse necessarium in die ieiunii esurire, vt constat. Ad quartum, my sticum sensum, vt ibidem tactum est, sequendo, dicẽ dum, hostes spirituales animarum duplices esse: quidam sunt intranei & coæui, sine qui bus humana natura non subsistit, vt fomes seu carnis concupiscentia, alięq; qualitates cõ naturales, quæ ad ea quæ sunt carnis inclina re solent. Et tales hostes non tenentur perimere, cùm perimi sine natura non possint: sed tenemur eos cohibere, & prout possumusex tenuare, atque subiicere. Alii sunt animarum hostes extranei seu aduẽtitii, quales sunt per uersæ consuetudines, atque vitiosi habitus, ex prauis moribus acquisiti, & hos debemus eradicare,

& prout possumusperimere. Hi sunt, qui per Gabaonitas intelligi possunt, qui nõ erant filiis Israel connaturales, sed illis extra nei. Ad quintum dicendum, vt alibi dixi, intentionem præcipientis duplicem esse: est enim quædam obiectiua, quædam verò fina lis Prima, respicit id, ad quod obligare inten dit. Secunda, respicit finem seu effectum, quẽ vellet ex obedientia prouenire. Ratio autem cum regula iuris allegata procedit de intẽtio ne obiectiua, secundum quam pręcepta sunt ob seruãda, non de finali, vt sæpe tactum est. Quòd si ecclesia per ieiunia ab ipsa instituta intendit corporis afflictionem, & pro peccatis satisfactionem Deique placationem, hæc tamen omnia ad finalem intentionem pertinent, quę sub præcepto non cadit.

De necessitate seruandi ieiunia ecclesiastica.

DEinde solet quę ri, ansit sit necessarium sub pœna pecati mortalis ieiunia ecclesiastica obseruare. Et pendet quęstio ex hac, an scilicetecclesia possit ad sua statuta fideles sub pœna pecca ti mortalis obligare. In qua quęstione apertus est error quorundam tenentium partem negatiuã, qui de mãdatis ecclesiasticis non esse curandũ dicunt, sed solùm de diuinis. Ad quod dicẽdũ mouentur ex eo, quod habetur Deutero. 4. Non addetis ad verbum, quod vobis loquor. & cap. 12. Quod pręcipio tibi hoc tãtũ facito, nec quicquam addas. Vnde colligunt, sola diuina mandata seruanda, nec his alia humana superaddenda esse. Deinde legem euangelicã dicunt hominibus ad salutẽ sufficere: ac proinde non esse necessarium hominum mãdata seruare. Vnde quod dicitur Matth. 29. Si vis ad vitam ingredi, serua mãdata. Et Lucæ. 10. cum de mandatis diuinis sermo esset, dixit, Hæc fac & viues. Videtur significare hominibus sufficere, si Dei mandata seruẽt. Pręterea vi-**[[139]v]**detur dominus per Esaiã. 26. conqueri, quod homines humanas traditiones seruent, ait enim: Sine causa colunt me, docentes doctrinas, & man data hominum. Quod etiam citat Christus, Matth. 15. Hęc & alia solent pro se hęretici citare, prętendentes hominibus non esse necessarium humana seruare mandata.
Quicquid sit de his & aliis per eos allegari solitis, dicendum ad quęstionem, eam essẽ æquiuocam. Potest enim dupliciter intelligi. Primò, An prælati possint propria authoritate ad aliquid sub pœna peccati mortalis obligare? Et dicerem quod non, sed Dei authoritate illis in hac parte cõmissa. Solius enim Dei est aliquid sub tali pœna instituere, sicut & ipsius est pœnam æternam transgressoribus infligere. Sicut & eiusdem solius est sacramẽta instituere, cuius est gratiam sacra mentalẽ efficaciter præstare. Potest secundò quęstio intelligi, An prælati ecclesię possint Dei authoritate aliqua instituere, quorum trãs gressores, pœnam ęternam incidere mereantur. Et sic non dubium eos posse ad aliqud sub pœna ęterna obligare: Nec dubium oppositã assertionẽ erroneam, & hęreticam esse. Id autẽ breuiter ostendo ex illo Lucę. 10. Qui vos audit, me audit, qui vos spernit, me spernit. qui autem me spernit, spernit eum, qui misit me. Et Matth. 10. ait Christus: Amen dico vobis qui cunq; non susceperit vos, nec audierit sermo nes vestros, tolera bilius erit terræ Sodomorũ & Gomorręorum in die iudicii. Et Matth. 18. Si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Et iterum Matth. 23. Su per cathedram Moy si sederunt, & quęcũq; dixerint vobis, facite, & seruate. Ex quibus patet prælatos Ecclesię habere à Christo authoritatẽ, qua possint aliqua institiuere & p̃cipere, quæ à fidelibus sub pœna peccati mortalis sunt obseruanda. Hoc etiam idem cõfirmatur ex illo Deutero. 17. Qui autem noluerit obedire sacerdotis imperio, q̧ eo tp̧e ministrat dño Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille. Mortem autem tunc nemo

merebatur, nisi pro peccato mortali. Quòd si hanc potestatẽ habuerũt sacerdotes legis veteris, cur non ean dẽ habebunt sacerdotes summi legis nouæ?
Hoc rursus aptè patet ex Paulo ad Ro. 13. Omnis anima potestatibus sublimioribus sub dita sit. Nam omnis potestas à domino Deo est. Et qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit: Qui autem restiterit, iudicium sibi ac quirit. Et sequitur, Quapropter oportet sub ditos esse non solùm propteriram sed propter cõscientiam. Vnde apertè docemur, nos teneri ad obediẽdum superioribus etiam laicis, nedum prælatis sub pœna iudicii & dam nationis. Acproinde, qui in hac re contrarium asserũt, non sunt permittendi. Nec opùs est ad rationes fuprà pro hęreticis factas responde re, cùm facilis sit earum solutio.
SVnt autem alii doctores: catho lici quidẽ sed in hac re non longè à pręfato errore re cedentes, qui dicunt ecclesiam posse obligare sub pœna peccati mortalis, sed cum mode ramine quodam, tunc scilicet, quãdo aliqua statuunt, aut iubent secũdum legem diuinam, scilicet, vel eam declarando, vel eam ad tempus aliquod, vel modum aliquem limitãdo: & talis lex humana non erit in casu purè humana, sed mixta cum diuina. Quòd si aliqua talis purè humana sit, illam dicunt non posse quenquam sub pœna ęterna obligare. Hu ius rationem assignant, quia solus ille potest legem facere sub aliqua pœna obligãtẽ, qui potest pœnam illam trãsgressoribus infligere. Cùm ergo pœnam ęternam non homo sed solus Deus possitpeccatoribus infligere, sequitur solum Deum suis legibus posse ho mines sub pœna æterna obligare. Ac proinde lex purè humana, aut purè naturalis sub pœna huiusmodi quenquam obligare non potest.
Quicquid sit de huiusmodi positione, quã video doctores graues tueri, videtur ad præsens vel eam in re nil à communi positione differre, vel falsam esse. De qua cùm alibi latiùs quod videbatur dixerimus, breuiter nũc eius falsitas potest ostendi. Tum, quia tributa & vectigalia sub pœna peccati mortalis sunt dominis, quibus debentur, soluenda, vt docet Paulus ad Roma. 13. subinferens, Reddite igitur omn ia quę sua sunt: cui tributum tributum, cui vectigal, vectigal. Esto quòd aliàs talia tributa non essent secundum legẽ diuinam soluenda. Tum etiam, præcepit an gelus vxori Loth, cùm incendium illarum quinq; ciuitatum fugiebat, nè retrorsum aspiceret. Respiciens autem, versa est in statuam salis. Quod tamen fuit illi non secundum legem, sed præter legem mandatum. Tum etiam. 1. Regum. 14. præcepit Saul, nê quis comederet quicquam vsq; ad vesperam, gustauit Ionat has filius suus parum mellis, & Deus iratus est: tamen mandatum Saulis non secundum legem Dei, sed pręter eam datur fuit. Tum etiam Paulus ad Roma. 1. inter eos qui digni sunt morte, annumerat filios parentibus inobedientes: In quo satis consonat ei, quod habetur Deutero. 21.**[140r]** Si genuerit homo filium contumacem aut superbum, & non audierit patris aut matris imperium, lapidibus eum obruet populus. Nõ igitur dubitandum est, errorem esse dicere non teneri subditos suis maioribus sub pœna peccati mortalis obedire, cum legis aut præ cepti materia postulauerit. Sed nunc satis sit hæc obiter tetigisse.
Ratio autem pro Gersonis sententia suprà adducta, qui fautor est illius sententiæ, facilè soluitur, Quod enim dictum est, Nemo potest legem facere sub aliqua pœna obligantem, nisi qui pœnam illam potest trangressoribus infligere, veritatem habet de his, qui propria seu humana, & non potiùs diuina authoritate leges faciunt. Prælati autem, imò & principes sęculares, ex quo legitimè sunt ad dignitatem promoti, à Deo habent authoritatem, qua leges huiusmodi pœnales possint instituere, vt ex suprà allegatis patet. Pro quo & exempla faciunt. Nam Papa habet potestatem instituendi, quòd qui tale, vel tale opus fecerit, veniam omnium suorum peccatorum consequatur. Cùm tamen non Papæ, sed Dei sit veniam

huiusmodi præsta re. Similiter prælati potestatem habent à Christo aliquid statuendi sub pœna excommunicationis: & tamen effectum excommunicationis qui inter alios est, multis spiritualibus bonis hominem priuari, non ad Papam sed ad Deum efficere spectat. Ita igitur Dei authoritate fit, vt possit ecclesia statuta facere obligantia sub pœna æterna, etiam si ec clesia, per se talem pœnam infligere non possit, & ita tenendum est. Pro quo vltra ea quæ allegata sunt, facit Augustinus ad Bonifacium Comitem, dicens: Qui legibus Imperatorum, quæ pro Dei voluntate feruntur, obtemperare non vult, ac quirit grande supplicium. Et idem ad Casulanum pres by terum. Et habetur distincti. 11. cap. In his. ait, In his rebus, de quibus nil certi statuit diuina scriptura, mos populi Dei & instituta maiorum pro lege tenenda sunt. Et sequitur: Sicut præuaricatores diuinarum legum, ita contemptores ecclesiasticarum consuetudinum coẽrcendi sunt. Facit etiam Leo Papa, vbi suprà. cap. Hoc vestræ. dicens, Inultum post hoc esse non poterit, si quisquam apostolicas regulas in aliquo crediderit esse negligendas.

SVperest tamen agnoscere quæ statuta ec clesiastica obligant sub pœna peccati mor talis. Quòd enim omnia sub hac pœna obligent, non est verisimile, nec asserendum: quã doquidem non sunt humana statuta magis priuilegiata, quàm statuta seu mandata diuina. Constat autem non omnia mandata diuina obligari sub pœna pec cati mortalis, sicut nec omnia iuris naturalis mandata, quale est mandatum, seu lex de non mẽtiendo, quæ naturalis est, & in literis sacris expressa: Leui. 19. vbi præcipitur, Non mentiemini, Neq; dicipiet quis proximum, & c. Et tamen multa sunt mendacia, quæ venialia sunt. Talis etiam est lex de non dicendo verbum otiosum, de qua Matth. 12. dicitur: Omne verbum otiosum, quod loquuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicii. Omne etiam pec catum diuinæ legis, præuaricatio est, iuxta illud psal. 118. Præuaricantes reputaui omnes peccatores terræ. Vnde & Peccati definitio, talis comprobata est: Peccatum, est dictum, vel factum, vel concupitum contra legem Dei. Et tamen certum est, non omne peccatum esse mortale. Ac proinde si non omne peccatum contra legem naturalem & diuinam cõmissum, est mortale: nec omnis legis diuinæ pręuaricatio mortalis est. A fortiori igitur non omnis pręuaricatio humanę legis erit mortalis: & ita non omnia mandata, sue statuta ecclesiastica obligant sub pœna peccati mortalis.

Vt igitur quodãmodò agnoscamus, quan do humana statuta seu leges obligant sub pœna peccati mortalis, hoc documẽtum potest deseruire, scilicet, recurrendum est ad intentionem legislatoris, & ad materiam legis, & ad verba ipsius, si sint præceptiua, nec ne. Quod documentum sumptum est ex Clemẽtina, Exiui de paradiso. de verborum significatione. Vbi Clemens Papa exponendo regulam Minorum, quando, scilicet, & ad quæ sub pœna mortalis peccati obligat, hoc præ misso, vtitur documento: Si enim de intentione legislatoris constat ad quid, & quomodò obligare intenderit: tunc facile est scire, quod quæritur. Cuius ratio nota est, quia leges humanæ & legislatoris intentione vim obtinere videntur. Si enim Legislator legem ferens, intentionem obligandi non habeat, lex ipsa obligatoria non erit. Vt si superior aliquid iubeat sub pœna excomunicationis, animam tamen ligandi non habens, non erit subditus ligatus, si id, quod sibi iussum est, prætermittat. Ad hunc modum de aliis,

Si autem de legislatoris animo non constat, ad verba legis recurratur: hæc autem possunt esse præceptiua. Vt si sonet lex, prę cipimus, iubemus, sub pœna inobedientiæ iniungimus, aut aliis huiusmodi verbis**[[140]v]** vtatur: & tunc ex communi sententia lex illa obligat sub pœna peccati mortalis, possunt etiam verba legis esse non formaliter pręceptiua, sed præceptiuis ęqpollẽtia, vt si sonet lex, debet, oportet, non licet, aut aliis verbis vtatur, quæ

necessitatẽ denotent, & tunc lex obligat, ac si pręceptiua formaliter esset. Pos sunt etiam esse verba legis communia, vt si lex sonet statuimus, volumus, ordinamus, & c. tunc videatur quæ pœna transgressoribus apponitur, scilicet, leuis, aut notabilis, vt si illud statua tursub pœna mortis, aut perpe tui carceris, aut excommunicationis, irregularitatis, suspensionis, degradationis, priuationis ecclesiasticæ sepulturę. & c. Et tunc cum huiusmodi pœnæ non nisi pro mortalibus infli gantur, satis notum erit, tales leges obligare sub pœna peccati. Quòd si nec de intẽtione legislatoris sufficienter constat, nec ex verbis legis, nec ex pœna apposita, quia fortè nulla apponitur, sed lex tantùm verbis communibus vtitur, ita vt dubitetur an obliget sub pœna peccati mortalis: tunc ad materiã legis videtur recurrẽdum: nam potest esse tã tę importãtię id facere, quod lege huiusmodi statutum est, vt omissio ipsius sit valde pe riculosa. Et tunc putandum est tale decretum seu statutum obligare sub pœna peccati mortalis. Poteste contrà esse adeo leuis materia, vt nullum quasi periculum sit, id quod statu tum est prætermittere, & tunc non erit huiusmodi statutum taliter obligatorium. Hęc in genere dixisse sufficiat, prout ex præfata Clementina & communi doctorum sententia colligi potest. Fateor tamen difficile esse de singulis iudicare. Quòd si quis post hæc omnia perspecta maneat adhuc de vigore ipsius legis dubius, an, scilicet, obliget sub pœna peccati mortalis, an non: tunc ipsa conscientia dubia, quæ temerè deponi non debet, faciet ipsi dubitanti legem, tunc enim id agat & teneat, quod tutius esse cognouerit, nè conscientię proprię contraueniendo, ędi ficet ad gehennam.

IAm ad id, quod principaliter quærebatur de necessitate seruandi ieiunia ecclesiastica sub pœna peccati mortalis, video nonnullos doctores ad id declinare, vt dicant, non esse peccatum mortale ea non seruare nisi ex cõtemptuom ittãtur. E quibus videtur esse Caietanus, qui ad id dicendum inde mo uetur, quia vt ait, in iure nullum poniturver bum pręceptiuum respectu ieiunii ecclesiastici. Quam sententiam nonnulli post ipsum defendere sępe conati sunt. Contra quos vide tur oppositum esse tenendum. Primò ex di ctis sanctorum, vt suprà citauimus. Dixit Ambrosius de ieiunio quadragesi mali loquens, quòd qui illud soluit, legem Dei soluit, & scin dit. Dixit idem simul & Theophilus Alexandrinus, & sanctus Maximus, quòd ieiunium quadragesimale non est ab hominibus adinuentum, sed diuina maiestate pręceptum. Et iterum: Qui quadragesimam soluunt, non tã sacerdotes, quàm Deum cõtemnunt: Deum autem contemnere, peccatum mortale est. Dixit Augustinus: In aliis temporibus anni ieiunare, meritum est, in quadragesima tamen non ieiunare, graue peccatum est. Secundò idem ratione patet ex eo, quod habetur, Leui. 23. Omnis anima, quæ se non afflixerit die hac, peribit de populo suo. Et loquitẽ de ieiunio seu afflictione, quæ per ieinium fit. Si igitur ieiunium legale obligabat ad sui obseruãtiam sub pœna peccati mortalis: igitur etiam ieiunium nouę legis, cùm nec minoris vtilitatis, aut necessit atis, aut authoritatis sit, quàm illud. Tertiò, Ad propositum docu menti propositi loquendo, idem apparet, quia decreta ecclesiæ de ieiuniis seruãdis, & si formaliter verbis præceptiuis non vtantur, vtuntur tamen verbis eisdem ęquipollẽtibus. Patet hoc de consecra. distinct. 3. cap. Non licet. & cap. Non oportet. Vbi dicitur, quòd nõ licet soluere ieiunium quintę ferię hebdoma dæ sanctæ, sed totam quadragesimam ieiuna re oportet. Et infra ait, Oportet totos dies ieiunare, & aridioribus cibis vti. Verba autem hæc, scilicet, non licet, & oportet, necessi tatẽ important, vt videtur, & capi. Quadragesimam. de consecrat. distinct. 5. idem in nuitur. Imò illic vtitur decretum verbo præ ceptiuo, seu imperatiuo. Nam ait quòd quadragesima summa obseruatione seruãda est, & addit quòd nullatenus soluatur, nisi necessitas infirmitatis compellat. Ecce verbum præceptiuum. Et infrà dicitur: Ieiunia à sacerdotibus instituta non

soluantur, nisi pro pter necessitatem rationabilem. In quibus omnibus sufficienter sig nifi catur præceptum esse necessariò seruandum de ieiunan do. Hoc idem ait Clemens in Clementina Exiui. Quærit enim, An religiosi deobligen tur à cæteris ieiuniis, si ieiunia regulæ seruent. Respondet quòd non inde liberantur à ieiuniis ecclesiasticis, quæ cæteri Christiani seruare obligantur. Vbi declarat fideles obligari ad obseruantiam ieiunii, & hoc ait loquens de his, quę obligant subpœna peccati moratlis.
[141r] Quartò hocidem ex conciliis colligi posse videtur: Vnde in concilio Brachareñ. anathe matizãtur, qui in feria quinta hebdomadæ sanctæ veniunt ad ecclesiam, soluto ieiunio: cùm tamen maior occasio esset illa feria ieiunium soluendi, quàm aliis diebus, eò quod Christus illa die cœnam fecit cum discipulis suis. Si militer in concilio Grangreñ. anathematizan tur, qui dicunt, ieiunia ecclesiæ non esse de ne cessitate seruãda. Similiter in Clemẽtina de hęreticis, Ad nostrum. Inter alios errores Be guinarum & Begardorum hic est vnus, vt ieiunia ecclesiæ non sint de necessitate à viris perfectis seruanda. Si igitur merentur anathe matizari, qui ieiunia ecclesiastica non seruant eaq; non esse ser uãda asserunt: consequensest mortale peccatum esse ea non seruare, vbi cau sa legitima violantem non excuset.

De consuetudine legem ieiunii dissoluente.

SEd quæret aliquis, Anhuiusmodi ieiunãdi necessitas tollatur per contrariam consuetudinem? Et pro parte ne gatiua arguitur, quia ta hs consuetudo contra regulam ecclesiasticam inducta, est irrationabilis & vitiosa, & à vitiosis atque gulosis hominibus introducta: talis autem corruptela est, non consuetudo, & ita non debet habere vim cotra ius, sicut nec lex aliqua vim haberet, nisi iusta esset, & rationabilis. In hoc enim non consuetudo esset magis priuiligiata, quàm lex. Hoc patet ex capit. Ex parte. Ex cap. Cum quanto. Extrà, de consuetudine. Vbi dicitur, quod nulla cõ suetudo nisi iusta, & rationabilis sit, potest iuri positiuo præiudicare. Idem etiam videtur ex distinctione. 11. capit. Consequens. vbi in summa habetur. Non potest in statutis põ tificum consuetudo cuiusq̃ refragari. Et cap. Consuetudinis. Ibidem in summa dicitur, Non potest vsus & consuetudo legem & rationem vincere. Et ita videtur, quòd soluentes ieiunia, quæ ab ecclesia tam sanctè & religiosè statuta sunt, non possunt per contrariã consuetudinem excusari.
Secundò pro eadem sententia facit. 11. distin. In his rebus. vbi dicitur: Sicut præuaricatores diuinarum legum, ita contemptores ecclesiasticarum consuetudinum coercendi sunt. Et. 19. distinct. Sic omnes. dicitur: Omnes sanctiones apostolicæ accipiendæ sunt, tanquâm ipsius Petri diuina voce firmatæ. Ex quibus apparet, ecclesiasticas sanctiones ita debere ab hominibus obseruari, sicut diuinæ leges. Ergo sicut qui diuinas leges violant per oppositam consuetudinem & vitio sam non excusantur, ita necqui ecclesiasticas institutiones præuaricantur. Vnde. 25. q. 1. de cernitur, vt execrandum anathema sit, & velut præuaritator fidei catholicæ apud Deum reus existat, qui cunque regum, vel episcoporum, seu potentum deinceps Romani pontificis decre torum censuram in quocunque crediderit, vel promiserit violandam. Tertiò facit ratio: Nam demus consuetudinem illam contra legem de ieiunando paulatim introductam esse quodq; ab initio fuerit vitiosa, vti fuit, eò q contra legem iustã: iam sequitur, quòd si primi actus, per quos lex violatur sunt vitiosi, si militer ergo & secundiactus erunt vitiosi, si militer & tertii, & sic consequenter. Id patet quia posteriores actus sunt similes prioribus, vt suppono. Sunt æquè contra legem de ieiunando, vt suppono: ergo sunt æquè vitiosi sicut priores, cùm eadem sit in vtrisq; malitiæ ratio. Confirmari hoc potest, quia

non est rationabile dicere, quòd homo cum primum contra legem peccat, non excusetur, & quòd in eodem peccato perseuerãdo excusetur: quãdoquidem perseuerãtia in peccato, & in præ uaricatione contemptum auget, & culpam non minuit, vt suppono. Si igitur homines in initio ieiunium ecclesiasticum violantes peccant, igitur à fortiore peccabunt, si in eadem violatione diu perseuerent, & ita consuetudo illa non excusat à debito ieiunandi.
His non obstantibus aliter videtur dicen dum, sed quoniam sermo de consuetudine dissusior est, q̃ pręsens exigat dubitatio, ideo breuiter ad propositum loquẽdo dicendum, cõsuetudinem sæpissimè legem inualidare, seu homines ab obseruantia legis excusare. Inde enim doctores communiter excusant fideles, qui iuxta morem & consuetudinẽ patriæ in die ieiunii longiores collationes faciunt, siue olera sumant, siue electuaria, siue etiam fructus aliquos, aut etiam panẽ vel solum vłsimul cum fructu alicuius arboris. Inde etiam Mediolani ex cusantur à peccato, non ieiunantes primisqua tuor diebus quadragesimæ, idque quia non est illis in cõsuetudine. Quod quidem argumentum est pro eo, quod suprà dixi, quadragesimale hoc nostrum ieiunium non esse de iure diuino, Inde etiam in diebus rogationum pręualuit consuetudo, cùm olim statutum fuerit, vt illis diebus homines ieiunarẽt: de consecra. distin. 3.**[[141]v]** cap. Rogationes. Inde etiam excusantur multi à solutione decimarum quarũdam rerum, prout in diuersis regionibus aut locis sua viget consuetudo. Quẽadmodũ ob eandem consuetudinẽ alicubi homines ab obseruantia multorum festorũ excusantur, qualiter alibi non excusantur. Inde etiam excusantur homines refectionem ante horam vesperorum sumentes: trecenti enim anni adhuc non sunt, ex quo hora prandii in ieiunio erat hora tertia post me ridiem. Nunc autem religiosi aliqui etiam multum ante meridiẽ æstiuo tempore & inquadragesima videntur comedere, vt refert Caietanus. Inde etiam excusantur Britones, qui in quadragesima butyro vtuntur, vbi talis viget consuetudo, aut ouis, aliisq; ex carne originem tra hentibus, cùm tamen oppositum sit iure statu tum. distin. 4. cap. Denique. Inde clerici excusantur à ieiunio septẽ hebdomadarũ. Addit enim Telesphorus quadragesimæ hebdoma dam septimam, vt habetur distin. 4. Inde in nõnullis locis homĩes in die sabbathi carnes comedentes excusantur, cum tamen olim Gre gorius ab illis abstinendum instituerit. de consecra. distinct. 5. capi. Quia dies. Sicut & Leo quartus, instituerat à carnibus abstinere in feria. 4. &. 6. Et tamen in oppositum valet consuetudo. de consecra. distin. 3. capi. de esu carnium. In quibus omnibus & multis aliis pręsentem materiam concernentibus, non tam rigorem legis aut constitutionum, quàm patiræ morẽ & consuetudinẽ seruare oportet.
Facit pro hac sententia, quòd vt ait Augu stinus, & habetur in decreto, distin. 4. Leges non obligant, nisi sint vtentium moribus approbatæ. ait enim: Leges instituuntur, cùm promulgantur: firmantur, cum moribus vtentium approbãtur. Et sequitur ad propositũ. Sicut enim moribus vtentium in contrarium, nõ nullę leges hodie abrogatęsunt: ita moribus vtentiũ ipsæ leges firmantur. Inde ieiunium septem hebdomadarum obligatorium non fuit, quia vt ibidem dicitur, non fuit vtentium moribus approbatũ. Inde etiam statutum de abstinẽ do à carnibus in dominicis diebus quadrage simæ olim obligatorium non fuit, quia non fuit vtentiũ moribus approbatum, vt ait Grego. in epistola ad episcopum Anglorũ. Et habetur ibidem capi. Denique. Cùm ergo consuetudo populi non minorem vim habeat ad legem posi tam abrogandum, quàm ad eius vigorẽ impediendum, sequitur legem de ieiunando vim per contrariam consuetudinẽ amittere posse, & ita intentum. Facit denique ratio, quia humanæ leges ex intentione robur accipiunt, vt suprà tetigimus, ac proinde si legislator cùm legem facit, animum obligandi non habet, non obligati lex: ita post legem institutam si animum obligandi deponat, similiter non ampliùs obligabit lex. Cùm igitur inducta consuetudine

legi contraria, sciente legislatore, & non contradicente, nec inobedientes puniente, iustè præsumatur legislatorem legis rigorem relaxare, perinde igitur est ac si dispensaret, aut legem reponeret: & ita fit, vt per huiusmodi consuetudinem homines ab humanis legibus excusentur.

Quibus præmissis facile est ad rationes priores respondere. Ad primum, in quo quęri tur de vitiosa consuetudine, quam habeat vim & c. dicendum, quòd consuetudo duplicẽ solet habere vim, scilicet, nouam obligationem in ducendi, & priorem obligationẽ legis remo uendi. Ad hoc quòd obligationem inducat, oportet, quòd sit rationabilis & præscripta, & talis consuetudo ęquiparatur legi, quę nisi iusta sit, lex esse non potest. Et hæc consuetudo est, quæ dici solet: ius quoddam esse in vsu, non in literis contentũ. De qua consuetudine loquuntur sæpe iura, & sancti, vt est illud Augustini, & habetur. 11. distin. vbi ait: Ecclesiasticarum institutionum quasdam in scriptis, quasdã verò apostolica traditione per succes sores in ministerio confirmatas accepimus, quasdam verò consuetudine roboratas approbauit vsus. Et sequitur ad propositum, quibus par ritus, & idem vtrisq; pietatis debetur affectus. Ad hoc autem, quòd consuetudo priorẽ legis obligationem tollat, non opùs est, qòud sit rationabilis & pręscripta, satis est quòd per tantum tempus sit huiusmodi cõ suetudo inducta & obseruata, vt ad notitiam maiorum peruenerit, qui cùm eam sciant, minimè contradicunt, cùm cõmodè, si vellent, contradicere possent, & præuaricatores punire: quod quia non faciunt, iustè præsumitur eos legis rigorem velle amouere. Vnde fit quòd ad tollendum vim legis humanæ, impertinens est, consuetudinẽ contrariam vitiosam esse, aut rationabilem: quia quod per sefacit ad legis amotionẽ, non tam consuetudo contraria est, quàm animus legislatoris consuetudini cõsentiens. Quod autem iura dicunt, scilicet, quòd consuetudo nisi rationabilis & pręscripta sit, legem vincere non potest, nec statu tis pontificum præiudicare & c. procedit dę consuetudine inducta & seruata, nesciente superiore, cuius est legem facere, & reuocare: Nam eo id nesciente, necessarium est, consuetudinem contrariam iustam esse & rationabi-**[142r]**lem, & per maius tempus præscriptam, vt legem vincat. Secùs de consuetudine maioribus scientibus introducta & obseruata. Sic etiam accipiendum videtur, quod ait Tho. ad propositum dicens, Quòd si eadem legis ratio permanet, quę priùs non vincitur per contrariam consuetudinẽ superuenientẽ: sed non obstãte huiusmodi consuetudine, manet lex in suo vigore. Intelligitur, si legislatore ignorãte sit talis consuetudo introducta: nam si eo sciente & consentiente, etiam si eadem legis ratio permaneat, lex ipsa vim suam amit tit. Ad secundum dicendum, illa omnia procedere, humanis legibus aut constitutionibus in suo robore permanentibus, quod fit, quandiu legislatoris intentio eadem obligandi manet simul & ratio legis, tunc enim tenemur obedire, ac si diuina esset lex, vt suprà deduximus. In casu autem nostro secùs, quia per consuetudinem à prælato scitam, tollitur vis & robur ipsius legis. Ad tertium dicendum, quòd ratio procedit, si durante vitiosa consuetudine permaneret eadem ratio legis simul & legislatoris intentio, tunc enim quo diutior esset consuetudo, eo peior esset, & per consequens non excusaret culpam, sed aggrauaret. Attamen in casu, cùm non maneat eadem superioris intentio obligatoria, vt ex dictis apparet, ideo non mirum, si in consuetu dinis initio homines non excusentur à culpa inobedientiæ: excusentur autem, postq̃ fuerit consuetudo sufficienter continuata.

De his, qui ad ecclesiastica ieiunia tenentur.

LEge tamen de ieiunando in suo robore ꝑ manente, esset quæstio, qui sunt, qui ad ecclesiastica ieiunia tenentur, & qui non? Ad quod breui ter dicendum, quòd de iu re omnibus christianis sunt ecclesiastica ieiunia iniuncta. Et ita omnes cuiuscunq; status & conditionis sint, ad illorum obseruan tiam tenentur, exceptis his, qui iustam habent excusationem. Causæ autem huiusmo di excusantes, reducuntur ad duas, puta ad ne cessitatem & pietatem. Ob necessitatem quidem excusantur infirmi, pueri, & senes, & pauperes, qui in hora prandii non habent id, quod illis ad vnicam & integram refectio nem sufficit. Similiter & prægnantes, & la ctantes. Similiter & corporaliter laborantes, quibus, scilicet, est necessarium laborare, vt sibi & familiæ suæ debitè subueniant, aut sta tum suum seruent, aut vt notabilia dãna in per sona, fama, aut bonis temporalibus euitent, & alii huiusmodi, de quibus vnica videtur esse ratio, quia his omnibus necessarium est, frequenter in die comedere, vt debitum corpori alimentum prębeant, Pueri enim, & senes, & infirmi, ob roboris aut caloris debilitatẽ, indigẽt pluries comedere, quibus vnica refectio in die, aut non sufficeret, aut noceret, vt constat. Idem patet de pauperibus in casu di cto, & de prægnantibus, atque lactantibus, quæ cibo pro se & fœtu seu poruulo quem lactant indigent. De pueris tamen ante completum trinũ septẽniũ, non placet omnibus eos omni no à ieiunio excusare, tum, quia in illa ætate possunt & solent multa cornalia vitia cõmittere, ratione quorum opùs est eis flere, & Deo pro peccatis satissacere, & carnẽ spiritui sub iicere, sicut & aliis adultæ ætatis id opùs est ac proinde debent, sicut illi ieiunare. Tum etiam, quia & si ieiunium quadragesimale integrum seruare non possint, possunt tamen certis diebus ieiunare, sine corporis aut sanitatis detrimẽto: alioqui doctores non consulerẽt, aut docerent, pueros esse assuefaciendos, vt aliquibus, quanuis paucis diebus ieiunẽt. Quæ quidem doctrina si sana & vera est, pos sunt igitur cõueniẽter aliquãdo ieiunare. Et ita quibusdam visum est, quod tenentur saltẽ ad ieiunia quatuor tẽporũ, aut alia intra annum, & ad aliqua q̃uis pauca, in quadragesima, etiã si totam quadragesimam ieiunare non teneantur.

Deinde senibus non est determinatum tempus, quo incipiant à ieiunio ecclesiastico Deo obligari, sed attendenda est cõplexio, & cor porisrobur, & q̃diu hęcꝑmiserĩt senẽ illæsè ieiunare, tenetur exsententia doctorũ: Igitur nec etiam pueris est determinandum tempus, post quod incipiant ad ieiuniaobligari. Verùm ex quo doctores, ꝑ maiori parte ius de ieiunan do ita interpretantur, vt ecclesia per illud nõ intendat animæ aut copori detrimentum inferre, nec intendat obligare ad ea, quæ communem hominum facultatem excedunt, communem autem puerorum facultatẽ excederet, ieiunia ecclesiastica obseruare, saltẽ ante trinum septenniũ: similiter eorum debitum augmentũ ex relatu medicorum peritorum, vt plurimũ trino indiget septẽnio, quod quidem augmẽtũ per ecclıastica ieiunia verisimiliter impedireẽt, ideo putandum est huiusmodi pueros ad ieiunia obligare minimè intendisse, non solùm ad quadragesimam, sed nec ad alia**[[142]v]** ieiunia intra annum, etiam si accidat aliquos absq; damno posse quibusdam diebus ieiunare. De senibus autẽsecùs est, quia natura nõ determinauit illis tempus defectus, quẽadmodum determinauit pueris tempus ptosectus atq; augmẽti. Et per hæc facile est ad ratiões in oppositum factas respond ere. Et quanq̃ nõ ita in rigore sit asserẽdũ, naturam terminum augmẽti pueris ad certum tempus præfigere, senibus aut tempus defectus certum minimè præstituisse: aliquid tamen dandum est cõmu ni in hac re peritorum iudicio.

De his, qui corporaliter laborant, vt sunt artifices, & hi, qui agros colunt & c. siue ex ne cessitate, siue ex voluntate laborent, siue ad damnum vitandum siue ad lucrum quærẽdũ, siue

pauperes sint, siue diuites, iam non dubium est, eos ob huiusmodi laborẽ ab ecclesiasticis ieiuniis Deo obligari, ex quo Eugenius quartus, omnes illos similiter laborãtes, à debito ieiunandi absoluit: vt refert Baptista, verbo ieiunium. §. 19. Et Rosella, & alii summistæ modò consuetudinẽ patriæ laudabilẽ obseruent. Sic enim arbitror præfatas personas à iure ieiunandi Deo obligatas esse, vt consuetudini postea obseruatæ, se conforment.
De infirmis autem, & senibus, & pauperibus, & prægnantibus, & seruitoribus, cæte risq; causam aliquam ad non ieiunandum haben tibus, regula hæc videtur ponenda, atque seruanda. Quòd tales non excedant regulam ecclesiasticam de abstinentia in die ieiunii obseruandã, vltrà qùam exigit causa, ob quam à ieiunio recedunt. Alioquî si vltra excedunt, videntur peccare. Ratio huius regulæ est no ta, quia si quis necessitate à regula ecclesiasti ca recedit, excusationem habet, si autem voluntate, non ita: igitur qui ob causam recedit à regula plusq̃ causa ipsa postulat in illo pluri non necessitate, sed voluntate recedit, ac proinde illud plus ipsi videtur imputãdum. Nam in illo pluri, inquo vltra exigentiam causæ à regula recedit, perinde est, ac si causam recedendi non habeat. Ita dici solet in dispensatione voti ob causam aliquam facta, si dispẽsatio causæ exigentiam excedat, non tenet in illo pluri huiusmodi dispensatio. Inde fit, vt præfatæ personæ non sint omnino à ieiunio excusandę, sed causæ exigentia est attenden da, vt si infirmitas sit talis, quæ exigat infirmum bis, aut ter in die comedere, non tamen causa illa exigat, vt carnes comedat: poterit quidem pluries comedere, non tamen carni bus vti. Aut econtra, si infirmitas talis sit, quę vsum carnium exigat, & non pluribus refectionibus, poterit carnibus semel vti, non tamen pluries comedere. Si enim in primo casu carnes comedat, aut in secũdo pluries, iam id non ob causam agit, sed ob voluntatem, & ideo huiusmodi excessus venit eidem imputandus. Vnde fit sępe in re hac medicos non carere culpa, cùm id solùm debeant infirmis in diebus ieiunii concedere, quod infirmitas postulauerit, & non indistinctè eisdẽ indulgere: maximè cùm multæ sint infirmitates, quibus abstinentia non solum non nocet, sed nota biliter auxiliatur, vt de se satis constat, & ha betur ad hoc propositum de conse. distin. 5. capit. Legitimus. Idem de cęteris suprà dictis posset & meliùs exemplificari De Mercatoribus, qui sæpe iter agunt ad nũdinas & lo ca varia, si huiusmodi laborẽ suscipiant ob ne cessitatem, quia non possunt aliter se & familiam sibi cõmissam sustentare, & excusantur à ieiunio, modò seruent regulam positam, quia si cum suo itinere cõmodè se cõpatitur ieiunium, tenentur ieiunare, alioqui intãtũ à regula ieiunii recedant, inquantum labor assum ptus exegerit. Si tamen laborent, aut iter agant absq; necessitate, cum alioqui sint diuites, sed lucrum quærunt, aut iter possent differre, quousq; ieiunii dies transeat & c. dicendum, q illi etiam laborantes, peccant ieiunium soluen do, quia tales non necessitate, sed voluntate ieiunium soluunt. Si autem ex itinere notabilie lucrum sperant, quod verisimiliter amitterẽt: si in ipsa die ieiunii non iter faciant, aut non laborent, videretur alicui, quòd peccant soluẽ tes ieiunium, quòd alioqui sint diuites, tum quia tales non necessitate, sed voluntate ieiunium soluunt, quãdo quidem lucro illo, quod prętendunt, non indigent. Tum etiam, quia tales videntur temporalia spiritualibus pręfer re. Tum etiam, quia quæ præcepta sunt, pręferenda sunt his, quæ sunt voluntaria. Sicut & consilia intelliguntur, saluis præceptis.
Hoc tamen non obstante, si in die ieiunii ta lis se illis offert opportunitas ad lucrum acquirendum, qualẽ non alias pro certo sperant, excusandi sunt, nec de berent confessores ob id illis absolutionem denergare, si ab huiusmodi laboribus & itineribus abstinere nolint. Id apparet, quia ecclesia ieiunia instituẽs, nõ intendit homines ad ea obligare in tãto rigo re, vt causa iciunii, vel damna notabilia sentiant, vel lucra alioqui licita & iusta amittãr. Id patet

à simili, quia non minùs tenentur ho mines ad obseruãtiam festorum, quàm ieiuniorum, sed occurrente casu, quo ob festi obseruãtiam, vel damnum paterentur, vel lucrũ**[143r]** amitterent, excusantur àfesti obseruantia, vt patet, cap. Licet. de feriis. vbi conceditur hominibus, quòd in diebus festiuis, oblata opportunitate halecia capiendi, qualis non semper ha betur, ea capiãt. Similiter non obstãte ꝓhibi tione iudicibus facta in die feriato iudicandi, cõceditur eisdẽ, vt tunc in simili casu iudicẽt. Vt si res, de qua iudicatur, talis sit, quæ alioqui esset peritura. Ob id etiam conceditur his, qui in area triticum habent, vt in diebus feria tis oblata opportunitate ea faciant, quęalio tempore non feriato facere potuissent, si timeãt alioqui rem perituram: ita igitur in proposi to. Et reducitur casus hic ad necessitatẽ. Tũc igitur dicitur necessitate ieiunium solui quando id necessarium est ad sui & suorum sustentationẽ, aut adfamę, honoris, status, rerumq; habitarum conseruationẽ, aut etiam ad bonum aliquod notabile acquirendum, iustum, & hone stũ, ad quod non aliàs opportunitas speratur

Ad hanc causam necessitatis reducitur ca sus, quo quis non potest cõmodè debitum, sine fractione ieiunij persoluere, siue sit debitum reale, siue personale, siue cõiugale. Cuius ratio æquè nota est, quia ecclesia ieiunia instituens, non ita obligare intendit, cum damno notabili proximi, quale fieret incasu creditori, vt patet. Et valet hoc pro filiis, & parentibus, viris & vxoribus, dominis & seruis, cæterisq; officialibus, aut hominibus reip. obligatis. Valet & pro cathedraticis & lectoribus conductis, seu obligatis.

Ad eundem casum reducitur, si maritus præ cipiat vxori, vt non ieiunet, debet quidem pare re, si ieiunium est voluntarium, vt marito com placeat. Si autem sit ieiunium ecclesiasticum, parêre non tenetur, nisi ob causam, sifortè in de scãdalum mariti timetur, aut odium contra vxorem, aut aliud huiusmodi, erit tunc necessitas ieiunium differendi.

Secunda causa soluendi ieiunium est pietas, vt si quis aliquid faciat ob publicam vtilitatem, vti est, prædicare etiam voluntate, aut peregrinari pro publica pace procuranda, aut inimicis reconciliandis, aut pro alio bono notabi li procurando & c. Tunc licitum est ieiunium sol uere, præsupposito, quòd bona illa non poterunt per alium ęquè cõmodè procurari, qq; opus ad id oppositũtalesit, quod secum ieiunium non compatiatur. Ad id reducitur peregrinatio etiam voluntariè in cultum, & honorẽ alicuius sancti assumpta, quæ secum ieiunium non compatitur, causa quidem est soluendi ieiunium, modò illa peregrinatio sine ieiunij solutione fieri non possit, aut si differri non possit cõmodè. Huius causæ ratio etiam nota est, quia ecclesia non intendit, cùm ieiunia præcipit, impedire homines ab aliis piis operibus melioribus & vtilioribus, ideo causa pietatis possunt ieiunia solui. Ambæ igitur causæ scilicet necessitas, & pietas, sufficiunt ad humana præcepta frangendum, vt etiam apertè ha betur cap. Conquestus. de feriis. vbi istę duæ causæ exprimuntur,

Quęret hîc aliquis, An aliqua ex præfatis causis existẽtibus, possit homo sine superioris licentia aut dispensatione ieiunium soluere? Respon. In hoc tenenda est communis regula à doctoribus communiter approbata, scilicet, si causa præfata est homini euidens aut certa, cerũq; sit eam esse vnam de his, quæ à debito ieiunãdi excusant, non opùs est alterius licentia aut dispensatione ad recedẽdũ à ieiunio. Si autem causam sufficientem subsistere certum non sit, satis est homini sic dubitanti viros peri tos adire, atque fide dignos, & re illis exposita, si declarauerint causam fufficere, poterit sine superiorum dispensatione, illorum se iudicio cõformare. Si autem huiusmodi diligentia facta, res maneat sicut priùs dubia, tunc superiorẽ adire oportet, & ab eodem dispensationem impetrare, & illi poterit in casu homo tutè se conformare. Citra prælatum autem viri fide digni, quorum iudicio poterit homo, si in casu

conformare, sunt, propriussacerdos, si doctus sit, aut medicus, si causa morbi sit, aut vir do ctus ac literatus in huiusmodi casi bus instruct[9]. Nec in his est multum insistẽdũ.
De aliis autem, qui in diebus ieiunij illud ob seruãtes se ad luxuriam procliuiores sentiunt, si ue ex naturali eorum conditione, siue ex vitio, An ob hanc causam excusentur à debito ieiunandi. Similiter de aliis, qui vel ex natura, vł vitiosa consuetudine adeò ad comedẽdũ incli nati sunt, vt notabilẽ & magnam difficultatẽ in ieiunãdo patiantur, ita vt facilè ad assueta tũc redeant, An ob hanc causam sint à ieiunio de obligati, ab aliquibus quæsitum est. Pro priorum excusatione facit, quia quod ꝑ charitate institutũ est, quale est ieiunium, contra charitatem non debet militare, sicut militaret, si ieiuniũ eorum in casu cederet eis contra intentionẽ ecclesię ieiunia statuẽtis. Pro aliorum verò excusatione facit, quia ecclesię intentio ieiunia statuentis non est homines ad ea, quę cõmunẽ hominum facultatem excedunt, obligare: si autem omnes homines tam vehemẽtem difficultatem in ieiunando sentirent, vt in casu positum est, nunq̃ ecclesia ieiunium de præceptohominibus iniunxisset, cùm id potiùs in**[[143]v]** laqueum, quàm in salutẽ cederet animarum. Igitur, in casu præfati homines excusantur.
Ad hoc breuiter dicendum, præfatas causas non sufficere illos à ieiunio excusare: suffice re tamen, vt cum illis in ieiuniis dispensetur. Id patet, quia ieiunium de se, nec primos ad malum inducit, sed potiùs cohibet, cùm per se ad carnẽ subiiciendam ordinetur, nec per se difficultatẽ tãtam ingerit, quam homo, si ve lit, euadere non possit: quãdoquidẽ Deus nõ patitur quenq̃, vltra quàm potest tẽtari. Accidit igitur, ieiunanti has inclinationes ad ma lum, & difficultates adbonum pati, ob ea autẽ quæ accidunt, non opùs est ab his, quæ per se sunt, recedere, saltem in casibus dubij. Alioqui nec clerici, nec religiosi, nec alij castitatẽ vouentes, tenerentur continere, cùm accidat eos vehementes carnis inclinationes atque difficultates in continendo sentire. Cum illis tamẽ expediret dispensare, & eos paulatim ad ieiunij abstinentiam assuefacere, vt dom itis carnis passionibus, faciliùs possint regulam ecclesiasticam custodire.
De his autem, qui iusti & perfecti sunt, an ob id à ieiunio excusentur, vt nõnulli dixerunt, moti ex eo, quod ait Paulus, Iusto non est imposita lex. Et iterum: Vbi spiritus domini, ibi libertas & c. Verùm hi audiendi non sunt, cùm in eo, quod asserunt errent, & textus, quos afferunt, perperam interpreten tur, vt aliâs ostẽdimus. Quanto enim aliquis iustior est & perfectior, tantò magis solicitus est in obediendo Deo, qui inter alia, hoc districtè præcepit, vt maioribus & prẹlatisobe diatur. Error est damnatus, cap. Ad nostrũ. de hæreticis. Et alibi.

Quãdo necesse est ieiunare.

QVo autem tempore sit de necessitate ieiunandum. Cùm non minorem locum consuetu do teneat, quàm ius, hãc autem in diuersis regionibus & locis constat es se diuersam, ideo in hoc regula generalis dari non potest, sed ad patriæ consuetudinẽ re curratur. Et incolæ loci: patriæ consuetudini se debent in hoc conformare. Aduenæ autẽ seu forenses aut peregrini transeuntes, & re liqui, qui in locum illum conueniunt, non animo illic habitandi, sicut loci legibus non astrin gũt̃, ita nec consuetudinibus loci, excepto nisi causa vitandi scãdalũ, aut alia vergente ratione.
Vnde corollariè sequitur, vniuersitatem non teneri stare consuetudini loci, sicut nec legibus eiusdem, nec econtrà, cùm diuersæ sint cõmunitates, diuersisq; legibus gubernẽ tur. Quemadmodum nec religiosi tenentur loci consuetudinem obseruare, nec econtrà & c.

His omissis occurrit dubium: An sit licitum in diebus dominicis ieiunare, siue in quadragesima, siue extrà. Et dixerunt aliqui quòd non. Ad quod mouentur ex decreto Melchiadis Papę, de cõsecratio. distin. 3. Ieiunium dominicæ diei, vbi prohibetur in diebus do minicis ieiunare. Et cap. Nè quis ieiunet die dominica. & est concilij Cęsaraugustani, vbi idem videtur prohiberi, etiam sub anathemate, scilicet, nè quis in dominica die ieiunet propter timorẽ. Idem etiam in concilio Gangreñ. prohibitum est, vbi dicitur: Si quis tanq̃ continentiæ conuenire iudicans, in die dominica ieiunauerit, anathema. Non igitur licitũ indominica ieiunare, nec in contemptum diei, vt ait Melchiades, nec propter timorem vt ait Concilium Cæsar augustanum, nec propter continentiam, vt ait Concilium Gangreñ. igitur.
Secundò beatus Gregorius in secundo li bro dialogorum refert secerdotem quẽdam ad beatum Benedictum, frequẽter ieiunãtem, fuisse diuinitùs missum, & die quadam dominica eidem dixisse, hodie dies resurrectionis dominicę est, non licet tibi abstinere aut ieiunare. Vnde & Isidôrus ait, quòd sancti patres in deserto tempore paschali ieiunabant, excepta die dominicæ resurrectionis. Beatus etiam Thom. in. 4. ait: id minimè conuenire Christianis, quia, vt ait Augustinus in libro confessio. Turpe est parti, quæ suo toti non cõuenit. Modo autem tota ecclesia in huius modi diebus ieiunium deserit: igitur.
Tertiò facit ad idem, quod habetur apud Esdram, Sanctus dies domini est, nolite con tristari, sed comedite pinguia. Si igitur tunc cum tempus esset vmbræ, in diebus, qui dies do mini vocabantur, non erat licitum ieiunare: non igitur erit hoc licitum in lege veritatis in diebus dominicis.
Respon. His non obstantibus videtur, quòd ieiunare in diebus dominicis de se non est illi citũ, nec secundum se prohibitum, etiam si olim ob causam aliquam id prohibitum fuerit, & modò etiam ob eandem causam red deretur huiusmodi ieiunium illicitum. Vnde notãdũ, quòd olim fuerunt hæretici quidam, non credẽtes dominicam resurrectionem. Hi autem videntes, quòd catholici veneraban**[144r]** tur diem dominicam, ob dominicam resurrectionem, ipsi econtrà ex odio resurrectionis & in contemptum dominicæ diei, die domini ca ieiunabãt. Cui errori volẽs ecclesia occurrere, statuit, nè catholici in huiusmodi diebus ieiunarent, vt esset differentia inter catho licorum & hæreticorum ieiunia. Et hæc causa apertè datur in præfato decreto Melchiadis papæ. Idem etiam insinuat Concilium Cęsaraugustanũ, vbi suprà. Et cùm addit, ob causam timoris, insinuat, quòd satius erat illa die nõ ieiunãdo pati, q̃ ob timorẽ hæreticorum eisdẽ contra ecclesiasticam regulam consentire. Itaq; vigente illa hæresi, habuit vim ecclesię decre tum. Hodie etiam ob eandem causam ieiunare esset illicitum, quia superstitiosum & hæreticũ. Attamen si ex deuotione quis velit in domi nica ieiunare, sentiens in se carnẽ adhuc contra spiritum rebellare, non est illicitum, sed bonum modò absit scandalũ. Hoc patet ex decreto Hierony. Ethabetur distin. 76. cap. Vtinam. vbi dicitur: Vtinam omni tempore ieiunare possemus, sicut apostolos ieiunasse, etiam in diebus dominicis in actibus apostolorum legimus. Hæc ille. Igitur certa est conclusio. Et per hæc facile est ad obiecta responde re. Quod enim ex Melchade citatum est, procedit, quãdo quis in cõtemptũ diei dominicæ ieiunat ad modum hæreticorum, quos diximus, illis peccatum esse, tuncieiunare. Eodem modo dicatur ad Concilium Gãgreñ. quod etiam ob hanc causam tantùm videtur dam nare ieiunium huiusmodi, si scilicet, si at in cõtemptum diei dominicæ, etiam si prætextu continentiæ quis illa die ieiunet, modò incõ temptũ faciat, peccat. Nec valet replica Mar tini, qua arguit, quòd tunc non solùm in do minica ieiunare peccatum esset, sed in quacũq; die quis ieiunet in contemptum diei peccabit. Non, inquam, valet, quia esto id verum sit: Ecclesia tamen specialiter de dominica die loquitur, quia tunc

hæretici non ita alios dies cõtemnebant, sicut diem dominicam ob causam dictam. Adde, quòd si decretum Melchiadis faueret Martino in hoc, quod nonsit licitum in dominica ieiunare, eodem modo inde concluderetur, quòd non sit vllo modo licitum feria quinta ieiunare, cùm Melchiades ęquè de feria quinta, & de dominica loquatur.
Ad sucũdũ dicendum, quòd illud non dictum fuit ad beatum Benedictum per mdum præceptised consolationis, qua voluit dominus vt sanctus ille recreationẽ aliquam acciperet, ieiuniũ interrumpendo, saltẽ dominicis diebus. Nec Tho. ait ad id esse necessarium, sed conueniens, propter reuerentiam diei. Nec Augustini dictum contrarium probat. Turpe enim est parti, quæ suo toti non conuenit, quãdo ex pertinacia, vel inobedientia, velsuperbia à suo toto vult discrepare. Secùs si causa sub sit.
Ad tertium dicẽdũ, illud dictum Esdrę non pręcepti sed indulgẽtiæ esse videtur, sicut aliud, quod ad beatum Benedictum diximus esse dictũ.

De his, per quæ ecclesiasticum ieiunium soluitur.

DEinde quęri potest, quibus modis, & per quæ soluuntur ieiunia ec clesiastica. Ad quod breuiter dicẽdũ, quòd multis, scilicet, voluntate, & opere. Et rursus opere tripliciter, vel quo ad meritum, vel quo ad ĩtẽtio nem pręcipientis, vel quo ad substãtiã pręcepti. Et iterum tripliciter, vel comedẽdo pluries in die, vel cibis vetitis vtẽdo, vel horam no tabiliter pręueniendo. Voluntariè dicitur quis ieiunium soluere, qui & si cętera in re ipsa seruet, quæ de ratione ieiunij sunt, comederet tamen pluries si haberet, aut carnibus vtere tur, si posset. Et potest id fieri sciẽter vligno ranter. Opere quo ad meritum frangit quis ieiuniũ, quãdo & si omĩia seruet, quę iussasunt in ieiunio seruari, ieiunat tamen, vt videat̃ ab hominibus, aut in ipsa vnica refectione regu lã tẽperantię excedit. Quo ad intẽtionẽ verò pręcipiẽtis dicitur qs ieiunium frãgere, quãdo & si cętera, quę de ratione ieiunij sunt, seruet: comedit tamen pisces exqsitos, q magis ad carnis incẽdiũ cõducũt, aut in collatione electuaria calida q̃rit ad idem cõducẽtia. Quo ad sub stantiã verò pręcepti is dicitur ieiunium frange re, qui aliqd ex tribus suprà dictis, quæ de ratione ecclesiastici ieiunij sunt, non seruat. Exẽ pla sunt clara. Tunc autem dicitur, quis pręcepto de ieiunando contrauenire, seu contra ieiunium peccare, quando aliquod illorum trium quę sunt de ratione ieiunij non seruat: ecõtrà verò si illa tria seruentur, dicitur ieiunium eccle siasticũ obseruari. Vnde sicut intentio dei ali qua præcipientis non cadit sub pręcepto, vt aliâs tetigimus, ita in præsenti intentio finalis ecclesiæ sub obligatione non cadit. Ac proin de siquis contra ecclesię intẽtionem aliqua in die ieiunij sumat alioq licita, non peccat, cõtra pręceptũ ecclesiæ, q̃uis possit alia via peccare contra legem diuinam aut naturalem, qua omnes turpes circunstantiæ in opere prohibentur,**[[144]v]** Corollariè sequitur, si quis in die ieiunii, & tamen præter intentum, hoc est, non inten dens ieiunare, illa tria opera seruet, talis qui dem ieiunat, opere, non voluntate, & si scienter id faciat, peccat voluntate, non opere.
Sequitur etiam, si quis in die ieiunii illa tria ex intento seruet, & tamen in vnica refectio ne quam sumit, regulam temperãtiæ per gulam excedit, satisfacit præcepto de ieiunando, quando quidem sub illo præcepto non cadit quantitas refectionis, sed non vltra semel comedere, quanquàm talis ieiunãdo per gulam peccet.
Sequitur ampliùs, quòd sumere aquam aut vinum ante aut post refectionẽ, similiter electuaria ante aut post per viam medicinæ, nõ est ieiunium soluere quo ad substãtiam præ cepti, siue in magna, siue in parua quãtitate sumantur. Ratio nota est, quia sub præcepto ecclesiæ de

ieiunãdo non cadunt, nisi illa tria, quæ dicta sunt. Igitur illa seruando, per reliqua præceptum de ieiunando non soluunt.
Sequitur etiam, quòd sumere parum panis per modum medicinæ, nè scilicet, potus sumẽdus, aut sumptus noceat, idque ante vłpost prandium, ieiunium non soluit. Ratio, quia quod per viam medicinæ sumitur, non pertinet ad refectionem, nec refectionẽ multiplicat. Similiter si vigeat alicubi consuetudo sumendi panem solùm in collatione, aut panẽ cum fructibus, seu oleribus, aut etiam alia quę cunq; electuaria, siue in eis maneat cibus ad mixtus in propria manens specie, siue non, per huiusmodi non soluitur ieiunium, quo ad pręceptum vel obligationem. Ratio clara est ex dictis, quia licitum est in his, sui loci consuetudini se conformare. Sed nec putandum est, ecclesię intentionem tam rigorosam esse, vt post vnicam refectionẽ, cuiuscunq; come stibilis sumptionem intẽdat prohibere, hoc enim multis homnibus esset in se valde one rosum. Vnde putandum est ecclesiam in hoc ad hominum fragilitatem condescendere.
Corollariè sequitur, quòd per vsum buty ri, aut lacticinii, seu ouorum, vbi viget consuetudo ea in quadragesima comedendi, non sol uitur quadragesimale ieiunium, quo ad obligationem, ex quo ecclesia huiusmodi cõsuetudinem non reprobat, sed admittit. secùs vbi non esset talis consuetudo, nam tunc fran geret ur ieiunium.
Et si contra hoc arguatur, Ieiunia quatuor temporum & alia, quæ intra annum seruan da sunt, non soluuntur per vsum lacticiniorum, & ouorum: igitur, nec ieiunium quadragesi male, cùm huiusmodi ieiunia videantur esse eiusdem rationis. Respon. negãdo sequelam simul & fundamẽtum: nam alterius rationis est ieiunium quadragesimale, & alia ecclesiastica ieiunia, ex quo alia est horum & illius institutio, & regula ecclesiastica, vt constat. Ac proinde sicut hoc nomen, castitas, genus est, aliquas sub se species continens, ita hoc no men, ieiunium ecclesiasticum, genus est non species. In his tamen illud aduertendum, quòd non solùm contra præceptum de ieiunio peccat, qui illa tria suprà posita in die ieiunii non seruat, sed qui alia, quæ vel ex lege, vel ex consuetudine concessa sunt, in fraudẽ legis sumpserit. In fraudem autem ieiunii di citur quis electuaria, aut medicinas, aut etiã vinum, aut fructus aliquos extra refectionẽ sumere, qui illa per modum refectionis, seu comestionis sumit, vt inde corpus nutritionem sumat, & vẽtris fames expellatur, tunc enim nomine refectionis venit huiusmodi sumptio intelligenda. Qui enim in fraudem legis aliquid facit, non minùs, quàm si contra legem faceret, peccat. Est enim differentia in ter facere contra legem, & facere in fraudẽ legis. Nam facere contra legem, est facere, quod lex prohibet. Facere autem in fraudem legis est, cum quis saluis verbis legis, eius sentẽtiã ciucumuenit. ff. de legi. l. contra legem. et lege sequenti. Fraus enimlegi fit, cùm fit id, quod fieri noluit, fieri autem nõvetuit. Exemplum huius est clarum. Si monachus habitum suę religionis non dimittat, sed superius habitu clericali tegit, & ita incedit, non minus aposta ta est, quàm si habitum ex toto dimitteret, vt doctores concludunt, iuxta regulam iuris suprà citatam, Non dubium est in legem impingere, & c. Aut si tutor, cui prohibitum est rem pupilli emere, aliam personam summittit, vt emat, agit in fraudẽ legis. Ac proinde, qui vltra vnicam refectionẽ alia comestibilia alioquí licita sumit per viam comestionis, aut re fectionis, vt dictum est, in fraudem legis de ieiunando id sumere videtur. Sed de his hactenus. Corollariè sequitur ex dictis responsio ad aliam quæstionem, qua quæri so let, An patresfamilias, & hospites, & rerum comestibilium vẽditores peccent mortaliter cibos vetitos in die ieiunii indifferẽter sanis, & robustis ministrãdo, aut post vnicam refectionem cibos, per quos ieiunium soluitur, illis indistinctè exhibendo. Et quęstio est facilis. Nam cibos exhibere indigentibus, aut

infirmis, & hisqui ieiunare non tenentur, cùm constet eos causam sufficientem ad non ieiu-**[145r]**nandum habere, peccatum non est, modò scandalum euitetur.
Si autem cibi per quos ieiunium soluitur, exhibentur sanis & his quos certum est ad ieiunandum teneri, peccatum est, & maximè patrifami. iuxta illud Pauli: Qui suorum curam non habet, & maximè domesticorum, fidem negauit, & est infideli deterior. Aliis eti[240]am prẹnominatis peccatum est, tum quia cooperari ad peccatum fratris, peccatum est, iuxta illud Pauli ad Rom. 1. Vbi ait: non solùm, qui[241] mala faciunt, sed qui faciẽtibus consentiunt, dignisunt morte. Tum etiam, quia perinde est, ac si quis arma ministret furioso, qui se aut proximum vult interficere. Tum etiam, non minus peccatum est causam prębere peccandi, quàm peccantẽ post peccatum non corrigere. Hoc autem peccatum est, & contra præceptum charitatis, & Euangelicũ. Tum etiam, peccatum est proximum scandalizare, quod est occasionẽ ruinæ illi præbere. Tales sunt, qui cibos ad comedẽdum præbent personis, quas constat ad ieiunandum teneri. Et ex con sequenti, qui indifferenter sanis & infirmis, nulla inter eos discretione facta, cibos, per quos ieiunia soluant, ministrant, non dubium, quin mortaliter peccent. Si autem incertum aut dubium sit, eos qui cibos postulant, causam excusantẽ habere, eò quòd causa nulla talis apparet sufficienter, sed si qua apparet, dubium est, an sufficiat nécne, tunc non damnarem prẹfatas personas, si ad petitionem eorum qui comedere volunt, cibi eisdem exhibeantẽ, maximè cum de proximis non est præsumendũ, quod deterius est, quãdo talis præ sumptionis causa non habetur. Nec prẹsumẽdum facilè est, hominem suæ salutis esse imme morem. Adde, quòd si rerum illarum venditores publici rem vẹnalẽ petentibus, aut emere volentibus denegârint, ob solam præsumptio nem venditorum, qui perperam de emptoribus iudicant, esset dare occasionẽ scandalo, & in casu videretur esse temerè de proximo iudicare. Ac proinde stante præfato dubio non peccant publici venditores, cibos illis personis vendendo. Nec tenentur exactè discutere, si causam habent sufficientem, qua à ieiunio excusentur, nécne. Quam quidem discus sionem facere specialiter conuenit patrifami liâs respectu suorum domesticorum.
Similis dubitatio moueri solet de his, qui vendũt venenum, fucos, taxillos, & alia instrumenta lusoria, quibus homines solent ad ma lum vti: An, scilicet, peccent, ea indifferenter vendendo. Sed ex dictis facile est respõdere.

De qualitate ieiunii, eiusq; vtilitate.

QVæri deinde so let de ecclesiastico ieiunio, An sit virtus, quid etiam habeat vtilitatis. Et arguitur primò quod non sit virtus, ex Arist. Qui, cum multa sint bona ab homine expetibilia, quorum nõnulla, inquit, pro pter se, nõnulla verò propter alia sunt expetenda: Virtutes ait esse de numero eorum, quæ per se, & secundum se expetibilia sunt. Ieiunium autem ecclesiasticum non tale est, cùm nec secundum se bonum sit, aut ratione sui, nec propter se, sed propter aliud venit expetendum, puta propter mentis puritatẽ, & corporis spiritui subiectionem. Secundò, quia virtus ex eodem Aristot. tenet medium inter duo extrema vitiosa, puta inter excessum, & defectum. Ieiunium autem non est huiusmodi, quia stat, quòd homo à ieiunio recedat absq; hoc quòd vitium aliquod incidat, id quod rectum est excedendo, aut ab eo deficiendo. Quod manifestum est de ieiunio, voluntariè assum pto, quod eiusdẽ rationis esse suppono, cum eo, quod ab ecclesia institutum est. Si autem ieiunium esset virtus, recedere ab eo esset vitium.

Tertiò, virtus solùm conuenit bonis, ieiunare autem commune est bonis & malis. Vtrũq; patet, quia virtus si vera est, vitium secum non admittit. Nam si vera est virtus quæ inest, sola esse non potest, sed aliis virtutibus debet esse coniuncta. Quòd autem ieiunare cõmune sit bonis, & malis, apertum est.
Quartò, virtutibus nemo malè vtitur, vt idem Aristot. tradit. Et August. de virtute loquens, ait eam esse qua rectè viuitur, qua ne mo malè vtitur & c. Ieiunio autem contingit, & sæpe hominem malè vti, vt hypocrita, qui ieiunat, gloriam quærens humanam: & auarus, qui vt thesaurizet, à cibis abstinet.
In oppositum tamen est communis doctorum sententia, tum quia Paulus ieiunium, & abstinentiam inter alias virtutes connumerat. 2. ad. Cor. 6. Vbi hortatur fideles, vt in ieiuniis multis viuant, in castitate, in scientia, in longanimitate & c. Tum etiam, quia ieiunium legitur sæpe in scriptura sancta commendatum, & Deo acceptum, vt ex dictis satis apparet. Deinde illa opera humana studiosa sunt, & laudabilia, quæ per rationem ad aliquod bonum honestum ordinantur: hoc**[[145]v]** autem conuenit ieiunio. Nam per ieiunium castitas conseruatur, caro spiritui subiicitur, mens ad diuam contemplationẽ disponitur, & eleuatur, corpus affligitur, vnde & Deo pro peccatis fit satisfactio. Igitur ieiunium, quod tot, & tantas affert vtilitates, bonum est, & Deo acceptum, & ita virtus, seu actus virtutis dicendum est. Est autem actus virtutis abstinentiæ, iuxta illud Isidôri, Ieiunium est parsimonia victus, abstinentiaque ciborum.
Pro solutione autem rationum, quæ ante oppositum factæ sunt, notãdũ virtutẽ multipliciter accipi. Aliquãdo pro habitu, cuius actus sedundũ se, & per se bonus est, vt iustitia, liberalitas. Aliquãdo pro habitu, cuius actus non ratione sui bonus & expetibilis est, sed quatenus ad aliud bonum honestum cõfert. Sic paupertas Euangelica virtus est, non ratione sui, sed quia disponit ad perfectionem Euangelicam, & ad perfectè Christum imitandum. Sic etiam de cõmissis dolere non est secundum se bonum, aut expetibile, sed qua tenus valet ad reordinandum voluntatem, & à peccatis postmodùm abstinendum.
Iam prima ratio probat, ieiunium non esse virtutem primo modo, quandoquidem eius actus non ratione sui, aut propter se est expetibilis, sed ob aliud, ideò est virtus secũdo mo do, sicut & paupertas.
Pro secũdo noto etiam virtutẽ quandam esse, cuius actus non modò rationi rectę consonus est, sed debitus iuxta ipsam rectam rationem fieri, vti est iustitia, castitas, ac temperãtia in to ta sua latitudine, & ab huiusmodi virtutibus earumq́ue actibus recedere vitium, & peccatum est. De huiusmodi virtutibus procedit, quod dicitur, sicilicet virtutẽ tenere medium inter duo extrema vitiosa. Sunt alię virtutes, quarũ actus & si rationi rectæ consoni sint, non tamen debiti inesse, aut fieri, quos quidẽ homini liberum est facere, & non facere absq; peccato, & ab huiusmodi virtutibus recede re, non est vitium culpabile. Patet de liberalita te, cuius actus gratis & liberè non ex debito fit. Patet de castitate virginali, ad quam homo minimètenetur, sed potest sine peccato homo ab ea recedere, & vxorem ducere. Patet etiam de paupertate voluntariè assumpta, à qua potest homo, si vult, sine peccato recede re. Tales virtutes tenent quidem medium rationis, quæ dictat de eo, quod melius est, non de eo, quod fieri debitum est. Tale est ieiunium, siue ab ecclesia iniunctum, siue voluntariè assumptum, à quo si homo recedat, non ob id incidit in extremum de se vitiosum, licet si ex præcepto sit, incidet in peccatum propter inobedientiam, vt constat.
Pro tertio iterum de ieiunio distinguatur: quia vel accipitur pro illa exteriore abstinentia, & sic de se non est virtus, sed potest bonis & vitiosis conuenire. Vel accipitur pro interiore actu, quo

homo vult, vt debet, à cibis ab stinere: quia, scilicet, ratio id dictat, cæteras bonas circunstãtias intendẽdo, & talis actus bonus est, nec potest vitiosis hominibus conuenire, cùm tacitè includat voluntatem efficacem, in nullo rectæ rationi cõtraueniẽdi, sed iuxta eam operandi & viuendi: & cui actui re pugnat omnis actus vitiosus, secundum cõmunem sententiam. Sed quia in ratione hac tangitur alia quæstio de virtutum connexione, quę pręsenti materię videtur peregrina, ideò de ea nihil ad præsens.
Ad quartum, si de ieiunio exteriore loquamur, fateor posse hominem ieiunio malè vti: & ita huiusmodi ieiunium de se virtus non est, sed aliquid ad bonum, & malum indifferens. Si autẽ loquamur de interiore ieiunio, quod prædiximus, tali ieiunio non contingit malè vti sicut nec cæteris virtutibus, saltẽ inclinatiuè, quali ter est accipiendum id quod fuit allegatum, scilicet, virtutibus nemo malè vtitur. Si enim bono summo, qd' Deus est contingit hominem malè vti obiectiuè, non mirum, si virtutibus, q̃ citra summũ sunt, homines interdum malè vtantur. Ex dictis patet ieiunij ecclesiastici vtilitas, cui si nil aliud cõueniret, q̃ quod virtussit, magnã secũ afferret vtilitatem, cùm tamen quãplures effectus spirituales operetur, maximè si aliis par tibus satisfactionis coniunctum sit. Ait enim Leo, sermone. 4. de ieiunio: Curandis igitur lęsionibus, in quas sępe incidunt, qui cum in uisibili hoste confligunt, trium maximè remediorum est adhibenda medicina. In orationis instantia, in castigatione ieiunij, in eleemosynæ largitate: quæ cùm pariter exercentur, Deus propitiatur, culpa deletur, tentator eliditur. Et post: In omni tempore, in omniũq; vita huius sæculi, ieiunia nos contra vitia faciunt fortiores. Ieiunia cõcupiscẽtias vincunt, tentationes repellunt, superbiam inclinant, iram mitigant, & omnes bonæ voluntatis affe ctus ad maturitatẽ totius virtutis enutriunt. Et sermone. 8. ad abstinentiam exhortans, ait: Vt è corporeis cupiditatibus sępiùs libe rati in aula mentis possit diuinæ vacare sapientiæ, vbi omni strepitu silente curarum, in meditationibus sanctis, & in delitiis lætetur æternis & c. Cuius obseruantiæ vtilitas, in ecclesiasticis est præcipuè constituta**[146r]** ieiuniis. Hæc ille. Gregorius etiam in præfatione Quadragesimæ ait: Qui corporali ieiunio vitia comprimis, mentem eleuas, virtutem largiris & præmia.
Sed quemadmodum ieiunium aliis satisfactio nis partibus coniunctum, pręfatas & multas alias vtilitates affert, ita si cęteris sit destitutum virtutibus, vtilitatem, quam habere debuisset, omittet, vt patet ex eo, quod aliâs ex Esai ę vltimo citatum est. Isidôrus etiam in de Summo bono ait: ieiunia cum bonis operibus Deo sunt acceptabilia. Qui autem à cibis abstinent, & prauè agunt, dæmones imitantur, quibus nequitia semper adest. Chrysostomus etiam ait: Qui peccat & ieiunat, non ad gloriam Dei ieiunat, nec se humiliat, sed substantiæ parcit. Ait etiam Augustinus: Ieiunium verbositatẽ non amat, diuitias & super fluitatem iudicat, superbiam spernit, humilitatem commendat. Verùm cùm animus non fuerit, nisi ea in quibus inter Doctores nonnulla reperitur controuersia, tractare, in his supersedendum est.

De ieiunio notabiliter vitam abbreuiante.

ILlud postremum inquirendũ venit, quod nõnullis solet difficultatem facere: An, scilicet, bonum sit, aut saltẽ licitum ieiuniũ, inedia, aliaque ab stinentia, per quam vita ie iunantis notabiliter abbreuiatur. Et dico no tabiliter seu sensibiliter. Nam si per ieiunia vita insensibiliter abbreuietur, non dubitatur ea bona & licita esse, non obstante illa insensibili vitæ abbreuiatione. Id patet, Quia licitum est, & sæpe meritorium peregrinari, agros assiduè colere, & alia exercitia corporalia facere, sine quibus est verisimile hominem diu tiùs victurum, id q́; licitum est, propter lucrum aliquod temporale acquirẽdum: igitur à fortiori

licitum erit frequenter ieiunare, propter spirituale bonum, non obstante, quòd ie iunans alioqui diutiùs esset victurus. Idem etiam patet, quia licitum & honestum est li teris assiduè incumbere, frequenter prędicare, atque docere, & tamen constat per huiusmo di literalia exercitia vitam multis hominibus saltem insensibiliter abbreuiari. Secundò idem patet exemplo sanctorum Patrum, qui radicibus & herbis, seu oleribus in erêmo vtebantur, & asperrimam vitam agentes frequenter ieiunabant, vnde necesse erat viros extenuari, & radicale humidum paulatim corrumpi, & per consequens vitam eorum abbreuiari, quos secundum naturam certum est diutiùs victuros, si abstinentiæ asperitatem temperassent. Tertiò idem patet, quia quanuis ieiunia aliqualem corporis ægritudinem inferant, non ideò oportet à ieiuniis cessare, modò tanta non sit, quæ mentis fortitudinem impediat, vt patet ex Bernardo in Canti. dicente, Carnis infirmitas, robur spirituale auget, & vires subministrat. Fortitudo verò carnis, debilitatem spiritus operatur. Si mile quid ait Greg. lib. 8. suorum moralium, iuxta illud Pauli: Libenter gloriabor in infir mitatibus meis. Et iterum Bernardus super Cantica, Sermone. 66. ait, Optanda infirmitas, quæ Christi virtute compensatur. Nam virtus in infirmitate perficitur. Itâque ob insensibilem vitæ breuitatem ex ieiunio proue nientem, non opùs est ieiunium tanquàm illicitum deserere.

ESt tamen dubium: An quãdo vita per ieiunia notabiliter aut sensibiliter abbreuietur, sit licitum in ieiuniis perseuerare. Et pro parte affirmatiua arguitur primò, quia si esset ieiunium deserendum ob breuitatem vitæ, quam inducit, ideò esset, quia tenemur, vel naturali iure, vel ratione charitatis, vitæ longitudinem no bisprocurare: quod non vi detur, quia tunc sequitur, quòd tenemur me dicinæ incumbere, aut semper medicos peritos consulere, & medicamẽtis salutaribus vti, cibisq́; delicatis, per quos vita possit prolon gari, idque non solùm in necessitate, sed extrà. Nam qui tenetur ad finem, ex consequenti tenetur ad media ad eundem finem ordinata. Sequitur etiam, quòd tenemur pauperibus cibos delicatos præbere, & medicamina, nè vita eorum notabiliter abbreuietur. Et sequela patet, quia ex lege charitatis tenemur proxi mos, sicut & nos diligere, hoc autem esset totam fermè multitudinem damnare.

Secundò licitum est bella, ob iustam causam indicere, & eadem cõmittere, & contrarium dicere, est error damnatus contra Vuiclef, & alios: sed per bella constat, non solùm vitam ab breuiari, sed sæpissimè totaliter extĩgui, mor bosq́;, seu vulnera incurabilia inde euenire: Igitur, etiam erit licitum ieiunare, non obstante vitæ abbreuiatione.

Tertiò. licitum est mercatoribus nauigare, similiter & cursoribus suum officium exercere non obstante vitę periculo, atque breuitate, cum quibus hæc fiunt, idque propter lucrum tem-**[[146]v]**poralè quęrendũ: Ergo à fortiori propter spirituale bonum, quod iciunium affert, licebit illa damna corporis subire. Quartò, quia opposito dato, sequeretur peccare Cartusieñ. perpetuam à carnibus abstinentiam obseruantes: cùm sæpissimè huiusmodi abstinentia cedat eis in damnum sanitatis & vitæ. Peccarent etiam sacerdotes, aut pręlati, qui graues pœnitẽtias confitẽtibus iniungunt, vt sunt ieiunia perpetua, carcer ꝑpetuus, & interdum fœtulẽtus, aut perpetua intra monasterium clausura, quãdoquidẽ hæc solent vitam notabiliter abbreuiare. Quintò, pro bono corporis aut animæ proximi potest frater in se aliqua dura & aspera onera suscipere, vt pro fratre satisfaciat. Potest etiam quis cum merito membrum, imò & vitam pro fratris salute exponere. Sic Christus vitam pro nobis posuit. Sic martyres sancti sæpe pro fratribus passi sunt. Sic beatus Sanctulus pro diacono morituro, nè periret, se mortis exposuit periculo. Sic Imperator quidam vnius oculi iacturam passus est, nè filius vtroque oculo, vt per iudicem fuerat decre tum, priuaretur. Quæ omnia in sententia, &

multa alia affert Gerson ĩ. 2. parte sui operis, ad probandum, quod sit abstinentia deserenda, etiam si notabiliter inde vita hominis abstinentis abbreuietur.
Verùm quicquid de huiusmodi rationibus sit, aliter videtur respondendum, scilicet, Quòd si quis ob ieiunia, aut abstinentiam con tinuatã, aliquam notabilẽ ægritudinẽ incidit, aut vitam notabiliter abbreuiat, si non aliter his incõmodis mederi potest, quàm ieiunia, & abstinentiam huiusmodi deserendo, indiscreta sunt talia ieiunia, & deserenda, maximè si ægritudo inducta talis sit, quæ sensus integritatem, aut mentis puritatẽ impediat. Hæc cõclusio videtur certa. Quia certum est ex sententia omnium, quædam ieiunia indiscreta esse, nec videtur quæ alia magis inepta, q̃ quæ dicta sunt. Vnde Cassianus ait, Nimia lassitudo ieiunij, frangit orationis vigorẽ. Et cauen dum est nobis, nè cum domare credimus carnẽ eam eneruemus, adeò vt impotens sit ad actiones bonas & honestas. Hieron. etiam de huiusmodi ieiuniis, quæ corpori nota biliter nocent, ait: Non refert, vtrùm magno vel par uo tempore te interimas. Et de rapina holocau stum offert, qui vel ciborum nimia egestate, vel manducãdi, vel somni penuria immoderatè corpus affligit. Et iterum, Rationalis homo dignitatẽ amittit, qui ieiunium charitati, vel vigilias sensus integritati præfert. Et habetur de consecra. distinct. 5. Pręterea, arguitur ad idem ratione. Religiosi propter solatium superuenientium fratrum iubentur abstinentiam remittere: ergo multo magis remittẽda est propter ægritudinem, aut vitæ sensibilẽ breuitatẽ ex huiusmodi abstinentia prouenientẽ, quãdo aliter, q̃ per abstinẽtię re missionẽ hæc damna vitari non possunt. Et consequẽtia patet, quia salus propria, solatio fratrum est præferẽda. Deinde, si ex ieiunio, aut abstinentia verisimiliter timetur hominẽ moriturum, tenetur homo huiusmodi abstinentiã deserere, nam alioqui esset homicida sui ipsius. Et perinde est, ac si seipsum occideret, iuxta decretum Symmachi dicentis: Nil refert mortem inferas, vel admittas. Mortem enim languentibus videtur infligere, qui hanc cum potest, non excludit. Si igit̃ verisimiliter timetur ægritudo, cum possit esse talis, quæ semel inducta curari non possit, sed paulatim mortem est allatura, oportebit pro ea vitãda, abstinentiã deserere. Nec ad id est expectãdus extremæ necessitatis articulus, sed præueniendum est.
Si dicas hæc, quæ adducta sunt, procedere de ieiuniis volũtariè susceptis, quæ quidem in casu deserenda sunt, non autem de his quæ sunt de pręcepto ecclesię, quia tunc obediendum est, iuxta pręceptum Euangelicũ. Contrà videtur, quòd in casu nulla sit obedientia, ieiunia ecclesiæ ob causam prædictam deserere, qñquidem ecclesia neminẽ intendit ad ieiunia obligare cum notabili dãno vitę corporalis, aut spũalis.
Vnde ampliùs confirmat̃ proposita cõclusio. Quia ecclesia à debito ieiunandi excipit in firmos: vt, scilicet, ab infirmitate curent̃, & viuant: Igitur à fortiori, vel saltẽ à paritate ratio nis sunt excipiendi, q ob ieiunium ægritudinẽ, aut sensibilẽ vitæ abbreuiationẽ inciderent. Non enim minùs necessarium est, corpus ab ęgri tudine, & morte præseruare, q̃ post inductã ægritudinẽ ab ea curari. Itâq; tenẽdũ est, pręfata ieiunia indiscreta esse, atque deserenda in casu, siue voluntaria sint, siue ab ecclesia præcepta. Si tamen aliter pręfatis dãnis corporalibus obuiari potest, non opùs est à ieiuniis ex pręcepto necessariis desistere. Habenda tñ est semꝑ ratio scãdali, ad quod vitandum, multa opùs est dãna tolerare, maximè si sit scãda lum pusillorum, quale est, qd' ex ignorãtia, aut fragilitate solet simplicibus euenire. Secùs si sit scandalum Phariseorum, de quo parum esse curandũ Dominus docuit, quando dixit: Sinite eos, quia cæci sunt, & duces cęcorũ. Ad rationes ꝑ priori snĩa adductas, dicendum ad primum, quod falsum est, nos ideò in casu teneri ieiunium deserere, quia te nemur vitę lõgitudinẽ ꝑcurare. Aliudem̃ est**[147r]** vitam prolongare, ad quod per se non tenemur: aliud verò vitam aut sanitatem

notabiliter nobis aut proximis non adimere, & ad id tenemur. Et consequenter concedendum est, nos teneri medicos consulere, & salutaribus vti medicinis, prout necessitas postulauerit, idque non in omni tempore, sed vel post inductam ægritudinem, vt curemur: vel cùm verisimile est eam euenturam, nisi præseruemur. Quod de pauperibus illatum, est, similiter est concedendum, quando necessitas similiter id egerit, præsupposito quòd nobis supersint, quæ illis elargiamur, qq; non sint qui de pauperibus curent, quodque nostra opera illis ad vitam & sanitatem proderit. His enim concurrẽtibus culpandi essemus, si de pauperibus, vt dictum est, curam non habemus.

Ad secundum, quod de bello dicitur, non est simile. Bella enim iusta esse constat, si authoritas, causa, & debitum moderamen cõ currant, in quibus bellantes, & si vitam periculo exponant, damnandi non sunt, quando quidem iustitia, charitas, & publica vtilitas id exposcunt. Probono enim publico, priuata vita postponenda est. Aduersarios expugnare, vt iusti postmodùm in pace viuant, iu stum est. Vnde Ambrosius, libr. 1. de officiis: Fortitudo quę bello tuetur à barbaris patriã vel domi defendit infirmos, vel à latronibus socios, plena iustitia est. Augustinus etiam ad propositum contra Manichęos loquens ait, Quid culpatur in bello, an quia moriuntur quandoq; morituri, vt dominentur in pace victuri? Hoc reprę hendisse, timidorum est, non religiosorum & c. Itaque in bello iusto vitam periculo exponere, iustum est, & laude dignum. Vitam autem periculo exponere, aut notabilem ægritudinem incidere per ine diam, vigilias, ieiunia, aliaque huiusmodi corporalia exercitia, non ita laudandum, sed vituperandum, cùm dicat Paulus: Corporalis exercitatio, ad modicum vrilis est. Maximè cùm per huiusmodi immoderata ieiunia finis ipsius ieiunii potissimus sæpissimè impe diatur, hoc est mentis puritas.

Ad tertium dicendum in parte esse simile, quod de nauigantibus & mercatoribus allegatur. Nam si est verisimile, quòd ex nauigatione, aut alio corporali labore mors, aut notabilis ægritudo subsequatur, cui non ali ter obuiari potest, nisi à nauigatone & labo re huiusmodidesistendo, cessandum est: alio qui talis nauigatio temeraria foret, & cõtra charitatem ad se habendam, sicut & de ieiunio in simili casu diximus. Non tamen inde omnis nauigatio & cursus est damnandus, cum talia pericula non semper verisimilia sint.

Ad quartum de Carthusieñ. dicendum, abstinentiam perpetuam à carnibus de se graues infirmitates non inducere, nec vitam no tabiliter abbreuiare, cùm constet quàm plu res sanctos patres & monachos diu absq; esu carniũ vixisse. Si tamen accideret, quòd Carthusieñ. nil aliud quàm carnè ad manducandum haberet, aut talem incideret ægritudinem, à qua sine carnis vsu ex peritorum medi corum iudicio liberari non posset, non dubium quin posset, imò deberet carnes comedere, ad cuius oppositum, nec per statutum, nec per totum potuit obligari Pro quo regula communis deseruit, scilicet, id quod impediret voti seu statuti obligationẽ, si tempore emis sionis adesset, hoc ipsum post emissum votum superueniens, tollit obligationem eiusdem. Vnde fit, si statutum vel totum de abstinen do à carnibus tale sit, vt casum pręsatum ex tremæ necessitatis includat, incautum est, & illicitum. Et quanuis tale votum aut statutum absq; aliqua expressa exceptione, semper tamen habet locum extremæ necessitatis exceptio. De his enim procedit vulgare dictum, In malè promissis, rescinde fidẽ: turpi voto, muta decretum.

Ad id autem, quod de iniunctis pœnitẽtiis dicebatur, dicendũ: Refert qualiter illa onera peccatori iniungatur. quia vel à confesso re in foro pœnitẽtię, vel à prælato in foro iu diciali. Si primum, fateor posse tales & tãtas esse huiusmodi pœnitentias, quæ sint indiscretæ & exorbitantes, vt si in scandalum aliorum cedant, aut vitę periculum, seu salutis, aut

famę dispendium, & tales non sunt obligatoriæ, sed prętermittendæ. Si verò sint pœnitẽtiæ, iudiciales, sedùs est, quia talia fortè delicta homo cõmisit, ob quæ mortem meretur. Et pro talibus tam asperas iniungere pœnitentias, etiam si vitam delinquentis notabiliter abbreuient, nullum est inconueniens. Non sic de ieiuniis vitam sensibiliter abbreuiantibus, quę quidem non in supplicium, & pœnam pro delictis, nec ad carnem necandum, sed ad domandum sunt instituta.

Ad quintum de satisfactione pro altero di catur vt nuper dicebant, scilicet, eam esse de bere moderatam & discretam, sicut ea, quã quis pro seipso assumit. Quod autem dicitur posse vnum vitam pro altero exponere, fateor: illud enim ordo charitatis expostulat, vt vitam corporalẽ pro fratris vita spirituali exponamus, quod eximię charitatis esse docet**[[147]v]** Christus dicens: Maiorem charitatem nemo habet, q̃ animam suam ponat quis pro amicis & c. Sic Christus, sic martyres, & apostoli, aliiq; sancti fecisse leguntur. Ita similitervi tam corporalẽ deberet homo pro suę animę salute exponere, si oporteret, aut necessarium esset. In casu autem non ita necessarium videtur per ieiunia corpus interimere, vt anima viuat. Ideo ratio nil probat.

Sed insurgeret aliquis dicens: Si ad vitan dum corporis notabilẽ, infirmitatẽ, aut vitæ breuitatem oportet abstinentiæ rigorẽ deserere, ob eandem igitur causam oporteret clericos & religiosos aliosq; homines continentiam deserere quando quidem per longam continentiam non minùs contingit viros & fœminas ęgritudines notabiles incidere, quàm per assiduam abstinentiam, & ita liceret clericis & monachis, saltẽ vxores ducere, vt per vsum legitimę cõiugis, possint pręfatos mor bos euadere. Et consequentia patet, quia sicut à cibis abstinere fidelibus, ita à coniugio temperare clericis & religiosis ab ecclesia in iunctum est. Et sicut alterum eorum non est de numero eorum, quæ per se bona sunt, sed pro pter aliud, ita nec alterũ. Etsicut ab altero potest homo sine vitio recedere, ita & ab alio.

Respondet quidam negãdo sequelam, quia non potest homo per media illicita vitam aut incolumitatem procurare: clericis autem in sa cris & religio sis illicitum est vxores ducere, ex quo per ecclesiam suntillegitimati. Professio enim & sacer ordo impediunt & dirimunt. Secùs de comestione cibi, aut carnis, quę non est de se illicitum medium ad salutẽ quærendam & conseruandam. Verùm responsio hęc valet de clericis & professis, non tamen de aliis, qui virginitatẽ simpliciter vouerunt, aut perpetuam continentiam seruare proposuerunt, his enim saltem necessarium fo ret continentiam deserere, vxores ducendo, vt per earum vsum vitam seruarent, si alio qui eam seruare non possunt, quod tamen negari solet. Ideo dicendum, non esse simile, tum, quia continentia non ita ægritudinem inducit de se sicut abstinentia à cibis. Imò quãtò diuturnior est continentia, tantò magis ad corporis, animique salutẽ confert. Tum etiam quia & si accidat hominem ob continentiam ægrotare, cum id ex humore intus genito eueniat, quem natura nititur expellere, non desunt alia remedia, seu medicamina, aut alia corporalia exercitia, per quæ humor ille vel consumatur, vel per alias vias à corpore expellatur & c. Sed de his hactenus.

5

Codex de eleemosyna.

NVnc nonnulla, in quibus doctores difficultatem circa eleemosy nam facere solent, breui ter expediamus, si priùs quid, & quotuplex sit eleemosyna, præmiserimus. Est enim opusad reuelandum indigentiã hominis ex cõpassione, & propter Deum factum. Ita definit Alexander,

Tho. et. alii. Datur autem non de quacunque eleemosyna, sed de perfecta, quæ meritoria est apud Deum. Ex ipsa sequitur non esse propriè eleemosynam, id quod clericis pro missæ celebratione, aut ꝑ sepultura, aliisque officiis ecclesiasticis exercendis exhibetur, eo quòd omni ministrorum ecclesię indigentia seclusa, debetur eis ob huiusmodi officia, seu ministeria, stipẽdiũ suum, vt patet ex eo, quod Christus dixit Lucæ. 10. Dignus est operarius cibo suo. Et Paulus. 1. ad Cor. 9. ex intento probat, ministris ecelesię suã deberi mercedẽ, dicens: Quis militat vnq̃ suis stipendiis? Quod & ex lege veteri pro bat, quæ ait, Non alligabis os boui trituranti. Et rursus ex Christi ordinatione confirmat: dicens: Ita dominus ordinauit his, qui euangelium annuntiant, de euangelio viuere. Vnde rursus fit, clericos, etiam si alioqui sufficiens habeant patrimonium, non teneri gratis ecclesiæ ministrare, sed posse cùm officium compleuerint, iudicis officium im plorando, imò & actione vtendo, quam contra eos ad quorum instantiam officium fecerunt, habent, iura eisdem debita exigere. Inde iterum fit, vt beneficiati ecclesiæ ministrantes, dominium acquirant fructuum, & obla tionum, aliarumque rerum, quas ob pręfatum ministerium accipiunt. Sed de his aliàs.

Sequitur ex eadem descriptione, tria esse requisita ad eleemosynam, scilicet, ex parte dantis, quòd habeat aliquid superfluum, quod dare possit: alioquî si de his, quæ sibi necessaria sunt, saltem ad indiuiduum, aliquid daret, Deo minimè placeret, cùm ordini charitatis contraueniret, ideo propter Deum verè fieri non potest. Ex parte eius, cui datur, requiritur indigentia. Nam quod scienter diuiti datur, non est eleemosyna, quę quidem opus misericordiæ est. Ex parte etiam ipsis quod datur, requiritur, quod sit vtilead præfatam indigentiam releuandum. Quæ omnia satis nota esse suppono.

[148r] Opus autem huiusmodi consistit aliquãdo in verbis, aliquãdo in factis. Et sicut duplex est proximi indigentia, scilicet, corporalis, & spiritualis: ita duplex est eleemosyna, scilicet spiritualis: & corporalis, illa ad animæ, hæc autem ad corporis indigentiam releuãdum. Et quoniam corporales indigẽtiæ dicuntur cõmuniter esse septẽ, ideo totidem sunt eleemosynæ corporales. Solent enim homines indigere, cùm viuunt, cibo, potu, vestitu, habitaculo, etiam si sani sint. Solent & infirmi, aut incar cerati indigere recreatione, atque subsidio, vt ab afflictione liberẽtur. Si autem mortui sint, indigẽt sepultura, vt corpus terrę, vnde sumptum fuit, reddatur, & nè hominis corpus in morte dehonestetur, cui in vita suus honor erat exhibendus. His igitur indigentiis respondent septẽ eleemosynæ corporales, quæ in hoc versu notãtur: Visito, poto, cibo, redi mo, tego, colligo, condo. De sex primis videtur Christus mentionem fecisse Matth. 25. De septimo autem, hoc est de sepultura, & si non illic mentio fiat, alibi tamen cõmendãtur, qui hoc beneficium mortuis impẽdebant, eos, sci licet, sepeliendo, vt Thobias, Ioseph, & Nico demus, vt patet per Augustinum in libro de cura pro mortuis. Et exlib. Thobiæ.

Solent pręterea homines aliis septem eleemosynis spiritualibus indigere, quæ ad tria ordinantur, scilicet, nè proximus in peccatum labatur, nè lapsius perseuêret, & nè deterior euadat. Potest enim homo in peccatum labi ex defectu doctrinæ, aut consilii, si nesciat, quid illi credendum sit, quidue agendum, ad quod indiget doctrina & cõsilio. Potest etiã labi ex nimia tristitia, in desperationẽ caden do, ad hoc indiget consolatione. Potest cùm lapsus fuerit, ob defectum disciplinę, aut cor rectionis in peccato perseuerare, ad hoc inde get correctione. Potest etiam deterior fieri, vel quia illi offensa in aliquem cõmissa non cõ donatur: vel quia illum non patienter ferunt, & ad hoc indiget aliorum remissione, atq3 patientia. Præter hæc autem potest homo exvoluntate peccare & ad hoc indiget oratione iuuante. Hæc autem septem eleemosynę spirituales in hoc versu continentur: Consule, ca

stiga, solare, remitte, fer, ora. Et si vltra præfata quatuordecim opa misericordiæ alia sint, quibus homines in particulari soleant indigere, ad hæc, quę prędicta sunt, reducantur. Inter has autem melior est spiritualiseleemosy na, quàm corporalis, quod ex fine ipsarum satis apertum est. Nam spiritualis ordinatur ad salutem animæ: corporalis autem, ad salutẽ cor poris. Et si obiiciat quis, quòd sæpe est spiritualis propter corporalem prætermittenda, quod autem melius est, non venit propter minus bonum dimittendũ. Igitur, Dicendum, quod nil incõuenit aliquãdo quod de se melius est, pro pter minus bonum dimittere. Nam non dubium, quin vita contemplatiua melior sit, quàm acti ua, iuxta sententiam Christi, qui de Maria vitam contemplatiuam tenente, dixit: Maria optimã partem elegit & c. Et tamen si proximo rum necessitas corporalis exposcat, contemplatione dimissa, opùs est actiuam vitam exercere. Sicut non dubium, quin continentia melior sit secundum se, q̃ vxori cõmisceri: & tamen vxore petente, dimissa continentia, vxoriopus est satisfacere. Huius ratio aperta est, qa ea quę sunt de consilio, dimittenda sunt pro pter ea, quę sunt de pręcepto, quãdo sesimul compati non possunt. Siquidem consilia intelliguntur, saluis præceptis, etiam si alioqui consi lia sint de meliori bono. Et quãdo necessitas postulat minus bonum exercere, & aliud præ termittere, id quod pręterminittitur pro tunc, non esset bonum, sed illicitum, vt cõstat. Ita igitur in præsenti, cæteris paribus, hoc est, cum ęquè ad vtramque astrictus sit, præferenda est spiritualis corporali, vt constat: & tamen si cætera paria non sint, sed necessitas cõpellat cor poralem exercere, & non spiritualẽ, tunc spiritualis dimittenda est. Nec tunc dimittitur ma ius bonum propter minus, vt ex dictis patet.

De vtilitate eleemosynæ.

VAlet autem ipsi agẽti eleemosynacor poralis, non solum adcu mulũ gratię & glorię si in charitatefiat, sed ad satisfaciendum pro peccatis, & ad iram dei placãdã. Primũmani festũ est ex Matt. 25. Vbi Christus promittit regnũ cœlorum his, q Christo opa misericordiæ p̃fata ĩpẽderĩt. Dicũt̃ aunt christo ĩpẽdi quãdo suis pauperibus propter Christum ĩpẽdũt̃, prout ait dominus ibidem, Quod vni ex minimis his fecistis, mihi fecistis. Et Matth. 10. Quicunq; potum dederit vni ex minimis istis, calicem aquæ frigidæ tantùm in nomine discipuli, Amen dico vobis, non perdet mercedẽ suam. Ecclesiastici. 29. etiam dicitur: Eleemosyna vi ri gratiam hominis quasi pupillam conseruabit. Et iterum: Perde pecuniam propter fratres, & proderit tibi magis, quàm aurum. Secundũ**[[148]v]** etiam est manifestum, & ex plurimis scripturę testimoniis: ait enim Daniel ad Nabuchodonosor: Peccata tua eleemosynis redime. Et Thobię. 4. dicitur: Eleemosyna ab omni pec cato & morte liberat, & non patietur animã ire in tenebras. Et Christus in euangelio: Da te eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Et Iaco. in Canonica: Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna extinguit pec catum. Quod & Ecclesiasticus dixerat: Ignẽ ardentem extinguit aqua, & eleemosyna re sistit peccatis. Dubitant quidam, An eleemosyna, quam pauperi extremam necessitatem patienti ali quis elargitur, sit illi satisfactoria? Cuius dubitationis ratio aperta est, quia talis eleemosyna non tam voluntate, quàm necessitate fit, cùm sit alioqui debita: satisfactio autem dici tur voluntaria redditio æquiualẽtis, aliâs indebiti & c. Dicendum, hoc non obstante, huiusmodi eleemosynam satisfactoriam esse nec ob id, quod ex præcepto fit suam perdit vtilitatem. Quod patet ex his, quæ suprà in simili quęstione diximus. Et etiam, quia eleemosy na, quæ homini extremam patienti necessitatem impenditur, melior esse videtur, q̃ alia, quę extra necessitatem extremam fit. Tum, quia secũda est propter primam pręterminitten da. Tum, quia omittens

primam grauiùs peccat, q̃ si secundam omittat: Igitur, à cõtrario primã faciens meretur magis, q̃ faciens secũdam. Quan q̃ proteruire volenti non deesset, quod ad hęc respondere posset. Quòd enim vna propter alteram sit relinquenda, arguit illam, quæ relinquenda est, pro tunc non esse bonam, alteram verò sic. Vbi tamen ambæ simul fieri possunt, non probatur illam esse meliorem, quæ ex necessitate fit, cùm opera de consilio videantur magis meritoria, quàm quæ de præcepto sunt, vt est communis sententia. Inde etiam patet aliud, quod secundò dicebatur, scilicet, illud est melius, cuius oppositum est peius, non esse vniuersaliter verum: quia fornicatio, quæ castitati coniugali opponitur, peior est, quàm ea, quæ virginitati opponitur. Peius enim est adulterium, quàm stuprum. Non tamen inde fit, vt castitas coniugalis sit melior, quàm virginalis. Similiter odìre amicum peius est, quàm odîre inimicum: sed non inde sequitur, quòd di ligere amicum sit melius, quàm diligere inimicum, cùm hoc secundum constet eximiæ charitatis esse. Sed de hoc vide tractatum de charitate. Ad rem autem redeundo, dicendum aliud esse eleemosynam in extrema necessitate factam meliorem, aut magis satisfactoriã esse, q̃ ea, quæ citra extremam fit, quod ad præsens non discutitur. Aliud verò eleemosynam meritoriam esse, ac satisfactoriam. Et te nendũ quod sic, etiam si ratione præcepti debeat̃: quando quidem Deus non solùm acceptare di gnatur opera, quæ homo ex voluntate facit, sed etiam vitam æternam, his qui mandata eius seruauerint, frequenter in sacris literispromisit.

An autem eleemosyna sit vtilior aut magis satisfactoria q̃ ieiunium & oratio, videtur, quod sic. Tũ, quia eleemosyna in scriptura sacra tam veteris q̃ nouę legis, plus q̃ ieiunium, & oratio cõmendatur. Tum etiam, quia eleemosyna videtur effectum ieiunii in se continere, qui est corporis afflictio. Hæc autem dupliciter fieri potest, positiuè, scilicet, & priuatiuè. Primum fit per flagella, peregrinationem, & similia. Secundum verò per vigiliam, nuditatem, atque abstinentiam, in quibus & similibus, corpus quodãmodò suis voluptatibus priuatur. Cùm ergo per eleemosynam factam priuetur homo rebus suis, per quas posset corpus si vellet recreari, & non vult, apparet eleemosynam de se esse corporis saltem priuatiuè af flictiuam, sicut & ieiunium. Adde, quòd eleemosyna vltra ieiunium addit beneficium, quod proximo fit, quod ad charitatem pertinere dignoscitur. Et simili ratione continet in se virtutem orationis, cuius finis est à Deo aliquid optatum impetrare. Hoc autem non minùs per eleemosynam, quàm per orationem impetrari potest. Nam satis orat, qui Deo, hoc est Dei pauperibus, aliquid donat. Vnde & inter homines ita videmus accidere, vt faciliùs per munera, quàm per preces, quæ volumus, obtinemus.

Adde, quòd vltrâ quòd eleemosyna ipsa pro agente interpellat, ipsi ad huc pauperes suis precibus multam elargienti benedictio[242]nem impetrant, iuxta illud domini: Facite vobis amicos de mammôna iniquitatis. Sicut econtrà pauperum maledictio solet eleemosynam negantibus euenire, iuxta illud Ecclesiastici: Ab inope nè auertas oculos tuos. Et addit: Maledicentis enim tibi in a[243]maritudine animæ exaudietur deprecatio illius, exaudiet autem eum, qui fecit illum. Itâq; doctorum sententia hæc est, vt inter partes satisfactionis potiorem locum obtineat eleemosyna.

Nec valet ratio quorundam, qui in oppo situm arguunt, eò quòd ieiunium est magis pœnale, quàm eleemosyna: igitur, magis sa-**[149r]**tisfactorium. Non inquam valet, quia opera nostra de se pro peccatis satisfactoria non sunt, nisi quatenus à Deo acceptantur: Deus autem magis eleemosynam, quàm ieiunium acceptat, vt notum esse suppono cæteris paribus.

De necessitate dandi eleemosynam.

DEinde solet dubitari, An sit necessarium & quãdo eleemosynam corporalem erogare sub pœna peccati mortalis? De necessitate quidem eam erogandi, nulla videtur esse dubitatio, quin ad eam teneamur iure naturali, diuino, & humano. De natura li, apparet, lex enim naturalis est, hæc aliis faciamus, quæ nobis in simili casu iustè fieri[244] vellemus. In qua lege videtur Christus legẽ decalogi seu charitatis fundare. Cùm autem necessitatem patimur, in qua fratris auxilio indigemus, non dubium, quin iustè velle pos simus huiusmodi auxilium nobis impendi: igitur. Idem etiam probat Richardus. Quia ad legem naturæ pertinet, vt fratres diligamus, & verè: vera autem dilectio non est, si in so lo affectu sistat, nisi ad effectum deducatur iuxta illud Ioan. in Canonica. 1. cap. 3. Filioli, nõ diligamus verbo, nec lingua tantùm, sed ope re & veritate.

Quòd etiam sit de iure diuino, patet ex Deuterono. 15. Non deerunt pauperes in ter ra habitationis tuæ, idcirco ego pręcipio tibi, vt aperias manum fratri tuo egeno & pau peri, qui tecum versatur in terra. Quod præceptum constat ad mortalia pertinere. Patet etiam ex Ecclesiastici. 4. Vbi dicitur, Eleemosynam pauperis nè defraudes, sed redde ei debitum suum. Vnde & Ambrosius ait, Nõ minoris criminis est habenti tollere, quàm cùm possis, & abundans sis, pauperibus denegare. Idem patet ex Salomone dicente, Qui despicit pauperem deprecantem, susti[245]nebit penuriam. Et iterum: Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, ipse clama[246] bit, & non exaudietur. Idem etiam patet ex lege noua in parabola de Samaritano, qui alligauit vulnera, & misericor diam proxi[247]mo sauciato impendit. Quam parabolam Christus adduxit & exposuit, vt signficaret, quis esset noster proximus, & à nobis qualiter diligendus: & concludit, Fac tu similiter, & viues. Idem apertiùs explicuit Christus Matth. 25. Vbidocet, quòd quierunt à sinistris, ibunt in ignem æternum, eò quòd ait Christus: Esuriui, & non dedistis mihi manducare. & c. Et cùm illi obiicerent, Quando te vidimus esurientem, & non dedimus cibum? Respondit Christus, Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. In quo illud considerandum, quòd cùm pauperes membra Christi sint, quod pauperibus impenditur, Christo impenditur: & quod pauperibus denegatur, Christo denegatur. Idem apertè docet Ioann. in sua canonica, dicens, Qui habet sub stantiam huius mundi, & viderit proximum suum necesse habere, quomodò charitas Dei manet in illo? quasi dicat, nullo modo.

Quòd etiam sit de iure humano necessarium eleemosynam elargiri, apparet ex epistolis Pauli, qui non solùm diuitibus eleemosynas in subsidium pauperum fid elium iniungebat, & perseipsum eas exigebat, sed & discipulis suis manda bat, vt diuitibus præciperent, quòd eleemosynas facerent, vt patet. 1. ad Timoth. vltimo, dicens, Diuitibus huius sęculi præcipe facilè tribuere & communicare. Apparet etiam idem ex capit. Fra trem nostrum. distincto. 86. Itâq; de necessit ate dandi eleemosynam, nõ videtur dubitandũ. Dubitari tamen apud doctos solet, quãdo sit necessarium eam erogare. Pro quo notandum ex parte dantis triplicia esse bona. Quæ dam necessaria ad sustentandum naturam sui, & familiæ suæ. Quædam necessaria ad sustentandum statum: Quædam verò quæ nec ad hoc nec illud sunt necessaria, & dicuntur superflua. Exparte etiam pauperis est triplex indigentia, puta extrema ne cessitas, & citra extremam, scilicet, arcta, & deniq; communis. Et vt certa ab incertis distin guamus, non dubium est hominem non teneri ad dandum eleemosynam de his, quæ sibi & familiæ suæ quo ad naturam sunt necessa ria. Nam iuxta ordinem charitatis magis tenetur homo sibi & suis subuenire, quam aliis. Excepto, nisi illi alii adeò reip. sunt necessarii, vt nisi illis

subueniatur, resp. peribit: tunc ꝑsona priuata se & sua debet periculo exponere, vt reip. subueniat. Nec etiam est dubium, hominem non teneri ad dandum eleemosynam de his, quæ sunt illi necessaria ad statum, quando pau per non est in extrema necessitate, nec in arcta, etiam si sit in communi, vt communis est doctorum sententia. Neciterum dubium est hominem teneri ad eleemosynam erogandum**[[149]v]** de superfluis naturæ & statui, si pauper sit in extrema necessitate. Et extremam dico non solùm quãdo animam illicò exhalaret, si illi non subueniatur, sed quãdo apparent in paupere euidentia aut nota signa, quòd si illi nõ subueniatur, ad breue tempus deficiet.
Esset tamen nõnullum dubium. An casu, quo homo habeat necessaria ad naturam & statum, & non vltrà, & viderit pauperem in extrema necessitate existẽtẽ, teneatur de necessariis ad statum illi pauperi subuenire. Cuius dubitationis rationem nõnulli acceperũt: Primo ex dictis Tho. 32. q. 32. arti. 6. Vbi cùm cõ cludat non esse de præcepto, sed de consilio, eleemosynam dare de necessariis ad statum & subiungens dicat esse inordinatè factum, si quis inconuenienter viuat, & non vt status suus exigit, vt aliis eleemosybas faciat, excipit tamen tres casus, in quibus ait, lauda biliter faceret, qui de necessariis ad statum eleemosynas faceret. Primus, si statum mutet, puta per religionis ingressum. Secundò, quando ea quę sibi on aliorum eleemosynam subtrahit, de facili resarciri possunt. Tertiò, quã do occurreret extrema necessitas alicuius, aut aliqua magna necessitas reipu. In quibus casibus ait, laudabile esse facere eleemosynam de necessariis ad statum. Et ita videtur dicere esse de consilio in his casibus pauperi subuenire, cùm constet primum & secundum casum de consilio esse quibus & tertium ipse annumerat.
Secundò facit ratio, quia si necessarium esset dare de necessariis statui, pauperi extremam necessitatem patienti, maximè ratione ordinis charitatis, qui exigit, vt saluapropria vita, bona externa pro pauperibus seu indigẽ tibus exponatur: sed tunc sequitur esse necessarium his qui sunt in statu aliquo constituti, totum statum suum exponere pro paupere in extermis existene, quãtumlibet magnus sit status, idque quando non aliter posset mors pauperis impediri, nisi per præfati sta tus amissionem.
Verùm non est, quòd in præsenti dubitatione debeamus immorari, cùm certa sit doctorum sententia bona temporalia pro vita fratris, cùm necessitas postulauerit, exponẽda esse. Nec in contrarium facit, quod ex Tho ma citatum est, quando quidem constat ipsum hoc idem sensisse & dixisse in eadẽ. q. articulo. 5. scilicet, de præcepto esse, eleemosynam pauperi in extrema necessitate existẽti, de necessariis ad statum elargiri, quæ dicũtur superflua respectu naturæ ipsius hominis, & familiæ sibi commissæ. Quod idẽsentit & tenet in. 4. Quòd autem ibidem ait, lau dabile esse in illis casibus tribus eleemosynã de necessariis ad statum facere, verissimum est vt iacet. Non tamen inde fit, vt necessarium non sit, in aliquo ex illis casibus pauperi sub uenire. Stat enim vnum & idem opus laudabile esse, & de præcepto aut necessitate fieri debere.
Ad id autem, quod in ratione tactum est, dicendum, multa esse ob quę hi, qui in digni tate constituti sunt, excusentur, si non totum statum suum pro alicui pauperi subeniendo exponant. Tum, quia ad vni pauperi sub uenien dum, pauca sufficiũt. Tum, quia non ita constat diuitibus, pauperem in tanta esse necessitate, cùm id minimè in quirere teneantur. Tum etiam, quia, & si constaret, non tamen constat de negligentia aliorum, qui possunt eidem pauperi succurrere. Deinde fortè ex alia parte maiora incommoda sequerentur, si diues statum suum, & filiorum, & familiæ suę pro vno paupere exponeret, quàm esset permittere illum in domino mori. Docet enim experientia multos à statu in quo fuerant lapsos, vel in

despe rationem venire, vel furta, & rapinas committere, vel alia flagitia perpetrare, quæ saluo eorum statu minimè perpetrarent.

QVod autem in controuersia est de quo etiã doctores varia senserunt, hoc est, An ho mo habens superflua naturæ & statui, teneatur de præcepto & sub pœna peccati morta lis eleemosynam facere, etiam si pauperes in extrema necessitate non existãt. De qua quę stione non parua solet in his scholis esse contẽ tio. Pro affirmatiua parte videtur facere bea tus Tho. qui in quarto sententiarum, dist. 25. agens de eleemosyna, articulo. 1. ait: Tempus, quo homo tenetur de præcepto eleemosynã facere est, ex parte recipientis, si sit in extrema necessitate, ex parte verò dantis, si habeat superflua naturæ & statui, etiam si pauper non sit in extrema necessitate. Facit etiam Alexander de Halesiin. 3. parte, q. 65. Vbi apertè videtur dicere, quòd in duo bus casibus peccat mortaliter diues, qui eleemosynam non dat. Vnus est, si videt pauperem esse in extrema necessitate: Alter est, si non sit in extrema, sed in arcta, & nota bili necessitate: diues autem in bonis abundet. Eiusdem sentẽtiæ videtur Nicolaus de Lyra, super illud Ioan. in Canonica: Qui habet substantiam huius mundi, & viderit proximum suum necesse habere & c. Vbi ait, in eisdem duobus casibus esse neces-**[150r]**sarium eleemosynam dare. Cum eisdẽ tenet Cõradus. q. 19. Cum eisdem Richardus. in. 4. Et post eum Angelus de Clauasio, verbo eleemosyna. Cum eisdẽ tenet Dionysius Carthu sianus super Canonicam Ioan. suprà citatam, qui dicit necessitatem pauperis, cui de pręcepto est succurrendum, & extendendam esse non solum ad casum extremæ necessitatis, sed etiam ad necessitatem citra extremam notabilẽ. nec dubito plures alios doctores tam vete res, quàm recentiores, eiusdẽ fuisse sententię.

Secundò facit pro eadem sententia decre tum Hiero. & habetur. 42. dist. cap. 1. vbi ait, Aliena rapere conuincitur, quia vltra necessaria sibi retinere probatur. Vnde colligitur non posse hominem supflua naturæ & statui re tinere, nec minùs eum retinẽdo peccare, quam si aliena arriperet. Facit ad idem decretum Ambro sii: Et habetur distinct. 47. cap. Sicut. vbi inter multa alia egregiè dicta, ait, Nemo dicat proprium primùm, quod commune est: plus quàm sufficit ad sump tus, violenter obtẽtũ est. Et addit, Nec enim minus est criminis ha benti tollere, quàm cùm possis & abundans sis, indigentibus denegare. Esurientium panis est, quem tu detines. Nudorum indumen tum est, quod tu recludis. Tantorum ergo te inuadere scias bona, quantis possis præstare quod velis. Consonat his etiam Basilius dicens: Est panis famelici, quem tu tenes: nudi tunica, quam cõseruas: discalciati calceus, qui apud te marcescit: indigentis argentum, quod possides inhumatum. Quocircà tot in iuriaris, quot dare valeres. Facit & beatus Augustinus ad Macedoniũ: Et habetur. 14. q. 4. Quid dicam, dicens, nõne omnes, qui sibi vi dentur gaudere conquisitis, eisq; vti nesciunt, alienum possidere conuincimus? Hoc enim certè alienum non est, quod iure possidetur: hoc autem iure, quod iustè: & iustè, quod be ne. Omne igitur quod male possidetur, alienum est, male autem possidet, qui male vtitur, & c. Hæc ille. Tertiò pro eadem sententia faciũt scripturæ testimonia, ait enim Christus,[248] Nemo potest duobus dominis seruire. Et sequitur, Non potestis seruire Deo, & mãmonę. Seruiunt autem mãmonę, qui diuitias cu stodiunt superfluas, nec eas his, quos indige re viderint, volunt erogare. Ait etiam, Difficile est diuites ingredi in regnum cœlorũ. Et iterum: Facilius est Camelum ingredi per fo[249] ramen acus, quàm diuitẽ ingredi regnum Dei. In quo notat Theophylacthus, idquod difficile esse dixerat, esse idem, quod impossibile: quandoquidem impossibile est Camelum per foramem acus transire. De his autem diuitibus ait hoc esse intelligẽdum, qui diuitias superfluas retinent, cùm alii non vel necessaria habeant. Dixit iterum Christus: Quod superest, date eleemosynã. vbi

Beda ait, quòd[250] hic iubemur superflua pauperibus erogare. Facit etiam quod dixit Matth. 25. Esuriui, & non dedistis mihi manducare. Nudus fui, & non operuistis me & c. Propter quod concludit illos in ignem æternum ituros. Quod autem nonloquatur solùm in casu extremę ne cessitatis, inde apparet, quia indumẽtũ non tale est, sine quo pauper viuere non possit.
Visitatio etiam, qua quis visitat incarceratum, non est illi ad vitam adeò necessaria, q sine illa viuere non possit, si alimẽta alioqui necessaria, illi non desint, & tamen inter eos qui ad ignem damnandi sunt, cõnumerat ho mines, qui incarceratos, aut infirmos non vi sitant. Similiter & eos, qui hospites, aut peregrinos non colligunt, cùm tamen sine hospitio possunt quàm plures peregrini, authospi[251] tes viuere. Facit etiam quod ait Paulus, Diui tibus huius sęculi præcipe facilè tribuere, & communicare. Similiter facit, quod ait Ioan. vt suprà citatum est: Qui viderit fratrem suum necesse habere, habens substãtiam, huiusmo di vt clauserit viscera sua apud illum, quomodò charitas Dei manet in illo? Quæ omniavi dentur procedere non de extrema necessitate tantùm, sed arcta aut notabili.
Quartò pro eadem sententia facit ratio, quia multa sunt, quibus homo indigere potest, quibus si de facto indigeat tenemur ea, cùm possumus, illis ministrare, etiam si non extremè indigeant, sed pateat eis alia via necessitatem illam euadẽdi: igitur tenentur diuites superflua extra extremam necessitatẽ erogare. Antecedẽs patet, de correctione fraterna, quam tenemur fratribus deliquentibus impendere, vt reducantur, cùm tamen ipsi per se possint sine nostra correctione reduci. Idem patet, si frater habeat, quæ sibi sufficiunt, & asinus eius in via sub onere cadat, me transeunte, & iuuare potente, teneor ei succurrere, & auxilium meum eidem impendere, etiam si absq; asino & onere eius habeat vnde ipse & familia eius possint sustentari. Assumptum patet, ex illo, quod habetur Exo. 22. Sivideris asinum odientis te iacêre sub onere, non pertrãsibis, sed subleuabis. Idem patet de eo, qui furti conscius est, & quærente possessore non indicat. De quo ait Hiero. quod non minùs reus est, quam ipse fur, vt habet̃ defurtis, cap. Qui cum fure & c. Et procedit**[[150]v]** etiam si huiusmodi furti indicatio non sit ex tremè necessaria ipsi possessori. Ad hunc mo dum possent alia exempla ad propositum allegari. Quintò facit alia ratio, quia si Petrus rem aliquam à Ioanne furatus est, & eam retinet ad sui indigentiam subleuandam, cùm Ioannes eadem re non similiter indigeat, nõ tentur rem illam in conscientia Ioanni restituere, interim quod ea notabiliter indiget. Cuius ratio solet assignari, quia in casu Petrus non retinet alienum inuito domino, sed potius ipso consentiẽte, si non actu elicito, saltem debi to. Ex quo arguitur, si dominus in casu actu debito consentit, sequitur quòd stante eadẽ Petri indigentia, debuisset Ioannes illam rem vel donare, vel mutuare, vel commodare eidem Petro: non enim minùs tenetur Ioãnes Petro indigenti succurrere, rẽ suam illi dando, quàm in rei suæ retentione consentiẽdo. Et procedit ratio in casu, quo & si re illa Petrus notabiliter indigeat, non tamen extremè ita vt sine illo viuere non possit. Idem dici so let in casu quo debitor lõgè distat à creditore, ad quem si rem debitam deportaret, nota bile damnum pateretur debitor ipse: tunc di cunt posse debitorem hunc rem debitam apud se retinere, quia dño consentiente, actu debi to eam retinet, nè, scilicet, in rei restitutione dã nũ illud notabile patiatur: etiam si talis alio qui habeat, quę illi ad vitam sunt necessaria.
Alii verò aliter sentiunt, & mitiùs in fauorem diuitum loquuntur, dicens eleemosy nam non esse de necessitate sub pœna pecca ti mortalis erogandam, etiam si homo abun det, vbi aut quando non occurrit pauper ex treman necessitatem patiens, extra quam, consilium est eleemosynam facere, aut saltẽ non est mortale eam non facere. Pro hac sententia videtur facere Tho. 22. q. 32. significans (vt multis eum interpretari libet) quòd duo requiruntur

ad hoc, quòd eleemosyna sit de præcepto. Vnum ex parte dantis, scilicet, q̨ habeat superflua. Alterum ex parte recipientis, scilicet, quòd sit in extrema necessitate. Addit, alias eleemosynas de consilio esse. Facit & Alexander de Hales, parte. 4. q. 113. vbi dicit, quòd qui abundat, tenetur sub pœna peccati mortalis subuenire patiẽti extremã. Secundò dicit, quòd non tenetur de rigore iu stitiæ alicui extra extremam subuenire, sed de bono & ęquo. Tertiò dicit, quòd illis qui cõmunem patiuntur indigentiam, vt sunt mendicantes ex consuetudine, ni si in eis appareat notabilis necessitas, non est demeritorium eleemosynam non facere. Adde, quòd cum ait, illũ qui abundat, peccare mortaliter, si extremã patienti necessitatem non subuenit, non omnino id affirmat, sed opinãdo id dicit. Ait enim, ille mortaliter peccat, vt opinor. Facit e tiã Gerson, qui in regulis moralibus ait: Ne mo tenetur de bonis suis, etiam superfluis naturæ & personæ sub pœna peccati mortalis eleemosynam facere, nisi grauis necessitas alteri ipso pręsumere debente quòd alius non succurret, immineret. Quòd autem per illam grauem necessitatem intelligat extremam, apparet, quia statim addit rationem dicti, subiungens: Necessitas enim extrema proximi præferenda est soli decentiæ proprii status, quanto magis superfluitati. Hoc etiam dicit idem Gerson, parte. 2. alphabeto. 32. litera, O. cùm de auaritia tractat, dicens licitum esse superflua naturæ & statui retinere, vbi non oc currit pauper in periculo mortis. Et confirmat ibidem regulam, scilicet, Tunc est morta le peccatum, eleemosynam non dare, quãdo homo abundat, & occurrit pauper in periculo mortis, nec videtur quomodò ei succurratur per alium. Hæc ille. facit etiam Durãdus, qui hanc quæstionem tractans ait, Non est dubium, quin teneatur is, qui abundat, de necessitate subuenire pauperi in extrema ne cessitate existenti. An autem teneatur de superfluis subuenire pauperi citra necessitatẽ existenti, ait, Non audeo dicere, nè condemnem tantam multitudinem diuitum. Cui dicto durandi, Florentinus in. 2. parte cum de eleemosyna tractat, vbi & Durandum citat, minimè contradicit. Facit & Panormi. cap. Si ve ro. de iureiurando. qui putans se doctori sancto conformare, ait illam eleemosynam esse necessariam sub pœna peccati mortalis, quæ fit de superfluo ei, qui est in extrema necessi tate: Alias verò eleemosynas esse de consilio. Facit & Baptista, verbo eleemosyna. capit. 1. specialiùs verò & clariùs verbo, mutu. & c. di cens, extra extremam necessitatem non esse mortale eleemosynam non facere, alioqui quã plures diuites essent damnandi: Similiter & confessores, qui illos absoluunt. Facit deniq; Gabriel & Maioris, aliique recentiores theologi satis docti actimorati. Hos doctores in hac quæstione citare pro vtraque parte libuit, quia hos quos videre potui domi ad manus habebam, sed & ab his citandis abstinuissem, nisi contentionem grauem inter qu osdam super hac quæstione motam intellex is sem. Non igitur temerè, qui velit, huic postre mæ sententiæ adhærebit, quæ tot virorum authoritate fulcitur.

[151r] Pro qua sententia etiam facit ratio: Quia non tenetur homo magis fratri subuenire, quàm frater ipse sibiipsi: sed inops non tenetur sibiipsi plus victus & vestitus procurare, quàm sit sibi ad vitam necessarium: cùm sibi liberum sit, omnia bona huiusmodi abdicare, & in paupertate etiam arcta viuere, quod non modò licitum, sed valde laudabile est, iuxta dictum Christi. Si vis perfectus esse, vade,[252] vende omnia quæ habes, & da pauperibus. & iuxta dictum Pauli: Habentes alimenta,[253] & quibus tegamur, his contenti simus. & c. Igitur. Deinde, non videtur rationabile dicere, quòd tenemur sub pœna peccati mortalis procurare extraneo, vt bene illi sit, sed vt sit, & viuat. Non enim tenemur, & si possimus, proximis statum aliquem, aut dignitatem, aut diuitias procurare, sicut nec ipsi sibi. Igitur si homo sit extra necessitatem extremam, habens, scilicet, vnde seipsum possit sustentare, & eos qui sibi comissi sunt, reliqua quæ illi erogari possunt, non erunt illi necessaria vt sit & viuat,

sed vt meliùs illi sit & abũdantiùs aut lautiùs viuat. Deinde non est de præcepto sub pœna peccati mortalis danda eleemosyna, nisi homini ea indigenti: homo autem habens vnde possit se & suos sustentare, non pro priè dicitur aliorum bonis indigere, ex quo sine alienis bonis viuere potest: & ita si indiget, non eis indiget absolutè, sed conditionaliter, vt scilicet, meliùs illi sit. Prætereà si ita esset vt prima sententia prætendit, quòd scilicet, in duobus casibus est necessarium eleemosynam facere, scilicet, quando est homo in ex trema necessitate, & etiam ea seclusa, quando habet homo superflua naturæ & statui, quia talia super flua non sua ipsius diuitis pos sidẽtis sunt, saltem quo ad vsum, sed aliorum indigentium, etiam si in extrema necessitate non sint: sequitur quòd diuites superflua huiusmodi habentes, non possent monasteria, ecclesias, aut alia honesta ædificia facere, nec capellas dotare, si ita esset, quòd talia essent de necessitate pauperibus eroganda. Sequitur etiam quòd tales diuites non possent de superfluis aliquem statum, aut dignitatem sibi & suis procurare, si omnia quæ naturæ & sta tui præsenti superflua sunt, essent de necessitate pauperibus danda, nec sua ipsorum possidentium essent, sed pauperum. Sequitur etiam, quòd quàm primùm homo perueniret ad talem fortunam, quòd habeat vnde naturam & personam possit competenter sustẽ tare, quòd peccaret mortaliter, negotia vlteriùs exercendo, vt lucretur: quia, non minùs peccatum est diuitias acquirere, quàm eas retinere. Et sicut qui superflua retinet, aliena re tinere probatur: ita qui superflua acquirit, aliena rapere conuincetur, & ita erit peccatum & mortale. Similiter sequitur, quòd etiam erit mortale vltra ea, quę decent statum vniuscuius q;, alia bona etiam donata accipere, quia erũt superflua. Aut etiam si iure hęreditario alicui debeantur qui sufficientia habet, peccaret ea accipiendo, quia aliena acciperet in casu. Nisi fortè hoc omnes velis excusare, dicẽdo, quòd illa bona sibi superflua possunt acquirere & accipere hoc animo, scilicet, vt ea pauperibus erogent: quia sancti non tam superfluorum acquisitionem, quàm eorum retẽtionem dãnare videntur. Verùm in hoc idem iudicium est de acquisitione & retẽtione, vtrunque enim potest ob malum finem fieri, similiter & ob bonum. Sed sicut potest aliquis superflua acquirere ad alium finem bonum, qui non sit pauperum subuentio: ita & superflua possunt ad similem finem bonum retineri. Ex fine igitur est de acquisitione & retentione superfluorum iudicandum: nam per se nec bonum, nec malum est, sed ad vtrunque indifferens.

Quod autem mihi in hac contentione tenendum videtur, hoc est, scilicet, quòd de superfluis naturæ & statui necessarium est subuenire pauperi extremam vel quasi necessitatem patienti, si nobis de necessitate huiusmo di, quódque non sunt alij, qui tali pauperi velint aut possint subuenire, sufficienter constet. Et cùm dico, vel quasi, intelligo notabilem & arctam necessitatem. Et si extrema nõ sit, sed tanta, quòd nisi illi subueniatur, est verisimile quòd notabiliter vita illius abbreuia bitur, aut aliquam ægritudinem notabilem incidet. Hanc puto esse necessitatem, cui sancti & scriptura sacra iubent subuenire, etiam sub pœna peccati mortalis, cui non solùm de susuperfluis statui succurrendum est, sed etiam de superfluis naturæ.

Videtur secundò, quòd extra hanc extremam necessitatem vel quasi, etiam si pauperes communem patiantur necessitatem, non est necessariũ sub pœna peccati mortalis de supfluis naturæ & statui illis subuenire, sed pote rũt diuites superflua retinere, modo in bonum finem ea reseruent, siue vt melior opportunitas pauperibus succurrendi se offerat, siue alia pia causa, quæ in gloriam Dei, & in viuorum, aut defunctorum salutẽ æternam cedat, siue reip. necessitas aut vtilitas ea reseruare suadeat. Nec ob id dãnandũ esse arbitror, si quis talia superflua retineat, ad acquirẽdũ sibi, aut suis**[[151]v]** honorem, dignitatẽ, aut statum

aliquem, quẽ solent homines licitè & honestè prætendere, modò scienter cura pauperum, extrema, vel quasi, necessitate laborantium, non prætermittatur. Si tamen diuites huiusmodi, superflua vel acquirant vel retineant, non alium finem prætendentes, quàm abundare, & diuitias augere, & eas recondere & custodire, nil de pauperibus curantes, non tam in diuina largitate quàm in suis diuitiis fidẽtes, hos nemo est qui excuset, nemo qui non damnet. Hi sunt auari, non tam domini, quàm serui surarum diuitiarum, quorum auaritiam Paulus ad Ephesios scribẽs, idololatriam dicit, &[254] dominus seruitutem mãmônis esse dicit. Quę autem de huiusmodi auaris scripta sunt, referre non oportet, cùm multo plura sint, & peiora, quàm quæ pro priore sententia sunt allegata. Sequitur iam solam superfluitatem naturæ & statui non sufficere ad hoc, quòd abundans teneatur sub pœna peccati mortalis superflua pauperibus erogare. Secundum hæc potest ad rationes seu fundamenta prioris sententiæ responderi. Ad primum ex docotrum authoritare sumptum, dicendum, illos fuisse illius sententiæ, quibus ecõtrà alios totidem, & fortè plures obiecimus, qui mitio rem sententiam defendunt.
Quanquàm vnum esset, quod hîc difficultatem faceret. An scilicet, Tho. fuerit prioris an posterioris sententiæ, cùm pro vtraque soleat citari. Puto eum à nostra, quam postremò posuimus, sententia, parum differre. Et quãuis Caietanus doctè & subtiliter sensum & mentem doctoris sancti ex multis suæ doctrinæ passibus collegerit, non tamen adeò clarum est, ex mente eius colligi solam superfluitatem naturæ & statui sufficere, vt sub pœna peccati mortalis teneatur diues ea quæ supersunt, pauperibus erogare, vbi pauperes solam communem necessitatem patiãtur. Quòd si in. 4. videatur dicere quòd sic, crederẽ id procedere casu, quo in alias pias, aut necessarias causas diues ille sua superflua non reseruârit. Maximè, quòd in quolibet videatur significare ciuitatem non posse tutè superflua reseruare, quæ nec tenetur huic vel illi pauperi ea erogare, seclusa extrema necessitate: sed sibi liberum esse, quibus pauperibus velit, ea distribuere. In quo innuit talia superflua nulli pauperi in casu esse debita: ac proindè absq; alicuius pauperis pręiudicio, possent talia bo na in alias pias causas expendi. Quòd autem dixit. 2. 2. aliquid requiri ex parte dantis, scilicet, superfluitatem: aliquid verò ex parte recipientis, scilicet, extremam necessitatem: non est tam euidens sic accipiendum esse, vt Caietanus illud accipit, scilicet, diuisiuè: imò videtur, quòd collectiuè sit accipiendum, & ambo simul debere concurrere, scilicet, super fluitatem exparte dantis, & necessitatatẽ extremam ex parte recipientis, ad hoc, quòd eleemosyna facta alicui determinato pauperi sit de præcepto, & sub pœna peccati mortalis agenda. Illic enim non loquitur apertè de supfluo statui, sed de superfluo naturæ ipsius dantis, & eorum, qui sibi cõmissi sunt: quod superfluum ait esse necessarium personæ. Et de eleemosyna de huiusmodi superfluo alicui facienda, videtur illic procedere. Et verum est, quòd ait ambo esse simul necessaria, vt talis eleemosyna sit de præcepto, idque ait in cor pore quæstionis. Non enim concederet Caietanus, quòd de residuo naturæ sui & suorum, quod est illis necessarium ꝑsonæ (de quo Tho. loquitur) sit de præcepto dare eleemosynam, nisi in recipiente sit extrema necessitas, vt ait Tho. Nec opùs erat de superfluo personæ apertè loqui: quia cognito quod de supfluo naturæ sit necessarium eleemosynam facere, sufficienter sequitur esse idem necessarium de superfluo personæ. Quòd si velis eum loqui de superfluo etiam statui, idem dicendum, scilicet, quòd ad hoc, quòd eleemosyna sit de necessitate facienda alicui determinato pauperi, vltra superfluitatem ex parte dantis, requiritur simul extrema necessitas, vel quasi, ex parte recipientis. Vnde sicut sola necessitas extrema pauperis non sufficit, vt homo teneatur illi de præcepto subuenire, nisi in dante sit superfluitas, ita sola superfluitas non est sufficiens, vt homo teneatur sub pœna pecca ti mortalis alicui eleemosynam dare, nisi in recipiẽte sit

extrema necessitas, vel quasi. De vtroq; enim in re hac pariter videtur loqui, scilicet, quòd sit necessaria superfluitas in dãte, & necessitas extrema in recipiente. Et tunc non habet locum commutatio eleemosynæ in alias causas pias voluntarias, quemadmodum haberet, si pauperes extrema, vel quasi necessitate laborantes non occurrerẽt. Si cui tamen cum Caietano placeat dicere, quòd doctor sanctus in loco citato, articulo, scilicet. 5. non copulatiuè, sed diuisiuè loquatur, non cõtendo. Quod enim mihi videtur hoc est, vt di xi, quòd non obstante, quòd vera esset Caietanti sententia, scilicet, solam superfluitatẽ sine extrema necessitate sufficere ad hoc quod eleemosyna sit sub pœna peccati mortalis facienda, id tamen ex dicto articulo. 5. non vide-**[152r]**tur apertè sequi. Ad secundum ex Authorita tibus Hierony. Ambrofij. Basilij & Augustini citatum, dicendum, quòd loquuntur cõtra auaros, qui nil de pauperibus curantes, di uitias superfluas retinent, & his qui indigent extremè vel quasi, non elargisitur. Quòd autem circa hanc extremam vel quasi necessitatem non loquantur, ex dictis patet, quia tunc non esse diuitibus licitum, illa superflua in causas valde pias expendere, vt suprà arguebatur, quod suppono falsum. Nec esset licitum de superfluis statum vel dignitatem alio qui emibilem emere, quod non est qui dicat. Igitur quando hi sancti dicunt, quòd diuites superflua retinentes aliena rapiunt, & non sua, sed quæ aliorum sunt, detinent, procedit quando pauperum tanta est necessitas, quod illis talia bona debita sunt: quod extra extremã vel quasi, locum non habet, vt si solum communem patiantur necessitatẽ, quia tunc non propriè dicuntur pauperes diuitum bonis indigere, cùm possint sine illis vitam transigere.
Ad tertium ex dictis Christi sumptum, dicendum, quòd Christus non damnat eos, qui diuitiis seruiunt, quales sunt, qui eas recondunt & custo diunt, quasi propter se expetibiles essent, nec illis ad proximorum indigen tias releuandas, vt deberent, vti volunt. Itaq; contra auaros loquitur, qui de diuitiis, non de pauperibus quauis necessitate pressis, curãt. de eisdem etiam accipitur, quod dixit, non posse diuites ingredi regnum Dei: quales sunt, qui totum suum aut principalem affectum indiuitiis collocant, quæ tamen non propter se, sed propter proprias & communes hominum indigentias essent quærendæ. Quod autem dixit Lucæ. 11. Quod superest, date pauperibus & c. faciliùs soluitur, quòd id Christus non absolutè aut pręceptiuè dixit, sed potiùs remedium salutare docuit, per quod peccato res remissionem possent consequi peccatorum. Nam ait, Quod superest, date pauperibus, & omnia munda sunt vobis. Nec hoc po suit tanquàm pręcisum & vnicum remedium ad remissionem peccatorum necessarium, quãdo alia plura remedia ad id valeant: sed hoc vnicè commendauit, eò quòd multis modis ad satisfaciendum valet, vt ex dictis patet. Quod etiam dixit Matthæi. 25. procedit semper contra auaros, qui cùm fratrum indigentiam notabilem agnoscant, charitatis viscera quæ illis aperire deberent, inhumanè claudunt. Et ita de aliis dicatur.
Ad quartum, quod petit hanc difficultatem, An semper teneamur proximo operam nostram impendere ad vitandum damnum ipsius, siue animæ, siue corporis, siue honoris, aut rerum & c. Dicendum proximum illum aliquando non habere potestatem, nec voluntatem suum proprium damnum vitan di. Aliquando potestatem habere, sed non voluntatem. Aliquando verò potestatem simul & voluntatem. Si proximus potestatem habet, si velit, suum damnum euitandi, simul & voluntatem: tunc non indiget opera nostra, nec tenemur ei ad præfatum finem subuenire. Si autem potestatem non habet, qua possit sine opera nostra à damno illo liberari, & nos eum liberare possumus, tenemur ei subuenire: alioqui meritò damnum illud nobis veniret imputandum, iuxta dictum symmachi, mortem videtur languentibus infligere, qui hanc, cùm potest non excludit. pro quo etiam est Ambro. lib. 1. de officiis. & habetur. 23. q. 3. cap. Non inferenda. Qui non repellit à socio iniuriam si potest, ita est in vitio, quàm

ille qui facit. Si etiam potestatem habet ipse suum da mnum vitandi, & non voluntatem, nos autem possumus eum à damno illo eripere, tenemur ei operam nostram, si cõmodè possumus, im pendere. Inde est, quòd tenemur fratrem delinquentẽ corrigere, nè labatur: aut si lapsus sit, nè perseueret, etiam si ipse per se potestatem habeat non cadendi, voluntatem autem non habeat, idque quando per operam nostrã eius salus speratur euentura. Inde est, quod si pro ximus desperatus velit se in fluuium proiicere, & possumus nos nostra opera illum, etiam inuitum nè pereat, impedire, tenemur, quãuis ipse per se potestatẽ haberet non se proiiciẽdi.

Si dicas, Non tenemur proximo subuenire, nisi quãdo ipse opera nostra indiget: si autem proximus in se potestatem habet illa da mna vitandi, iam non opera nostra indiget. Dicendũ, duobus modis proximus dicitur ope ra nostra indigere. Vno modo, quãdo opera nostra est illi necessaria sine qua, scilicet, damnũ euitare non poterit: & tunc indiget ope ra nostra defectu potestatis. Alio modo, quãdo opera nostra, & si necessaria illi simpliciter non sit, posito tamen, quòd ille potestate sua vti non velit, est necessaria ei opera nostra, ex suppositione, & est causa sine qua non vitabitur dãnum, non sine qua vitari non potest: & tũc indiget opera nostra, defectu volũtatis. Et ita siue opera nostra sit necessaria simpliciter, vt dãnum euadat, siue secũdum quid ad sensum dictum est necessarium nostram operam illi im pendere, nè nostra negligentia illius dãni causa simus. Et per hoc patet vera esse exempla**[[152]v]** in argumento posita: sed non inde sequitur, quòd diues teneatur bona sua dare pauperi communem tantum necessitatem patienti, eò quòd tunc pauper ille potestatem habet sibi de necessariis prouidendi simul & voluntatem: non enim pręsumendum est, quòd volet à necessariis abstinendo perire.

Ad quintum, in quo quæritur, An Ioãnes debeat consentire in hoc, quòd Petrus rem Ioannis detineat, supposito quòd Ioan. re illa nullatenus indigeat. Dicendum, quòd vel Petrus indiget re illa ad aliquid necessarium naturæ: & fateor quòd debet Ioãnes in hoc con sentire, si aliter huiusmodi necessarium procurare non possit. Aut Petrus indiget re illa ad vitandum damnum aliquod notabile: quod non aliter euitare potest, & fateor etiam Ioannem debere consentire, & in vtroque casu rem exigendo, & de manu petri auferendo, pecca ret mortaliter: sicut peccaret, si in tali necessitate illam rem non traderet Petro ad suam necessitatem releuãdum. Si autem Petrus re illa indiget ad aliquid, quod est ei ad statum suum necessarium, tunc deberet Ioannes similiter consentire, sed non sub pœna peccati mortalis, vt puto, sed tantum venialis, idque si nullum damnum Ioanni eueniat ex rei suæ detentione. Si autem Petrus indiget præfata re ad lucrum aliquod acquirendum præcisè: tunc Ioan nes non debet in tali retentione consentire, sed rationabiliter dicitur in casu inuitus. Similiter dicatur de alio exemplo ibidem posito. Iam ex his patet argumentum non proba re intentum suum, sed hoc solùm, quòd si Ioan nes in nullo indigeat re illa sibi omnino superflua, & Petrus ea indiget ad necessaria naturæ, aut ad vitandum aliquod notabile dãnum suum, tenetur Ioannes rem illam tradere, vel donando, vel mutuãdo ipsi Petro, idq; sub pœna peccati mortalis. Si autem Petrus ad nullum tale re illa indigeat, sed ad conseruationem sui status tenetur sub pœna peccati venialis ad summum rem illam eidem Petro tradere. Si autem ea ad solum lucrum indigeat, nullum est peccatum, vt videtur, eam illi non dare. Ac proindè si pauper sit in necessitate communi tantùm, non video, quod Ioan. teneatur rem suam sibi superfluam Petro tradere sub pœna peccati mortalis, ex quo nec illi est res illa necessaria naturæ, nec ad damnum aliquod notabile vitandum, vt pono. Et per hoc patet ad quæstionem. Verùm cum hæc in genere dicta sint, & verè, si tamen ad casus particulares descẽdatur, non facile

est, sed nimis difficile quis cui, & quantum teneatur elargiri sub pœna peccati mortalis, eò ꝗ incertum est, per quid necessaria à superfluis distingui possint. Incertum etiam est, quæ, & quanta necessitas in paupere seu in recipiente requiratur, quantum etiam sit vnicuique ad naturæ vel status, sustentationem necessariũ. Incertum etiam sit, veram esse aut simulatam necessitatem, quæ solet in pauperibus apparere: & si vera sit, non satis certum est, alios diuites adeò auaros esse, vt in nullo velint tali pauperi subuenire. Multaque alia incerta sunt ob quorum ignorantiam non sunt facilè diuites condemnandi, si eleemosynas de superfluis non faciant. Secùs si certitudo superfluitatis simul & necessitatis aut indigentiæ haberetur, in qua re non dicerem diuites debere solicitos esse ad in quirendum, quis quãta necessitate laboret, vt teneatur eisdem subuenire. Nisi fortè prælati sint, quibus specialis pauperum cura incumbit. De quibus aliàs.

De quibus bonis sit eleemosyna facienda, & à quibus personis.

ALiud occurrit dubium, scilicet, An eleemosyna sit agenda præcisè de bonis propriis, an possit etiam de alienis fieri, similiter & de cõmuni bus. Quod enim de propriis fieri possit, non est dubitandũ: maximè, si ipsorum bonorum administratio, domino ipsi cõueniat, secùs aliâs. Quod dico propter mẽte captos, & minores, qui & si Domini rerum sint, liberam tamen rerum administrationẽ non ha bent. Sed nec alii, quorum bona ob causam aliquã sunt confiscata, possunt eleemosynam face re extra casum extremæ necessitatis: quemad modum nec donare possunt, nec alienare, hi saltem, quorum bona ipso facto sunt confiscata, quales sunt hæretici, qui à die cõmissi criminis, priuantur, rerum suarum dominio, etiam si per homines non fit in eos lata sententia. Quãquàm ad hoc, quòd rebus suis actu priuentur, iudicis sententia opùs est. c. cùm secundũ. de hęret. lib. 6. Imò generaliter quãdocunq; bona alicuius ipso iure, seu facto confiscantur, aut alia pœna ipso facto delinquenti iure infligitur, est necessaria sententia, saltem, qua declaretur hominem illum tale, vel tale delictum perpetrasse. Exceptis pœnis, quæ secum trahunt executionem, vt est excommunicatio, quam homines sæpe ipso facto sine vlteriore**[153r]** declaratione in conscientia incurrunt, Alioqui facilè daretur occasio cupidis iniustè multos homines expoliandi, eos pœnam iuris ipso facto incurrisse prætendentibus. Nec obstat cap. pro humani. de homicidio. lib. 6. vbi statutum est contra Assassinos & eorum fautores, amissionẽ omnium bonorum, & alias pœnas ipso facto incurrere, ita quod ex quo de delicto probabilibus documẽtis constiterit, nulla alia sentẽtia requiraẽ: quia hoc intelligiẽ de sentẽtia condẽnatiua, non de ea, quæ declaratiua est.

Refert tamen lege contra aliquem de linquentẽ cautum esse, quod bona sua publicentur seu confiscentur, aut quod ipso facto sint cõfiscata. Si primum, vt in his, qui ca pitale crimen cõmiserunt, tales ante sententiã latam poterunt bona sua retinere, & eisdem vti, & eleemosynas facere, & ea alienare, & te nebit alienatio, vt ait Innocen. cap. quia propter. de electio. Si secundum, vt est in crimine lesæ maiestatis diuinę & humanæ, poterit de linquẽs bona possessa retinere, & eisdẽ ad sui & suorum, sustentationẽ, ante sententiam latã vti, ea tamen alienare non poterit, nec donare, nec de illis eleemosynam facere, citra casum extremæ necessitatis. De his tamen alibi.

De bonis autem alienis eleemosynam fieri posse ĩ casu extremę necessitatis vel quasi non etiam dubitaẽ: maximè si aliter hmõi necessitati subueniri non potest. Huius ratio clara est, quia in tali necessitate omnia sunt cõmunia, nec dominus pontration abiliter inuitus

esse, quando de bonis suis alius extremè laboranti succurrit, non potẽs de propriis aut aliter subuenire.

SEd hic esset dubium, An possit aliquis propria & sufficientia bona habens de bonis alterius diuitis accipere, vt extremam necessitatem patiẽti subueniat: taliter, quod ipse de suis propriis bonis ratam det pauperi: & ab aliis diuitibus absentibus, aut subuenire nolentibus, tantundem accipiat, vt de alienis & suis tribuat pauperi necessaria. Et ratio dubitationis est, quia talis homo in casu id facit erga pauperẽ, quod alij diuites facere debuissent: ex quo obligatio subueniendi illi pauperi in casu omnes illos diuites cõcernit. Et ita si alij diuites subuenire nolint, aut absentes sint, non illis in casu fit iniuria. Adde, quod q̃uis actu elicito illi alij diuites in suarum rerum ad præfatum finem ablatione non consentiant, benè tamen actu debito.

Respon. Non videtur licitum, quod quæritur. Ratio, quia sicut non est li tũ alicui aliena ad propriæ necessitati subueniendũ sine licentia domini subripere, si ipse habet aliâs vnde possit sibi ipsi subuenire, ita nec erit alicui licitum ad subueniendum alterius necessitati, si habet vnde aliâs valeat illi subuenire: quod enim non est alicui licitum vt sibi sub ueniat, non erit licitum vt alteri subueniat.

Pro hoc facit. 14. q. 5. cap. Fortè aliquis cogitat. vbi dicit Augustinus, quod qui à diuitibus auaris aliena accipit, vt pauperibus subueniat, & sic ablata pauperibus distri buat, addit peccatum peccato. Gloss. Quia se mel peccauit per furtum auferendo, & iterum in distribuendo, quia alienat, quę restituere deberet. Et cap. Eleemosyna. ibîdẽ dicitur, quod non debet fierit nisi de propriis & iustè possessis.

Nec valet ratio priùs facta, qua dicitur, quod ille homo in casu id egit, quod proprius dominus facere debuisset. Si enim hoc excusaret aliena surripiẽtem in casu, etiam eundẽ excusaret, si nil de suis propriis, sed totum de alienis pauperi tribueret:qa id ageret, quod alter facere debuisset, ex quo alter teneretur in totum pauperi subuenire, vbi non essent alij, qui possent aut vellent. Exempla etiam clara sunt, vt suprà deduximus, per q̃ ostendimus fundamentum illud in multis deficere, vt si persona priuata furẽ vel homicidam suspen dat, quem iudex suspẽdere debuisset, non excufat̃ à culpa, etiam si id faciat, quod iudex facere debuisset. Similiter si Petrus debeat certam summã pecuniæ Ioanni, quam soluere recusat, peccaret Cicero, si propria authoritate se intromitteret ad accipiẽdũ de bonis Petri summã illam, vt creditori satisfaciat, & tamen id agit, quod debitor agere debuisset, & ita de aliis posset exẽplificari. Ratio huius est clara, quia in casu præsenti contrectat̃ res aliena dño rationabiliter inuito. Nam cum is, qui aliena accipit, habet propria, per quæ posset pauperi sub uenire, & non vult nisi de alienis, meritò rei ablatæ dominus erit inuitus, si contra ipsius volun tatẽ bona sua inuadantur & distrahant̃. Et ita falsum est, quod dominus in casu consentiat actu debi to quanq̃ deberet consentire, si aliter extremæ pauperis necessitati subueniri non posset. In quo casu teneret verum aliud dictum, scilicet, quòd licitum est homini de alienis bonis id agere, quod, ille alius agere debuisset, scilicet, quando necessitas sic agere compelleret.

Si quæras, casu, quo essent decem diuites videntes aliquem fame perire, & nullus eorum illi succurrat, quis eorum peccabit? Ratio dubij est, quia quocunque eorum signa to, est verum dicere, quòd pauper non indiget ope illius, cùm per alios possit eius necessitati subueniri. Respon. Quilibet eorum in casu**[[153]v]** peccat, quia quilibet eorum tenetur illi succurrere, & quilibet eorum omittit: igitur qui libet eorum peccat. Antecedens certum est, cùm non sit maior ratio de vno, quàm de alio. Similis difficultas est, si homo habeat vnde vni tantum

subuenire possit, & occurrunt duo aut tres pauperes extremam necessitatem patiẽtes, & nulli eorum subueniat, peccat, quia vni non subuenit, & quia alteri non subuenit & c. etiam si ambobus succurrere non possit. Pro quo illud breuiter notandum, quòd duplex est obligatio, qua aliquis tenetur ad aliquid. Quædam absoluta, qualis est ea, qua vnusquisq; tenetur diuina mandata seruare, etiam alio seruante. Quædam conditionata, qua tenetur aliquis ad aliquid, si alius id nõ faciat, secùs alio faciente, qualis est obligatio, qua homo tenetur vxorem ducere ad finem multiplicandi genus humanum, Aut aliter ponatur distinctio, quia quędam est obligatio personalis seu particularis, quæ singulos & directè concernit. Quædam verò communis, quæ communitatem, non indiuiduum, directè cõcernit: & ad hæc tenentur, qui sunt de illa communitate, non absolutè sed conditionaliter, si, scilicet, per alios huiusmodi obligatio non compleatur. Ac proindè si nullus de communitate illam cõpleat, vnusquisq; peccabit. Vnde ridiculum est dicere, quòd peccat communitas, & nullus de communitate peccet, vt quidam dixerunt, in casu, quo nullus de communitate vellet vxorem ducere. Aliud exemplum est æquè notum, si in ec clesia aliqua sint plures sacerdotes, siue religiosi, siue sęculares, è quibus non plus vnus q̃ alius teneatur in Paschate populo missam di cere, & nullus eam dicat, certum est vnumquen que peccare, etiam si nullus teneretur absolutè missam illam tunc dicere, nisi conditionaliter, scilicet, aliis eam non dicentibus. Ita igitur in casu, quamuis nullus illorum diuitum te neatur tentione absoluta pauperi illi succurrere, quilibet tamen tenetur tentione conditionata: ideò nullo succurrente, quilibet eorum peccat.

Redeundo igitur ad rem, si pauper extremã necessitatem patiatur, quilibet potest & debet, si propria non habet, illi de alienis subuenire, modò ca ueat à scandalo. In quo casu currit, quod ait Ambrosius, Fame pasce moriẽtem, si non pauisti, occidisti. Extra tamen huiusmodi extremam necessitatem nemini licitum est de alienis bonis pauperi subuenire sine consensu veri domini vero seu rationabiliter præsumpto, iuxta dictum Pauli, docentis non esse facienda mala, vt eueniant bona. Inde patet, quòd nec seruus de bonis domini, nec filius de bonis paren tum, nec vxor de bonis mariti possunt eleemosynam extra casum extremæ necessitatis facere, nisi accedente domini, patris, aut mariti consensu expresso aut tacito, aut rationabiliter præsumpto. Idem dicatur de monachis, seu religiosis, qui sine superiorum consensu nil possunt alienare, & ita nec eleemosynam facere, cùm tales in nulla re videantur habere dominiũ. 11. q. 1. Non dicatis. Possunt tamen cùm peregrinantur, aut in scholis resi dent, aliquid pauperibus erogare, sicut alij scholares idem possunt, de bonis saltem, quę vsu consumuntur. Nec enim putandum est, patres, aut abbates tam strictos esse, quãdo religiosis aut filiis bona tradunt ad literis incum bendũ, vt in nullo velint eos pauperibus sub uenire. Argumentum, cap. Prætereà. de officio delegati.

EX dictis patet ad tertium, An, scilicet, pos sit quis facere eleemosynam de bonis cõmunibus sibi & aliis. Quæ quæstio habet locum in cõiugibus, in abbatibus, in capitulis, in sociis, aliisque bona in communi possidenti bus. De vxoribus sententia communis est, eas non posse de bonis cõmunibus donationem, aut eleemosynam facere, citra extremã necessitatem, sine consensu viri expresso, vel rationabiliter præsumpto, eò quòd talium bonorum libera administratio non vxoribus, sed maritis cõuenit. Excepto, nisi ob causam aliquam maritus tali administratione priuetur: quia tunc deuoluit̃ ad vxorem. Ac proindè vxores, quæ de communibus bonis vel donationes, vel eleemosynas sine necessitate cogente faciunt, tenentur tantundem, si possunt maritis restituere. Excepto, nisi talis, & tanta sit consuetudo in patria, qua vxores ius acquisiuerint ad aliqua erogandum, quia consuetudo excusabit. Talis, vt puto, est in dando panem, aut aliquid, quod ex refectione supersit. Similiter si vxor vtiliter agat rem

viri, poterit aliquid de communibus bonis erogare, exemplo Abigail, quæ datis pani[255]bus & certis aliis rebus Regi Dauid contra voluntatem viri sui, eum à morte liberauit. Nã tunc adest mariti consensus debitus, & si nõ elicitus.

Abbates etiam cùm in bonis cõmuni bus non nullam habeant administrationem, poterunt per viam eleemosynę aliquid dare. In quo etiam non parum agit consuetudo per superiores cognita & approbata, **[154r]** aut saltẽ permissa, qua possunt in certa quantitate suis consanguineis, aut quibus velint, aliquid elargiri. Capitulum etiam de bonis communibus quicquam donare, aut in eleemosynam elargiri non potest, nisi accedente consensu eorum, quorum interest, idque seclu sa semper causa ad oppositum compellente. Idem dicendum de sociis aliqua in communi possidentibus, quod alter sine alterius consensu saltem præsumpto, eleemosynam facere, aut alicui quicquam donare non potest.

Pro capitulo tamen notandum, non esse indistinctè dicendum, quòd omnium assensus sit necessarius ad hoc, quòd possit de bonis cõmunibus eleemosynam facere, sunt enim bona capituli communia in duplici differentia. Quædam sunt communia collegialiter, quorum dispositio seu dispensatio ad omnes simul spectat absque hoc, quòd singu li habeant ius ad portiones illorum bonorum, qualia sunt bona quorũdam monasteriorum, aut collegiorum, quæ victui & vestitui religiosorũ supersunt. Similiter & bona quarun dam ecclesiarum, quę post distributam vnicuiq; suam portionem, iuxta ecclesiæ regulam & consuetudinem, remanent ab ipsa cõmunitate seu capitulo dispensanda. Alia sunt bona cõmunia singulariter, quorum scilicet, certa portio vnicuiq; debita est, nec ad cõem massam aliquid pertinet, quod non inter singulos distribuatur. De primis bonis, quæ cõmunia collegialiter dicuntur, potest capitulum non solum ob necessitatẽ, sed ob piam causam aliquid per viã eleemosynæ, aut aliter dare, etiam si non adsit omnium consensus, quia sufficit maior pars ca pituli, vt patet de his, quæ fiunt à maiori par te capituli, cap. Cum in cũctis. De aliis autem bonis cõmunib⁹ singulariter, non sufficit maior pars capituli ad aliqd tale alienandum, donan dum, vel in eleemosynam erogandum, nisi oĩm, quorum interest, accedat consensus, vt patet ex cap. Cùm omnes. de cõstitutionibus. & glos. ibîdem. Pro quo etiam facit Innocentius ibîdem & alij. Facit etiam regula iuris, Quod ad omnes attinet, ab omnibus debet approbari.

Corollariè sequitur, quòd capitulum non potest eleemosynam facere extra casum necessitatis de bonis communibus, quæ de iure inter canonicos & portionarios sunt distribuenda sine ipsorum portionariorum consensu expresso, vel rationabiliter præsumpto. Et multo minùs possunt absq; eorundem consensu alias gratias de huiusmodi bonis facere. Non enim sunt aliena bona inuitis dominis contrectanda. Idque dixerim, si consuetudo contraria legitimè præ scripta ius præfato capitulo non tradiderit ad bona cõmunia sine portionariorum consensu dispensanda. Nam hac seclusa, non occurrit ius nec ratio, quæ cogat oppositum tenere.

Sed dices, ratione administrationis, quã capitulum habet, conuenit sibi sine portionariorum consensu aliquid de cõmunibus expẽdere: sicut hac ratione potest maritus de bonis cõmunibus sine consensu vxoris, imò ipsa reclamante, aliquid erogare. Similiter curator, aut tutor potest ratioẽ administrationis de bonis pupilli seu minoris eleemosynam facere absq; minoris consensu: igitur ita poterit capitulum sine portionariorum consensu, idque ratione administrationis. Dicendum non esse simile, nec verum, quod hæc ratio prætendit: quia in casu capitulum non habet plenam & liberam administrationẽ illorum bonorum, sed limitatam, iuxta regulam & constitionem fundatorum, qui non minus ius habere voluerunt

portionarios respectu portionis suę, quàm canonicos respectu suę: ac proinde præfatæ gratiæ per capitulum por tionariis inuitis factæ, in fraudẽ illorum fiunt. Maritus aunt non solùm administrationẽ, sed dominium etiam habet bonorum communiũ: Capitulum autem non ita. Maritus etiam plenam habet illorum bonorum administrationem: Capitulũ autem non nisi limitatam, iuxta regulas & laudabiles ecclesiæ consuetudines. Deinde tutor & curator administrationẽ habet, sed cum hoc habet minoris consensum præsumptum aut debitum, & si non elicitum, similiter & ipsius iuris. Nec enim putandum est curam seu tutelam alicui contra bonos mores, & contra pietatẽ ad pauperes habendam cõmitti: qua liter committeretur, si curator, aut tutor non posset pauperibus subuenire, & officium pietatis, & fraternę charitatis exercere, qualiter minor, si adultę esset ætatis, exercere debuisset.
Si vltrà obiicias, quod tunc nil posset capitulum de bonis cõibus disponere sine portionariorum cõsensu: Dicendum, negãdo sequelam, quia in his, quæ sunt necessaria ecclesiæ, aut vtilia, facultatẽ habet capitulum de bonis huiusmodi disponẽdi, in qua dispositione, & si actu portionarij non cõsentiãt, iustum tamen est eos cõsentire: & ideò perinde est, ac si actu cõsentiant. Secùs si capituli dispositio non in publicum ec clesię bonum cedat, sed in priuatum & perso nale. Sed de his hæc obiter dixisse sufficiat.

De Eleemosyna facienda de bonis illicitè quæsitis.

[[154]v] EX dictis apparet responsio ad dubiũ aliud moueri so litũ. s. an sit facienda eleemosyna de bonis turpiter aut illicitè acquisitis. Si enim pauper extremam, vel quasi, necessitatẽ patiatur, nil refert, qualiter acquisita sint bona, quia illi tenemur in casu hoc de alienis subuenire, nedum de propriis in iustè acquisitis, quando aliter præfatæ necessitati succurri non põt. Si tamen pauper sit citra extremam vel quasi necessitatẽ, sed in communi, esset distinguẽdum de bonis illicitè acquisitis. Quædã enim sunt certis personis restituenda, his. s. quas lęsimus: quædam sunt, quę licet non sint certis psonis restituenda, licitè tamen à nobis retineri non possunt. Alia verò sunt, quæ quã uis per medium aut modum illicitum acquisita sint, iustè tamen possunt à nobis velut propria possideri. Exemplum primi, de his, quæ certis personis sunt restituenda, qualia sunt, ea, quæ perfurtum, rapinam, concussionem, iniustam exactionem, metum, fraudem, aut per alia huiusmodi media sunt acquisita, & de talibus citra extremam non est agenda eleemosyna, sed suis dominis, aut creditoribus restituenda sunt. Excepto, nisi talia sunt quæ functionem recipiunt: nam tunc poterunt il la in eleemosynam dari, modò is, qui ea dat, maneat potens tantundem restituere. Exemplum secundi, de his, scilicet, quæ retineri nõ possunt, qualia sunt, quę per simoniam aut per sententiã iniquam, seu per falsum testimonium, aut pro alio crimine perpetrãdo, sunt acquisita. Talia quidem, & si non sint necessariò reddenda his, à quibus accepta fuerunt, non tamen possunt licitè retineri, sed pauperibus sunt eroganda. Nec his assentior, qui dicunt in hoc casu consilium esse ea pauperibus ero gare, aut non. De quo aliâs videbitur. Exemplum tertij, de his, quæ turpiter sunt acquisita, & tamen licitè veluti propria retineri possunt, qualia sunt, quæ per actum prohibitum, aut tempore seu loco prohibiti sunt acquisita, hoc est, quando modus acquirendi prohibitus est, non tamen prohibita est ipsius lucri seu rei acceptio. Quale est, quod per mere tricium est acquisitum, aut per contractum cum excõmunicato, aut per negotiationẽ in tempore aut loco sacro factã: taliter enim acquisita, & si turpia sint ex circunstantia, efficiuntur tamen propria ipsius acquirẽtis, ideò acquirens ea potest de illis eleemosynam facere. Excepto, nisi talis, & tali loco fiat, quod inde nasceretur scãdalum.

Qualiter, seu quam ob causam prohibita est meretrici oblatio publica, vt habetur Deutero. 23. Non offeres merce dem prostibuli in domo Domini.

EX his oritur quædam dubitatio non omninò proposito impertinẽs, scilicet, Si quis multa habeat bona, omnia tamen, quæ habet, sint restitutioni obnoxia: & tamen de illis aliqua pauperi in extrema necessitate existenti elargitur, an talis deobligatur à restitutione facienda in ea parte, quam pauperi huiusmodi erogauit, an potiùs teneatur, cum ad pinguem venerit fortunam tantundẽ restituere? Et visum est quibusdam dicere, quòd talis ad pinguem veniens fortunam, tenebitur tantundem restituere. Tum, quia si omnia quæ habet, mutuo accepisset, aut per viam deposi ti ea teneat, & de illis pauperi extremam patienti largiatur, tenebitur tantun dẽ mutuanti, seu deponenti restituere: igitur etiam si ea omnia iniustè rapuerit, tenebitur in casu. An tecedens suppono. Et consequentiam probo. Non enim in casu debet esse deterioris conditionis qui sine culpa res alienas tenet, quàm qui per rapinam & furtum eas acquisiuit. Tunc etiam, quia si ipsemet, qui aliena possidet, ea in toto vel in parte suæ propriæ indigentiæ subueniat, consumat, tenebitur posteà, si ad pinguen venerit fortunam, tantundem restituere: igitur ad idem tenebitur, si ea ad alienam indigentiam subleuandam consumat.

Econtrà verò videbatur aliis, hominem manere ab obligatione restituendi liberum in casu. Tum quia si quis non habens propria, vnde patienti extremã necessitatem subueniat, aliena ad illi subueniendum accipiat, non tenebitur sic accepta restituere. Igitur nec in casu præsenti tenebitur, cùm nil videatur referre aliena accipere, vt pauperi subueniatur, aut aliena habita erogare, vt eidem pauperi subueniatur, cùm vtrobiq; eadem sit ex parte pauperis indigẽtia, eadem illi subueniendi necessitas, & idem ex parte subueniẽtis defectus, cum nil proprium habeat, eadem ex parte eiusdem charitas & misericordia, eadem ad subueniendum obligatio, cum non sit alius modus pauperi succurrendi, quàm qui dictus est. Tum etiam, quia si creditor, cui bona præfata erant restituenda consentiret in hoc, quod debitor de illis bonis pauperi distribueret, debitor esset liber à debito restituendi distributum: igitur etiam **[155r]** erit liber, si creditor sit absens, seu si non actu consentiat, ex quo in casu sciens pauperis ne cessitatem, nec esse alium modum, quo illi pos sit subueniri, deberet si adesset consentire: in huiusmodi autem casibus idem operatur de bitus consensus quod elicitus & actualis: igitur.

Si fortè dicatur, quòd creditor non tenebatur consentire in hoc, quòd debitor subueniret indigẽti per viam donationis, cùm posset eidem subuenire per viam mutuationis, & ita semper maneret obligatio debitum restituendi. Contra hoc est ratio, quia esto id ita esset, sequitur quod præfatus debitor mutua uit illi pauperi de consensu creditoris saltem debito, igitur eo ipso expirat ĩ debitore mutuante debitum restituendi id, quod pauperi elargitur, saltẽ vsq; quò pauper, qui est velut mutuatarius, efficiatur potens acceptum reddere: si tamen nunquàm potens fiat, nec creditori satisfaciat, non debitori, sed creditori venit imputandum, de cuius consensu re illa mutuata fuit. Vt si mandatarius mutuat pecunias mandantis ad mandatum ipsius, nõ relinquitur in mandatario obligatio illas restituendi mandãti. Et ita in casu, siue debitor per viam donationis, siue per viam mutui, id quod debeat, pauperi contulit, cùm id egerit ex consensu creditoris, videtur prior obligatio extingui qua, scilicet, tenebatur creditori.

Respon. Huius quæstionis solutio videtur ex alia non huic dissimili pendêre, quæ etiam inter arguendum tangebatur, scilicet, si quis in extrema necessitate existens aliena consumat, & post ad pinguem perueniat fortunam, an teneatur pro consumptis satisfacere. Dixit Sco.

Richar. & Gabriel distinguendo, quia vel talis indigẽs occupauerat aliena quę consumpsit, antequã extremam incideret indigentiam, aut existente extrema necessitate aliena accepit & consumpsit. Si primum, ex ipsa iniusta rei alienæ occupatione orta fuit in occupante obligatio restituendi acceptum, quæ superueniẽte extrema necessitate, fuit sopita: ideò hmõi necessitate cessante, reuiuiscit obligatio tantundem restituẽdi. Si secundum, ex quo ob necessitatem illam res sic occupata facta est occupantis tempore ipsius occupationis, ideò ex tali acceptione non orta est obligatio restituendi: ac proindè, cessante pręfata necessita te, nulla est obligatio quæ reuiuiscat, sicut in primo casu. Quę responsio satis consonat his, quæ dici solent, de operibus bonis ante peccatum vel in peccato factis. Nam priora ope ra ante peccatum facta, reuiuiscunt, quando homo à peccato recedit. Quæ autem in peccato fuerunt facta, quia nunquàm vixerunt, non ampliùs reuiuiscunt.

Conformiter ad hoc posset in pręsenti dubitatione re sponderi, quod scilicet, præfatus debitor, qui de debitis pauperi largitus est tenebitur, si post modùm poterit, tantũdem creditori restitue re, non obstante quod ob extremam necessitatem pauperis ea consumpsit. Cuius ratio est, quia in debitore illo iam erat obligatio viua restituendi ea quæ acceperat, seu quæ actu possidebat, & superueniente extrema pauperis ne cessitate, ob quam coactus fuit aliquid eidem elargiri, vnde ꝓ tunc mãsit impotẽs ad plenè restituẽdũ, fuit sopita pręfata obligatio: hæc tamen, accedente pingui fortuna, reuiuiscit.

Ad ea verò, quę in oppositum pro secun da opinione dicta sunt, dicendum ad primum non esse idem de eo, qui existente ex trema pauperis necessitate aliena accipit, vt illi subueniat: & de eo, qui de alioqui debitis eidem pauperi elargitur. Primus quidem non tenetur accepta restituere, quia extrema necessitas fecit, vt non tam aliena quàm ipsi us pauperis essent, quę accepta sunt, cùm necessitas hæc omnia faciat communia. De secundo autem qui de debitis priùs elargitur, secùs est, quia ante necessitatem præcesserat viua obligatio restituendi creditori.

Ad secundum esto in similibus casibus idem operaretur consensus debitus & elicitus: attamen in præsenti casu creditor ille nec consentit actu elicito, nec debito, in hoc, quod debitor donet, vel mutuet indigenti cum damno ipsius creditoris: consentit autẽ actu debito in eo, quod est necessarium in ca su ad pauperi subueniẽdum: hoc autem esse potest non deobligãdo debitorem à debito sibi satisfaciendi quando poterit. Si enim de beret consentire creditor in hoc quod debitor no mine ipsius creditoris de debitis elargiatur, aut subueniat pauperi, hic consensus releuaret debitorem à debito: verùm non tenetur illo modo consentire, cùm necessitas pauperis talem consensum non exigat, ex quo pau peri sufficienter subuenitur per debitorem, si debitor nomine suo non creditoris illi necessaria ministret.

An extremè indigenti sit eleemosyna facienda donando: An sufficiat eam facere mutuando?

[[155]v] IN dictis super alia inuoluiẽ dubitatio, vnde quodãmodò pendet, quod ex Scoto nuper dicebaẽ, scilicet, pauperem in extrema necessitate aliena occupãtem & consumentem, non teneri postmodum tantundẽ restituere: secùs si ante necessitatis aduentum illa occupauerit, & in necessitate eadem consumpserit. Cùm tamen Adrianus in hoc nullam videatur differentiam ponere, q ante necessitatem, vel in ipsa necessitate aliena occupauerit, modò in ipsa necessitate illa consumpserit. Et in vtroque casu videtur asserere pauperẽ

teneri restituere. quando ad pinguẽ venerit fortunam, quia vt ait, dominus rei sic cõsumptæ, non debuit consentire in suę rei occupatio ne donando, cùm ad releuandum pauperis ne cessitatem sufficeret consentire mutuando.

Iam est dubitatio, supposito, quod diues te neatur pauperi in extrema existẽti necessaria tradere, An ad id teneatur donã do, an satisfaciat, si subueniat mutuando: intendendo, scilicet, obligare ipsum indigentẽ, vt cùm venerit ad pinguem fortunam, tantundem restituat. Et quòd non teneatur subuenire donãdo, sed satisfaciat si mutuet, aut aliter illi patienti subueniat arguitur primò, quia ex charitate non tenemur sub pœna pec cati mortalis succurere proximo necessitatem patienti plus, q̃ ipsa necessitas exigit, cum illud plus consilij sit, non præcepti. Si igitur possumus necessitati subuenire sufficienter, res nostras illi indigenti communicãdo per viam mutui, sequitur, quòd non tenemur illi res nostras per viam donationis communica re. Cuius exemplum videtur notum si video proximum in tanto periculo constitutum, quod nisi velociter, & citò fugiat à loco in quo est, occidetur iniustè ab inimicis, velociter in ipsum irruere volentibus: ille autem velociter fugere non potest, nisi equum meum illi communicem. Iam in casu teneor quidem equum meum illi communicare, non tamen per viam donationis, sed satis est, si illum eidem accõmodem, eundem in se, vel in æquiualenti postmodum mihi reddituro. Et in hoc parum refert illum, qui eget equo meo, diues sit, an pauper.

Aliud exemplum. Imus simul per viam Petrus & ego, quibus latrones occurrunt, qui nobis mortem comminantur, nini vnusquisq; nostrum illis centum ducatos tradamus: & Petro nullas secum pecunias portante, ego pro illo & pro me ducentos ducatos soluo. Iam in casu Petrus est in extrema necessitate constitutus, nec est qui possit ei subuenire præter me, per traditionem præfatorum centum ducatorum, non teneor illos ducatos ei tradere per viam donationis, sed satisfacio debito subueniendi, si mutuem.

Confirmatur primò idem, si in pa tria extrema famis necessitas superueniat, me copiam tritici habente, tenor cùm possum ciuibus succurrere extremam necessitatẽ patientibus, illis triticum cõmunicando, & tamen possunt protestari, quòd mutuo illis, & non dono qd'q́; re petam ab eis, quando soluere poterunt, vt notat̃ in l. Nesennius. & in. l. Alimẽta. ff. de nego. gest.

Confirmatur secũdò, Si aliquis cer tam ægritudinẽ inci dat, ad cuius curationem magnis expensis & medicinis opùs sit, tenebitur quidem medicus suam operam illi impendere, similiter & pharmacopola suas medicinas quantumuis pretiosas, si aliter mortem euadere non poterit, non tamen ad id tenetur donãdo, cùm possint similiter protestari, quod medicus sui operis mercedẽ & pharmacopola suarum medicinarum pretium ab illo infirmo, quãdo potens fuerit, repetent.

Tertiò ad idem facit, Si aliquis robustus laborare potens nil pœni tus habeat, cui nisi illicò succurratur, fame peribit: ego in tali casu in defectum aliorum teneor illi succurrere, sed non donãdo, quandoquidem possum cum illo pacisci, quòd da bo ei quicquid opùs fuerit, hac lege, vt posteà quàm illi subuentum fuerit, & vires sint restitutæ, eat in agrum meum, & colat loco mercedis priùs susceptæ. Non igitur est necessarium indigenti subuenire donando: alio qui si in hoc casu ille indigẽs pactum nollet acceptare, nec ego illi quicq̃ donare, posset ille sine peccato inuadere tanq̃ suas, & sibi debitas: quod tamen est falsum, quia nemo illlum indigentem à culpa excusabit, si pacto neglecto, res meas illo modo inuadat, ex quo potest aliter suæ necessitati subuenire, suam, scilicet, personam locando.

Quartò ad idem facit exempum Iacob, q noluit gratis dare pulmentum fratri suo Esau, quem itinere & venatione fatigatum, fame perire videbat: sed pro pulmento primogenturam petiit.

Quintò facit etiam, quod habetur de furtis. cap. Si quis. Vbi dicitur, Si quis propter necessitatẽ famis, aut nu-**[156r]**ditatis aliena occupauerit, talis si posteà occupatum reddiderit, non cogatur ieiunare. Vnde à contrario, si non reddiderit, ieiunare cogatur. Vnde argumentum sumitur, quòd dominus rerum per indigentẽ occupatarum, non tenebatur res illas occupatas indigenti communicare donãdo: alioqui non compelletur indigẽs eadem suo domino reddere.

Sextò facit etiam, quod habetur cap. Exiit. de verborum significatio ne. lib. 6. vbi significatur, quòd tunc licet minoribus de alienis viuere, quãdo nec per oblationes sponte factas, nec per mẽdicitatem, nec per laborem manuum, vitæ suæ possunt necessaria ministrare. Vnde colligitur, quòd si homo potest per aliquod medium licitum suæ necessitati subuenire, non est ei licitum aliena inuadere, & de alienis viuere. Igitur nec etiam alij tenentur ei per viam donationis succurrere, si alia via licita possunt eorum necessitates subleuare, vti possunt, vel mutuando, vel emendo, vel locando, aut aliquo alio licito medio vtendo & c.

Oppositum tamen video communiter teneri, scilicet, q in certis casibus est de pręcepto dare eleemosynam, vt ex dictis patet. Nomine autem eleemosynæ communiter intelligitur, quod gratis, & liberaliter datur, & propter Deum, ad releuandum proximi indigentiam. Dicitur autem in casu propter Deum dari, illud quod datur, non vt ab homine loco ipsius aliquid recipiatur, nec principaliter speretur, præter præmium quod à Deo his, qui eleemosynas faciunt, paratum est. Itaque eleemosyna ex cõmuni hominum intelligentia est, quod irreuocabiliter datur. Quod autem per viam mutui, emptionis, locationis, aut alterius contractus traditur, non gratis, & propter Deum, vt dictum est, traditur: ideò propriè non venit nomine eleemosynæ intelligendum.

Facit quod dixit Christus. Quod super[256] est, date eleemosynam. Vbi non dixit, mutuate, sed date. Et quod iterum dixit, Cùm facis conuiuium, voca pauperes, claudos, & eos, qui non habent, vnde retri[257]buant tibi. Vbi satis innuit, eleemosynam es se pauperibus faciendam non intuitu retributionis ab homine speratæ, sed gratis, ex misericordia, & propter Deum. Quod etiam ex Ecclesiastici. 4. confirmatur vbi dicitur, Eleemosynam pauperis non defraudes, sed redde illi debitum suum. Si igitur suum est huiusmodi debitum, absq; retributione oportet illud pauperi reddere, & ita gratis. Facit etiam parabola de Samaritano, qui cùm sau[258]ciato indigenti misericordiam impendisset gratis, & non ob retributionem eam fecisset, concludit Dominus dicens, Fac tu similiter.

Facit etiam ratio, quia aliâs sequeretur quod qui mutuat, aut ad terminum vendit, posset vltra capitale exigere interesse dãni & lucri, on solùm si diuitibus mutuet, sed etiam si pauperibus quãtacunq; necessitate pressis: quod est contra cõmunẽ sententiam, quę ait, quod inter alias conditiones requisitas ad hoc, quod mutuans, seu ad terminum videns possit iustè interesse vltra capitale exigere: vna est, quod non sit mutuatarius arcta & nobili necessitate pressus, quia tunc ratione indigẽtiæ oportet per eleemosynam subuenire.

Sequeretur insup, quod si diuites nollent pauperibus subuenire, nisi mutuando, tenerentur præfati pauperes, quando possent, accepta restituere: & non solùm hoc, sed

tenerentur dare operam acquirẽdi, vnde accepta restituant. Ac proin de non esset illis liberum in paupertate Euangelica viuere, nec religionem intrare: quãdoquidem qui debitis grauatus est, satisfacere debet, si potest, priusquàm religionẽ ingrediatur & profiteatur.

In hac quæstione, quæ pro vtraque sui parte apparentia habet fundamenta, distinguendum mihi videtur, ex parte dantis, & ex parte recipientis. Si enim recipiens tam inops est, vt propria bona actu non habeat, quę retribuere possit, nec artem habet, nec vires, nec industriam, nec denique modum aliquem vnde necessaria vitę possit, nisi mendicando acquirere, vt sunt claudi, cæci, aliique morbo incurabili laborantes, & qui senectute, quæ grauis infirmitas est, & incurabilis, sunt confecti, talibus dãda est eleemo mosyna gratis & liberaliter, propter Deum, sine spe vlla retributionis ab ipso paupere euenturæ. Hi enim dicunt̃ veri pauperes, qui omni humano subsidio sunt destituti, à quibus nil est, quod sperari queat. Alij sunt pauperes, quibus bona desunt temporalia: habent tamen actu vires, quibus laborare possunt, & operam suam locare. Habent etiam nonnulli artem aliquam, aut industriam, per quam possunt aliis prodesse, vnde mercedẽ mereantur, aut stipendium, vt propriæ possint necessitati subuenire, si velint. Et de his videtur idem iudicium, quod de aliis ope aliena indigentibus, cùm tamen bona habeant temporalia, quæ retribuere possint, etiam si**[[156]v]** infirmi sint, aut alia quacũq; necessitate pres si, & his non est necessarium eleemosynam per viam donationis dare: poterit tamen & de bebit, qui potens est, illis in tali necessitate subuenire de suis bonis illis communicãdo, & tantundem de rebus indigentis accipere vel sperare. Hi enim non sunt omninò pauperes, nec ita humana facultate destituti, qn vel res suas vendendo, vel propriam operam seu personam locãdo vel aliis obsequium im pendendo, possint quæ illis fuerint necessaria, acquirere, & suis necessitatibus succurren tibus rependere.

Ex parte verò dantis similiter videtur di stinguendum, quia sunt, qui habent superflua naturę & statui. Sunt etiam qui & si superflua habeant naturæ, non tamen statui. Et qui vtrique superflua habent, adhuc sunt in duplici differentia, quia aut illa retinent & seruant ad ea expendendum in rebus alioqui reipu. aliis miserabilibus personis necessariis, aut vt diuitias accumulent & augeant, seu vt in alios fines inhonestos ea expendant.

Qui igitur de his, quæ sunt necessaria ad statum aliquid notabile existẽti in extrema necessitate largitur, etiam si actu non habeat vnde retribuere possit, habet tñ in spe, quia de illo speratur, quod veniet ad pinguiorem fortunam & c. videtur quod non teneatur gratis necessaria ministrare, satis est, si per viã mutui conditionalis ea conferat, obligando, scilicet, illum cõditionaliter. Vt si ad pinguẽ venerit fortunam, tantũdem reddat, & idem videtur dicendum, si quis dat in eodem casu de superfluis statui, quæ alioqui in rebus rei pub. aut aliis necessariis, seu valde vtilibus erant expendenda, idque si sic datum sit in no tabili quantitate. Huius ratio est, quia licitum est alicui obligationem iniungere, ad id ad quod alioqui ipsa ratio naturalis eum astrin git. Sed qui de necessariis ad statum alterius, aut ad alias publicas vtilitates accepit, & veniat ad pinguem fortunam, ita vt possit susplere, quæ aliis, à quibus accepit, desunt, impiè & inhumanè agere videretur, si ad præfa tum defectum supplendum, nil velit repende re. Secùs si de superfluis statui acceperit, quæ non erant ad publicas necessitates seu vtilitates reseruata, sed ad diuitias augendum, aut in fines inutiles expendendum.

Et dixi notanter de mutuo conditionali. Nam potest donatio duplex esse, similiter & mutuatio, scilicet, absoluta: qua, scilicet, alter alteri ita donat, vt in nullo velit eum teneri ad retribuendum, siue ha beat vnde, siue non. Similiter mutuatio absoluta dicetur, qua

alter alteri mutuat, obligando illum simpliciter ad reddendum si ha buerit vnde: sinautem quærat & reddat. Econtrà vero est donatio & mutuatio conditionalis ad propositum præsens, quando alter alteri aliquid dat, non obligando illum simpliciter vt reddat, nec omninò illum à redditione deobligãdo, sed hac lege, vt si ad pinguem venerit fortunam, reddat acceptum, non obligando illum, vt det operam, ad talem fortunam perueniendi. Et talis datio est media inter donationem simpliciter factam, & mutuationem. Et potest etiam dici mutuatio conditionalis, sicut & donatio. Iam patet quod dico, si quis det necessaria alteri existenti in extrema necessitate, qui actu nil penitus habeat, vnde retribuere possit, danda est ei eleemosyna de superfluis, & de statui necessariis, non tamen simpliciter donan do nec simpliciter mutuando, sed potest mu tuari conditionaliter, & donari conditionaliter, vt dictum est: illi tamen absolutè mutuare non licet, quia liberum est tali pauperi post eà, vel religionem ingredi, vel in Euangelica paupertate viuere. Dixi etiam si datum sit in notabili quantitate: quia potest tam parum esse, vt ad sustentandum dantis statum nota bilem defectum non attulerit. Nam tunc im pium videretur pauperibus huiusmodi onus imponere, qui cum omnibus, à quibus aliquid acceperunt, rationem habere debeant.

Et per hæc potest moderari, quod suprà pro parte Scoti in dubio præcedenti citauimus, de illo, qui in extrema existens necessitate aliena accipit. An, scilicet, si ad pinguem veniat fortunam, teneatur tantundem restituere, quia refert, parum aut multum acceperit. Refert etiam, an quæ accepit, essent netessaria statui ei, à quo accepit, an essent superflua. Et secundum hoc, variè posset responderi. Sed de his aliâs.

Quia tamen rationes pro priore sentẽtia adductæ videntur indistinctè probare quod in nullo casu sit necessarium pauperi necessaria per viam donationis ministrare, qd' falsum esse putamus, ideò ad illas breuiter est respondendũ. Ad primum, quando arguitur, non te nemur indigenti plus q̃ indigentia exigit, sub uenire & c. Dicendum, quod illud dictum tenet ve rum de quantitate rei ministratæ, non autem de modo ministrandi, donando, scilicet, vel mutuando, & ita plus in quantitate ministrare, consilij est: non tamen semper de consilio est, donando ministrare, sed sæpe est de p̃cepto.**[157r]** Ad exempla illic posita dicendum, quòd pro cedunt in casibus, in quibus is, qui re aliena indiget, habet alias, vnde possit tantundem reddere. Et procedunt etiam, quando aliquid in notabili quantitate datum est, quod fortè esset danti ad statum, vel alias pias causas necessarium.

Ad confirmationem primam dicendum, quod procedit de his, qui taliter sunt in extrema necessitate panis, quod habent aliũde bona saltẽ immobilia, vnde soluere possunt, quos impium esset in casu compellere, vt bona sua immobilia, aut etiam, mobilia vendant pro pretio fortè diminuto, maximè si huiusmodi bona sint illis alioquî necessaria ad vitam. Non autem procedit de pauperibus nil penitus habentibus, vnde soluere possint. Et si ad hos velis legem citatam extendi, procedet in casu, quo qui triticum dat alioquî ad statum, vel alia pia opera, pretio sui tritici indigeat.

Ad secundam confirmationẽ ex dictis patet responsio, quod ob notabilem quãtitatẽ opere medici aut medicinarum requisitarum permittit̃, quod in casu illi infirmo ea ministret̃ per viam mutui, saltẽ conditionalis, vt dictum est.

Ad tertiam confirmationem dicendum, q̃ in illo casu habet locum mutuatio, seu locatio, quia quamuis pauper ille laborare põt bona temporalia non habeat, habet tamen personam locabilẽ per quam potest necessaria sibi acquirere, & retribuentibus retribuere.

Ad quartum de Iacob dicendum, quod non erat in tanta necessitate famis Esau, qui sine pulmẽto Iacob viuere non posset, nec adeò pauper erat, qui non haberet, vnde retribueret. Nec etiam Iacob tam impius fuisset, qui si in extremis fratrem suum vidisset, pulmentum necessariũ illi denegasset. Sed nec aliquid indebitũ petebat Iacob ab Esau, primogeniturã petens, quam ipsi ex Dei ordinatione, atque pro missione constat debitam esse. Itaque illud non videtur satis pertinẽter ad propositum adductũ.

Ad quintum dicendum, quod illud capitulum procedit, non de eo, qui est in extrema necessitate famis. Tum quia si in tali existat, non esset dicendus fur, vndecunque necessa ria acciperet, si non esset, qui offerre vellet. Tum, quia tali non esset pœnitentia imponenda, nec cõpellendus esset restituere, si re accepta extremè indigeret. Ac proinde procedit de eo, qui citra extremam existens necessitatem, aliena furatus est, ob necessitatem aliquam, quæ illum excusare non sufficiebat. Et ita in casu Dominus rei sic acceptæ, nec tenebatur in rei acceptione consentire per viam donationis, nec per viam mutui.

Ad sextum, quicquid sit de præfata Decretali, quę non ita formaliter sonat, dicendum, ita esse, nemini licitum esse de alienis viuere, maximè inuitis dominis rerum ipsarum, si modum habet honestum, vnde alioquî viuere possit: & si de mutuo viuere possit, casus tamẽ extremæ necessitatis mutuum non admittit, nisi vt suprà diximus. Sed de his hactenus.

De his, quibus est danda eleemosyna, & quo ordine.

DEinde solet quę ri, quibus est danda eleemosyna, malis, scilicet, an solis bonis? Ad quod sine disputatione breuiter dicendum, quod in extrema necessitate omnibus dãda est ad naturę sustẽtationem, etiam si mali, aut pessimi sint: Vnicuique enim mãdauit Do[259] minus de proximo suo. Omnem etiam proximũ diligere tenemus, & nullum occidere, qualiter occideremur, si fame pereunti, cùm possumus, non subuenimus.

Loquendo tamen citra extremam vel quasi necessitatẽ, videtur distinguẽdũ. Nam sunt quidam pauperes, qui de eleemosyna ipsis non defutura securi, in vitiis viuunt, qualiter fortè non viuerent, si eisdẽ eleemosyna negaretur, & cum hmõi incõueniens certum, aut probabile est, non est talibus eleemosy na erogãda. De his enim videtur procedere, qd' dixit Sapiens: Desudet eleemosyna in manu[260] tua, quousq; reperias iustum, cui des. Et iterũ: Da iusto, & nè dederis impio. Vnde August. & habetur. 5. q. 5. cap. Non oĩs. ait: Vtiliùs esu riẽti panis tollẽ, si de cibo securus, iustitiam negligit, quam esuriẽti panis srãgatur, vt iniustitię seductus acquiescat. Et Hiero. Da pauperibus non locupletibus, non superbis, quo necessitas sustẽtetur, non quo augeantur opes & vitia.

Ratione etiam idem patet, quia si peccãtẽ in nos debemus fraternaliter ex charitatis pręcepto corrigere, vt à peccato recedat: igitur, ex eodem præcepto tenemur non prębere cibum aut arma, vt in vitiis perseueret & crescat. Ac proinde si hoc sit verisimile ex eleemosyna euenturum, illicita erit, si fiat.

Sunt etiam alij pauperes, quorum vitia non sic verisimile est per eleemosynas esse fouenda, de quibus præfata incõmoda euenire minimè tenentur, & talibus indif-**[[157]v]**ferenter est eleemosyna eroganda. Id significauit Christus, dicens: Omni petenti te, tri[261]bue. Et iterum Dominus nobis patrem suum[262] in exemplum proponit, vt illum imitemur, qui solem suum facit oriri super bonos, & ma[263]los. Alibi etiam Christus iussit, dicens: Diligite inimicos

vestros, & bene facite his, qui oderunt vos. Constat autem inimicos, & eos, qui nos odiunt, malos esse. Quòd autem vita pauperum exploranda non sit, vt discretionem in eleemosyna illis eroganda faciamus, satis docet Augustinus de. 5. hæresibus: Cùm Loth de hospitalitate cõmendasset, qui aduenas, & peregrinos, indifferenter colligebat, & angelos etiam, quos homines esse putabat, hospitio suscepit, addit dicens: Discite Christiani sine discretione exhibere hospita litatem, nè fortè cui domum clauseritis, cui humanitatem denegaueritis, ipse sit Christus. Cui consonat Bernardus, dicens: Nè scruteris, nè illum fortè prætereas, quem Deus elegerit. Similiter & Chrysostomus super epistolam ad Hebræos, & habetur. 42. distinct. cap. Quiescamus. idem tradit, scilicet, quòd non examinemus, quales sint, qui eleemosynas postulant, sed sine discretione omnibus, cùm possumus, subueniamus. Idem habet Hierony. ad Paulinam scribens. Et habetur 16. q. 1. cap. Si cupis. Quod & sanctum Thobiã cap. 4. filium suum docuisse constat, cùm ait: Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli auertere faciem ab vllo paupere.

Hæc deberent attendere, qui respu. regunt, statuentes omnes pauperes extraneos, seu aliunde venientes à suis popu lis expellere, non nisi per vnum, aut duos dies eosdem in populo commorari permittentes. Cùm contingat extraneos, seu peregrinos multò pauperiores esse simul & meliores, quàm sint pauperes in ipso populo enutriti. Contingit etiam eos sic ab vno populo expulsos in alium ire, à quo similiter expelluntur, & ita fit vt huiusmodi pauperes extraneos com pellant semper miseros peregrinari, nullibi re quiem inueniẽtes, aut per vias sine vllo remedio, atque pietate animam exhalare, aut certè vnde possunt, indebitè furari. Et denique vel patibulo, vel flagellis pœnam, quam fortè non merentur, luere. Nec releuat huiusmodi recto res dicere, populum habent naturalem, vbi tales pauperes sustẽtari deberent, illuceant à suis connatura libus alendi. Qui hoc dicunt, deberent attendere, plures esse populos, tot, & tantis debitis, impositionibus, seu exactio nibus grauatos, vt vix in illis reperiantur, qui abundent, aut familiam suam, vt deceret, sustentare valeant. Deberent etiam attendere, multos homines, qui mendicant, in locis suis pro priis commorari non posse, vel quia exulant, vel quia illic inimicos habent, quos meritò ti mẽt, vel quia illic dedecus aliquod & tale pas si sunt, vt malint patriam, etiam cum mortis periculo deserere, quam in ea habitare, vel quia loco pœnitentiæ illis iniunctum est: vt proprium locum deserant, quando id salus animarum, aut populi pax postulauerit. Sunt igitur innumeratæ causæ, ob quas possunt & solent homines, deserta patria, aliena quærere loca, vbi cùm necessaria non habeant, mendicare coguntur. Si enim in vnoquoque populo sic institutũ esset, vt ibidem pauperibus naturalibus sufficienter prouideretur, si fieri possit, sin autem alius locus propinquus esset ad eo rum sustentationem deputatus, qui alterius populi defectum suppleret, adhibitis nõnullis limitationibus, prout casuum varietas aliquoties exigeret, rectè quidem: id tamen in vno tãtùm, aut paucis locis institutum, multa secum afferre inconuenientia non dubito. Esset autem id tolerabile, vbi populus suos pauperes simul, & extraneos alimẽtare non posset, tũc enim cęteris paribus potiùs naturalibus quã extraneis esset subueniendum. Sed hæc missa faciamus.

INde oritur dubium, An, scilicet, si omnibus, scilicet, bonis & malis indifferenter subuenire non possumus, teneamur bonos præferre? Dicendum in hoc, ordinem charitatis esse seruandum, cùm eleemosyna opus charitatis sit, iuxta illud Ioannis: Qui habet substãtiam huius mundi, & clauserit viscera sua apud indigentem, quomodò charitas Dei manet in illo? Et ita illos in eleemosyna debemus præferre, quos magis ex charitate tenemur diligere. Vnde Augustinus ait: eleemosynam, vt Deo grata sit, à nobis ipsis debere incipere, iuxta

illud Ecclesiastici: Miserere animæ tuæ[264] placens Deo. Tunc autem dicitur quis sibiipsi eleemosynam facere, quãdo propriam in digentiam, & miseriam bonis operibus nititur subleuare. Deinde autem parentes, à quibus, id quod sumus, accepimus. Deinde filios, quòd carnem nostram dicimus esse. Deinde domesticos, prout Paulus ad Timotheum scripsit. Deinde extraneos, qui si boni sint, malis filiis sunt præferendi, quemadmodum ait Ambrosius super illud Canticorum, Ordina uit in me charitatem & c. Similiter in lib. de officiis. Et habetur. 86. distin. cap. Non satis & c. Est itaque præfatus ordo seruandus, prout ra-**[158r]**tio & charitas ipsa postulat, modò cętera sint paria. Sunt enim quatuor in huiusmodi præ latione attendenda, scilicet, necessitas, debitum, honestas, & cõiũctio, in quibus possunt pauperes differenter se habere. In primis tamen si alter sit in maxima necessitate & alij citra eam, ille simpliciter est pręferendus, cu dans, magis est obligatus ob beneficia ab illo recepta potiora, & plura. Si in necessitate & debito sunt pares, qui iustus est, venit alteri præferẽdus. Si rursus in bonitate sunt pares, qui domestici sunt, præferantur extraneis. Verùm hæc omnia metiri, & exactè velle iudicare, seu cognoscere, difficile est, & fortè impossibile, nè dicam curiosum. Vbi igitur res non patẽs est, si bona fides atque conscientia assit, vnio docebit.

Sed fortè obiicies, quòd cæteris paribus magis tenemur subuenire malo, quã iusto, quia si malo non subueniam, peribit anima & corpus ipsius, si autem bono non subuenio, peribit solùm corpus ipsius: Igitur, cum maiori damno teneamur occurrere, sequitur, quòd tenemur potiùs primo, quàm secundo subuenire. Dicendum, si nobis esset certum, quòd subueniendo malo liberabitur anima, & corpus eius, quæ alioquî perirent non dubito, nisi quòd dimisso bono, tenemur malo succurrere, cùm malus sit in multò maiore indigentia, quàm bonus: & tenemur magis animam mali, quàm corpus boni diligere. Si tamen probabile, quòd per nostrum subsidium malo impensum non liberabitur anima ipsius mali, tunc bono est potiùs succurrendum. In his autem casibus particularibus difficile est, regulam generalem dare.

De eleemosyna danda sanis ad paupertatem voluntariam assumptis.

ALiud superest dubium, absoluendum, An scilicet, sit danda eleemosyna mẽdicantibus sanis & robustis, qui possunt labore manuum sibi necessaria quęrere. Et dixerunt aliqui, quòd non, quódque non est illis li citum mendicare, id est, de mendicimonio viuere. Ad quod arguunt primò, quia spontanea mendicatio, videtur contra legem natura lem, & diuinam primitùs institutam. Nam Gene. 3. ad hominem postquàm peccauit, dictum est à Domino: In sudore vultus tui manducabis panem tuum. Similiter & per Psalmi stam dixit: Labores manuum tuarum mãdu[265]cabis, beatus es, & benetibi erit. Et Iob. 5. Ho mo natus ad laborem, & auis ad volatũ. Vide tur insuper esse contra præceptum decalogi: Non concupisces rem proximi tui, non bouem, non asinum: nec omnia, quæ illius sunt. Contra quod videntur agere huiusmodi men dicãtes, qui cùm possint sibi iustè prouidere, de alienis potiùs viuere volunt.

Secundò arguitur, quòd sit contra do ctrinã Pauli in multis locis,[266] qui ait: Si quis non operatur, non manducet. Et infrà de his, qui operari nolunt, addit: His autem, qui huiusmodi sunt, denuntiamus, obse cramus in Domino, vt cum silentio operãtes, suum panem manducent. Et infrà: Si quis nõ obedierit verbo nostro, nè cõmisceamini cum illo, vt confundatur. Idem etiam Paulus, esto quòd officium prædicationis exerceret, non mendicabat, nec de aliorum bonis, sed de labore manuum suarum sibi, & suis, qui illum comi tabãtur, necessaria quærebat, vt ipse testatur, dicẽs: Argentum, & aurum, aut vestẽ nullius

cõ[267] cupiui, quoniam ad ea, quæ mihi opùs erant, & & his, qui mecum sunt, ministrauerunt manus istæ (exercebat enim artẽ scenofactoriã.) Idẽ similiter patet. 1. ad Thessa. 2. &. 1. ad Corin. 4.

Tertiò idem probant, quia huiusmodi spontanea mẽdicitas, vt dicunt, est contra charitatem ad veros pauperes habendam, imò est in fraudem verorum pauperum, qui eleemosynis eis debitis priuantur, cum eas sani & robusti mendicando sibi præoccupent, quod videtur contra illud Ecclesiastici. 4. Eleemosynam pauperis nè defraudes.

Quartò idem probant, quia omnia bo na abdicare, & paupertatem extremã eligere, affert secum quam plura pericula, quę homo vitare tenetur. Nam qui sic viuere eligũt, exponunt se periculo extremæ indigentiæ, & ex consequẽti mortis, cum accidere possit, vt nemo illis de necessariis subueniat. Exponũt etiam se periculo graues infirmitates incidendi, quales nimia indigentia seu paupertas inducere solet. Deinde, qui hanc vitam eligunt, potentes sibi labore manuum necessaria quęrere, & nolũt: confisi, quod Deus illis pro uidebit in tantis necessitatibus constitutis, videntur Deum tentare. Deinde exponunt se po riculo furandi, & nomen Domini blasphemandi, iuxta illud Salomonis, qui à Domino pe[268]tiit, dicẽs: Mẽdicitatem & diuitias nè dederis mihi, tribue tantùm victui meo necessaria, **[[158]v]** nè fortè satiatus, alliciar ad negandum Deum, & dicam: Quis est Dominus? & egestate compulsus, furer, & periurem nomen Domini.

Quintò, quales debent esse pauperes, quibus debeamus eleemosynas erogare, Christus videtur docuisse, dicẽs:[269] Cùm facis conuiuium, voca pauperes debiles, claudos, & cæcos, & eris beatus, non enim habent retribuere tibi & c. Vbi in eo, quod ait: pauperes debiles, videtur excludere sanos, & robustos. Et in eo quod ait: non habent, vnde retribuere tibi, videtur similiter eosdem excludere. Nam tales robusti, bene habent vnde retribuant, si operari velint. Ac proinde quòd dicitur, voca pauperes debiles, non disiunctim, sed coniunctim est accipiendum.

Sextò, idem probant, ex eo, quod ait[270] Paulus docens, quibus viduis sit de ecclesiæ bonis subueniendum, dicit eas esse, quæ veræ viduæ sunt. Illas autem dicit verè viduas, vt Hierony. & alij sancti exponunt, quæ omni humano solatio sunt destitutæ, quæ nec sibiipsis sufficere possunt, etiã si operari velint. Et ita concludunt, nec licitum esse sanis omnia bona abdicare, & de mendicimonio viuere, nec talibus esse eleemosynas erogandas.

In oppositum est veritas, & ecclesiæ approbatio, in qua multi sunt, qui cùm diuites sint, omnia tamen abdicantes, religionem ingrediuntur, & mendicant. Quod tamen damnandum esset, si verum esset, quod præfata opinio prætendit.

IN his, quæ dicta sunt, nonnulla tanguntur dubia. Primum, An sit homini sano, & robusto necessarium manualiter, seu corporaliter operari. Secundum, An talibus hominibus sit licitum, relictis bonis, quæ possident, in summa velle paupertate viuere. Tertium, An sit eisdem licitum mẽdicare, cùm possint propriis manibus victum quęrere. Quartum incidens dubium, An Christus summam habuerit paupertatem. Quintum, An Christus mendicauerit.

Ad primum dubium, An, scilicet, sit necessariũ corporaliter operari, dicendum. Ad triplicem finem solent homines manibus operari, scilicet, ad quærendum necessaria vitæ. Secundò ad vitandum otium, & damna ex otio prouenientia. Tertiò ad corpus exercendum, & illud rationi subiiciendum, pro peccatisq; satisfaciendum. Pro primo facit, quod suprà allegatum est: In sudore vultus tui manducabis & c. Et iterum: Labores manuum tuarum manducabis. Pro

secũdo facit, quod ait Hierony. ad Rusticum monachum: Semper aliquid operis facito, vt te diabolus occupatum inueniat. Pro tertio facit, quod ait Paulus, annumerans ea, quibus cor[271] pus castigatur, dicens: in laboribus, in vigiliis, in ieiuniis & c. Ob nullum tamen finem ex prædictis video esse de præcepto, aut necessarium manibus operari, cùm aliter possit homo fines illos obtinere. Ad finem enim ha bendi necessaria vitæ, labor manualis necessarius non est, si homo habet diuitias, vel per viam donationis, vel hęreditarię successionis, vel legati, seu fortunæ, aut per aliam viam, vt constat. Similiter ad finem vitandi otium, non est necessarius, quia aliis modis potest euitari: scilicet, literis incumbendo, legendo, docendo, visitando, & alia opera misericordiæ exercendo. Sed nec ad tertium finem est huius modi labor manualis necessarius, cùm possit homo corpus affligere, & illud spiritui subiicere per ieiunia, vigilias, peregrinationes, & alia honesta exercitia, etiam si non sint panis lucratiua, & ita simpliciter ad nullum finem ex dictis est necessarius labor manualis, nisi casu, quo non pateret alius modus suæ, seu proximi indigẽtiæ succurrẽdi. Aut casu, quo occasione huiusmodi mendicãtium, & laborare potẽtium, alij veri pauperes miserabiles extremam necessitatem patiẽtes, eleemosynis sibi debitis priuarentur. Nam tunc qui robusti sunt, non deberent de eleemosynis cum tanta verorum pauperum iactura velle viuere, sed propriis manibus, si possent, deberent sibi vi ctum quęrere, ad imitationem Pauli, qui non solùm ab eleemosynis, sed etiam à mercede si bi ratione prædicationis debita, abstinebat, nè fratribus scandali occasionem pręberet, vt scribit ad Corinth. Pro quo facit Hierony. ad Damasum, dicẽs: Qui bonis paternis & operi bus suis fustentari possunt, si quod pauperum est, accipiunt, sacrilegium profectò cõmittunt.

Ad id, quod secũdò quærebatur, An, sci licet, liceat sanis diuitias habentibus eas relinquere, & in summa viuere paupertate? res est, quæ quęstione non indiget, cùm sit per ecclesiam iam in fauorem ordinis mendi cantium declarata. Ait enim Nicolaus. 3. in Extrauagant. Exiit. Dicimus, quòd abdicatio omnium rerum temporalium in speciali, & in communi propter Deum meritoria est, & sancta, quam & Christus viam perfectionis ostendens, & verbo docuit, & exemplo firmauit, quamque primi fundatores militantis ecclesiæ, prout ab ipso fonte hauserant, in vo-**[159r]**lẽtes perfectè viuere, per doctrinæ ac vitę ipso rum alueos deriuârunt. Vnde apertum est, quod quæritur. Et oppositum fuit error quo rundam magistrorum Parisiẽsium olim per Alexandrũ. 4. & Innocẽtium. 4. reprobatus. Quibus districtè præcepit dictus Alexander, vt errorem suum retractarent. Vide decretalẽ ipsius, quæ incipit: Non sine multa & c.

Facit ad idem dictum Christi, Si vis per fectus esse, vade, vẽde omnia quæ habes, & da pauperibus. Vnde Augustin. in de Ecclesiasticis dogmatibus ait, bonum esse de propriis, pauperibus erogare, sed melius omnia relinquere, & cum Christo egêre. Et Hierony. ad Heluidiam ait, si vis esse perfecta, & in primo dignitatis fastigio stare, sequere Apostolos, da omnia quę habes pauperibus, & nuda nudum Christum imitare. Et idem ad Rusticum monachum scribens, qui relicto sæculo, omia bona à se abdicauerat, ait: Illud durum esset, & difficile, omnia, scilicet, bona abdicare, sed magna facient expectare præmia. Si igitur, homo omnia bona, quæ habet, à se abdicet, non ex hypocrisi, aut ob alium inhonestum finem, sed verè propter Deum, vt Christi doctrinam seruet, ipsiusq; exemplum imitetur, sancta est huiusmodi abdicatio.

HInc patet ad id, quod tertiò quęrebatur, An, scilicet, huiusmodi hominibus volũtariam paupertatem assumẽtibus, licitum sit mẽdicare? Et tenendum qd' sic. Tum, quia minoribus, qui talem elegerunt paupertatem, licitum est mendicare, imò & meritorium, prout per

summos pontifices est declaratum, puta per Nicolaum, per Alexandrum, & Innocẽtium, & alios, vt suppono. Tum etiam, cui licitum, & bonum est, omnia bona pauperibus dare, nil sibi reseruãdo, licitum erit aliena petere, & de oblatis viuere. Pro quo apertè facit Augusti. qui in de opere monachorum ait: Illi, qui in sæculo habebant aliquid, quo facilè sine opificio sustentarent vitam suam, & cõuersi ad Dominũ dispertiti sunt, tales ad opera manuum cogi non debent, nec ad acquirẽdum victum propriũ. Et rationem reddit, dicens: Quia qui de bonis suis pauperes sustentauerunt, de eleemosynis pauperum sustentari debent.

Pro quo etiam facit ratio, Meliora sunt opera spiritualia, quàm corporalia, vt constat, & per consequens corporalia licitum est prætermittere propter spiritualia, prout Christus significauit dicens: Dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Vbi Ambro sius ait: ideò Christum id dixisse, quia maius est animas mortuorum prædicando suscitare, quàm corpora mortuorum in terra abscõdere. Et Apostoli melioribus incumbere volentes, dixerunt: Non est æquum, nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Sequitur ergo eos, qui volunt spiritualibus vacare, non teneri, nec cogendos esse, ad corporaliter operandum cibum, & per consequens licitum esse illis de eleemosynis viuere: citra tamen ve rorum pauperum defraudationem.

Exemplo etiam sanctorum idipsum patet. Nam legitur de beato Alexio, quod relicto patrimonio, quo abũdabat, per mundum mendicando perrexit, cuius sanctitatẽ Dominus in morte sua mirabiliter declarauit. Beatus etiam Greg. per triennium stetit in spelunca, nil omninò manibus operans, de eleemosynis cuiusdam Romani viuens.

Et ita patet intentum, quòd non solùm ve rum est de volũtariis pauperibus, qui religionem aliquam profitentur, in qua officia ecclesiastica pro multis exercent, vnde digni sunt, qui per eos sustententur: sed etiam de aliis, si qui sint, qui mundum relinquẽtes, velint propter Deum, in paupertate viuere, aliis spũalibus exercitiis incũbẽdo, etiam si eccl̃iastica officia cum aliis in monasterio non exerceant, cum præ ter hmõi officia Ecclesiastica multa alia sint spũalia exercitia, quibus homo vacare potest.

Ad id, quod quarto loco quærebatur de Christo, An, scilicet, habuerit summã paupertatẽ: Dicendum quod sic. Tum ex his, quę per summos pontifices sunt declarata, scilicet, Christum altissimam paupertatẽ verbo docuis se, & exemplo confirmasse. Tum etiam ex dictis scripturæ. Zacharias enim de Christo lo[272]quens atque prophetizans, ait: Ipse pauper, &[273] ascendens super asinã. Psalmista, etiam in Christi persona ait: Ego mendicus sum, & pauper. Et Threnorum. 3. ait Hieremias de Christo, vt exponit glossa: Ego vir videns paupertatem meam. Ipse etiam Christus de ipso dixit: Vul[274] pes foueas habent, & filius hominis non ha bet, vbi reclinet. Paulus etiam ad Corinth. 8. ait: Scitis gratiam domini nostri Iesu Christi, qui propter vos egenus factus est, vt vos diuites essetis. Deinde constat Christum altissimam pauepertatẽ docuisse, & sub consilio suis fidelibus tradidisse, quando dixit: Si vis perfectus esse, vẽde omnia, quæ habes, & da pauperibus. Et iterũ: Nolite possidere aurum & argentum. Et alibi pluries. Nec credendum est Christum vnum docuisse, & oppositum ipsum fecisse, cùm scriptum sit: Cœpit Iesus facere, & docere. Nec valet, quod nõnulli dicunt Christum pauperem fuisse non per abdicationem**[[159]v]** dominij rerum, sed vsus tantùm. Hoc dicunt qui putant Christum, secundum quòdohomo, verè temporalem regem Iudæorum fuisse, rerumque temporalium verum dominium habuisse, solũq; rerum vsum abdicasse. A quorum sententia non immeritò recedendum vi detur, vt alibi facilè probauimus.

DE eo verò, quod quinto loco quærebatur, scilicet, An Christus vnq̃ mendicaue rit, ambigua res est. Et si quibusdam visum sit, dicere, quòd sic, saltem in illo triduo, quo cum duodecim esset annorum, eum parentes sui in reditu de Hierusalem perdiderunt, vt videtur sentire Bernardus, super Lucæ cap. 2. & alij. Cõmuniter tamen tenetur contrarium. Tum quia mẽdicare videtur in pœnam peccati introductũ, si enim homo non peccasset, locum mendicitas non haberet: Christus autem nulli vnquã culpæ subiacuit. Tum, quia Deute. 15. scriptum est: Omninò indigens, & mendicus non erit inter vos. Et ita non est putandum Iudæos permisisse Christum mendicare, maximè tunc, quando conuiuia potiùs exercebantur, quàm eleemosynæ, vti fieri solet in solennitatibus præcipuis, tam eundo, quàm redeun do. Tum etiam, quia apostoli non mendicabãt ostiatim, (de hac enim mendicatione nunc loquor.) Non enim erat egens quisquam inter illos, vt habetur in Actibus apostolicis. Deinde si Christus mendicasset, graue offendiculum videretur euangelio ponere, eò quòd videntes Christum mendicare, facilè putarent id ex impotentia Christi prouenire, qui sibiipsi prouidere non posset, ac proinde non re ctè de Christi miraculis & virtutibus sensissent. Quicquid sit de rationibus his, quæ nõ sunt adeò efficaces, non tamen legitur Christum ostiatim mendicasse, etiam si de oblationibus multorum deuotorum ipse & discipuli sui necessaria vitę haberent, adeò, vt de his possent aliis pauperibus subuenire. Illa autem quę ab aliis accipiebat, non tam ratione indigentiæ suæ, quàm publici officij docendi, & prædicandi, & aliorum publicam vtilitatem quærendi eidem debebantur. Itaque stipẽdium & merces potiùs quam eleemosyna dici poterat.

Ex his patet responsio ad principale quę situm, cùm stet tripliciter mendicare: scilicet, ex indigentia, quando non potest ho mo aliter sibi prouidere, & est miseranda paupertas. Alio modo, ex amore otij, & hæc est vituperanda. Tertio modo, ex amore Christi, cum desiderio illum imitandi, & rebus spiritualibus vacandi, & hæc est laudabilis, & præmio digna, vt ex dictis patet, ideò licitum est & laudabile huiusmodi voluntariis pauperibus per eleemosynas subuenire. Potest tamen huiusmodi mendicitas voluntaria per aliqua vitiari, scilicet, ratione finis, vt si homo operari recuset, otium quærens. Secundò, ratione scandali, vt si sit laicus, robustus, & nullam religionem professus, quem cùm alij videant mendicare, perque superiores tolerari, facilè alij vitiosi occasionem sument, vt perditè viuant, & vitium & otium quærant. Tertiò, ratione impedimenti, quod mendicando præstant operibus, ad quæ alioqui tenerentur, maximè si familiam habeant, cui prouidere teneantur. Quartò, si veros & miserabiles pauperes eleemosynis eisdem debitis, sua mendicitate priuant. His & aliis modis potest voluntaria mendicitas vitiari, quæ omnia nos in præsentiarum resecamus. Ob hæc iura ciuilia prohibent, nè robusti & sani mendicent, & eos, quos vagabundos vocant, puniunt, & exterminant, & laborare cogunt. Secùs de aliis, quorum vita est per ecclesiam approbata.

Per hæc patet ad rationes suprà factas. Ad primum ex Gene. sumptum: In sudore vultus tui & c. Dicendum, quòd non fuit præceptiuè dictum, sed in pœnam peccati, & modum maledictionis: quemadmodum & ad Euam in pœnam dictum est: In dolore paries & c. Itaque perinde est, ac si ad Adam dixisset: Terra non sponte dabit fructus, sicut dedisset, si in innocentia permansisses, sed sudore, & labore tuo interueniente. Quod ex Psalmista citatum est: Labores manuum tuarum manducabis: non etiam dicitur præceptiuè, sed per modum benedictionis, ac si dixisset: Beatus vir qui timet Dominum, non laborabit frustrà, sed fructus sui la boris colliget. Quod etiam ex Iob citant: Ho mo natus ad laborem: impertinẽtius est, nam nec de labore manuali panis lucratiuo accipitur, nec præceptiuè procedit, sed prænuntiat

mala, quæ communiter homini post pec catum eueniunt, ac si dixisset: Sicut naturale est aui volare, ita & homini naturale est multas miserias & mala in hoc sæculo post peccatum pati. Quod dicitur eos agere contra præceptum Decalogi: Non concupisces alienum: nil probat. Nam illic prohibetur rei alienæ concupiscentia, per quodcunque medium etiam nepharium. Qui autem rem alie nam optat per medium licitum, & non aliâs, non tangit contra tale præceptũ: alioquî oporteret damnare omnes mercatores, omnes qui res alienas emere volunt, cùm ea, quæ de fa-**[160r]**cto aliena sunt, sibiipsis optent. Quod est fal sum.

Ad secundum ex dictis Pauli sumptum, dicendum, quòd Paulus in locis illis loquebatur contra quosdam homines otiosos, qui non solùm victum manibus non quærebant, sed occasione ex otio sumpta, alios inquietabant, volentes contra aliorum voluntatem de alienis, seu de his, quæ ecclesiæ offerebantur, viuere. Hoc arguit, & hortatur, vt in quiete viuant, & manibus operentur: vt otium vitent, & eleemosynas veris pauperibus relinquant. Erat enim tunc ecclesia tenuis in fructibus, nec poterat omnium necessitatibus subuenire.

Ad tertium ex dictis patet, quòd velle vi uere ex eleemosynis in præiudicium verorum pauperum, non caret culpa ob circunstantiã illam. Quod autem ex Ecclesiasti co citatur, nil contra propositum agit, quia nõ loquitur contra mendicantes, sed contra auaros, qui cùm teneantur ex debito pauperibus subuenire, vel non subueniunt, vel diminutè, non quantum debent elargiuntur.

Ad quartum dicẽdum: Si ratio valeret, probaret, quòd omnes deberent operam dare diuitiis acquirendis, quod clarè repugnat Euangelio, per quod docemur, perfectionis esse, omnia bona pauperibus erogare, diuitibusq; ad regnum cœlorum aditum difficilem esse, atque in Domino non in diuitiis esse fidendum. Quod de tentatione Dei dicitur, haberet locum contra illos, qui nec laborare, nec mendicare curant, omne quod eis necessarium est diuinitùs sperantes: qualiter videmus multos ex indiscreta deuotione se totos Deo dimittere, & passim cadere. Quod deinde additur, quòd tales exponunt se periculo furandi & c. Dicendum, quòd non est tale periculum obruens, cui nõ possit homo per Dei gratiam, & arbitrij liber tatem si velit resistere. Non enim permittit Deus hominem vltrà quàm potest, tentari.

Ad quintum dicendum, quòd ad mentem euangelij nil refert legatur coniunctim, aut diuisim, quod illic dicitur, scilicet, voca pauperes, debiles & c. Nam Christus illic intẽdit nobis significare, quæ sit eleemosyna, quam Deus ad æternam mercedem acceptat, illa, scilicet, quam homo homini indigenti propter ipsum Deum facit, & non propter retributionem, quam ab homine, cui eã facit, sperat. Ac proinde locus ille, quem magnifaciunt, parum illis suffragatur.

Ad sextum ex Paulo citatum, facilè soluitur, si at attẽdamus ipsam epistolam ad Timotheum, quando ait, quòd veræ viduæ sunt de bonis ecclesiæ alendæ: loquitur enim in casu, & pro eo tempore, quo ecclesia erat inops, & paucas habebat facultates, vnde posset pauperibus omnibus subuenire, ob quam quidem ecclesiæ in opiam, & nè ecclesia grauaretur, dixit Paulus: Si fidelis habet viduam, alat eam, nè ecclesia grauetur. Ideò de bonis ecclesiæ non erat alenda, nisi quæ omni subsidio humano erat destituta.

Quæret fortè aliquis, An sicut est lici tum, ita etiam sit necessarium, & de præcepto eleemosynas dare huiusmodi pauperibus volũtariis validis? Et iuxta ea, quæ suprà dicta sunt, quando quærebatur, quibus sit ex præcepto eleemosyna erogãda: Non video, vnde cogamur sub pœna peccati mortalis prætextu voluntariæ paupertatis illis subuenire. Sicut enim illis volũtarium est à labore manum abstinere & mendicare, ita & nobis voluntarium videtur,

eleemosynas illis erogare. Nec videtur nobis necessarium illis subuenire ad hunc finem, scilicet, nè spiritualia exercitia relinquant, operari coacti. Nam huiusmodi finem, & si bonus, & laudabilis sit, ipsi sibiipsis prætendere non tenentur, cùm illis de consilio sit, perfectorum vitam imitari. Ac proinde, nec nos tenebimur illos in tali perfectione conseruare, de bonis nostris illis necessaria ministrando: quæ si illis denegamus, cùm sibiipsis, si velint, possint operando subuenire, nullum præiudicium illis facere videmur. Dico notanter, prætextu voluntariæ paupertatis, quia fortè alia ratione tenemur in communi illis prouidere pro eo, quòd pro nobis orant, sacrificant, & spirituale verbum seminant, aliaque spiritualia opera & officia ecclesiastica pro nobis exercent. Naturale quidem videtur, vt nostris benefactoribus grati simus & spiritualia seminantibus, corporalia nostra præbeamus. Dignus nanque est operarius cibo suo & c. Sed de his hactenus.

Finitur codex de eleemosyna.

6

Codex de oratione.

De oratione, & ratione ipsius.

[[160]v] DE oratione varias definitiones assignâ runt doctores, quanquã non propriè definitiones sunt, sed potiùs descriptiones quarundam proprietatum, seu conditionum ipsius orationis. Oportet enim orantem contemplari Deum, ipsiusq; bonitatem simul & potentiam. & c. Oportet etiam ad Deum, tanquam ad bonorum desideratorum largitorem, affectum dirigere. Interdum etiam orans petit à Deo formaliter, quod desiderat. Interdum, non nisi interpretatiuè, vt quando desiderium suum pandit, etiã si nec ore, nec mente, dicat: Domine, da mihi hoc, vel illud. Prætereà aliquãdo orat quis excompunctione cordis, vt si pro remouẽdis malis deprecetur. Aliquando verò ex amore & dulcedine, quam sentit Deo adhærens, & ipsum contemplans, cupiẽs ad perfectionem peruenire. Inde in describenda oratione, quidam attendunt ad hoc, quidam ad illud, alij verò ad illud. Dixit Damascen[9]: Oratio est ascẽsus intellectus in Deum. Notat contemplationem in oratione requisitam. Dixit Augustinus: Oratio est pius mentis affectus in Deum directus. Notat, desiderium orantis in quem de beat dirigi. Dixit Greg. Orare, est amaros in compunctione gemitus, & non cõposita verba resonare. Notat, vnde procedat imperfectorum, seu peccatorum oratio, quia ex pœnitẽtia cõmissorum. Dixit Bernardus: Oratio est hominis Deo adhærentis affectio, & familiaris quędam, & pia alloquutio, & statio illumi natæ mentis ad fruendum Deo, quandiu licet. Notat vnde procedat, & quo tendat perfectorum oratio. Dixit glo. 1. ad Thessa. 5. Orare est vota nostra Deo pandere. Notat quid sit interpretatiuè orare, vt solet homo homini suã significare in digentiam, & si formaliter non petat, petit tamen virtualiter.

Dixit Damascenus: Oratio est petitio decẽtium à Deo. Notat quid sit formaliter orare, quia scilicet, petere, quod aliud est, quam desiderare. Et hæc descriptio potest pro definitione accipi, strictè de oratione loquendo, vt scilicet, ad iustam & honestam orationẽ restringatur. Et quod dicitur à Deo intelligatur mediatè, vel immediatè. Nam aliquãdo petitio nostra dirigitur immediatè ad sanctos, mediatè tamen ad Deum, tanquam ad largitorem bonorum, quę desideramus. A qua definitione non multum discrepat Guiller. Parisieñ. in de diuina

Rhetorica, dicens: Oratio est petitio, quę ad Deum dirigitur, vel ad per sonas, seu personam propter ipsum. Quæ definitio etiam ad orationẽ iniustam extenditur.

Deniq; potest definiri oratio, magistraliter, & scholasticè loquẽdo: Oratio est expressio desiderij, facta Deo propter bonum adipiscendum, vel malum remo uendũ, formata per verbum interius, vel exterius. Et quod dicitur facta Deo, intelligatur mediatè, vel immediatè, vt suprà dicebam. Et datur de oratione honesta, & extendit se ad mentalẽ orationem & vocalem. Et significat quid in oratione sit petẽdum, & à quo, tanq̃ à largitore petendum sit, quia pro indigente, cui vel bonum deest, vel malum adiacet. Extẽdit etiã se ad orationẽ perfectorum & pœnitentium.

Oratio cuius potentiæ & virtutis sit.

QVibus præmissis est dubium primum, cuius potẽtiæ sit actus oratio, voluntatis, an intellectus? cuius etiam virtutis sit. Et Tho. in. 4. &. 22. videtur dicere, quod est ipsius intellectus practici, cuius est subditis imperare, pe tere ab æqualibus, & precari superiorẽ, idq; per verbum imperatiui modi. Idem videtur tenere Richard. in suo. 4. Et Gabriel in Canone lectiõe. 61. Cuius ratio videtur, quia orare mẽtaliter, est loqui ad Deum, petẽdo ab eo aliquid ab ipso orãte, desideratũ. Loquutio autem men talis ad intellectum pertinet immediatè & elicitiuè, quanuis pertineat ad volũtatẽ, quatenus mouet intellectum, vt loquatur & oret. Tum etiam, cum sæpe orans suadeat, vt optatum impetret, erit oratio suasiua. Suadere autem rationis est: non voluntatis, cuius est desiderare. Et ita orare erit potiùs intellectus, quàm volũtatis. Pro quo etiam facere videtur Aristo. dicens, q ratio semper deprecatur ad optima.

Contra tamen videtur, quod sit immedia tus actus voluntatis, & non in tellectus. Tum, quia si immediatus esset actus intellectus, igitur oratio esset cognitio. Quod tamen non videtur, quia nec appręhensiua co gnitio est, nec iudicatiua, quãdoquidem qui actu orat, non plus cognoscit, nec iudicat, quã si non oraret, cæteris eodem modo se habẽtibus. Tum etiam, quia ille actus, quem hæc verba significãt, fac hoc, da mihi hoc & c. potiùs ad voluntatem pertinet, quam ad intellectũ: nam impe-**[161r]**rare non est nisi voluntatis, cui subsunt hi, qui bus imperat. Est enim volũtas velut Regina aliarum potentiarum, quæ aliis potẽtiis non subest, sicut aliæ ipsi subsunt. Tum etiam, quia orare, seu petere mẽtaliter, est actus merè voluntarius, & immediatè in potestate orantis existens, vt suppono, sed actus intellectus nõ est immediatè, & in se liber: igitur, Oratio actus voluntatis, est potiùs, quàm intellectus. Pro quo faciunt, quæ aliâs adduximus, probando intellectum nostrum, non esse in se liberum, sed voluntatem.

Ad secundum, scilicet, cuius virtutis sit actus orare, seu ad quam virtutẽ per tinet: nam recipere ab alio, non videtur ad virtutem pertinere, cùm virtus in actione consistit, non in passione. Igitur desiderare, recipere, non erit actus virtutis, & ita nec petere bonum ab alio. Respon. Non semper actus laudabilis consistit in actione, sed aliquando in solo affectu, aliquando in passione voluntariè tolerata. Primum patet de actu pœnitendi, qui si propter Deum fiat, bonus est & me ritorius, etiam si solus habeatur sine formali proposito rectè viuẽdi. Secundum etiam patet, de passione mortis pro republi. pro Rege, pro Christo, volũtariè toleratæ. Similiter continentia virtus est, & in actione non consistit, sed in proposito seu affectu non se alicui carnaliter cõmiscẽdi. Itaque virtus moralis cõsistit aliquãdo in actione, aliquãdo in passio ne, aliquãdo in non actione, aliquãdo in solo affectu, vt optare

proximis beatam vitam, laudabile est, & meritorium, ita & eandem nobis ipsis optare, laudabile est, & meritorium. Orare etiam pro proximis, laudabile est & me ritorium. Orare etiam pro nobis similiter.

Refert tamen vnde huiusmodi Oratio procedat, ad cognoscendum, ad quam virtutem Oratio pertineat. Si enim solùm procedat ex amore proximi, vel proprio, ad amicitiam, seu charitatem pertinet. Si ex ani mo recognoscendi Dei potentiam & misericordiam, qui potens est, & paratus dona sua hu milibus donare, ad latriam virtutẽ pertinet. Deum enim colimus, quãdo ipsum tanq̃ ab eo depẽdentes oramus, in quo & illius poten tiam, & nostram indigentiam confitemur. Latria autem ad virtutẽ iustitiæ reducitur. Est em̃ Latria, reddere Deo cultum, ipsi soli debitũ.

Hinc videtur Ratio sumi contra Tho. in eo, quòd ait Orationẽ esse actum immediatum intellectus, vt dicebatur in dubio præcedenti, cùm tamen dicat ipsemet, q Oratio est actus latriæ elicitiuè. Latria enim virtus est voluntatis, vt ipse & cæteri fatentur, sicut & iustitia, cuius pars latria est, virtus est voluntatis. Si igitur Oratio est actus la trię elicitiuę, sequitur, quòd Oratio actus voluntatis est, & si actus intellectus esset, alterius virtutis intellectualis esset actus, scilicet, prudentiæ elicitiuæ. De hoc aliâs.

Quid in Oratione petendũ.

ALiud dubium, qd sit in Oratione à deo petendũ. Respõ. Ex definitione ipsius Orationis patet respõsio. Duo enim veniunt petenda, hæc sunt, remotio mali, & collatio boni. Est tamen bonum, quod per se, & secundum se appetibile est, vt vita beata, & virtutes ad eam conducentes. Et talia semper & determinatè petere, licitum est & conueniens. Est aliud bonum, quod prodesse potest, & aliquando obesse, quo, scilicet potest homo malè vti, tale est bonum corporis, scilicet, sanitas, integritas, agilitas, pulchritudo, & vita. Tale etiam est bonum honoris & famæ. Tale etiam est bonum fortunæ, seu externum, diuitiæ, vxor, filij & c. Hæ igitur non sunt ad solutè à Deo petenda, nisi quatenus vel necessaria sunt, vel vtilia aut conuenientia ad vi tam beatam, seu quatenus Deo placuerit, ea conferre, & prout ipse viderit expedire.

Primum, scilicet, quòd vita beata, & virtutes ad eam conferẽtes possint peti, apertum est ex Oratione Dñica, qua petimus, Adueniat regnum tuum & c. Et ex[275] scriptura, in qua petimus, Ostende nobis fa[276]ciẽ tuam, & salui erimus. Et iterũ: Dirige me in[277] semitã mandatorum tuorũ. Et ex ecclia, q̃ orat: Da nobis fidei, spei, & charitatis augmentũ.

Secundum, scilicet, quòd bona temporalia licitum sit petere, quatenus ad vitam sunt necessaria: patet exemplo Salomonis, qui orando petebat, di[278] cens, victui meo tribue necessaria. Et ex Oratione Dominica, in qua petimus: Panem nostrum quotidianum da nobis hodie & c. Quod non solùm de spirituali pane, sed de corpora li etiam intelligendum est, vt dicit ibîdem glos sa, & Doctor sanctus in præsenti materia. Et idem etiam patet ex Litania ecclesiæ, in qua Deum erat pro pluuia congruente, & vt fructus terræ dare & conseruare dignetur. Et de niq; generaliter licitum est in Oratione petere id, quod licitum est desiderare, vt ait Au-**[[161]v]**gustinus ad Probam. Cùm ergo licitum sit, non solùm bona animæ, sed corporis, & fortunæ desiderare, consequens est, licitum esse ea in Oratione petere.

Tertium, scilicet, quòd huiusmodi bona tam corporis, q̃ fortunæ seu externa, non sint absolutè, & determinatè petenda, sed cum remissione ad Dei beneplacitũ. Patet, tum quia fortè illa si darentur, nocerent potiùs q̃ prodessent, de quo certi es se non possumus, vt ait Paulus: Quid oremus, vt oportet, nescimus. Tum etiam exemplo Christi, qui cum patrem oraret, vt calicem eius transferret, suam tandem voluntatem patris voluntati subiecit, dicens: Veruntamen non mea, sed fiat voluntas tua. Tum etiam, ex Dominica Oratione, in qua petimus: Fiat volun tas tua, sicut in cœlo, & in terra. Cui petitioni contrariè videtur, qui absolutè & determinatè aliquid huiusmodi à Deo petit. Talis enim potiùs videtur petere suam fieri voluntatem, q̃ Dei. Vnde & filij Zebedęi à Christo repulsi sunt, cùm absolutè mediante matre sua à Christo peterent, vt alterum poneret à dextris, alterum à sinistris in regno suo. Nescitis, inquit Christus, quid petatis.

Corollariè sequitur, non esse licitum absolutè & determinatè petere in Oratione virtutes omnes morales. Patet, quia multæ sunt virtutes morales, in specie, quæ sine bonis temporalibus, aut cor poralibus haberi non possunt: igitur, si talia bona corporalia & temporalia non sunt ab solutè & determinatè petẽda: igitur, nec præ fatæ virtutes. Antecedens patet de libere litate & magnificentia, quæ sine bonis fortunæ haberi non potest. Patet de fortitudine belli ca, quæ sine armis & corporis robore haberi non potest. Patet de castitate coniugali, quæ sine coniuge haberi non potest. Patet de iustitia reip. gubernatiua, quæ sine dignitate temporali haberi non potest. Et ad hunc modum de multis aliis potest exemplificari.

Corollariè sequitur, non solum licitum esse petere bona temporalia, quatenus ad vitam sunt necessaria, sed etiã bona superflua, id est, diuitias, modò ad bonum finem ordinentur, etiam si periculosa sit huiusmodi petitio. Primum patet, quia licitum est, habere diuitias, & meritorium eas in pias causas, & gloriam Dei expendere: igitur, licitum est eas ad huiusmodi finem desiderare, & ex consequenti eas petere: conditionaliter tamen, vt dictum est, Dei voluntati proprium desiderium, & eius exequutionem sumittendo. Secundũ etiam patet ex Salomone petente à Deo, diuitias & paupertatem nè dederis mihi, nè fortè satiatus, alliciar ad negandum, & dicam, est Dominus? Idem patet ex Psal. Melius est modicum iusto super diuitias peccatorum. Christus etiam comparat diuitias spinis, quę animã pungunt, & sæpe impediunt, nè quis regnum Dei ingrediatur, iuxta dictum Christi, Difficilius est hominem diuitem ingredi regnum Dei, quàm camelum per foramen acus transire.

Si quis obiiciat dictum Christi Matth. 6. Primùm quærite regnum Dei, & hæc omnia adiicientur vobis. Super quo Augustinus ait: bona temporalia non esse quæren da. Respon. Christus contra eos loquitur, qui principaliter de crastino soliciti sunt, quid, scilicet, cras comedent, quid induent, cùm tamen hæc non sint primò & principaliter quæ renda, non tamen negat, quin secũdariò possint quæri, & appeti, & peti.

Si rursus obiicias: Psalm. 61. Diuitiæ si af fluant, nolite cor apponere & c. Vbi videtur prohiberi affectus, & desiderium diuitiarum. Respon. quòd non eos damnat, qui diuitias appetunt, sed qui diuitiis cor apponũt quales sunt, qui eas appetunt, vt eisdẽ fruantur, seu qui totum, aut principalem affectum illis adhibent, finem seu fœlicitatem in illis collo cantes. Qui autem diuitias possident, & petũt & appetunt, vt illis debitè, & vt oportet vtantur, non apponunt illis cor suum.

Corollariè sequitur, licitum esse in Oratione petere mortem, vel propriam vel alienam, non absolutè, sed cõditionaliter, scilicet, si homo finaliter non sit corrigendus. Patet hoc exemplo Anastasiæ, quę orabat Deum, vt suum maritum Pu blium de medio tolleret, vt

daret locum sanctis, si non erat finaliter corrigendus. Et Cy rillus in quadam epistola ad Augustinum orat Deum, vt hæreticum quendam resipiscere nolentem, occidat. Idem etiam potest iusto optari, si timetur quòd diu viuẽs, in peccatum cadet. Licitum enim est viris iustis beneficium Dei optare, tale est, eos de hoc sæculo nequã rapere, iuxta illud sapiẽtię: Raptus est nè malitia mutaret intellectum illius, aut fictio deciperet animam eius. Idem patet de seipso exemplo Pauli dicentis: Cupio dissolui & es se cum Christo. Et Iob etiam mortem propriam desiderabat, nec in hoc videtur peccas se vir tam iustus, & à deo commendatus. Pro quo etiam facit, quod dicitur, Melior est mors, quàm vita amara. De duobus autem, quorum**[162r]** alterum est eligendum, illud videtur præeligendum, quod melius est.

Quis orandus, Deus solus, an etiam sancti?

ALiud dubium, qs orãdus est, Deus, an alij sancti? Et primò arguit̃, quod Deus non sit orãdus, quia orare, est ei, quem oramus, nostrum desideriũ pandere, vt illud cõpleat, nos autem nil possumus Deo pãdere, qui ab æterno omnia nouit, etiam ea quæ nos intus desideramus, prout dicit Christus: Scit enim Pater vr̃ cœlestis, quid vobis opùs sit, antequàm petatis. Igitur superfluum videtur Deum orare, sed sufficit desiderare.

Secundò oramus aliquem, vt voluntatem eius ad id agendum, quod petimus, flectamus, sed voluntatem Dei nos non possumus flectere, aut mutare, vt ait Iacôbus in Canonica, cap. 1. Apud quem non est trãsmutatio, nec vicissitudinis obumbra tio. Et numeri. 21. Non enim Deus vt homo est, vt mẽtiatur, nec filius hominis, vt muteť.

Tertiò superfluum omninò videtur ora re pro eo, quod necesse est euenire, vel impossibile, sed id quod à Deo petimus, est huiusmodi. Nam vel Deus ab æterno decreuit id facere, quod in Oratione peti mus, & si sic, necesse est illud euenire, cum Dei volũtas ob sui impotentiam frustrari, aut impediri non possit. Vel Deus decreuit illud non facere, & si sic, impossibile est illud fieri, quod petimus. Dicere autem quod Deus nec decreuit ab æterno vnum nec alterum, sed suspensam ha buit voluntatem, quousq; quis eum oret, nõ est rationabiliter dictum, quia Deus sicut nil ex tempore scit, sed omnia ab æterno sciuit, ita nil ex tempore vult, sed omnia quæ vult, ab ęterno voluit, alioqui nouitas aliqua vide retur esse in Dei voluntate, quod est falsum.

Respon. Rationes hæ nil probãt. Ad primum enim quãdo arguitur, quòd orare, est pãdere & c. Esto id ita sit, falsum tamen est, quòd nos non possumus Deo nostra vota pandere. Aliud enim est quenq̃ docere, aliud ad eum loquẽdo, id quod optamus, repræsentare. Igit̃ ex quo Deus omnia scit, non possumus nos eum quicquam doce re. Possumus tamen ei vota nostra repræsentare, vt nos illi humiliantes, digni efficiamur, vt quod petimus, assequamur.

Ad secundum falsum videtur, quòd nos non possumus flectere volũtatẽ Dei aut quodãmodò mutare, si indistinctè dicatur. Nam constat Deum sententiam suam ob opera nostra bona, aut mala sæpe mutare. Si enim ob peccata eramus in ira Dei, ad gehen nam ordinati, si tamen per pœnitentiam resi piscamus, mutat Deus sententiam, iuxta illud Hiere. 16. Noli subtrahere verbum, si fortê audiat, & conuertatur vnusquisq; à via sua mala, & pœniteat me mali, quod cogito facere eis propter malitiam studiorum suorum. Vbi glos. Et pœnitentibus & mutatis ipse pœnitens mutat sententiã. Sic etiam ait beatus Grego. Nouit Deus mutare sententiam, si tu noue ris corrigere delictum. cap. Cõmutabilis. 22. q. 4. Sicut igitur per

opera pœnitentiæ & virtutũ sumus causa, quòd Deus sententiam mutet, & nos in sui gratiam admittat, ita & per ora tionem possumus esse causa, vt Deus ad vota nostra condescẽdat. Quod fit absq; omi mutatione reali ipsius Dei, quod facile est intelligere, posita distinctione communi, scilicet, ą Deus determinat aliquid facere dupliciter. Vno modo simpliciter & absolutè, ita vt ad id volendum, non determinet̃ ab operibus nostris, & tamen voluntatem nos non possumus mutare, nec in aliam flectere. De quo procedit illud, quod dixit Samuel: Porrò triũphator in Israël non parcet, & pœnitudine non flectetur, nec vt homo, vt agat pœnitentiam. Et sic procedit, quod suprà in ratione hac citatum est. Alio modo vult Deus aliquid facere, iuxta exigentiam nostrorum operum, vt si bona sint, dabit pręmium, econtrà si ma la supplicium, & hanc voluntatem dicitur mutare secundum nostram mutationẽ. Sic enim secundum præsentem iustitiam ordinat hodie Petrum ad gehennam, quem cras pœnitentem ordinabit ad gloriam. Et huiusmodi Dei volũtas seu decretum magis videtur & est conditionatũ, quàm absolutum. Et cùm dicitur Deus mutare propositum, seu sententiam, constat, quõd mutatio realis non in Dei voluntate est, sed in nobis, vel in tempore, vt aliâs ad longum explicuimus. Ita igitur stat, quòd Deus determinet non dare nobis, quod optamus, si non oremus: & nobis orantibus, flectatur, & det, quod petimus, idque absq; omni mutatione reali ipsius Dei.

Ad tertium. Si ratio aliquid probaret, æquè probaret, quòd omninò super fluum & inutile est homini opera bona facere, aut mandata seruare, quodque nil noceat homini perperam viuere. Patet, quia vel Deus**[[162]v]** ab æterno decreuit hominem saluare, vel damnare. Si primum, necesse est illum saluari, quicquid agat. Si secundum, impossibile est eum saluari, quicquid agat. Dico igitur, admisso quòd Deus ab æterno decreuit alterum illorum, scilicet, vel dare nobis, quod petimus, vel negare: non tamen inde fit, vt vel necessarium sit, vel impossibile, quod petimus, loquẽdo de necessitate & impossibilitate consequentis. Patet hoc, quia hoc, quod peto, sci licet, quòd Deus liberet me à certa tentatione, in se merè contingens est, in plena Dei libertate consistens, etiam si alterum ex contradictoriis Deus ab ęterno decreuerit. Sicut enim Dei præsentia rebus euenientibus necessitatem non imponit, ita nec Dei decretũ. Secùs si loquamur de necessitate aut impossibilitate consequentiæ, nam sic necesse est si Deus decreuit aliquid facere, quòd fiat: & im possibile est, si decreuit illud non facere, quòd fiat, & ita patet, quòd stante necessitate, vel impossibilitate consequentiæ, seu conditionalis, remanet in seipsum consequens contin gẽs, quod in nostra Oratione à Deo petimus.

Sed contrà videtur replica, quòd orans petat, quod necessarium est, nam in omni Oratione ponitur, vel subintelligitur conditio, videlicet, si Deus vult: non enim de bemus petere absolutè à Deo aliquid, etiam si ipse nolit, hoc enim esset diuinæ voluntati reniti, cui tamen nostram tenemur voluntatẽ conformare. igitur si peto aliquid à Deo intelligo, si ipse velit. Cuius exemplum Christus nobis contulit, quãdo ad Patrem orans dixit: Pater si vis, trãsfer à me calicem hunc. Sed posita hac conditione in Oratione, constat esse necessarium, quod petimus, scilicet, Peto Domine, vt des mihi gratiam, si vis: vt des mihi sanitatem, si vis. Necessarium enim est, quòd det, si vult. Respon. quòd illa conditio non apponitur ex parte obiecti petiti, sed est conditio Orationis seu petitionis, non rei pe titę, ita scilicet, vt Oratio sit conditionalis, non res, quam petimus. Et ita stat, quod dixi, scilicet, contingens esse id, quod in Oratione petitur, non necessarium, quale esset, si petitio tenderet in conditionalem illam, scilicet, si vis Christe fac hoc. Aut dicatur aliter, quòd illa conditio non ponitur in Oratione, vt Oratio fiat conditionalis, nec vt res conditionata petatur, nec ponitur illatiuè,

sed submissiuè: ita scilicet, vt orans sub illa conditione nõ intendat consequentiam facere, seu conditio naliter loqui, sed suam voluntatem, & rem ipsam petitam diuinæ voluntati submittere, qualis submissio & humilitas in Oratione requiritur. Hoc satis significauit Christus quando dixit: Transeat à me calix iste, verũtamen non mea, sed tua voluntas fiat. Sic etiam quando virgo dicit: Contraham tecum, si patri meo placuerit. ly, si, non illatiuè, seu consequentialiter accipitur, sed submissiuè, vt dictum est. Et tunc nulla est necessitas nec consequẽtiæ in re, quam in Oratione petimus.

Sed vltrà insurges. Esto saluetur contingentia rei petitæ, non tamen videtur superfluitas Orationis excusari, cùm necesse sit impleri, quod Deus ab eterno decreuit, & impossibile, quod non decreuit. Respon. Sicut opera bona superflua non sunt ad consequẽdum vitam beatam, ita nec Oratio ad eundem finem superflua est. Sicut enim Deus ab æterno decreuit vitam hominibus dare, sed non nisi mediantibus operibus bonis: ita ab æterno multa bona largiri homini decreuit, sed non nisi mediante Oratione, quę actus virtutis est, & Deo grata. Et sicut ab æterno præuidit vniuscuiusque opera, secun dum quæ vnicuique retribuere decreuit, ita ab æterno præuidit vniuscuiusq; Orationes, & petitiones, secundum quas etiam vota complere decreuit, prout sibi eas acceptare placuit. Et ita sicut seclusis bonis operibus tolli tur, Deum decreuisse gloriam dare, ita seclusis Orationibus, tollitur Deum decreuisse de sideria complere, vt aliâs latiùs in de prædestinatione explicuimus. Vnde apertè patet, opera nostra, & Orationes, quas ad Deum fundimus, non esse superflua, aut impertinentia, qualia essent, si Deus absolutè alterum eo rum facere decreuisset, & non secundum exigentiam nostrorum operum & Orationum.

Colligitur igitur Deum esse à nobis salubriter orãdum. Nam & prophetæ orauerunt Deum. Christus ora uit, & Christus nos orare docuit. Ecclesia Christi sponsa quotidie, & frequentissimè orat, & huiusmodi Orationes sanctas, & salutares esse determinat. Et naturalis ratio hoc idem dictat, esse scilicet orandum superiorem, in cuius potestate est, nostris subuenire miseriis. Hic autem Deus est.

ESto igitur, Deus orandus sit, An conueniat orare singulas personas? Quod quę ritur, de Spiritu Sancto specialiter: nam de patre, & filio non dubitatur, quin orandi sint. De Spiritu Sancto tamen esset ratio dubitandi: quia, vt ait Erasmus: antiqui, & sancti Doctores Orationes suas non solebant ad Spiritum Sanctum dirigere, sed ad patrem,**[163r]** & filium. Hilarius etiam nõnullam in hac re differentiam videtur ponere inter duas primas personas & Spiritum Sanctum, qui tertia persona est. Ait enim. 12. de Trinitate: Cõser ua, inquit, hanc oro fidei meæ religionem, vt quod in regenerationis meę Symbolo ꝓfessus sum, semper obtineam, te patrẽ & filium tuum vnà tecum adorent, Spiritum Sanctum, qui ex te per vnigenitum tuum est, ꝓmerear. In quo videtur innuere Spiritum sanctum magis promerendum esse, quàm orandum.

Respon. Spiritus sanctus sicut pater & filius venit orandus. Id patet ex ecclesię ritu. Orat enim ecclesia ipsum Spiritum sanctum immediatè, sicut & patrem, quod apertum est in Litaniis per ecclesiam prola tis & institutis, in quibus Oratio ad patrem, Oratio ad filium, Oratio ad Spiritum sanctum immediatè dirigitur. Patet etiam de multis aliis Orationibus, quæ in missis, quę ab ecclesia celebrantur, ad Spiritum sanctum immediatè diriguntur. Patet etiam ratione, quia qua ratione pater & filius, eadem Spiritus sanctus orandus est, siquidem oramus patrem, quia largitor est bonorum, à quo similiter omnia pendent: quandoquidem

vnius potentiæ & essentiæ est cum patre & filio, eiusdem etiam bonitatis & misericordiæ, eadem etiam adoratione colendus. Omnium etiam trium opera ad extra omnia sunt indiuisa.

Nec obstat, quod anteà dictum est. Nam si veteres Orationes solebant immediatè ad patrem & filium dirigere, non ita ad Spiritũ sanctum, non ideò id fiebat, quòd Spiritus sanctus orandus non esset, sicut aliæ personæ, sed proprietatẽ Spiritus sancti attẽden tes, congruentiam quandam in orando seruabãt. Proprium enim est Spiritu sancto esse donum patris & filij. Et congruit magis donum à largitore doni petere, quam ab ipsomet dono. Ideò congruentiam hanc seruantes, à patre & filio donum sibi elargiri petebant, & ipsum donum, quod Spiritus sanctus est, promereri curabant. Et id sonant verba Hilarij. Nos autem scientes, quòd non solus pater & filius dant Spiritum sanctum nobis, sed ipsemet Spi ritus sanctus dat seipsum nobis, tam in se, quã in suis donis, ex quo hoc, quod est Spiritum sanctũ dari hominibus, sit opus ad extrà, qd' necesse est omnibus tribus commune sit. Ideò ve ritatẽ sequẽdo, dimissa præfata cõgruẽtia, dicimus Spiritum sanctum cum patre & filio adorandum, & cum patre & filio orandum.

SEd an sancti, qui cum Christo regnant, sint à nobis orandi? Et dixerunt aliqui hæretici, quòd non, eò quòd sancti nobis prodesse non possunt. Pro qua sententia arguunt primò ex Paulo. 1. ad Thimoth. Vnus est media tor noster Christus Iësus. Non igitur sancti pro nobis vtiliter intercedunt, alioqui plures essent nostri mediatores apud Deum.

Secundò ex Ioan. in Canoni. Aduocatum habemus apud patrem Christum Iësum, qui propitiatur pro nobis. Si igitur ipse pro nobis propitiatur, superfluæ sunt aliorum sanctorum preces, quas pro nobis fundunt.

Tertiò ipsi sancti pro seipsis orantes, à Deo non exaudiuntur: igitur, nec si pro nobis orent. Antecedens probant ex illo Apocalyps. 6. Vbi dicitur, quòd martyres clamant ad dominum, dicẽtes: Vsq; quo Domine non iudicas, & vindicas sanguinem nostrum de his, qui habitant in terra? Vnde patet eos non exaudiri, alioqui non ita conquerentur de Deo.

Quartò quia sancti in cœlo existentes, non sunt in statu merendi, aut demerendi sibi, igitur nec nobis.

Quintò quia Deo soli est exhibẽdus cultus latrię, iuxta illud Pau li: Soli Deo honor & gloria in sæcula sæculo rum: sed Oratio est species latriæ, vt suprà dictum est: igitur, solus Deus orandus est, non homo, etiam si sanctus sit.

In oppositum est veritas, scilicet, quòd sancti sunt à nobis orandi, & inuocan di, qui suis intercessionibus possunt nobis multa bona impetrare. Et quia hoc aliâs in Codice de suffragiis ad longum ostendimus authoritate scripturæ, authoritate sanctorum, & ecclesiæ determinatione, ideò à probationibus supersedeo. Itaque ad præsens satis est, breuiter soluere præfatas rationes.

Ad primum dicendum, quòd Christus est vnicus principalis Mediator intercedendo pro nobis, cum quo stat, alios esse mediatores intercedendo similiter pro no bis, quanuis Christo inferiores. Nam & domina nostra, à sanctis nostra mediatrix nuncupatur. Cùm autem Christus dicitur vnicus Mediator, vnicus, potest accipi pro pręci puo. Si autem præcisiuè seu exclusiuè accipiatur, dicitur Christus vnicus Mediator par ticipatione naturæ diuinæ, & humanæ. Simi liter vnicus est in opera redemptionis.

Ad secundum ex Ioann. nil mouet, quia & si Christus pro nobis intercedat, non inde excluduntur alij intercessores, imò potiùs sequitur alios sanctos similiter pro**[[163]v]** nobis

intercedere, volẽtes in hoc Christo capiti se conformare. Nec sequitur esse superfluas sanctorum Orationes, quas pro nobis fundunt, quia tunc similiter esset dicendum, superfluas esse Orationes ecclesiæ, quas pro nobis, & pro defunctis facit.

Ad tertium ex Apocalypsi, falsum est, quòd martyres in suis votis non exaudiantur, quandoquidem primam stolam, coronam triumphi illicò recipiunt, vindictã etiam, quam petunt, obtinebunt, quę eisdem etiam ibîdem promittiť. Nam dicitur ad eos, vt requiescãt: Adhuc tempus modicum, donec cõpleatur numerus cõseruorũ suorũ. In quo apertè illis spes datur vindictæ, quam petũt.

Ad quartum, q̃uis non sint in statu merendi, sunt tamen in statu liberaliter & per viam gratię nobis aliqd à deo impetrãdi.

Ad quintum, Oratio quatenus dirigitur in Deum mediatè vel immediatè in recognitionẽ omnipotentiæ Dei, à quo omnia pendent, pertinet ad latriam, & ita orare aliquem tanq̃ supermum omnium largitorem, nephas est, nisi is, quem oramus, Deus sit. Et qui illo modo aliquem sanctum oraret, idololatraret. Oramus igiť sanctos, non tanq̃ bonorum largitores, sed tanq̃ intercessores & aduocatos. Et licet in hoc eos quodã modo colamus & honoremus, attamen talis honos illis conueniens est, & non Deo debitus, sed primus.

ESset tamen dubium, An supposito, quòd sancti sint à nobis vtiliter orandi, an pos sit hæc veritas per solius scripturæ sacræ testimonia apertè & sufficienter probari, seclusa determinatione ecclesiæ. Quæ inquisitio valeret ad ampliùs confundendum hæreticos, solis scripturis adhęrentes. De qua quę stione, cùm nonnulli contenderent, videbať quibusdam pars negatiua probabilis. Oppo situm tamen tenẽdum videtur, scilicet, quòd ex scriptura sola sufficienter colligitur, sanctos, vtiliter à nobis inuocari, & orari, sumen do Orationem largè, vt ad deprecationẽ, seu supplicationem se extendat. Hoc videtur primò, quia in scriptura legiť de Angelis, quòd orant Deum, seu intercedunt pro nobis, vt vota nostra à Deo compleantur. Hoc patet Thobiæ. 12. dixit angelus ad Thobiã: Quando orabas cum lachrymis, & sepeliebas mor tuos, & eleemosynam dabas, ego Orationẽ tuã obtuli Domino. Et quid est angelum Oratio nem nostram Deo offerre, nisi supplicare illi, vt eam adimplere dignetur. Non enim eam Domino offerebat, vt ipsa Oratio Domino innotesceret, omĩa enim aperta sunt oculis Domini. Igitur ad hoc offerebat Orationem Domino, vt Dominus eam cõpleret. Nec hoc ali ter fieri videtur, nisi ipso angelo supplicante, vt Dominus votis orantium condescẽdat. Et nec angelus id ipsi Thobiæ narrasset, scilicet, ora tionem eius Domino obtulisse, nisi vt signifi caret modum, quo ipse Thobias vota sua fuerit consequutus, mediante, scilicet, ope ipsius angeli. Itaque hinc apertè constat, angelos pro nobis intercedere, & vtiliter.

Prætereà legitur Zachariæ. 1. angelum afflictioni populi Dei mise ratum, sic Dominum rogasse, Domine exercituũ vsq; quo tu non misereberis Hierusalẽ, & vrbium Iuda, quibus tu iratus es? Vnde & obtinuit à Domino clemẽs, & consolatorium responsum, quod ipsi populo annuntiaret. Intercedunt igitur sancti angeli pro nobis, & sæpe, vel in toto, vel in parte exaudiuntur.

Prætereà legitur. 2. Maccha. 15. quod Hieremias (cùm defunctus esset) orabat assiduè Dominum pro populo Dei dedisseq; inde gladium, dicẽs: Accipe sanctum gladiũ, munus à deo, in quo deiicies aduersa rios populi Israel. Sicut & factum est. In quo apertè docemur, sãctos defunctos & Dei amicos pro nobis intercedere, & eorum Oratiões quas pro nobis ad Deum fundunt, exaudiri.

Prætereà de multis sanctis viris legitur apertè, quòd Christum & Deum pro aliis orauerint, eosque exauditos es se, vt paulò post patebit. Ac proinde vt cõcludit Hiero. hoc idem à fortiori credẽdũ est de sanctis defunctis, cum Christo regnantibus, quòd pro nobis orant & exaudiuntur.

Si dicas, ex his non colligi, nisi sanctos pro nobis intercedere, & interdum audiri, non tamen inde fit, vt nos Orationes nostras ad sanctos dirigere debeamus. Illud enim faciunt sancti ex charitate, quam ad nos habent, quod non minùs facerent, non orantibus nobis. Respon. Ita est, quod apertè ex dictis non ostenditur, sanctos esse à nobis orandos, sed ipsos Deum pro nobis intercedere. Inde tamen apertè colligitur, illos per nos esse orandos, quia omnis ille potest cõuenienter per nos orari, qui sua ope, aut percibus, potest nostra vota honesta cõplere. Tales sunt sancti cum Chri sto regnantes, vt ex dictis patet: igitur. Pro quo etiam facit, quod legitur Iob. 5. Voca ergo aliquem, qui tibi respondeat, & ad aliquem sanctorum te cõuerte. Ex hoc probat Tho. conclusionem præfatam. Denique hoc idem videtur ex Hier. 15. Si steterit Moses & Samuel**[164r]** coram me, non est anima mea ad populum istũ. Et Ezech. 14. Si Noë, Iob, & Daniel orassent pro eis, non eos saluarẽt. Et tunc constat sanctos illos propheats defunctos esse, & tamen inde apertè colligitur, sanctos illos solitos es se Deum orare, & à Deo exaudiri. Alioqui quorsum illud dixisset Deus? Itaq ue ex sola scriptura apertè colligitur sanctos Dei pro nobis intercedere, & multa bona per suas intercessiones nobis impetrare, & ex cõsequenti, quòd sunt à nobis vtiliter orandi.

De animabus etiam quæ sunt in Purgatorio solet dubitari, An sint à nobis orandæ. Ratio dubitationis est, quia sancti, qui sunt in hoc sęculo, possunt à nobis cõuenien ter orari, vt patebit dubio sequenti: igitur, & animæ Purgatorij, quandoquidem non minùs charæ sunt Deo præfatę, animę, quàm qui in hoc sęculo viuent. Tum etiam, quia illæ animæ possunt suis intercessionibus nobis prodesse, nam si aliquid obstaret, quominùs possent, maximè quia sunt in pœnis, sed hoc non ob stat, quia sancti viuentes sæpe sunt in pœnis actu, & reatu, imò & in peccatis saltem venialibus, & tamen possunt nobis apud Deum prodesse. Nec obstat, quòd non sint statu merendi, nam sancti in cœlo non sunt in statu merendi, tamen eos vtiliter oramus, & ipsi nobis sæpe succurrunt. Cùm igitur illos pos simus vtiliter & conuenienter orare, qui ver bis, aut opere nobis ad salutem prodesse pos sunt, & animæ Purgatorij possint: sequitur, quòd eas possumus conuenienter orare.

Contrarium tamen video à Doctoribus teneri, quia in tali statu sunt, quo magis conueniat pro illis orare, quàm eas orare, vt patet. Et etiam, quia Oratio ad aliquem prudẽter dirigi non potest, ni si is, quem oramus, intelligat, seu audiat, quod ab eo petimus, alioqui inepta & ridenda videtur Oratio huiusmodi. Sed animæ in Purgatorio existẽtes de lege ordinata nostras O rationes, maximè mentales, audire non possunt, nec intelligere: quia nec in proprio genere, vt suppono, ob distantiam, quæ inter nos & illas dicitur: nec in verbo, quandoquidem non nisi beati vident in verbo, quæ hîc agun tur. & ita non sunt à nobis orandæ.

Verùm non videtur hoc efficaciter pro batum. Tum, quia licet in par ticulari nesciant, quis, & quomodò eas oret, possunt tamen intelligere, aut verisimiliter saltem in genere coniectari, quòd miseri viatores sanctarum animarum precibus cupiunt in suis necessitatibus adiuuari, sicut econtrà ipsæ similiter per viuentes adiuuari desiderant. Et hæc generalis cognitio, sufficit mouere eas, vt orent pro his, qui se illis commen dant. Tum etiam, quia possibile est, quòd in particulari sciant, quis se illis commendet, licet non in proprio genere,

nec in verbo, saltem ex angelorum, qui nos custodiunt, relatione, id scire possunt. Deinde, quia multi af firmant, nonnullas animas inter nos purgari, & inter nos habitare, specialiter in locis illis, in quibus aliqua notanda scelera commiserunt. Et aliquãdo ad nos peruenire per mittũtur, & nobiscum diuina dispensatione loquũtur, & tunc nil obstat, quominùs in proprio genere nostras Orationes audiant, si ad eas loquamur. Ac proinde nil inconuenit eas, & nos inuicẽ auxilium seu opem in nostris necessitatibus poscere, cùm proximæ nostræ sint, sicut & nos sui. Si igitur illæ pro nobis orant, & à Deo audiri solent, non dubito, quin pos simus nos illis commendare, & ex cõsequenti eas, vt pro nobis intercedant, deprecari. Sed de hoc posteà.

SImiliter solet de sanctis qui sunt in via dubitari, An sint per nos conuenienter oran di. Loquor semper de Oratione largè sumpta, vt ad deprecationem se extẽdat. Verùm de hoc minimè videtur dubitandum. Nam certum est, quòd sancti in via existentes, possunt iuuare nos per eorum intercessiones. Hoc patet Ioan. 12. ad preces Philippi & Andreæ, gentiles quidam cupientes videre Christum, ad ipsum Christum adducti sunt. Et Ioann. 20. ad preces virginis, Christus aquam in vinum conuertit. Et ad preces Apostolorum Magdalena obtinuit, vt à Christo audiretur, & veniam consequeretur. Rogauerunt enim[279] Christum dicentes: Dimitte illam, quia clamat post nos. Et Exodi. 32. Moses veniam im petrauit sexcentum milibus armatorum. Et innumera sunt scripturæ exempla.

Prætereà hoc idem apertè patet Ge ne. 20. Dixit Dominus ad Abimelech, qui vxorem Abrahæ acceperat: Nunc redde vxorem viro suo, & orabit pro te, & viues. Similiter Iob vltimo: dixit Domi nus ad eos, qui ipsum Iob increpauerant, ira tus est furor meus in vos & c. Et infrà: Iob ser uus meus orabit pro vobis, faciem eius suscipiam, vt non vobis imputetur stultitia vestra. Et post, Dominus autem cõuersus est ad pœnitentiã Iob, cùm oraret ille pro amicis suis. Ex quibus apertè patet, Domino id attestãte, q sancti viuẽtes possunt nobis prodesse coram Domino, mediis eorum intercessionib⁹. Simul**[[164]v]** & quod conueniens, & vtile est huiusmodi sanctos orare, vt pro nobis intercedant. Quòd si viui id possunt, à fortiore, vt colligit beatus Hieron. contra Vigilantium, id poterunt sancti, qui cum Christo regnant.

De his quibus conuenit orare

ALiud dubium, qs est cui conuenit orare? In primis certum est, quod Deo non conuenit quenq̃ ora re, quatenus Deus est, qa non est, quem Deus orare possit. Oratio enim importat in orante defectum, quia non potest per se facere id, quod in Oratione petit, ideò alterum, vt faciat, orat: importat etiam in eo, qui oratur, superioritatem supra ipsum orãtem, aut excellentiam aliquam. Cùm igitur in Deo nullus defectus aut impotentia sit nec habeat aliquem superiorem se: Consequẽs est, quòd illi non conuenit orare.

Quòd si quis opponat Christum esse[280] Deum, & tamen teste Paulo & Ioan. in Canoni. assiduè pro nobis interpellat. Dicendum id esse verum, prout Christus est homo, non prout Deus.

Si iterum opponat quis, quod ait Paulus de Spiritu sancto, dicens, Nam quid ore[281] mus, sicut oportet, nescimus, sed ipse Spiritus postulat ꝑ nobis gemitibus inenarrabilibus. Qui autem scrutatur corda, scit quid desiderat Spiritus, quia secundum Deum postulat pro sanctis. Dicendum, prout Doctores exponunt, pro tãto Spiritus sctũs dicitur ꝑ nobis orare,

seu postulare ꝑ quanto facit nos postulare. Et si cut ipse in se non gemit, sed gemere nos intus facit, ita in se non orat, sed orare nos facit. Hæc autem spũi sctõ attribuuntr̃, tanq̃ authoriipsorũ.

De sanctis angelis similiter, & de his, qui cum Christo regnant in cœlo, non dubium est, eos pro nobis ad Deum intercedere, vt ex supradictis apertè constat.

DE his verò, quæ in Purgatorio sunt, dubi târunt aliqui, an pro nobis orent. Et videt̃ Tho. dicere, quod non: quia nec beati sunt, nec sunt in statu merendi, aut demerendi, sed tali, in quo magis alienis Orationibus indigeant, q̃ ꝗ ipsi ꝑ aliis orẽt. Verum, salua pace, non videtur hęc sentẽtia omninò certa, imò mihi probabile est, quod pro nobis orent, vel in genere ꝑ omnibus viatoribus, vel pro suis cognatis, aut amicis, aut benefactoribus in particulari. Pro quo facere videntur, quæ suprà citauimus ex Iob. 5. Vbi dicitur: Ad aliquem sanctorum te conuerte, supple, vt eius Orationibus iuueris, & veniã impetres. Et tamen tunc temporis sancti nulli erant beati: nõdũ enim Christus passus erat, nec regnum cœlorum aperuerat. Similiter quod legit̃. 2. Macchab. 15. de Hieremia defuncto, qui assiduè ꝑ populo Dei orabat, & tamen non in cœlo erat beatus, sed in limbo. Similiter Moses, & Samuel, & Daniel soliti erant Dñm orare pro populo Dei, vt suprà citatum est ex Hiere mia. 15. & Ezechi. 14. Et tamen tunc temporis illi prophetæ nondum erant in cœlo beati, vt constat ex fide. Igitur etiam, animæ sanctæ, quæ in Purgatorio sunt, etiam si beatæ non sint, credendum est, quòd pro nobis orent.

Nisi fortè dicas, aliud esse de sanctis veteris Testamẽti defunctis, qui erãt iam ab omni pœna, aliud de animabus, quæ suorũ peccatorum pœnas actu luũt. Verùm ꝗ pœnas actu soluant, non tollit amicitiam Dei ad illas, nec ob id sunt in minore gratia Dei & charitate, q̃ si à pœnis purgatæ essent. Hæc autem Dei amicitia erat ratio, quare Deus sanctorum Patrum Orationes audiebat, etiam anteq̃ beati essent. Nec videtur, quod illi sancti Patres essent tunc in statu merendi magis, q̃ sint animę Purgatorij, cum omnes sint extra viam.

Præterea de diuite epulone, cum in Inferno esset legit̃ quod orabat pro quinque fratribus, quos in sæculo reliquerat, vt Abraham mitteret ad eos aliquem ꝑphetã qui eos instrueret, nè venirent ad locum illum tormentorũ. Quare igitur de animabus sanctis, quę suos amicos & benefactores in sęculo existentes charitatiuè diligunt non dicemus, ꝗ eorum salutẽ desiderent, & Deum pro illis orent.

Videmus etiam inter homines rem sic se habere, quòd qui ad crucem, aut patibulum ob delicta sua ducutur, aliquãdo rogant iudices ipsos, aut principem, cuius iussu occiduntur, vt post eorum mortem, eorum corpora breui faciant sepeliri, aut filios seu vxorem benignè tractent, & exaudiuntur. Nec hoc repręhenditur, sed tam in orãte quàm in iudice preces acceptante cõmendatur. Igitur ita credendum est eos qui purgantur, orare Deum pro aliquibus, & Decum, qa clemens est eos exaudire. Ita tenet Gabriel in Canone, lectione. 15. iuxta finem.

DE viatoribus tam iustis, q̃ peccatoribus certum est, quod omnibus eis orare conuenit, eriã pro seipsis. Omnes enim indigent gratia Dei, iusti nè cadant, iniusti verò, vt resurgant. Non est enim homo, qui non peccet, vt ait scri[282]ptura. Vnde Ioan. Si dixerimus, quod peccatum[283] **[165r]** non habemus, nosmetipsos seducimus. Et cuilibet tam iusto, quàm peccatori conuenit orationem dominicam quotidie dicere, in qua quotidie petimus, vt dimittat nobis debita.

Sed contra arguitur de peccatoribus in mortali existentibus, quòd non cõuenit illis orare, quia non conuenit illis Deum confiteri, & laudare, iuxta illud Ecclesiast. 15. Non est speciosa laus in ore peccatorum. Et Psalmista, Quare tu enarras iustitias meas?[284]

Tum etiam ex illo Ioannis. 9. Scimus q peccatores Deus non exaudit.

Tum etiam ex illo Chrysostom̃. super Matthæum: Qui orat, & peccat, non orat, sed Deum deludit. Pro quo etiam facit Augustinus in sermone quodam, dicens, Qua fronte postulas, quod promisit Deus, si non facis, quod iussit Deus? Priùs audi monitionem, & sic exige promissionem. Similiter illud Grego. Cùm is, qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. Similiter facit Ambr. in Psal. 118. sermone. 22. Volare orationem facit bona vita, & dat alas precibus spirituales, quibus sanctorum ad Deum euehatur oratio. Et sequitur, Peccato grauescit oratio, & longe fit à Deo. Tanto autem plus grauatur, quanto im probior est vita deprecantis.

Tum etiam facit, quod habetur Esaię. 1. Cùm multiplicaueritis orationẽ, non exaudiam. Et datur pro causa: Manus enim vestrę sanguine, id est peccato, plenæ sunt. Et Threnorum. 3. Nos iniquè egimus, & ad iracundiam te prouocauimus, idcirco tu inexorabilis es. Ex quibus, & multis aliis vi detur, quod peccatori in peccato permanenti, non conuenit Deum orare, quia frustra orabit, cùm exaudiendus non sit.

Respon. Quòd duplices sunt peccato res. Quidam sunt in peccato obstinati, seu in proposito non recedendi à peccato: & tales certè non sunt digni, qui à Deo exaudiantur: imò tales non solùm nõ exaudiuntur, sed de nouo Deum offendunt, quẽ orantes deludunt, vt inquit beatus Chryso. Et de talibus procedunt, quę allegata sunt, tam ex testimoniis scripturæ, quàm sanctorum. Alijverò sunt peccatores, qui sua peccata recognoscentes, pœnitent, & humiliter ad Deum confugiunt, veniam postulantes: & tales sine dubio à Deo audiuntur, & in eius gratiam admittuntur, prout in sua lege sæpissimè promisit, & exemplo monstrauit: imò non solùm tales à Deo audiuntur, sed ex lege, & iustitia legis audiri debent, vt docet Augustinus ad Ro. 5. dicens: Si Deus confugientes ad se non reciperet, esset in eo iniquitas, aut iniustitia. Et ita patet, quibus peccatoribus conuenit orare Deum, & quibus nõ. Quanquam si de oration strictè loquamur, prout est pius mentis ascẽsus in Deum cum debita humilitate, nõ est homo, cui non cõueniat orare. Obstinatus tamen nisi ab obstinatione desistat, orare sic non poterit: & si aliter orauerit, frustra orabit.

Sed contra hanc solutionẽ insurget quis piam: Quia nemo magis obstinatus est, quàm diabolus: sed constat de diabolo, q Deum aliquãdo orauerit, & abeo fuerit ex auditus. Patet hoc Matth. 8. Dæmones rogabãt Christum, dicentes: Si eiicis non hinc, mitte nos ĩ porcos. Quod & à Christo obtinuerũt. Similiter diabolus petiuit à Deo, vt permitte retur tentare Iob. Quod & obtinuit. Vnde glo. 2. ad Corinth. 12. super illud, ter Dominum rogaui, ait: Exauditur diabolus Iob petens tentandum, & non exauditur Apostolus, petens stimulum amouendum.

Secundò idem patet de Iudæis, qui tempore Samuelis petierunt Domino Regem, & datus est illis à Dño, vt petie rũt: & tamen in peccatis erant impœnitẽtes, imò in hoc ipso actu peccantes, quòd regem peterẽt, vt habetur. 1. Reg. 8. Dixit enim Dñs ad Samuelem, qui super petitione fuerat iratus: Audi vocem populi in omnibus, quæ loquũtur tibi, non enim te abiecerunt: sed me, nè regnem super illos.

Respon. primò, quod istorum obstinatorum non erant orations, propriè loquendo, vt dictum est. Nec enim diabolus Deum orauit, nec Iudæi in casu ꝓposito: sed petitiones erant, per quas ea, quæ optabant, à Dño fieri cupiebant. Et quanuis orare non conueniat obstinatis, bene tamen petere, & postulare. Dico secundò, quod non inconuenit Deum obstinatorum petitiones aliquando concedere, idque in malum eorum, vt patet de Iudæis Regem petentibus, quibus Dominus regem in eorum malum concessit, à quo durè & seruiliter erant tractandi: Aut ad aliquem bo num finem à Deo intẽtum, vt. s. Christi potestas ostenderetur: Sicut accidit, quãdo dęmonibus concessit, vt in porcos intrarent. Aut vt aliorum bonitas, & perfectio innotesceret, si cut innotuit patientia, & virtus Iob, ob tentationem dæmoni à Deo permissam. Aut ob alium honestum, & conuenientum finem. Attamen in bonum ipsius obstinati Deum rogãtis, seu aliquid à Deo petentis, non legitur ob stinatum à Deo exauditum.

[[165]v] De damnatis est simile dubium, An ipsis cõueniat orare. Ex dictis patet respõ sio, quòd propriè loquendo de oratione, non conuenit eis orare. Patet, quia in eis deuotio, & humilitas, & pius mentis ascẽsus in Deum reperiri non potest, quæ tamen sunt de ratio ne orationis propriè sumptæ.

Si tamen largè accipiatur oratio, vt ad pe titionem se extendit, patet quòd dãnatis conuenit orare. Tum ex his, quæ nuper de diabolo citata sunt qui legitur aliquando à Domino aliquid postulasse, & id obtinuisse. Tum etiam de diuite epulone dãnato, qui orabat ꝓ fratribus, quos in sęculo reliquerat.

De his, pro quibus orandum est.

ALiud dubium, pro quibus orandum est? Respon. De beatis certum est quòd non est pro illis orãdum, quãdoquidem in nulla miseria sunt culpæ: nec pœnę, nec illi sũt aliqualiter obnoxii, nec nostra ope indigent, qui cum Christo æternaliter regnant. Vnde Augustinus ait, Iniuriam facit martyri, qui orat pro illo, & non ob aliud, nisi qui ab omi prorsus miseria alienus est, nec nostro indiget adiutorio.

De his, qui sunt in purgatorio æquè certum est, esse pro illis orandum. Tum ex communi omnium catholicorum doctrina, qui tenent, quòd suffragia, quæ viui pro defunctis faciunt, valent illis, vt citiùs purgentur. Tum ex eo, quod habetur. 2. Machab. 12. Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur. Tum ex illo Thobiæ. 4. Panem tuum & vinum tuum pone super sepulturam iusti (Dixit Tobias filio suo) quod certè inutile esset, si suffragia nostra ꝓ defunctis facta illis non prodessent. Quę qui dem suffragia, teste Dionysio & Damasceno, ab apostolis in ecclesia fuerunt sancita: Dein de in Conciliis ecclesiæ approbata, & iussa.

Vnde in concilio Cabiloneñ. & habetur de consecra. distin. 1. cap. Visum est. iubetur, vt quotidie in ecclesiis, & sacrificiis oretur pro defunctis. Et ita seruat vniuersalis ecclesia. Vi de Augustinum, de cura pro mortuis.

De his verò, qui in inferno dãnatorum sunt, esset ratio dubitandi, an sit pro illis orandum. Et quòd sic, arguitur, quia ait Damascenus in sermone de dormientibus q Traianus Imperator precibus beati Gregorij fuit ab inferno liberatus: vnde post assiduas preces beati Grego. pro illo fusas, vox de cœlo audita est, dicens, vocem tuam audiui, & Traiano veniam do.

Secundò ex eo, quòd in dialogis eiusdem beati Grego. legitur de quodam religioso, qui contra votum pauper tatis quod fecerat, proprietarius esse volens, pecuniasfurto abstulit. Quo per beatum Grego. cognito, iussit fratribus, vt illum mortuum in sterquilino cum pecuniis illis sepelirent, dicẽdo: Pecunia tua tecum sit in perditionẽ. Ex quo apparet illum religiosum damnatum fuisse, & tamen postea elapsis triginta diebus, iussit fratribus, vt per alios triginta dies continuos sacrificia pro illo facerent, & in horum dierum fine per reuelationem habuit beatus Grego. quòd præfatus defunctus esset suis precibus saluatus.

Tertiò idem videtur, ex eo, quòd ecclesia orat in officio defunctorum, Absolue Domine animas omnium fidelium defunctorum, & gratia tua illis succurrente, mereantur euadere iudicium vltionis. Quod non videtur cõmodè accipiendum de his, qui sunt in purgatorio: nam de illis certissimi sumus, quòd etiam nobis non orantibus, euadent iudicium vltionis, ex quo in gratia decesserunt. Igitur de his qui sunt in inferno dã natorum videtur accipiendum. Et confirmatur, quia etiam ecclesia orat, dicens: Domine Iesu Christe libera animas omnium fidelium defunctorum de pœnis inferni, & de profun do lacu, & de ore leonis, nè absorbeat eas tartarus, nè cadant in obscurum. Quæ non vi dentur conuenienter accipi de animabus fidelium, qui in gratia decesserunt: nam de illis certa est ecclesia, quòd non absorbebuntur à leone, quódque non casuræ sunt in obscurum locum. Igitur de aliis fidelibus, qui sine gratia decesserunt, sunt accipienda.

Respon. His non obstantibus tenendum est oppositum, scilicet, quòd non est orandum pro his, qui æterna liter dam nati sunt, qui in mortali peccato impœnitentes decesserunt. Pro quo facit, quod ait Augustinus: Si scirem patrem meum esse in inferno, non magis orarem pro illo, quàm pro diabolo. Et idem Augustinus iterum ait, & post eum Magister. in. 4. distin. 45. Quòd qui sine fide per dilectionem operante decesserunt, frustra illis à suis pietatis officia impenduntur. Facit & beatus Grego. scribens**[[166]r]** Bonifacio archiepiscopo, dicens: Quòd pro impiis, quamuis Christiani fuerint, Oblationes, & suffragia facere non licebit. Et idem. 24. lib. Moralium ait: Sancti de his, quos ęterno supplicio dãnatos esse cognouerunt, ante illum iudicis iusti conspectum, orationis suæ meritum cassari refugiũt. Vbi apertè ait, orationem fusam à sanctis pro damnatis, cassari, & nullam esse.

Hoc idem patet, frustra scilicet pro illis orari, quia id esset contra fidem pugnare, & contra decretum Dei. Fide enim tenemus in inferno non esse redemptionem, vt ait Iob. Et similiter Ecclesiastici. 11. Arbor vbi ceciderit, illic erit. Quod ad statum gratiæ, vel mortalis peccati referendum est. Et vtraq; pagina scripturæ sacræ tradit impios, & impœnitentes in ignem æternum esse detruden dos. Non igitur est pro illis orandum.

Quod etiam apertè habemus ex Canoni[285] ca Ioan. Si quis peccauerit ad mortem, non dico pro illo orandum esse. Et certum est, eos ad mortem peccare, qui impœnitentes decedunt, quos in puncto ad infernum descendere non dubitamus, vt ait Iob.

Ad illa verò, quæ in oppositum antea citata sunt, respon. Ad primum de Traiano multipliciter dici solet. Vel quòd historia illa non est omninò certa, vel quòd precibus Gregorij fuit Traianus suscitatus, & datum illi tempus, vt pœniteret: & veniam consequeretur. Vel quod Traianus in morte egit pœnitentiam, cuius insignia nonnulla monstrauit, vn de motus fuit Gregorius ad orandum pro illo nesciẽs an in peccato mortali decessisset. Nec credendum est, pro illo orasset, si in peccato finalis impœnitẽtiæ illum decessisse putaret.

Ad secundum etiam credẽdum est religiosum illum sui peccati in morte pœnituisse: Quanuis Grego. ad aliorum terrorem illum in sterquilinio sepeliri iusserit. Et ita precibus Grego. & aliorum fratrum non de inferno, sed de purgatorio suit liberatus.

Ad tertium illud videtur nonnullam ha bere difficultatem, scilicet, an ecclesia in officio mortuorum oret pro damnatis, qui in mortali decesserunt. Et hoc videtur falsum, vt ex dictis apparet. Quòd si pro his orat, qui sunt in purgatorio, qui scilicet, in gratia decesserunt, non satis conuenire videntur orationes ecclesiæ: in quibus orat, vt illi defuncti ab vltione æterna, à morte æterna, à pœnis ęternis liberentur, vtque in iudicio cum sanctis resurgant. Quæro ergo, aut certum est eos, qui in gratia decesserunt, à morte ęterna, & pœnis æternis esse liberandos, & cum sanctis ad gloriam resurrecturos. Et si sic, vt quid igitur ecclesia oratione ea petit, quæ certissimum est, & necessarium de lege esse ventura, etiam si ecclesia pro eisdem non oraret? Alioqui ecclesia deberet pro beatis similiter orare, quod non cadant à sua beatitudine, quòd non peccent, quod non in gehennam mittantur, quod in die iudicij resurgant. Pro hoc autem nõ orat, nec orare cõuenit: cùm superflua omnino esset oratio, qua petitur quod necesse est fieri. Aut dubium est animas purgatorij in gratia decedentes, finaliter esse saluandas, seu à gratia, in qua decesserunt, casuras. Et hoc à nullo catholico solet dubitari: nam quæ anima post præsentem vitam facit, illi nec ad præmium, nec ad supplicium imputantur æter[286]num: Dicente Paulo: Omnes stabimus ante tribunal Christi, & reportabit vnusquisq; secundũ ea, quæ in proprio corpore gessit. Et iterum, ad Gala. 6. Operemur bonum ab omnes, dum tempus habemus, significans ea quæ in præsenti vita facimus, ad bonum, seu ad malum nobis imputãda esse, non quæ post hoc præsens tempus agemus. Quod Ecclesiastes[287] apertiùs docet, dicens: Quodcunque potest facere manus tua instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erũt apud inferos, quô tu properas. Et multa alia faciunt ad propositum, quæ cùm verissima sint, quomodò igitur dubitari potest, an animæ, quæ in gratia decesserunt, eam amittent? aut quòd finaliter saluabuntur? maximè cùm Deus mentiri non possit, qui verè pœnitentibus suorum peccatorum veniam, & finalem gloriam promiserit. Eos autem, qui in gratia decesserunt, non dubium, quin pœnituerint: nam sine pœnitentia gratiam non essent finaliter assequuti. Non igitur est per ecclesiam dubitandum de huiusmodi animabus, an finaliter ad æternam mortem iudicabuntur. Quomodò ergo in suis orationibus petit, quòd à morte æterna liberentur?

Si dicas primò vt suprà, quod quamuis certum sit de lege eas nobis etiam non orãtibus finaliter esse saluandas: attamen Deus potens est, si velit, absolutè eas in gehennam æternaliter mittere: ideò ecclesia orat, nè id faciat, cum possit. Contrà, quia etiam absolutè potest Deus liberare dãnatos à gehenna, & in cœlum adducere, & ita deberet ecclesia suis precibus hoc ipsum petere. Similiter potest absolutè Deus virginem matrem, & omnes sanctos cœli mittere in gehennam, & ex consequenti deberet**[[166]v]** ecclesia orare, nè id faciat, cùm possit: quando quidem de lege ordinata neutrum potest, de absoluta vero vtrunque potest. Igitur ecclesia, vel pro vtroque oret, vel pro nullo.

Si dicas secundò, quòd ecclesia non orat, vt fideles defuncti ab æterna pœna liberentur, nec vt finaliter saluentur, sed vt citiùs à pœna liberentur, & saluentur. Contrà videtur quia cùm quam plures orationes fidelium defunctorum legerim, quæ in missali Romano continentur, in nulla tamen earum legi per ecclesiam peti, vt citiùs à pœnis liberentur: legi tamen in nonnullis peti, vt ab æternis pœnis liberentur. Et vltra ea, quæ in tertio argumento, quòd nobis præsentem ingessit difficultatem, tanguntur, in quibus apertè videtur peti, vt Deus

liberet animas fidelium à iudicio æternæ damnationis, sunt alię orationes, in quibus petitur, vt Deus animas defunctorum in corporibus ad beatitudinẽ in die iudicij suscitet.

Vnde in oratione, quæ incipit, Deus cui proprium est & c. dicitur in die depositionis, petitur sic, & quia in te sperauit, & credidit, non pœnas æternas sustineat, sed gaudia æterna possideat. Et in alia oratione, que incipit, (Omnipotens sempiterne Deus.) petiť, vt anima illa, pro qua oratur, in sinibus Abrahæ, Isaac, & Iacob recipia tur, vt cùm dies agnitionis tuæ aduenerit, inter sanctos, & electos tuos, eum resuscitari præcipias. Et in alia oratione communi, quæ incipit, (Absolue quæsumus Domine animas famulorũ tuorum.)petitur, vt in resurrectionis gloria inter sanctos, & electos tuos resuscitati respirent. In quibus manifestè patet, quòd non acceleratio liberationis petitur, sed vt absolutè, cum sanctis in die iudicij saluentur.

Si dicas tertiò, quòd ecclesia hæc orat nõ pro his animabus, de quibus certa est, quòd sint in cœlo, aut in inferno: sed pro his fidelibus, de cuius vita, & exitu dubitatur. idq; sub conditione, scilicet, vt si capaces sint beneficij, quod pro illis à Deo petitur, id assequantur. Et quia ecclesia vt plurimùm dubia est de statu defuncti: ideò sic sub tacita conditione precatur. Verùm hoc minimè satisfacit: nam quanuis certa non sit ecclesia ad quem locum vna quæq; anima à corpore exuta, tendat, est tamen in genere certa, quòd tendit ad cœlum, vel purgatorium, vel infernum. Tum quærerem de intentione ecclesiæ orantis, an intendat orare pro his, qui ad cœlum volant: & hoc est ridiculum, attento eo quod in præfatis orationibus petitur. Aut pro his, qui eunt ad purgatorium, & tunc stat difficultas proposita: quia omnes illę ora tiones videntur præsupponere, quòd animę, pro quibus oratur, sunt in periculo eundi in æternam damnationem, alioqui si à tali periculo prorsus immunes sunt, quorsum oratur pro illis eo modo, quo dictum est? Aut inten dit ecclesia orare pro his, qui ad infernum damnatorum descendunt, vt scilicet on die iudicij cum electis Dei suscitentur: & hoc minimè credendum est, ex quo scit ecclesia, quòd in inferno nulla est redemptio, quodque non est orandum pro decebentibus in impœnitentia: nam tales videntur ad mortem peccasse.

Præterea pro his, de quorum statu dubitatur, alia particularis oratio in ecclesia fit, quæ incipit, (Omnipotens, & misericors Deus inclina.) in qua petitur, vt si plenam veniam anima ipsius obtinere non potest, saltem vel inter ipsa tormen ta, quæ forsitan patitur, refrigerium de abundantia miserationum tuarum fentiat. Quæ quidem oratio auget præsentis quæstionis difficultatem. Nam significat, quòd si anima illa plenam veniam obtinere potest, eam sibi Dominus pro sua misericordia largiatur, (Quod habet locum, si in purgatorio sit) Si tamen plenam veniam obtinere non potest, quod in ipsis tormentis refrigerium patiatur. Quod non nisi de damnatis in inferno videtur cõuenienter accipi. Illienim solisunt, qui plenam veniam obtinere non possunt. Et ita apparet, quod ecclesia orat pro damnatis, non vt inde liberentur, sed vt ibi mitiùs torqueantur.

Auget prætereà quæstionis difficultatem Theophylactus super Lucam. 12. super illud verbum, No lite timere eos qui occidunt corpus & c. Ait enim post alia: Non omnino igitur postquam occidit, mittit in gehennam, sed potestatem habet mittendi. Et addit: Nê igitur cessemus per eleemosynas, & intercessiones propitium reddere eum, qui potestatẽ habet mittendi, non semper autem potestate hac vtentem, sed & valẽtem remittere quiddam. Et præmiserat: Vides, quòd non dixerit, Metuatis eum, qui postquam occiderit, mittitin gehennam, sed habentem potestatem mittendi. Non enim semper qui moriuntur pecatores, mittuntur in gehennam, sed sunt in potestate Dei, vt etiam dimitti possint. Hoc autem dico

propter oblationes, & distributiones, quæ fiunt pro defunctis, quæ non parum conducunt, etiam his, qui in grauibus peccatis mortui sunt. **[167r]** Hæc ille. In quibus videtur significare, posse viuos prodesse defunctis, qui in grauibus pec catis decesserunt, id est, mortalibus, idque per suffragia, & intercessiones viuorum.

Respon. Quantum ad orationes, quę in ecclesia pro defunctis fiunt, posset primò dici, non esse necessarium omnes eas ab omni ineptitudine excusare. Multa enim in ecclesia legi permittuntur, quæ quãuis non omninò vera sint, vel omninò apta, conferunt tamen ad fidelium deuotionem excitandam, & augendam. Talia multa credendum est contineri in historiis non sacris, & in legendis sanctorum, & in opinionibus doctorum, & scripturis, quæ omnia tolerantur in ecclesia, interim quòd super illis nulla mouetur quæstio: nullumque insurgit scandalum. Ac proinde non mirum in orationibus prædictis aliquid minùs aptum contineri, & ab ecclesia tolerari: cùm tales orationes factæ sint à personis priuatis, non à Conciliis: nec per Concilia omninò sunt approbatæ.

Posset si hoc non placet, aliter, & secundò dici, quod ecclesia in defunctorum officio nec orat, nec orare intendit, nisi pro his, qui in purgatorio loco detinentur. Quòd si contingat aliquem defunctum, pro quo ecclesia orat, esse in inferno, pro illo si actu oret, qui nescit eum esse in inferno, tamẽ intentione pro illo non orat, nisi putans, vel dubitãs eum in purgatorio esse. Quo supposito, sciens ecclesia Deum potestatem habere puniendi æternaliter animas illas, per quas cùm viuerent, fuit mortaliter offensus, quòd q; Deus potestatem suam non alligauit scripturis, & promissis, quæ in scriptura continentur, quãdoquidem ipse super omnia est, & tam omnipotens post promissa, ac si nil promisisset: ideò ecclesia suppliciter Deum orat, nè illa sua absoluta omnipotentia contra animas fidelium, qui in gratia decesserunt, vtatur, ideò orat, vt eas ab æternis pœnis, & à vindicta, & iudicio condemnationis liberare, & vt eas cum suis electis resuscitare dignetur. Ad id autem orandum ipse Christus occasionẽ in Euangelio citato dedit, docens quòd eum debemus timere, qui postquam occidederit quenquam corporaliter, habet adhuc potestatem eum mittendi in gehennam.

Et quãdo in oppositum arguitur, quod inutile est orare pro eo, quod de necessitate eueniet: Respon. quod non ita de necessitate eueniet illorum fidelium gloriosa resuscitatio, quin Deus potestatem habeat, contrarium agendi: qui si nollet misericordia cum illis defunctis vti, à quibus grauiter fuit offensus, iustè posset eos æternaliter punire. Ex misericordia tamen, non nisi temporaliter punit. Deinde non est inutile sic pro illis orare, imò valde proficuum: nam talis oratio facta eo modo, qui dictus est, pertinent ad latriam, ex quo fit in recognitionem diuinæ potestatis: & ita est Deo grata, & accepta, ac proinderedundat in vtilitatem defunctorum, pro quibus fit: scilicet, vt mitiùs in purgatorio torqueantur, & citiùs inde liberentur. Gaudet enim Deus orari, etiam pro his, quæ alioqui facturus esset. Decreuerat enim Deus post peccatum Adæ, carnem sumere. Decreuitque tempus, quo venturus erat, & gratæ illi fuerunt orationes sanctorum pro sua incarnatione, & aduentu orantium. Decreuit etiã Deus omni peccatori pœnitenti veniam dare, & tamen grata est illi oratio, qua vel ipse pœnitens pro se, vel alius pro illo orat, vt eius pœnitentiam Deus acceptare dignetur. Decreuit etiam Deus, & promisit ecclesiam suã non deserere, & Conciliis legitimè congrega tis adesse, & tamen grata est Deo oratio, & hymni, quibus eius præsentia, & fauor, & gratia ipsi Concilio, & ecclesiæ imploratur. Non itaq; mirandum, si ecclesia pro defunctis purgatorij orans, petat aliqua, quæ Deus illis cõcedere decreuerat: qualia sunt, nè æternaliter eos puniat, nè a leone absor beãtur: & vt cum electis resuscitentur.

Et quãdo vltrà replicatur: Si ideò sic orã dum pro illis est, quia Deus potestatẽ habet agendi oppositum, pariforma esset oran dum pro damnatis, vt saluentur: & pro beatis, vt non damnetur, cum æquè possit hæc facere Deus, sicut sua opposita. Respon. Non est simile. Nam beatis iam penitus offensas cõdonauit, & suos amicos, & conciues ab omni miseria alienos fecit. Damnatos verò tanquã obstinatos prorsus à se abiecit, nec vult prohis, aut illis orari. Secùs de his, qui in purgatorio actu cruciantur, & capaces sunt nostro rum suffragiorum: quales non sunt beati, nec dãnati. Et ita non solùm oratur pro illis, quia Deus potestatem habet absolutè eos perdendi, sed quia capaces sunt nostræ opis, & auxilij, qualiter non sunt beati, nec damnati.

Ad aliud de oratione, quam ecclesia facit pro eo, de cuius statu, seu qualitate dubitat, dicendum, quòd quicquid in illa oratione petitur, pro his, qui sunt in purgatorio petitur, non pro dãnatis, sicut de aliis orationibus dictum est. Excepto, quòd sunt aliqui defuncti, qui in fide decesserunt, fuerunt ta-**[[167]v]**men tam perditæ vitæ, quòd meritò de illis dubitari possit, an per preces ecclesiæ possint plenam veniam consequi. De talibus intelligitur oratio præfata, in qua petit ecclesia, q̨ si possunt per sacrificia, quæ ecclesia pro illis facit saluari, id fiat: si tamen non possunt ple nam veniam consequi, supple, per huiusmodi sacrificia, quæ pręsentialiter fiunt, petit, vt mitiùs illic torqueantur.

Ad vltimum ex Theophylacto citatum, dicendum in excusationem ipsius, quòd cùm ait, quòd potestatem habet Deus mittendi mortuos in gehennam, est verum de omnibus mortuis, sed de potentia eius ab soluta, quia supra legem est. Et cùm ait, quòd suffragia, & orationes ecclesiæ prosunt defunctis, qui in grauibus decesserunt peccatis intelligitur de his, qui in peccatis mortalibus decesserunt, iam per pœnitentiam quo ad culpam deletis. Sed quia pro illis debitè non satisfecerunt, dicuntur in illis grauibus peccatis decedere, alibi satisfacturi. Et isti sunt, de quibus ait, quòd Deus non mittit eos in gehennam, sed potestatẽ habet mittendi. Nam alios, qui in grauibus decedunt peccatis, quæ per pœnitentiam non sunt quo ad culpam dimissa, non dubium, quin illico in gehennam mittat. Et pro his non orandum est, sed pro allis.

Ex quibus apertè patet, quòd Theophylactus concessit, & tenuit esse locum purgatorij. Nam dicit esse aliquos defunctos, quos Deus non mittit in gehennam, quódque pro illis orandum est. Quæro, illi vbi sunt? vel in cœlo beati, & hoc non, quia pro beatis non est orandum. Vel in inferno, & hoc non, quia non sunt missi in gehẽnam: Igitur in purgatorio, vbi existentes indigent viuorum suffragiis adiuuari. Quod dixerim contra eos, qui Theophylacto imputant opinionem, seu errorem illorum, qui negant purgatorium esse.

REdeundo igitur ad quęstionem, & ipsam continuando, esset dubium de viatoribus: An pro omnibus viatoribus orandum sit. Et arguitur, quòd non. Primò, quia multi sunt, qui peccant ad mortem, & pro illis non est orã dum, ait enim Ioan. 1. Cano. ca. 5. Qui scit fratrem suum peccare, non ad mortem, petat, & dabitur ei. Est peccatum ad mortem, non dico, vt pro illo roget quis & c. Igitur pro illis ex sententia Ioan. non est orandum.

Idem etiam potest argui de his, qui pec cant in Spiritum sanctum, quorum peccatum, inquit Christus, non remittetur eis in hoc sęculo, nec in alio. Igitur superfluum est pro illis orare.

Secundò pro præscitis non videtur orandũ, quia illi sunt à Deo proiecti, superfluum autem omninò videtur velle reducere, quos Deus proiecit, secũdum illud Ecclesiastici. 7.

Nemo potest corrigere, quem Deus despexerit. Igitur pro reprobatis, seu præscitis orandum non est.

Tertiò pro inimicis etiam videtur, quòd orandum non sit. Nam iuxta scripturam, & eius exempla, illis possumus mala imprecari, & eorum vindictam petere, vt frequenter sancti mala suis inimicis impre cantur, ait enim Psalmista: Erubescant, & conturbentur omnes inimici mei, conuertantur, & erubescant valde velociter. Et Apoc. 6. Martyres contra ipsorum persecutores vindictam petunt, cùm ad Deum clamant, dicentes: Vsquequo non vindicas sanguinem nostrum de his, qui habitant in terra?

Quartò pro aduersariis nostris, quos iusto bello impetere, & aggredi possumus, non videtur orandum, nec pro vita corporali eorum, nec pro spirituali. Nam cùm sciamus eos in peccato mortaliesse, maximè si infideles sint, iustè eos in bello occidimus, vbi opera nostra non solùm quo ad corpus, sed quo ad animam pereunt, qui fortè à peccato successu temporum resipiscerent, si illos viuos relinqueremus. Ridiculum autem videtur, quòd pro illis, vt viuant, orare debeamus, quorum vitam nos realiter licitè auferre possumus.

Respon. His non obstantibus dicendum, quòd non est homo viuens, pro quo non cõueniat orare. Cuius ratio in genere est, quia pro omni homine orã dum est, cuisalutẽ possumus optare: sed non est homo, cui non in genere debeamus, nedum possimus optare salutẽ. Patet hoc, quia ex præcepto charitatis tenemur omnem pro ximum, sicut nosipsos diligere, omnis autem viator noster est proximus: Igitur.

Prætereà si pro aliquo orandum nõ esset, maximè pro homine obstinato, de quo nulla habereturspes pœnitentiæ: sed vt Augustinus ait, de nullo homine quantumlibet obstinato desperandum est, quin possit in momento, Deo aspirante, conuerti.

Hoc idem patet ex eo, quod ait Iacobus in sua Canonica cap. 5. Orate pro inuicem, vt saluemini. Quod ad omnes vniuersaliter sine exceptione dictum esse constat, cùm omnibus optare debeamus, vt sal-**[168r]**uentur, iuxta voluntatem Dei, de quo ait Paulus, quòd vult omnes homines saluos fieri.

Christus etiam pro omnibus venit, & pro omĩbus passus est quãtũuis per peccatum peccatores sint, prout ipse dixit: Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiã: oĩm igitur salutẽ procurauit, & pro omnium salute, quod in se fuit, fecit. Nos igitur Christum imitati, similiter debemus omĩbus salutẽ optare, & pro omnibus orare.

Hoc idem patet, quia ecclesia pro omni bus orat peccatoribus, siue schismati ci sint, siue hæretici, siue Iudæi, siue Gentiles, vt patet in officio Sabbathi sancti.

Ad rationes verò ante oppositum responden. Ad primum fateor non esse orandum pro peccantibus ad mortem, quales sunt qui in peccato obstinati, & impœnitentes de cedunt. Ante enim quàm decedant, sciri non potest, an peccent ad mortem, cùm peccatum ad mortem dicatur esse peccatum finalis impœnitentię. Ad proinde ex hoc textu non se quitur nisi quòd non est orandum pro mortuo, qui peccauit ad mortem. Secùs de viuente. Et quod de peccato in Spiritum sanctum dicitur, nego, quod pro illis sic peccantibus non sit orandum, quandiu viuunt, quia tales possunt conuerti, vt aliâs ad longum ostẽdimus. Nec dicitur eorum peccatum irremissibile, quia simpliciter aut secundum legem remitti non possit, sed propter difficultatem remissionis, vt dicunt, vel quia taliter ex malitia pura pec cantes, non sunt pœnitiui, vt dicit Aristote. Rarò enim pœnitent, cùm non habeant in se causam pœnitendi,

sicut habent, qui ex ignorãtia, aut passione, peccãt. Cessante enim ignorantia, aut passione, quæ eos ad peccandum induxit, ilicò pœnitent. De quo aliâs.

Ad secũdum de reprobatis, videtur sentire, & dicere Tho. secunda secundæ quęst. 83. ad septimum, quòd pro pręscitis orãdum est, eò quòd non possumus eos à prædestinatis discernere. Sicut nemini debemus subtrahere correctionis beneficium, quia nescimus quis sit, quem Deus proiecerit. In quo si gnificat, quòd si id sciremus, nec eum corrige re, nec pro illo orare deberemus. Inde etiam fit, quod quanuis in particulari de nullo viuente sciamus, quod sit præscitus, cùm tamen in genere sciamus aliquos esse prædestinatos, aliquos verò præscitos, quòd non possumus orare pro præscitis in communi, quicunque illi sint.

Pro qua sententia videtur facere, quòd Christus non legitur pro reprobatis orasse, sed pro electis, & aliis, qui in eum erant credituri. Ait enim Ioann. 17. loquens de Apostolis: Ego pro eis rogo, non pro mũdo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi, quia tui sunt. Et: Non pro eis rogo tantum, sed & pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me.

Secundò, pro eadem sententia facit ratio, quia oratio ꝑ reprobatis fusa, est omnino superflua: repugnat enim præscitos à Deo saluari, ergo orari pro præscitis formaliter, superfluum omninò est: & non solùm superfluum, sed temerarium, & culpandum: quia qui orat, debet semper suam voluntatem, & petitionem Dei voluntati subiicere. Qui autem pro præscitis orat, vt saluentur, cùm sciat voluntatem Dei oppositam esse, talis non solùm non subiicit volũtatem suam Deo, sed illi videtur reniti, & aduersari. Ita video aliquos doctores indistinctè respondere.

Infertur inde, quod si Deus reuêlat mihi quod pater meus viuens est prę scitus, quod non possum pro illo orare. Similiter si Deus reuèlet mihi meam dãnationem, quia præscitus sum, quod non debeo pro me orare: nè videar diuinæ voluntati contrauenire.

Sed salua pace, aliter videtur dicendum distinguendo casum reuelationis in particulari de reprobatione alicuius. Quia stat Deum dupliciter reprobare aliquem, sci licet simpliciter, & absolutè: quia. s. Deus ab solutè vult illum perpetuò damnare, non ob aliam causam tenentem se ex parte reprobati: & contra hanc voluntatem eundum non est oppositum appetendo, aut orando, quia vltrà quod superfluum esset in contrarium niti, esset etiam temerarium, & culpãdum. Cognito enim, quod sententia Dei iam sit ad vnum determinata, non est in contrarium orandum. Hoc patet per illud Hiere. 7. Tu ergo noli orare pro populo hoc, & non obsistas mihi, quia non exaudiam te. Simile quid habetur Hierem̃. 11. vbi gloss. dicit: Prophetæ præcipitur, nè pro eis oret, in quos est iam consummata sententia.

Si quis obiiciat contra hoc, quia Christus sciebat voluntatem patris esse determinatam, vt Chritstus pateretur, & tamen Christus orando oppositum petebat, dicẽs: Si pos sibile est, transeat à me calixiste. Resp. Quòd Christus orabat, non quia illud secundum rationem appetebat, sed vt veram humanitatem se habere monstraret, cuius appetitus sensualis mortem refugiebat: & vt nobis formam orandi traderet, vt in nostris necessitatibus, seu petitionibus, nostram voluntatem diuinæ voluntati semper subiicia-**[[168]v]**mus. Sicut ille, qui addidit: Verumtamen non mea sed tua voluntas fiat. Adde, quòd cognita Dei voluntate, non petiit absolutè oppositum, sed conditionaliter, scilicet, si sibi placeret. Et hoc modo non inconuenit aliquid à Deo petere conditionaliter ad cuius oppositum Deus est determinatus.

Alio modo Deus reprobat aliquem nõ sic absolutè, vt dictum est, sed ob causam tenentem se ex parte reprobati, scilicet, ob eius scelera, aut negligentiam, prout de communi lege Deus

reprobat eos, quis scit in peccato decessuros, iuxta dictum Augusti ni, dicentis: Deus non est priùs vltor, quàm aliquis sit peccator. Et huiusmodi reprobatio, quodãmodò pendet ex voluntate reprobati: quia in eius voluntate stat pœnitere, & saluari, & econtrà impœnitentem esse, & condemnari. Et pro huiusmodi reprobatis etiam si nobis siat particularis reuelatio, licitum est orare, non quidem, vt reprobatipermanentes tales saluentur, sed vt illis gratia Dei, & auxilium conuersionis non desit, vt saluentur, & hoc non est diuinæ voluntati cõ traire. Nec hoc petere, seu orare, est aliquid impossibile petere. Et quòd reuelatio Dei de reprobatione cuiusdam secundum communem legem facta, non tollat, quin contrà oraripossit, apparet exeo, quòd Christus prædixit Petro: Ter me negabis. Et tamen huiusmodi reuelatione non obstante, Petrus potuit, imò debuit velle, & orare, seu petere oppositum. Ac proinde stat, quod suprà respon sum est, pro omnibus viatoribus orandum esse, vt ea, quibus ad salutem indigeant, illis non desint, vt finaliter saluentur. Facit pro hoc Gerson. 45. e. dicens: Quòd sancti orant pro damnandis, scilicet, vt conuertantur, & saluentur, vel saltem, vt rariùs peccent, & mitiùs finaliter torqueantur.

Et per hoc patet ad ea, quæ suprà obiecta sunt. Ad illud autem, quod obiectum est, Christum non pro mundo orasse, sed pro electis, & his, qui in Christum erant credituri: Respon. Quòd intelligitur, quòd Christus non petiit aliquibus salutem æternam nisi credentibus, quia non nisi credentes erant finaliter saluandi: & ideò orauit pro credentibus vt saluentur. Cum quo tamen stat, quòd optauerit omnibus, vt resipiscerent, & crederent, vt tandem salutem consequantur æternam. Itaque hinc colligitur, quòd nulli optanda est, & petenda vita beata, nisi credenti. Vnicuique autem optanda est, & petenda fides, & pœnitentia, vt dignus sit, cui beata vita conferatur. Et ita tam pro credentibus orandum est, quanuis pro illis immediatè vita beata petatur: pro his autem, qui non credunt, non nisi mediatè.

Ad tertium respon. quòd etiam pro inimicis orandum est, dicente Domino, Matthæi. 5. Orate pro persequentibus, & calumniãtibus vos. Pro quo & ratio facit, quia non solùm amici, sed inimici sunt ex charitate diligendi. Et quanquam in particulari nõ teneamur inimicos diligere, nisi in casibus particularibus quando nostra ope indigent: & ita nec pro illis nisi in simili necessitate ora re tenemur. à generali tamen proximorum dilectione, & oratione inimicos non possumus excludere. Quòd si prophetæ, & sancti in scriptura deprecentur, vt pereant inimici & c. id intelligendum est dici, non orando, sed quod futurum in illis est, prænuntiando. Aut dicatur cum Augustino, sanctos non im precari mala inimicis, prout homines sunt, sed prout impij, & inimici: scilicet, vt quatenus tales sunt, pereant, id est, vt tales esse desinant, & amici fiant, & suum peccatum agnoscant. Similiter dici potest ad illud Apocaly. 6. quòd martyres non orant contra salutem suorum persequutorum, sed vt sic regnare desinant, & per pœnitentiam, & humilitatem transmutati, Deo discant esse subiecti. Sic enim significat Augustinus in Homelia qua dam de martyribus, illud impletum esse, quod scriptum est: Vltus sum eos. Quid est, vltus sum eos? Vindicaui me de ipsisinimicis meis. Quomodò me vindicaui? Occidendo in eis errorem, suscitando fidem.

Ad quartum dicendum, quòd hęc simul cohęrent, quòd possimus iusto bello aduersarios aggredi, & si oportuerit, occidere, imò & à Deo auxilium petere, vt nobis ad uersus illos victoriam concedat: & simul cum hoc, quòd pro illis oremus, non vt nos vincant, nec vt corporaliter viuant, sed vt peccati, & iniustitiæ, quam defendunt, pœniteant, & vidẽtes se superari, & mori, Deo se cõmendent, & animam saluent. Nos enim, vt ait Christus, & si eorum corpus possimus occidere, non tamen animam. Ac proinde, cùm corpus occidimus,

pro anima orare possumus, & debemus. Quòd si, nobis corpus occidentibus, anima simul perit, mors animæ non nobis est imputãda, sed ipsismet, qui causam iniustam suscepêre, & pœnitere noluerunt. Itaque pro omnibus orandum, & bona spiritualia pro omnibus sunt petenda. Quanuis temporalia bona, & corporalia non ita.

[169r] De necessitate vocaliter orandi, Oratione publica.

IAm de necessitate vocaliter orandi breuiter videamus. Est em̃ duplex Oratio, Ecclesia stica. s. seu communis, quę ecclesiasticis ꝑsonis iniuncta est: & est Oratio priuata. De prima non ita dubitat̃: nam illi, quibus horas Canonicas dicere incumbit, te nẽtur eas vocaliter dicere, & non satisfaciunt, si mente solùm eas recitent. Cuius ratio aperta est secundum communem sententiam, quia ecclesia non obligat immediatè ad actus mentis: nec satisfacit homo ecclesię præcepto per solum actum mentis, vt nunc suppono, igitur necessarium est, vt quis præcepto ecclesiæ de dicẽdis horis Canonicis satisfaciat, quòd eas vocaliter dicat, & non sola mente pertractet, Hoc vltra alia communia iura est particulariter declaratum & iussum in Concilio Basiliẽ. sessione. 21. scilicet, quòd herę Canonicę non inter dentes, nec in gutture, nec syncopatè di cantur, sed integrè voce pronuntient̃. Si quæ ras quãta vocis expressio requiratur? Dicen dum, quòd quanta sufficit, vt ab astantibus auditu percipiatur: si tamen attendant, & nõ sit impedimentum: alioqui minimè satisfacit præcepto.

Si quæras, quæ personæ tenentur ex ecclesiæ præcepto ad dicendum horas Canonicas: Respon. vt aliâs super hac quęstione di xit, quod qio sunt in sacris ordinati, similiter & beneficiati, siue pingue sit, siue exiguum beneficium. Hoc patet de celebratio. mis. cap. 1. & cap. Dolẽtes. Similiter. 91. distin. cap. Eleuthe rius. Et cap. finali. 92. distin. Idem etiam patet ex Concilio Basilieñ. citato.

De beneficiatis autem distinguitur. Nam sunt quidam, qui beneficium habẽt & fructus percipiunt, alij qui beneficium habent, & fructus non percipiunt. Cùm sint alteri reseruati. Alij, qui fructus percipiunt, sed beneficium non habent, vt qui pensionem, seu fructus pro pensione recipiunt.

De primis, qui beneficium habent & fructus percipiunt, non dubium, quin teneantur horas dicere, etiam si ordinati in sacris non sint, etiam si tenue sit beneficium, vt apertè habetur cap. Clericus victũ. distin. 90. Vbi dicitur, quòd Clericus, quem sui beneficij fructus alere non possunt, quærat suo artificio victum sine detrimento officij sui. Et si id sibi difficile fiat, imputet sibi, qui beneficium acceptauit, aut beneficium dimittat. Et procedit ho dictum, etiam de his beneficiatis, quifructus non recipiunt, quãdo habent ius eos percipiendi, sed per eos stat, quominus percipiant, vt si absentes sint, & nil actu lucrentur, aut si parentes vel consan guinei ex eorum voluntate fructibus gaudẽt.

De secundis, id est, qui beneficium habent, sed fructus non percipiunt, quia sunt ex authoritate & iussu Papę alteri reseruati, Dixerunt aliqui, vt Caietanus, quòd non te netur saltem ob titulum beneficij ad horas canonicas (Loquor de puro beneficiato non ordinato in sacris.) Mouentur, quia iniustum est alicui imponere onus, cui commodum omne atque merces denegatur, vt habetur cap. Cùm secundum Apostolum. de præbendis. Qui ad onus eligitur, non debet à mercede repelli. Et est regula iuris ĩ. 6. Qui sentit onus sentire debet & commodum.

Oppositum tamen videtur esse tenendum, scilicet quod beneficiatus ob solum titulum beneficij tenetur ad horas Canonicas, etiam si fructus non percipiat ex quo beneficium cum onere illo acceptauit, alioqui non etiam teneretur ad officium in ecclesia complendum, quod ipsum exigit beneficium, cùm tamen oppositum apertè deducatur ex cap. Clericus. suprà citato. di. 90.

Tum etiam quia si beneficium acceptasset cum iure leuandi fructus, absq; dubio teneretur ratione beneficij horas dice re. In hoc autem, quòd sibi reseruauit beneficium, & consentit, quod fructus alteri reseruentur, apertè videtur beneficij onus sibi cum bñficij titulo reseruasse, & soli iuri leuandi fructus cessisse.

Tum etiam, accepto beneficio & fructi bus alteri reseruatis, Quæro, vel neuter eorum tenetur ecclesiæ ministrare, & hoc est absurdũ. Vel is, qui fructus pro pẽsio ne percipit, & hoc nemo dicit, nec verum est, igitur restat, quod ipse qui ecclesiam in se suscepit, tenetur eidem ministrare, & horas dicere.

Nec obstat, quod per alios est allegatum, qa ex illis iuribus non sequitur, nisi q ministrantibus ecclesię, sua debeatur merces & stipendium, iure etiam diuino illis suffragan te, nisi ipse sponte huic iuri mercedẽ leuandi cedat, qualiter cedunt q Beneficia suscipiunt, alteri fructibus in toto vel in parte reseruatis.

De aliis, id est, qui fructus percipiunt, beneficium tamen non habent, quales sunt pensionarij & c. An teneantur hac ra-**[[169]v]**tione ad horas Canonicas. Videtur quòd non: quia huiusmodi pensiones dari non solent propter ecclesiasticum officium, sed vel ad sustentandum personam, vel ad iuuandum eam, vt possit literis incũbere: vel ad alliciendum nobi les & potẽtes ad id, vt ecclesiæ faueant: vel de niq; in præmium, pro eo, quòd vel ipsi, vel sui antecessores aliquid in ecclesiæ vtilitatem fecerunt, aut passi sunt & c. Titulus autem beneficij datur alicui, vt ecclesiæ, quæ illi committitur, curam suscipiat, & officium solitum de bitum q́; ibîdem compleat.

Inde videtur, quòd qui pręstimonium ha bet, ob id solùm non tenetur ad ho ras Canonicas, sicut nec ad reliquum officium in ecclesia illa cõplendũ, ex quo alter illic est, q beneficium habet, cui onus illud incum bit.

Ex dictis apparet, quòd cui confertur beneficiũ in commendam, quod interim q beneficium habet, tenetur per se vel per alium officium ecclesię sibi cõmissæ complere, ac si sibi datum esset in titulũ. Nam cùm ecclesia pastore carere non debeat, qui eidem ministret, is qui in cõmendam ecclesiam aliquam interim quòd alter intituletur, accipit, illud idem onus in illo interim suscipit, quod esset intitulatus suscepturus. Est enim velut substitutus alicuius cathedratici, aut alterius officialis, cuius vicem & obligationem in sesuscepit tempore substitutiõis. Inde fit, vt talis, cui in commendam collatum est beneficium, reneatur ad horas Canonicas: sicut si intitula tus esset maximè cùm ipsi conueniat ius fru ctus beneficij percipiendi, si velit.

Sequitur vltrà, quod cui Capellania collatiua data est, tenetur ad horas Canonicas: quando quidem Capellaniæ huiusmodi, & si de iure patronatus sint bene ficia sunt ecclesiastica, nec releuantur ab one re recitandi, si per alios officium Capellaniæ compleant. Sicut nec cæteri beneficiati à debito recitandi horas Canonicas releuantur per hoc, quod Capellanos habeant, qui ecclesiis sibi collatis ministrent. Sicut nec ordinatus in sa cris, ab eodem onere releuatur, si alicui mandet, vt pro se horas Canonicas dicat. Quorum ratio

vna est, quia obligatio dicendi horas Canonicas est personalis, id est personis ipsis, quæ ad ordinem sacrum, aut beneficium promoti sunt iniuncta, ideò nisi per seipsos eas per soluant non satisfaciunt, excepto, nisi ob ali quam iustam causam excusarentur.

De coadiutore autem alicui beneficiato dato esset dubium, An teneatur ad ho ras Canonicas sicut & principalis: & hoc ob solam coadiutoriam. Et ratio dubitandi est, quia huiusmodi coadiutor non minùs beneficiatus est & intitulatus, q̃ principalis, & mittit in possessionem, sicut & principalis, & seruit ecclesiæ aliqñ plus quàm principalis.

Verùm difficile est illum obligare sicut principalem, nam cùm vnicum sit beneficium & non plura, & vnica illis ecclesia commissa sit & non plures, satisfit ecclesiæ, si solito ministerio non careat. Non enim tenetur coadiutor in ecclesia illa missam & alia officia seorsum facere, si principalis ea fecerit. Igitur si principalis semel ho ras Canonicas dixerit ob suum beneficium, durum videtur coadiutorem similiter teneri eâdem die horas dicere. Ac proinde crederem coadiutorẽ ad horas illas non teneri, nisi quãdo ipse in defectum principalis onus ecclesiæ in se suscipit. Ad hoc enim datur coadiutor, vt deficiente principali, eius vices coadiutor suppleat. Igitur principali horas per se dicente, & excusationem ad eas omittendum non habente, non erit coadiutor ratione coadiutoriæ obligatus eas dicere. Hoc videtur tenendum soli rationi innitendo, interim quòd aliqua determination in oppsitum occurrat.

De his etiam, qui religionem aliquam professi sunt, An teneantur ob huiusmodi professionem, etiam si nec beneficia ti sint, nec in sacris instituti, dicere horas Canonicas illius religionis? Videtur quòd non ad id tenetur ob solam professionem. Quia de essentia religionis non est, vouere nisi paupertatem, castitatem, & obedientiam. Excepto, nisi per regulam, illius religionis, quam ille profitetur, contrarium sit statutum: nam tunc ob regulam tenebitur. Videatur igitur regula. Habet etiam in hoc locum consuetudo, quæ si talis sit in religione illa, vt omnes professi horas Canonicas, ac si ordinate essent, dicant, tenebuntur, ac si per regulam esset statutum.

De aliis autem, qui minores ordines susceperunt, An teneantur aliquid vocaliter recitare, saltẽ quindecim Psalmos seu Canticum Graduum? Videtur quòd nullo iure ad id teneantur. Si tamen in diœcesi aliqua talis viget consuetudo, vt alicubi observari audiui, standum est consuetudini. Hæc obiter dicta sint de necessitate vocaliter oran di, Oratione communi.

De necessitate orandi vocaliter Oratione priuata.

[170r] DE necessitate autem orandi vocaliter oratione priuata, est similis quæstio, An sit Christia no necessarium vocaliter orare? Et arguit̃ quòd sic, ex illo Canticorum. 8. quod in persona Christi dicitur ad ecclesiam suam, Fac me audire vocem tuam. Et rursus, Sonet vox tua in auribus meis.

Item Ecclesiastici. 39. dicitur, Confitemini illi in voce labiorum vr̃orum.

Item in Psalmis frequenter fit commemoratio Orationis vocalis: Voce mea ad Dominum clamaui. Et iterum, Domi ne labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam. Et alibi sæpe.

Item Esaiæ. 43. Populum istum formaui mihi, & laudem meam narrabit.

Prætereà Christus hoc esse agẽdum verbo docuit, & exemplo firmauit. Sępe enim legitur vocaliter patrem orasse, non solùm cùm in cruce esset, sed antè. In cruce enim voce magna clamauit, dicens, In manus tuas Domine commẽdo Spiritum meum. Et ibîdem plures Psalmos voce dixis se fertur. Ante crucem etiam, quando Lazarum suscitauit, voce ad patrem pro Lazari suscitatione orauit. Et quòd voce id â patre petierit, colligitur ex textu, licet ibi non exprimatur. Tum, quia cùm Iudæi vidissent illum oculos in cœlum leuare, dixerunt, Nunquid non poterat, hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere vt non moreretur? argumẽtũ est, ꝗ à patre voce petebat, quod illi putabant Christum per se facere non posse. Sed apertiùs col ligitur exsequentibus. Dixit enim Christus, Gratias tibi ago pater quia audisti me. Ego sciebam, quia semper me audis, sed propter populum circumstantem dixi, vt credant, ꝗa tu me misisti. Quod non esset pertinenter di ctum, nisi populus audisset Christum patrem orasse, & vidissent ipsum à patre exauditum esse. Vnde moti sunt ad credendum, quòd à patre esset missus. Quòd etiam verbo docuit vocaliter orare, patet Matthæ. 6. vbi formam orandi discipulis suis tradidit, vt dicerent: Pa ter noster, qui es in cœlis & c. Et quòd de vocali Oratione loqueretur, apparet, quia cùm multiloquium, quo gentes vtebantur, quando vocaliter orabant, repræhẽderet, hanc breuem orandi formam illis tradidit, per quam multiloquium vitarent.

Facit ratio, quia Deus non solùm mente, sed voce vult, quòd ipsum confiteamur, vt ait Paulus, Corde creditur ad iu stitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Si[288]cut igitur oportet aliquando laudes Dei confiteri, igitur & orare, cùm in ipsa Oratione Dei potentiam & misericordiam confiteamur. Et ad Philip. 2. ait de Christo, vt illi omne ge nu flectatur, cœlestrium, terrestium, & Infer norum, & omnis lingua confiteatur, quia do minus noster in gloria est Dei patris. Et. 1. ad Corinth. 14. de mẽtali & vocali Oratione do ctrinam tradens, ait, Orabo spiritu, orabo & mente. Et ita in ecclesia Orare docuit.

Facit etiam quod dicitur Oseę vltimo, Omnem aufer iniquitatẽ, & accipe bonum, & reddemus vitulos labiorum nostrorum. Verbum autem, reddere, necessi tatis est. Et ita videtur, quòd necessarium sit aliquando vocaliter orare & c.

Contrarium tamen tenetur communi ter à doctoribus. Ale xan. 4. parte. q. 9. Richardus in. 4. di. 15. Tho. secunda secundæ. q. 83. Durandus in. 4. q. de Oratiõe. Gabriel in Canone, lectio. 62. Et An gelus, Et Baptista in summis, verbo, Oratio. Et Augustinus ad Probam, & cæteri tenent Orationẽ priuatam vocalem non esse de præcepto absolutè, neque necessariã: nisi quatenus aliquãdo ea opùs est, ad excitandum deuotionem, vel apponendum debitam attentionẽ, sicut viris imperfectis & parum exercitatis accidere solet, quòd nisi voce orent, facilè mens euagatur, & perit deuotio. Illis enim ex suppositione in casu esset necessarium vocaliter orare, quando illis est necessarium mente orare. Similiter si opùs sit orare vocaliter ad ꝓ ximi ædificationem, aut ad vitandum scãdalum, si fortè tale oriretẽ, ex hoc, quod homo nun quàm orare videatur, aut ob aliam causam vrgentẽ, tunc necessarium esset orare. In se tamẽ & de se Oratio vocalis, & si fructu osa sit, nõ tamen est necessaria, nec de præcepto.

Ad ea, quæ suprà contra hoc allegata sunt facilis est responsio. Illa enim, quę ex Canticis citata sunt, ex Psalmis, & ex prophe tis, nil de necessitate vocaliter orandi sonant, nec talis necessitas inde colligitur, sed sola orationis commendatio, quòd Deo placeat, & à Deo sępe audiat̃. Nec verbum, reddemus, qd' in Oseę ponitur, importat illic necessitatẽ:ꝗa perinde est, ac si diceret, retribuemus. s. ꝓ beneficio à deo accepto, vt ex ipso textu patet.

Ad illud ex Christo citatum, fateor quòd ipse frequẽter orauit vocaliter, non**[[170]v]** tamen inde sit, vt sit nobis necessarium voca liter orare: quia nec illi fuit necessarium sic orare, nisi fortè quando ad aliorum ædisicationem erat necessarium, vt dictum est. Nec omnis Christi actio, est instructio nostra, ne cessitatem nobis imponens, vt manifestum est de multis. Fuit enim pauper, fuit castus simpliciter, fuit nudus, fuit peregrinus, fuit prædicator, & Doctor & c. Et tamen non in de inducitur obligatio, vt nos tales simus: quandoquidem multa opera fecit, quæ nobis sunt de consilio, ad quæ noluit nos sub pœna peccati arctare. Et quod de Oratione Dominica allegatur, parum valet. Nam Christus illic nec determinatè de Oratione vocali loquebatur, nec illam Orationem præcipien do tradidit, sed docendo, quod ex textu patet. Dixerant enim discipuli, Domine doce nos orare. Cui petitioni condescendens Christus, tradidit illis breuem orandi formam, in tendens, vt siue mentaliter, siue vocaliter ora rent, non multiloquio verbali nec mentali apud patrem vterentur, cui breuis & copiosa placet Oratio.

Ad aliud Pauli ad Rom. Et Philip. dicen dum, quòd Paulus illic significat fidei confessionem vocalem, pro tempore & loco necessariam esse, non ratione sui, sed quando ea opùs est, ad proximi ædificationem, seu proximorum in fide conseruationem. Et in simili casu idem de Oratione dicẽ dum est, vt suprà. Ad illud verò, quod ex epistola ad Corinth. citatum est, videtur, quòd sit impertinẽter dictum seu allegatum. Nam illic Paulus non intendit præcipere, quòd vocaliter oremus, sed quòd si velimus vti linguis, quæ ab astantibus non intelliguntur, non solo spiritu vocis oremus, sed mente, scilicet, sensum verborum audientibus significando, vt proficiant. Cæterùm si modum orandi & psallendi tradidit, intelligatur hunc viris ecclesiasticis, quorum est publicè in ecclesia orare, tradidisse.

De necessitate orandi mentaliter.

AN autem sit ne cessaria saltẽ Oratio mẽ talis? Et videntur nonnul li doctores ĩter se diuersi, vt notat Baptista, ver bo, Oratio. §. 10. Et cùm quidam teneant hanc partem, quidam illam, hic Doctor nititur eos ad cõcor diam reducere, dicendo, quod Oratio in se & ratione sui & absolutè non est necessaria, deprę cepto Dei. Dat rationem satis friuolam, quia ait, Si de p̃cepto Dei esset, plura igit̃ essent Dei pręcepta, q̃ decẽ. Est tamen necessaria Oratio necessi tate ex suppositione. s. si aliter non potest salus acquiri, aut non aliter possumus peccatum aliquod vitare, aut dęmonis tẽtationem superare, iuxta illud Matthæ. 17. Hoc genus dæmoniorum non elicitur, nisi per Orationẽ & ieiunium. Itaque de Oratione in se non est à Deo immediatè datum præceptum, vt dicit.

Oppositum tamen videtur secundum cõmunem sententiã. Pro qua facit illud Matth. 7. petite, & accipietis. Et Lucæ. 18. Oportet semper orare. Quod verbũ necessitatis est, vt illic notat beatus Chrysostomus. Et Matth. 28. Vigilate, & orate, nè intretis in tentationẽ. Super quo ait Hiero. In tentationem intrat, qui orare negligit.

Facit etiam, quod ait Iacô. cap. 5. Orate pro inuicem, vt saluemini. Si igitur debemus pro aliis orare vt saluẽtur: à fortiori pro nobis, quos ex charitate magis tenemur amare. Et Matth. 5. Orate pro persequentibus & calumniantibus vos. Et ita tenet expressè Tho. 22. q. 83. art. 3. dicens, quod non solũ petere quæ desideramus, sed etiam rectè aliquid desiderare, sub pręcepto cadit: sed de siderare quidem cadit sub pręcepto charitatis: petere autem sub præcepto religionis. Quod præceptum ponitur Matth. 6. vbi dicit, Petite, & accipietis. Hæc

ille. Quod p̃ceptũ cum non sit datũ de Oratione vocali, vt ipse tenet ibîdẽ art. 12. restat, vt sit præceptum de Oratione mẽtali.

Facit etiam, quod ait Chrysosto. super Matthæ. dicens: Pro se orare, necessitas cogit: pro altero autem, charitas fraternitatis hortatur.

Et Augustinus de ecclesiasticis dogmati bus ait, Nullum credimus ad salutem venire, nisi Deo inuitãte: nullum inuitatum, nisi Deo auxiliante suam salutẽ operari: nul lum nisi orantem, auxilium sibi promereri: igitur à primo ad vltimum, nullus salutẽ con sequitur sine Oratione.

Facit etiam Grego. in Dialogo, & habe tur. 23. q. 4. dicens, Obtineri nequâ quam possunt, quæ prædestinata non fuerint: sed ea quæ sancti viri orando efficiunt, ita prædestinata sunt, vt precibus obtineantur. Nam ipsa quoque perennis regni prædestinatio ita est ab omnipotenti Deo dispo sita, vt ad hoc electi ex labore perueniant, quatenus postulando, mereantur accipe-**[171r]**re, quod eis omnipotens Deus ante sęcula di sposuit donare & c. Si igitur ita est, quod ad perẽ nem vitam peruenire nisi orando non possumus, sequitur necessarium nobis esse orare.

Et quòd proprium peccatum sit non orare, apparet, stantibus allegatis. Quia omissio orationis sufficit ad admittendum gra tiam pręhabitam, alio peccato secluso: igitur in se est peccatũ. Antecedens patet, si demus aliquem baptizatum per aliquod tempus vi uentem, cui intimetur necessitas orandi ad consequendum perennem vitam, vt suprà di ctum est: & ille nil aliud illo tempore omittat, præterquàm orare: iam talis peccat, per Orationis omissionem, & gratiam perdit, quã orando conseruaret: igitur, si alio peccato secluso sola omissio Orationis peccatum est, igitur econtrà, alio præcepto secluso, ipsa Oratio præcepta est. Quòd si velis hoc præceptum reducere ad præceptum charitatis, parum refert, dummodò concedas, hominem teneri sub pœna proprij, aut noui peccati non solùm vitam beatam, & reliqua ad illam necessaria ex charitate desiderare, sed etiam ex religione petere, vt suprà ex Thoma citatum est.

De necessitate sciendi Dominicam Orationem.

SVpposito igitur, quod necessarium sit, saltem mentaliter orare, esset dubium, an sit necessarium orare secundum for mã à Christo nobis tra ditã in oratione Dominica. Et arguiẽ, quod sic, tum ex dicto Christi Mat thę. 6. Sic orabitis: Pater noster & c. In quo vi detur Christus determinasse modum in Oratione tenendum, quæ quidem Oratio est ad salutem necessaria, vt ex dictis patet. Pręceptum enim legis in se indetermitatum, necessitate seruandum est, secundum determinationem & modificationẽ à legislatore traditam, vel ab eo, qui potestatem habet illud modificandi. Exemplum est clarum: Præceptum erat in lege de sabbatho sanctificãdo: quod cùm inde terminatum esset, apposuit Deus modum sanctificandi sabbathum, scilicet, non faciendo in illo aliquod seruile opus, & ita fuit necessariò seruandũ. Similiter præceptum est Christi, de confitendo peccata, quod cùm in se sit indeterminatũ, ecclesia authoritatem habens, de terminauit, quãdo, cui, & quomodò sit confitendum. cap. Omis vtriusq; sexus & c. Igitur sic erit in ꝓposito. Præcepit enim Christus, Petite, & accipietis, orate semper. Hic autem videtur modificasse huiusmodi præceptum: igitur de necessitate sic est orandum.

Prætereà idem videtur ex concilio Toletañ. 4. cap. 9. Vbi dicitur, quod Christus præcepit omnibus, vt Orationem Dñicam dicerent, scilicet, Pater noster & c.

Pr#tereà idem videtur ex cõcilio. Remensi cap. 2. vbi præcipitur omnibus, vt sciant Orationẽ Dñicam, quia eam ignorare, nulli Christiano licitum est, vt illic dicitur. Igitur si necessarium est eam scire, ne cessarium igitur est secundum eam orare, quia non est eius cognitio necessaria propter ipsam cognitionem, sed propter praxim.

Prætereà facit Cyprianus in expositione Orationis Dñicę: dicens, quod Christus inter cætera salutaria monita, & præcepta, etiam orandi ipse formam de dit. Vnde & ecclesia ĩ missæ celebratioẽ quotidie id innuit dicens. Præceptis salutaribus moniti, & diuina institutione formati audemus dicere, Pater noster & c.

Quod apertiùs ipse Cyprianus paulò pòst dicit, quòd aliter orare, q̃ Chrstus docuit, non ignorantia sola est, sed & culpa: afferens pro causa, quod Christus dixit Matth. 15. Reiicitis mandatum Dei, vt traditionem vestram statuatis.

Respon. Et si salutare sit orationẽ Do minicã scd'm seriẽ & ordinem, quo tradita est scire, & secundum eundem ordinem & formam orare, non tamen videtur esse id de præcepto diuino sub pœna peccati mortalis obligante. Id videtur, tum ex communi Doctorum sentẽtia, quos videre licuit, q̨ hoc dicũt. Tum etiam ex August. hoc idem dicente in epistola 89. ad Hilarium, scilicet, quod Oratio Dñica omnibus necessaria est, vt sciatur & dicat̃ ab illis: non sic, quod ordinatim sciat̃ & dicat̃, sed satis est vnicuiq; scire, quid à Deo petendum sit. i. ea quę ĩ Dñica Oratione cõtinent̃, ita, vt si de sin gulis petitionibus illic contentis interrogetur, sciat illa talia esse petenda, vt quòd fiat Dei voluntas, quòd remittat nobis peccata, quòd liberet nos à malo & c. etiam si formalẽ ordinem Orationis ignoret. Quemadmodum de articulis fidei in Symbolo contentis dici solet, non esse homini ad salutẽ necessarium memoriter symbolum retinere, secundum ordinem, quem tenet: satis est, si ad singulos ar ticulos etiam sine ordine propositos respondere sciat. Sic video plures Doctores tenere,**[[171]v]** cum quibus postremò tenet idem Syluester, verbo, sciam. §. 2. Vide eos.

Ad ea verò, quæ contra hoc suprà citata sunt, dici potest. Ad primum, quod quam uis Christus formam illam orandi tradidit, hãc tamen non præcipiẽdo, sed docẽdo instituit, vt suprà dictum est. Et quamuis ipse alibi iusserit orare & petere sine modificatione, nunc autem particularem modum orandi tradiderit, non inde fit, vt hic particularis modus cadat sub præcepto, cùm nec hunc modum instituerit intendens pręceptum de orando alioqui dato modificare. Nam si ita esset, priùs igitur debuisset pręceptum de orãdo indeterminatum dare, quàm ipsam determinationem ap ponere. Cuius tamen oppositum, ex serie Euãgelij constat, tam ex Matth. quàm ex Luca. Nec exẽpla allegata, de sanctificãdo sabbatho, & confessione facienda, valent ad propositum: quia modus sanctificandi sabbathum à Deo traditus, & modus confitendi ab ecclesia institutus, præceptiuè tradita sunt, vt ex suis locis apertè constat. Non sic Oratio Dominica, vt ex Luc. 11. constat.

Ad aliud ex Concilio Toletano & Remensi, & communi ecclesiæ celebratione, quæ omnia significant Christum sic orandum esse præcepisse, dicendum, quòd nõ loquũtur de præcepto strictè, vt sit id, quod sub pœna peccati obligat, sed largè: sicut multa dicitur Deus mandasse, ad quæ noluit nos sub pœna peccati coarctare. Et hæc responsio apparet ex eo, quod ait ecclesia dicens, Præceptis salutaribus moniti. Non dixit, iussi, vel coacti: sed moniti. Quod verbum, rigorem præcepti videtur temperare. Et quod in Concilio Remensi dicitur, quòd

ignorare Orationem Dominicam nulli Christiano licitum est, intelligatur de ignorantia, qua non solùm series & ordo petendorum nescitur, sed qua quid à Deo petendum sit, ignoratur, prout suprà ex Augustino exposuimus.

Ad aliud ex Cypriano allegatum, quando ait, quòd aliter orare quàm Christus docuit non solùm ignorantia, sed culpa est: Dicendum, quòd hoc dicitur contra illos qui alias Orationes per homines cõpositas, Orationi Dñicę præferunt: & hoc culpa est, vt suppono. Et quòd hoc intendat, apparet clarè ex causa, quam ipse affert, dicens, Quia reiicitis mandatum Dei, vt traditionem vestram statuatis. Vbi iterum mandata Dei ad omnes Dei traditiones se extendunt, etiam si non omnes obligatorię sint, vt fiant, quam uis omnes obligatorię sint, vt non contẽnan tur. Et ita non videtur sufficienter probatum oppositum huius posterioris sententiæ. Et ex textu ipso Matth. 6. apparet tenen dum esse, quod dictum est. Nam Christus non tam intendit illic formam orandi secundum ordinem tradere, quàm quid orandum sit, docere. Præmisit enim dicens: Scit enim Pater vester quid vobis opùs sit. Et sequitur: Sic enim orabitis, Pater noster. Quod adiun xisse videtur, vt sciamus, quid nobis à Deo petendum sit, qui scit, quid nobis opùs sit. Itaq; satisfacimus, si illa petamus, quæ Christus docuit esse petenda, etiam si non ordine petamus. Et ita non est de præcepto Dei scien da illa Oratio secundum ordinem. Cum hoc tamen stat, quòd periculosè ignoratur Dominica Oratio, & si ex negligentia ignoratur, non caret culpa, vt dicit Cyprianus. Cuius ratio aperta est: quia cùm Deus orari velit & rogari, & quid nobis desiderandum sit, & à Deo petendum, ipse Christus in præfata Oratione tradiderit, & docuerit: certè qui negligit scire ipsam Orationẽ Dominicam, suam videtur salutem negligere. Quanquam hoc potiùs arguit necessitatẽ sciendi quid Christus petendum docuit, quam ordinem ipsarum petitionum, quæ in Oratione continentur.

De tempore quo orare oportet.

IGitur supposito quod necessarium est vni cuiq; orare, saltẽ pro se, & ꝑ his, quo videt sua Oratione sũmè aut notabiliter indigere, esset dubium, quando sit de necessitate orandum? Et videtur quòd semper, iuxta illud Christi: Oportet semper orare, & non deficere. Et. 1. ad Thessal. 5. ait Pau[289]lus, Sine intermissione orate.

Pro quo etiam facit ratio, quia homo sem per indiget gratia Dei, vel vt resurgat, si in peccato est: vel vt stet, si gratiam Dei habet. Et semper homo est in malo, pro quo amouendo, orandum est, iuxta illud Ioann. in Canonica: Si dixerimus, quòd peccatum non habemus, veritas in nobis non est. Semper etiam sumus in periculo succũbendi dæmonis tentationi, iuxta illud Petri, Vigilate, quia aduersarius vester Diabolus tanquã leo rugiens, circuit, quærens quem deuoret. Igitur semper orandum.

[172r] Oppositum tamen est veritas. s. quod non est necessarium semper in ratione actu ꝑseuerare, nam certum est necessariũ esse homini aliis rebus, & operibus sæpe intendere, quæ aliquãdo ad ipsum, aliquando ad ꝓximũ, aliquando ad rẽp. pertinere, & necessaria esse dignoscuntur. Oportet igitur orare, sed cum temporis interuallo.

Ad illud ergo ex Luca citatum, dici solet, quòd oportet semper orare, non loquendo de oratione, actu, & in se, sed de causa eius, quæ est desiderium charitatis, ex quo procedere debet oratio, vt ait Tho. Quiatale desideriũ semper debet in homine esse actu, vel habitu. Gerson etiam in. 3. parte. 77. lira.?. dicit certissimum esse dictum Christi, scilicet: Oportet

semper orare, intellectum actualiter, vel ꝑ tualiter, vel habitualiter. Quod fit, quando quis orare Deum cœpit, si nun q̃ postea voluntas orandi sit per oppositam voluntatem interrupta. Origenes autem cum gloss. ibidem exponit semper orandum esse, id est, semper bene agendum, seu bene viuen dum: quia semper orat, qui semper bene agit. Et ita omnes hi prætendunt orationem sem per debere durare, & continuam esse secundum sensum, qui illis visus est. Attamen vt videtur, Christi intentio in loco citato non est dicere, quòd debet esse semper permanẽs & continua oratio. Et ideo inquirere modos diuersos continuitatis, vt hi inquirunt, ad sal uãdum sensum authoritatis, salua pace, non videtur satis pertinens. Christus enim illic non intendit, nisi quòd non simus contenti, si semel à Deo petimus, quod optamus: sed oportet instanter id à Deo petere, & pluries. Et quòd ita sit, apparet ex textu, quia quare dixerit oportere semper orare, statim declarat per parabolam de iudice, qui renuebat facere iustitiam viduæ petenti, quæ cùm importuna esset, & frequẽter ad eum iustitiam petitura veniret, dicit Iudex: Quia molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam. Ex quo intelligimus orationem debere frequentari, quousq; Deus condescẽdat. Iam certum est, quòd illavidua non orabat iudicem illum continuè, sed frequẽter: transibant enim dies inter orationem, & orationem. Adde, quòd illud dictum. s. oportet semper orare, in loco citato, non est dictum Christi, sed Euangelistę, id ex parabola colligentis.

Iam igitur, quòd impertinẽtes sint præ fatæ expositiones, apparet, quia secundum primam staret aliquem manere in suo desiderio, qui tamen nunquam à Deo peteret optatum: & tamen diceretur semper orare. Quod non cosonat intento parabolæ, quæ loquitur de instante, & importuna petitione, vltra quod mente semper vindictam optabet. Nec enim iudex ex desiderio viduę motus fuit, ad faciendum illi iustitiam, sed ex importunis precibus.

Similtier stando in secũda expositio ne, qui cœpit orare, & pro positum illud nuuq̃ per oppositum interrumpat, dicetur semper orare, qd' non est ad pro positũ parabolę. Adde, quod falsum est esse necessariũ semper orare in illo sensu: nam q̣ cœpit ora re licitè potest habere ꝓpositũ ab oratione actuali pro tempore desistendi, vt constat.

Similem difficultatem patitur tertia expositio. Itaque iuxta textum, & mentem parabolæ, non oportet sem per vel cõtinuè sine interruptione orare, sed semper, id est, instanter, & importunè, & sic saluatur meliùs proprietas vocabuli, orare, quo textus ipse vtitur.

Quãquam expositiones illæ veræ sint in se, magis tamen adaptari possunt dicto Pauli citato, scilicet, Sine intermissione orate. Sed nec puto Paulum tam strictè loquutum, vt cùm dixerit, sine intermisione orandum esse, nullam prorsus voluerit admitti requiem & cessationẽ in orando, quam quidem requiem, & cessationem omnino excludunt præfatæ expositiones, sed voluit frequenter orationes, & crebras, qua libus patres Aegypti vtebantur, commenda re, simul & nos cõmonfacere, nè per negligentiam diu ab oratione cessemus. Sic enim Actuum. 12. legitur de Petro incarcerato, q̣ in ecclesia fiebant orationes sine intermissio ne pro eo: & tamen constat aliqua temporis interualla fuisse ad dormiendum, ad comedendum, & ad alia officia charitatis, aut naturæ agendũ. Sicut etiam de Anna vidua legitur. 1. Regum, quod sine intermissione rogabat Deum, & à templo non recedebat die ac no cte: & tamen constat, ibat domum, & redibat, & non continuè sine interruptione erat in templo. Nec valet dicere, quod nũq̃ à templo recede bat voluntate & desiderio. Hoc enim & si ve rum sit, non tamen sufficit ad saluandum textum, quod die & nocte à templo non recedebat. Non enim textus de voluntate loquitur, sed de reali visitatione tẽpli. Similiter verè dicitur nunc, quod in ecclesia Dei semper, & sine in termissione officia diuina dicũtur. Quod

saluatur (etiam si ad expositiones illas non recur ramus) per hoc, quod singulis diebus, & certis**[[172]v]** horis diei ordinariè talia officia cãtantur. Ita q́; semper & sine intermissione orare dicit̃qui manè Deum orat, & in meridie, & vesperi, & in nocte, idque quotidie, vt significat Cyprianus in de oratione dominica.

Adaliud, quo arguitur, quòd semperho mo est in periculo vel indigentia, & c. Esto ita sit, non sequitur quòd semper & pro semper homo oret, satis est, si non sit notabi liter segnis & oscitans, sed vigilet, & pro tempore oret. Est enim præceptum affirmatiuum, ideo non pro semper obligat. Pro tunc autẽ videtur homo teneri ad orandum, quando te netur se ad gratiam disponere, siue sacramen tũ suscipere velit, siue iter, siue opus periculosum aggredi, siue grauem & duram sentiat contra se tentationẽ: & in talibus casibus ne cessitatis tenetur se deo cõmẽdare, & formaliter vel virtualiter orare, & Dei gratiam & fauorẽ petere. Vltra hęc tpa, non puto esse de ne cessitate salutis orãdũ. Quamuis ad aliquem effe ctũ consequendum, necessarium sit semper & sine intermissione orare ad sensum dictum, non tamen absolutè sub pœna peccati mortalis illo modo sine intermissione orandum est. Nec omnia quę Paulus ad Thessalo. in loco citato scripsit. accipienda sunt tanq̃ sint de necessitate salutis obseruãda, vt ex textu ipsopatet.

De modis, quibus oratio deprauari solet.

DE qualitate orationis, quo ad boni tatem & malitiam breuiter nonnulla tãgamus. Scimus enim humanos actus ex obiecto & fine, illisq; citcunstantiis suam bonitatem, aut malitiam habere, qq; oratio si talis sit quę ex gratia fiat, & per eam quod decet in se ob finem bonum, locoque & tempore debitis à deo petatur, bona est, & Deo grata. Ecõtrà verò potest multipliciter deprauari. Primò ex parte obiecti, si quis orãdo, aliqd iniustum, aut indecens petat, vt de se constat. Secũdò, si quid alioqui decẽs, sed immoderatè, & vltra iustã mẽsurã petatur. Est enim, vt inquit Ambrosius, supba & stulta petitio, dum non sua sor te contentus, pes ambit, quę sunt oculi: qualis fuit petitio apłorũ Iacobi & Ioannis, quibus Christus rñdit, Nescitis quid petatis. Tertiò vitiatur oro ex fine, vt si quis orãdo, gloriam[290] & laudẽ humanam quęrit, ex quo fine non solũ oro, sed & martyrium redditur culpabile. De quo ait Hiero. Huic operi, non tam prępmium, q̃ pœna debetur, & pfidię magis tormiẽta sunt, q̃ corona victorię. Et habetur. 1. q. 1. Vide quã tũ bonum talis erat phariseorum oratio, qui in[291] plateis, vt ab hoĩb⁹ viderentur orabãt. Quos Christus repręhẽdit. Quartò vitiari soiet ora tio ex parte personę, & loci, vt si publicus cõ cubinari⁹ publicè in ecclesia oro̧nes ecclesiasticas dicat: nam inde scandalum solet oriri. Deta libus enim procedit, quod dicitur in psal. Peccatori aunt dixit Deus, Quare tu enarras iusti tias meas, & assumis testamẽtũ meum per os tuum? Quintò potest oro deprauari, ex ignauia orantis, vt si in oratione petit à Deo aliquod bonum, & cùm possitipse, apposita sua diligẽtia, ad illud quodãmodò peruenire, negligit, & à solo Deo illud sperat: tales enim qui media congrua ad acquirendum quod petunt, prætærmittunt, siue gloria sit, siue scientia, si ue sanitas & c. magis videntur Deum tẽtare, q̃ orare. His igitur & aliis multis modis potest oratio deprauari, & Deo ingrata esse, vt põt vnusquisq; per seipsum agnoscere.

VErùm esset vnum dubium, An oratio de prauetur per hoc, quod fit in peccato morta li ipsius orantis? Et pro parte affirmatiua ar guitur quod vana sit & superflua oro, si orãs

in se peccatum esse cognoscit, iuxta illud. Psal.[292] Iniquitatem si aspexi in corde meo, non exaudiet dominus.

Secundò facit, quod suprà ex psal. citatũ est, vbi deus videtur in cusare peccatorem orationes & laudes ad Deum effundentẽ, dicens, Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamtẽũ meum per ostuum?

Facit etiam, quod habetur Prouerb. 28. Qui declinat aures suas nò audiat legem, scilicet, vt eam compleat, oratio eius erit execrabilis. Talis est peccator, qui quia in peccato manet, legem non audit.

Facit etiam, quod habetur Esai. 1. vbi do minus ait: sacrificia, & solennitates, & neomenias, & orationes, & alia huiusmodi, quæ Iudæifaciebant in cultum & ho norem ipsius, omnia hæc esse abominationes, & sibi odiosa, & ingrata. Et datur pro causa ibidem. Quia manus vestræ sanguine plenæ sunt, id est, peccaminosæ.

Facit etiam quod ait Grego. in pastorali: Cum is, qui displicet, ad inter cedendum mittitur, irati animus ad deterio ra prouocatur. In quo apparet ingratam esse Deo orationẽ peccatoris. Peccator enim inimicus est Deo & idem displicens.

[173r] Facit etiam, quod ait Beda in quadam Homilia, exponens illud Psalm. Voluntatem timentium se faciet, ait: Qui preces suas Deo oblaturi priùs iussa eius imple re satagunt, horum, cùm ipsi clamauerint, orationes exaudit. Et sequitur ad propositum. Sed illi malè petunt, qui vocem domini iubentis audire obtemperando contẽnunt, & nihilominus domini sui vocem exaudire miserando deposcunt, quos ipse repellens in euangelio, dicit: Quid vocatis me domine, & non facitis quæ dico?

In oppositum tamen videtur, quòd nõ ob id solùm deprauatur, seu vitiatur oratio, quòd orans sit in peccato, alioqui nul la peccatoris oratio Deo placeret. Cuius op positum patet, quia peccator orans pro remissione peccatorum, non peccat, imò sæpe àDeo exauditur, vt patet de publicano oran te & petente: Domine, propitius esto mihi peccatori, & veniam obtinuit. Non igitur orando peccauit. Et Ecclesiastici. 21. dicitur: Fili, peccasti, non adiicias vt pecces iterum, sed depre care dominum de pristinis, vt dimittatur tibi. Patet etiam à simili, quia ieiunium, & eleemosyna, & multa alia virtutum opera non inficiun tur seu deprauantur ex hoc solum, quod in pecca to fiunt, cum multa talia Deo grata sint, & ab ipso remunerata, vt aliâs abundè patuit: igitur, idem de oratione. Nec obstat, quod legitur Ioan. 9. Scimus, quia Deus peccatores nõ exaudit. Nam illud non est verbum euangelistæ, sed illius cæci, quem Deus sanauit. Et vt ait illic glossa, loquitur non vt vnctus, id est, nõdum à spiritu sancto edoctus. Patet etiam ratione aperta, quia peccator adhuc in peccato manẽs, potest sicut & debet seipsum diligere. Potest ergosibi salutẽ animę & corporis desiderare. Potest igitur hæc à Deo humi liter petere: nam vt suprà ex Augusti. dictum est in epistola ad Probam, Pro omni illo licitum est orare, quod licitum est desiderare. Et ita ora tio non per hoc solum vitiatur, quod in peccato fit. Et ita tenẽdũ est loquẽdo de oratione priuata.

De oratione tamen publica, qualis est, quã personæ ecclesiasticę dicunt, cùm horas Canonicas persoluunt, esset maius dubium. An scilicet, huiusmodi orationes vitientur per hoc, quòd tales recitantes eas in peccato dicunt? Et videtur dicere Adria. quod sic. Tum ex eo, quod ait Dionysius ad Demophilum, loquẽs de sacerdote non illuminato per gratiã: Audetq; scelestas blasphemias suas (neq; em̃ precesdixerim) sacris aris inferre, easq; super signa illa diuina ad christi filitudinẽ dicere.

Tum etiam ex eo, quod de hæreticis ait Hierony. Quotiescunq; congregati sunt in nomine eius, detestatur Deus fœ torem eorum, & claudit nares suas. 1. q. 1. Odit & c. Et cap. præcedente ait Hierony. Sic populus iste hæreticorum omnium est in conspectu meo dicit dominus: Omne quod fecerint, quod mihi obtulerint, vel vota, vel pro salute, vel pacifica, vel pro peccato, vel holocausta, vel eleemosynas, siue ieiunia, vlcorporis castitatẽ, contaminata erunt in conspectu meo. Et sequitur: Quanuis enim sancta videantur specie sui, quæ offeruntur, tamen quia tractata sunt ab illo, qui pollutus est in anima, polluuntur omnia.

Tum etiam ex communi doctorum sentẽtia, dicentiũ:q quicunque in mor tali peccato exequitur actum sui ordinisscien ter, eo ipõ mortaliter peccat, iuxta illud Deu terono. 16. Quod iustum est, iustè exequere.

Dura videtur hæc sententia ita indistinctè posita. Nam aut huiusmodi oratio polluitur, seu vitiatur propter irreuerentiã Dei quam videtur secum habere, quãdo à peccatore fit, qui indignus est, qui ad Deum loquatur, & à Deo aliquid petat, manens ipse in peccato. Aut vitiat̃ ratione officii ipsius orantis, quia, scilicet, ipsum officium horas canonicas dicendi, obligat eum, vt in gratia eas di cat, prout videtur sentire exauthoritate deute ro. quam pro se citat. Sed primum non apparet, quia tunc non minùs vitiaretur oratio priuata, quam peccator persona priuata dicit, q̃ illa publica & communis, de qua loquimur: quod tamen nec ipse concedit, nec verum est, vt patet ex dictis. Secundum etiam non videtur, nisi pręsupposito, quod quicunque tenetur ex officio aliquid agere, tenetur illud in charitate face re. Sed hoc sic vniuersaliter dictum, si verum esset, quam plures officiales condemnaret, idq; iniquè. Patet, si discurras per iudices, per aduocatos, per notarios, per reip. doctores, per officiales publicos, per cathedraticos, per præceptores omnes, per publicos artifices ad id stipẽdiatos seu deputatos, per pub licos mercatores, & vẽditores, & dispensatores, & quos cunq; alios, qui ex officio sibi iniũcto tenent̃ ad actus aliquos. Et dicere quod ratione officii peccant semper qactus sui officii in peccato faciũt, est absurdũ. Et sequela patet, quia ad om̃es illos potest similiter illa authoritas applicari, scilicet, Iustè, qd' iustum est, exeq̃re & c.

Videtur igitur distingẽdũ hoc, quod est hominem esse in peccato, quiahoc potest esse in reatu & in actu, seu**[[173]v]** actuali proposito Deum scienter offendendi. Si primum, dicendum est, quòd non per hoc sufficienter vitiatur oratio, siue publica sit, si ue priuata, quòd, scilicet, orans est in peccato secundum reatũ: quia in illo statu potest homo multa bona opera & Deo grata facere, & si non sint meritoria, vt ex dictis patet. Si verò orans sit secundo modo in peccato, scilicet, actu peccando, vel actu proponendo peccare, & deum offendere, siue oret vt minister, siue vt priuatu, speccat sic orando. Nam apertum est eum magnam irreuerentiam Deo facere, petendo beneficium & gratiam ab illo, quem actu offendit, & offendere intendit: ta lis enim non orare, sed contemnere videtur orando, petens à Deo audiri, cui tamen ipse non vult obedire. De his peccatoribus, qui nec à peccatis desistunt, nec desistere proponunt, loquitur Deus, quãdo repręhendit pec catores, qui narrant iustitias Dei, & laudes eius in ore assumunt. De eisdem etiam loqui tur per Isaiam, quando dicit esse illorum sacrificia & orationes Deo abominabiles. De eisdem loquitur Sapiens in Prouerbiis. De eisdem etiam potest accipi, quod ex Grego. & Beda suprà citatum est. De eisdem loquitur Psalmista dicens: Si iniquitatem aspexi in corde meo, Deus non exaudiet. De illo qui dem loquitur, qui cùm orat, scit se iniquum animum habere, nec ab eo proponit desistere. Secùs si peccator scit se Deum offendisse, proponens tamen debito tempore pœnitere, & satisfacere. Aut simulpeccati pœnitens, sed sufficienter, & hum iliter aliquid à Deo petit, certè huius

orationem Deus non abo minatur, nec semper respuit vt prauam, & si non semper eam exaudiat.

Ad ea verò, quæ pro Adriano allegata sunt, facile est respondere. Nam Dionysius & Hierony. de hæreticis & prauis sacerdotibus loquuntur, qui pollutis manibus, & polluto ore, sacra Dei mysteria tractant, scilicet, cùm vel celebrant, vel sacramenta cõ ferunt, & suas ibidem orationes intermiscent, quæ omnia Deo sunt abominabilia. Et tales non dubium est peccare, iuxta Diony. dicentem: Immundis nephas est sacra tractare. Et ratio est, quæ suprà data est, scilicet, quia ita peccatis adhærent, quòd ab illis recedere, minimè proponunt, nec se ad tractandum sacra si cut debent disponunt. Quod autem Hieron. in dicto Decreto ait, scilicet, talium sa cerdoum omnia opera, ieiunium, & eleemosyna, & re liqua polluta sunt, intelligatur de his, quę ex polluta voluntate procedunt. Velquòd polluta sunt omnia, quia defectuosa, eò quòd in finem vltimum, qui Deus est, non referuntur, vt ait Thomas super epistolam ad Titum. 1.

Ad aliud, scilicet, quòd quicunque in pec cato mortali actum sui ordinis scien ter exercet, peccat & c. videtur hoc verè dici de actu proprio sacri ordinis, qualis est missam celebrare, aut aliud officium sacrum cum so lennitate exercere. Dicere autem horas canonicas non est actus proprius ordinis sacri, vt constat. De aliis autem orationibus, quas sacerdos publicè, vestibus sacris indutus, dicit in missa aut choro, puto distinguendum vt suprà. Nec video, quòd vestium indutio nouã afferat obligationem ad peccatum, quod se clusis vestibus non esset. De his alibi.

ALiud dubium, Anoratio deprauetur per hoc, quòd homo absolutè petit à Deo quod vult, non summittens suam voluntatẽ diuinæ? Respon. Quòd si nec expressè, nec tacitè suum votum & voluntatem Dei volũtati summittit, superba est, & deprauata oratio. Quod inde patet: Quia qui sic aliquid à Deo petit, perinde est, ac si petat à Deo, Domine fiat, quod ego volo, & non quod tuvis. Quod est apertè diuinæ voluntati reniti: quod illicitum est. Tum ex doctrina communi, & spe[293]cialiter Augustini super illud psal. Non adhæsit mihi cor prauum, dicentis: Cor prauum habet, qui non vult, quod Deus vult. Vnde colligunt, nos debere nostram voluntatem conformare diuinæ. Quod etiam Christus in oratione dominica docuit, in qua sic orare ius sit, Fiat volũtas tua sicut in cœlo & in terra. Exemplo etiam ipse Christus idem docuit, quãdo orando, dixit: Pater transfer à me calicem hunc, veruntamen non mea, sed tua voluntas fiat.

Hîc tamen esset dubium, suprà etiam tactum, de eo, cui Deus suam reuêlet damnationẽ, An possit pro salute sua orare? Et ex dictis apparet quòd non, quia potiùs te netur se conformare Dei voluntati cognitæ, quod esse non potest, nisi id velit, quod deus: alioqui licitum esset in oratione non summittere nostram voluntatem diuinę.

Dixerunt aliqui, vt Adrianus, quòd in tali casu non opùs est cõ formare nostram voluntatem diuinæ, sed possumus, imò debemus oppositum velle idq; quia Deus præcipit, vt nos ipsos diligamus, salutem, scilicet, animæ nobis ipsis optando. Cuius simile est in Petro, cui Christus reuelauit, quòd esset ipsum negaturus. Et tamen hac reuelatione facta, non tenebatur Petrus**[174r]** suam futuram negationẽ velle, sed potiùs oppositum, ob præceptum de non peccando. Verùm, quia hæc responsio difficultatem suam habet, vt alibi ex parte ostendimus, tractãdo quæstionem de obligatione conformandi nostram volũtatem diuinæ in obiectio, ideò breuiter pro nunc dicendum ad casum, quo Deus reuêlet alicui suam damnationem, an possit pro salute sua orare, distinguendo vt suprà: Quòd vel Deus illud

reuêlat fore, quia Deus ipse sic vult voluntate certa & determinata, & tunc non est licitum oppositum velle, nec opposito orare, quia esset Dei voluntati reniti, & tunc cessat obligatio volendi salutem propriam absolutè, & ex consequenti cessat præceptum de diligendo seipsum. Si autem Deus reuelat illud fore, non quia vult certè & deter minatè sic fore, sed quia præuidet hominem illum in peccato sine pœnitentia decessurum, quod tamen in libera facultate ipsius peccatoris est, tunc non tenetur homo velle damnationem sibi reuelatam, sed debet velle opposi tum, & pro opposito orare, nec tunc tollitur præceptum de opposito. Et tamen cum hoc stat conclusio suprà approbata, quòd semper quando oramus, debemus nostram voluntatẽ diuinæ voluntati summittere, ita, vt tacitè, vel expressèid velimus fieri, quod Deus vult.

Et nota, quæ sit illa Dei voluntas, cui nostram debemus summittere volũtatẽ, non illa, qua aliquid vult consequenter, sed an tecedenter, id est, non aliunde, sed à se determinatus. Si enim Petrus præscitus est, seu ad gehennã Dei voluntate ex communi lege ordina tus, ideò est ad illam ordinatus, quia in finali pœnitẽtia scitur decessurus. Petrus igitur potest pro sua salute orare, nec pręfatæ Dei volũtati tenetur suam voluntatem summittere, quia Deus illi gehennam non vult absolutè, nisi ob peccata ipsius. Si tamen Deus absolutè determinatus est aliquid facere, qd' nostro contraueniat voto, orãdo tenemur nostram voluntatem tali Dei volũtati summittere, & non illi reniti, aut remurmurare.

De deuotione in oratione requisita.

ALiud dubium, An deprauet̃ oratio ad Deum fusa ob defectum feruidæ & intensæ deuotionis, ita vt peccet, qui orat, si desit feruida & intensa deuotio? Et visum est quibusdam quod sic. Pro quo facit, quod habetur Apoc. 3. vbi angelum Laodiciæ di ctũ est: vtinam calidus aut frigidus esses, sed quia tepidus es, incipiam te euomere de ore meo. Ex quo apparet, quod qui tepidè & remissè se habet in oratione, aut in aliis operibus Dei, est Deo ingratus, & ab eodem repulsus. Pro quo etiã facit, quod ait Hiero. ad Ctesipliontem, Tepi dum discipulum non diligit Christus. Qui vult meus esse discipulus, ait, tollat crucem suam, & sequatur me. Facit etiam, quod habetur Michæę. 6. vbi dicit̃: Indicabo tibi ô homo quid dominus requirat à te, vtique facere iudicium, & dilige re misericordiam, & solicitum ambulare coram domino Deo tuo. Solicitudo autem tepiditatem & remissionem videtur excludere. Facit etiam, quod habetur Hiere. 48. Maledictus homo, qui facit opera Domini negligenter. In quo videtur notari, non satis esse homini opera Dei facere, nisi solicitè & diligenter ea daciat. Quod remissionem iterum videtur excludere. Facit etiam, quod ait Paulus ad Roma. 12. tradens quales nos esse debeamus, scilicet, solicitudine non pigri, spiritu feruentes. Postremò facit, quod habetur Apocalyp. 2. quod dictum est ad episcopum Ephesinũ: Habeo, inquit, aduersum te pauca, quia charitatem tuam primam reliquisti, memento vnde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac. De quo Hieronymus scribens ad Ctesiphontem ait: Consideremus quantus sit casus temerè con temnentis, cùm tanta ruina dicitur de negligentia obsequentis, vel quam damnationem ac cepturos credimus indeuotos, cùm tantam re probationem deuotus acceperit.

His non obstantibus, videtur quòd nõ sit necessarius in oratione feruor de uotionis, id est, intensa gradualiter deuotio, seu intense voluntas: sufficit remissa, modò, efficax sit, ad agendum, quod agendum est, taliter, quòd si huiusmodi intensio desit, nec oratio deprauatur, nec peccat ipse, qui orat, Quòd autem in agendis operibus Dei talis intensa voluntas non

sit sub pœna peccati debita, seu apponenda, apparet siue loquamur de operibus, quæ sunt de consilio, siue de his, quæ sunt de præcepto. Nam si de consilio sunt, non est necessaria intensio, sicut nec remissio voluntatis, sicut nec opus ipsum. Si de præcepto, cùm præceptum non obliget nos nisi ad sui obseruantiam, ad eius autem obseruantiam sufficit voluntas efficax quantũuis graduali ter remissa sit, vt suppono: igitur intensio voluntatis, aut conatus non est necessaria. Hæc patent in præceptis, per quæ opera exterior**[[174]v]** præcipiuntur, quibus satisfacit quis, si ea cõpleat, etiam si intensus conatus, aut intẽsa voluntas non habeatur.

Confirmatur de p̃ceptis, per quæ opera interiora iubentur: nam præcepto de diligendo Deum super omnia satisfacit homo, si Deum efficaciter diligat, etiam si eius dilectio non sit valde intensa. Non enim præcipitur, vt intensè diligamus, sed vt diligamus. Et quanuis præceptum sit, vt diligamus extoto corde, ly, toto corde non intensionem importrat, sed voluntatis integritatem. Quia vt alibi ex Augustino tetigimus, ille diligit Deum ex toto corde, qui corde indiuiso eum diligit. Vt si quis cùm Deum amat, nil aliud secum amat, quod non propter ipsum Deum amet: talis enim toto corde, id est, integro, & indiuiso diligit. Si verò cùm Deum diligit, secum aliquid aliud amat, quod non propter ipsum Deum amet, talis cor habet in Deum & creaturam diuisum, nec toto corde Deum amat, iuxta illud Oseæ. 12. Diuisum est coreorum. Itaque in præ cepto illo de diligendo Deum toto corde, nõ cadit actus intensio sub obligatione, sed cordis totalis ad sensum dictum.

Confirmatur de actu pænitentiæ, scilicet de cõtritione cuius intensio ex communi sententia, vt aliàs adduxi, sub præcepto non cadit, alioqui staret hominem detestari peccatum suum propter Deum ex toto corde dilectum, & cum hoc simul mortaliter actu peccare, ob defectum intensionis, si sub obligatione caderet ipsa intensio.

Adde quod ait Chrysostomus, & habe tur de pœnitentia. distin. 1. Talis. Quòd quantulãcunq; pœnitentiam quantum libet breui tempore gestam, Deus non respuit, nec patitur sua mercede carere. Bona igitur est, & meritoria pœnitentia remissa, nec vitiatur per defectum feruoris, aut intensionis. Igitur idem de oratione. Adde, quòd talis intensio non requiritur ad peccandum, vt suppono: igitur nec ad merendum, cùm Deus pro nior sit ad præmiandum, quàm ad puniendũ.

Ad ea autem, quæ suprà in oppositum sunt allegata, facilis est responsio, si de tepiditate distinguamus. Est enim quædam, quæ feruori, & intenso conatui opponitur, & illum excludit, & non est talis tepiditas quã scriptura repręhendit, & damnat. Est alia tepiditas, quæ negligentiam dicit. Negligentia autem omissionem debitæ diligentiæ vel operis importat, & hæc culpanda est, & damnan da, sicut & in scriptura damnatur.

Per hoc respondetur ad illud ex Apoca lypsi. 3. Vtinam calidus aut frigidus esses, sed quia tepidus es & c. Loquitur de tepiditate negligentiæ, vt dixi. Illum enim dicit calidum, qui ex amore facit, quod debet. Et qui ex amore potissimùm ad obsequendum mouentur, feruidi sunt, & faciunt non so lùm quod debent, sed supera bundant. Illum verò dicit frigidum, qui Deum timet, ex quo timore ad agendum, saltem quod debet, mouetur. Hi non repelluntur à Deo. Tepidum autem dicit, qui nec amore, nec timore mouetur ad agendum, quod agendum est. Talis culpatur. Et quòd hoc sit ad mentem textus, apparet, quia statim ad eundem Episcopum dicitur, Quia dicis, quòd diues sum, & locupletatus, & nullius egeo. In quo videtur significari, quòd ille episcopus diuitiis satiatus & contentus erat, & sic remissè & negligenter in operibus Dei se habebat, quasi Deo in nullo indigeret. Igitur non damnabatur ille episcopus ob defectum feruoris, alioqui non solùm tepidus, sed etiam frigidus veniret

damnandus, cùm frigidus etiam habeat defectum fer uoris & caloris, vt cõstat. Igitur ille textus nil contra dicta facit.

Ad aliud ex Michæa citatum, Respond. quòd ex illo non sequitur esse necessarium habere intensum conatum, aut intensam voluntatem in operibus Dei, sed quòd debeamus in illis esse soliciti, loquendo de so licitudine, quæ negligentiam, seu omissionem excludit. Quod etiam significat Paulus, cùm ait, vt si præfatam negligentiam & omissionem importat, & ita idem, quod priùs. Nec obstat, quod addit, scilicet, spiritu feruẽtes, quia hoc exhortatoriè dicitur, non præceptiuè.

Ad aliud, quod ex Hieremia citatur, ipm̃ verbum negligenter, quod illic citatur, soluit dubium: quia negligentia, non remissionem voluntatis importat, sed omissionem alicuius, quod debeat fieri. Adde, quòd in textu Hiere. non dicitur, negligenter, sed fraudulenter, cùm ait: Maledictus homo, qui opera Dei facit fraudulẽter. Et nota tillic pro pheta eos, qui in complendis diuinis iussis, dissimulatoriè se habent in illis, aliquid, quęsito aliquo colore, adimplere omittentes, & ita nil contra dicta.

Ad aliud ex Apocalypsi. 2. apparet, tam ex glos. quàm ex verbis Hiero. illum episcopum fuisse negligentem, scilicet, in repręhendendo subditos etiam si alioqui esset deuotus. Et illa negligentia omissionem im-**[175r]**portat, non feruoris remissionem, & ita nil contra dicta.

Sed fortè iterum obiicies, Qui orationẽ feruore deuotionis carẽtem Deo offert, æquiparatur ei, qui animal claudum, aut cæcũ, aut debile Deo offert, potens sanum, & bonum offerre: sed huius oblatio deo grata non est, sed despectui habita. Igitur qui orationem similiter defectuosam deo offert, perperàm offert, cùm possit orationẽ feruidam, & pretiosam offerre. Antecedens patet, ex eo, quòd in lege vetitum erat animal claudum, aut cęcũ offerre. Et specialiter patet, ex Malach. 1. Ait Deus: Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum est? Et si offeratis claudum & languidum, nonne malum est? Et addit: Offer illud duci tuo, si placuerit ei, aut si susceperit faciem tuam, dicit Dominus. In quo Dominus arguit à minori: Si is, qui potest regi temporali, aut duci suo pingue animal & sanum offer re, non offerat nisi claudum, aut cæcum, aut languidum, certè non solùm non erit regi illi grata oblatio, sed displicens, & odio habita, quip pe quæ videatur sibi facta in despectum, & ir reuerentiam ipsius. Et posteà addit: Maledictus dolosus, qui habet in grege suo masculum, & votum faciens, immolat debile Domino: Cùm igitur qui orat, potest orationem sanam & feruidam offerre, & non offert nisi remissam & parum deuotam, videtur irreueren tiam Deo facere, & ita intentum.

Respon. Si hæc ratio probaret oratio nem minùs feruidam depraua tam esse, eò quòd possit alia feruentior offerri, pari forma probaretur omnem eleemosynã paruam deprauatam esse, quando pinguior posset exhiberi. Et similiter omnem dilectionem Dei, & proximi remissam, prauam esse, quando potest intensior haberi. Et similiter omne beneficium proximo impensum esset prauum, quãdo maius illi fieri potest. Et deniq; omnia opera bona in cultum & gloriã Dei facta, deprauata esse, etiam si ex charitate fiant, si possent ex maiore charitate & feruore fieri. Quæ absurda esse, non dubium est. Ideo dicendum, quod ad literam videtur Deus re probare oblationẽ animalis claudi, cæci, aut languidi, vbi potest masculus sanus offerri. In quo intelligimus Deum reprobare omne obsequiũ aut opus in obsequium eius factum, si sit claudum, cæcum, aut languidum, hoc est aliqua prauitate aut macula vitij infectum. Aliud enim est opus imperfectum esse negatiuè, quo, scilicet, potest aliud perfectius fieri: Aliud est imperfectum esse positiuè, quod scilicet aliqua macula seu

vitio infectum sit. Primum potest bonum esse & meritorium, & Deo gratum, vt parua eleemosyna, ieiunium paucorum dierum, oratio ex remissa deuotione facta. Secundum verò, quod propriè per clau dum, cæcum, & languidum significatur, id est, quod aliqua circunstãtia deprauãte fit, illud quidem non est bonum, nec à Deo acceptatam.

Posset etiam secundò dici, quòd ideò offerre animal claudum, cæcum & c. Deo ingratum est, quia offerens præponit terrena cœlestibus, & quærit potiùs quæ sua sunt, quàm quæ Dei, cùm sibi pinguia re seruet, & sana, Deo autem languida offerat. Nõ sic est in oratione ex parua deuotione facta, quia sic orãs non ita sibi meliora reseruat. Itaq; non est simile, quod pro simili adductum est.

De attentione in oratione habenda.

ALiud dubium, An de prauetur oratio ex defectu attentionis, ita, quòd si attento desit, oratio ipsa vitiosa sit, aut saltem pecet, qui absq; attentione orat?

Et nònulli, vt Gabriel, in suo Canone dixerunt, quod quamuis necessaria sit attẽtio in oratione communi, seu in ea, quæ ex præcepto fit, in illa tamen, quæ non ex præcepto, sed ex voluntate dicitur, non est necessaria talis attentio, ita vt peccet orans, attentionem non habens. Ratio eius videtur, quia cùm oratio in casu non sit necessitatis sed voluntatis, ideo sicut sine peccato potest dimitti talis oratio, ita & sine peccato potest abesse attentio.

Non tamen placet in hac re huiusmodi responsio, imò videtur, quod siue oratio dicatur ex præcepto, siue ex voluntate, tenetur orans attẽtionem apponere, non solùm ad assequendũ fructum orationis, sed ad vitandum culpam in orãdo Deũ. Tum, quia Christus videt̃ taliter orantes voce tantum & non mente reprehendere, quãdo Mat. 15. dicit: Populus hic labiis me honorat, cor autem eroum lõgè est à me.

Pro quo facit Cyprianus de oratione tractans, dicens: Quæ segnitia est, alienari & capi ineptis & prophanis cogitationi bus, dum Dñm deprecaris: quasi sit aliud, quod debeas magis cogitare, q̃ quod cum Deo loquaris. Quomodò te audiri à Deo postulas, cùm teipsum non audias? Et addit: Hoc est, ab hoste in totum non cauere, hoc est, cùm oras Dominum, maiestatem Dei offendere.

[[175]v] Facit etiam Hugo de sancto Victore, qui de oratione loquens, dicit: Si cùm orationem fundimus, quodlibet aliud in cor de versamus, etiam si illud bonum sit à culpa liberi non sumus.

Facit etiam Damascenus & August. di centes: Oratio est ascensus mẽtis in Deum, quo à Deo aliquid decẽs petitur. Qui igitur mentẽ cùm orat à Deo distrahit, de rebus aliis cogitans, talis non propriè, aut verè dicitur orare. Imò videtur potiùs Deum irridere, quam eum orare, qui cum ad Deum loquatur, & à Deo aliquod beneficium petat, faciem mentis retrorsum auertit: perinde enim est, ac si quis cum rege loquens, ab eo gratiam aliquam pe tat, & simul faciem corporis retrorsum auertat. Quod certè in irreuerentiam & despectum regiscedere videtur.

Facit etiam quodãmodò Bernardus: Sermone. 49. super Cãti. qui non solùm dissuadet mentis euagationem ad res impertinẽtes, seu vanas, sed etiam ad res alioqui pias. Ait enim: Nil aliud dum psallitis, præter ter id, quod psallitis, cogitetis, nec solas dico vitandas cogitationes vanas & otiosas, sed & illæ aliæ vitãdæ sunt, illa hora & loco, quo, sci licet,

horæ dicuntur. Et addit, Salubria sunt, sed minimè salubriter inter psallendum ea re uoluitis. Spiritus sanctus enim illa hora gratum non recipit, quicquid aliud, quàm debes, neglecto eo quod debes, obtuleris. Et quanq̃ hoc dictum Bernardi particulariter procedat de oratione, quæ ex præcepto dicitur, alia tamen suprà citata cum ratione apposita indifferenter procedunt de oratione, quæ ad Deum funditur, etiam si priuata sit: quòd, scilicet, de bet apponi attentio, si debet irreuerentia caueri. Itaque vel homo non oret Deum, vel attẽtionem habeat. Exempla huius clara sunt. Si quis extra tempus necessitatis, non ex pręcepto, sed voluntate vult sacerdoti confiteri, ne cesse est contritionẽ habeat, alioqui per irreuerentiam peccabit, etiam si sibi liberum sit confessionẽ dimittere. Similiter si quis voluntate vult celebrare, aut cõicare, necesse est prius mentem disponat, nè sacramẽto irreuerẽtiam faciat. Ita igitur si quis vult Deum orare, & ab eo aliquid petere, etiam extra casum necessitatis, opùs est attentionem habeat, vt vitet irreuerẽtiam, quam Deo, ad quem loquitur, faceret, si ad Deum loquendo, mentis faciem ad alia diuerteret, vt suprà dicebatur.

Si arguas: igitur orans semper peccaret, quoties mens ad alia distrahitur, quod esset omnes fermè qui orant, condẽnare. Respon. Non sequitur, nam illa mentis euagatio fieri potest dupliciter. s. volũtariè & inuolũtariè. Primũ fit, quando orans aduertit se orare, volens tamen alia diuersa considerat, & hoc est, quod dico, culpa irreuerentiæ non carere. Secundum fit, quando non scienter, nec ex pro posito orans ad alia distrahitur, sed vel contra volũtatem, vel præter: & hoc excusationẽ habet, ob intellectus nostri tam naturalem volubilitatem. Vnde non est in potestate nostra quin aliquando distrahamur. Et inde est, q̃ nullum ius obligat orantem, vt continuam habeat actualem attentionem, quandiu durat oratio, satis est, si orans habeat actualẽ vel vir tualem attentionẽ. Et virtualem dicunt attentionem, quando is qui orat, post habitam in principio actualem attentionem, perdurat in oratione absq; proposito, sed ad alia distrahẽ di, etiam si accidat, quòd actu distrahatur.

Sed contrà obiicies, quòd non deprauetur oratio, nec culpa sit durante oratione mẽtem ex proposito ad alia distrahere, modò illicita non sint. Quia stat, quòd talis in casu orando mereatur: igitur non peccat se distrahendo ad actuali attentione ex proposito. Antecedens patet, quia sit ita, quòd quan do cœpit orare habuit intentionẽ meritoriam, qua intẽdebat per orationẽ aliquod bonum à Deo sibi vel alteri impetrare, & ex hac intentione meritoria imperat ori, vt oret, & in oratione perduret, & propositum orandi non interrumpatur per propositum oppositum, iã oratio sic continuata procedit ex voluntate meritoria: igitur est meritoria. Et quod non obstet propositum alia considerandi, apparet, quia licet per hoc interrũpatur attentio, non tamen intentio meritoria, nec electio, modò opus bonitatem habet potiùs ex intentione, seu affectu, quàm ex attentione, quæ actus intellectus est. Et patet etiam per exemplum, de eo, qui proposuit propter Deum ad sanctum lacobum peregrinari, & non interrupto proposito peregrinatur, etiam si interrumpatur attẽtio, & in itinere ex proposito alia consideret, talis in peregrinãdo meretur, quia durat propositum primum virtualiter, etiam si attentio non ita duret, sed interrupta sit.

Respon. Quòd argumentum pręsup ponit vnum falsum, scilicet, q̃ ad hoc, quòd opus continuatum sit bonum, & meritoriũ, sufficit quòd præcedat ex proposito voluntatis meritorio, quod præfuit, & virtualiter manet: hoc enim non sufficit, quia ma nẽte illo virtuali proposito, quod meritorium fuit, quando actu aderat, stat, quòd illo per**[176r]** contrarium non interrupto, superueniat alia mala voluntas, qua homo peccet, & tunc opus virtute præfati propositi continuatum, iam non erit bonum aut meritorium. Exemplum est clarum, in eo,

qui proposuit peregrinari, & hoc proposito per contrarium nõ interrupto, incidit in odium alicuius, vel in furtum, quod in itinere continuato perpetrat. Et hoc satis notum est. Dico secundò, q quamuis possit opus aliud, vti est peregrinatio, ex recta intentione præhabita, rectè & si ne culpa cum actuali distractione mentis ex proposito facta, continuari, non tamen sic est in oratione. Nam hæc specialiter requirit attentionem, vt dictum est, vt irreuerentia vitetur. Et ideò oratio ad Deum susa, temeraria videtur & contentiua, si ei ex proposito attentio deficiat.

Hoc idem etiam ex alio apparet, quia ora tio vocalis signum est orationis men talis: nè ergo falsum sit signum, necesse est men te oret, qui voce orat, mente autem orare nõ potest sine attentione, vt constat: igitur deficiente attentione, deficit mentalis oratio (maximè si ex proposito deficiat,) & ex cõsequẽti vocalis oratio manet signum falsum, & ita vitiosum.

Deinde ex conditione orationis idem patet, de cuius ratione est aliquid desideratum à Deo petere, velle autem petere à Deo aliquid desideratum, siue petatur mentaliter siue vocaliter, præsupponit at tentionem, quę est intellectus aduertentia ad id, in quo voluntas tendit, siquidem nil volitum, quin præcognitum, & ita omnis oratio si oratio est tam vocalis quàm mentalis, prærequirit attentionem, actualem quidem, quando quis à principio orare Deum intendit, vir tualem tamen in ipsa orationis continuatione vt suprà tactum est.

Pro quo faciliùs intelligendo, vide aliud esse intentionem, aliud attẽtionem, aliud electionem, aliud orationem, vel opus. Intentio orantis est velle obtinere bonum, quod sibi vel alteri optat. Electio, est velle ora re Deum, cùm oratio medium sit impetrãdi optatum: Opus verò est ipsa oratio. Attentio verò est ipsius intellectus cognitio seu aduertentia: Opus igitur si humanum sit, qualis est oratio, ex electione imperante procedit. Electio ex intentione. Vtrũq; autem, scilicet, electionem & intentionem, sua attentio naturali ter præcedit, quia omnis actus voluntatis, suã præsupponit cognitionem. Sed sicut oratio continuata ex natura sua non requirit electionem seu intentionem actu continuatam vt constat, cùm virtute prioris propositi possit opus continuari: ita nec requirit attentionem actu continuatam. Sed sicut continuando orationem vocalem non verè oratur, sed simulatoriè, aut fallaciter, quando propositum orandi per contrariam voluntatem interrumpitur, ita neque quando attentio ad alia impertinentia & extranea considerandum ex pro posito distrahitur, mutata enim aut interrupta hoc modo attentione, necesse est priorem intentionem orandi quodammodò ex consequenti interrumpi, quæ omnia tanquã facilia suppono, à cæteris abstinendo.

SEd esset iam dubium, supposito, quòd attentio sit necessaria, & hæc sit triplex, scilicet ad verba, ad sensum verborum, & ad Deum, ad quem oratio dirigitur, quæ istarum est ne cessaria ad vitandum culpam? (nam de hac necessitate hic arguitur, non de necessitate at tentionis ad impetrandum optatum.) Respon. Ex suprà allegatis apparet, quòd attentio ad Deum, à quo bonum petitur, est necessaria, maximè, cum id sit per se de ratione ipsius rationis, scilicet, ascensus mentis in Deum, cum pio & humili affectu.

De attentione verò ad verba ipsa, vt debitè pronuntientur, videtur similiter, q sit necessaria, specialiter in clericis, qui ex ecclesiæ præcepto tenentur vocaliter orare, & be ne pronũtiare. Hoc patet, quia attentione ad verba deficiente, exponit se recitans periculo non dicendi, quod dicendum est, vel non rectè illud pronuntiandi. Ideo culpa non caret, attentionem ad verba ex proposito non habere. In aliis autem, qui orant vocaliter, & non ex præcepto, esset distinguendum. Quia vel oratio, quam dicunt, est alioquî rectè & prudenter composita, qualis est oratio, quæ in scriptura continetur, vel quæ ab ecclesia ordinata est, & tunc non videtur

necessaria particularis at tentio ad verba orationis ob periculum prædictum: quia etiam si vel oratio non integrè di catur, vel non rectè pronũtietur ob defectum attẽtionis ad verba, nulla videtur culpa. Si tamen sit oratio vocalis, non aliunde ordinata, sed quam ipse orans ex tempore Deo offert, ne cessaria videtur attentio ad verba, nè, scilicet, si attentio desit, verba inepta & imprudentia dicat, quod culpa non caret, in eo, qui ad regem cœli loqui determinat. Sicut nec culpa carere, quia à rege terræ aliquid per verba inepta & minùs ordinata peteret, cum alioqui posset prudẽter id petere. Adde, quod ob huiusmodi volũtariam imprudentiam exponit**[[176]v]** se periculo non impetrandi petitum, & ita erit vana & inutilis oratio, quod cauendum est, dum fieri potest.

De attẽtione verò ad sensum verborum, an sit necessaria? Videtur quòd non semper, nam multi sunt vocaliter orãtes, qui sensum nec intelligunt, nec intelligere tenentur, vt patet de monialibus, aut religiosis, aut etiam quibusdam clericis, qui cùm latinè, vel Gręcè orant, sensum orationis non intelligunt, illis enim sufficit ad verba, vt ea rectè pronuntient, & ad Deum, ad quem loquuntur, attentionem habere. Si tamen sint docti, qui sensum verborum intelligunt, an peccent, si ad sensum non intendant? Non video vnde ad huiusumodi attentionem teneantur, hi saltem, qui tãquã ecclesiæ ministri, orationibus ecclesiæ vtuntur. Nam cùm talibus orationibus certum sit, nil illicitum, aut ineptum contineri, satisfaciunt sic orantes, si in genere intendant à Deo petere, quod illic continetur, etiam si particulariter ad contenta non attendant. Si tamen qui orat, de suo marte orationem vocalem componit, & eam Deo offert, necessarium est ad imprudentiam, & indiscretionem vitandum, & nè periculo offendendi eum, quem orat, se exponat, quòd ad sensum verborum, quibus orando vtitur, attendat, vt dictum est.

De potestate ecclesiæ respectu actuum cordis.

INde tamen oritur aliud dubiũ: supposito enim, ą culpa non caret ora tio, vel ipse qui orat, non habens attẽtionem, quando necesse est eam habere, An saltẽ clericus horas canonicas sine attentione dicens satisfaciat præcepto ecclesiæ, de dicẽdis canonicis horis. Et pẽdet quęstio ex alia, An scilicet, ecclesia possit immediatè obligare ad actus mentis, qualis est attentio prædicta, aut deuotio. Et an de facto ecclesia clericum obligauerit ad habendum attẽtionem. An solo iure diunio, vel naturali sit attentio adhibẽda. De qua quęstione prĩcipali alibi duas tetigi opiniones, multis hinc inde textibus, & rationibus allegatis. Tandẽ illam visum est tunc defensare, quæ tenebat, ecclesiam non posse directè & immediatè obligare ad actus cordis, cõformi ter ad Durãdũ & Cãcellariũ Parisiẽsem, multosque alios, tam Theologos, quàm Iuristas.

Adrianus tamen in tractatu de oratione ad propositum præsentis dubij tenet contrarium. Et probat primò ex Clementin. 1. de hæreticis. per ea, quæ illic citat glos. in verbo, Ipso facto.

Secundò, quia præceptum de celebran do sabbathum est humanum, vt suppono: quia licet olim fuerit diuinum, lex tamen illa vetus, quo ad ceremonialia & iudicialia, quale erat hoc, abolita est, & tamen si quis in sabbatho, hoc est in die, quam ecclesia celebrare præcepit, corde peccet, ille violat sabbathum, cùm nil tam aduersetur celebrationi sabbathi, quàm seruitus mortalis culpæ.

Tertiò, Papa potest dispensare in voto mentali: igitur potestas Papæ ad actus interiores se extendit, & ita potest illos immediatè præcipere & prohibere, & pœna aliqua afficere, sicut & actus exteriores etiam occultos.

Quartò, ecclesia potest rei suæ onus, & modum imponere, sicut & Deus in sua lege onus, & modum decimis imposuit, taliter, vt qui decimas essent posses suri seu percepturi, non modò seruirent in tẽplo, sed populi peccata comederẽt. (Quod videtur Adrianus ad actus Leuitarum, & sacerdotum Deo gratos referre, qui ad remissionem peccatorum populi valerent.) Igitur etiam ecclesia quando decimas, & beneficia confert alicui, potest illi modum imponere, scilicet, vt horas studiosè & deuotè dicat, iuxta cap. Dolentes. de celebratione missarum. Et ita secundùm hanc opinionem, certum est clericum non satisfacere præcepto ecclesæ, de dicendis horis attentè & deuotè, si scienter, & ex proposito euagatur, imò peccat mortaliter, vt ait, contra ecclesiam, quæ districtè, & in virtute obedientiæ præcipit, vt horæ dicantur studiosè, pariter & deuotè.

Si tamen quis velit tenere alteram opinionem, facilè posset respondere ad hæo motiua Adriani. Ad primum de his, quæ citantur in Clemen. 1. de hæreticis. ad longum: vbi suprà responsum est, & ostensum, quòd ecclesia nec in dicta Clementina, nec alibi punit immediatè & directè actus cordis, de quo vulgatum decretum est, dicens: Cogitationis pœnam nemo meretur, sed punit commissio nes exteriores, vel omissiones ex tali, vel tali animo procedentes. Nam cùm ecclesia non intendat punire specialiter pœna excõmunicationis, nisi ea, quæ peccata sunt: & commissiones, vel omissiones exteriores peccata nõ**[177r]** sunt, nisi ex certo animo & voluntate fiant, vt suppono: ideò in dictis textibus, vbi pœna talis infligitur, fit mentio de animo tali, vel de deliberatione, vel de scientia & c. ex quibus ipsa exterior commissio, vel omissio talis est, quæ puniri mereatur. Vide vbi suprà.

Ad secundum de sabbatho celebrando, quanq̃ possit cum nonnullis Doctoribus dici, quod per solum peccatum cordis non violatur sabbathum, nec præceptum ecclesiæ, quod in sabbatho non prohibet opera seruilia, id est peccaminosa, sed opera exteriora seruilia, q̃ seruorum hominum sunt: & ita non solum non violator sabbathum per peccatum cordis, sed nec per multa peccata exteriora, quæ non sunt de numero eorum, quę per ecclesiam prohibentur. De quo vide Caieta. in summa. Verum admisso, quod de nouo contra sabbathum peccat, qui pec catum tam opere, quàm corde cõmittit: non tamen dicimus, vt videtur, quod talis agit contra præceptum ecclesiæ, sed contra præceptum Dei & naturæ. Nam eo ipso quòd aliquod tempus est specialiter cultui diuino dedicatum, & Deo sacratum: siue sit à Deo, siue ab ecclesia ad id dedicatum: tenetur homo noua & propria obligatione Deum in illo tempore non offendere. Qui enim tunc peccat, videtur sacrilegium cõmittere, hoc autem iure diuino & humano vitandum est. Exemplum est clarum de loco, si sit Deo sacratus, vt est templum, ad hoc quòd illic Deus specialiter cognoscatur & colatur: certè si quis illic scien ter peccat, vltrà quòd sie peccat, videtur nouam offensam Deo facere. Quod saluat̃ absque hoc, quòd talis agat contra præceptum ec clesiæ, etiam si contra in tentionem ecclesiæ faciat, verum hæc sub p̃cepto non cadit. Et ita Doctor sctũs. 22. q. 122. ar. 4. quem pro se citat Adria nus, non dicit, quòd qui peccat in sabbatho violat pręceptum ecclię, sed quod violat sabbathũ.

Ad tertium de dispẽsatione in voto mentali, fateor quòd potest Papa dispẽsare in illo: sed non inde sequitur, quòd possit ad interiora obligare: quia aliud est obligationẽ tollere, aliud eam inducere. Et potest aliquid obligationẽ tollere, quod non sufficit inducere. Patet, nam pater potest tollere obligationem voti per filium aut filiam emissi, vt habetur Numeri. 30.

Similiter vir potest irritare votum vxoris. Et tamen nec pater potest filio obligationẽ voti imponere, nec vir vxori. Similiter consuetudo vitiosè introducta per tempus certum seruata, sufficit tollere obligationem legis de opposito: & tamen non sufficit obligationem inducere, nisi rationabilis sit. De consuetudine. cap. finali. itaque non mirum si Papa, veluti communis pater, possit per dispensationẽ tollere obligationem voti mentalis, & cum hoc, quòd non possit ad actus cor dis immediatè obligare.

Ad quartum, esto quod vnusquisq; possit rei suæ cum eam alteri tradit, onus & mo dum imponere: non solum modum sensibilẽ, seu exteriorẽ, sed etiam interiorẽ: ex hoc tamen non sequitur, quod homo possit immediatè authoritatiuè alterum ad interiora obligare. Exemplum est clarũ. Potest Pertus dare clerico donum, vel agrũ hac lege, vt aliquoties celebret pro illo, vel oret contritus, seu confessus: & altero id ac ceptante, habebit donum cum modo vel onere. Iam certum est Pertum imponere modum rei suæ spiritualem, & tamen Petrus, cùm sit priuatus homo, potestatẽ non habet obligandi alium ad actum cordis. Quòd si alter manet ad mo dum hmõi obligatus, est ratione contractus: quia acceptauit rem cum modo illo, & ipse se ad modum voluti obligare. Sicut etiam Papa concedit indulgentias cum modo, scilicet, his qui contriti sint: & tamen Papa non obligat immediatè ad contritionem, sed ille alius si vult lucrari indulgentiam, tenetur ad contritionem. Si tamen non conteratur, non pec cat contra præceptum ecclesiæ, quod nullum est de contritione datum. Et ita ad propositum, esto quòd Papa conferat beneficia clericis cum modo illo, vel onere, vt scilicet, deuotè & attentè horas persoluant, per hanc viam nulla inducitur obligatio absoluta ipsi clerico: quia nec obligatur beneficium recipere, nec deuotinem illam habere, nisi conditionaliter, scilicet, si acceptet beneficium: tunc ex illa acceptatione obligaretur ad deuotionem, quia per viam contractus, vt suprà dictum est, & non per viam præcepti ecclesiæ. Quanq̃ nec dicendum est, quod beneficia dentur cum illo modo, alioqui beneficium amitteretur, modo non seruato, quod essetin alium Labyrinthũ incidere. Nec cap. Dolentes. restringiť ad bñficiatos, vt patet: ideo illa quarta ratio Adria. salua pace non satis ꝑtinens est.

Caietanus tenet, quòd quamuis ecclesia non possit directè obligare ad actus mentis puros, benè tamen potest ad actus mentis obligare, quatenus respi ciunt actus exteriores, aut quatenus eos qua lificant. Vnde sicut potest prohibere, nè certus actus exterior ex tali animo, puta odio, aut deliberatione procedat, sicut quando ex communicas Inquisitorem, qui ex odio pro cedit, aut ex amore procedere desinit: ita si-**[[177]v]**militer potest præcipere, vt actus exterior ex certo interiore procedat: in quo quodãmodò præcipit illum interiorẽ, sed non nisi qua tenus exteriorẽ qualificat, quem exteriorem directè præcipit. Et sic ait: Præcipit ecclesia clericis, vt in dicendis horis deuotionem habeant & attentionẽ, vt inde horarum recitatio qualificata sit, prout intendit ecclesia Id pro bat ex cap. Dolẽtes. de celebratione missarũ. Vbi Consilium districtè, & in virtute obedientiæ clericis pręcipit, vt officium diurnum pariter & nocturnum deu otè & studiosè per soluant. Vbi ecclesia non præcipit ipsam ho rarum recitationem, nam hæc iam olim erat pręcepta & iussa: sed quia indeuotè, aut inde cẽter perclericos id soluebatur, ideò pręcipit tam strictè modum in recitando tenendum, scilicet, vt deuotè & studiosè fiat. Sed quia non est in hominis potestate cùm horas dicit, continuè actu deuotionem & attentionẽ habere, ideò temperat textus obligationem, dicens, quantum Deus dederit. In quo apertè videtur prohiberi indeuotio, & mentis euagatio ex prposito & scienter habita. Ac proinde peccat contra ecclesiæ præceptum, qui scienter à deuotione & attentione recedit, quando horas dicit. Et ita talis, & si horas dicat omnes, non satisfacti

præcepto ecclesiæ, quia modum cadentem sub pręcepto voluntariè reiicit. Quod satis videtur consonare solutioni, quam nuper dedimus respon dendo ad primum motiuum Adriani.

Verùm ad hęc simul, & cap. Dolẽtes. dici posset, stando in opinio ne hactenus defensata, quod cap. Dolentes. cùm pręcipit modum in recitando tenendum (quod non negamus) scilicet, vt deuotè & studiosè horę dicanẽ: illa tamen deuotio & studiositas, de quibus textus loquitur, non est actus mentis interior, sed exterior modestia & recollectio, qua officium persoluẽtes, ea euitent, quæ deuotionem mentis, & attentionẽ impediunt. Et quod ita sit, apparet ex Clementi. de celebratione missarum. vbi prælatis & superioribus præcipitur, vt curent solicitam diligentiam adhibere, vt in ecclesiis cathedralibus & collegiatis, cæterisq̃; aliis, officium diuinum debitè, reuerẽter, & deuotè celebretur. Ex quo apparet, quod sub deuota & debita celebratione non cadit interior mentis deuotio, aut attentio, cùm de his non possint ipsi prælati certiorari, quamcunque diligentiam apponant: nec possunt punire eos, qui sine deuotione interiore officium dicunt. Cùm tamen illic mandetur prælatis, vt eos compescant & puniant qui non deuotè & debitè officium compleuerint: Ergo videtur, quòd cùm ecclesia præcipit ad hiberi deuotionem & attentionem, non de interiore loquatur, sed de exterione, vt dixi: qualis est, decens modestia, & recollectio quædam, qua clerici extranea fugientes, quę deuotionem & attentionẽ mentis impediunt, horas suas persoluunt reuerenter.

Et ad aliud pro Caietano dictum, scilicet, quòd videntur hæc æquiparari, posse ꝓhibere nè actus ex tali animo fiat, & posse præcipere vt actus ex tali animo fiat: & ideò sicut Papa potest primum, ita & secundũ. Videtur, quod non parificentur, vt prætendit. Et di scrimen est apertũ: nam per hoc quod prohibet & punit actum ex tali animo procedentẽ, non sequitur, quòd prohibet ipsum animum, nec verum est quòd prohibeat: & tamen si præciperet actum ex tali animo procedentẽ, neces se est præcipiat ipsum animũ. Vtrũq; patet: quia ecclesia prohibet Inquisitori, nè inquirat, vel inquirere omittat ex tali animo, puta odio, vel amore: & solum, quod exterius est punit, quia solum illud exigit. Patet hoc, quia si Inquisitor ex amore omittat inquirere, pec cat contra ecclesiam, & punitur per eam, vt habetur de hæreticis. cap. Multorũ. in Clementina. & non peccat per actum interiorem, ex quo inquirere omittit, scilicet, per amorem: quia stat, quòd ille amor bonus sit. Et ita cõstat, quod per hoc, quòd ecclesia prohibet actum exteriorẽ ex certo animo procedentẽ, non in de fit, quòd prohibet ipsum animum, vt patet ex casu. Similiter cùm prohibet actum exteriorem, nè fiat ex certa scientia, non inde fit, ꝗ prohibet ipsam interiorẽ scientiam, quę in se mala non est, nec prohibita. Et ita patet primum. Secundum etiam patet, quod scilicet, si pręcipit actum exteriorem ex certo animo procedentem, quòd ex consequẽti pręcipit ipsum animum. Patet in casu præsenti, tum ex opinante, tum etiam, quia si clericus dicit integrè horas, & tamen deuotionem mentis & attentionem ex intento non habet, peccat per opinantem: & non cõmissiuè, scilicet, orãdo, cùm horas dicat, sed omissiuè: non quia horas omit tit, sed quia deuotionẽ & attentionẽ, quando horas persoluit, non apponit: & in hoc directè peccat per opinantẽ contra præceptum eccliæ. Et ita ex opinione sequiẽ, quod staret hominẽ peccare contra ecclesiam, per solum peccatum cor dis, quod est contra Thomam suum in. 4. Dist. 25. q. 1. de Simonia. ad primũ. Et ita non occurrit aliquid qd' agat quemq̃ recedere ab opinione hactenus defensata, q̃ tenet quod ecclesia nec**[178r]** præcipit, nec præcipere potest immediatè actum cordis, sed benè actum exteriorem: & si ad illum exercendum sit necessarium aliquem interiorem habere, tunc ex consequenti homo tenetur ad illud non immediatè ex vi præ cepti ecclesiæ, sed eo iure naturali & diuino, quo tenemur illos actus apponere, qui neces sarij sunt ad seruandum ecclesiæ mandata.

Tenendo igitur eandem opinionem, apparet non consequẽter dixisse Gabriêlem quãdo ait, quòd si dicens horas ex proposito euagatur, quòd non satisfacit præcepto ecclesiæ. Et dat rationem, quia hæc mentis ex proposito euagatio, non præter, sed contra intẽtionẽ ecclesiæ est. Cõtrà tamen videtur, quia intentio ecclesiæ secũdum eum non cadit sub pręcepto, sub quo, non nisi actus exteriores cadunt: igitur qui contraria tur intẽtioni ecclesiæ, etiam ex proposito non peccat contra pręceptum ecclesiæ: quod ad in teriora, vt dictum est, non se extẽdit, etiam si alia ratione peccet, videlicet propter irreuerentiã, quę videtur Deo fieri, vt supra dicebatur.

Vnde Durandus cautiùs & subtiliùs videtur hoc limitasse ad casum, quo horas dicens, ex proposito se occupat in rebus, vel actibus exterioribus, per quos naturaliter mentis attẽtio impeditur, tunc enim videtur peccare contra præceptum ecclesiæ: & per consequens non satisfacit præcepto ecclesiæ. Sed hoc verum est, supposito qd' suprà dicebatur, quod eccłia in cap. Dolentes. districtè præcipit, vt horę dicantur deuotè & studiosè, loquẽ do de deuotione exteriori, vt suprà, quæ excludit opera exteriora attentionẽ impedientia. Sed si quod dicitur in cap. Dolẽtes. s. studiosè & deuotè, de interioribus intelligatur, & per viam exhortationis & non p̃cepti, tunc nec etiam staret in veritate dictum Durã. vt apparet.

Itaq; secundum hunc modum dicendi, hæc videtur resolutio, quòd Papa non potest immediatè obligare ad actus interiores, nec eos punire. Potest tamen prohibere, & punire actus exteriores ex certo animo procedẽtes, non tamen potest pręcipere exteriores actus ex certo animo procedentes. Et ita in officio diuino celebrando non præcepit, vt ex deuotione & attẽtione mentis fiant, sed deuotionẽ & attentionem cordis suasit, exteriorem tamen deuotionem præcepit, & defectum eius prælatis puniendum commisit, vt suprà tactum est. Et per consequens satisfacit quis præcepto ecclesiæ de dicendis horis, si sine deuotione mentis eas dicat, & etiam si attentionem actu non continuet, sed ex pro posito euagetur: modò exteriora, quæ attentionem impediunt, euitet.

HIs tamen non obstantibus, posset proba biliter contrarium teneri, scilicet, quòd potest Papa & ecclesia præcipere, & prohibe re, ac punire actus mentis, non solùm prout respiciunt actus exteriores, vt dicebat Caietanus, sed etiam ipsos actus cordis puros. Pro qua sententia primò videtur facere Concilium Gangreñ. vbi inter alia dicitur: Si quis oblationes, quæ in ecclesia fiunt, spernendas esse crediderit, memoriasq̃; sanctorum contemnen das, anathêma sit. Vbi sola credulis mentis anathematizatur. Et iterum ibîdẽ: Si quis ieiunia ecclesiæ putauerit esse contẽnenda, perfectam in sua conscientia iudicans rationem, anathema. Et iterum ibîdẽ: Si quis nuptias dãnãs, mulierẽ religiosam ac fidelẽ cum viro suo dormientẽ abominandam crediderit, anathema. Et iterum ibîdem: Si quis carnẽ manducantẽ cum bona fide sine sanguine & suffocato da mnandũ esse crediderit, anathema. Ad hunc modum multa illic sub anathemate prohibentur, quæ ad interiora cordis spectant, vt patet.

Facit etiam Concilium Romanum post Nicęnum celebratum, in quo in ter multa alia, quæ anathemate feriunt̃, dicitur: Si quis de patre & filio benè sapit, de sancto autem Spiritu non rectè crediderit, hæreticus est, & anathema sit.

Facit apertiùs, quod dicitur in Concilio Toletañ. 1. authoritate Leonis Papæ congregato, vbi de articulo omnipotentiæ Dei, & de articulo distinctionis perso narum, & de multis aliis ariculis, dicitur: Si quis contraria eorum dixerit, vel crediderit, anathema. Exemplum de vno. Si quis dixerit, vel crediderit Deitatem Christi passibilẽ, anathema. Ad hunc modum

de multis aiis dictum est, vbi non solùm dicere (quod exterius est) sed ipsum credere (quod interius est) anathema feritur.

Faciat etiam, quod habetur in Concilio Brachareñ. vbi inter alia dicitur: Si quis credit, quòd aliquas creaturas Diabolus sua authoritate in hoc mundo facit, aut tonitrua, fulgura, siccitates, sicut Priscianus dixit, anathema. Et ierum ibîdem: Si quis animas & corpora humana fatali signo credit astringi, anathema.

Faciunt pręterea Concilia recentiora, specialiter Constañ. vbi tradi ta est forma in fine Concilij præcedẽtis contra hęreticos, & eos puniẽdi. Et inter alia quę statuta sunt per Inquisitores interroganda, hoc**[[178]v]** vnum est, Vtrum credant, quòd illud in sacro Concilio credendum esse determinatur, sit ab omnibus Catholicis credendum, & asserendum? Iterum, Vtrumcredant esse de necessitate salutis, confiteri sacerdoti? Iterum, Vtrum cre dant, quòd Christiani contẽnentes suscipere sacramentũ extremæ vnctionis, & solennes benedictiones matrimonij, peccent mortaliter? Quę quidem ideò statutum à Concilio fuit per iudices inquiri, vt quos reperirent non ita credere, tanq̃ hæreticos punirent. Et ita apertè videtur ex hoc Concilio ecclesiam posse solam hæresim mentalẽ punire, habita eius cognitione per confessionem partis. Et ita si ec clesia non punit in iudicio peccata cordis, videtur quòd non sit ob defectum iurisdictionis, sed congnitionis.

Facit denique Concilium Basiliẽ. quod in sessiõe. 38. iubet sub pœna excõmunicationis, nè libellum contra ipsum Concilium per Eugenium quartum factum publicare, approbare, seu defendere quis præsumat, seu eidem quouis modo assentire, crede re, aut fauere & c. Vbi apertè actus cordis etiam purus prohibetur, & anathemate feritur.

Item hoc idem confirmatur ratione apparente. Si quis de hæresi sit notatus, aut accusatus ex suspitione, cùm tamen, vt suppono, nec dictis, nec factis, vnquam hære ticauerit. Talis coram iudice stans interroga tus, an Christianus sit, an credat Christum es se Deum, ille ingenuè fatetur, quòd postq̃ fuit baptizatus, mente recessit à fide Christi, & se in errore cordis hactenus perstitisse, & adhuc perstare, & hoc est verum, & vera eius confessio, hic talis absq; dubio punietur per Inquisitores. Et si dicat se non habere voluntatẽ ad fidem redeundi, iudicio omnium iustissimè comburetur. Iam manifestum est illum puniri pro solo peccato cordis, & hęresi men tali. Patet, quia exteriùs nunquam dicto, aut facto hæreticauit. Et in alia confessione, quam interrogatus facit, veritatẽ dicit, & non hæreticat: imò si oppositum diceret, mẽtiretur. Suppono enim eum intus esse fixum in sua hæresi mentali. Igitur apertum videtur, quòd ecclesia iustè punit solam hæresim mentis.

Nec valet dicere, quòd non punit men talem hæresim, sed vocalem, cùm voce se hæreticum esse manifestet. Non valet, quia confitendo voce, quod mente tenet, non errat: nec confitendo voce, quod mente tenet, non errat, nec confitendo peccat: cùm veritatem requifitus, aut coactus fateatur. Si enim voce tunc peccaret, non igitur deberent Inquisitores eum minis & tormentis cogere, vt fateatur, quod mente tenet. Tum etiam, quia cõfessio proprij erroris potiùs prodest, quã obest, cæteris paribus, vt suppono.

Nec valet secundò dicere, quod confitendo voce se credere Christum non esse Deum, ex cõsequẽti voce asserit, Christum non esse Deum, & hoc est hęresis. Non valet, nam aliud est asserere rẽ sic esse, aliud credere rem sic esse: & talis voce non asserit, nisi se credere Christũ non esse Deum: non tamen inde fit, vt asserat Christum non esse Deum. Sicut testis, qui de credulitate deponit, non affirmat rem sic esse, quòd credit rem sic esse. Diuersæ igitur sunt præfatæ assertiones.

Item tertiò idem apparet, quia potest ecclesia prohibere, nè actus malus & de prauato animo fiat sicut de multis legiť ꝓhibuisse: igitur etiam potest pręcipere, vt actus bo nus, ex bono animo fiat. Et cõsequẽtia ꝓbatur, quia ecclesia potestatem habet statuendi leges hominibus salutares, ad hominum autem salutẽ non minùs necessarium est mala non agere, q̃ bona agere, & ecõtrà: imòvtrũq; ho mini diuinitus iniũctũ per Psal. Declina à malo, & fac bonum. Igiť verisimile est, quod Ecclesia possit vtrunque præcipere, vel neutrũ: & cum se cundũ dari non possit, sequiťintentũ, vt suprà inferebať. Nam eo ipso, quod potest pręcipere vt actus benemeritoriè aut morataliter fiat, cum id fieri non possit, nisi recta existente voluntate, & debita fine: apparet, quod recta voluntas & intentio potest sub ecclesiæ præcepto cadere.

Postremò idem videtur, sumpta ratione ex fundamẽto contra riæ opinionis. s. Durandi, & Ioan. Gerson, qui dicunt ecclesiam ideò non posse actus cordis præcipere, aut prohibere, quia non potest pręcipere aliquid, cuius transgressorẽ punire non potest: & cum non possit acta cordis punire, cum corũ cognitio ad eam non spectet, sequiť & c. Sed contra hanc rationem arguiť, quia tunc non posset prohibere actum exteriorem ex tali, vel tali animo procedentem. Patet, quia etiam ecclesia non potest cognoscere, ex quo animo actus exterior fiat, nisi per cõiecturas vel propriam confessionẽ, sed modò etiam posset ecclesia cognoscere actum purum mentis, scilicet, ex coniecturis, vel propria confessione: & ita sicut potest prohibere nè actus fiat ex tali ani mo, ita potest prohibere, nè talis animus habeatur, etiam omni exteriore actus secluso. Et ita etiam posset præcipere, vt actus ex tali animo fiat, & poterit ex coniecturis, vel confessione propria cognoscere, si fiat ex tali**[179r]** animo, nec ne. Et q̃ uis ecclesia non possit in teriora cordis iudicare cum strepitu iudicii, cùm in exteiori foro probari non possint, qualiter fortè multa iura procedunt, in eo q ꝫ dicunt secreta cordis per hominem iudicari non posse, attamen sine strepitu iudicii, & in foro conscientiæ pœnam imponere pro pecca to cordis, eo ipso non ita irrationabile vide tur. Sed de his hacten[9]. Quæ tamen gratia veri tatis in quirẽdę, sicut reliqua omia, q̃ in meis codicibus disputantur, dicta esse itelligãtur.

De horis canonicis reiterandis.

Ex dictis aliud suboriťdubiũ, Ancle ricus post horas vocaliter dictas, teneať aliquãdo eas redicere, & q̃ ob causam. Et habet locum hæc dubitatio de oratione deprauata & vitiosa ob in debitã circũstãtiam appositam. Secundò de oratione defectuosa, cui, scilicet defuit deuotio, vel attẽtio. Tertiò de oratione deuotè & attẽtè dicta, non tamen cum animo se quitandi, vel debitum officium persoluendi.

De prima, scilicet, quãdo ipsa horarum recitatio est ob circũstantiã aliquã deprauata & peccaminosa, dixerunt aliqui, q ꝫ talis tenetur redicere horas. Ratio, quod per eas quas dixit, non satisfecit p̃cepto ecclesię Nam eccelesia in præceptis suis semper obligat ad actum bonum, saltẽ non malum, & nunq̃ actus malus cadit sub præcepto, igitur, in casu cum illo horarum recitatio fuerit actus malus, non igitur erat de his, quæ sub præcepto cadebant, & ita non satisfactum est præcepto, & per con sequens intentũ. Respõ. Dura videtur positio, & falsa, quod apparet, quia homo potest præceptis dei & naturæ satisfacere per actus peccaminosos, ita vt non teneatur reiterare factum. Igitur etiam idem de pręceptis ecclesię tenendũ est. Consequentia videtur nota, & ante cedens patet. Naturale ius & diuinum est, vt debitor soluat proximo, quod debet, si ergo Petrus debet Ioanni decem ducatos, & eos

illi soluat, & solutioni indebitam circunstantiam ap ponat, quæ solutionẽ vitiet, certè ille satisfecit debito, ita vt non teneatur iterum illud solue re. Ita potest de debito vxorio & paterno, & politico, aut alio quocunque exemplificari.

Pr#terea iure diuino tenetur quis bap tismũsuscipere, & econtrà curatus ministrare, & tamen si semel illum susceperit, & alter ministrauerit, etiam si ipsa suc cessio & ministratio per aliquam deprauẽt circunstantiã, satisfaciat vterque recipiens, & mi nistrans, ita vt non oporteat factum reiterare.

Præterea Qui die per ecclesiam statu to ieiunat iuxta ritum ecclesiæ, etiam per hoc humanam gloriam intendat, satisfacit præcepto de ieiunando, ita vt non teneatur iterare ieiuniũ: igitur. Ad hũc modum potest de aliis dici.

Falsa igitur videtur opinio hæc. Et ad rationem quam pro se facit, scilicet, quòd ecclesia nunq̃ pręcipit nisi actum bo num, vel saltem non malũ. Fateor de actu bo no in se, & obiectiuè. Nam quod in se, & de se malum est, sub præcepto non cadit. Attamen illud, quod non sic malum est, bene cadit sub præcepto, quanuis accidat illudper aliquam circunstantiã extraneam vitiari, & tamen illud agẽdo, quod iussum est, satisfacit homo, vt reiterare non teneatur, quanuis de malitia per eum apposita, sit illi pœnitendum.

Sit igitur respõsia: Quòd si horarum recitatio nil aliud habet, vnde sint reite randę, nisi quod per aliquam circunstantiam depra uãtẽ, siue sit circũstãtia loci, aut temporis, aut finis, vitiata est, quod non sunt de necessitate ob id horę reiterãdę, secùs si alia causa cõcurrat. DE secundo, id est, de horarum recitatione, cui defuit deuotio & attẽtio, an sit de ne cessitate reiterãda. Et non loquorde illa cuide fuit deuotio & attentio actualis solùm, quia affuit virtualis, non est dubium, nisi quòd ob illam causam non est necessarium horas redicere. Sed loquor quãdo deest actualis & virtua lis, vt quãdo ex proposito in ipsa horarum cõ tinuatione, ad alia indeuota aut vitiosa diuertitur contẽplanda. Respon. Videtur hæc dubitatio ex quæstione suprà disputata quodãmodo pẽdere, scilicet, An ecclesia obliget & obligare possit pręcisè ad exteriora. Nam si id cum multis doctoribus teneamus, quicq̃d communiter dicatur, consequẽter tamen adhãc positionẽ loquẽdo, videtur, quod ex quo clericus tenetur ad horas solùm ex humano pręcepto, hoc autem non nisi ad exteriora obligat, consequẽs est, clericum non teneri ad deuotionem mentis & attẽtionẽ ex præcepto ecclesiæ, & per consequens satisfacit pręcepto ec clesiæ, si horas iussas vocaliter ex voluntate eas persoluendi dicat, etiam si non habeat volũtatẽ eas deuotè & attẽtè dicendi, supposito vt di co, quod ad id non teneatur ex ecclesię pręcepto. Et quanq̃ nõnnulla culpa sit horas sine debi-**[[179]v]**ta attentione & deuotione recitare, vt suprà dicebatur, illa culpa non contra ecclesiæ prę ceptum est, sed contra diuinum vel naturale ius, & ita erit de culpa pœnitendum.

Si obiicias, quòd clerius ex proposito ad indeuota diuertens, non orat vocali ter, cùm oratio vocalis præsupponat animum orandi actualem, vel virtualem, animus autẽ orandi Deum est animus deuotè & attentè aliquid à Deo in oratione petendi, hoc enim est de ratione orationis, vt sæpe tactum est, cùm ergo qui ex proposito se adindeuota di uertit, animum actualem aut virtualẽ orandi non habeat, consequens est, quòd illa euagatione existente, non erat, & ex consequenti non satisfacit, & ita redicere tenetur.

H#c ratio maximè nõnullos mouet ad tenendũ contra responsionẽ datam. Sed certè stando in opinione proposita, nil mouet. Nam aliud est clericum verè orare, quando horas recitat, aliud horas canonicas recitare. Et esto ita sit, quod in ratione dicitur, scilicet, quod orare propriè & verè sit deuotè & attentè actualiter vel virtualiter aliquid à Deo petere, falsum

tamen est, quod ecclesia obliget clericum ad orandum, quia ex opinione, ad interiora ne minem ecclesia obligat: & cùm orare, propriè seu strictè loquẽdo, interiorẽ deuotionẽ & attentionẽ importet, vt patet, certum est ecclesiam non obligare clericum, vt oret propriè, sed vt horas vocaliter dicat, & si deuotionem non apponat, apponit tamen eam ecclesia, cu ius minister ipse clericus ex inten to ad inde uota distractus, non verè orat: ergo non satisfacit pręcepto ecclesiæ. Quia licet non verè oret verè tamen horas canonicas dicit, quod solùm sub ecclesiæ præcepto cadebat.

Si tamen teneatur altera opinio, scilicet quòd ecclesia potest obligare, & de facto obligat clericos ad actus mentis, puta ad deuotionem & attẽtionem interiorem, tunc esset maius dubium, An certum sit, quòd cleri cus dicens horas sine deuotione & attẽtione actuali vel virtuali, teneatur eas redicere. Et pro affirmatiua parte videtur, quia qui tenetur triticum bonum, aut vinum albũsoluere, aut equũ certo modo qualificatum, si triticum sol uat non bonum, aut vinum non album, aut equum non talem, qualis solui de buit, non satisfacit & tenetur iuxta obligationẽ debitum persoluere. Cùm igitur secundùm hanc opinionem clericus teneatur horas Canonicas deuotè & attentè persoluere, idque ex pręcepto ecclesiæ, sequitur quòd cùm eas non tales exoluat, tenetur eas quales debet redicere. Nã perinde est, ac si loco rei integræ soluendæ, reddat rem defectuosam.

Prætere à secundun hanc opinionẽ clericus tenetur (cùm horæ Canonicę illi iniũguntur) orare, cùm autem horas dicit sine deuotione & attentione actuali aut virtuali, non orat: igitur ea, quæ tunc dicit, perinde est, ac si non dicat, & ita intẽtum, scilicet, quòd teneatur ea redicere. Et ita videtur tẽere Palude in suo. 4. Et post eum Adrianus in quolibet. Quanq̃ obligationem redicendi ita limitent, vt, scilicet, tales clerici teneantur redicere, vel loco eius aliud, authoritate confessoris, deo perso luere.

Respon. Stãdo in hac secũda opinio ne, quòd, scilicet, vtrunque ca dat sub præcepto ecclesiæ, scilicet, horas dice re, & modus eas dicendi, scilicet, deuotè & at tentè, quantum Deus dederit, videtur quòd adhuc sit durum, si qui indeuotè, aut minus attentè horas semel dixerint, eosdẽ, vt eas iterum dicant, obligare. Ratio est, quia vt videtur, di uersa videntur præcepta super hoc ab ecclesia tradita, vt ex ipso Caieta. apparet. Primò em̃ per ecclesiam pręceptum fuit, vt horę integrè dicerentur. Deinde secundò in cap. Dolẽtes. de celebra. missa. fuit iussum, vt deuotè, attentè, seu studiosè dicãtur. Quòd si ita sit, facilè absoluit difficultatẽ. Quia si quis horas dicat, & indeuotè aut minùs attentè, satisfacit præ cepto primo, de dicendis horis, etiam si non sa tisfaciat secũdo, de adhibenda deuotione & attentione. Et ita post dictas horas non tenetur ea redicere, & si de defectu deuotionis & attentionis teneatur pœnitentiam agere.

Secundò idem apparet ex hoc, Quòd si q̣s soluat creditori rem defectuosam, & ip̃e eam acceptauerit, non tenet̃ debitor aliãrẽ reddere, satis est si pro defectu aliquam aliam recõpensam faciat, sed deus acceptat horas canonicas à clerico ministro ecclesię dictas: igit̃ clericus redicere non tenetur, sed ꝑ negligẽtia deuotiõis satisfacere oportet. Antecedẽs suppono, cum horas acceptet deus ex animo eccłę, in ꝑsona cuius à ministro dicunt̃.

Per hoc patet responsio ad rationem primã in cõtrariũ. Quia si quis debet triticũ tale, aut vinum tale & c. & non reddit tale, tenetur tale reddere. Hoc ideo est, quia creditor non acceptat rem oblatam, cùm talis non sit, qualis erat reddenda. Secùs in præsenti. Pro bat tamen de rigore, quòd si Deus non esset contentus cum tali horarum solutione, esset de rigore illi iterum satisfaciendum.

[180r] Ad secundum probat ratio, stando in opinione, quod talis non in totum satisfacit præcepto ecclesiæ, & ita est, quia in dicendo horas in casu, non tenet modum sub præcepto ecclesiæ cadentẽ, ipsa tamen horarum recitatio cedit in solutũ. Quòd si de ecclesiæ mente cõ staret, quod scilicet non esset contenta de huiusmodi solutione, nisi cum debito modo horę soluantur, tunc fateor damnarem clericum ad horas reiterandum, non tamen hoc ita esse video.

De tertio. s. de horis recitandis deuotè & attentè, non tamen cum animo soluẽdi officium debitum & c. An sint de necessitate reiterandæ? Respond. absq; disputatione, q sic: patet hoc per exempla simul & per rationem. Si debeo Petro decem ducatos, & do illi decem ducatos animo donandi, non animo de bitũ soluendi, de rigore conscientiæ non sum deobligatus à priori debito. Si promisi vnum equum, & do vnum equum, non animo com plendi promissum, sed vel donando sponte, vel animo inducendi eum, cui do, vt benefaciat mihi, certè non maneo liber à promissio ne complenda. Si mercedem ab aliquo accepi, vt pro eo missam celebrarẽ, & posteà non ob stipendium, sed gratis, aut ob aliam causam pro eo celebro, non maneo liber à debito. Igitur ita in proposito.

Et facit ratio pro his omnibus, quia eo ipso, quod rem debitam vel æquiualẽtem creditori do, non cum animo me quitandi, seu me à debito liberandi, videor apertè volens, & sponte sub eodem priore debito manere, & ita teneor sicut priùs.

Inde est, quòd si horas dico animo nõ persoluendi debitum sed recreationis in legendo capiendæ, vel quod scriptum est intelligendi, vel alium horas ipsas docendi, si animus non sit tacitus aut expressus officium mihi iniunctum ꝑsoluẽdi, non maneo à debito liber, & ex consequenti teneor horas redicere.

Si obiicias de ieiunante die ab ecclesia de signata, non tamen cum animo se quitandi, non tenetur aliâs iterum ieiunare. Similiter curatus pro populo celebrans, non cum ani mo se quitandi, sed gratis benefaciendi, non tenetur iterum pro populo celebrare loco ilius diei. Igitur etiam clericus horas Canonicas dicens, non cum animo soluendi officium, sed ex particulari deuotione, non tenetur horas iterare: Respon. In parte est idem de his omnibus iudicium, & in parte non. Nam quando ieiunium aut missæ celebratio, aut horarum recitatio pro certa die iniunguntur, transacta die, cessat obligatio ieiunandi, & missam illam celebrandi, & tales horas persoluẽdi:qa non fuerunt hęc iniũcta, nisi determinatè tali vel tali die: vt ieiunium in tali vigilia, horas de tali sancto in tali die dicere. Et ideò transacta die, nõ manet obligatio ad illa agendum, siue fuerint in die designata facta siue non. Et hæc est ratio, quare si quis in vigilia assumptiõis non ieiunauit, non tenetur postea vice illius in alia die ieiunare. Ita si quis in die assumptiõis horas non dixit, non tenetur in alia die vice illius eas di cere. Erat enim obligatio ad certum diẽ limitata. Si tamen alicui esset iniunctum ieiunium absq; diei determinatione, & ieiunaret hac die nõ cum animo se quitandi, aut cum animo soluen di debitũ: tunc non manet liber à debito ieiunij sibi imposito, cum maneat illi tempus com plendi, quod illi fuerat iniunctũ. Ad proposi tum, si clericus hac die, mane. s. dixit horas to tius diei ex sua deuotione & sponte, & non cum animo se quitandi sed gratis, cùm maneat illi adhuc dies vt possit debitum soluere, tenebiẽ eâdem die horas redicere, secùs die transacta.

An autem curatus omittens missam pro populo certa die, qua tenetur celebrare: aut si celebrat pro populo, non tamen cum animo se quitandi, seu debitum persoluendi, sed gratis donandi, teneatur posteà alia die pro populo celebrare perse, vel per alium, nè populus

beneficio sibi debito defraudetur: esset aliud dubium, & non multùm proposito distans. Crederem quòd tenetur vel alia die celebrare, vel aliud, quod in populi spirituale cõmodum cedat, in recompensam facere. Et hoc ratione beneficij, quod à populo recipit. Beneficium enim datur propter officium, ideò vel officium compleat, vel receptum restituat. Secùs fortè, imò sine fortè, videtur de clericis non beneficiatis, qui horas certa die omittunt: vel si eas dicunt, quòd tales, elapsis illis diebus, non tenentur horas priùs omissas redicere, nec fortè aliud in recõpensam facere: quia aliud est aliquem teneri ad aliquid ob mercedẽ pro eo susceptam, aliud ex simplici pręcepto superioris, ĩ quo casu si omittat, satis est de inobedientia pœnitentiam agere.

Et procedunt hæc omnia de reiterandis horis, casu, quo clericus certus sit, se horas integrè dixisse. Nam si dubius sit dubio probabili, tunc ob periculum tenebitur reiterare, quantum dubium se extenderit, scilicet, vel in toto, vel in parte, secundum exigen tiam dubij, idque quamcũque opinionem ex dictis teneas.

Est itaque resolutio, quod horæ Canonicæ ve niunt ob duas causas redicendæ, sci-**[[180]v]**licet, ob conscientiam recitantis, & ob solutionis defectũ. Primum fit, si post semel dictas horas clericus manet dubius, maximè si probabile sit dubium, an integrè eas dixerit, nec ne, talis tenetur horas eâdem die redicere, iuxta exigentiã dubij, id est, si de magna parte horarum dubitatur, redicatur illa magna pars: si de parua, parua. Et inde est, quòd defectus attentionis siue ex voluntate, siue præter voluntatẽ euenerit. si tanta fuit euagatio, quòd facit clericum dubium, an dixerit, vel non di xerit horas, tenetur ob conscientiam dubiam redicere, nè se periculo omittendi exponat.

Secundum fit, quando pręcepto ec clesiæ de recitãdis horis non est satisfactum in ipsa horarum recitatione, quia tunc redicendę sunt, etiam si aliâs dictæsint, vt scilicet, si non animo soluendi de bitum, sed gratis, & ob aliam causam fuerint dictæ, vt suprà dictum est.

An autem per horarum interruptionẽ sint redicendæ, scilicet, quãdo cœpta aliqua hora recitari, & nondum cõpleta, cessatur à recitatione, & alia loquutio, vel meditatio vel aliud opus per notabile tempus interponi tur, an inq̃ sufficiet posteà ad horas redeũdo prosequi, quod cœptum erat, an potiùs sit necessarium horam cœptam iterum ab initio dicere, non potest certa regula tradi, eò quòd multa sunt & diuersa illa, quę interponi possunt. Nam si sola meditatio in rebus, maximè bonis, interponatur, aut etiam aliqua loquutio ob causam necessariam aut vrgentem oblatam, aut opus aliud breui finiturum, non di cerem clericum teneri reincipere, secùs aliâs. Quanquã tutius sit semper horam cœptam in casu reincipere. Sed nec vellem clericos nimis scrupulosos esse, casu quo putant se vel non integrè pronuntiasse, vel aliqualiter syncopasse, vel verba aliqua non voce sed gutture dixisse, dũmodò defectus non sit valde not abilis, quia tunc sa tis est de defectibus hmõi pœnitentiam agere.

Pro his, q̃ suprà conclusa sunt, vide Gabriêlem in Cano. dicentẽ, quod qui ex proposito euagatur, tenetur horas redicere. Et citat pro se Thom. in. 4. dist. 15. ad quartũ. Sed illic non dicit Tho. nisi quod peccant, qui ex proposito euagãtur. Citat etiam Ger sonẽ in de Oratione. Sed illic Gers. dicit, quod tales peccant, vel redicere tenentur, vbi non absolutè af firmat, quod redicere tenentur, sed vnum è duobus audet dicere, maximè cùm in de regulis moralibus, & in de vita spirituali. lec. 4. dicat apertè satisfacere præcepto ecclesię eum, q̃ voce orat, quacũq; mentis euagatione posita. Duran. in. 4. dicit, quod qui ex proposito euagatur interiùs, & horas dicit, satisfacit præcepto ecclesiæ. Secùs si tempore, quo recitat, in opere exteriore distractiuo se occupat, tamen non di cit, quod tenetur redicere. Idem dicit Caieta.

quod ta lis peccat contra ecclesiam, voluntariè se distrahens, non tamen dicit, quod tenetur redicere. Floren. 3. parte ait: quòd qui voluntariè distrahitur, modò horas dicat, satisfacit, licet per con temptũ peccet, non tamen tenetur redicere. Palude, quod peccat ĩ casu contra ecclesiam, & tenetur redicere, vel alium loco eius impositum à cõfes sore implere. Mihi videtur qd' suprà dictum est.

De valore Orationis pro seipso fusæ.

ALiud dubium de valore orationis, qua qs pro se orat, & priuatim: nam de valore Orationis, quæ ꝑ alio funditur, posteà. Prẹmittẽdũ primò, quòd est triplex oratio: quædam viua, quæ ex charitate fit. Quẹdam mortifera, quæ vitiosa & peccaminosa est. Quædam verò mortua, quæ bona quidem est saltem moraliter, tamen extra charitatem facta.

Iterum tribus modis potest Oratio va lere, scilicet, per viam meriti, per viam satisfactionis, & per viam impetrationis. Habet autem Oratio quòd meritoria sit, non ex natura sua, sed ex charitate & gratia Dei ex qua fit, sicut & reliqua humana ope ra, quæ apud Deum meritoria sunt, de quibus ait Esai. Omnes iustititæ nostræ sunt velut pannus menstruatæ. Charitas autem dat eis vitam, & pondus & valorem apud Deum, non quòd charitas illa creata id habeat à natura sua, scilicet, facere actus ex ea procedentes, meritorios de condigno (nam de hoc nunc loquimur) sed ex Dei acceptatione aut ordinatione, qui in lege sua promisit, opera nostra bona ex charitate facta, remunerare. Hoc dicitur communiter de charitate.

Habet tamen hoc dubia duo contra se. Primũ est, quia Deus ĩ lege sua non solum ordinauit & promisit acceptare, seu re munerare actus humanos ex charitate proce dentes, sed etiam eos, qui charitatem ipsam quodammodò præcedunt, vt patet de dilectione Dei & proximi, quam peccator primò elicit, per quam à peccato resurgit. Patet etiam de pœnitentia cordis prima, per quam iterum à peccato resurgit. Hos enim actus, etiam si ex**[181r]** charitate non fiunt, sed ad eam disponat, promisit Deus frequenter in lege sua acceptare. Vnde Augustinus super epistolam ad Rom̃. 5. Si Deus confugientes ad se non admitteret, esset in eo iniquitas, & iniustitia, quippe qui promissa non compleret. Si igitur ita sit, apparet orationem, & alia opera humana quæ meritoria de condigno dicuntur, non ex charitate habere, quod talia sint: sed potiùs ex Dei promissione quam in lege nobis significauit.

Secundò esset contra idem aliud dubium. Quia si sola charitas daret pondus & valorem orationi & aliis operibus, quæ meritoria dicuntur, sequitur q omnia opera ex æquali charitate procedẽtia essent æqualiter meritoria: & oratio quanto ex maiore charitate fieret, tanto esset magis meritoria simpliciter. Quod tamen inde videtur falsum: quia benefacere inimicis & pro eis particulariter orare, maioris meriti est, q̃ ꝑ amicis id facere. Quod Christus significat Mat. 5. Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, & benefacitis his, à quibus priùs recepistis, quæ merces est vobis? Nam ethnici hoc faciunt. Et clarè id docet Paulus ad Rom̃. 5. vbi Christi charitatem ad nos inde magis cõmẽdat, quod cum inimici essemus, pro nobis pati voluit. Ad hunc modum possent plura incõuenientia alia inferri, sed quia alibi nõnihil scripsi de merito apud Deum, tam de congruo, quã de condigno, ideo ad præsens supersedeo.

Et breuiter dicendum ad præsens, quod appellando meritum propriè opus, cui de iustitia præmium seu merces debetur, de iustitia inquam legali saltẽ, illa opera dicuntur apud Deum de condigno merit oria, pro quibus Deus in lege remunerationẽ promisit: nam seclude Dei ꝑmissionẽ, certè non erit Deus alicui hoĩ alicuius prẹmij debitor de iustitia, quodcũq; opus

bonum homo faciat. Quia igitur humana opera bona ꝑ pter Deum ipsum facta, similiter & orationẽ ex amore ipsius procedẽtẽ, promisit Deus ad pręmium acceptare, ideo cur rit communis sententia, quod oratio sicut & reliqua opera sunt meritoria, quia ex charitate fiunt. Attamen non ex sola charitate cõmen surandum est meritum, seu valor operis, aut orationis inde procedentis, cum ad id multum conferat voluntatis conatus, & operis difficultas, & operantis perseuerantia, & aliqua alia huiusmodi. Quare vel negandum, vel corrigendũ videtur quoddam dictum Cancellarij Parisieñ. in de valore orationis cùm ait: Quòd licet orare pro amicis, aut inimicis, pro paucis, aut multis. & c. valeat præmium accidentale diuersificare, tamen præmium essentiale, quod oranti debetur, semper est æquale, ob charitatem vnam, ex qua oratio procedit.

Dicitur autem oratio satisfactoria, ea ratione, qua de iustitia simili ter illi debetur pœnæ pro peccatis debitæ re laxatio, vel in toto, vel in parte scundùm exigentiã orationis. Sicut enim promisit Deus ꝑ bonis operibus remunerationẽ ita & ꝑ pœnalibus operibus, quę sunt fructus digni pœnitẽtiæ, remissionem peccatorũ. De quo vide suprà vbi de satisfactione agebamus. Oratio enim licèt non semper de facto cruciet orantẽ: attamen ex ratione sua est orantis cruciatiua, seu afflictiua, & ideò inter opera pœnalia cõputatur. Assumptum patet, tum ex eo, quod scribitur Ecclesiastæ. 12. Frequẽs meditatio, carnis est afflictio. Et Ecclesiast. 31. Vigilia honestatis tabefaciet carnem, & cogitatus illius auferet somnũ. Tum etiam, quia oratio in se includit humilitatem, qua homo ea etiam, quibus ad corporis & animæ salutẽ indiget, diuinæ voluntati per omnia cõmittit, sua propria voluntate postposita, quòd in se quid arduum & difficile est: quando quidem est contra omnem naturæ inclinationẽ. Et etiam, cùm pr o pter Deum summè dilectum oratio fiat, ipsa Dei dilectio in se est quid arduum, & naturæ nostræ valde difficile, quæ contra omnem naturæ inclinationẽ facit omnia nostra, & nos ipsos, pro Deo postponere & contemnere, paratos cũcta mala subire potiùs, quam ipsum in minimo offendamus: includit etiam, vt plurimũ, oratio, cordis cõpunctionem, & dolorem de offensis contra Deum cõmissis, cuius ope scit ipse, qui orat, indigere. Hæc autem cor dis compunctio, etiam pœnalis est: meritò igitur oratio est satisfactoria.

Dicitur verò oratio imperatoria, quia valere solet ad viam gratiæ & liberalitatis ipsius Dei ad id quod in ipsa peti tur obtinendum, etiam si de iustitia illud oranti minimè debeatur. Vnde si Deus deneget petitum, non inde arguetur iniustitiæ.

Sed statim obiicies, quòd oranti debeatur de iustitia legis id qd' petitur: sicut de iustitia legis debetur merito præmium, & fructui pœnitentiæ peccati remissio. Nam sicut hæc in lege à Deo promissa sunt, ita & illud, iuxta illud Matth. 7. Petite, & accipietis: quærite, & inuenietis. Et iterũ: Quodcũq; petieritis patrẽ in nomine meo, fiet vobis.

Dicend# ad præsens, quia de hoc, An scilicet oratio semper à Deo exaudiatur, postea videbitur. Pro nunc autem**[[181]v]** concedendũ est, Deum se collaturum promisis se, quod illi fuerit in nomine Christi postula tum: concurrentibus tamen nõnullis conditionibus, quibus positis, tunc debebitur de iustitia, quod fuerit petitum. Si tamen non omnes conditiones concurrant, auditur aliquando orans liberaliter, quem audire de iustitia Deus minimè tenetur. De quo post, & tunc erit oratio impetratoria.

Quòd autem aliud sit orationem esse meritoriã, aliud impetratoriam exemplo aperto beati Pauli cõstat: qui cùm Dominum instanter orasset, vt illi stimulum carnis auferret, meruit quidem ex charitate orando, non tamen quod petebat, impetrauit, vt habes. 2. Ad Corinth. 12. Econtrà similiter stat orationem esse impetratoriam, quæ tamen meritoria non

est, vt constat de oratione, quã sancti pro nobis fundunt, qui multa pro nobis orando, nobis impetrãt: & tamen non per viam meriti, quia Deus non ex iustitia, sed ex gratia sua illos exaudire dignatur. Similiter patet de oratione peccatoris, per quam homo sæpe impetrat, quod petit: & tamen non est meritoria oratio, cùm sine charitate fiat.

Non tamen stat orationẽ esse meritoriam, quin satisfactoria sit, ex cõmuni doctrina: quia scilicet omne opus meritorium, est de se satisfactorium: specialiter autem oratio, ob causas suprà dictas.

An autem econtrà stet orationem esse satisfactoriã, quæ non sit meritoria, quęstio est inter Scotistas, & Thomistas. His dicentibus, quod opera alioqui bona in peccato mortali facta, satisfactoria non sunt, Illis verò econtrà. Quam quæstionẽ quia alibi tetigi, non opùs est eam repetere. Posset tamen ad præsens dici, & ita videtur tenendum, quòd quamuis operibus bonis ex charitate factis aliqua debeatur remuneratio ex iustitia largè sumpta, prout iustum dicunt sancti illud esse, quod diuinam liberalitatẽ & bonitatem alteri cõferre decet, maximè si ex parte alterius aliqua sub sit retribuendi ratio: quẽadmodum in peccatore opera pœnalia propter Deum suspiciente, subest aliqua ratio, vt illi offensa condonetur, & si opera alia virtutum in peccato faciat: similiter adest ex parte sua aliqualis remunerationis causa, quibus positis diuinam decet bonitatem illis condonare, his autem retribuere. Sic legitur retribuisse obstetricibus Aegyptiis, quibus domus ædificauit, quia pueros hebræorum suffocare tẽpore partus noluerunt: timuerunt enim magis regẽ cœli, quam terræ. Sic remunerauit Nabuchodonosor, pro eo quod bellum strenuè gesserat contra inimicos Dei. Sic temporale imperium cõtulit Romanis, ob strenua gesta, & iustitię opera, quę in sua infidelitate faciebant, vt ait Augu. in de ciuitate Dei. Itaque subsistente ex parte hominis peccatoris aliqua retributionis ratione, accedente Dei bonitate, decens est ex parte diuinæ bonitatis, & ita iustum, vt illis retribuat, velcondonãdo, quæ admise runt: vel præmiando, quæfecerunt. Et hoc modo opera in peccato facta alioqui bona, possũt dici satisfactoria de iustitia largè sumpta, vt modò dictum est: quanq̃ non de iustitia strictè sumpta: quia Deo non illis condonã te, non esset arguendus iniustitię. Et per hoc possent opiniones contrariæ aliqualiter con cordari, vt etiam alibi tetigi.

Ad propositum ergo de oratione extra charitatem facta, quæ meritoria nõ est, an sit satisfactoria dicẽda: Respõ. quod satisfactoria largè dici potest ad sensum dictum, vt patet, non tamen strictè. Quod apparet, tum ex communi dicto Pauli ad Corinth. 13. Si tradidero omnem substantiam meam in cibos pauperum, & fidem habeam, vt montes trãs feram, & linguis hominum loquar, & angelorum, charitatem autem non habeam, nil mihi prodest. Vbi simpliciter significatur, omnem illorum operum in peccato factorum fructum perire, remunerationis & condonationis, quem alioqui opera illa peperissent. Tum etiam, quia Christi discipuli multa bona opera & virtutes fecerunt: tamen quia in peccato erant, à Deo non sunt accepta, iuxta illud Mat. 7. Multi dicunt Domine Domine, in no mine tuo prophetauimus, in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus: quibus tamen dominus dicturus est, Non noui vos. Discedite à me ope rarij iniquitatis. Tunc ex eo, quod ait Esaias: Omnes iustitiæ nostræ sunt velut pãnus mẽstruatæ. Nisi igitur operum maculæ & defectus per charitatem abster gantur, non sunt talia, quibus de iustitia condonatio aut merces debeatur. Tum denique ex illo, quod habe tur Hiere. 4. Nouate vobis nouale, & nolite superspinas serere. Qui enim super spinas, si mul suffôcant semen, & perit fructus.

Igitur vt opera nostra fructificent, oportet priùs spinas peccatorum à mente excidere: alioqui de iustitia merces nulla illis debetur.

Facit etiam pro hac parte ratio, quia peccator ob culpam specialiter mortalem mãsit ex iustitia Dei pœnæ æternæ ob noxi⁹: sed per cõtritionẽ ęterna illa pœna re**[182r]** missa fuit, & in temporalem cõmutata, non quamcunque, sed quam deus ipse per se de peccatore sumeret, vel per tortores suos infligere vellet. Quòd si peccator ipse loco vindictę seu pœnę iudicialis, cui ex iustitia erat obnoxius, velit orationem fundere, vel aliud opus extra charitatem facere, in libera potestate dei, qui iudex est, erit illud loco pœnæ acceptare, & si non acceptet, non arguetur iniusti tiæ. Accipe exemplum clarum, de iudice humano, seu legislatore, qui pro certo delicto in legem commisso, statuit iustè, quod patrator delicti centum flagellis subiiciatur. Sit ita, q̨ præfatus delinquens ipsemet, vel per se, vel per alium, quem velit, sibiipsi centum inferat flagella: certè hic non satisfacit iudici de iustitia: quia iudex si hanc flagellationem ac ceptare nolit, non erit iniustus, sed poterit per tortores, & iustitię executores, illi centum alia flagella inferre. Ita igitur in proposito.

Ex dictis aliqualiter patet, ad quid vale at, & quomodo vnaq̃q; oratio. Illa enim quæ viua est, ex charitate procedens, qua decens aliquid sicut conuenit, à deo peti tur, illa inq̨ meritoria est, & valet ad augmen tum gratiæ & gloriæ, sicut & quodcunque ali ud opus meritorium, etiam si non semper impetratoria petitionis sit, vt ex dictis patet. Et si cut meritoria est, ita etiam est & satisfactoria, idq; ex iustitia legis, potiùs, q̨ ex conditione & natura ipsius charitatis vnde sit.

Illa verò oratio quæ mortifera est, & dei offensiua, nec meritoria est, cùm ex charitate, imò contra charitatem sit: nec satisfactoria ex iustitia, eo quod illi non solum non debet̃ cõdonatio, aut retributio, sed potiùs suppliciũ, cùm dei offensiua sit. Sed nec impetrato ria, cùm digna sit, cui dominus aures suas oc cludat, & orantẽ meritò à se longè repellat.

Illa verò oratio, quæ mortua quidem est, attamen alioqui, moraliter saltem, bona, nec meritoria est, nec satisfactoria, strictè loquendo: solet tamen esse impetratoria. Quorum primum, cùm certum sit, similiter & secundum, Tertium patet authoritate Augustini super illud Ioan. 9. Scimus autem quia peccatores deus non exaudit, ait, quod loquitur homo ille velut inunctus, hoc est non dum satis à spiritu sctõ illuminatus: Nam peccatores deum colẽtes, & humiliter ab ip̃o aliquid petẽ tes, dues exaudit. Cuius exemplum clarum est de Maria Magdalena, de publicano illo, qui fatebatur peccatum, & dei misericordiam im plorabat. De Zachęo, delatrone, de aliisque pluribus, quos nobis scriptura in exemplum ꝑ ponit. Patet igitur ex his, ad quid valet oratio meritoria, ad quid satisfactoria, ad quid impetratoria,

SEd quęres cùm sępe cõtĩgat orationem nec impetratoriam esse nec meritoriam, qualis est oratio, quę mortua dici tur, ad quid valebithuius modi oratio, & eiusdem continuatio?

Ad id respondetur idem, quod de operi bus bonis in peccato factis solet à do ctoribus responderi. Valet enim ad multa. Primò ad obtinendum saltẽ dispositiuè gratiã, & peccati remissionẽ: maximè si oratio il la in deum summè dilectum dirigatur, & gloria ipsius potiùs, q̨ aliud temporale quæratur. Tunc enim ipsa dei dilectio disponit ad gratiã, imò secundum communem doctrinam, illam habet concomitantem, aut si non habeat deum pro fine, sed aliud quid bonum & honestum, valebit vt bonam inspirationem obtineat, qua ad deum confugiat, vt sic tandem gratiam acquirat. Siclegitur de publicano, q̨ cùm deum oraret, descẽdit iustificatus in do mũ suam. Secũdò, valet etiam ad promerendum temporalia

beneficia. Sic legitur de Nabuchodonosor, quod deus illi dedit regnum Aegypti, eò quod ĩ bello diu cum exercitu suo seruierat, & tamen infidelis erat. Vnde intelligimus, vt ait Hieronymus, etiam ethnicos si quid boni fecerint, absq; mercede non pręteriri. Tertiò valet ad euitandum peccatum, vt si sortè tenebatur ex pręcepto vel voto orare, orãdo euitat peccatum, quod non orando incideret, etiam si ex tra charitatem oret. Quartò va let ad resistendum inclinationi peccati: per opera enim vir tutum resistitur vitiis in contrarium inclinã tibus, adeò vt vitia ipsa per virtutum exercitiũ, vires amittant, & remittantur. Maximè verò oratio resistit inclinationi superbiæ, ob humilitatẽ, quam oratio habet annexam. Cuius simile legitur de eleemosyna: Ecclesiastici. 1. Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccato. Quintò valet ad hoc, q̨ homo habitus bonos in mente generet, quod non parum sibi proderit, ad faciliùs & frequẽtiùs merendum, per orationes postsuperuentum charitatis frequenter fusas, quando facilè poterit ob consuetudinem propter deum orare, qui ante charitatem non propter deum orauerat. Sextò valet ad impetrandum precessanctorũ pro se: sancti enim vidẽtes in verbo, quod ho-**[[182]v]**mo se illis commendat, ipsi excitantur ad in terpellandũ pro illo: specialiter angelus, cui illius hominis cura commissa est. Itaque q̃uis non semper oratio à deo exaudiatur, vt conferat, quod orans petit, non inde ab oratione cessandum est tanq̃ are inutili: quãdo quidẽ hæc prædicta & multa alia commoda oratio ipsa potest oranti afferre: maximè quia, quẽadmodum ait Gerson, in de valore orationis, sunt aliquæ orationes, quæ suam vim ex opere operato ad aliquos saluta res effecuts habent, vt exemplificat de oratione do minica, cui vim contulit ipsa dei institutio. Et de orat ionibus factis ab ecclesia, quibus etiam fides formata ipsius ecclesię onnullam cõfert vim, deo eas, vti decet, approbãte Quę quidem, & si in orante meritum desit, suam vim aliunde habitam non amittunt.

De his quæ requiruntur ad efficaciam orationis.

EX dictis, imò cõtra dicta, duæ videntur insurgere dubitationes: Vna est, si oratio viua, q̃ ex charitate fit, non sem perest impetratoria, quę igitur est illa oratio de q̃ Christus sæpe per euangelistas certos nos facit, quod à patre ex audiatur? Si mortua, exauditur aliquando, quando scilicet deo placet. Si viua non semper exauditur. Quæ igitur est illa, de qua Christus dixit Ioan. 16. Amẽ amẽ dico vobis, si quid petieritis patrem in nomi ne meo dabit vobis. Et iterum. Quodcunq; volueritis, petetis, & fiet vobis.

Sec#da est, Quomodò verum est, quod oratio mortifera seu peccaminosa non est impetratoria, cùm videamus eam ali quando à domino exaudiri & adimpleri, & si non semper. Nam iudęi in deserto existẽtes, petierunt carnes vt comederent (nause ã n. fecerat eis Manna cœlitùs datum) & ob tinuerunt: nam data est illis coturnix ad satietatem. Iterum cum periudices regerentur, & regimen teneret Samuel, quem dominus illis præfecerat, petierunt regem, & datus est illis rex: & tamen constat eos, tam primò, q̃ secũdò peccasse, carnes, & regem petẽdo: Deus enim aduersus eos iratus vtrobique legitur.

Respon. Non dubium est, vt supra tã gebatur, Christum in locis citatis, & etiam in aliis, promisisse orationes no stras à patre exaudiendas. Vnde & nobis certitudinem hanc dedit, vt Ioan. 1. Cano. capit. vltimo etiam asserit dicens: Et hæc est fiducia, quam habemus ad deum, quia quodcunq; petierimus secundum voluntatem eius audit nos. Et scimus quia audit nos, quicquid petierimus. Scimus, quod habemus petitiones, quas postulamus. Verum id non de quacunque oratione, etiam à iusto fusa, intelligendum est, nisi certas habeat conditiones, specialiter qua tuor, videlicet, quod fiat piè, id est ex charitate, fide & spe.

Quòd fiat perseueranter. Quòd media congrua homini possibilia ad impetrandum optatum non negligantur. Quòd idqd' petitur tale sit, quod ad salutẽ orantis, & dei gloriã cõducat. Adde hoc, scilicet, quod orans ꝑ seipo petat, quod petit. Si enim hęc omnia fi ãt, non dubium est, quin oratio à deo exaudiatur, & erit impetratoria: modò impedimẽtũ peccati non superueniat, quo homo fiat dignus nè audiatur. Nec dico hæc omnia necessaria esse, vt impetretur, quodpetitur: quia multis ex his deficientibus, solet dominus postulata concedere, sed ex sua gratia & liberalitate, non ex promissionis debito. Si tamen omnia assint, ex debito promissionis ad votum cõde scendetorantis. Quòd autê hęc omnia necessaria sint, vt certa sit orationis impetratio, facilè apparebit, si authoritatis scripturæ de hoc tractantes, in vnum colligantur. Et quidem, q̃uis de charitate expressè mentio non fiat, bene tamen æquiualenter, idque in multis locis. Illos enim exaudiendos à deo dicit, qui mãdata dei faciunt, & verba eius audiũt. Qui etiam timent deum, qui etiam conscien tiam puram à peccato mũdatam habẽt. Hos autem certum est in charitate dei esse. Dicitur enim Ioan. 15. Si mãseritis im me, & verba mea in vobis mãserint, quodcunque volueritis pe tetis, & fiet vobis. Et Ioan. in canonica. cap. 3. Charissimi, si cor nostrum non repręhẽderit nos, fiduciam habeamus ad deum, & quicquid petierimus accipimus ab eo, quoniam man data eius custodimus, & ea quæ sunt placita coram eo facimus. Cui consonat psal. Si iniquitatem aspexi in corde meo, non exaudiet dominus. Ait iterum in psal. Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet, & saluos faciet eos. Et loquitur de timore sancto, qui permanet in sæculum sæculi, quo scilicet timet quis peccare, nè deum offendat. Et dicitur timor castus & filialis, q sine charitate esse non potest. Igitur si orãs mãdata non seruet, si cõsciẽtiã à peccato non mũdat, si deum non timet, non est cui Christus promisit eius orationem exaudiendam. **[183r]** De fide autem & spe, dicitur Matth. 12. Amen dico vobis, si habueritis fidẽ & non hæsitaueritis, non solùm de ficulnea facietis, sed & si monti huic dixeritis, tolle & iacta te in mare, fiet. Et sequitur: Et omnia quæcunq; petieritis in Oratione credentes, accipietis. Et Ioan. 14. Amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet. Et quodcunque petieritis patrem in nomine meo, hoc faciam. Et. 16. Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. In no mine autem Christi dicitur quis aliquid à Deo petere, qui fidem habet in Christum, omne bo num nobis de cœlo ob merita Christi euenire credens. Vnde & ecclesia in omnibus Orationibus, in quibus aliquid â Deo petit, pet it illud per Christum Dñm nr̃m & c. Et Iacô. in sua Canonica: Si quis indiget sapientia, postu let eam à Dño. Et sequit̃: Postulet autem in fide, nil hęsitans. Non ergo existimet homo ille q hæsitat, quod accipiet aliquid à Dño. Ex quibus apertè videtur, quod Dominus non promisit se quenq̃ in Oratione exauditurum, nisi fidem, spem, & charitatem habeat. Opus enim est orantis affectum in Deum finaliter tẽdere, quod charitatis est: & credere, quod potens est, si velit, quod peti tur elargiri, & in sua bonitate confidere:q si verè expedierit, ad vota condescẽdet orantis.

De perseuerãtia in Oratione vt certa sit eius impetratio, apparet ex eo, qd' di cit Christus Lucæ. 11. vbi post traditam orandi formam, ait Dñs: Quis vestrum habet amicum & ibit ad illum media nocte, & dicit ei, Amice commoda mihi tres panes & c. Et illo denegãte, instãter petat. Et sequitur, si ille perseuerauerit pulsans, dico vobis, & si non dabit illi surgẽs, quia amicus est: propter impro bitatem tamen eius surget, & dabit illi quotquot habet necessarios. In quo apertè docemur, non satis esse Deum orare, etiam si amici eius simus, nisi in Oratione perseuerêmus, vt certa sit nostrę peti tionis impetratio. Item Luc. 18. Oportet semper orare, & non deficere. s. quousq; fiat quod in Oratione petit̃. Et statim

point parabolam de iudice, qui viduę iustitiam postulanti, eam non ni si post importunas & frequẽtes preces ipsius viduę ipsi facere voluit. Vnde & beatus Gre go. in Moralibus ait: Virtutis pondus Oratio non habet, quam nequaquam perseuerãtia conti nui amoris tenet. Et Chryso. in De compunctione cordis, ait: Ab Oratione non recedas, do nec accipias finem postulati. Si igit̃ quis ex charitate, fide, & spe orauerit, si tamen non perseuêret, non est certa petitionis impetratio, aut Orationis exauditio. Vnde non ab re dixit beatus Iacôbus in Canonica: Multum valet deprecatio iustiassidua.

De diligentia humana apponenda ad im petrandum postulatum, vt certa sit petitionis obtẽtio, satis patet: quia qui aliqd à Deo petit, ad cuius asse quutionem ipse humana remedia conuenientia habet, per quæ illud acquiri potest & solet, & ea negligẽs, à solo Deo sperat id obtinere: talis in quam non videt̃ Deum orare, sed tẽtare. Vt si à Deo peccator veniã, & medium ad id ordinatum dimittat, scilicet pœnitentia: aut si scientiam petat, & literis, aut lectioni incũbere nolit: aut si sanitatẽ petat, & medicos, ac medicinam contemnat: indignus est re vera, qui audiat̃: quia vel irridet, vel tẽtat Deum. Vnde Dominus repręhẽdit duos discipulos filios Zebedæi, q cùm peterent cum Christo in regno eius sedere, &, medium ad id esset tollere crucẽ, & sequi Christum, de medio tamen nil ordinabant nec cogitabãt. Vnde non immeritò Chr̃s eos interrogauit, dicẽs: Potestis bibere calicẽ, quem ergo bibiturus sum & c. Sine hmõi igit̃ humana diligentia si aliquid à Deo petatur, non erit certa petitionis impetratio.

Dere ipsa, quæ petitur, quod talis debeat esse, quę ad orantis salutem & gloriam Dei pertineat, vt certa sit Orationis exauditio, etiam inde apparet, quod dixit Chr̃us Matt. 6. Quærite primò regnum Dei, & hæc omnia adiicientur vobis. Non regnum vestrum, quo regnetis, sed regnum Dei, quo Deus regnet in vobis. Vnde in Oratione Dominica, à gloria Dei petitiones incipiunt, cùm primò petitur, Sanctificetur nomen tuũ. Posteà, quæ ad salutem vestram pertinent, apponunt̃. Ita & Pau lus docet, vt quicquid agimus, in gloriam Dei faciamus, si scilicet Deo in opere illo placere volumus. Et quia nescimus, an quod petimus, ad gloriam Dei conferat, scit autem id Deus: ideo omnia nostra vota opùs est Deo cõmit tamus. Nam quid oremus, sicut oportet, vt inquit Paulus, nescimus. Vnde si sæpe iusti Oratio non exauditur, ideò est, quia vel non principaliter in ea gloria Dei prætẽditur: vel id, quod petitur, pro tunc ipsi oranti non ex pedit. Sicut non expediebat Paulo nec ecclesiæ, quòd Deus exaudiret illum, quãdo vt auferret ab eo stimulum carnis à Domino pete bat, etiam si instanter id petierit, vt ipse dicit.

De postremo, scilicet, quod vt certa sit petitionis impetratio, opùs est oret pro seipso & c. id communiter colligunt Doctores, ex multis suprà allegatis dictis Christi, in qui bus non videtur promittere aliis ab orãtibus sed ipsismet, quod petierint: vt quando ait,**[[183]v]** Si quid petieritis patrem in nomine meo, fiet vobis. Et iterum: Quæcunque petieritis in nomine meo, accipietis.

His igitur, quæ dicta sunt, concurrentibus, certi sumus, sicut & esse debemus, quod Oratio erit impetratoria: imò ex debito & iustitia legis complenda petitio: quãdoquidem Christus ad id sua se promissio ne obligauit. Et quãq̃ non statim vota orantis Deus compleat, non propter hoc diffiden dum est, quin nobis perseuerantibus adimplebit. Differt enim aliquando vota comple re, prout ipse scit ad gloriam suam, & salutem nostram magis expedire. Et per hęc patet ad primam dubitationem.

Ad secundam de Orationibus mortiferis, quod aliquando audiuntur: Fateor, sed in damnum ipsorum petentium. Quemad modum in malum Iudæorum Regem petentium, datus est illis Rex. Vnde & Dominus mala, quæ sub Rege passuri erant, illis prædixit, vt habetur. 1. Reg. 8. Similiter in malum eorum datæ sunt illis coturnices, quando carnes petierunt: siquidem in earum comestione multi perierunt. Ita etiam credendum est, Deum multorum impœnitentium & obstinatorum Orationes audire, in quibus solum bona corporis aut fortunę petunt, sciẽs hoc illis in maiorem ipsorum condemnationẽ cessurum.

Vnde fit, vt nec hi, quorum Orationes huiusmodi semper exaudiuntur, superbire: nec illi, quos Deus non audit, diffi dere aut desperare debeant. Sæpe enim Deus iratus contra Orantem, concedit illi, quod si iratus non esset, denegaret, vt dicit beatus Augustinus. Sæpe etiam suis electis denegat, quod petunt, sciens fortè si concederet, non illis in bonum esse cessurũ. Hactenus de Oratione, quam quis pro se ad Deum fundit: & de valore atque efficacia eius breuiter dicta sint.

De valore Orationis pro alio fusæ.

DE valore Orationis pro altero factæ, similiter esset dubiũ: An ꝑsit illi alteri, & ad qd? Fit aunt Oratio aliquãdo pro beatis, aliqñ pro da mnatis, aliqñ ꝑ his, q in Purgatorio sunt, aliqñ pro viatoribꝰ. Si pro beatis scienter fiat, non est illis ad aliquid valens: imò deprauata est Oratio, & eisdem sanctis iniuriosa. Iniuriam nanque facit beato, qui orat pro illo. Si autem fiat Oratio pro beato sed nescienter, quia nescitur quod beatus sit, valet eidem ad gaudium accidentale: si quidem gaudent sancti videntes quod amici sui in terris viuentes, ex pio & charitatiuo affectu, qui Deo gratus est, opera bona pro illis faciunt: imò obligantur quodammodò ad antidôra, scilicet, ad intercedendum pro illis, ob gratitudinem illis debitam.

Si verò Oratio fiat pro his, qui in Purgatorio sunt, valet illis, vt vel inde totaliter liberentur, vel citiùs, vel saltẽ vt mitiùs torqueantur. Sic enim legitur. 2. Maccha. 12. Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis ex orare, vt à peccatis soluantur. Sic etiam ait Gre go. Papa: Animæ defunctorum quatuor mo dis soluuntur, aut oblationibus sacerdotum, aut precibus sanctorum, aut charorum eleemosynis, aut ieiunio cognatorum. Et habet̃ 13. q. 2. cap. Animæ. Sic etiam Augustinus ait in Enchiridio, loquẽs de Orationibus & suffragiis, quę pro defunctis in Purgatorio existentibus fiunt, dicit: Quibus autem prosunt, aut hoc prosunt, vt illis plena fiat remissio, aut certèvt tolerabilior fiat ipsa damnatio. Ex quibus patet, ad quid illis valeat Oratio viuorum pro ipsis fusa.

Si autem pro dãnatis Oratio fiat, & scien ter seu ex proposito, talis Oratio deprauata est, & voluntati diuinæ contraueniens: ideò nullius valoris reputatur: quãdo quidẽ certa est & determinata voluntas Dei, vt qui in mortali culpa vitam finiunt, ad Infernum sine spe vlla redemptionis æternaliter puniendi descendant. Ideò non immeritò prohibitum est pro illis, saltem ex proposito, orare, vt suprà probauimus. Et vltrà, idem patet ex cap. Pro obeuntibus. 13. q. 2. vbi dicitur, quod pro impiis, etiam si Christiani fuerint, sacrificia face re, aut alia suffragia non licebit. Et hoc idem iussum fuit in Concilio Brachareñ. vt scilicet pro his, qui in peccatis impœnitentes decesserũt, nulla prorsus fiat cõmemoratio. Et habetur cap. Placuit. 13. q. 5. idem similiter significatur cap. Audiuimus. de reliquiis & veneratione sanctorum. quod scilicet ecclesia non tolerat orare pro his, qui in ebrietate decedũt: quia, vt ait Paulus, Ebriosi regnum Dei non possidebũt. In quo apertè significat, non esse orandum pro dãnatis.

Si autem orare pro illis aliquid esset illis profuturum, certè ecclesia non prohiberet orare pro illis.

SAepe tamen circa hoc obiecerunt nonnul li, dicentes, quod quamuis Oratio pro dãnatis fusa, non valeat eis, vt ab ęternis pœnis liberẽ-**[184r]**tur: valere tame potest, vt à temporali pœna liberentur, cui obnoxij sunt, ob peccata, de quibus hîc doluerunt, non tamen satisfecerũt: nã illa pœna in Inferno temporalis est. Nec hęc patrum decreta suprà allegata, loquuntur de Oratione priuata, sed de publica, quam clerici tanquã ecclesiæ ministri faciunt. Ac proinde non videtur probatum, orationem saltẽ priuatam pro dãnatis fusam, illis ad remissionẽ præfatæ pœnæ temporalis non valere.

Verùm quicquid sit de quorundam in hoc pũcto opinione, ego arbitror, nullam Orationẽ, nec priuatam, nec publicam dãnatis prodesse, etiam ad temporalis pœnæ remissionem. Ille enim diues epulo, cùm in Inferno esset, & ad Abraham non nihil suffragij, quò mitiùs torquereẽ, exigeret, nullum misericordiæ verbum audiuit: imò potiùs significatum ei fuit, ob chaos magnum, quod erat inter damnatos & alios, non pos se illis auxilij quicquam communicari.

Legimus etiam de illo seruo, qui suo conseruo misericordiam non fecit, quod traditus est tortoribus, sine misericor dia puniendus: cui dictum est, Non exibis in de, donec soluas nouissimum quadrãtem. Ex quo intelligimus damnatos sine misericordia luere, quæ in hoc sæculo peccauerunt.

Vnde & Iacôbus in Canonica: Iudicium sine misericordia fiet ei qui non fecit misericordiam. Qui autem sine pœnitẽtia in mortali pctõ decessit, misericordiam sibiipsi denegauit. Non igitur minùs dignus est, cui misericordia in Inferno denegeẽ, qui sibi misericordiam non fecit, q̃ si proximo misericordiam non fecisset: quãdo quidem misericordia à seipso incipere debet. Dictum enim est Ecclesiast. Miserere animæ tuæ placens Deo.

Legimus etiam de eo, qui in Spiritum Sanctum peccauit, hoc est, qui in finali impœnitentia decessit, prout Augustin. exponit, quod non remitteẽ ei, nec in hoc fæculo, nec in alio. Quod exponens Hugo, & alij Doctores dicunt, quod taliter peccãtes, ĩ Inferno sine mĩa paunienẽ, quia soluent ad vnguem, quod pro hic cõmissis debebant. Si igitur ita sit vt per hæc allegata docemur apparet nullam Orationẽ, nullum suffragium hîc pro dãnatis factum, illis aliqualiter prodesse, quo minùs soluãt debitum, vsq; ad nouissimum quadrantẽ.

Prætereà nec legimus Christum pro dãnatis orasse, nec etiam sanctos, nec ecclesiam. Quòd si Christus pro illis vnquã orasset, re vera ecclia Christum imitata, pro eisdem orare permitteret, non solùm ora tiõe priuata, sed publica: & revera illi ob suã impœnitentiã & obstinationẽ digni sunt ꝑ quibus nec Christus, nec sctĩ, nec ecclesia orẽt. Digni etiam sunt, vt si quis pro eis oret, eius ora tio in nullo exaudiatur à Deo. Imò & si quis in hoc sæculo velit aliquod opus pœnale suscipere, hac intẽtione vt ꝑ illis loco pœnæ tẽporalis præfatæ satisfaciat, digni sunt vt huiusmodi satisfactio à Deo non accepteẽ. Quẽ admodũ colligitur etiam ex eo, quod Christus ad discipulos dixit, mittens eos ad prædican dum: Si quam domum intraueritis, dicite primò Pax huic domui. Et si digni fuerint, pax vestra veniet super illos: sin autem, reuertetur ad vos. Oratio igitur, & alia suffragia, si quę pro dãnatis fiant, nullo modo possunt eos à pœnis, nec in toto, nec in parte releuare.

Inde etiam cõiter & verè dicitur, quod indulgentiæ, etiam si Papa vellet eas ad damnatos per modum suffragij extẽdere, illis nullatenus prodessent, eò quod indulgentiæ valent ex meritis

Christi & sanctorum: Christus autem, & sancti, sicut nec ecclesia, sua merita nunquam damnatis applicuerunt.

Vnde & Aug. Si scirem patrem meum esse ĩ Inferno, non magis orarem pro illo, quam pro Diabolo. Quod certè inhumanũ dictum videreẽ, si posset sua Oratione patri in Inferno existẽti, aliqualiter subuenire.

Non itaque valet Oratio pro altero fusa, nec à Deo pro altero acceptaẽ, nisi id quod pro illo petimus, possit adiutorium aut via illi esse, qua possit ad vitam peruenire beatam. Si autem ille alter, pro quo oratur, talis sit cui via salutis penitus clausa est, frustra oratur pro illo. Tales sunt damnati.

SEd de Oratione pro altero viatore fusa, esset dubium, ad quid valet ei. Specialiter mouetur dubium, de gratia gratum faciente, An valeat illi ad gratiam primam, seu augmentum eius? Videntur aliqui dicere, quod sic. Pro quo videtur facere, quod habeẽ Matth. 9. Videns Iësus fidem illorum, dixit paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Super quo Grego. Quantum valet apud Deum fides propria, apud quem tantum va luit fides aliena? Ex quibus apparet, aliorum preces valuisse paralytico, vt remissionẽ peccatorum, & ex consequenti gratiam primam obtineret.

Facit etiam, quod habetur Lucæ. 16. Facite vobis amicos de mãmôna iniquitatis, vt cùm defeceritis recipiant vos in æterna tubernacula. Et deficere in proposito Saluatoris, videtur idem esse quod à charita**[[184]v]** te excidere. Igitur his, qui sunt in mortali pec cato, ad salutem animæ & gloriam preces pauperum valent, quibus eleemosynas præstiterant, aut præstant.

Facit etiam beatus Ambrosius, super illud. 1. ad Tim. 4. Corporalis ex ercitatio, ad modicum vtilis est & c. Signifi cãs quantum valeat opus misericordiæ indigẽtibus impensum: quia eorum precibus valde iuuantur ad promerẽdum Deum, addit. Si quis ergo, quia misericordia magna res est, lubricum tamen carnis patiatur, quid fiet de illo? Vapulabit, sed non peribit. Si autem so lum exercitium corporale habuerit, perẽnes pœnas patietur. Ex quo apparet, eum loqui de lubrico carnis mortali, per quod quis à charitate excidit: & illum dicit vapulaturum quidem, sed saluandum, eorum precibus adiutum, quibus misericors fuit.

Facit etiam, quod habetur. 1. Ioan. 5. Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita peccanti peccatum non ad mortem. Vbi peccatum non ad mortem, videtur omne aliud ab eo quod est ad mortem. Peccatum autem ad mortem dicitur, in quo quis impœnitens de cedit. lgitur vnus homo sua oratione potest fratri gr̃am primam obtinere, per quam viuat.

Facit etiam, quod habetur in Canonica Iacob. 5. Infirmatur quis in vo bis, inducat presbyteros & c. Et addit, & oratio fidei saluabit infirmum. Et si in pecca tis sit, dimittentur ei.

Hæc opinio, quam Adrianus prædictis rationibus fundat, si intelligatur, vt nonnulli proteruientes defensare voluerunt, sic scilicet, quòd oratio vnius valeat alteri ad primam gratiam, secluso omni boni motu illius: ita vt ex parte illius pro quo oratur, nil aliud necessarium sit, nisi quod obicem non ponat: videtur mihi opinio falsa, & erronea. Nam certum est, vnicuique necessariam esse fidem acquisitam vt saluetur, quod tanquam certum, & alibi abundè probatum suppono. Et igitur, qui fidem non habet, quomodò poterit aliena

oratio ad gratiam primam prodesse, cui nisi fidem habeat, sacramentum baptismi non prodest?

Deinde ęque certum est, peccatori in mor tale peccatum lapso, necessariã esse cordis pœnitentiam, vt viuat. Quod sæpissimè scriptura docet, & apertissimè Augu stini decretum canonizatum declarat, dicẽs: Omnis qui suæ voluntatis arbiter cõstitutus est, nisi pœniteateum veteris vitæ, nouam vi tam, scilicet gratiæ, inchoare non potest, à qua soli paruuli immunes sunt. Quomodòigitur peccatori sine pœnitentia suorum delictorum poterit de lege aliena oratio prodesse, cui Christi sacramentum non prodest, nec confessio, nec baptismus, vt suprà deduxi?

Potest secundo modo intelligi pręfata opinio sic, quod ex parte quidem pec catoris necessaria sit pœnitentia cordis, vt gratiam habeat: non tamen tanta, quæ per se sufficiat ad gratiam obtinendam, ob sui remis sionem. Tunc hac dispositione existente in illo, poterit illi ad gratiam primam prodesse alterius oratio. Verùm contra hunc modum sæpe aliâs obiecimus, probantes, non esse in contritione seu pœnitentia cordis necessariã intensionem gradualem: sed satis esse, si efficax sit, etiam si sit remissa, ad hoc quod sit sufficiẽs dispositio ad gratiam, sicut etiam suprà arguendo contra Adrianum in hoc libello de Oratiõe deduxi. Ac proinde, si ita sit quod sine pœnitentia cordis formali aut virtuali non potest peccator gratiam primam habere: & quæcunq; talis etiam si remissa sit sufficit ad gratiam primam: consequens est, orationem alterius ad gratiam primam directè non valere: quando quidem gratia prima correspon det illi pœnitentiæ, seu propriæ dispositioni ipsius pœnitentis, & secundum eius exigentiam sibi præstatur. An autem oratio vnius alteri taliter ad gratiam prosit, quod vltra illam gratiam propriæ dispositioni correspondentem impetret illi alium gradum, non satis cer tum est: nec enim est secundum legem nec contra legem, sed præter, vt videtur. Et ita in libera Dei potestate erit, salua lege, orationẽ vnius, ad gratiam alteri conferendam acceptare. Velle autem id probare per authoritates suprà allegatas, est velle probare, quod fiat se cundum legem: quod tamen minimè creden dum est. Ideò conuenit ad eas respondere.

Ad primum de paralytico, dicendum, quod ex illo loco non sequiẽ, quod sola fides astãtium, qui pro illo Christum precabantur, suffecerit ad remittendum peccata illi paralytico. Quod patet: tum quia paralyticus, qui in morbum ob peccatum inciderat, sine fide pro pria vitam gratię habere non poterat: Tum, quia dixit ei Christus, Confide fili, remittuntur tibi peccatatua. Vnde pręmisit, Confide; Et adiunxit, remittuntur & c. In quo apparet illum paralyticum fiduciam habuisse in Christo, ideoque remissionem obtinuisse. Et ita nõnulli expositores dicunt, quod quando di citur, Videns Iesus fidem illorum & c. Ly. illo**[185r]** rum, non solùm refert fidem astantium, sed etiam ipsius paralytici. Et quod ait Grego. di cens: Quantum valet fides propria, tantum valuit aliena & c. Fateor quod aliena fides valuit illi paralytico ad remissionem peccatorum, sed completam, id est, quo ad residuam pœnam culpa priùs per fidem & contritionem condonata, ad quam remissionem completam, propria fides paralytici non suffecisset.

Vnde putandum est illum ob fidem propriã fuisse consequutum remissionem quo ad culpam & pœnam ęternam: fide autem aliorum adiuncta, consequutus est plenam peccatorum remissionẽ. Et hoc aliud est, quàm gratiam primam per aliorum fidem cum consequutum esse, vt patet.

Ad secundum, vt cùm defeceritis & c. Dicendum, quòd (salua pace) non rectè exponitur per Adrianum quod dicitur, scilicet, vt dum defeceritis, id est, à charitate cecideritis: cùm

aliter communiter exponatur scilicet, vt cùm defeceritis à vita præsenti, pauperes, quibus benefecistis, in æterna tabernacu la vos recipiant. Aut sic, vt cùm defeceritis, id est, vt quando vos per vos ipsos regnum Dei introire non suffeceritis, ex quo in hoc sęculo ꝑ delictis non satisfecistis, illi per suas inter cessiones vos iuuantes, recipiant vos. Quod certè saluaẽ absq; hoc, quod illi pauperes impetrent gr̃am & gloriam directè ipsi benefaciẽti.

Ad tertium ex Ambrosio adductum, dicendum quod impertinenter citatur. Nam ipse significat excellentiam operum misericor diæ super exercitium corporale, quod est ieiunium, vigilię & c. dicens quod peccator, qui in lubricum carnis etiam mortale ceciderit, iustificabitur, & non peribit, si misericordiam faciat, qualiter non iustificabitur, sed potiùs peribit, si solùm corporale exercitium faciat. Quod pro tanto videtur dixisse, quia misericordia proximo impensa si sit, sicut fieri debet, pro cedit ex charitate fraterna, quæ si vera sit, sine charitate Dei haberi non potest, vt alibi latè exponẽdo Augustinum deduxi. Quam charitatem non ita requirit corporale exercitium. Quod sic acceptum certè impertinens est, ad probandum opinionem prædictam.

Ad quartum ex prima Ioan. 5. Qui scit fratrem suum & c. dicendum quod dimissis aliis expositionibus, peccatum ad mortem dicitur, in quo quis decedit impœnitens, seu volens: hoc autem sciri potest ab effectu, vt si vi deamus fratrem seipsum gladio interimere, aut seipsum suspẽdere, aut pręcipitare, morte illi cò subsequuta, dicitur tunc peccare ad mortẽ: quia post illud peccatum perpetratum, nil aliud sperari de illo potest, quàm mors æterna, cùm post non sit locus resipiscendi. Dicitur etiam econtrà peccare non ad mortem, quando in vita peccat, & post peccatum videmus sibi superesse tempus, vt conuertatur, & viuat. Pro his dicit Ioan. orandum esse, & dabitur illi vita. Verùm hoc non probat, quod ad Orationem alterius dabitur illi vita sine pœnitentia ipsius. Alioqui impertinens videretur, quod post peccatum commissum supersit si bi tempus pœnitendi, vel non, si sine pœnitẽtia posset post peccatum vitam habere. Itâq; in casu id quod per Orationẽ impetratur ei, qui peccauit non ad mortem, non est vita immediatè, sed pœnitentia, ad quam sequiẽ vita.

Ad quintum ex Cano. Iacôbi. 5. Infirmatur quis in vobis & c. Dicendum, q̨ locus ille communiter intelligitur de sacramẽto extremæ vnctionis, quod valet ex ope re operato ad salutem vncti. Et Oratio illa fi dei, de qua textus ait, quod saluabit infirmum, potest accipi pro Oratione, quam vngẽs dicit, quę est forma efficax ipsius sacramẽti, in qua dicitur: Per hanc sanctam vnctionẽ, & Dei piissimã misericordiam indulgeat tibi Deus, quic quid peccasti per gustum & c. Quòd si de Oratione multorum presbyterorum illic pro salute infirmi orantium velis id accipere, dicendum quod talis Oratio saluabit mediatè infirmum, vt dictum est, mediante scilicet eius pœnitentia illi per orationẽ impetrata. Quòd enim Oratio illa valeat illi infirmo in peccato mortali existẽti ad salutẽ animę immediatè, seclusa eius immediata dispositione, absurdum videẽ.

Videtur ergo resolutoriè quòd Oratio vnius pro altero fusa non valet ei immediatè ad primam gratiam, nec ad secundam, sed tantùm mediatè, quia scilicet tali Oratione inclinatur Deus ad mouen dum eum, pro quo oratur, vt se disponat dispositione, qua dignus sit gratiam promereri, non tamen de lege vltra gratiam propriæ dispositioni respondentẽ, aliam ob merita vel Orationẽ alterius impetrabit. Et cùm prima pars certa sit, videtur pro secũda hac vltima facere Ezechi. 18. vbi latè dicitur quod filius non portabit iniquitatẽ patris, nec iustitiam, nec econtrà. Et iustitia iusti suꝑ eum erit, & impietas impij similiter erit suꝑ eum. Vbi in toto cap. id satis apertè docet, quod vnus non reportabit gratiam, nec gloriam, aut vitam, propter

iustitiam alterius. Sicut nec vnus portabit supplicium propter peccata alterius. Sed si vnus posset alteri immediatè impetrare gratiam primam, aut**[[185]v]** secundam, & ex consequenti gloriam correspondentẽ, falsa videretur præfata sententia.

Facit ad idem, quod ait Paulus. 2. ad Corin. 5. Omẽs stabimus ante tribunal Christi, & reportabit vnusquisque secun dum ea quæ in proprio corpore gessit, non se cundum ea quę per alium facta fuerint. Huius oppo situm fieret, si vnus posset de lege alteri mereri gratiam vltra gratiam correspondentem propriis operibus illius alterius, vt satis de se cõstare videtur. Restat ergo quod dictum est.

Si tamen aliquis omninò contendens, ve lit oppositum asserere, aut sentire, scilicet, quod homo possit Oratione sua alteri gratiã gratum facientem, & ex consequẽti gloriam impetrare vltra eam, quam ille alter propriis operibus erat consequuturs, nollem contra dicere, neque tanquam hęreticum condẽnare, cùm videam hæc quæ nuper allegata sunt, taliter posse intelligi, vt sic opinantibus non præiu dicent. Nam si rectè attendamus, textus Ezechielis suprà citatus, hoc prætendere videtur scilicet, quòd vnicuique tam pio quàm impio in Dei iudicio, iustitia fiet, taliter vt præmium quod quis meruit, in alterum non transfere tur, sed illi reddetur: & supplicium, quod quis meruit, similiter illi dabitur, non alteri, quod que vnicuiq; reddetur prout meruit, siue bonum, siue malum. Sic enim initio capitis significatur, quia querebantur Iudæi, quod pœnam quæ patribus suis debebat̃, ipsi luerent. Dicebant enim, Patres nostri comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obstupescunt. Et ad hoc excludendum ponuntur omnia, quæ in hoc textu dicta sunt. Et in fine capitis cõcludit, Idcirco vnumquẽq; iuxta vias suas iudicabo. Ex quibus patet, quid in dicto capite prætendatur, scilicet, quod pœna aut præmium vni debitum, illi reddetur, & non alteri, idque de iustitia. Cum hoc tamen stat, quòd & si de iu stitia non debeatur alicui gratia, aut gloria ob Orationẽ alterius, quòd ex liberalitate Dei illi conferatur, modò pœnitentiam debitamq̃; dispositionem non omittat, nam per illam dignificabitur, saltem de congruo, vt alterius Oratio illi ad gratiam prodesse valeat.

Similiter ad textum Pauli posset respõderi, non enim intẽdebat Paulus excludere Dei liberalitatẽ, qui potest ob merita vnius, alteri gratiam præstare, & glo riam: sed iustitiam Dei volebat manifestare, sci licet, quod neminẽ præmio aut supplicio illi debito defraudabit, tanquàm iustus iudex, qui non solum opera, sed & corda ęquissimè iudicet. Cum quo stat, quod dictum est. s. quod reseruata vnicuique iustitia sua aliquibus ob aliorum merita ex sua liberalitate abundantiorẽ gloriam & gratiam conferat: iuxta id quod dixit in Parabola patrisfamil. Amice, non facio tibi iniuriam, accipe quod tuum est, & vade. An non licet mihi quod volo facere? An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Vnde de beato Nicolao legitur, quòd astantium precibus cùm baptizaretur abundantem gratiam recepit.

SEd ad vlteriora transeundo esset dubium, An incertum sit Orationẽ vnius valere alteri ad alia bona citra gratiã. Et videtur quòd sic quampluribus exemplis scripturę. Quod cùm certum sit tam ex dictis, quam ex dicendis, nolo hîc immorari, sed ad aliud transire, scilicet, cuius, & pro quo debet esse illa Oratio, quæ alteri valitura est. Est enim quadruplex huiusmodi Oratio pro altero fusa, scilicet, iu sti pro iusto, iniusti pro iniusto, iusti pro iniusto, iniusti pro iusto. De ea enim quæ à iusto pro iusto, siue viuo, siue defuncto fit, non est dubitatio. De ea verò quæ fit à iusto pro iniusto, similiter certum esse non dubito, eam sæpe validam esse ad mali remotionem, & boni collationem, vt Genes. 19. Recordatus est Dominus Abraham, &

liberauit Lot de subuer sione vrbium, in quibus habitauerat. Et Exodi. 17. Quandiu manus leuabat Moy ses, vincebat Israêl: quoties verò remittebat, vincebat Amalec.

Verùm in his Oratio non pro iniustis, sed pro iustis valebat, ideò ad duco alia. Nam Gene. 18. orãte Abraham Deum, nè vrbes Sodomitarum dispderet, dixit Deus, Si aliquot iustos, etiam si decem tantum ibi repe rero, non delebo illos. Quod tractãs Ambro. lib. de Abraham, cap. 6. ait: Hîc discamus quan tus amicus patriæ sit iustus, & quemadmodùm non debemus inuidere sanctis, neque temerè derogare: illorum enim nos fides saluat, illorum iustitia ab excidio defendit.

Item Exod. 32. Deus ira succensus, erat perditurus filios Israël, & tamen precibus Moysi placatus est. Quod & in Psal. dicitur: Dixit vt disperderet eos, si non Moyses electus eius stetisset in confractione in conspectu eius.

Patet etiam ex eo, qd' dixit Dominus ad Abimelech: Redde vxorem viro suo, & orabit pro te, quia propheta est, & viues. Pro quo etiam facit, quod habetur in lib. Iob, quod Dominus conuersus est ad pœnitentiam lob, cùm oraret ille pro amicis suis, contra quos Dominus fuerat iratus.

[186r] Sed argues contra hoc, Primò ex eo quod dixit Dominus ad Hieremiam, cap. 7. Tu ergo noli orare pro populo hoc, quia non exaudiam. Respon. Hoc ideò erat, quia iam erat Dei sententia aduersus illos determinata, tunc enim non valet orare.

Secundò obiicies id quod habetur Matth. 10. Intrãtes domum dicetis, Pax huic domui. Et si digna fuerit, pax veniet super eam, sin autem, reuertetur ad vos. Respon. Duobus modis aliquis dicitur indignus Dei beneficio, negatiuè scilicet, & hoc commune est omni peccatori. Et positiuè, scilicet, si actu, vel voluntate Deum offendit. Primo modo Oratio audit̃ pro indignis, vt patet ex dictis. Secundo modo non, maximè cùm Dei sententia certa sit aduersus eos ob certam culpam. Vel dici potest, quod si is pro quo oratur, taliter indignus sit, in quo nullum opus bonum in gloriam Dei factum, nec bonus in Deum zelus reperitur, & pro taliter indigno Oratio fusa non valet. Si autem taliter sit indignus, quod cùm sine charitate sit, attamen in eo solent opera & zelus in Deum reperiri, tunc pro tali orare, vtile est. Et fortè Christus loquebatur de indignis primo modo.

DE Oratione verò quæ fit ab iniusto pro iusto vel iniusto, esset simile dubium, An valeat ei, pro quo oratur. Et breuiter videtur distinguendum. Vel enim ille iniustus orat in persona ecclesię, quia minister est eius: vel in persona alterius iusti, qui Orationem sibi commen dauit, vel in persona sua. Si primum aut secundum, valet Oratio eis pro quibus fit, etiam si à peccatore fiat. Quia quanuis non habeat valorem ex opere operantis, habet tamen ex parte illius, in cuius persona dicitur Oratio. Si tertium, tunc non ita valet, vt dicunt Thom. Durand: & cæteri. Quia nec ex opere operato, nec operantis: non inquàm valet alteri saltem ex iustitia, quanquam ex liberalitate ipsius Dei potest à Deo acceptari ad bonum aliquod temporale præstandum alteri, pro quo fit. Sicut opera in peccato facta, alioqui bona, solent à Deo acceptari ad præstandum bonum aliquod ipsi operanti, vt suprà sæpe deduximus.

Inde tamen oritur dubium, suppo sito quod Oratio vnius iusti sępe valet ei, pro quo fit. An valeat ei per viam meriti, an per viam impetrationis liberalis, an per viam satisfactionis. Et quidem de primis duobus non ita dubitatur, sed tenẽdũ est quòd valet, non per viam meriti de condigno, ita vt Deus astrictus sit ex iustitia id reddere, quod petitur sed per viam liberalitatis.

De tertio verò dicunt aliqui, quod valet alteri per viam satisfactionis & iustitiæ. Quia cùm Oratio eo quod pœnalis est aut difficilis, est satisfactoria & solutiua pœnæ debitæ ei, qui orat: maximè si in charitate oret, & in eius potestate est vim saitsfactionis in alterum transferre, sequitur quod illi alteri cedit in solutum. Addit tamen Adrianus, dummodò ille alter similiter sit in gratia.

Potest exemplo id confirmari, si Petrus debet Ioanni decem ducatos, & vnus alius velit eos pro Petro soluere, satis fit illi de iustitia. Ita igitur hîc.

Respon. Video solutionem communem satis, sed mihi non omni nò placet, nec etiam exemplũ. Patet supposita terminorũ intelligentia, quod homo non dicitur sa tisfacere Deo de iustitia, nisi quia Deus, ex lege saltem astrictus est illam satisfactionem lo co debiti acceptare. Nam si acceptat merè liberaliter, non est satisfactio ex iustitia: sed Deus in lege non se obligauit ad acceptandum Orationẽ vnius, aut aliud opus pro altero, etiam si cõgruũ sit, quod accepter, vt amicis cõdescẽdat, igitur vnus non satisfacit Deo offenso pro altero de iustitia. Quod patet ex exemplo superiùs posito. Si secundum legem humanam ali quis criminosus debet iudici centum flagella, & vnus alius volens illum à flagellis liberare in seipso, etiam iudice sciente, illa centum flagella sponte suscipiat, certè ille non satisfacit iu dici de iustitia pro illo altero criminoso: quia iustè potest iudex procedere contra crimino sum præfatum, non obstante facto alterius. Ita igitur in proposito cùm peccator ob culpam etiam dimissam sit Deo debitor pœnæ seu vindictæ per ipsum, vel tortores suos sumẽdæ, si alter velit opus pœnale pro illo sub ire, non video quomodò sit Deus astrictus, id loco debiti acceptare.

Nec exemplum allegatum videtur simile: aliud enim est debitum reale, quod homo homini debet, aliud debitum pœnæ ob culpam, quod homo Deo debet. Primum tale est, quod per quẽcunq; nomine debitoris soluatur, manet solutum, & res est ad æqualitatem redacta. Debitum verò pœnale ob culpam, non ita de rigore manet per alium solu tum, nisi per ipsum, aut in ipso, qui peccauit soluãtur. Quod si iudex offensus, alterius so lutionem velit acceptare, erit hoc ex gratia, & non ex iustitia strictè sumpta, secùs largè sumpta, vt suprà tactum fuit. Nec obstat, quod dicitur: Quod quis per aliun facit, per sei-**[[186]v]**psum facere videtur. Quia etiam si ipse debitor pœnæ per seipsum oraret, non se quitaret ex iustitia, nisi accedente Dei liberali acceptatione. Si enim Deus se in lege obligasset, aut promisisset sefore contentum, quod loco offensæ eidem factæ, offendẽs, vel per se, vel per aliũ aliquod opus pœnale subeat, benè quidem, sed hoc esset ostendendum.

De valore Orationis pro multis fusa.

DE valore Oratiõis ꝑ multis fusa, solet esse quæstio, An tantum valeat vnicuique eorum, quantum valeret, si pro vnoquoq; seorsum diceretur. In quo vulgata est cõtrouersia inter Præpositiuum, & Sco. Tenet Præpositiuus partem affirmatiuã. s. quod non minùs valet vni eorum per hoc quod pro illo, & pro aliis multis effundit̃, eò quod vnusquisq; eorum pro quibus oratur, supposita eorum dignitate recipit totum valorem Orationis. Ratio positionis est primò, quia bonum spirituale proportionatur spiritui: sed spiritus totus cõmunicatur, & non per partes: non enim minus habet de anima caput per hoc, quod pedi & ma nui cõmunicatur, cum tota sit in qualibet parte. Igitur etiam bonum spirituale totum absq; sui diuisione cõicatur, cuicunque cõicatur.

Sed hæc ratio non probat quod vult, cum discrimen inter spiritum, & bonum spirituale sit apertum. Spiritus enim indiuisibilis est, ideò non potest per partes cõicari, vt constat. Bonum autem spirituale, quod per Orationẽ alicui cõmunicatur, diuisibile est, & partitionẽ admittit, siue sit collatio boni, siue remotio mali. Patet manifestè de collatione boni, seu de bono collato, siue sit chari tas, siue virtutes Theologales, siue morales, si ue alia dona positiua creata. Certum est ea omnia diuisibilla esse, saltem intensiuè. Vnde potest gratiæ aut virtutis vnus gradus communicarivni, & alius alij. De malo etiam remotoidem patet, puta de pœna debita alicui pro peccatis suis, quæ quo ad intentionem & durationem partibilis est. Vnde sit valet Oratio ad remittendum decem gradus pœnæ debitæ, nil inconuenit vni homini remitti vnum gradum, alij alium. Quòd si bonum spirituale proportionatur spiritui, non erit in eo, quod dictum est de communicatione per indiuisibilitatem, vt patet.

Secundò idem probat à simili de can dela coram multis accensa, quæ ęquè illuminat omẽs præsentes. Et vox corã multis prolata, æquê ab omnibus astan tibus auditur. Sic igitur dicit Orationem omnibus, pro quibus fit æquè prodesse.

Verùm nec hæc ratio probat, tum quia eodem modo probaretur, ą Oratio valet æquè his, pro quibus non fit, si cut his, pro quibus fit. Nam cãdela si solum ac cendatur ad illuminandum vnum, non minùs illuminat reliquos astantes Et vox doctrinę si solùm dicatur ad docendum vnum, non minùs reliqui astantes docebunt̃. Tum etiam dissimilitudo est nota: nam cãdela & vox à natura sua efficiunt effectum in passum æquè appro pinquatũ. Oratio autem non nisi ex intẽtione orantis, & voluntate Dei Orationẽ acceptantis: ideò stat, quod Oratio non æquè prosit multis, nec vni quantum si pro illo solo diceretur.

Tertiò idem probat ex Decreto Hiero. de consecratione, distin. 5. ca. Non mediocriter. dicentis: Cùm Psalmus vel Missa pro cunctis animabus dicitur, non minùs, quam si pro vnoquoque diceret̃, accipitur.

Hinc tamen non sequitur, quod prætendũt, stando in his verbis, quæ (dimissis aliis glos.) in se sumpta, hoc videnť directè significare, scilicet, quod Psalmus, vel mis sa æqualem habet valorem, si pro vno solùm dicatur, & si pro multis. Quod intellectum de valore Psalmi, vel missę ex opere operato videtur verum. Et quod non intendat Hierony. di cere quod tantum valet vnicuique ex opere operato vna missa dicta pro multis, quantum va leret, si pro vnoquoque sua missa diceretur, vi detur manifestum. Clarum enim est ex multis missis plus cõmodi animas portare, quã ex vna sola. Sed comparat missam dictam pro vno, ad missam dictam pro cunctis. Et dicit, quod idem est vtriusq; valor & fructus. Hoc videtur sensisse Adrianus respondẽdo ad hãc authoritatem Hierony.

Vnde attendendo seriem Decreti, vide tur Hierony. intẽdere eos reprę hẽdere, qui volẽtes multis animabus per Orationes aut missas proficere, multiplicant Psal mos, & missas, idque cum suæ incolumitatis detrimẽto, & cum magno fastidio: cùm tamen sa tius esset, & vtilius paucos Psalmos & missas ꝑ cunctis, quibus sacerdos prodesse cupit, di cere cum cordis hilaritate, & cõsciẽtię puritate, q̃ Psalmos & missas multiplicare cum cordis mœstitia, & anxietate. Et ita intẽdit, quod homo plus prodesset multis, quibus prodesse cupit vnã**[187r]** Missam pro multis dicẽdo cum cordis puritate & hilaritate, quam pro singulis eorum missas cum anxietate celebrando. Et loquitur seu intelligendũ est de volore procedente ex ope re operantis, & non ex opere operato. Quod inde patet, quia ad valorem ex opere operato parùm refert cordis hilaritas & serenitas. Tum etiam quia loquitur de Psalmo & missa indifferẽter.

Psalmus autem non ita valet, vt videtur ex opere operato, sicut missa: Igitur de valore ex parte operantis loquitur.

Ex his apparet fundamenta huius opinionis non sufficere ad eius probationem: sed nec ipsa opinio in se videtur multùm rationabilis, si indistinctè dicatur de valore orationis, quatenùs valet ad remissionẽ pœnæ, seu ad satisfaciendum, & quatenùs va let ad collationem boni. Nam valor orationis per viam satisfactionis, finitus est & determinatus, quia tollit de pœna aliquid ęquiualens ei, quatenùs satisfactoria est. Non igitur cedit in solutum æqualiter pro multis, si cut ꝑ vno solo cederet. Vt si sint decem debito res, quorum quilibet debet decem, & Petrus soluat decem creditori, certè hoc cedet in solutum ex iustitia pro vno tantùm adęquatè, & si pro multis, opùs est vt per singulos solutio diuidatur, vt satis de se constat. Sic in pro posito. De collatione etiam boni, quod confertur eis, pro quibus oratur, non videtur omni nò certum, quod scilicet vnusquisq; tantum recipiat, ac si pro illo solo funderetur oratio: Nã quæro, an bonum illud sit ex iustitia debitum pro tali oratione, & ei cui applicatur redden dum, an solùm per viam gratiæ & liberalitatis donetur. Si primum, vnicuique merito de terminato suum pręmium determinatum & finitum debetur, & illud in multis diuisum, nulli plenè concedetur, vt patet, sicut si pro vno solo esset oratio fusa, & applicata. Si secundum, nulla est certitudo ad quantum bo num, & pro quibus velit Deus orationem illam acceptare, vt manifestum est. Non igitur est certitudo in hac opinione, sed vel falsa vel incerta, nè dicam temeraria, videtur.

Præterea si oratio vel missa tantum valeret vnicuique eorum, pro quibus fit, quantum si pro eo solo diceret̃, magna videretur incuria & negligentia sacerdo tis, & meritò culpanda, si cùm pro vno orat, aut missam celebrat, non id pro omnibus facit: cum per hoc, quòd pro omnibus id faceret, nec ille vnus quic quam fructus orationis perderet, & cæteri alij tantundem lucrarentur.

De multiplici valore orationis secundum quosdam.

SCotus dicit, omnẽ orationẽ seu opus meritoriũ cuiuscũq; tripliciter valere: scilicet, specialissimè, & valet ipsi, qui meretur. Gene talissmè, & valet toti ec clesię. Et medio modo, & valet ei, cui is qui orat aut meretur, vult huiusmodi Orationem applicare. Et primum, scilicet, specialissimum valorem non potest ipse orãs alteri à se applicare, nam contra charitatem ageret, quæ à se in cipit, & contra Dei institutionẽ, qui vnicuq; oranti, aut benè merenti suum promisit præ mium: quandoquidem vnusquisq; sui operis fructum reportabit. Secundum valorẽ. s. generalissimũ etiam orans non potest àtota ecclesia amouere, & particulariter cui velit applicare. Esset enim hoc etiam contra charitatem quæ omnia amicorum communia facit, & omnis iustus, est particeps omnium bonorum operum, quæ in ecclesia fiunt, prout significat Psalmista, dicẽs: Particeps ego sum omni um timentium te & c. Et videtur inter omnes iustos quædam charitatis contracta societas, quibus est vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma, & vna & communis dilectio, qua se mutuo vt seipsos diligere debent, ideò, mu tuò sibi sua merita communicant: non tam ex voluntate humana, q̃ Dei iussu, qui hanc mutuam dilectionem eos inter se habere pręcepit: & ita cùm orare eos doceret, ab oratio ne singularitatem amouit, & vt generaliter pro omnibus orarent, docuit: vt patet in ora tiõe ipsa Dominica, qua petitur: Dimitte no bis & c. libera nos, da nobis hodie. Vbi semper in plurali ponuntur petitiones, non in sin gulari. Et quanquam multi iusti orationes ad Deum singulariter, vel pro se, vel pro amicis expressè fundant, tacitè tamen, &

habitualiter omnes alios iustos includunt. Nec intendunt quenquam à pręfata sancta societate excludere. Tertium autem valorem medium potest ipse orans seu opus meritorium faciens applicare sibi, aut aliis, quibus velit. De quo aliâs.

Et quod hic tertius valor ponendus sit vltra specialissimum, & generalissimum, apparet, quia si non valeret oratio aut Psalmus aut missa nisi illis duobus primis modis, superfluê igitur in ecclesia essènt ordinatæ mis sæ pro viuis specialiter, & alię pro mortuis: & **[[187]v]** inter viuos aliæ pro his, aliæ pro aliis, si non valeret eis nisi generalissimè.

Si dicas, quod quando specialiter applicãtur alicui, aut aliquibus, non recipiunt tan tum omnes generalissimè, quantum aliâs reciperent: & ita quod illis subtrahitur, datur aliis, pro quibus specialiter dicuntur. Verùm hoc irrationabile est, & contra charitatem, & sanctam præfatam societatẽ dicere, quod vt his, aut aliis specialiter proficiamus, oportet de bonis aliorum, & eisdem ex lege charitatis debitis subtrahere. Et ita apparet huiusmodi medium valorem nulli ex iustitia esse debitum, nisi cui ipse operans applicauerit.

His præmissis respondet, quod oratio non tantum valet vni ꝑ multis fusa, quãtũ valeret illi, si pro illo solo funderetur. Cuius ratio est, quia hic valor medius finitus est, cum correspondeat finito merito, scilicet, ipsius operantis (quia de valore medio proueniẽte ex opere operantis procedimus nunc, quanquã idem dicat de valore medio procedente ex parte ecclesiæ, si in persona eius oratio fiat.) Et cùm ait, quod non tantum vni pro multis fusa & c. procedit tam per viam satisfactionis, quàm per viam alicuius boni impetrationis, quia per meritum finitum, seu satisfactionem finitam, finita & determinata pœna remittitur, quia fit satisfactio per solutionem æquiualentis. Bonum etiam quod per orationem impetratur etiam infinitum est, cùm merito finito correspondeat: & ita communicatum multis, non recipiet vnus quantum reciperet, si illi soli totum cõmunicaretur, cùm par titionem admittat, vt suprà tactum fuit. Hęc est opinio cum potissimo fundamento.

Habet tamen hęc opinio dubia contra se. Primò de illovalore generalis simo videtur, quod non solùm iustis, sed peccatoribus fidelibus deberet communicari. Quia cùm præfata charitatis societas fundetur in mutua dilectione, qua vnusquisq; alterum vt seipsum diligere debet: hęc autem dilecto non solùm ad iustos, sed etiam ad peccatores se extendit. Iustus enim omnes proximos tenetur ex charitate diligere, & neminem potest excludere. Cùm etiam videamus ecclesiam ꝑ peccatoribus orare, sicut & pro iustis, quæ sponsum Christum imitatur, qui pro peccatoribus venit, orauit, & passus est. Sequitur quod illatum est.

Deinde ille valor generalissimus est fi nitus, an infinitus? Non secun dum, quia tunc vnusquisq; participantium reciperet bonum infinitum, ad minus aliquis eorum, imò si omnes sint æquè dispositi, recipient æqualiter de illo bono infinito: & cùm finiti sint participantes, necesse est vnumquẽq; in finitum bonum recipere. Adde quod merito finito, non correspondet nisi bonum finitum. Non igitur est dandum secundũ. Si primum detur, scilicet, quod fit finitus valor, sequitur, ꝗ quanto plures sunt iusti in ecclesia Dei, tanto minùs vnusquisq; participabit de pręsato va lore generalissimo, & ita noceret ex hac parte iustis, quod ecclesia crescerent iusti.

Si dicas, non sequitur, quia quantum ex vna parte diminuitur iusto de præfato valore vnius meriti tantum, & fortè plus cre scit illi ex maiori numero iustorum, qui plura addent merita omnibus communia. Sed contrà, nam pono quod numerus iustorum, qui de nouo apponitur, non sit nisi numerus paruulornm, qui baptizentur. Hi non habent merita, quæ aliis communicent.

Deinde si solis iustis in gratia existen tibus communicaretur ille valor generalissimus, & non his, qui gratia ca rent, sequitur quòd quanto quis maiorem gratiam haberet, tanto plus de præfato bono participaret: & quanto quis minorem gra tiam haberet, tanto minus participaret: & ita his qui paruam gratiam habent, præiudicarent alij iusti maiorem gratiam habentes. Di co cæteris paribus.

Prætereà illud bonum generalissimum esset dubium, quale, & quid est, an sit gratia gratum faciens, an solùm alia bona diuinitùs data, an solùm pœnæ peccatis debitę remissio? Si gratia gratum faciens, sequitur quòd assiduè crescit charitas infusa & gratia in paruulis baptizatis, quia in ecclesia assiduè fiunt opera meritoria: & ita non staret paruulum in sola gratia baptismali decedere. Similiter adultis saltem iustis etiam cùm dormiunt, augeretur semper gratia & charitas: & cùm gratiæ & charitati sua gloria corespõdeat, sequitur quod homo reportabit fina liter in iudicio gloriam essentialẽ ex alienis me ritis proueniẽtem: cum tamen dicat Paulus, q vnusquisq; secundum sua opera reportabit, nõ secundũ aliena. Et iterum, Vnusquisq; secun dum sua opera iudicabitur, quia opera illorum sequuntur eos, vt suprà tangebatur. Et sicut filius non portabit iniquitatem patris, ita nec iustitiam, vt dicit Ezech.

Si verò illud bonum generalissimum sit aliud citra gratiam & gloriam, quæro, vel debetur ex iustitia, vel datur ex gratia. Primum non apparet, quia Deusnon legitur**[188r]** se obligasse, aut promisisse ob aliquorum merita bonum dare aliis generaliter, etiam si promiserit se remuneraturum operantem ipsum. Si datur ex gratia & liberalitate ipsius Dei, sequitur incertum omninò esse, quod opinio dicit, de illo valore generalissimo, quòd omnibus de ecclesia determinatè communicatur. Quanuis enim sæpe legamus Deum ob quorundam preces & merita, aliis multa bona dedisse, à multisque damnis alios eripuis se: ita econtrà legimus, iustorum merita & preces aliis, pro quibus fundebantur, minimè profuisse. Et sicut Deus in lege Euangeli ca non promisit se orantem exauditurum, nisi pro se oraret, ita non promisit remunerare nisi operantem. Quòd si in casibus particularibus Deus alicui bonum, ob alienum meritum & Orationem promisit, tunc illi ob illam promissionem esset de iustitia reddendum. Vti promisit Deus Abimelech se bene facturum ob Orationem Abrahæ. Et promi sit se amicis Iob condonaturum ad preces ipsius Iob. Attamen quòd generaliter bona temporalia, aut spiritualia toti ecclesiæ promiserit, ob quodcũq; meritum viatoris, non ita apparet. Esset tamen hoc ampliùs inquirendum.

Prætereà de valore illo medio, quod cõmunicatur ex intentione orantis, seu bene merentis, esset dubium simile priori. Vel est gratia gratum faciens, vel aliud bonum. Si primum, sequitur quòd contra charitatem agit ipse qui orat, & bonum opus facit: applicando valorem illum alteri, cùm aliâs suum esset. Nam si quis suam gratiam & gloriam correspondentem velit amittere, & in alterum transferre, contra propriam charitatem agere videtur.

Si dicas, quòd priuare se tota gratia, & glo ria vt alteri tradatur, est contra pro priam charitatem: priuare autem se aliqua gratia & gloria, dummodò non omni, vt alteri tradatur, charitatis fraternæ est. Contrà, tunc sequitur quòd iustus possit ex charitate fraterna velle priuari valore specialissimo vt fratri tradatur, dummodò aliunde ipse, vt suppono, habeat gratiam. Quod est contra opinionem.

Pretereà vel gratia illa debetur ex iustitia, vel datur ex gratia. Si primum, certè non debetur nisi operanti, iuxta promissiones Dei in scriptura contentas, & ita valor medius non prodest

aliis, si gratia sit. Si datur ex liberalitate, iterum incerta est opinio, in eo, quod de valore medio asserit: quia incertum est, quid Deus velit facere, aut facturus sit ad Orationẽ, seu meritum alicuius, nisi per scripturam, aut reuelationem Dei conster, cùm id ex sua liberalitate pura pendeat. Vbi igitur non habetur reuelatio, nec in scriptura promissio, aut doctrina certa, quomodò potest illud tanquàm certum affirmari? Et eadem ratio procedit, si dicatur il lum valorem medium esse aliud bonum à gratia gratum faciente.

Item in principali videtur non satis sibi constare, dicens quòd Oratio, aut Missa (loquendo de valore hoc medio) plus valet vni, si ꝑ illo solo fiat, quam si ꝑ multis, & tamen dicit posteà quòd postquàm est Missa applicata vni ĩ primo gradu, si aliis applicetur in aliis gradibus subsequẽtibus, quòd valet illis, & nil primo præiudicatur aut detrahitur. Contrà, nam si soli primo applicareẽ, & nulli alij in aliis gradibus, totus valor me dius Missæ vel Orationis cõmunicaretur illi. Si tamen aliis applicetur in aliis gradibus se quentibus, certè vel illis de valore illo medio nil communicabitur, vel oportet illud subtrahere, seu defalcare ab illo, cui primò Missa fuit applicata.

Nisi dicatur quòd totus valor medius, qui de iustitia debetur, applicatur primo, aliis verò in aliis gradi bus si bonum aliquod communicatur, erit quod ex gratia velit Deus illis impartiri. Sed si hoc dicatur, iam sequitur quòd valor Missæ medius per viam saltem impetrationis, non est determinatus, vt ipse Scot. affirmat, sed poterit Deus illud dare & negare, parum, & multum. Et ita poterit per viam impetrationis tantum dare ei, cui Missa vel Oratio in secundo gradu vel tertio applicatur, sicut ei cui in primo gradu applicatur: imò & plus, si meliùs sint posteriores dispositi, quàm primus.

Respon. Videtur igitur ad quęstionẽ respondendũ, supposito, vt communiter tradunt Doctores, quod Oratio pro aliis fusa, potest illis valere per viam satisfactionis, seu solutiõis, taliter vt ei pro quo fit, remittatur de pœna per ęquiualentiam pœnę, seu difficultatis, quæ ipsi Orationi annexa est: & non plus de alterius pœna vi Orationis remittatur, quàm esset remitendum ipsi oranti, si valorem Orationis sibiipsi & non alteri ap plicaret. Supposito etiam quòd oratio valet per viam meriti de cõgruo ad impetrandum ex gratia Dei aliquod bonum ei pro quo oraẽ, prout Deo placuerit ob Orationẽ impartiri.

Est conclusio, quòd per viam satisfactio nis non tantum valet Oratio alteri,**[[188]v]** quando pro multis fit, quantum valeret, si pro illo solo fieret. Conclusio est certa ex suppositione, quia attenta qualitate Orationis, fini ta pœna erat oranti remittenda, & tanta remittitur his pro quibus oratur, in quos huiusmodi valorem ipse orans transferre inten dit. i. pro quibus satisfacere intendit. Igitur.

SEd esset hîc dubium, An Oratio pro multis iustis fusa, ęquè valeat omnibus eis per viam satisfactionis. Et dixerunt aliqui, quòd plus valet ei, qui iustior est. Nam ex quo requiritur gratia in eo, cui debet per viam satisfactionis prodesse, apparet, quòd vbi maiorfuerit dispositio, plus operabitur Oratio. Sicut medicina, vbi meliorem reperit dispositionem, plus & meliùs operatur. Respond. Quòd in casu potest valere per viam satisfactionis inæqualẽ gratiam habentibus, æqualiter, & inæqualiter, & potest plus valere minùs iusto, quàm iustiori. Patet, supp osito, quòd Oratio non valet per viam satisfactionis alteri, nisi secundum intentionem ipsius orantis. Nam si cùm pro multis orat, intendit pro illis multis satisfacere, valor in illos transfertur, aliâs non. Et ita si intendit æqua liter pro illis multis satisfacere, æqualiter in illos valor Orationis trãsfertur, & si inęqualiter, inæqualiter. Et si pro vno minùs iusto intendit plusquam pro aliis satisfacere, ita fiet.

Vnde exemplum de medicina non valet, quia illa operatur iuxta dispositionem passi: Oratio verò valet iuxta intentionem orantis, satisfacere intendentis. Et ita impertinens est, ad plus pro aliis satisfaciendum, maior aut minor gratia in illis.

Si obiicias, ergo ad satisfaciendum pro altero non requiritur in altero gratia, cùm intentio fatisfacientis sufficiat. Respon. negando consequentiam, quia per viam satisfactionis & iustitiæ opus vnius, & Oratio non valet alteri in peccato existẽti, ob sui indignitatem: quia Deus non eam pro illo ex iustitia acceptat, sicut acceptaret, si dignus esset. Nec illa gratia in illo requiritur, velut dispositio ad effectum Orationis, sed ad tollendum indignitatẽ, vel obicem, ad quod sufficit quantulacunque gratia.

Loquendo autem de valore Oratio nis per viam meriti de congruo & libera litate gratię Dei, stat quòd Oratio pro multis fusa, valeat tantum vni, quantum si pro illo solo fasa esset: stat etiam quòd non. Ratio clara est, quia per viam meriti nõ valet, nisi prout Deus velit eam pro aliis acceptare. Regulariter autem acceptat eam potiùs pro iustis, quàm pro sceleratis, & potiùs pro iustiore, quàm pro non tam iusto, cæteris paribus. Nam per viam gratiæ Dei, multum va let dispositio eius, pro quo Oratio funditur.

Sed quoniam Deus non est astrictus, nec ex natura Orationis vel operis, nec ex promissione, qua se ad id lege aliqua astrin xerit ad acceptandum vnius Orationem pro alio ad alicuius boni collationẽ, consequens est incertum esse quantum, & cui, & ad quid valeat Oratio pro aliis fusa: & cui magis, & cui minùs per viam liberalitatis & gratiæ Dei. Nisi quia rationabile est de Deo in hac re credere, qui amicissimus, & clementissimus est, quod in homine amico & pio laudamus: sed in homine amico & pio laudamus, quod ad vota amicorum pro amicis aliquid petentium ad ipsorum salutem, & gloriam ipsius, à qua petitur pertinens condescendat, nulli præiu dicando: Imò si non condescendat, his stantibus, videtur repræhensione dignus. Igitur credendum est Deum in simili condescendere. Si tamen non condescendat, non poterit iniustitiæ, aut culpę argui, qui nil homini de beat, sed homo illi, qui quicquid boni habet, absq; dubio à Deo acceperit. Vnde si homo amicus in casu condescendere nolens aliquã do increpatione dignus est, ideò est quia ho mo homini debere solet, & econtrà, & homo homine indigere solet, & econtrà: ideò amicitia hominis ad hominem sæpe exigit, vt alter in alterius vota condescendat. Non talis est amicitia inter Deum & hominem, nec talis mutua indigentia, nec mutuum debitum, vt constat. Itâque omninò liber est, ad acceptandũ Orationẽ vnius pro aliis, intantum, & quomodò sibi placuerit. Quam libertatẽ Dei in re hac satis scriptura docet, in qua legitur Deum aliquãdo iniustis propter iustorum preces & merita pepercisse: aliquando verò non iustis ipsis ob iniustos pepercit. Vnde Hiere. 5. Circuiui vias Hierusalem, & aspicite, & considerate, & quærite in plateis, an inueniatis virum facientẽ iustitiam, quærentẽ fidem, & propitius ero eius: scilicet, Hierusalẽ. Econtrà verò Iob. 35. Clamabunt. s. iusti, & non exaudiam propter superbiam malorũ. Vbi glos. Sicut aliquãdo Deus suos propter inimicos eripit, vt illi conuertantur, ita aliquando suos non audit, propter damnationẽ persequentium. Aliquãdo etiam absolutè decreuit malum aliquod immittere, cuius decretum per nullius Orationem mutari potest. Sicut ad Hiere. 11. dixit Dominus: Tu noli orare pro populo hoc, quia non exaudiã. Aliquando verò iustos **[189r]** pro aliis orantes, pro ipsismet exaudit, & saluat eos, & non pro his, pro quibus orant, vt habetur Ezech. 14. Si bestias induxero super terram, vt vastem eam, & tres viri isti, Noe, Da niel, & Iob fuerint in ea, viuo ego, dicit Dominus, quia nec filios, nec filias liberabunt, sed ipsi soli liberabuntur.

SI conferas orationem pro multis, & orationem pro paucis, vel vno fusam, & quæras quæ earum magis meritoria sit: Respon. Quòd cæteris paribus illa gratior est Deo, & magis meritoria, quæ pro pluribus fit. Quia quãto charitas fraterna magis dilatatur & extenditur, cæteris paribus, magis grata est Deo. Tum idem etiam videtur ex oratione dominica, per quam Christus docuit nos orare eo modò, quo Deo magis placeremus. Docuit autẽ non pro vno, aut pro paucis, sed pro omnibus orare, vt de se constat: igitur illa est gratior oratio, in qua pro multis oratur. Dico cæteris paribus, quia aliâs si cætera paria non sint, vel ex parte conatus, vel deuotionis, vel difficultatis, vel boni, quod aliis in oratione petimus, stabit magis meritoriam esse orationẽ pro paucis, aut pro vno fusam, quàm si pro multis fundatur.

Corollariè sequitur, cæteris paribus, gratiorẽ esse Deo orationẽ pro inimicis fusam, quàm quæ pro amicis funditur. Nam primum maioris difficultatis est, & maioris charitatis, quàm secun dum, vt suprà tetigimus.

Inde est, quòd si quis velit pro amicis orare, & illis aliquid boni efficatiùs per orationem impetrare, assumere conuenit cum amicis aliquem inimicum, pro quo simul oret, vt sua oratio gratior & acceptior sit Deo: vnde faciliùs poterit amicis impetra re, quod petit.

Inde fortè ecclesia, cùm pro aliquo spe cialiter celebrat, aut alicui per ora tionem prodesse vult, id à Deo petit, in gene re pro cunctis fidelibus, aut viuis, aut mortuis orando. Quanquàm aliquando, & sæpe in particulari pro multis oret.

Ex dictis patet orationẽ pro vno sæpeesse magis meritoriam, quam pro multis fusam. Ratio, quia fortè ille vnus longè plus mouet affectum orantis, vt deuotionem apponat, & efficaciam, seu conatum, quàm multi in genere mouerent.

Et quanquam sit, quod oratio pro multis, cæteris paribus, sit magis grata Deo, & magis meritoria: non tamen inde fit quod sit magis impetratoria pro his, pro quibus oratur, quàm alia, in qua pro paucis oratur. Hoc ex suprà dictis apertum est: quia stat orationem esse meritoriam, & non impetratoriam, vt patet de oratione Pauli, rogantis, vt Deus auferret illi stimulum carnis: cuius oratio meritoria fuit, sed non impetratoria. Ita stat, quod oratio sit multùm meritoria, & parùm impetratoria etiam si pro multis fiat. Vt si ex magna charitate fiat erit multum meritoria: & si hi, pro quibus ora tur, apud Deum indigni sint, quibus Deus petita concedat, non erit impetratoria. Stat etiam, quòd sit impetratoria vni ex his, pro quibus oratur, & non omnibus. Vt si ille vnus dignus sit, pro quo exaudiatur oratio, & nõ alii. Stat rursus orationẽ pro multis fusam, pro omnibus audiri, & pro omnibus illis im petratoriam esse, & quòd oratio ipsa, vel parum, vel nullo modo sit meritoria. Vt si is, qui orat, paruam habet charitatem, aut etiã nullam. Nam Deus aliquãdo orationem pec catoris audit pro aliis, sicut & pro se, maximè si oratio sit publica, in persona ecclesiæ dicta: aut priuata, dicta in persona alterius Deo accept. Itâq; velle arguere aliquam ora tionem per hoc esse magis impetratoriam aut valentiorem, quod magis meritoria sit, est inuali dum argumentũ. Sicut econtrà, velle arguere, quod magis meritoria sit, per hoc, quòd magis exaudiatur à Deo, est inualidus modus arguendi, vt constat: cùm aliũde habeat oratio, quòd merit oria sit, & aliunde, quòd impetratoria.

Finis.

[[189]v]

Excudebatur Salmanticæ in officina literaria Andreæ à Portonariis,
Typographi longè accuratissimi: Anno à nato Seruatore, tertio &
quinquagesimo supra Mille Quingentos. Postridie Calendarum Iuniarum.

[[190]r] [[190]v]

NOTAE

1

1 *Matth. 18.*

2 *Psalm̃. 50.*

3 *Lucæ. 17.*

4 *Ioan. 20.*

5 *Matth. 3.*

6 *Act. 2.*

7 *Matth. 27.*

8 *2. Macch. 9.*

9 *Ad Heb. 12.*

10 *De pœnitentia dist. 3. c. & pœniten. cum aliis.*

11 *Psalm̃. 113.*

12 *Isaiæ. 53.*

13 *Isaiæ. 14.*

14 *Lucæ. 22.*

15 *Gene. 22.*

16 *Isaiæ. 53.*

17 *Ecclesi. 30.*

18 *Matth. 29.*

19 *Ioan. 14.*

20 *Matth. 3.*

21 *Lucæ. 5.*

22 *Lucæ. 13.*

23 *Matth. 18.*

24 *De cõsec. distinct. 4.*

25 *Act. 2.*

26 *Actu. 2.*

27 *Marci. 16.*

28 *Ad Heb. 11.*

29 *Matth. 19.*

30 *Matth. 3.*

31 *Matth. 22.*

32 *Exod. 33*

33 *Matth. 3.*

34 *Act. 3.*

35 *Lucæ. 13.*

36 *Ad Heb. 11.*

37 *Lucæ. 7.*

38 *Ezechi. 18.*

39 *Isaiæ. 38.*

40 *Ezechie. 18.*

41 *Psal. 18*

42 *Isdi. 66.*

43 *Ezech. 18.*

44 *Ioannis. 14.*

45 *1. Ioan. 3.*

46 *1. Corinth. 13*

47 *Psalm. 13.*

48 *Psalm. 110.*

49 *Matth. 6.*

50 *Psal. 118.*

51 *Iaco. 2.*

52 *Ezech. 18.*

53 *Lucæ. 23.*

54 *1. ad Cor. 12.*

55 *Ad Rom̃. 9.*

56 *Ioan. 6.*

57 *Ad Rom̃. 9.*

58 *Ideo. in Canonica. c. 2.*

59 *Psalm̃. 18.*

60 *Ezechie. 33.*

61 *Psal. 31.*

62 *Psal. 50.*

63 *Psal. 31.*

64 *Matth. 5.*

65 *Roma. 5.*

66 *Lib. 2. de sacramentis.*

67 *Ezechie. 8.*

68 *Psalm̃. 78.*

69 *Psal. 108.*

70 *Exod. 20.*

71 *2. Reg. 12.*

72 *Ezechie. 18.*

73 *Psalm̃. 37.*

74 *Psalm̃. 37.*

75 *Ezechie. 28.*

76 *Matth. 18.*

77 *Prouerb. 27.*

78 *5. Cap.*

79 *1. ad Cor. 10.*

80 *cap. 2. &. 3.*

81 *Lib. 2. de vni ca pnĩa.*

82 *Ad Ro*

83 *Apocalyp. 2.*

84 *Matth. 7.*

85 *1. Cañ. c. 2.*

86 *Gene. 6.*

87 *Psal. 88.*

88 *Iob. 25.*

89 *Isaiæ. 56.*

90 *Ezech. 33.*

91 *1. Corin. 12.*

92 *Prouer. 3.*

93 *1. Cor. 11.*

94 *Ioan. 9.*

95 *Ad Ro. 14.*

96 *1. Cor. 4.*

2

97 *Gene. 3.*

98 *Gene. 4.*

99 *Matth. 22.*

100 *Ecclesi. 30.*

101 *Iacob. 5.*

102 *Lucæ. 17.*

103 *Ezechie. 18.*

104 *Psalmo. 31.*

105 *Isaiæ. 56.*

106 *Psal. 50.*

107 *2. Petri. 1.*

108 *1. Corin. 3.*

109 *Matt. 12.*

110 *Ad Ro. 8*

111 *Ad Ro. 14.*

112 *Ecclesi. 3.*

113 *Ecclesi. 41.*

114 *Matth. 18.*

115 *1. Corint. 8.*

116 *2. Macch 1. 6*

117 *Ad Ro. 14.*

118 *1. ad Cor. 11.*

119 *Ioan. 20.*

120 *Lucæ. 17.*

121 I. *ad Cor. 5.*

122 *1. Ioan. 1.*

123 *Ecclesi. 7.*

124 *Prouer. 24.*

125 *1. Reg. 16.*

126 *Iacob. 5.*

127 *Ioan. 3.*

128 *Ioan. 6.*

129 *Prouerb. 28.*

130 *Matth. 7.*

131 *Ad Ro. 14.*

132 *Matthæ. 26.*

133 *Ecclesia. 17.*

134 *1. Cor. 7.*

135 *Isaiæ. 44.*

136 *Ioan. 11.*

137 *Ad Rom̃. 3.*

138 *Ioan. 20.*

139 *Gene. 3.*

140 *Esaiæ. 1.*

141 *Esaiæ. 58.*

142 *Ad Ro. 13.*

143 *Matt. 12.*

144 *Matthæi. 7.*

145 *Prouer. 11.*

146 *Matth. 18.*

147 *Psal. 31.*

148 *Psal. 15.*

149 *Ezech. 18.*

150 *Matth. 18.*

151 *Prouer. 24.*

152 *Exo. 3.*

153 *Actuum. 7.*

154 *Ad Hebr. 2.*

155 *3. Regum. 8.*

156 *In Canonic.*

157 *Cap. 1.*

158 *Leui. 20.*

159 *1. Cor. 7.*

160 *Vbi necessariò lege natu ræ.*

161 *1. Cor. 10.*

162 *Prouer. 22.*

163 *Ecclesia. 7.*

164 *Prouer. 24.*

165 *1. Cor. 7.*

3

166 *Ad Gal. 4.*

167 *1. Corint. 3.*

168 *Esa. 64.*

169 *Lucæ. 20*

170 *Matth. 5.*

171 *Psal. 129.*

172 *Ecclesia. 30.*

173 *Ad Ro. 4.*

174 *Matth. 15.*

175 *Esaiæ. 66.*

176 *Iob. 10.*

177 *Luc. 3.*

178 *Esaiæ. 58.*

179 *1. Corin. 13.*

180 *Iosu. 2. &. 6*

181 *Matthæ. 25.*

182 *Matt. 10. & 16.*

183 *Matth. 13.*

184 *Matthæi. 6.*

185 *1. Corin. 13.*

186 *Matth. 19.*

187 *Lucæ. 10.*

188 *2. Corint. 5.*

189 *Ad Gala. 6.*

190 *Matth. 9.*

191 *Ad Gal. 6.*

192 *Gene. 18.*

193 *3. Reg. 11.*

194 *Gene. 19.*

195 *Psal. 34.*

196 *Gene. 16.*

197 *Ezech. 18.*

198 *2. Reg. 12.*

199 *2. Reg. 24.*

200 *Gene. 20.*

201 *Esaiæ. 56.*

202 *Ioan. 4.*

203 *1. Petr. 4.*

204 *Luc. 7.*

205 *Matth. 19.*

206 *1. Timo. 1.*

207 *Rom. 13.*

208 *Danie. 4.*

209 *Ecclesia. 3.*

210 *Lucæ. 11.*

211 *2. Corin. 9.*

212 *Ionæ. 3.*

213 *Matthæ. 16.*

214 *2. Reg. 24.*

4

215 *1. Ioan. 2.*

216 *Matth. 5.*

217 *Ioan. 12.*

218 *ad Tim. 4.*

219 *Matth. 4.*

220 *Matth. 10.*

221 *Ioan. 16.*

222 *Esa. 58.*

223 *Lucæ. 10.*

224 *Ad Ro. 14.*

225 *Zacha. 8.*

226 *Mtth. 6.*

227 *Geñ. 2.*

228 *Geñ. 9.*

229 *Leuit. 14.*

230 *Daniel. 1.*

231 *Hiere. 35.*

232 *Matth. 3.*

233 *Actuũ. 15.*

234 *Ad Ro. 14.*

235 *1. ad Cor. 8.*

236 *Actuũ. 10.*

237 *Iob. 39.*

238 *Iosue. 23.*

239 *De regu. iuris. lib. 6.*

240 *1. Timo. 5.*

241 *Ad Ro. 1.*

5

242 *Luca. 19.*

243 *Ecclesia. 4.*

244 *Matth. 7.*

245 *Prouer. 28.*

246 *Prouer. 21.*

247 *Luca. 10.*

248 *Matt. 6.*

249 *Matt. 19.*

250 *Lucæ. 11.*

251 *1. ad Timothe. vltimo.*

252 *Matth. 19.*

253 *1. ad Tim. 6.*

254 *Ad Ephes. 5.*

255 *1. Reg. 25.*

256 *Lucæ. 11.*

257 *Luc. 14.*

258 *Lucæ. 10.*

259 *Ecclesi. 17.*

260 *Ecclesi. 12.*

261 *Lucæ. 6.*

262 *Matth. 5.*

263 *Lucæ. 6.*

264 *Ecclesia. 30.*

265 *Psal. 127.*

266 *2. ad Thes.*

267 *Actuũ. 20.*

268 *Prouerb. 30.*

269 *Lucæ. 14.*

270 *1. ad Tim. 5.*

271 *2. Corint. 6.*

272 *Zachæ. 9.*

273 *Psal. 29.*

274 *Lucæ. 6.*

6

275 *Matth. 6.*

276 *Psal. 79.*

277 *Psal. 26.*

278 *Prouer. 30.*

279 *Matth. 15.*

280 *Hebr. 8.*

281 *Rom. 8.*

282 *3. Reg. 8.*

283 *1. Ioan. 1.*

284 *Psal. 49.*

285 *1. Ioan. 3.*

286 *2. Ad Cor. 5.*

287 *Ecclesiast. 9*

288 *Ad Ro. 10.*

289 *Lucæ. 18.*

290 *Matth. 20.*

291 *Matth. 6.*

292 *p̃s. 65.*

293 *Psal. 1.*